

PROLETÁŘI
VŠECH ZEMÍ,
SPOJTE SE!

LENIN
SEBRANÉ
SPISY

41

VYDÁVÁ SE NA ZÁKLADĚ
USNESENÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU
KOMUNISTICKÉ STRANY
ČESKOSLOVENSKA

VLADIMÍR
ILJIČ
LENIN
SEBRANÉ
SPISY

SVAZEK

41

květen—listopad 1920

NAKLADATELSTVÍ SVOBODA

PRAHA 1988

Podle 5. ruského vydání
V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij,
tom 41, Politizdat, Moskva 1977,
připraveného
Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS,
přeložil kolektiv překladatelů

© Politizdat, Moskva 1977
Translation © Nakladatelství Svoboda, Praha 1988

PŘEDMLUVA

Čtyřicátý první svazek Sebraných spisů V. I. Lenina uzavírá řadu svazků, které zahrnují práce z období občanské války. Do tohoto svazku jsou zařazena díla napsaná od května do listopadu 1920, kdy sovětský lid musel odrazet další, již poslední tažení Dohody. Nejdůležitější událostí tohoto období v mezinárodním dělnickém hnutí byl II. kongres Komunistické internacionály, který se konal v létě 1920.

Stěžejní místo ve svazku zaujímají problémy mezinárodního dělnického a komunistického hnutí. V Leninových dílech pojatých do tohoto svazku jsou rozvinuty organizační, programové a taktické zásady komunistických stran.

O zvláštnostech vývoje komunistického hnutí v tomto období Lenin napsal, že nejvyspělejší příslušníci revolučního proletariátu ve všech kapitalistických zemích plně akceptovali hlavní zásady Komunistické internacionály. Byla to doba mohutného vzestupu světového revolučního hnutí, kdy do boje vstupovaly další a další masy pracujících, doba rychlého politického uvědomování a stmelování dělnické třídy, doba hromadného zakládání a upevňování komunistických stran.

Zároveň se v rychle se rozvíjejícím komunistickém hnutí začalo rýsovat dvojí nebezpečí, jež hrozilo svěst osvobozenecký boj proletariátu ze správné cesty. První, závažnější nebezpečí spočívalo v tom, že část sociálně demokratických vůdců a stran II. internacionály pod tlakem mas nebo za jejich vědomého klamání prohlašovala, že se

připojuje ke Komunistické internacionále, ačkoli ve skutečnosti zůstávala v zajetí oportunistu. Druhým nebezpečím, jehož zdrojem byla tehdy nezkušenost a nedostačující teoretická připravenost mladých komunistů, bylo levičáctví, sektářská taktika.

Lenin učil komunisty bojovat jak proti pravicovému oportunismu — reformismu a revizionismu, tak i proti levicovému oportunismu. Neúnavně odhaloval reformismus i revizionismus a zdůrazňoval, že boji proti tomuto nepříteli věnoval bolševismus vždy největší pozornost. Zároveň se Lenin rozhodně stavěl proti levicovému oportunismu — proti dogmatismu a sektářství. Levicový oportunismus se vyznačuje tím, že svou oportunistickou podstatu zastírá »ultrarevoluční« frazeologií a zneužívá tak cítění mas. Proto odhalit tento druh oportunismu je obtížnější než odhalit reformismus a revizionismus. Lenin si získal nesmírné zásluhy v mezinárodním dělnickém hnutí tím, že postřehl v mladých komunistických stranách levicový oportunismus v samém jeho zárodku a odhalil jeho škodlivost a nebezpečí pro socialistickou revoluci. Dokázal, že levé doktrinářství znamená ústup od teorie i praxe marxismu k anarchosyndikalismu a postupnou izolaci komunistických stran od pracujících mas, která je pro tyto strany zhoubná.

V dubnu až květnu 1920 napsal Lenin u příležitosti konání II. kongresu Komunistické internacionály geniální dílo Levičáctví — dětská nemoc komunismu. Toto dílo, jímž 41. svazek začíná, mělo zprostředkovat mladým komunistickým stranám velmi bohaté zkušenosti bolševismu. Stalo se důležitou etapou ve vývoji marxisticko-leninské teorie, ve vypracovávání strategie a taktiky proletářských stran za nové historické situace, v epoše všeobecné krize kapitalismu a za existence dvou společenských systémů. Kniha varovala komunisty před sektářskými, dogmatickými a jinými chybami a učila je, jak správně politicky vést masy a především jak o ně bojovat,

jak je ideově získávat na stranu proletářského předvoje. Z tohoto hlediska se v knize řeší řada velmi důležitých problémů ruského i mezinárodního dělnického hnutí.

Lenin si ve své knize stanovil za úkol rozebrat zkušenosti z boje bolševické strany v souvislosti s aktuálními otázkami mezinárodní komunistické taktiky a aplikovat na jiné země »to, co se dá z dějin a nynější taktiky bolševismu aplikovat všeobecně, co má v dějinách a v nynější taktice bolševismu obecný význam a obecnou platnost« (viz tento svazek, s. 61).

Ze zkušeností ruské revoluce vyvozuje Lenin velmi důležitý závěr zásadního významu, že se totiž některé hlavní rysy revoluce v Rusku budou nevyhnutelně opakovat v mezinárodním měřítku. Především objasňuje mezinárodní význam takových charakteristických rysů ruské revoluce, jako je diktatura proletariátu, svazek dělnické třídy s pracujícím rolnictvem a vedoucí úloha komunistické strany v boji za diktaturu proletariátu a za socialistické přeměny společnosti. Hlavní rysy ruské revoluce nemají podle Leninových slov pouze místní, výlučně národní význam, platný jenom pro Rusko, nýbrž význam mezinárodní, jsou výrazem hlavních zákonitostí přechodu od kapitalismu k socialismu a projevují se ve všech zemích v průběhu proletářských revolucí a výstavby socialismu. Tuto Leninovu tezi plně potvrdily všechny další revoluce a budování nového života v zemích socialistického společenství.

Lenin rozvinul tezi o vzájemném vztahu mezinárodního a národního v dělnickém hnutí. Hlavní zásady komunismu jsou podle jeho slov společné pro celé mezinárodní dělnické hnutí, ale v každé jednotlivé zemi musí mít proletářský boj nutně i své konkrétní zvláštnosti, které jsou dány její ekonomikou, politikou, kulturou atd. Hlavní úkol komunistických stran při vypracovávání strategie a taktiky spočívá v tom, aby se při aplikaci hlavních zásad marxismu a zkušeností mezinárodního dělnického

hnutí správně přihlíželo ke zvláštnostem národních dějin každé země.

V knize Levičáctví — dětská nemoc komunismu se Lenin odvolává na historické poučení z činnosti bolševické strany a v této souvislosti vysvětluje důležité problémy a vyvozuje závažná zobecnění. Podává charakteristiku hlavních období v dějinách bolševické strany, podrobně rozebírá její strategii a taktiku, umění, jak uplatňovat a střídat různé formy a metody boje podle konkrétních podmínek. Lenin píše, že bolševici dosáhli svých úspěchů díky správné taktice spojování ilegální činnosti se závazným využíváním legálních možností a díky tomu, že dokázali směle útočit a v případě nutnosti organizovaně ustupovat a že se neustále učili ze zkušeností z revolučního boje.

Zvláštní kapitolu v knize věnuje Lenin otázce, proti kterým nepřátelům v dělnickém hnutí bolševismus bojoval a v tomto boji vyrostl, zesílil a zocelil se. Odpověď na tuto otázku má pro pochopení zvláštností a zákonitostí vývoje proletářské strany nového typu, pro vědecký výklad dějin KSSS i celého komunistického hnutí prvořadý význam. Lenin ukázal, že bolševická strana v celé své historii vedla v dělnickém hnutí i ve svých vlastních řadách důsledný, nesmiřitelný boj na dvou frontách: proti pravicovému oportunistu a proti levému doktrinářství, tj. sektářství. Zkušenosti bolševismu učí, že bez tohoto boje, bez ideového potření a překonání různých oportunistických směrů si proletářská strana nemůže zachovat svou bojovou jednotu a působit jako vedoucí síla dělnické třídy. Boj proti pravicovému oportunistu a levému doktrinářství je typický nejen pro Rusko, ale je zákonitý ve vývoji každé komunistické strany. Lenin uváděl, že komunisté budou muset ve všech zemích podstoupit boj »především a hlavně proti *svému vlastnímu* (v každé zemi) „menševismu“, tj. oportunistu a sociálšovinismu, a za druhé — jako jakýsi doplněk — proti „levému“ komunismu« (s. 107).

V knize Levičáctví — dětská nemoc komunismu je podán podrobný výklad dějin boje bolševické strany proti maloburžoazní »revolučnosti«, která podle Leninova vyjádření »nemá daleko k anarchismu nebo od něho leccos přejímá a ve všem podstatném ustupuje od podmínek a potřeb důsledného třídního boje proletariátu« (s. 46). Na příkladu boje bolševiků proti eserům, otzovistům a »levým« komunistům upozorňuje Lenin na zvláštnosti tohoto nepřítel proletářské strany. Pro levicový oportunismus je příznačný subjektivismus v hodnocení událostí, snaha přeskočit jednotlivé etapy hnutí, což vrhá »levé« na dobrodružnou cestu. V souvislosti s charakteristikou maloburžoazní poloanarchistické »revolučnosti« Lenin konstatoval, že anarchismus býval často jakýmsi trestem za oportunistické hříchy dělnického hnutí a že se obě zrudnosti navzájem doplňovaly. To znamená, že boj proti chybám »levých« musí být těsně spjat s bojem proti pravicovým oportunistům. Jestliže v Rusku, kde na rozdíl od evropských zemí převládá maloburžoazie, měl anarchismus v revolucích 1905 a 1917 podle Leninových slov poměrně nepatrný vliv, je to velká zásluha bolševické strany, která vždy vedla proti oportunistu skutečně nelibostný a nesmiřitelný boj.

Bolševismus, jak napsal Lenin, má za sebou takovou historii, jaká bohatstvím svých zkušeností, rozmanitostí forem revolučního hnutí a rychlostí jejich střídání nemá ve světě obdobu. To umožnilo bolševické straně stát se předvojem mezinárodního dělnického hnutí, příkladem pro jiné proletářské strany.

Jednou ze stěžejních otázek, které jsou rozebírány v knize Levičáctví — dětská nemoc komunismu, je otázka diktatury proletariátu. Lenin tu shrnuje zkušenosti z Říjnové revoluce a z prvních let sovětské moci a na jejich základě rozvíjí marxistické učení o diktatuře proletariátu.

S přípravami k diktatuře dělnické třídy musí komunis-

té začínat již dlouho před socialistickou revolucí. Lenin nabádal komunistické strany, aby našly a prozkoumaly pro každou zemi konkrétní formy přístupu a přechodu k diktatuře proletariátu, aby hluboce, všestranně zvážily a tvůrčím způsobem aplikovaly zkušenosti diktatury proletariátu v Sovětském Rusku.

V knize Levičáctví — dětská nemoc komunismu je dokázána a zdůvodněna nutnost diktatury proletariátu pro celé období budování socialistické společnosti. Nestačí, aby dělnická třída dobyla moc. Hlavní je, aby tuto moc udržela, aby odrazila nápor kontrarevolučních sil a vybuodovala novou společnost. Moc svržené buržoazie, vysvětloval Lenin, spočívá nejen v síle mezinárodního kapitálu, v síle a pevnosti mezinárodních styků buržoazie, ale i v síle zvyku, v síle malovýroby, která »plodí kapitalismus a buržoazii ustavičně, den co den, každou hodinu, živelně a v masovém měřítku« (s. 38). Proto zvítězit nad buržoazií není možné bez dlouhého, urputného boje, který vyžaduje vytrvalost, ukázněnost, rozhodnost a jednotu vůle, a to není bez diktatury proletariátu možné.

Lenin učil přísně odlišovat úkoly diktatury proletariátu vůči buržoazii od úkolů vůči maloburžoazním masám. To jsou dvě různé stránky diktatury proletariátu. Zatímco vůči svrženým vykořisťovatelským třídám jsou úkoly diktatury proletariátu určovány nutností potlačit odpor těchto tříd, je úkolem dělnické třídy vůči drobným vlastníkům vychovávat je, přesvědčovat a získávat pro aktivní budování nového života. Lenin napsal, že malovýrobce »nelze vyhnat, ty nelze potlačit, k těm je nutné najít správný vztah, ty je možné (a nutné) předělat, převychovat, a to lze udělat pouze velmi dlouhou, pomalou a obezřetnou organizátorskou prací« (s. 59).

Lenin všestranně vysvětlil obsah diktatury proletariátu a mnohostrannost jejích úkolů. Napsal, že »diktatura proletariátu je úporný boj, krvavý i nekrvavý, násilný i pokojný, vojenský i hospodářský, výchovný i administrativ-

ní, boj proti silám a tradicím staré společnosti« (s. 59). Zdůrazňoval, že podstatu diktatury proletariátu nelze redukovat pouze na násilí, i když ji nelze uskutečnit bez násilí vůči svrženým třídám, jehož stupeň záleží na stupni odporu vykořisťovatelů. Hlavním obsahem diktatury proletariátu není násilí, nýbrž tvořivá činnost, budování nové, socialistické společnosti a obrana jejích vymožeností před nepřáteli socialismu.

Velké historické úkoly diktatury proletariátu může dělnická třída úspěšně splnit jedině tehdy, má-li revoluční marxistickou stranu, stranu nového typu. »Bez strany se železnou kázní, strany, která se zocelila v boji,« upozorňoval Lenin, »bez strany, která má důvěru všech poctivých příslušníků této třídy, bez strany, která dovede sledovat smýšlení mas a působit na ně, nelze tento boj vést úspěšně« (s. 59). Vedoucí úloha komunistické strany je v diktatuře proletariátu tím hlavním. Bez ní nelze diktaturu dělnické třídy úspěšně uskutečňovat.

Otázka, jaké místo zaujímá a jakou úlohu hraje strana v systému diktatury proletariátu, je v knize rozebírána v souvislosti s chybami některých »levých« komunistů (především »levých« v Německu), kteří si pletli pojmy jako »vůdcové«, »strana«, »třída« a »masy«, stavěli stranu proti třídě a demagogicky mudrovali o »diktatuře vůdců« a »diktatuře mas«. Lenin připomínal, že se masy dělí na třídy, že třídy jsou vedeny politickými stranami a že v čele stran stojí zkušeni, uznávaní vůdcové. Lenin důsledně bojoval proti kultu osobnosti, který jako jev marxismu cizí snižuje význam strany, ale zároveň rozhodně odsuzoval počínání »levých«, kteří podkopávali jednotu strany a pod rouškou hesla Pryč s vůdci! se snažili zmocnit vedoucích funkcí a diktovat straně svou vůli.

Odsouzení kultu osobnosti vůbec neznamená popírání nutnosti vůdců majících velkou důvěru a podporu mas. Lenin napsal, že »politické strany jsou zpravidla vedeny víceméně stabilními skupinami nejuznávanějších, nej-

vlivnějších a nejzkušenějších osob volených do nejdopovědnějších funkcí, osob, které se nazývají vůdci« (s. 56).

»Leví« nechápali úlohu proletářské strany ani jejího vedoucího jádra, odmítali stranickou kázeň a dospívali až k popírání nutnosti strany, což se podle Leninových slov rovná úplnému odzbrojení proletariátu ve prospěch buržoazie. Aby proletariát mohl řádně, zdárně a úspěšně plnit svou organizátorskou úlohu, je ve straně nutná velmi přísná kázeň, učil Lenin. Strana bez železné kázně nemůže být skutečným vůdcem dělnické třídy, vedoucí, usměrňující silou diktatury proletariátu.

Teze o diktatuře proletariátu a o vedoucí úloze strany, jež byly rozvinuty v knize Levičáctví — dětská nemoc komunismu i v jiných Leninových dílech, se staly základem programů revolučních marxistických stran a mají prvořadý význam pro řešení úkolů proletářské revoluce a socialistické výstavby.

Největší pozornost ve své knize Levičáctví — dětská nemoc komunismu věnuje Lenin boji proti sektářství »levých« komunistů, neboť ti podceňovali revoluční možnosti mas pracujících, nedovedli a ani nechtěli bojovat o masy. V knize je v plném rozsahu ukázána škodlivost a dobrodružnost takového stanoviska.

Lenin uváděl, že po splnění prvního historického úkolu — po ideovém získání proletářského předvoje — čeká komunisty v každé zemi další naléhavý úkol — naučit se při přechodu k diktatuře dělnické třídy vést nejen vlastní stranu, ale i široké masy pracujících. Jenom s proletářským předvojem se zvítězit nedá; nasadit do rozhodujícího boje pouze samotný předvoj, dokud široké masy pracujících nezačaly předvoj buď přímo podporovat, nebo alespoň zachovávat vůči němu blahovolnou neutralitu, je trestuhodné. Lenin vysvětloval, že není-li možné první úkol (získání proletářského předvoje) splnit bez úplného ideového a politického vítězství nad oportunistem a sociálšovinismem, pak druhý úkol, který spočívá v umění

přivést masy k novému postoji, zajišťujícímu vítězství revoluce, nelze splnit, nebude-li vymýceno levé doktrinářství, nebudou-li jeho chyby úplně překonány.

Lenin učil, že k získání miliónů pracujících pro aktivní boj nestačí pouhá propaganda a agitace, k tomu je zapotřebí vlastních politických zkušeností těchto mas. Je třeba, aby se masy v praxi přesvědčily o správnosti politiky komunistické strany. Umění správně politicky vést spočívá právě v uplatňování takových prostředků a metod, které by odpovídaly zkušenostem mas a stupni jejich uvědomění a umožňovaly vést masy dál, až k boji za dosažení konečných cílů.

Lenin zdůrazňoval, že komunisté nutně musí »*pracovat tam, kde jsou masy*« (s. 68). Tato myšlenka se jako červená nit vine všemi kapitolami knihy Levičáctví — dětská nemoc komunismu. Komunisté musí trvale pracovat v odborech, družstvech, ženských, mládežnických, kulturně osvětových a jiných organizacích pracujících. Zvlášť velký význam přikládal Lenin odborům jako nejmasovější organizaci pracujících. Nabádal komunisty, aby dělali zásadní rozdíl mezi reakčním vedením odborů a řadovými odboráři, aby »dokázali *přesvědčit* zaostalé, aby dokázali pracovat *mezi* nimi, a ne aby se od nich *distancovali* vyspekulovanými, dětinsky „levými“ hesly« (s. 69).

Další důležitou otázkou, která se řeší v knize Levičáctví — dětská nemoc komunismu, je účast komunistů v buržoazních parlamentech. Lenin tu kritizuje vykonstruované argumenty »levých«, kteří se stavěli proti tomu, aby komunisté pracovali v buržoazních parlamentech, a na příkladu činnosti bolševiků ve státních dumách učí komunistické strany revoluční parlamentní taktice a správnému využívání parlamentu k politickému uvědomování a organizování mas. V kapitalistických zemích je ještě mnoho pracujících, kteří věří v buržoazní parlamentarismus, a proto »strana revolučního proletariátu *je povinna* účastnit se parlamentních voleb a boje z parlament-

munistické hnutí. Zatímco v roce 1920 považoval Lenin levičáctví za »dětskou nemoc« mladých komunistických stran, za nemoc jejich růstu, přistupoval k němu později jako ke zcela vyhraněnému a krajně nebezpečnému směru v mezinárodním komunistickém hnutí. Například na III. kongresu Komunistické internacionály, který se konal v létě 1921, přímo upozorňoval, že se levé doktrinářství stává pro mezinárodní komunistické hnutí hlavním nebezpečím. Prohlásil, že »nepodnikne-li kongres rázný útok proti těmto chybám, proti těmto „levým“ pošetilostem, pak je celé hnutí odsouzeno ke zkáze. To je mé pevné přesvědčení« (Spisy 32, Praha 1955, s. 488).

Leninova práce Levičáctví — dětská nemoc komunismu se hned od svého vydání stala pro komunisty všech zemí příručkou, která jim poskytovala trvalou pomoc v boji za důslednou komunistickou taktiku proti všem projevům politického sektářství, doktrinářství a jiným chybám. Měla nesmírný význam pro stanovení úkolů a pro vypracování politické linie komunistických stran; hlavní teze a závěry této knihy posloužily jako základ pro usnesení II. kongresu Komunistické internacionály.

Do tohoto svazku je pojata velká skupina dokumentů II. kongresu Komunistické internacionály: Leninovy teze, jeho projevy na plenárních zasedáních a rovněž přípravné materiály ke kongresu. Tyto dokumenty doplňují a dále rozvíjejí teze obsažené v knize Levičáctví — dětská nemoc komunismu. Zároveň je v nich objasňována řada nových otázek týkajících se teorie a taktiky komunistických stran. S materiály II. kongresu Komunistické internacionály těsně souvisí i některé další Leninovy práce z tohoto období, které obsahují rozbor usnesení kongresu a poskytují komunistickým stranám cenné rady k taktickým a organizačním otázkám (viz Dopis rakouským komunistům, Dopis německým a francouzským dělníkům, stati II. kongresu Komunistické internacionály, O boji v Italské socialistické straně aj.).

V den zahájení kongresu přednesl Lenin referát o mezinárodní situaci a hlavních úkolech Komunistické internacionály. Podal v něm všestranný rozbor mezinárodní, hospodářské a politické situace a charakteristiku hlavních rozporů imperialismu, které se mimořádně vyhrotily, a tím otřásl základy kapitalismu na celém světě.

Lenin vycházel z toho, že hlavním obsahem epochy, kterou zahájila Říjnová revoluce, je přechod od kapitalismu k socialismu. Kapitalistický systém již nemůže udržet pod svou nadvládou národy, které se jeden po druhém vymaňují z útlaku kapitálu a nastupují cestu k socialismu. Lenin konstatoval, že od Říjnové revoluce jsou všechny události mezinárodní politiky ovlivňovány bojem dvou společenských systémů: na jedné straně socialistického systému (tehdy reprezentovaného Sovětskou republikou) a na druhé straně systému kapitalistického, jehož veškeré úsilí směřuje ke svržení nového společenského zřízení. Svět kapitalismu a svět socialismu se vyvíjejí dvěma protichůdnými směry a provádějí dvě protichůdné politiky. Lenin jako zastávce mírového soužití a soutěžení států s rozdílným společenským zřízením neustále zdůrazňoval historickou nevyhnutelnost vítězství nového společenského řádu na celém světě, nevyhnutelnost vítězství komunismu a zániku celého kapitalistického systému.

Lenin zformuloval velmi důležité teze o všeobecné krizi kapitalismu, k níž položila základ první světová válka a Říjnová revoluce. O hlavních projevech této krize napsal, že po skončení války došlo k obrovskému zostření všech kapitalistických rozporů jak uvnitř všech kapitalistických zemí, tak i mezi nimi, že zesílil koloniální a vojenský útlak, že i mezi vítěznými zeměmi začal stále se prohlubující rozklad a že »se „mechanismus“ světového kapitalistického hospodářství nadobro rozpadá« (s. 259). Tato všestranná krize kapitalismu jako celého společenského systému znamená stále se prohlubující rozklad kapitalistické společnosti a oslabování všech jeho vnitřních sil.

Lenin geniálně předpověděl i další průběh historického vývoje — přeměnu diktatury proletariátu »z diktatury národní (tj. existující v jedné zemi a nezpůsobilé určovat světovou politiku) v diktaturu mezinárodní (tj. diktaturu proletariátu alespoň v několika vyspělých zemích, schopnou mít rozhodující vliv na veškerou světovou politiku)« (s. 201). Tento závěr, k němuž Lenin dospěl v Předběžném náčrtu tezí o národnostní a koloniální otázce, život plně potvrdil. Rozhodujícím faktorem celosvětového vývoje se nyní stává socialismus se svými ideály míru a pokroku.

V referátu o mezinárodní situaci a hlavních úkolech Komunistické internacionály Lenin konstatoval, že krajní zostření kapitalistických rozporů vedlo k mohutnému vzestupu revolučního hnutí ve všech zemích světa. Revoluční krizi je třeba podle jeho slov chápat v bezprostřední spojitosti s ekonomickými podmínkami vývoje celosvětové krize kapitalistického systému.

Lenin upozorňoval komunisty na to, že celková hospodářská a politická situace je neobyčejně bohatá na hořlaviny a podněty k jejich nenadálému vznícení, ale zároveň varoval před ukvapenými závěry, před nepromyšlenými akcemi a před pokusy »urychlit revoluci« a zdůrazňoval, že k revoluci a k diktatuře proletariátu je třeba důkladně se připravovat. Hlavní úkol spatřoval v semknutí komunistických sil, v založení komunistické strany v každé zemi a v upevnění již existujících komunistických stran, v jejich očištění od oportunistů a centristů, v překonání sektářských chyb a v rozvíjení revoluční činnosti v širokých vrstvách dělnické třídy, na vesnici a v armádě.

V materiálech II. kongresu Komunistické internacionály jsou rozvíjeny velmi důležité teze o proletářské straně. Ve svých projevech a tezích se Lenin podrobně zabýval úlohou komunistické strany v revolučním hnutí, jejími taktickými úkoly a organizačními zásadami. Zvlášť velký význam pro komunistické strany měly Podmínky

pro přijetí do Komunistické internacionály, jež vypracoval Lenin. Jsou v nich vyloženy organizační zásady strany nového typu, vymezeno hlavní zaměření její činnosti a vnitrostranického života a stručně zformulovány programové a taktické zásady Komunistické internacionály. V tomto dokumentu je zdůrazňována nutnost budovat komunistické strany podle zásad demokratického centralismu. Dále se v něm uvádí, že strana dokáže splnit svou povinnost jedině tehdy, bude-li v ní vládnout železná kázeň a bude-li její stranické ústředí autoritativním orgánem s rozsáhlou pravomocí, který bude mít mezi členy strany všeobecnou důvěru. V Podmínkách pro přijetí do Komunistické internacionály byla zformulována jedna z nejdůležitějších zásad proletářského internacionalismu — povinnost každé komunistické strany »bezvýhradně podporovat každou republiku sovětského typu v jejím boji proti kontrarevolučním silám« (s. 245).

Významné místo na II. kongresu Komunistické internacionály zaujala národnostní a koloniální otázka. Lenin se velmi aktivně podílel na vypracování kongresových usnesení k tomuto bodu programu; vypracoval teze, které pak kongres schválil, a přednesl zprávu komise pro národnostní a koloniální otázku. Základem usnesení kongresu se staly marxisticko-leninské zásady proletářského internacionalismu. Kongres zdůraznil nutnost poskytnout pomoc utlačovaným a závislým národům v jejich osvobozeneckém boji. Za úhelný kámen veškeré politiky Komunistické internacionály v národnostní a koloniální otázce bylo prohlášeno sblížení proletářů a ostatních pracujících všech národů a zemí ke společnému revolučnímu boji. Lenin ve svých projevech na kongresu dokazoval, že světový imperialismus padne teprve tehdy, až se revoluční nápor vykořisťovaných dělníků v každé zemi spojí s revolučním náporem stamiliónů utlačovaných v koloniích a zaostalých zemích.

V tezích o národnostní a koloniální otázce nadhodil

Lenin velmi důležitou a i pro současnou dobu aktuální otázku, jak se komunistické strany mají stavět k buržoazně demokratickému osvobozeneckému hnutí v koloniálních a zaostalých zemích a k pokrokové národní buržoazii, pokud vystupuje revolučně. Lenin zdůrazňoval, že »Komunistická internacionála musí v koloniích a zaostalých zemích postupovat v dočasném svazku s buržoazní demokracií, ale nesmí s ní splývat a musí bezpodmínečně zachovávat samostatnost proletářského hnutí i v jeho zárodečné formě« (s. 203). Za těchto okolností komunisté musí a budou podporovat buržoazně demokratické osvobozenecké hnutí v koloniálních zemích, ale přitom si musí zachovat neomezené právo vyvíjet organizační a výchovnou činnost v masách. Tyto teze byly dalším rozvinutím důležité myšlenky, kterou Lenin vyslovil na II. sjezdu komunistických organizací národů Východu v listopadu 1919, že totiž komunisté východních zemí budou muset vycházet »z existence buržoazního nacionalismu, který se v těchto národech probouzí a nutně se musí probouzet a který je historicky oprávněný« (Sebrané spisy 39, Praha 1988, s. 346).

Lenin ve svých dílech rozvíjel myšlenku, že zatímco dříve vrcholilo národně osvobozenecké hnutí příchodem buržoazie k moci, může v epoše všeobecné krize kapitalismu toto hnutí, vedené proletariátem v čele s komunistickou stranou, za příznivých podmínek vyústit v nastolení opravdu lidové moci. V tomto případě získají bývalé koloniální země, v nichž se dosud udržely předkapitalistické vztahy, možnost za pomoci vítězného proletariátu vyspělých zemí uskutečnit postupný přechod k socialismu a minout přitom kapitalistické stadium vývoje. Tato velmi důležitá poučka, kterou Lenin zformuloval ve zprávě komise pro národnostní a koloniální otázku na základě prvních zkušeností Komunistické strany Ruska (bolševiků) z činnosti v sovětských středoasijských republikách, má mimořádně velký význam pro současnou epochu bur-

žoazních národně osvobozeneckých revolucí, kdy národy, jež se vymanily z koloniálního útlaku, musí řešit zásadní otázku, zda se budou jejich země ubírat cestou kapitalistického, nebo nekapitalistického vývoje.

Významným přínosem k marxistické teorii i k praxi socialistické výstavby bylo Leninovo vědecké zdůvodnění nutnosti, aby se nezávislé republiky sovětského typu dobrovolně sjednotily na základě naprosté rovnoprávnosti v jeden státní celek. V tezích o národnostní a koloniální otázce se uvádí, že je třeba »usilovat o stále těsnější a těsnější federativní svazek, což znamená mít na zřeteli za prvé, že bez nejtěsnějšího svazku republik sovětského typu nelze uhájit jejich existenci, neboť jsou obklíčeny vojensky nepoměrně silnějšími imperialistickými státy celého světa; za druhé, že mezi těmito republikami je nutné vytvořit pevný hospodářský svazek, neboť jinak nelze obnovit produktivní síly zničené imperialismem a hmotně zabezpečit pracující; za třetí, že se prosazuje tendence k vytvoření jednotného světového hospodářství jako celku, řízeného podle společného plánu proletariátem všech národů, tendence, která se zcela zřetelně projevila již za kapitalismu a kterou je nutné za socialismu bezpodmínečně dále rozvíjet a plně realizovat« (s. 200).

Na II. kongresu Komunistické internacionály se jednalo a byly schváleny jako rezoluce Leninovy teze o agrární otázce. Bylo v nich nastíněno hlavní zaměření práce komunistů na vesnici, stanoveny úkoly komunistických stran vůči různým vrstvám rolnictva jak v období boje za vítězství socialistické revoluce, tak i po nastolení diktatury proletariátu, rozvinuta myšlenka hegemonie proletariátu a zdůvodněna nutnost svazku dělnické třídy a pracujícího rolnictva.

II. kongres Komunistické internacionály byl významným mezníkem ve vývoji komunistického hnutí a ve stmelování sil mezinárodního proletariátu. Lenin o výsledcích kongresu napsal: »Za komunismus dnes již boju-

je světová armáda revolučního proletariátu a tato armáda dostala na právě skončeném kongresu svou organizaci, svůj jasný, přesný a podrobně propracovaný akční program« (s. 308).

Mezi díly zařazenými do tohoto svazku zaujímají významné místo Leninovy projevy vztahující se k polsko-sovětské válce. Lenin objasnil, že válka buržoazně statkářského Polska proti Sovětskému Rusku byla v podstatě dalším tažením Dohody proti Sovětské republice, že za zády polských vládnoucích kruhů stojí francouzští, angličtí a američtí imperialisté. V projevu k rudoarmějcům odjíždějícím na polskou frontu, proneseném 5. května 1920, zdůrazňoval, že sovětský stát si válku nepřál, že válka mu byla vnucena, že sovětská vláda, důsledně provádějící mírovou zahraniční politiku, udělala rozsáhlé ústupky a nejednou navrhovala Polsku mír za podmínek pro něj výhodných. Tuto myšlenku rozvíjel Lenin mnohokrát ve svých projevech na shromážděních, schůzích a konferencích. Odhaloval dobrodružnou politiku vládnoucích tříd Polska, které tuto válku rozpoutaly, vzdával hold hrdinnému boji polských dělníků na podporu Sovětského Ruska a mluvil o hlubokých sympatiích národů sovětské země k polskému lidu.

Pomoc frontě — to je hlavní úkol, který Lenin v této pro sovětskou zemi těžké době ukládal všem stranickým, státním, hospodářským a společenským organizacím: »došlo-li už k válce, musí být všechno podřízeno jejím potřebám, veškerý vnitřní život země se musí podřídit válce — v tom nelze připustit ani nejmenší kolísání« (s. 149). Lenin hovořil na toto téma na společném zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů, moskevského sovětu, odborových organizací a závodních výborů, na druhé celoruské poradě odpovědných organizátorů práce na vesnici, na sjezdu dělníků a zaměstnanců kožedělného průmyslu, na aktivu moskevské organizace KSR(b) a zabýval se jím v mnoha dalších projevech a pracích.

O válce s Polskem se podrobně jednalo i na IX. celoruské konferenci KSR(b), jež se konala ve dnech 22.—25. září 1920 v Moskvě. Lenin přednesl na konferenci politickou zprávu ústředního výboru KSR(b), v níž vyložil mezinárodní situaci v souvislosti s průběhem polsko-sovětské války v létě 1920, podal charakteristiku hlavních etap války, zhodnotil význam útoku sovětských vojsk směrem na Varšavu a odhalil příčiny pozdějších nezdarů. Dokázal, že buržoazně statkářské Polsko bylo tehdy jedním z článků celého systému světového imperialismu, spočívajícího na versailleské smlouvě, poslední baštou Dohody v boji proti bolševikům. Proto když Rudá armáda tuto baštu ohrozila, celý systém se otřásl. Revoluční boj proletariátu v evropských zemích v tomto období vyvrcholil. To všechno je třeba vzít v úvahu, hodnotíme-li celkové výsledky polsko-sovětské války. Ačkoli sovětská vojska stihl před Varšavou nezdar, nepodařilo se imperialistům dosáhnout jejich cíle, takže agresivní plány Dohody ztroskotaly. Lenin v Projevu na poradě předsedů výkonných výborů újezdních, volostních a vesnických sovětů Moskevské gubernie z 15. října 1920 řekl, že polská válka skončila tak, jak to nečekal ani jeden imperialistický stát. Historické poučení z této války ukazuje, že »ať by byly pokusy o napadení Ruska a o vojenské akce proti němu jakékoli — a takových pokusů zřejmě bude ještě víc —, jsme už svými zkušenostmi zoceleni a z faktických zkušeností víme, že všechny tyto pokusy ztroskotají na celé čáře. A po každém pokusu našich nepřátel budeme silnější, než jsme byli předtím« (s. 387). Dějiny plně potvrdily naprostou pravdivost těchto prorockých slov. Jsou vážným varováním i současným podněcovatelům nové války.

IX. celoruská konference KSR(b) kromě toho, že na ní byly projednávány výsledky válečného tažení v létě 1920, věnovala velkou pozornost naléhavým úkolům výstavby strany. V tomto svazku jsou poprvé do Leninových spisů

zařazeny všechny Leninovy materiály spjaté s touto konferencí. Kromě politické zprávy ústředního výboru, kterou na konferenci přednesl Lenin a která byla uveřejněna i v dřívějších vydáních jeho spisů, je do svazku zařazen Leninův Projev o nejbližších úkolech výstavby strany (publikuje se poprvé), jeho návrh rezoluce O nejbližších úkolech výstavby strany a připomínky k této rezoluci (oba poslední dokumenty byly otištěny už dříve v publikaci Leninskij sbornik).

V Projevu o nejbližších úkolech výstavby strany a v návrhu rezoluce k této otázce nastínil Lenin konkrétní opatření k rozvoji vnitrostranické demokracie, ke zlepšení činnosti vyšších i nižších stranických orgánů a k vymýcení byrokratismu, bezduchého administrování a jiných nezdravých jevů, které se v tomto období projevíly v mnoha organizacích. Lenin stanovil jako první požadavek »bezvýhradnou povinnost svolávat častěji širší schůze členů strany a také jinými metodami rozvíjet jejich iniciativu« (s. 326—327).

V napjaté válečné situaci byla výchovná, organizátorská a hospodářská činnost strany podřízena především potřebám obrany země. Avšak již v tomto období stanovil Lenin hlavní zaměření činnosti strany a sovětské vlády po skončení války. Zdůraznil důležitost hospodářských úkolů — obnovy průmyslu, splnění státního plánu elektrifikace celé země a pozvednutí zemědělství. Velmi zajímavé jsou Leninovy Poznámky k nejbližším úkolům strany z 19. října 1920. V tomto dokumentu jsou uvedeny hlavní problémy, které stranu čekají po porážce Vrangela a které bude třeba projednat na dalším, X. sjezdu KSR(b). Jako jeden z hlavních nejbližších úkolů je zde stanoveno »utuzení svazku sovětské moci s rolnictvem« (s. 398). Právě tato otázka zaujala na sjezdu strany na jaře 1921 stěžejní místo. V Poznámkách k nejbližším úkolům strany se upozorňuje také na nutnost řešit takové otázky, jako je rozvíjení iniciativy odborů, boj proti byro-

kratismu v orgánech sovětské moci, kontrola reálných úspěchů dosažených v tomto boji a některá další opatření.

V dílech zařazených do tohoto svazku zaujímají významné místo otázky komunistické výchovy a kulturní výstavby. V článku Od prvního subotniku na Moskevsko-kazaňské dráze k celoruskému prvomájovému subotniku a v projevu na shromáždění při kladení základního kamene k pomníku osvobozené práce 1. května 1920 zdůrazňoval Lenin nutnost vynaložit všechno úsilí na formování komunistického uvědomění, na vytvoření nových společenských vztahů mezi lidmi a nového vztahu k práci i nové kázně. »Budeme usilovat o to,« řekl Lenin, »abychom vnesli do vědomí, zvyků a každodenního života mas zásadu Všichni za jednoho, jeden za všechny, zásadu Každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb, abychom postupně, ale vytrvale zaváděli komunistickou kázeň a komunistický způsob práce« (s. 140—141).

Dne 2. října 1920 pronesl Lenin na III. sjezdu Komunistického svazu mládeže Ruska svůj historicky významný projev Úkoly organizací mládeže, který se stal programovým dokumentem strany v komunistické výchově mladých budovatelů nového života. V projevu bylo mládeži uloženo učit se komunismu a vychovávat ze sebe komunisty. Učit se komunismu, vysvětloval Lenin, znamená především spojovat každý krok své výchovy a vzdělávání s bojem dělnické třídy proti vykořisťovatelům, s její každodenní prací. Komunistická výchova spočívá v tom, aby veškerá práce, všechny síly byly věnovány společné věci — budování komunismu. Jedině tak je možné vštěpovat mládeži komunistickou morálku.

Lenin požadoval od mládeže, aby se co nejseriózněji stavěla ke studiu. Řekl, že komunistou se člověk může stát jedině tehdy, obohatí-li své znalosti vším, co lidstvo vytvořilo. »Máte před sebou úkol výstavby,« prohlásil Lenin, »a splnit jej můžete jedině tehdy, jestliže si osvojíte

veškeré moderní vědění, jestliže dokážete přeměnit komunismus z hotových, nabílovaných formulí, ponaučení, receptů, předpisů a programů v něco živého, co sjednotí vaši bezprostřední práci, jestliže dokážete udělat z komunismu vodítko pro svou praktickou činnost» (s. 339).

V souvislosti s problémem komunistické výchovy a vzdělávání mas se Lenin podrobněji zmínil o tom, jaký vztah má mít proletariát ke kulturnímu dědictví a jak se vytváří nová, proletářská kultura. Podle jeho slov musí být proletářská kultura výslednicí zákonitého vývoje a přehodnocení onoho souhrnu vědomostí, který lidstvo získalo pod jařmem vykořisťovatelské společnosti. Lenin učil, že vytvoření nové, socialistické kultury je složitý a mnohotvárný proces, který zahrnuje všechny stránky života společnosti, že kulturní výstavba jako součást obecného programu výstavby socialismu a komunismu v Sovětském svazu musí probíhat pod vedením komunistické strany a opírat se o tvůrčí iniciativu mas.

Lenin přikládal nesmírný význam ideologické práci komunistické strany. Řekl, že »naším úkolem je zlomit každý odpor kapitalistů, nejen vojenský a politický, ale i ideový, a ten je nejúpornější a nejsilnější« (s. 437). Lenin ve svém projevu na celoruské poradě pracovníků politickoosvětových výborů při odborech školství a osvěty guberniálních a újezdních sovětů 3. listopadu 1920 podrobně hovořil o tom, jak má být v celostátním měřítku organizována politická a osvětová práce v masách. Podrobil kritice buržoazní hlásání apolitičnosti a položil velký důraz na to, aby strana řídila všechny oblasti státního, hospodářského a veřejného života.

Za hlavní zaměření ideologické práce považoval Lenin komunistickou propagandu. Tato propaganda má podle jeho názoru vycházet nikoli z obecných úvah a dohadů, jak bude komunismus vypadat, nýbrž z konkrétních úkolů hospodářské a státní výstavby, a v praxi ukazovat, jak budovat socialismus. Hlavní cíl komunistické propagan-

dy charakterizoval Lenin takto: »Komunismus se musí stát dělnickým masám srozumitelný jako jejich vlastní věc . . . Pro nás už přestal být . . . programem, teorií a úkolem, pro nás je to věc dnešní faktické výstavby« (s. 438—439).

Do čtyřicátého prvního svazku je zařazeno 33 dokumentů, které až dosud nebyly do souborného vydání Leninových spisů zahrnuty (20 dokumentů je publikováno v hlavním textu knihy, 12 dokumentů v Přípravných materiálech a 1 dokument v Přílohách). Většina těchto prací byla uveřejněna v publikaci Leninskij sbornik, sv. XXXIV, XXXV a XXXVI, a v některých jiných publikacích. Leninovy projevy při kladení základního kamene k pomníku Karla Marxe 1. května, na zasedání exekutivy Komunistické internacionály 19. června a na shromáždění při kladení základního kamene k pomníku Karla Liebknechta a Rosy Luxemburgové v Petrohradě 19. července 1920 byly uveřejněny jenom v tehdejšímu tisku. Leninův rozhovor s japonským zpravodajem R. Nakahirou, který byl rusky uveřejněn poprvé 16. dubna 1963 v 91. čísle listu Izvěstija v překladu z angličtiny, je v tomto svazku publikován v překladu z úplnějšího japonského textu. Tři dokumenty — Projev o nejbližších úkolech výstavby strany na IX. celoruské konferenci KSR(b), Teze o hlavních úkolech Komunistické internacionály a Připomínky ke zprávě A. Sultana-Zadeho o perspektivách sociální revoluce na Východě — jsou zde uveřejněny poprvé.

INSTITUT MARXISMU-LENINISMU

PŘI ÚV KSSS

LEVIČÁCTVÍ — DĚTSKÁ
NEMOC KOMUNISMU¹

Napsáno v dubnu—květnu 1920

Knižně vydalo v červnu 1920

Státní nakladatelství

v Petrohradě

*Podle textu knihy
porouzaného s rukopisem*

Н. ЛЕНИН
ДЕТСКАЯ
БОЛЕЗНЬ
«ЛЕВИЗНЫ»
В КОММУ-
НИЗМЕ

ГОСУДАРСТВЕННОЕ
ИЗДАТЕЛЬСТВО

ПЕТЕРБУРГ
1·9·2·0

Obálka Leninovy knihy
Levičáctví — dětská nemoc komunismu
z roku 1920
Zmenšeno

I

V JAKÉM SMYSLU LZE HOVOŘIT
O MEZINÁRODNÍM VÝZNAMU
RUSKÉ REVOLUCE?

V prvních měsících po dobytí politické moci proletariátem v Rusku (25. října, 7. listopadu 1917) se mohlo zdát, že pro obrovské rozdíly mezi zaostalým Ruskem a vyspělými západoevropskými zeměmi se revoluce proletariátu v těchto zemích bude naší revoluci podobat jen velmi málo. Dnes už máme velmi bohaté mezinárodní zkušenosti, které zcela jednoznačně svědčí o tom, že některé hlavní rysy naší revoluce nemají pouze místní, výlučně národní význam, platný jenom pro Rusko, nýbrž význam mezinárodní. Nemám zde přitom na mysli mezinárodní význam naší revoluce, jak jej lze chápat v širokém smyslu slova, tedy že na ostatní země působí ne jenom některé, ale všechny — hlavní i podružné — rysy naší revoluce. Ne, mám na mysli její mezinárodní význam v tom nejužším smyslu slova, tedy pokud jde o mezinárodní dosah naší revoluce nebo historickou nevyhnutelnost opakování toho, k čemu došlo u nás, v mezinárodním měřítku. Právě v tomto smyslu je třeba přiznat mezinárodní význam některým hlavním rysům naší revoluce.

Bylo by ovšem velmi hrubou chybou zveličit tuto pravdu a rozšířit její platnost i na jiné, a ne jenom na některé hlavní rysy naší revoluce. Stejně tak by bylo chybné puštit ze zřetele, že po vítězství proletářské revoluce alespoň v jedné z vyspělých zemí nastane se vši pravděpodobností příkrý obrat a Rusko brzy nato přestane být zemí, která by byla pro ostatní vzorem, a stane se opět zemí zaostalou (v »sovětském« i v socialistickém smyslu).

Avšak v této dějinné etapě se věci mají tak, že ruský

vzor ukazuje *všem* zemím leccos, a to leccos velmi podstatného z jejich neodvratné a nedaleké budoucnosti. Vypělí dělníci ve všech zemích to dávno pochopili — a ještě častěji ani ne tak pochopili, jako spíše instinktem revoluční třídy postřehli, vycítili. V tom spočívá mezinárodní »význam« (v úzkém smyslu slova) sovětské moci a rovněž základů bolševické teorie a taktiky. To však nepochopili »revoluční« vůdcové II. internacionály typu Kautského v Německu, Otto Bauera a Friedricha Adlera v Rakousku, a právě proto se z nich stali reakcionáři, obhájci nejhoršího oportunistu a zradu socialismu. Ostatně anonymní brožura Světová revoluce (Weltrevolution^[219]), jež vyšla roku 1919 ve Vídni (Sozialistische Bücherei, Heft 11*; Ignaz Brand), zvláště názorně ukazuje celý myšlenkový pochod a celý okruh myšlenek či lépe řečeno celou hloubku myšlenkové chudoby, školometství, ničemnosti a zrazování zájmů dělnické třídy — a to pod rouškou »obhajoby« myšlenky »světové revoluce«.

Podrobněji o této brožuře pojednáme někdy jindy. Zde se však zmíníme ještě o jedné věci. Kautsky za dávných a dávných časů, kdy byl ještě marxistou, a ne renegátem, a posuzoval věci jako historik, předpověděl, že může nastat taková situace, kdy se revolučnost ruského proletariátu stane pro západní Evropu vzorem. To bylo roku 1902, kdy Kautsky napsal do revoluční Jiskry² článek Slované a revoluce^[30]. V tomto článku uvedl:

»V nynější době« (na rozdíl od roku 1848) »se přece jenom zdá, že se Slované nejen zařadili mezi revoluční národy, ale že se k nim čím dál víc přesunuje i těžiště revolučního myšlení a revoluční činnosti. Těžiště revoluce se přesunuje ze západu na východ. V první polovině 19. století bylo ve Francii a čas od času v Anglii. Roku 1848 se mezi revoluční národy zařadilo také Německo . . . Nové století začíná událostmi, které nás přivádějí na myšlenku, že jdeme vstříc dalšímu přesunu těžiště revoluce, totiž jeho přesunu do Ruska . . . Rusko, jež načerpalo tolik revoluční iniciativy ze Západu, je dnes možná samo

* — Socialistická knihovna, sešit 11. *Red.*

schopno posloužit mu jako zdroj revoluční energie. Mohutnější revoluční hnutí v Rusku se možná stane nejúčinnějším prostředkem k vymýcení ducha slabošského šosáctví a vypočítavého politikaření, který se mezi námi začíná šířit, a znovu podníti bojovnost a horoucí oddanost našim velkým ideálům. Rusko už dávno přestalo být pro západní Evropu pouhou oporou reakce a absolutismu. Dnes je tomu snad právě naopak. Západní Evropa se stává oporou reakce a absolutismu v Rusku . . . S carem by se byli ruští revolucionáři možná vypořádali už dávno, kdyby byli nemuseli zároveň bojovat i proti jeho spojenci — evropskému kapitálu. Doufejme, že se jim tentokrát podaří zúčtovat s oběma nepřáteli a že se nová „svatá aliance“ zhroutí rychleji než její předchůdkyně. Ale ať už nynější boj v Rusku skončí jakkoli, krev a útrapy mučedníků, jichž si bohužel vyžádá víc než dost, nepřijdou nazmar. Zavlaží výhonky sociálního převratu v celém civilizovaném světě a donutí je, aby rostly bujněji a rychleji. Roku 1848 byli Slované třesutým mrazem, který spálil květy jara národů. Možná že nyní je jim souzeno být bouří, která prolomí ledový příkrov reakce a s nezdřitelnou silou přinese národům nové a šťastné jaro« (*Karl Kautsky*, Slované a revoluce, článek v Jiskře, ruském sociálně demokratickém revolučním listu, 1902, č. 18, 10. března 1902).

Jak dobře uměl Karl Kautsky psát před osmnácti lety!

II

JEDNA Z HLAVNÍCH PODMÍNEK ÚSPĚCHU BOLŠEVIKŮ

Dnes už je jistě téměř každému jasné, že bolševici by se neudrželi u moci ani dva a půl měsíce, natožpak dva a půl roku, kdyby v naší straně nevládla velmi přísná, opravdu železná kázeň, kdyby naši stranu plně a bezvýhradně nepodporovala celá dělnická třída, tj. všichni přemýšliví, čestní a obětaví příslušníci této třídy, kteří jsou schopni ovlivňovat, vést nebo získávat zaostalé vrstvy.

Diktatura proletariátu je nejobětavější a nejnelitostnější válka nové třídy proti *silnějším* nepříteli, proti buržoazii, jejíž odpor se jejím svržením (třebas jenom v jedné zemi) *zdesateronásobuje* a jejíž moc spočívá nejen v síle mezinárodního kapitálu, v síle a pevnosti mezinárodních

styků buržoazie, ale i v *síle zvyku*, v síle *malovýroby*. Neboť malovýroba je na světě bohužel ještě velmi mnoho a malovýroba *plodí* kapitalismus a buržoazii ustavičně, den co den, každou hodinu, živelně a v masovém měřítku. Ze všech těchto důvodů je diktatura proletariátu nutná, přičemž zvítězit nad buržoazií není možné bez dlouhé, urputné a nemilosrdné války na život a na smrt, války vyžadující vytrvalost, ukázněnost, rozhodnost, nepoddajnost a jednotu vůle.

Opakují: zkušenosti vítězné diktatury proletariátu v Rusku názorně ukázaly všem, kdo postrádají soudnost nebo kdo neměli příležitost o této otázce přemýšlet, že jednou z hlavních podmínek vítězství nad buržoazií je bezpodmínečná centralizace a co nejpřísnější kázeň proletariátu.

O tomto faktu se často mluví, ale zcela nedostatečně se přemýšlí, co tato slova vlastně znamenají, za jakých podmínek je lze realizovat. Nebylo by lepší, kdyby zdravotice na počest sovětské moci a bolševiků byly *častěji* provázeny *seriózním rozbořem* příčin, *proč* vlastně bolševici mohli zavést kázeň, která je pro revoluční proletariát nezbytně nutná?

Bolševismus jako směr politického myšlení a jako politická strana existuje od roku 1903. Jedině dějiny bolševismu za *celou* dobu jeho existence mohou dát uspokojivou odpověď na otázku, proč mohl bolševismus zavést a za nejobtížnějších podmínek udržet železnou kázeň, která je pro vítězství proletariátu nezbytně nutná.

A tu se naskýtají především tyto otázky: jakými prostředky je kázeň v revoluční straně proletariátu udržována, jak je kontrolována a utužována? Za prvé uvědomělostí proletářského předvoje a jeho oddaností revoluci, jeho vytrvalostí, obětavostí a hrdinstvím. Za druhé jeho uměním spojit se, sblížit se a — chcete-li — do jisté míry splynout s nejširšími masami pracujících, především s proletářskými, *ale také s neproletářskými*. Za třetí správ-

ným politickým vedením uskutečňovaným tímto předvojem, jeho správnou politickou strategií a taktikou, ovšem pod podmínkou, že se nejširší masy *na základě vlastních zkušeností* přesvědčí o této správnosti. V revoluční straně, skutečně schopné být stranou pokrokové třídy, která má svrhnout buržoazii a přetvořit celou společnost, nelze kázeň udržet, aniž by byly tyto podmínky splněny. Jinak se pokusy o zavedení kázně nevyhnutelně obracejí vniveč, ve frázi, v grotesku. Jenomže tyto podmínky nemohou vzniknout naráz. Jejich vznik je výsledkem dlouhodobého úsilí a těžce získaných zkušeností; jejich vytváření je usnadňováno správnou revoluční teorií, která ovšem není dogmatem, nýbrž definitivně se utváří jedině v těsném sepětí s praxí skutečně masového a skutečně revolučního hnutí.

Jestliže bolševismus mohl v letech 1917—1920 v neslýchaně těžkých podmínkách vytvořit a úspěšně zavést nejpřísnější centralizaci a železnou kázeň, pak to bylo prostě dáno řadou historických zvláštností Ruska.

Za prvé bolševismus vznikl roku 1903 na žulovém základě marxistické teorie. A správnost této — a jedině této — revoluční teorie dokázaly nejen zkušenosti z celého světa, shromažďované během celého 19. století, ale zejména též zkušenosti z tápání a kolísání, z omylů a zklamání revolučních myslitelů v Rusku. V průběhu asi půlstoletí, zhruba od čtyřicátých do devadesátých let minulého století, pokrokoví myslitelé v Rusku, vystavení útlaku neslýchaně barbarského a reakčního carismu, dychtivě hledali správnou revoluční teorii a s obdivuhodnou horlivostí a důkladností se pídili po každíčkém »posledním slovu« Evropy a Ameriky v této oblasti. K marxismu jako jedině správné revoluční teorii se Rusko doslova *protrpělo* půlstoletím neslýchaných útrap a obětí, nevídaného revolučního hrdinství, neuvěřitelné energie a obětavého hledání, učení, zkoušení v praxi, zklamání, ověřování a porovnávání se zkušenostmi Evropy. Záslouhou emigrace,

kteřou si vynutil carismus, mělo revoluční Rusko v druhé polovině 19. století tak bohaté mezinárodní styky a bylo tak skvěle informováno o formách a teoriích revolučního hnutí na celém světě jako žádná jiná země.

Za druhé bolševismus, který vznikl na tomto žulovém teoretickém základě, prošel patnácti lety dějinné praxe (1903—1917), která bohatstvím svých zkušeností nemá na světě obdoby. Vždyť pokud jde o revoluční zkušenosti, o rychlost a rozmanitost střídání různých forem hnutí, legálního i ilegálního, pokojného i bouřlivého, tajného i veřejného, omezujícího se na kroužky i podchycujícího masy, hnutí parlamentního i teroristického, neprožila za těchto patnáct let žádná jiná země ani zdaleka tolik jako Rusko. Ani v jedné zemi se v tak krátké době nesoustředilo takové bohatství forem, odstínů a metod boje *všech* tříd tehdejší společnosti, a přitom boje, který v důsledku zaostalosti země a obrovského carského útlaču zvlášť rychle dozrával a zvlášť dychtivě a úspěšně přejímal příslušné »poslední slovo« amerických a evropských politických zkušeností.

III

HLAVNÍ ETAPY

V DĚJINÁCH BOLŠEVISMU

Léta přípravy revoluce (1903—1905). Všude je cítit, že se schyluje k velké bouři. Ve všech třídách to vře a konají se přípravy. V zahraničí emigrantský tisk teoreticky nastoluje *všechny* hlavní otázky revoluce. Představitelé tří hlavních tříd, tří hlavních politických směrů — liberálně buržoazního, maloburžoazně demokratického (skrývajícího se pod názvy »sociálně demokratický« a »sociálně revoluční«³) a proletářskorevolučního — svádějí mezi sebou velmi urputný názorový boj o pojetí programu a taktiky a tím anticipují a připravují nadcházející otevřený

boj mezi třídami. *Všechny* otázky, za jejichž vyřešení bojovaly masy v letech 1905—1907 a 1917—1920 se zbraní v ruce, je možné (a nutné) vystopovat v zárodečné formě již v tehdejší tisku. A mezi třemi hlavními směry se pochopitelně najde ještě spousta nevyhraněných, přechodných a polovičitých směrů. Přesněji řečeno: v boji tiskových orgánů, stran, frakcí a skupin krystalizují skutečně třídní ideové a politické směry; třídy si pro nadcházející bitvy kují potřebné ideové a politické zbraně.

Léta revoluce (1905—1907). *Všechny* třídy vystupují s otevřeným hledím. *Všechny* názory na program a taktiku jsou ověřovány akcemi mas. Stávkový boj nabývá takového rozmachu a prudkosti, jakých svět dosud nepoznal. Hospodářská stávka přerůstá v politickou a politická stávka v povstání. V praxi jsou prověřovány vzájemné vztahy mezi proletariátem jakožto vedoucí silou a kolísajícím, nestálým rolnictvem, vedeným proletariátem. V průběhu živelného boje se rodí sovětská forma organizace. Tehdejší spory o význam sovětů jsou předzvěstí velkého boje v letech 1917—1920. Střídání parlamentních forem boje s neparlamentními, taktiky bojkotu parlamentu s taktikou účasti v parlamentu, legálních forem boje s ilegálními, jakož i jejich vzájemné vztahy a souvislosti — to všechno se vyznačuje obdivuhodným bohatstvím obsahu. Pokud jde o základní politické školení mas i jejich vůdců, tříd i stran, rovnal se každý měsíc tohoto období jednomu roku »pokojného« »konstitučního« vývoje. Bez »generální zkoušky« roku 1905 by Říjnová revoluce roku 1917 nezmítla.

Léta reakce (1907—1910). Carismus zvítězil. *Všechny* revoluční a opoziční strany jsou poraženy. Skleslost, demoralizace, rozkoly, rozklad, renegátství, pornografie místo politiky. Silnější tendence k filozofickému idealismu; kontrarevoluční nálady v rouše mysticismu. Avšak právě těžká porážka je pro revoluční strany a revoluční třídu zároveň cennou a velmi prospěšnou školou, školou dia-

lektiky dějin, školou umožňující pochopit, naučit se vést politický boj. V nouzi poznáš přítele. Poražené armády se dobře učí.

Vítězný carismus je nucen urychleně odstraňovat pozůstatky předburžoazního, patriarchálního způsobu života v Rusku. Buržoazní vývoj Ruska pokračuje neobyčejně rychle. Netřídní, nadtřídní iluze, iluze o možnosti vyhnout se kapitalismu, se rozplývají jako dým. Třídní boj nabývá zcela nových, a tím výraznějších forem.

Revoluční strany se ještě musí učit. Učily se útočit. Ny- ní musí pochopit, že tuto znalost je třeba doplnit znalostí, jak co nejsprávněji ustupovat. Musí pochopit — a revoluční třída se učí chápat z vlastních trpkých zkušeností —, že kdo se nenaučil správně útočit a správně ustupovat, nemůže zvítězit. Ze všech poražených opozičních a revolučních stran ustoupili nejspořádaněji právě bolševici, jejich »armáda« utrpěla nejmenší ztráty, nejlépe uchránili její jádro, byli nejméně zasaženi (co do hloubky a nezhojitelnosti) rozkoly i nejméně zdemoralizováni a zachovali si největší schopnost řádně a směle obnovit práci v co nejširším měřítku. Dosáhli toho jenom proto, že nemilosrdně demaskovali a vyhnali všechny ty, kteří se zmohli jen na revoluční fráze, kteří nechtěli pochopit, že je třeba ustoupit, že je třeba umět ustoupit, že je naprosto nutné naučit se pracovat legálně i v těch nejreakčnějších parlamentech, i v těch nejreakčnějších odborových, družstevních, pojišťovacích a podobných organizacích.

Léta vzestupu (1910—1914). Zpočátku byl vzestup neuvěřitelně pomalý, později, po událostech na řece Leně roku 1912, o něco rychlejší. Přes neslýchané obtíže se bolševikům podařilo zatlačit menševiky, v nichž buržoazie po roce 1905 zcela neomylně vytušila své agenty v dělnickém hnutí, a proto je tisícerými způsoby podporovala proti bolševikům. Kdyby však bolševici nebyli uplatnili správnou taktiku, tj. kdyby nebyli spojovali ile-

gální práci s bezpodmínečným využíváním »legálních možností«, byli by tohoto vítězství nikdy nedosáhli. V krajně reakční dumě získali bolševici celou dělnickou kurii.

První světová imperialistická válka (1914—1917). V situaci, kdy »parlament« je krajně reakční, prokazuje politika legálního parlamentarismu straně revolučního proletariátu, bolševikům, velmi užitečnou službu. Bolševičtí poslanci putují na Sibiř⁴. V emigrantském tisku se plně projevují všechny názorové odstíny sociálimperialismu, sociálšovinismu, sociálpatriotismu, nedůsledného i důsledného internacionalismu, pacifismu i revolučního odmítání pacifistických iluzí. Učení hlupáci a staré báby z II. internacionály, pohrdlivě a povýšeně ohrnující nos nad spoustou »frakcí« v ruském socialismu a nad urputným bojem mezi nimi, nedokázali, když je válka připravila ve *všech* vyspělých zemích o vychvalovanou »legalitu«, zorganizovat ani přibližně tak svobodnou (ilegální) výměnu názorů a tak svobodně (ilegálně) se dopracovat ke správným názorům, jako to učinili ruští revolucionáři ve Švýcarsku a v některých dalších zemích. Právě proto se nezastření sociálpatrioti i »kautskisté« ve všech zemích stali těmi nejhoršími zrádci proletariátu. A jestliže se bolševismu v letech 1917—1920 podařilo zvítězit, bylo jednou z hlavních příčin tohoto vítězství to, že bolševismus již od konce roku 1914 nemilosrdně odhaloval nízkost, hanebnost a podlost sociálšovinismu a »kautskismu« (jemuž odpovídá longuetismus⁵ ve Francii, názory vůdců Nezávislé labouristické strany⁶ a fabiánů⁷ v Anglii, Turatiho v Itálii atd.) a že se pak masy na vlastních zkušenostech čím dál víc přesvědčovaly o správnosti názorů bolševiků.

Druhá revoluce v Rusku (od února do října 1917). Neuvěřitelná zkostnatělost a přežilost carismu vytvořily (pod tíhou ran a břemen neobyčejně strastiplné války) neuvěřitelně mohutnou ničivou sílu, která se obrátila

proti němu. V několika dnech se z Ruska stala demokratická buržoazní republika, svobodnější — za válečných poměrů — než kterákoli jiná země na světě. Vládu začali sestavovat vůdcové opozičních a revolučních stran — jako v těch »nejdokonalejších parlamentních« republikách, přičemž pověst vůdce opoziční strany v parlamentě, byl sebereakčnejším, *usnadňovala* další úlohu tohoto vůdce v revoluci.

Menševici a »socialisté-revolucionáři« si v několika týdnech skvěle osvojili všechny metody a manýry, všechny argumenty a sofismata evropských hrdinů II. internacionály, ministerialistů⁸ a ostatní oportunistické sebranky. Všechno, co nyní čteme o Scheidemannech a Noskech, o Kautském a Hilferdingovi, o Rennerovi a Austerlitzovi, o Otto Bauerovi a Friedrichu Adlerovi, o Turatim a Longuetovi, o fabiánech a vůdcích Nezávislé labouristické strany v Anglii — to všechno se nám zdá (a ve skutečnosti je) nudným opakováním, omíláním staré známé písničky. S tím vším jsme se již setkali u menševiků. Historie si zažertovala a dopustila, aby oportunisté zaostalé země předběhli oportunisty mnoha zemí vyspělých.

Jestliže všichni hrdinové II. internacionály utrpěli fiasko a utřzili si hodnocením významu a úlohy sovětů a sovětské moci ostudu, jestliže se v této věci zvláště »parádně« blamovali a zapletli vůdcové tří velmi významných stran, které nyní vystoupily z II. internacionály (totiž Nezávislé sociálně demokratické strany Německa⁹, francouzské longuetistické a anglické Nezávislé labouristické strany), jestliže se všichni octli v zajetí předsudků maloburžoazní demokracie (zcela v duchu příslušníků maloburžoazie z roku 1848, nazývajících se »sociálními demokraty«), pak *tohle všechno* jsme již viděli u menševiků. Dějiny si tak trochu zažertovaly: roku 1905 se v Rusku zrodily sověty; v únoru až říjnu 1917 je zprofanovali menševici, kteří nedovedli pochopit jejich úlohu a význam, a proto je stihl bankrot; nyní se *na celém světě* zrodila myšlenka

vlády sovětů, která se nesmírně rychle šíří mezi proletariátem všech zemí, přičemž staré hrdiny II. internacionály stíhá *všude* stejně jako naše menševiky bankrot, neboť nejsou s to pochopit úlohu a význam sovětů. Zkušenosti dokázaly, že pokud jde o některé velmi podstatné otázky proletářské revoluce, budou *všechny* země nutně muset projít tím, čím prošlo Rusko.

Svůj vítězný boj proti parlamentní (fakticky) buržoazní republice a proti menševikům zahájili bolševici velmi obezřetně a jejich příprava na něj nebyla nijak jednoduchá — ať se o tom nyní v Evropě a Americe hovoří jak chce. Na počátku výše uvedeného období jsme *nevyzývali* ke svržení vlády, nýbrž vysvětlovali jsme, že ji nelze svrhnout *bez* předchozích změn ve složení sovětů a ve smýšlení jejich členů. Nehlásali jsme bojkot buržoazního parlamentu, Ústavodárného shromáždění, nýbrž oficiálně jménem strany jsme prohlašovali, a to od dubnové (1917) konference naší strany¹⁰, že buržoazní republika s Ústavodárným shromážděním je lepší než táž republika bez Ústavodárného shromáždění, že však »dělnicko-rolnická«, sovětská republika je nad všechny buržoazně demokratické, parlamentní republiky. Bez takových obezřetných, důkladných, prozíravých a dlouhých příprav bychom v říjnu 1917 ani nebyli zvítězili, ani bychom toto vítězství nebyli udrželi.

IV

V BOJI PROTI KTERÝM NEPŘÁTELŮM V DĚLNICKÉM HNUTÍ BOLŠEVISMUS VYROSTL, ZESÍLIL A ZOCELIL SE?

Především a hlavně v boji proti oportunistu, který roku 1914 definitivně přerostl v sociálšovinismus a definitivně

přešel na stranu buržoazie proti proletariátu. Oportunismus byl pochopitelně hlavním nepřítelem bolševismu v dělnickém hnutí. A tímto hlavním nepřítelem zůstává i v mezinárodním měřítku. Právě tomuto nepříteli bolševismus věnoval a věnuje největší pozornost. V současné době je tento aspekt činnosti bolševiků již dosti dobře známý i v zahraničí.

Něco jiného však musíme říci o dalším nepříteli bolševismu v dělnickém hnutí. V zahraničí se dosud velmi málo ví, že bolševismus vyrostl, zformoval se a zocelil v dlouholetém boji proti *maloburžoazní revolučnosti*, která nemá daleko k anarchismu nebo od něho leccos přejímá a ve všem podstatném ustupuje od podmínek a potřeb důsledného třídního boje proletariátu. Marxisté teoreticky dokazují — a zkušenosti ze všech evropských revolucí a revolučních hnutí to plně potvrzují —, že drobný vlastník, drobný výrobce (sociální typ, zastoupený v hojné míře, masově, v mnoha evropských zemích), který za kapitalismu neustále trpí útlakem a je velmi často postižen neuvěřitelně pronikavým a rychlým zhoršováním životních podmínek a ožebračováním, snadno propadá krajní revolučnosti, ale nedokáže projevit důslednost, organizovanost, ukázněnost a vytrvalost. Hrůzami kapitalismu »rozběsněný« maloburžoazník tak zosobňuje sociální jev, který se stejně jako anarchismus vyskytuje ve všech kapitalistických zemích. Nestálost takové revolučnosti, její neplodnost a schopnost rychle se měnit v pokoru, apatii, poblouznění, a dokonce v »zanícené« horování hned pro ten, hned pro onen buržoazní »módní« směr — to všechno je všeobecně známo. Avšak teoretické, abstraktní uznání těchto pravd ještě vůbec nezbavuje revoluční strany starých chyb, které se vždy objevují neočekávaně, v trochu pozměněné formě, pod jiným pláštíkem nebo v jiném prostředí, ve specifických — více či méně svérázných — podmínkách.

Anarchismus býval často jakýmsi trestem za oportunis-

tické hříchy dělnického hnutí. Oba nešvary se navzájem doplňovaly. A měl-li anarchismus v Rusku, přestože složení jeho obyvatelstva je maloburžoaznější než v evropských zemích, v období obou revolucí (1905 a 1917) i v době jejich přípravy poměrně nepatrný vliv, je to bezesporu částečná zásluha bolševismu, který vždy vedl proti oportunistu skutečně nelítostný a nesmiřitelný boj. Říkám »částečná«, neboť ještě významnější pro oslabení anarchismu v Rusku byl fakt, že anarchismus měl v minulosti (v sedmdesátých letech 19. století) možnost neobyčejně rozbujet a plně prokázat svou nesprávnost, svou neschopnost být vůdčí teorií revoluční třídy.

V době svého vzniku roku 1903 navázal bolševismus na tradici nelítostného boje proti maloburžoazní, zpola anarchistické (nebo s anarchismem ochotné koketovat) »revolučnosti«, a tato tradice byla v revoluční sociální demokracii vždy živá; u nás zapustila kořeny zejména v letech 1900—1903, kdy byla v Rusku zakládána masová strana revolučního proletariátu. Bolševismus se pustil do boje proti straně, v níž se nejvýrazněji projevovala tendence k maloburžoazní revolučnosti, totiž proti straně »socialistů-revolucionářů«, a pokračoval v něm ve třech hlavních směrech. Za prvé, tato strana, jež zavrhovala marxismus, za nic na světě nechtěla (lépe snad bude říci: nemohla) pochopit, že před každou politickou akcí je nutné přísně objektivně zhodnotit třídní síly a jejich vzájemný poměr. Za druhé, tato strana spatřovala svou obzvláštní »revolučnost« neboli »levičáctví« v tom, že uznávala individuální teror a atentáty, a to jsme my marxisté rozhodně zavrhovali. My jsme však individuální teror zavrhovali jenom proto, že jsme jej nepovažovali za účelný. Vždyť už Plechanov^[91, 92], který byl v letech 1900—1903 ještě marxistou, měl pro lidi, kteří z »princiálních« důvodů odsuzovali teror Velké francouzské revoluce nebo vůbec teror vítězné revoluční strany obléhané buržoazií celého světa, jenom výsměch a opovržení. Za třetí, »socia-

listé-revolucionáři« viděli »levičáctví« v tom, že se pošklebovali poměrně drobným oportunistickým pokleskům německé sociální demokracie, ale zároveň napodobovali krajní oportunisty téže strany, například v agrární otázce nebo v otázce diktatury proletariátu.

Mimochodem řečeno, historie dnes ve velkém, celosvětovém měřítku potvrdila správnost názoru, který jsme vždy zastávali, že totiž *revoluční* německá sociální demokracie (všimněte si, že už Plechanov v letech 1900—1903 žádal vyloučení Bernsteina ze strany a bolševici, kteří na tuto tradici vždy navazovali, odhalovali v roce 1913 veškerou Legienovu nízkost, podlost a zrádčovství¹¹), že revoluční německá sociální demokracie měla *nejblíž* k takové straně, jakou potřebuje revoluční proletariát, aby mohl zvítězit. Nyní, v roce 1920, po všech hanebných bankrotech a krizích válečných a prvních poválečných let je jasně vidět, že ze všech stran na Západě právě německá revoluční sociální demokracie vychovala nejlepší vůdce a také se zotavila, vyléčila a znovu zesílila dříve než jiné strany. Důkazem toho je jak strana spartakovců¹², tak i levé, proletářské křídlo Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, které vytrvale bojuje proti oportunismu a bezpáteřnosti Kautských, Hilferdingů, Ledebourů a Crispienů. Podíváme-li se nyní celkově na ukončené historické období, na období od Pařížské komuny po první socialistickou sovětskou republiku, objeví se nám vztah marxismu k anarchismu ve zcela jasné a vyhraněné podobě. Ukázalo se, že marxistická stanoviska jsou správná, a jestliže anarchisté právem poukazovali na oportunistický charakter názorů na stát, které převládaly ve většině socialistických stran, pak za prvé, tento oportunismus souvisel s překrucováním, a dokonce s přímým zatajováním Marxových názorů na stát (ve své knize *Stát a revoluce*³⁷] jsem uvedl, že Bebel celých 36 let, od roku 1875 do roku 1911, nechal ležet v zásuvce Engelsův dopis¹³, ve kterém byl zvlášť názorně, ostře, nepokrytě a jasně odha-

len oportunistus vžitých sociálně demokratických názorů na stát*); za druhé, byly to právě nejmarxističtější směry v evropských a amerických socialistických stranách, které tyto oportunistické názory nejrychleji a nejdůkladněji zkorigovaly, nejrychleji a v největší míře akceptovaly sovětskou moc a uznaly její převahu nad buržoazní parlamentní demokracií.

Ve dvou případech nabyl boj bolševismu proti úchylkám »vlevo« ve vlastní straně zvlášť velkého rozsahu: v roce 1908, kdy šlo o účast v krajně reakčním »parlamentě« a v legálních dělnických spolcích, sešněrovaných krajně reakčními zákony, a v roce 1918 (brestlitevský mír¹⁴), kdy šlo o to, zda připustit větší či menší »kompromis«.

Roku 1908 byli »leví« bolševici z naší strany vyloučeni, protože za nic na světě nechtěli pochopit, že je nutné pracovat i v krajně reakčním »parlamentě«¹⁵. »Leví« — a mezi nimi i mnoho vynikajících revolucionářů, kteří později byli (a dosud jsou) poctivými příslušníky komunistické strany — se odvolávali zejména na dobré zkušenosti s bojkotem v roce 1905. Když car v srpnu 1905 oznámil svolání poradního »parlamentu«¹⁶, vyhlásili bolševici jeho bojkot — na rozdíl od všech opozičních stran i od menševiků — a revoluce v říjnu 1905¹⁷ jej skutečně smetla. Tehdy byl bojkot správný ne proto, že každá neúčast v reakčních parlamentech je správná, nýbrž proto, že byla správně zhodnocena objektivní situace, která vedla k rychlému přerůstání masových stávek ve stávkou politickou, pak v revoluční a nakonec v povstání. Přitom se tehdy vedly spory o to, zda má být svolání prvního zastupitelského orgánu ponecháno na carovi, nebo zda se má udělat pokus vyrvat je z rukou staré moci. A protože nebylo a nemohlo být jisté, že se vytvořila obdobná objektivní situace a že vývoj jde kupředu stejným směrem

* Viz Sebrané spisy 33, Praha 1987, s. 95—98. *Red.*

a stejným tempem, přestal být bojkot správnou taktikou.

Bolševický bojkot »parlamentu« v roce 1905 obohatil revoluční proletariát o neobyčejně cenné politické zkušenosti, neboť ukázal, že při spojování legálních a ilegálních, parlamentních i mimoparlamentních forem boje je někdy prospěšné, a dokonce nutné umět od parlamentních forem boje upustit. Avšak slepé, otrocké, nekritické přenášení těchto zkušeností na *jiné* podmínky a do *jiné* situace je velmi hrubou chybou. Chybou, sice nevelkou a snadno napravitelnou*, byl už bojkot »dumy«, k němuž se bolševici uchýlili v roce 1906. Velmi závažnou a těžko napravitelnou chybou byl bojkot v roce 1907, 1908 a v dalších letech, kdy za prvé nebylo možné očekávat velmi rychlý vzestup revoluční vlny a její přechod v povstání a kdy za druhé nutnost spojování legální a ilegální činnosti vyplývala z celé historické situace restaurované buržoazní monarchie. Ohlédneme-li se dnes zpět na zcela ukončené historické období, jehož spojitost s dalšími obdobími se již plně potvrdila, začíná být zvlášť jasné, že bolševici *by* v letech 1908—1914 *byli nemohli* udržet (natož upevnit, rozšířit, posílit) pevné jádro revoluční strany proletariátu, kdyby byli v nejkřutějším boji neuhájili názor, že ilegální formy boje je *nutné* spojit s formami legálními a že je zároveň *nutné* pracovat v krajně reakčním parlamentě a v mnoha jiných institucích (nemocenských pokladnách aj.), sešňorovaných reakčními zákony.

V roce 1918 nedospěly věci až k rozkolu. »Leví« komunisté tvořili tehdy v naší straně jenom zvláštní skupinu neboli »frakci«, a to ne nadlouho. V témže roce čelní představitelé »levého komunismu«, například soudruzi Radek a Bucharin, otevřeně přiznali svůj omyl. Zdálo se jim, že brestlitevský mír byl pro stranu revolučního pro-

* O politice a stranách platí — s příslušnými obměnami — totéž co o jednotlivcích. Moudrý není ten, kdo nedělá chyby. Takoví lidé nejsou a ani být nemohou. Moudrý je ten, kdo dělá chyby nepříliš podstatné a kdo je dovede snadno a rychle napravit.

letariátu zásadně nepřijatelným a škodlivým kompromisem s imperialisty. Byl to opravdu kompromis s imperialisty, ale v dané situaci byl právě takový kompromis *naprosto nutný*.

Když teď slyším, jak naši taktiku při podepisování brestlitevského míru napadají například »socialisté-revolucionáři«, nebo když slyším, jak soudruh Lansbury v rozhovoru se mnou prohodil: »Naši angličtí vůdcové tradeunionů říkají, že pokud byly kompromisy přípustné pro bolševiky, jsou přípustné i pro ně,« odpovídám na to obvykle především prostým a »populárním« přirovnáním:

Představte si, že vaše auto zastavili ozbrojení banditi. Dáte jim peníze, osobní doklady, revolver i auto. Tak se dostanete z jejich příjemné společnosti. To je bezesporu kompromis. »Do ut des« (»dávám« ti peníze, zbraň a auto, »abys mi dal« možnost vyváznout se zdravou kůží). Těžko by se však našel člověk se zdravým rozumem, který by takový kompromis prohlásil za »zásadně nepřijatelný« nebo by člověka, který na takový kompromis přistoupil, označil za komplice banditů (i když by banditi mohli vzápětí nasednout do auta a auto i zbraň použít k dalším loupežným přepadením). A takovému kompromisu se podobal i náš kompromis s bandity německého imperialismu.

Když však menševici a eseři v Rusku, scheidemannovci (a do značné míry i kautskisté) v Německu, Otto Bauer a Friedrich Adler (nemluvě už o pánech Rennerech a spol.) v Rakousku, Renaudelové, Longuetové a spol. ve Francii, fabiáni, »nezávislí« a »trudovici« (»labouristé«¹⁸) v Anglii uzavírali v letech 1914—1918 a 1918—1920 *kompromisy* s bandity z řad své vlastní a někdy i »spojecké« buržoazie *proti* revolučnímu proletariátu své země, pak si všichni tito pánové počínali jako *komplícové banditů*.

Závěr je jasný: odmítat kompromisy ze »zásadních« důvodů, zavrhnout a nepřipouštět jakékoli kompromisy

vůbec je dětinství, které naprosto nelze brát vážně. Politik, který chce prospět revolučnímu proletariátu, musí umět odlišit *konkrétní* případy kompromisů, které jsou nepřípustné, které znamenají oportunistus a *zradu*, a všechno ostří kritiky, všechnu sílu nemilosrdného odhalování a nesmiřitelného boje namířit proti *těmto konkrétním* kompromisům, nedovolovat prohnáním, »podnikavým« socialistům a parlamentním jezuitům, aby se vykrucovali a vyhýbali odpovědnosti úvahami o »kompromisech jako takových«. Angličtí páni »vůdcové« tradeunionů, jakož i Fabiánské společnosti a »Nezávislé« labouristické strany se právě takhle vyhýbají odpovědnosti *za svou zradu*, *za svůj* kompromis, který je skutečným projevem toho nejhoršího oportunismu, zrady a věrolomnosti.

Není kompromis jako kompromis. Musíme umět rozebrat situaci a konkrétní podmínky každého kompromisu nebo každého druhu kompromisů. Musíme se učit dělat rozdíl mezi člověkem, který dal banditům peníze a zbraň, aby zmenšil jimi páchané zlo a usnadnil jejich polapení a zastřelení, a člověkem, který dal banditům peníze a zbraň, aby se mohl podílet na jejich kořisti. V politice to ale ani zdaleka nebývá tak snadné jako ve školácky jednoduchém případě. A ten, kdo by chtěl pro dělníky vymyslet takový recept, který by předem poskytoval hotová řešení pro všechny možné situace, anebo by sliboval, že se v politice revolučního proletariátu nevyskytnou žádné těžkosti a žádné komplikované situace, ten by musel být prostě šarlatán.

Abych zabránil falešným výkladům, pokusím se nastínit, byť zcela stručně, několik hlavních zásad pro rozbor konkrétních kompromisů.

Strana, která podepsáním brestlitevského míru uzavřela s německými imperialisty kompromis, se ke svému opravdovému internacionalismu propracovávala od konce roku 1914. Nebála se razit heslo porážky carské mo-

narchie a za války mezi dvěma imperialistickými dravci pranýřovat »obranu vlasti«. Parlamentní zástupci této strany, místo aby si vyšlapali cestičku k ministerským křeslům v buržoazní vládě, putovali na Sibiř. Revoluce, jež svrhla carismus a vytvořila demokratickou republiku, podrobila tuto stranu další, velmi těžké zkoušce, avšak ta nepřistoupila na žádnou dohodu se »svými« imperialisty, připravila jejich svržení a svrhla je. Po převzetí politické moci nenechala tato strana ze statkářského ani z kapitalistického vlastnictví kámen na kameni. Když zveřejnila a zrušila tajné smlouvy imperialistů^[112], nabídla *všem* národům mír a podřídila se násilí brestlitevských dravců teprve tehdy, když angličtí a francouzští imperialisté tento mír zmařili. Přitom však bolševici udělali všechno, co bylo v lidských silách, pro uspíšení revoluce v Německu a v jiných zemích. Naprostá správnost tohoto kompromisu, který uzavřela tato strana za takových okolností, je každému den ze dne jasnější a zřejmější.

Menševici a eseři v Rusku (stejně jako všichni vůdcové II. internacionály na celém světě v letech 1914—1920) začali zradou, když přímo nebo nepřímo ospravedlňovali »obranu vlasti«, tj. obranu *své* vlastní lupičské buržoazie. V této zradě pokračovali, když vstupovali do koalice s buržoazií *své* země a spolu se *svou* vlastní buržoazií bojovali proti revolučnímu proletariátu své země. Blok, který uzavřeli nejprve s Kerenským a kadety a později s Kolčakem a Děnikinem v Rusku, jakož i blok jejich zahraničních spřízněnců s buržoazií *jejich* zemí znamenal přechod na stranu buržoazie proti proletariátu. *Jejich* kompromis s imperialistickými bandity spočíval od začátku do konce v tom, že se z nich stávali *komplikové* imperialistického banditismu.

»LEVÝ« KOMUNISMUS V NĚMECKU.
VŮDCOVÉ — STRANA —
TŘÍDA — MASY

Němečtí komunisté, o nichž teď musíme mluvit, si neříkají »leví«, nýbrž — pokud se nemýlím — »zásadová opozice«¹⁹. Ale že se u nich plně projevují příznaky »levičáctví jako dětské nemoci«, vyplýne z dalšího výkladu.

Brožurka Rozkol v Komunistické straně Německa (ve svazu spartakovců)^[211], kterou vydala »místní skupina ve Frankfurtu nad Mohanem« a která zastává stanovisko této opozice, vykládá nanejvýš výstižně, přesně, jasně a stručně podstatu názorů této opozice. Postačí několik citátů, aby se čtenáři s touto podstatou obeznámili:

»Komunistická strana je stranou nejrozhodnějšího třídního boje . . .«

»Politicky je toto přechodné období« (mezi kapitalismem a socialismem) »obdobím diktatury proletariátu . . .«

»Nyní však jde o to, kdo má být vykonavatelem diktatury: *komunistická strana, nebo proletářská třída?* . . . Má se zásadně usilovat o diktaturu komunistické strany, nebo o diktaturu proletářské třídy? . . .«

(Kurzíva v citátech je všude podle originálu.)

Dále autor brožury vytýká »ústředí« Komunistické strany Německa, že prý hledá cesty ke *koalici s Nezávislou sociálně demokratickou stranou Německa*, že »otázku zásadního uznání všech politických prostředků« boje včetně parlamentarismu vytyčilo toto »ústředí« jenom proto, aby zastřelo své skutečné a hlavní úsilí o vytvoření koalice s nezávislými. A brožura pokračuje:

»Opozice se rozhodla pro jinou cestu. Podle jejího názoru je otázka hegemonie komunistické strany a diktatury strany jenom otázkou taktiky. Tak či onak je hegemonie komunistické strany poslední formou jakékoli hegemonie strany vůbec. *Zásadně* je nutné usilovat o diktaturu proletářské třídy. Tomu musí být přizpůsobena veškerá opatření

strany, její organizace, její forma boje, její strategie a taktika. Proto je nutné se vši rozhodností zavrhnout jakýkoli kompromis s jinými stranami, jakýkoli návrat k historicky a politicky překonaným formám parlamentního boje, jakoukoli politiku lavírování a paktování.« »Obzvlášť velký důraz je třeba klást na specificky proletářské metody revolučního boje. Pro podchycení nejširších kruhů a vrstev proletariátu, které musí v revolučním boji vystupovat pod vedením komunistické strany, je nezbytně nutné vytvořit nové organizační formy na nejširším základě a v co nejširším měřítku. Tímto soustředěním všech revolučních sil bude *dělnický svaz*, vybudovaný na principu závodních organizací. V něm by se měli spojit všichni proletáři, kteří se řídí heslem: Pryč z odborových organizací! V tomto svazu se bojující proletariát zformuje do nejširších bitevních šiků. Pro vstup do tohoto svazu postačí uznávat třídní boj, systém rad a diktaturu. Veškerá další politická výchova bojujících mas i jejich orientace v boji je úkolem komunistické strany, která bude stát mimo dělnický svaz . . .«

»Nyní tedy proti sobě budou stát dvě komunistické strany:

Jedna — strana vůdců, která se snaží organizovat revoluční boj a řídit jej *shora* a která připouští kompromisy a parlamentarismus, aby si vytvořila podmínky pro vstup do koaliční vlády, v jejíchž rukou by spočívala diktatura, a

druhá — masová strana, která očekává, že revoluční boj vyšlehne *zdola*, která zná a používá v tomto boji jenom jedinou metodu přímočaře vedoucí k cíli a která odmítá všechny parlamentní a oportunistické metody boje. Touto jedinou metodou je bezpodmínečné *svržení buržoazie*, po němž bude nastolena třídní diktatura proletariátu, jež uskuteční socialismus . . .«

»Tam diktatura vůdců — zde diktatura mas! Tak zní naše heslo.«

Toto jsou nejpodstatnější teze, příznačné pro názory opozice v německé komunistické straně.

Každý bolševik, který s plným pochopením věci prožil nebo zblízka sledoval vývoj bolševismu od roku 1903, si po přečtení těchto úvah hned řekne: »Jaká to stará, dávno známá veteš! Jaké to „levé“ dětinství!«

Ale podívejme se na tyto úvahy blíže.

Již sama formulace otázky »Diktatura strany, *nebo* diktatura třídy? Diktatura (strana) vůdců, *nebo* diktatura (strana) mas?« svědčí o vskutku neuvěřitelném a beznadějném myšlenkovém zmatku. Lidé se snaží *vymyslet* něco zcela zvláštního, ale ve svém horlivém mudrování se

stávají směšnými. Každý ví, že masy se dělí na třídy, že masy a třídy je možné stavět proti sobě jenom tehdy, jestliže celá obrovská většina, nerozčleněná podle postavení ve společenském výrobním systému, je stavěna proti kategoriím zaujímajícím v tomto systému zvláštní postavení; že třídy jsou obvykle a ve většině případů, alespoň v novodobých civilizovaných zemích, vedeny politickými stranami; že politické strany jsou zpravidla vedeny víceméně stabilními skupinami nejuznávanějších, nejvlivnějších a nejzkušenějších osob volených do nejodpovědnějších funkcí, osob, které se nazývají vůdci. To všechno patří k základním poučkám. To všechno je prosté a jasné. Nač potom bylo místo toho třeba jakési hatmatilky, jakéhosi nového volapüku? Jednak se lidé zřejmě nedovedli orientovat ve svízelné situaci, kdy strana velmi rychle přecházela z legality do illegality a naopak, a tím se narušovaly obvyklé, normální, prosté vztahy mezi vůdci, stranami a třídami. V Německu, stejně jako i v jiných evropských zemích, si lidé příliš zvykli na legalitu, na svobodné a řádné volby »vůdců« na řádných sjezdech stran, na pohodlnou kontrolu třídního složení stran pomocí parlamentních voleb a veřejných shromáždění, podle informací tisku, podle názorů v odborech a jiných organizacích apod. Když od těchto zvyklostí bylo v důsledku bouřlivého průběhu revoluce a vývoje občanské války nutné rychle přecházet ke střídání legálních a ilegálních metod, k jejich kombinování, k »nepohodlným«, »nedemokratickým« metodám výběru, k vytváření nebo zachovávání »skupin vůdců«, ztráceli lidé hlavu a začali si vymýšlet nejnemožnější nesmysly. Někteří členové holandské komunistické strany, kteří se naneštěstí narodili v malé zemi, s tradicemi a v podmínkách zvláště privilegované a zvláště stabilní legality, lidé, kteří vůbec nezažili střídání legality a illegality, se pravděpodobně sami zapletli a ztratili orientaci, a tak přispěli k vymýšlení nehorázných nesmyslů.

Navíc se tu evidentně setkáváme se zcela nepromyšle-
ným, nelogickým používáním dnes »módních« slov »ma-
sy« a »vůdcové«. Lidé často slyšeli, jak jsou »vůdcové«
napadáni, jak jsou »vůdcové« stavěni proti »masám«,
a dobře si to zapamatovali, ale přemýšlet o tom, jaký to
má smysl, a pochopit, v čem je podstata věci, nedokázali.

Rozpory mezi »vůdci« a »masami« se ve všech zemích
zvláště jasně a výrazně projevíly na sklonku imperialistic-
ké války a po jejím skončení. Hlavní příčinu tohoto jevu
vysvětlovali Marx a Engels mnohokrát v letech
1852—1892 na příkladu Anglie. Monopolní postavení
Anglie vedlo k tomu, že se z »mas« vyčleňovala napůl
měšťácká, oportunistická »dělnická aristokracie«. Vůdco-
vé této dělnické aristokracie neustále přebíhali na stranu
buržoazie, která si je — přímo nebo nepřímo — vydržo-
vala. Marx si vysloužil nenávisť této sebranky za to, že je
otevřeně pranýřoval jako zrádce. Taková nenávisť mu
však slouží jen ke cti. Soudobý imperialismus (ve 20. sto-
letí) zajistil několika vyspělým zemím privilegované po-
stavení pramenící z existence monopolů v těchto zemích,
a v důsledku toho se všude v II. internacionále vyhranil
typ zrádcovských vůdců, oportunistů a sociálšovinistů,
kteří hájí zájmy svého cechu a úzké vrstvy dělnické ari-
stokracie, ke které oni sami přísluší. Oportunistické stra-
ny se odtrhly od »mas«, tj. od nejširších vrstev pracují-
cích, od jejich většiny, od nejhůře placených dělníků.
Proto revoluční proletariát nemůže zvítězit bez boje proti
tomuto zlu, bez demaskování, zdiskreditování a vyhnání
oportunistických vůdců dopouštějících se zrady na socia-
lismu, a právě takovou politiku zvolila III. internacioná-
la.

Dospět přitom tak daleko, a stavět diktaturu mas proti
jakékoli diktatuře vůdců, je směšná nehoráznost a stu-
pidnost. Zvláště komické je, že na místo starých vůdců,
kteří mají na prosté věci normální lidské názory, se ve
skutečnosti dostávají (pod pláštíkem hesla Pryč s vůdci!)

noví vůdcové, kteří vykládají nejnemožnější pošetilosti a zmatenosti. K takovým lidem patří v Německu Laufenberg, Wolffheim, Horner, Karl Schröder, Friedrich Wendel a Karl Erler*. Erlerovy pokusy »rozpítvávat« tuto otázku a prohlašovat cosi o nepotřebnosti a »buržoaznosti« politických stran je takový nesmysl, že jej lze směle přirovnat k proslulým Herkulovým sloupům, a nezbyvá než pokrčit nad tím rameny. A to je právě ono: z malé chyby se dá vždycky udělat oblundně velká, když se na ní trvá, když se hluboce zdůvodňuje, když se »v ní dochází do důsledků«.

Popírání nutnosti strany a stranické kázně — až k tomu *dospěla* opozice. A to se rovná úplnému odzbrojení proletariátu *ve prospěch buržoazie*. To se rovná právě oné maloburžoazní roztržštěnosti, nestálosti a neschopnosti vytrvat, sjednotit se a postupovat v jednom šiku, a taková roztržštěnost, je-li trpěna, přivede nevyhnutelně každé proletářské revoluční hnutí do záhuby. Popírat nutnost strany znamená z hlediska komunismu přeskakovat od blížícího se pádu kapitalismu (v Německu) nikoli k nižší nebo ke střední, nýbrž k vyšší fázi komunismu. V Rusku stojíme nyní (třetí rok po svržení buržoazie) na počátku přechodu od kapitalismu k socialismu neboli k nižšímu stadiu komunismu. Třídy zůstaly a všude zůstanou ještě *celá léta po* dobytí moci proletariátem. Možná že v An-

* *Kommunistische Arbeiterzeitung*²⁰ (Hamburk, č. 32 ze 7. 2. 1920, článek *Karla Erlera* Rozpuštění strany^[156]): »Dělnická třída nemůže rozbít buržoazní stát, neodstraní-li buržoazní demokracii, a nemůže odstranit buržoazní demokracii, nerozbije-li strany.«

Největší popletové mezi románskými syndikalisty a anarchisty mohou pocítit »uspokojení«: důkladní Němci, kteří se zřejmě pokládají za marxisty (K. Erler a K. Horner svými články v uvedeném listě zvlášť důkladně dokazují, že se pokládají za solidní marxisty, a zvlášť komicky tvrdí neuvěřitelné nesmysly, čímž prozrazují, že nechápou abecedu marxismu), dospívají k věcem zcela nepřijatelným. Pouhé uznávání marxismu ještě nechrání před omyly. To zvlášť dobře vědí Rusové, neboť u nás marxismus býval zvlášť často »v módě«.

glii, kde není rolnictvo (ale jsou tam drobní podnikatelé!), bude toto období kratší. Odstranit třídy znamená nejen vyhnat statkáře a kapitalisty — to jsme udělali poměrně snadno — to znamená také *odstranit malovýrobce*, ale ty *nelze vyhnat*, ty nelze potlačit, k těm je *nutné najít správný vztah*, ty je možné (a nutné) předělat, převychovat, a to lze udělat pouze velmi dlouhou, pomalou a obezřetnou organizátorskou prací. Malovýrobci vytvářejí kolem proletariátu prostředí maloburžoazního živlu, prosycují a demoralizují jej tímto živlem, ustavičně vyvolávají mezi proletariátem recidivy maloburžoazní bezzásadovosti, roztržštěnosti, individualismu a zvraty od nadšení k malomyslnosti. V politické straně proletariátu je nutná velmi přísná centralizace a kázeň, aby se těmto tendencím mohlo čelit, aby proletariát mohl řádně, zdárně a úspěšně plnit svou *organizátorskou* úlohu (a to je jeho *hlavní* úloha). Diktatura proletariátu je úporný boj, krvavý i nekrvavý, násilný i pokojný, vojenský i hospodářský, výchovný i administrativní, boj proti silám a tradicím staré společnosti. Síla zvyku miliónů a desetimiliónů je tou nejstrašnější silou. Bez strany se železnou kázní, strany, která se zocelila v boji, bez strany, která má důvěru všech poctivých příslušníků této třídy, bez strany, která dovede sledovat smýšlení mas a působit na ně, nelze tento boj vést úspěšně. Zvítězit nad centralizovanou velkoburžoazií je tisíckrát snazší než »zvítězit« nad milióny a milióny malovýrobců, ale právě oni svou každodenní, všední, neviditelnou, nepostižitelnou a rozkladnou činností dosahují *oněch* výsledků, které potřebuje buržoazie a které buržoazii *restaurují*. Kdo byť jen trochu oslabuje železnou kázeň strany proletariátu (zejména za jeho diktatury), fakticky pomáhá buržoazii proti proletariátu.

Když už je řeč o vůdcích — straně — třídě — masách, je třeba se zmínit také o »reakčních« odborech. Ale nejdříve si dovolím ještě pár závěrečných poznámek, které pramení ze zkušeností naší strany. S výpady proti »dikta-

tuře vůdců« *jsme se v naší straně setkávali vždy*: vzpomínám si na první takové výpady roku 1895, kdy strana formálně ještě neexistovala, ale v Pitěru se již začala tvořit ústřední skupina, která měla převzít řízení obvodních skupin²¹. Na IX. sjezdu naší strany (v dubnu 1920)²² se vytvořila velká opozice, která se také vyslovovala proti »diktatuře vůdců«, proti »oligarchii« apod. Proto není nic divného, nic nového a ani nic strašného, jestliže se u Němců projevuje taková »dětská nemoc«, jako je »levý komunismus«. Tato nemoc má neškodný průběh a organizmus po ní dokonce zesílí. Naproti tomu rychlé střídání legální a ilegální činnosti spolu s nutností přísně »skrývat«, přísně držet v tajnosti právě hlavní štáb, právě vůdce u nás leckdy vedlo k velmi nebezpečným jevům. Nejhorší bylo, že v roce 1912 se do ústředního výboru bolševiků vetřel provokatér Malinovskij. Vyzradil desítky nejlepších a nejoddanějších soudruhů, přivedl je na nucené práce, a tím uspil smrt mnoha z nich. Za to, že nenapáchal ještě více zla, vděčíme pouze tomu, že u nás byl správně upraven poměr mezi legální a ilegální činností. Aby získal naši důvěru, byl Malinovskij jako člen ÚV strany a poslanec dumy nucen pomáhat nám při vydávání legálního denního tisku, který dokázal i za carismu bojovat proti oportunistu menševiků a v patřičně zastřené formě šířit základy bolševismu. Malinovskij, který jednou rukou posílal desítky nejlepších bolševických funkcionářů na nucené práce a na smrt, byl nucen druhou rukou pomáhat prostřednictvím legálního tisku při výchově desetitisíců a desetitisíců nových bolševiků. Neškodilo by, kdyby se němečtí (a také angličtí, američtí, francouzští a italské) soudruzi, kteří mají za úkol naučit se revolučně pracovat v reakčních odborech, nad tím důkladně zamysleli*.

* Malinovskij byl v zajetí v Německu. Když se za vlády bolševiků vrátil do Ruska, postavili ho naši dělníci ihned před soud a zastřelili.

V mnohých zemích, i v těch nejvyspělejších, buržoazie nyní nepochybně vysílá a bude nadále ještě vysílat do komunistických stran provokatéry. Jedním z prostředků, jak tomuto nebezpečí čelit, je správné spojování ilegální práce s prací legální.

VI

MAJÍ REVOLUCIONÁŘI PRACOVAT V REAKČNÍCH ODBOŘECH?

Němečtí »leví« jsou přesvědčeni, že na tuto otázku je nutné odpovědět v každém případě záporně. Na »důkaz« toho, že není třeba, ba dokonce že je nepřípustné, aby revolucionáři a komunisté pracovali ve žluťáckých, sociálšovinistických, kompromisnických, legienovských, kontrarevolučních odborech, stačí podle jejich názoru okázalé řečnění a rozhořčené brojení proti »reakčním« a »kontrarevolučním« odborům (zvláště »solidně« a zvláště hloupě to dělá K. Horner).

Ale ať jsou němečtí »leví« o revolučnosti takové taktiky sebevíc přesvědčeni, ve skutečnosti je tato taktika od základu chybná a neobsahuje nic než plané fráze.

Abych to objasnil, začnu našimi zkušenostmi — v souladu s celkovou koncepcí tohoto pojednání, jehož cílem je aplikovat na západní Evropu to, co se dá z dějin a nynější taktiky bolševismu aplikovat všeobecně, co má v dějinách a v nynější taktice bolševismu obecný význam a obecnou platnost.

Menševici nás velmi jízlivě napadali za to, že v ústředním výboru naší strany byl provokatér. Když jsme však za vlády Kerenského žádali, aby byl předseda dumy Rodzjanko zatčen a pohnán před soud, neboť se již před válkou dověděl, že Malinovskij je provokatér, ale trudovíkům a dělníkům v dumě to *neoznámil*, nepodpořili nás ani menševici, ani esei, kteří spolu s Kerenským seděli ve vládě, takže Rodzjanko zůstal na svobodě a bez překážek se dostal k Děnikinovi.

Vzájemný vztah mezi vůdci — stranou — třídou — masami a zároveň vztah diktatury proletariátu a jeho strany k odborům se u nás nyní jeví konkrétně takto: Diktaturu uskutečňuje proletariát organizovaný v sovětech a vedený komunistickou stranou bolševiků, jež má podle údajů posledního sjezdu strany (v dubnu 1920) 611 000 členů. Počet členů před Říjnovou revolucí i po ní velmi silně kolísal a dříve byl mnohem menší, dokonce i v letech 1918 a 1919²³. Bojíme se nadměrného početního růstu strany, neboť do vládní strany se nevyhnutelně snaží vetřít i kariéristé a podvodníci, kteří nezasluhují nic jiného, než aby byli postříleni. Naposledy jsme široce otevřeli dveře strany — jenom dělníkům a rolníkům — v oněch dnech (v zimě 1919), kdy Juděnič byl několik verst* od Pitěru a Děnikin v Orlu (asi 350 verst od Moskvy), tj. kdy Sovětské republice hrozilo strašlivé, smrtelné nebezpečí a kdy dobrodruzi, kariéristé, darebáci a vůbec všechny nespolehlivé živly nemohli ani v nejmenším počítat s velkou kariérou (spíše se mohli nadát šibenice a mučení), přidají-li se ke komunistům²⁴. Stranu, která každoročně svolává sjezd (na posledním připadal jeden delegát na tisíc členů), řídí devatenáctičlenný ústřední výbor, zvolený na sjezdu, přičemž běžnou práci v Moskvě musí řídit ještě užší orgány — takzvané organizační byro a politické byro —, jež jsou voleny na plenárních zasedáních ústředního výboru po pěti členech ÚV do každého byra. Je to tedy skutečná »oligarchie«. Žádnou důležitou politickou ani organizační otázku neřeší v naší republice žádná státní instituce bez směrodatných pokynů ÚV strany.

Strana se ve své činnosti bezprostředně opírá o *odbory*, které podle údajů posledního sjezdu (v dubnu 1920) mají nyní přes čtyři milióny členů a jsou formálně *nestranné*. Ve skutečnosti jsou všechny vedoucí orgány obrovské

* versta — 1,06 km. *Čes. red.*

většiny odborových svazů a samozřejmě především všeodborového celoruského ústředí neboli byra (Celoruská ústřední rada odborů) složený z komunistů a plní všechny směrnice strany. Tak vzniká v podstatě po formální stránce nekomunistický, pružný a poměrně početný, velmi silný proletářský aparát, jímž je strana těsně spjata s *třídou* i s *masami* a jehož prostřednictvím se pod vedením strany uskutečňuje *diktatura třídy*. Spravovat zemi a uskutečňovat diktaturu bez velmi úzkého spojení s odbory, bez jejich nadšené podpory a bez jejich obětavé práce, kterou se podílejí nejen na hospodářské výstavbě, *ale i na budování armády*, bychom samozřejmě nedokázali ani dva a půl měsíce, natožpak dva a půl roku. Toto velmi úzké spojení ovšem v praxi znamená neobyčejně složitou a mnohotvárnou propagandistickou a agitační práci, včasné a časté porady nejen s vedoucími, ale i s dalšími vlivnými odboráři, rozhodný boj proti menševikům, kteří mají dosud jistý, i když vcelku nevelký počet přívrženců, jež učí všelijakým kontrarevolučním úskokům, počínaje ideovou obhajobou (*buržoazní*) demokracie a hlásáním »nezávislosti«
odborů (nezávislost na proletářské státní moci!) až po sabotování proletářské kázně atd. apod.

Spojení s »*masami*«
prostřednictvím odborů však nepovažujeme za dostačující. V průběhu revoluce se u nás vytvořily zvláštní instituce — *konference s politicky neorganizovanými dělníky a rolníky*, a my se je snažíme plně podpořit, rozvinout a rozšířit, abychom poznávali smýšlení *mas*, sbližovali se s nimi, reagovali na jejich požadavky, vybírali z jejich řad nejlepší pracovníky do funkcí ve státním aparátě atd. V jednom z posledních dekretů^[94] o reorganizaci lidového komisariátu státní kontroly v »*dělnicko-rolnickou inspekci*«
bylo těmto konferencím poskytnuto právo volit členy státní kontroly pro různé revize atd.

Dále, strana samozřejmě vykonává všechnu práci pro-

střednictvím sovětů, které sdružují pracující masy bez rozdílu povolání. Újezdní sjezdy sovětů jsou takovou *demokratickou* institucí, jaká dosud neexistovala ani v těch nejdokonalejších demokratických republikách buržoazního světa, a prostřednictvím těchto sjezdů (jimž se strana snaží věnovat co největší pozornost), jakož i neustálým pověřováním uvědomělých dělníků nejrůznějšími funkcemi na vesnici se uskutečňuje vedoucí úloha proletariátu vůči rolnictvu, diktatura městského proletariátu i systematický boj proti bohatému, buržoaznímu, vykořisťovatelskému a spekulantskému rolnictvu atd.

Tak vypadá celkový mechanismus proletářské státní moci, podíváme-li se na něj »shora«, z hlediska praktického uskutečňování diktatury. Čtenář doufám pochopí, proč se ruskému bolševikovi, který tento mechanismus zná a který měl možnost sledovat, jak tento mechanismus v průběhu dvaceti pěti let vyrůstal z malých, ilegálních, tajných kroužků, musí všechny řeči o tom, zda »shora«, *nebo* »zdola«, zda diktatura vůdců, *nebo* diktatura mas apod., zdát směšným, dětinským nesmyslem, přibližně stejným, jako je spor o to, zda člověk víc potřebuje levou nohu, nebo pravou ruku.

Stejně směšným, dětinským nesmyslem se nám musí zdát i vážné, veleučené a náramně revoluční řeči německých levých o tom, že komunisté nemohou a nesmějí pracovat v reakčních odborech, že tuto práci mohou odmítat, že mají z odborů vystupovat a že je bezpodmínečně nutné založit zbrusu nový, ničím neposkvrněný »dělnický svaz«, který si vymysleli velmi roztomilí (a většinou asi velmi mladí) komunisté atd. apod.

Kapitalismus nevyhnutelně zanechává socialismu jako dědictví jednak staré, staletími vytvořené rozdíly mezi dělníky, vyplývající z jejich profese nebo řemesla, jednak odborové organizace, které se jen velmi pomalu, dlouhá léta mohou a budou vyvíjet v širší výrobní svazy méně zatížené cechařskou minulostí (které budou zahrnovat

celá výrobní odvětví, a nejen cechy, řemesla a určité profese) a pak pomocí těchto výrobních svazů přecházejí k odstraňování dělby práce, k výchově, školení a přípravě *všestranně vyspělých a všestranně připravených lidí, kteří dovedou dělat všechno*. K tomu spěje komunismus, k tomu musí spět a také *dospěje*, ale teprve po mnoha a mnoha letech. Pokoušet se dnes prakticky anticipovat budoucí výsledek zcela vyvinutého, hluboko zakořeněného a upevněného, plně rozvinutého a zralého komunismu je totéž jako učit čtyřleté dítě vyšší matematice.

K budování socialismu můžeme (a musíme) přikročit nikoli s vyfantazírovaným lidským materiálem, který jsme k tomuto účelu sami vytvořili, nýbrž s materiálem, který nám zanechal kapitalismus. To je bezesporu velmi »těžké«, avšak jakýkoli jiný přístup k řešení tohoto úkolu by byl tak neseriózní, že je škoda o něm mluvit.

Na počátku vývoje kapitalismu znamenaly odbory obrovský pokrok dělnické třídy jako přechod od roztržitosti a bezmocnosti dělníků k *počátkům* třídního sjednocování. Když se začala utvářet *nejvyšší* forma třídního sjednocení proletářů — *revoluční strana proletariátu* (která nebude hodna svého názvu, dokud se nenaučí spojovat vůdce s třídou a masami v jeden celek, v cosi nedílného), začaly se v odborech nutně projevovat *jisté* reakční rysy, *jistá* cechařská omezenost, *jistá* tendence k apolitičnosti, *jistá* zkostnatělost atd. Avšak nikde na světě se proletariát nerozvíjel a ani nemohl rozvíjet jinak než za pomoci odborů, prostřednictvím jejich součinnosti se stranou dělnické třídy. Dobyť politické moci proletariátem znamená pro proletariát jako třídu obrovský krok vpřed a v těchto podmínkách musí strana přistupovat k výchově a vedení odborů s ještě větší důkladností, musí přitom uplatňovat i nové, a nikoli jen vžitě metody, ale zároveň nezapomínat, že odbory zůstávají a dlouho zůstanou nutnou »školou komunismu« a přípravkou proletářů k uskutečnění jejich diktatury, nezaměnitelnou dělnickou organizací,

kteřá má sloužit ke sjednocení dělníků, k postupnému předání správy celého hospodářství země do rukou dělnické třídy (a ne příslušníků jednotlivých povolání) a potom všech pracujících.

Jistá »reakčnost« odborů v tomto smyslu je za diktatury proletariátu *nevyhnutelná*. Kdo to nechápe, ten vůbec nechápe hlavní podmínky *přechodu* od kapitalismu k socialismu. Bát se *této »reakčnosti«*, pokoušet se *obejít* bez ní a přeskakovat ji je velikánská hloupost, neboť to znamená bát se úlohy proletářského předvoje, která spočívá ve vzdělávání, uvědomování a výchově nejzaostalejších vrstev i mas dělnické třídy a rolnictva, v jejich začleňování do nového života. Ale odkládat nastolení diktatury proletariátu tak dlouho, až nezbude ani jeden profesně omezený dělník, ani jeden dělník s cechařskými a tradeunionistickými předsudky, by bylo chybou ještě hrubší. Politikovo umění (a komunistovo správné chápání vlastních úkolů) spočívá právě ve správném odhadnutí podmínek a chvíle, kdy předvoj proletariátu může úspěšně převzít moc, kdy při přebírání moci i po něm dokáže získat dostatečnou podporu dostatečně širokých vrstev dělnické třídy i neproletářských pracujících mas, kdy po převzetí moci dovede udržovat, upevňovat a rozšiřovat svou vládu tím, že bude vychovávat, vzdělávat a získávat stále širší masy pracujících.

Dále. Ve vyspělejších zemích, než je Rusko, se jistá reakčnost odborů projevila a nesporně se musela projevit mnohem silněji než u nás. U nás měli menševici oporu (a v několika málo odborových organizacích ji zčásti mají i dnes) v odborech právě v důsledku cechařské omezenosti, profesního egoismu a oportunistu. Na Západě se tamější menševici »zahníždili« v odborech mnohem pevněji, vznikla tam mnohem silnější vrstva *profesně omezené, sobecké, bezcitné, prospěchářské, maloměšťácké, imperialisticky smýšlející, imperialismem zkorumpované a zdemoralizované »dělnické aristokracie«* než u nás. O tom není po-

chyb. Boj proti Gompersům, proti pánům Jouhauxům, Hendersonům, Merrheimům, Legienům a spol. v západní Evropě je mnohem obtížnější než boj proti našim menševikům, kteří představují *naprosto stejnorodý* sociální a politický typ. Tento boj je nutné vést nelítostně a dovést jej rozhodně tak daleko, jako jsme jej dovedli my, tj. až k úplnému zdiskreditování všech nenapravitelných oportunistických a sociálšovinistických vůdců a k jejich vyhnání z odborů. Není možné dobýt politickou moc (a není radno podnikat pokusy o její uchopení), dokud tento boj není doveden k *jistému* stupni, přičemž v různých zemích a za různých podmínek *není* tento »jistý stupeň« *stejný*, takže jej správně mohou postřehnout jenom přemýšliví, zkušení a věci znalí političtí vůdcové proletariátu v každé jednotlivé zemi. (U nás byly měřítkem úspěchu v tomto boji mimo jiné volby do Ústavodárného shromáždění v listopadu 1917, několik dní po proletářském převratu z 25. října 1917, přičemž menševici byli v těchto volbách na hlavu poraženi, neboť dostali pouhých 700 000 hlasů a se Zakavkazskem 1,4 miliónu, zatímco bolševici získali 9 miliónů hlasů: viz můj článek Volby do Ústavodárného shromáždění a diktatura proletariátu^[36]* v dvojčísle 7/8 časopisu Kommunističeskij internacional²⁵.)

Avšak boj proti »dělnické aristokracii« vedeme jménem dělnictva a proto, abychom ho získali na svou stranu; boj proti oportunistickým a sociálšovinistickým vůdcům vedeme tedy proto, abychom na svou stranu získali dělnickou třídu. Zapomínat na tuto vsutku elementární a úplně samozřejmou pravdu by bylo pošetilé. A právě takové pošetilsti se dopouštějí němečtí »leví« komunisté, kteří z reakčnosti a kontrarevolučnosti odborových *předá-
ků* vyvozují závěr, že je nutné . . . vystoupit z odborů, že je nutné přestat v nich pracovat, že je nutné vytvořit no-

* Viz Sebrané spisy 40, Praha 1988, s. 25—48. Red.

vé formy dělnické organizace, které bude třeba teprve *vymyslet!!* To je takové neodpustitelné bláznovství, že se dá srovnat s největší službou, jakou mohou komunisté prokázat buržoazii. Neboť naši menševici, stejně jako všichni oportunističtí, sociálšovinističtí, kautskističtí odboroví vůdcové, nejsou ničím jiným než »agenty buržoazie v dělnickém hnutí« (jak jsme se vždy vyjadřovali o menševicích) neboli »dělnickými přísluhovači třídy kapitalistů« (labour lieutenants of the capitalist class) podle přílehlavého a hluboce pravdivého výroku následovníků Daniela De Leona v Americe. Nepracovat v reakčních odborech znamená ponechat nedostatečně vyspělé nebo zaostalé dělnictvo pod vlivem reakčních vůdců, agentů buržoazie, dělnických aristokratů neboli »zburžoaznělých dělníků« (viz Engelsův dopis Marxovi^[126] z roku 1858 o anglických dělnících²⁶).

Právě nesmyslná »teorie« neúčasti komunistů v reakčních odborech velmi názorně dokazuje, jak lehkovážně tito »leví« komunisté posuzují otázku působení na »masy«, jak zneužívají svého pokřiku o »masách«. Abychom dovedli pomoci »masám« a získat jejich sympatie, porozumění a podporu, nesmíme se bát nesnází, nesmíme se bát šikanování, nástrah, urážek a pronásledování ze strany »vůdců« (kteří jakožto oportunisté a sociálšovinisté jsou většinou přímo nebo nepřímo spjati s buržoazií a s policií) a musíme nutně *pracovat tam, kde jsou masy*. Musíme umět přinášet jakékoli oběti, překonávat i ty největší překážky, abychom mohli systematicky, houževnatě, vytrvale a trpělivě vyvíjet propagandistickou a agitační činnost v těch institucích, spolcích a organizacích, třeba i v těch nejreakčnějších, kde jsou proletářské nebo polo-proletářské masy. A právě odbory a dělnická družstva (ta alespoň někdy) jsou takové organizace, kde jsou masy. Podle údajů švédského listu Folkets Dagblad Politiken²⁷ (z 10. 3. 1920) stoupl v Anglii počet členů tradeunionů od konce roku 1917 do konce roku 1918 z 5,5 na 6,6 mi-

líonu, tedy o 19 procent. Koncem roku 1919 jich bylo už 7,5 miliónu^[200]. Nemám po ruce příslušné údaje o Francii a Německu, ale fakta svědčící o velkém početním růstu členů odborových organizací i v těchto zemích jsou zcela nesporná a všeobecně známá.

Tato fakta nad slunce jasněji ukazují to, co signalizují také tisíce jiných příznaků: růst uvědomění a snahy o organizovanost zejména v proletářských masách, v »nejnižších vrstvách«, mezi zaostalými. Milióny dělníků v Anglii, Francii a Německu přecházejí *poprvé* od naprosté neorganizovanosti k elementární, nejnížší, nejjednodušší a nejpřístupnější (pro ty, kdo jsou dosud plně v zajetí buržoazně demokratických předsudků) formě organizace, totiž k odborům, zatímco revoluční, ale pošetilí leví komunisté stojí stranou a křičí »masy!«, »masy!« a *odmítají pracovat v odborech!!*, a to pod záminkou, že odbory jsou prý »reakční«!! Vymýšlejí zbrusu nový, čistounký, buržoazně demokratickými předsudky nezatížený »dělnický svaz«, neposkrvněný hříchy cechařské a úzce profesní omezenosti, který prý bude (bude!) masový, a podmínkou pro přijetí do něho bude jedině (jedině!) »uznání systému rad a diktatury« (viz citát výše)!!

Větší nerozum, větší škodu, než jakou revoluci působí »leví« revolucionáři, si ani nelze představit! Vždyť kdybychom nyní v Rusku, po dvou a půl letech nevídaných vítězství nad ruskou a dohodovou buržoazií, stanovili jako podmínku pro vstup do odborů »uznání diktatury«, dopustili bychom se hlouposti, oslabili bychom svůj vliv na masy a pomohli menševíkům. Neboť celý úkol komunistů spočívá v tom, aby dokázali *přesvědčit* zaostalé, aby dokázali *pracovat mezi nimi*, a ne aby se od nich *distancovali* vyspekulovanými, dětinsky »levými« hesly.

Páni Gompersové, Hendersonové, Jouhauxové a Legienové jsou bezpochyby velmi vděční takovým »levým« revolucionářům, kteří jako německá »zásadová« opozice (před takovou »zásadovostí« chraň nás bůh!) nebo někteří

revolucionáři z řad amerických Průmyslových dělníků světa²⁸ agitují pro vystupování z reakčních odborů a pro odmítání pracovat v nich. Páni oportunističtí »vůdcové« se bezpochyby uchýlí k nejrůznějším úskokům buržoazní diplomacie, k pomoci buržoazních vlád, kněží, policie a soudů, aby nepustili komunisty do odborů, stůj co stůj je odtud vytlačili, práci v odborech jim co nejvíc znepríjemnili, uráželi je, štváli proti nim a pronásledovali je. Je třeba, abychom tomu všemu dovedli čelit, abychom dovedli přinášet jakékoli oběti a dokonce — bude-li to třeba — i použít nejrůznějších triků, lstí, nelegálních prostředků, zamlčování a zatajování pravdy, jen aby bylo možné proniknout do odborů, udržet se v nich a stůj co stůj v nich pracovat komunisticky. Za carismu až do roku 1905 jsme neměli žádné »legální možnosti«, ale když Zubatov z ochranky svolával černosotňovské schůze dělníků a zakládal dělnické spolky, aby mohl slídit po revolucionářích a bojovat proti nim, posílali jsme na tyto schůze a do těchto spolků členy naší strany (z nich si osobně vzpomínám na soudruha Babuškina, vynikajícího pitěského dělníka, kterého v roce 1906 zastřelili carští generálové), kteří navazovali spojení s masami, chytře využívali možnosti agitovat a vymaňovali dělníky z vlivu zubatovovců*. Ovšem uskutečnit takovou věc v západní Evropě, zvláště prolezlé hluboce zakořeněnými legalistickými, konstitučními, buržoazně demokratickými předsudky, je obtížnější. Avšak možné to je a je nutné uskutečnit a uskutečňovat to systematicky.

Exekutiva III. internacionály musí podle mého osobního názoru přímo odsoudit a příštím kongresu Komunistické internacionály navrhnout, aby odsoudil jakoukoli politiku neúčasti v reakčních odborech (a podrobně zdůvodnil, proč je taková neúčast pro proletářskou revoluci

* Gompersové, Hendersonové, Jouhauové a Legienové nejsou nic jiného než Zubatovové, kteří se od našeho Zubatova liší evropským oděvem, švihem a civilizovaně, rafinovaně a demokraticky uhlazenými způsoby, kterými prosazují svou hanebnou politiku.

nerozumná a krajně škodlivá), a zejména i postup některých členů holandské komunistické strany, kteří — ať už přímo či nepřímo, nepokrytě či zastřeně, bezvýhradně nebo s výhradami — tuto nesprávnou politiku podporovali. III. internacionála musí skoncovat s taktikou II. internacionály a nesmí se vyhýbat ožehavým otázkám ani je zastírat, nýbrž musí o nich otevřeně mluvit. Jestliže jsme plnou pravdu řekli do očí »nezávislým«^[52] (Nezávislé sociálně demokratické straně Německa)*, musíme plnou pravdu říci do očí i »levým« komunistům.

VII

JE PŘÍPUSTNÁ NAŠE ÚČAST V BURŽOAZNÍCH PARLAMENTECH?

Němečtí »leví« komunisté s nesmírným pohrdáním a s nesmírnou lehkovážností odpovídají na tuto otázku záporně. Jejich argumenty? Ve výše uvedeném citátu jsme četli:

«. . . je nutné se vši rozhodností odmítnout . . . jakýkoli návrat k historicky a politicky překonaným formám parlamentního boje . . .«

To je řečeno až směšně přepjatě a vysloveně nesprávně. »Návrat« k parlamentarismu! Cožpak v Německu už existuje republika rad? Zdá se, že ne! Jak je tedy možné mluvit o »návratu«? Není to planá fráze?

Parlamentarismus je »historicky překonán«. To je správné z hlediska propagandy. Každý však ví, že k jeho překonání *v praxi* je od toho ještě velmi daleko. O kapitalismu bylo možné již před mnoha desetiletími zcela oprávněně prohlásit, že je »historicky překonán«, ale to vůbec neznámá, že *na půdě* kapitalismu už není nutné vést velmi dlouhý a velmi úporný boj. Parlamentarismus je »historicky překonán« z hlediska *světových dějin*, to

* Viz Sebrané spisy 40, Praha 1988, s. 77—84. *Red.*

znamená, že *epocha* buržoazního parlamentarismu skončila a *epocha* diktatury proletariátu *začala*. O tom není pochyb. Ale světové dějiny se měří na desetiletí. O deset až dvacet let dříve nebo později — to je z hlediska světových dějin lhostejné, to je z hlediska světových dějin maličkost, s níž se nedá ani přibližně počítat. A právě proto dovolávat se v praktické politice měřítka, jímž se měří světové dějiny, je přímo nehorázný teoretický omyl.

Je parlamentarismus »překonán politicky«? To už je něco jiného. Kdyby tomu tak bylo, byla by pozice »levých« pevná. To je však třeba dokázat velmi důkladným rozbořem, ale »leví« dokonce ani nevědí, jak k němu přistoupit. Také rozbor podaný v »tezích o parlamentarismu«^[213], jež jsou uveřejněny v 1. čísle Bulletinu amsterdamského prozatímního byra Komunistické internacionály (Bulletin of the Provisional Bureau in Amsterdam of the Communist International^[138], February 1920) a zjevně vyjadřují holandsky levé či levě holandské tendence, je, jak uvidíme, pod psa.

Za prvé, němečtí »leví« jak známo již v lednu 1919 považovali parlamentarismus za »politicky překonaný«, ačkoliv tak vynikající političtí vůdcové jako Rosa Luxemburová a Karl Liebknecht byli jiného názoru. Je známo, že »leví« se zmýlili. Už jenom tím je od základu popřeno tvrzení, že parlamentarismus je »politicky překonán«. »Leví« jsou povinni dokázat, proč jejich tehdejší nesporný omyl nyní přestal být omylem. Neuvádějí a ani nemohou uvést sebemenší důkaz. Postoj politické strany k vlastním chybám je jedním z nejdůležitějších a nejsprávnějších kritérií, podle něhož lze posoudit, jak vážně chápe strana své poslání a jak *v praxi* plní své povinnosti vůči své *třídě* a vůči pracujícím *masám*. Otevřeně přiznat chybu, odhalit její příčiny, rozebrat situaci, z níž tato chyba vzešla, pozorně zvážit, jak chybu napravit — to je známka toho, že strana vážně chápe své poslání, to je známka toho, že strana plní své povinnosti, to je výchova a ško-

ní *třídy* a potom i *mas*. »Leví« v Německu (i v Holandsku) právě tím, že tuto svou povinnost neplní, že se opravdu pozorně, hluboce a obezřetně nezamýšlejí nad svou zjevnou chybou, dokazují, že nejsou *stranou třídy*, nýbrž kroužkem, že nejsou *stranou mas*, nýbrž skupinou intelektuálů a hrstky dělníků přejímajících nejhorší stránky mentality intelektuálů.

Za druhé, v téže brožure frankfurtské skupiny »levých«, z níž jsme již podrobně citovali, čteme:

»Milióny dělníků, kteří dosud souhlasí s politikou centra« (katolické strany Centrum), »jsou kontrarevoluční. Vesničtí proletáři vytvářejí celé legie kontrarevolučních vojsk« (výše uvedená brožura, s. 3).

Z toho všeho je vidět, že toto tvrzení je až příliš odvážné a přehnané. Ale o hlavním faktu, který je tu uveden, nemůže být sporu a považují-li jej »leví« za správný, svědčí to zvlášť názorně o jejich omylu. Jak může někdo tvrdit, že »parlamentarismus je politicky překonán«, když »milióny« a »celé legie« *proletářů* jsou dosud nejen pro parlamentarismus, ale jsou i přímo »kontrarevoluční«!? Je jasné, že parlamentarismus v Německu politicky překonán *ještě není*. Je jasné, že »leví« v Německu pokládají *své přání*, své ideové a politické stanovisko za objektivní skutečnost. To je ta nejnebezpečnější chyba, jaké se revolucionáři mohou dopustit. V Rusku, kde neobyčejně brutální a krutý útlak carismu velmi dlouho a ve zvlášť rozmanitých formách odchoval revolucionáře různého rážení, revolucionáře vyznačující se obdivuhodnou oddaností, nadšením, hrdinstvím a pevnou vůlí, v Rusku jsme měli možnost pozorovat tento omyl revolucionářů zvlášť zblízka, měli jsme možnost zvlášť pozorně jej prozkoumat a dobře poznat, a proto jej zvlášť jasně vidíme i na jiných. Pro komunisty v Německu je ovšem parlamentarismus »politicky překonán«. Jenže jde právě o to, aby to, co je překonáno *pro nás*, *nebylo* považováno za překonané *pro třídu*, za překonané *pro masy*. Právě zde opět vidíme, že »leví« nedovedou uvažovat, nedovedou si počínat jako

strana *třídy*, jako strana *mas*. Nesmíte klesat na úroveň *mas*, na úroveň zaostalých vrstev *třídy*. O tom není sporu. Jste povinni říkat jim trpkou pravdu. Jste povinni nazývat jejich buržoazně demokratické a parlamentaristické předsudky pravým jménem. Ale zároveň jste povinni *střízlivě* sledovat *skutečnou* úroveň uvědomění a připravenost právě celé *třídy* (a ne jen jejího komunistického předvoje), právě celé *masy* pracujících (a ne jen jejich vyspělých příslušníků).

I když za katolickými pátery nejdou přímo »milióny« nebo »celé legie« průmyslových dělníků a za statkáři a kulaky (Grossbauern) »milióny« nebo »celé legie« zemědělských dělníků, nýbrž jde za nimi třeba jen jejich poměrně značná *část*, už z toho *nepochybně* vyplývá, že parlamentarismus v Německu politicky překonán *ještě není*, že strana revolučního proletariátu *je povinna* účastnit se parlamentních voleb a boje z parlamentní tribuny *právě* proto, aby vychovávala zaostalé vrstvy *své třídy*, aby probouzela a uvědomovala nevyspělé, zdeptané a zaostalé vesnické *masy*. Pokud není ve vašich silách rozehnat buržoazní parlament a jakékoli jiné reakční instituce, *ste povinni* pracovat v nich *právě* proto, že tam jsou ještě dělníci, ohlupovaní pátery a vesnickou izolovaností; jinak riskujete, že se z vás stanou prachobyčejní tluchubové.

Za třetí, »leví« komunisté říkají o nás bolševicích velmi mnoho dobrého. Někdy by člověk měl chuť poznamenat: Kéž by nás raději méně chválili a raději si lépe osvojovali naši taktiku a důkladněji se s ní seznamovali! V září až listopadu 1917 jsme se účastnili voleb do ruského buržoazního parlamentu, do Ústavodárného shromáždění. Byla naše taktika správná, nebo ne? Jestliže nebyla, je to třeba jasně říci a dokázat, neboť má-li si mezinárodní komunismus vypracovat správnou taktiku, je takový postup nutný. Jestliže naše taktika byla správná, je třeba vyvodit z toho jisté závěry. Ovšem o srovnávání podmínek v Rusku s podmínkami v západní Evropě nemůže být ani řeči.

Pokud však jde speciálně o to, co znamená výrok »parlamentarismus je politicky překonán«, je nutné bedlivě uvážit naše zkušenosti, neboť v případě, že se konkrétní zkušenosti opominou, mohou se takové výroky příliš snadno zvrhnout v plané fráze. Neměli jsme snad my ruští bolševici v září až listopadu 1917 větší právo než kdokoli z komunistů na Západě soudit, že v Rusku je parlamentarismus politicky překonán? Samozřejmě že měli, neboť přece nezáleží na tom, zda buržoazní parlamenty existují odedávna nebo odnedávna, nýbrž na tom, jak jsou široké masy pracujících *připraveny* (ideově, politicky i prakticky) přijmout sovětské zřízení a rozehnat buržoazně demokratický parlament (nebo připustit jeho rozeznání). Zůstává zcela nesporným a dokonale ověřeným historickým faktem, že v Rusku byla městská dělnická třída i vojáci a rolníci v září až listopadu 1917 v důsledku celé řady zvláštních podmínek zcela výjimečně připravena přijmout sovětské zřízení a rozehnat i ten nejdemokratičtější buržoazní parlament. A přesto bolševici Ústavodárné shromáždění *nebojkotovali*, nýbrž účastnili se voleb před dobytím politické moci proletariátem *i po* něm. Ve výše uvedeném článku, ve kterém jsou podrobně rozebrány výsledky voleb do Ústavodárného shromáždění v Rusku, jsem doufám dokázal, že tyto volby přinesly neobvykle cenné (a pro proletariát nanejvýš užitečné) politické výsledky*.

Z toho vyplývá zcela jednoznačný závěr: Je jisté, že dokonce i několik týdnů před vítězstvím sovětské republiky [republiky rad], ba dokonce i *po* tomto vítězství účast v buržoazně demokratickém parlamentě revolučnímu proletariátu nejen neškodí, ale naopak poskytuje mu větší možnost *dokázat* zaostalým masám, proč je třeba takové parlamenty rozehnat, *usnadňuje* jejich úspěšné rozeznání, *usnadňuje* »politické překonávání« buržoazního parla-

* Viz Sebrané spisy 40, Praha 1988, s. 25—48. *Red.*

mentarismu. Ignorovat tyto zkušenosti a zároveň si činit nárok na příslušnost ke Komunistické *internacionále*, která musí svou taktiku vypracovávat *internacionálně* (ne jako taktiku úzce nebo jednostranně národní, nýbrž právě jako taktiku internacionální), znamená dopouštět se velmi hrubé chyby, upouštět od internacionalismu v praxi a uznávat jej pouze slovy.

Podívejme se nyní na »holandsky levé« argumenty ve prospěch neúčasti v parlamentech. Ocitujeme překlad (z angličtiny) čtvrté teze, která je z výše uvedených »holandských« tezí nejdůležitější:

»Když je kapitalistický výrobní systém rozbit a společnost je ve stavu revoluce, parlamentní činnost ve srovnání s akcemi mas samých postupně ztrácí význam. Když se za takových okolností parlament stává centrem a orgánem kontrarevoluce a když naproti tomu dělnická třída vytváří nástroje své moci ve formě sovětů [rad], může se dokonce stát, že bude nutné zřici se jakékoli účasti v parlamentní činnosti.«

První věta je vysloveně nesprávná, neboť akce mas — například velká stávka — jsou *vždy* důležitější než parlamentní činnost, a to nikoli pouze za revoluce nebo za revoluční situace. Tento zjevně neudržitelný, historicky i politicky nesprávný argument jenom zvlášť názorně dokazuje, že autoři vůbec neberou v úvahu ani celoevropské (francouzské před revolucemi v letech 1848 a 1870, německé v letech 1878—1890 apod.), ani ruské zkušenosti (viz výše), pokud jde o důležitost *spojování* legálního boje s bojem ilegálním. Tato otázka má nesmírný význam, a to jak obecný, tak i specifický proto, že ve *všech* civilizovaných a vyspělých zemích se rychle blíží doba, kdy se spojování legálního a ilegálního boje stává — a zčásti již stalo — pro stranu revolučního proletariátu zcela nezbytným proto, že narůstá a blíží se nebezpečí občanské války mezi proletariátem a buržoazií, proto, že republikánské a vůbec všechny buržoazní vlády zběsile pronásledují komunisty a přitom všemožně porušují zákonnost (stačí pouhý příklad Ameriky) atd. Tuto velmi

důležitou otázku Holanďané a leví vůbec nepochopili.

Druhá věta je za prvé historicky nesprávná. My bolševici jsme se účastnili práce i v těch nejkontrarevolučnějších parlamentech a zkušenosti ukázaly, že taková účast byla pro stranu revolučního proletariátu nejen prospěšná, ale právě po první buržoazní revoluci v Rusku (1905) přímo nezbytná, neboť napomohla přípravě druhé buržoazní revoluce (únor 1917) a poté i revoluce socialistické (říjen 1917). Za druhé je tato věta strašně nelogická. Z toho, že se parlament stává orgánem a »centrem« (ve skutečnosti »centrem« nikdy nebyl a ani být nemůže, ale to jen tak na okraj) kontrarevoluce, kdežto dělníci vytvářejí nástroje své moci ve formě sovětů, vyplývá, že dělníci se musí připravovat — připravovat ideově, politicky a technicky — k boji sovětů proti parlamentu, k tomu, aby sověty rozehnaly parlament. Avšak z toho v žádném případě nevyplývá, že by přítomnost prosovětské opozice v kontrarevolučním parlamentě takové rozehnutí ztěžovala nebo neusnadňovala. Během našeho vítězného boje proti Děnikinovi a Kolčakovi jsme ani jednou nezpozorovali, že by pro naše vítězství bylo lhostejné, zda v jejich řadách byla nebo nebyla prosovětská, proletářská opozice. Velmi dobře víme, že rozehnutí Ústavodárného shromáždění, jež jsme provedli 5. ledna 1918, bylo usnadněno, a nikoli ztíženo tím, že v rozháněném kontrarevolučním Ústavodárném shromáždění byla prosovětská opozice, a to jak důsledná bolševická, tak nedůsledná levoeserská. Autoři teze se úplně zapletli a zapomněli na zkušenosti z mnoha, ne-li ze všech revolucí. Tyto zkušenosti potvrzují, že v období revolucí je *spojování* masových akcí probíhajících mimo reakční parlament s opozicí uvnitř tohoto parlamentu, sympatizující s revolucí (a ještě lépe: přímo podporující revoluci), obzvlášť prospěšné. Holanďané a »leví« zde vůbec uvažují jako revoluční doktrináři, kteří se nikdy skutečné revoluce nezúčastnili nebo se nad dějinami revolucí nezamyslili či kteří naivně ztotož-

ňují subjektivní »odmítání« určité reakční instituce s jejím skutečným rozbitím pod tlakem společného působení celé řady objektivních činitelů. Nejspolehlivějším prostředkem, jak novou politickou (a nejen politickou) myšlenku zdiskreditovat a jak jí uškodit, je její obhajoba dovedená až k absurdnosti. Neboť každou pravdu, jestliže ji »přeženeme« (jak říkával starý Dietzgen^[149]), jestliže ji zveličíme, jestliže ji rozšíříme za rámec její skutečné platnosti, je možné dovést až k absurdnosti, dokonce za výše uvedených okolností se pravda nutně musí zvrhnout v absurdnost. Právě takovou medvědí službu prokazují holandští a němečtí leví nové pravdě, že sověty [rady] předčí buržoazně demokratické parlamenty. Je ovšem samozřejmé, že kdyby někdo začal postaru a povšechně tvrdit, že se od účasti v buržoazních parlamentech nesmí za žádných okolností upustit, neměl by rovněž pravdu. Nemohu se tu pokoušet stanovit podmínky, kdy je bojkot prospěšný, neboť tento článek sleduje mnohem skromnější cíl: zhodnotit ruské zkušenosti v souvislosti s některými aktuálními otázkami mezinárodní komunistické taktiky. Zkušenosti Ruska nám ukázaly, že bolševici použili bojkotu jednou úspěšně a správně (1905) a podruhé chybně (1906). Z rozboru prvního případu vidíme, že se podařilo *zabránit*, aby reakční vláda *svolala* reakční parlament v situaci, kdy mimořádně rychle narůstaly mimoparlamentní (zejména stávkové) revoluční akce mas, kdy ani jedna vrstva proletariátu a rolnictva nemohla poskytovat reakční vládě žádnou podporu, kdy revoluční proletariát získával vliv na široké, zaostalé masy pomocí stávkového boje a agrárního hnutí. Je naprosto zřejmé, že *tyto* zkušenosti nelze aplikovat na nynější evropské podmínky. Na základě výše uvedených argumentů je také naprosto zřejmé, že obhajují-li Holanďané a »leví«, byť s výhradami, názor, že je nutné upustit od účasti v parlamentech, je to od základu nesprávné a pro věc revolučního proletariátu škodlivé.

V západní Evropě a v Americe se parlament čelným revolucionářům z řad dělnické třídy zvlášť zprotivil. To je jisté. Je to zcela pochopitelné, neboť je těžké představit si něco odpornějšího, hanebnějšího a proradnějšího než počínání obrovské většiny socialistických a sociálně demokratických poslanců v parlamentě za války a po ní. Bylo by však nejen nerozumné, ale přímo trestuhodné podléhat této náladě při rozhodování o tom, *jak* potírat všeobecně uznávané zlo. V mnoha západoevropských zemích je nyní revoluční nálada takříkajíc »novinkou« nebo »vzácností«, na kterou se čekalo příliš dlouho, marně a netrpělivě, a možná proto podléhají lidé této náladě tak snadno. Ovšem bez revoluční nálady v masách, bez podmínek, které tuto náladu povzbuzují, se revoluční taktika nemůže přeměnit v čin. My v Rusku jsme se na základě příliš dlouhých, těžce nabytých a krví vykoupených zkušeností přesvědčili, že budovat revoluční taktiku na pouhé revoluční náladě nelze. Taktika musí být vybudována na základě střízlivého, přísně objektivního zhodnocení *všech* třídních sil příslušného státu (i států s ním sousedících a vůbec všech států na světě) a zároveň na základě zhodnocení zkušeností z revolučních hnutí. Projevit svou »revolučnost« pouhým nadáváním na parlamentní oportunismus, pouhým odmítáním účasti v parlamentech je velmi snadné, ale právě proto, že je to příliš snadné, neřeší se tím obtížný, velmi obtížný úkol. Vytvořit v evropských parlamentech skutečně revoluční parlamentní frakci je mnohem obtížnější než v Rusku. To je jisté. Je to však jenom zvláštní výraz obecné pravdy, že Rusko v konkrétní, historicky zcela specifické situaci roku 1917 mohlo socialistickou revoluci snadno *zahájit*, kdežto *pokračovat* v ní a dovést ji do konce bude pro ně obtížnější než pro evropské země. Upozorňoval jsem na to již počátkem roku 1918 a zkušenosti z dalších dvou let správnost tohoto názoru plně potvrdily. Takové specifické podmínky, jako je 1. možnost spojit sovětský převrat s ukon-

čením — jeho zásluhou — imperialistické války, která neuvěřitelně vyčerpala dělníky i rolníky; 2. možnost využít na určitou dobu boje na život a na smrt mezi dvěma světovládnými skupinami imperialistických dravců, které se nemohly spojit proti sovětskému nepříteli; 3. možnost vydržet poměrně dlouhou občanskou válku, částečně díky obrovské rozloze země a špatným dopravním prostředkům; 4. existence tak hluboko zakořeněného buržoazně demokratického revolučního hnutí mezi rolnictvem, že strana proletariátu mohla převzít revoluční požadavky od rolnické strany (strany socialistů-revolucionářů, která ve své většině příkře odmítá bolševismus) a po dobytí politické moci proletariátem je rázem uskutečnit — takové specifické podmínky v západní Evropě teď nejsou a takové nebo jim podobné podmínky se tak snadno nezopakují. Proto tedy — kromě mnoha dalších příčin — *zahájit* socialistickou revoluci je pro západní Evropu těžší, než bylo pro nás. Pokoušet se »obejít« tuto nesnáz tím, že »se přeskočí« tak obtížná věc, jako je využití reakčních parlamentů pro revoluční cíle, je čiré dětinství. Chcete vytvořit novou společnost, ale přitom se bojíte nesnází, které se objevují při ustavování dobré parlamentní frakce vytvořené z přesvědčených, oddaných a statečných komunistů v reakčním parlamentě! Cožpak to není dětinství? Jestliže Karl Liebknecht v Německu a Z. Höglund ve Švédsku dovedli i bez masové podpory zdola podat příklady skutečně revolučního využívání reakčních parlamentů, jak to, že rychle sílící masová revoluční strana si v situaci, kdy masy jsou po válce zklamány a roztrpčeny, nedovede *vytvořit* komunistickou frakci i v těch nejhorších parlamentech? Právě proto, že zaostalé masy dělníků a tím spíše drobných rolníků v západní Evropě jsou mnohem více než v Rusku prosáklé buržoazně demokratickými a parlamentaristickými předsudky, právě proto komunisté mohou (a musí) pracovat v takových institucích, jako jsou buržoazní parlamenty, *právě* odtud vést dlouhý,

úporný boj, který se nezastaví před žádnými těžkostmi, boj za odhalování, vymycování a překonávání těchto předsudků.

Němečtí »leví« si stěžují na špatné »vůdce« své strany, zmocňuje se jich zoufalství a dospívají dokonce až k směšnému »zatracování« »vůdců«. Ale v situaci, kdy je často třeba ukryvat »vůdce« v ilegalitě, je *výchova* dobrých, spolehlivých, osvědčených a uznávaných »vůdců« zvlášť obtížná, a tyto obtíže *nelze* úspěšně překonat, není-li legální činnost spojována s činností ilegální, *nejsou-li* »vůdcové« *mimo jiné vyzkoušeni* i na parlamentní půdě. Kritiku — tu nejostřejší, nejneúprosnější, nejnesmiřitelnější kritiku — je nutné zaměřovat ne proti parlamentarismu nebo parlamentní činnosti, nýbrž proti těm vůdcům, kteří nedovedou — a tím spíše proti těm, kteří *nechtějí* — využívat parlamentních voleb a parlamentní tribuny revolučním, komunistickým způsobem. Jedině takovou kritiku, která bude spojena s vyhnáním neschopných vůdců a s jejich nahrazením schopnými, můžeme považovat za prospěšnou a plodnou revoluční činnost, pomáhající vychovávat jak »vůdce« — a to tak, aby si zasloužili úctu a vážnost dělnické třídy i všech pracujících mas — tak i masy, aby se naučily správně orientovat v politické situaci a chápat často velmi složité a spletité úkoly, které z této situace vyplývají*.

* Měl jsem příliš málo možností obeznámit se s »levým« komunistem v Itálii. Soudruh Bordiga a jeho frakce »komunistů-stoupenců bojkotu« (Comunista astensionista) rozhodně nemají pravdu, když trvají na neúčasti v parlamentě. Ale myslím, že v jedné věci soudruh Bordiga pravdu má — pokud lze usuzovat ze dvou čísel jeho listu *Il Soviet*²⁹ (č. 3 a 4 z 18. 1. a 1. 2. 1920), ze čtyř sešitů znamenitého časopisu soudruha Serratiho *Comunismo*³⁰ (č. 1—4 z 1. 10.—30. 11. 1919) a z jednotlivých čísel italských buržoazních novin, které jsem si mohl přečíst. Soudruh Bordiga a jeho frakce mají totiž pravdu, když napadají Turatiho a jeho stoupence, jež setrvávají ve straně, která se vyslovila pro sovětskou moc a diktaturu proletariátu, zůstávají členy parlamentu a pokračují ve své staré, nanejvýš škodlivé oportunistické

V citátu z frankfurtské brožury jsme viděli, jak rezolutně rází »leví« toto heslo. Na lidi, kteří se nepochybně považují za marxisty a chtějí jimi být, ale přitom zapomněli základní pravdy marxismu, je smutný pohled. Podívejme se, co napsal roku 1874 proti manifestu 33 blanquistických emigrantů Komuny^[153, 154] Engels, jenž patřil stejně jako Marx k těm vzácným, převzácným publicistům, u nichž má každá věta z kteréhokoli jejich stěžejního díla pozoruhodnou hloubku obsahu:

»Jsme komunisté« (psali ve svém manifestu blanquističtí emigranti Komuny), »protože chceme dospět ke svému cíli, aniž bychom se zdržovali zastávkami a kompromisy, které jen odkládají vítězství a prodlužují otroctví.«

»Němečtí komunisté jsou komunisty proto, že za všemi zastávkami a kompromisy, které nevytvářejí oni sami, neboť ty jsou výsledkem dějinného vývoje, jasně vidí a ustavičně sledují konečný cíl: odstranění tříd, vybudování společnosti, ve které už nebude existovat soukromé vlastnictví půdy a výrobních prostředků. Oněch třiatřicet blanquistů jsou komunisty proto, že si namlouvají, že jakmile *oni* budou chtít přeskočit zastávky a kompromisy, bude všechno hotovo, a jestliže to „vypukne“ v těchto dnech, a o tom jsou skálopevně přesvědčeni, a oni se do-

politice. Tím, že soudruh Serrati i celá Italská socialistická strana³¹ toto jednání trpí, dopouštějí se samozřejmě chyby, která může napáchat stejně dalekosáhlé škody a vyvolat stejně velké nebezpečí jako v Maďarsku, kde maďarští páni Turatiové sabotovali zevnitř stranu i vládu rad³². Tento chybný, nedůsledný nebo bezzásadový postoj k oportunistickým zastáncům parlamentarismu jednak plodí »levý« komunismus, jednak *do jisté míry* ospravedlňuje jeho existenci. Soudruh Serrati se zjevně mýlí, když vytýká poslanci Turatimu »nedůslednost«^[206] (Comunismo, č. 3), ačkoli nedůsledná je právě Italská socialistická strana, když ve svých řadách trpí takové oportunistické zastánce parlamentarismu, jako je Turati a spol.

stanou k moci, bude pozítří „zaveden komunismus“. Ne-půjde-li to hned, pak tedy nejsou komunisté.

Dětská naivita — vydávat netrpělivost za teoretický argument!« (*B. Engels: Program blanquistických emigrantů Komuny*³³, z německého sociálně demokratického listu *Volksstaat*³⁴, 1874, č. 73, ve sborníku *Staťji 1871—1875 gg.*^[128], ruský překlad, Petrohrad 1919, s. 52—53).

Engels v téže stati vyjadřuje svou hlubokou úctu k Vaillantovi a mluví o »nesporné zásluze« Vaillantově (který byl, podobně jako Guesde, vynikajícím vůdcem mezinárodního socialistického hnutí, dokud oba v srpnu 1914 socialismus nezradili). Engels však neponechává zjevnou chybu bez důkladného rozboru. Ovšem revolucionářům velmi mladým a nezkušeným a také maloburžo-azním revolucionářům — dokonce velmi úctyhodného věku a velmi zkušeným — se zdá neobyčejně »nebezpečné«, nepochopitelné a nesprávné »připouštět kompromisy«. Rovněž mnozí sofisté (jako nadmíru nebo přespříliš »zkušení« politikáři) uvažují právě tak jako angličtí oportunističtí vůdcové, o nichž se zmiňuje soudruh Lansbury: »Je-li bolševikům dovolen jistý kompromis, proč nejsou libovolné kompromisy dovoleny i nám?« Ale proletáři, vyškolení mnohými stávkami (vezmeme-li jenom tento jeden projev třídního boje), obvykle výtečně chápou velmi hlubokou (filozofickou, historickou, politickou a psychologickou) pravdu, kterou vysvětlil Engels. Každý proletář prošel stávkou, přistupoval na »kompromisy« s nenáviděnými utlačovateli a vykořisťovateli, kdy dělníci museli nastoupit do práce, ačkoli ničeho nedosáhli, nebo se museli spokojit s částečným splněním svých požadavků. Každý proletář díky tomu, že boj dosáhl masového rozsahu a třídní protiklady se ostře vyhrotily, vidí rozdíl mezi kompromisem vynuceným objektivními podmínkami (mají-li stávkující prázdnou pokladnu, nedostávají-li podporu zvenčí, jsou-li krajně vyhladovělí a vyčerpaní), to jest kompromisem, jenž nijak neoslazuje revoluční od-

danost a odhodlání dělníků dál bojovat, dělníků, kteří takový kompromis uzavřeli, a kompromisem zrádců, kteří své prospěchářství (stávkokazové přece také uzavírají »kompromis«!), svou zbabělost, snahu zalíbit se kapitalistům, svou povolnost vůči zastrašování, někdy přemlouvání, někdy almužnám, jindy vůči lichocení kapitalistů svalují na objektivní příčiny (zvláště mnoho takových zrádcovských kompromisů najdeme v dějinách anglického dělnického hnutí u vůdců anglických tradeunionů, avšak obdobné jevy v té či oné formě pozorovali téměř všichni dělníci ve všech zemích).

Stávají se ovšem ojedinělé případy, mimořádně spleťité a složité, kdy se jen s obrovským úsilím podaří správně určit, o jaký »kompromis« v tom či onom případě skutečně jde — jako někdy v případě zabití, kdy bývá velmi těžké rozhodnout, zda to byl čin zcela oprávněný, či dokonce nevyhnutelný (například v případě nutné sebeobraně), nebo neodpustitelná nedbalost, či dokonce rafinovaně provedený zákeřný plán. Je samozřejmé, že v politice, kde jde někdy o nanejvýš složité — národní i mezinárodní — vzájemné vztahy mezi třídami a stranami, se vyskytne velmi mnoho případů daleko spletitějších než oprávněný »kompromis« za stávky nebo zrádcovský »kompromis« stávkokaze, proradného vůdce apod. Vymyslet takový recept nebo obecné pravidlo (»žádné kompromisy«!), které by se hodilo na všechny případy, je nesmysl. Chceme-li správně rozhodnout o každém jednotlivém případě, musíme umět samostatně přemýšlet. Vždyť význam stranické organizace a stranických vůdců, hodných tohoto jména, spočívá mimo jiné právě v tom, že se na základě dlouhodobé, houževnaté, mnohotvárné a všestranné práce všech přemýšlivých příslušníků určité třídy* získávají potřebné znalosti, potřebné zkušenosti, potřebný

* V každé třídě, a to i v té nejnepělejší zemi, dokonce i v té nejpokrokovější třídě, již okolnosti umožnily neobyčejně rozvinout

— kromě znalostí a zkušeností — politický instinkt pro rychlé a správné vyřešení složitých politických otázek.

Naivní a naprosto nezkušené lidé si představují, že stačí uznat přípustnost kompromisů *obecně* a že se tím setře jakákoli hranice mezi oportunistem, proti němuž vedeme a musíme vést nesmiřitelný boj, a mezi revolučním marxismem neboli komunismem. Avšak takovým lidem, kteří ještě nevědí, že *všechny* hranice v přírodě i ve společnosti jsou pohyblivé a do jisté míry relativní, nenapraví hlavu nic než dlouhodobé školení, výchova, uvědomování, politické a životní zkušenosti. Je důležité umět najít mezi praktickými otázkami politiky každé jednotlivé nebo specifické historické situace ty otázky, ve kterých se projevuje nejdůležitější forma nepřipustných, zrádcovských kompromisů, jež jsou výrazem oportunismu, zhoubného pro revoluční třídu, a věnovat všechny síly na vysvětlování těchto kompromisů a na boj proti nim. Za imperialistické války, kterou v letech 1914—1918 vedly dvě skupiny stejně lupičských a kořistnických zemí, byl takovou nejdůležitější, základní formou oportunismu sociálšovinismus, tj. podpora »obrany vlasti«, která se v *takové* válce ve skutečnosti rovnala obraně lupičských zájmů »vlastní« buržoazie. Po válce byla touto formou obrana lupičské Společnosti národů³⁵, obrana zjevných nebo zastřených bloků s buržoazií vlastní země proti revolučnímu proletariátu a proti hnutí za »sověty«, obrana buržoazní demokracie a buržoazního parlamentarismu proti »sovětské moci«; takové byly hlavní projevy oněch nepřipustných a zrádcovských kompromisů, které ve svém souhrnu představovaly oportunismus, zhoubný pro revoluční proletariát a jeho věc.

všechny své duchovní síly, se vždy vyskytují — a dokud existují třídy, dokud plně nezakotvila, neupevnila se a na své vlastní základně se nevyvinula beztřídní společnost, nevyhnutelně *budou* vyskytovat — lidé, kteří *nepřemýšlejí* a ani nejsou schopni přemýšlet. Kdyby tomu tak nebylo, kapitalismus by nebyl kapitalismem utlačujícím masy.

»Se vši rozhodností odmítnout jakýkoli kompromis s jinými stranami . . . jakoukoli politiku lavírování a kompromisnictví,«

píší němečtí leví ve frankfurtské brožuře.

Je divné, že tito leví s takovými názory rozhodně neod soudili bolševismus. Není přece možné, aby němečtí leví nevěděli, že celé dějiny bolševismu jak před Říjnovou revolucí, tak i po ní *jsou plné* případů lavírování, uzavírání dohod a kompromisů s jinými, a to i s buržoazními stranami!

Vést válku za svržení mezinárodní buržoazie, válku stokrát obtížnější, vleklejší a složitější, než byla ta nejušernější z běžných válek mezi státy, a přitom se předem zříkat lavírování, využívání rozporů v zájmech (i když dočasných) mezi nepřáteli, uzavírání dohod a kompromisů s eventuálními (i když dočasnými, nestálými, kolísajícími a podmíněčnými) spojenci — cožpak to není nanejvýš směšné? Cožpak to není něco podobného, jako kdybychom při namáhavém výstupu na dosud neprozkoumanou horu, na kterou ještě nikdo nevystoupil, předem odmítli jít tu a tam oklikou, vracet se někdy zpátky, opouštět jednou zvolený směr a zkoušet další nejrůznější směry? A lidi tak málo uvědomělé a tak nezkušené (ještě dobře, dá-li se to svést na jejich mládí, neboť mládeži už je dáno od boha, aby po jistou dobu mluvila podobné hlouposti) mohli podporovat — ať už přímo nebo nepřímou, otevřeně nebo zastřeně, bezvýhradně nebo s výhradami — někteří členové holandské komunistické strany!!

Po uskutečnění první socialistické revoluce proletariátu, po svržení buržoazie v jedné zemi zůstane proletariát této země *dlouhou dobu slabší* než buržoazie už jenom proto, že buržoazie má rozsáhlé mezinárodní styky, a dále proto, že v zemi, kde byla svržena buržoazie, malovýrobci zboží živelně a neustále obnovují a křísí kapitalismus a buržoazii. Zvítězit nad silnějším nepřítelem může jenom ten, kdo napne všechny síly a kdo *závazně*, velmi pečlivě, bedlivě, obezřetně a obratně využije jak každé,

byť i sebemenší »trhliny« mezi nepřáteli, každé protichůdnosti zájmů mezi buržoazií různých zemí, mezi různými skupinami nebo vrstvami buržoazie v jednotlivých zemích, tak i každé, byť i sebemenší příležitosti získat na svou stranu masového spojence, třeba jen dočasného, kolísajícího, nestálého, nespolehlivého a podmíněného. Kdo to nepochopil, nepochopil z marxismu a *vůbec* z vědeckého, soudobého socialismu zhola nic. Kdo během dosti dlouhého období a v dosti rozmanitých politických situacích *prakticky* nedokázal, že dovede tuto poučku aplikovat v praxi, ten se ještě nenaučil pomáhat revoluční třídě v jejím boji za osvobození všeho pracujícího lidstva od vykořisťovatelů. To platí stejně jak pro období *před* dobytím politické moci proletariátem, tak pro období *po* něm.

Naše teorie není dogma, nýbrž *návod k jednání*, říkali Marx a Engels³⁶, a je velmi hrubou chybou, těžkým proviněním takových »patentovaných« marxistů, jako je Karl Kautsky, Otto Bauer apod., že to nepochopili, že to nedovedli uplatnit v rozhodných okamžicích proletářské revoluce. »Politická činnost — to není procházka po Něvském prospektu« (po čistém, širokém a rovném chodníku přímé hlavní petrohradské třídy), říkával již veliký ruský socialista předmarxovského období N. G. Černyševskij³⁷. Ruští revolucionáři od dob Černyševského zaplatili za to, že tuto pravdu ignorovali nebo na ni zapomínali, nesčíslnými oběťmi. Je třeba stůj co stůj dosáhnout toho, aby západoevropští a američtí leví komunisté a revolucionáři oddaní dělnické třídě *nezaplatili* za poznání této pravdy *tak draze* jako zaostali Rusové.

Ruští revoluční sociální demokraté před pádem carismu nejednou využívali služeb buržoazních liberálů, tj. uzavírali s nimi spoustu praktických kompromisů, a v letech 1901—1902, ještě před zrodem bolševismu, stará redakce Jiskry (jejímiž členy byli Plechanov, Axelrod, Zasljučová, Martov, Potresov a já) uzavřela (i když ne na-

dlouho) formální politické spojenectví se Struvem³⁸, politickým vůdcem buržoazního liberalismu, přičemž současně, bez přerušení, dokázala vést ten nejneúspěšnější ideový a politický boj proti buržoaznímu liberalismu a proti sebemenším projevům jeho vlivu v dělnickém hnutí. Bolševici vždy v této politice pokračovali. Od roku 1905 soustavně hájili svazek dělnické třídy s rolnictvem proti liberální buržoazii a carismu, ale přitom nikdy neupouštěli od podpory buržoazie proti carismu (například v druhém kole voleb nebo při užších volbách) a neustávali v nejnesmiřitelnějším ideovém a politickém boji proti buržoazně revoluční rolnické straně, »socialistům-revolucionářům«, které odhalovali jako maloburžoazní demokaty, podvodně se vydávající za socialisty. V roce 1907 uzavřeli bolševici ve volbách do dumy na krátkou dobu formální politický blok se »socialisty-revolucionáři«. S menševiky jsme byli v letech 1903—1912 několik let formálně v jedné sociálně demokratické straně, a přesto jsme *nikdy neustávali* v ideovém a politickém boji proti nim jakožto širitelům buržoazního vlivu mezi proletariátem a jakožto oportunistům. Za války jsme přistoupili na jistý kompromis s »kautskisty«, levými menševiky (Martov) a s částí »socialistů-revolucionářů« (Černov, Natanson), když jsme s nimi společně zasedali v Zimmerwaldu a v Kienthalu³⁹ a vydávali společné manifesty^[198], ale nikdy jsme nepřerušovali a nezmírňovali ideový a politický boj proti »kautskistům«, Martovům a Černovům (Natanson zemřel v roce 1919 jako nám zcela blízký, s námi téměř solidární »revoluční komunista«-narodnik⁴⁰). Přímo za říjnového převratu jsme uzavřeli sice ne formální, ale velmi důležitý (a velmi úspěšný) politický blok s maloburžoazním rolnictvem, když jsme *zcela*, bez jediné změny, převzali *eserský* agrární program, tj. uzavřeli jsme nesporný kompromis, abychom rolníkům dokázali, že je nechceme majorizovat, nýbrž dohodnout se s nimi. Současně jsme navrhli (a brzy nato uzavřeli) formální politický blok a nabídli

účast ve vládě »levým eserům«, kteří tento blok po uzavření brestlitevského míru rozbili a později, v červenci 1918, došli tak daleko, že proti nám povstali se zbraní v ruce a nakonec proti nám vedli ozbrojený boj.

Proto je pochopitelné, že útoky německých levých proti ústřednímu výboru komunistické strany v Německu za to, že pomýšlí na blok s »nezávislymi« (Nezávislá sociálně demokratická strana Německa, kautskisté), se nám zdají naprosto neseriózní a zcela jasně dokazují, že »leví« *nemají pravdu*. Také u nás v Rusku existovali pravicoví menševici (členové Kerenského vlády), obdoba německých Scheidemannů, a levicoví menševici (Martov), kteří byli v opozici vůči pravicovým menševikům a svým zaměřením odpovídali německým kautskistům. Postupný přechod dělnických mas od menševiků k bolševikům jsme zřetelně pozorovali v roce 1917: na I. celoruském sjezdu sovětů v červnu 1917 jsme měli jenom 13 procent hlasů. Většinu získali eseri a menševici. Na II. sjezdu sovětů (25. října 1917 podle starého kalendáře) jsme dostali 51 procent hlasů. Proč v Německu *týž*, úplně *stejný* přesun dělnictva zprava doleva nevedl k posílení komunistů hned, nýbrž posílil nejdříve stranu stojící kdesi uprostřed, stranu »nezávislých«, ačkoli tato strana nikdy nehlásala žádné samostatné politické ideje a neprováděla žádnou samostatnou politiku, nýbrž jenom kolísala mezi Scheidemanny a komunisty?

Je zřejmé, že jednou z příčin byla *chybná* taktika německých komunistů, kteří musí tuto chybu nebojácně a poctivě přiznat a umět ji napravit. Chybou bylo odmítnutí účasti v reakčním, buržoazním parlamentě a v reakčních odborech, chybou byly četné příznaky takové dětské nemoci, jakou je levičáctví, která se teď projevila navenek a bude tím důkladněji, tím rychleji a s tím větším prospěchem pro organismus vyléčena.

Nezávislá sociálně demokratická strana Německa je uvnitř vyloženě nestejnorodá: vedle starých oportunistů

tických vůdců (Kautsky, Hilferding, do značné míry zřejmě i Crispian, Ledebour aj.), kteří dokázali, že nejsou s to pochopit význam sovětské moci a diktatury proletariátu, že nejsou s to vést revoluční boj proletariátu, se v této straně utvořilo a pozoruhodně rychle v ní sílí levé, proletářské křídlo. Státisíce členů této strany (která má tuším na tři čtvrtě miliónu členů) jsou proletáři, kteří se odvracejí od Scheidemanna a rychle se přiklánějí ke komunismu. Toto proletářské křídlo již na lipském sjezdu »nezávislých« (roku 1919) navrhovalo okamžité a bezpodmínečné připojení k III. internacionále. Bát se »kompromisu« s tímto křídlem strany je přímo směšné. Právě naopak, je *povinností* komunistů hledat a najít vhodnou formu kompromisu s nimi, takového kompromisu, který by jednak usnadňoval a urychloval nezbytné úplné sloučení s tímto křídlem, a jednak ani v nejmenším neomezoval komunisty v jejich ideovém a politickém boji proti oportunistickému pravému křídlu »nezávislých«. Najít vhodnou formu kompromisu zřejmě nebude snadné, ale »snadnou« cestu k vítězství by mohl německým dělníkům a německým komunistům slibovat jenom šarlatán.

Kapitalismus by nebyl kapitalismem, kdyby »sám« proletariát nebyl obklopen spoustou neobyčejně pestrých přechodných typů od proletáře k poloproletáři (k tomu, kdo si životní prostředky z poloviny opatřuje prodejem pracovní síly), od poloproletáře k drobnému rolníkovi (a také k drobnému řemeslníkovi, domácímu výrobcí a vůbec drobnému vlastníkovi), od drobného rolníka k střednímu rolníkovi atd., kdyby se sám proletariát nedělil na vyspělejší a méně vyspělé vrstvy, kdyby v něm nebyly skupiny lišící se podle jednotlivých krajů, povolání, někdy i náboženského vyznání apod. A z toho všeho nezbytně, naprosto nutně vyplývá, že předvoj proletariátu, jeho uvědomělá část, komunistická strana, se musí uchýlovat k lavírování, k uzavírání dohod a ke kompromisům s různými skupinami proletářů, s různými stranami dělníků

a drobných výrobců. Ovšem podstata úspěchu spočívá v tom, že je třeba *umět* uplatňovat tuto taktiku tak, aby se *všeobecná* úroveň proletářského uvědomění, revolučnosti, způsobilosti k boji a k vítězství *zvyšovala*, a ne snižovala. Mimochodem je třeba si uvědomit, že k vítězství bolševiků nad menševiky bylo třeba nejen před Říjnovou revolucí roku 1917, *ale i po ní* používat taktiky lavírování, dohod a kompromisů, ovšem takových, které usnadňovaly a urychlovaly vítězství a které upevňovaly a posilovaly bolševiky na úkor menševiků. Maloburžoazní demokraté (a mezi nimi i menševici) nevyhnutelně kolísají mezi buržoazií a proletariátem, mezi buržoazní demokracií a sovětským zřízením, mezi reformismem a revolučností, mezi sympatiemi k dělnictvu a strachem před diktaturou proletariátu atd. Správná taktika komunistů musí spočívat v tom, aby tohoto kolísání *využívali*, a nikoli aby ho ignorovali; proto je třeba dělat ústupky silám příklánějším se k proletariátu, a to podle toho, o jaké síly jde, do jaké míry a v jaké době se k proletariátu kloní, a zároveň bojovat proti těm, kdo se příklánějí k buržoazii. Uplatňováním správné taktiky se menševismus u nás čím dál víc rozkládal a rozkládá, přičemž vytrvale izoluje oportunistické vůdce a přivádí nejuvědomělejší dělníky, nejvyšší příslušníky maloburžoazní demokracie do našeho tábora. Je to dlouhodobý proces, takže unáhlené »rozhodnutí« typu »žádné kompromisy, žádné lavírování« by mohlo posilování vlivu revolučního proletariátu a růstu jeho sil jenom uškodit.

A konečně jednou z nesporných chyb »levých« v Německu je tvrdošíjné prosazování požadavku, aby versailleský mír⁴¹ nebyl uznán. Čím »solidněji« a »seriózněji«, čím »rozhodněji« a kategoričtěji formuluje tento názor například K. Horner, tím nerozumněji to působí. Nestačí zřít se nehorázných nesmyslů »národního bolševismu« (Laufenberga a dalších), který za současného stavu mezinárodní proletářské revoluce dospěl až k bloku s němec-

kou buržoazií za účelem války proti Dohodě. Je třeba pochopit, že taktika, která nepřipouští, že by sovětské Německo muselo (kdyby brzy vznikla Německá republika rad) na jistou dobu uznat versailleský mír a podřídit se mu, je od základu chybná. Z toho však nevyplývá, že měli pravdu »nezávislí«, jestliže v době, kdy ve vládě seděli Scheidemannové, kdy ještě nebyla svržena vláda rad v Maďarsku, kdy ještě nebylo vyloučeno, že revoluce za nastolení rad ve Vídni přijde na pomoc Maďarské republice rad, jestliže *za tehdejší situace* požadovali podepsání versailleského míru. Tehdy »nezávislí« lavírovali a manévrovali velmi špatně, neboť přejímali větší či menší odpovědnost za zrádce Scheidemanny, ve větší či menší míře sklouzávali ze stanoviska neúprosné (a nanejvýš chladnokrevně vedené) třídní války proti Scheidemannům na stanovisko »beztrídní« nebo »nadtřídní«.

V nynější situaci je však zřejmé, že by si němečtí komunisté neměli svazovat ruce a slibovat, že versailleský mír v případě vítězství komunismu bezpodmínečně a za všech okolností odmítnou. To by byl nerozum. Je třeba říci: Scheidemannové a kautskisté se dopustili mnoha zrad, které znesnadnily (a částečně přímo zmařily) spojenectví se Sovětským Ruskem a Maďarskou republikou rad. My komunisté budeme vytvoření takového spojenectví všemožně *usnadňovat a připravovat*, a přitom vůbec nemusíme bezpodmínečně a navíc okamžitě versailleský mír odmítat. Zda jej bude možné s úspěchem odmítnout, závisí nejen na německých, ale i na mezinárodních úspěších hnutí za sověty [rady]. Scheidemannové a kautskisté toto hnutí brzdili, my mu poskytujeme pomoc. V tom je podstata, v tom je základní rozdíl. A jestliže naši třídní nepřátelé, vykořisťovatelé a jejich posluhovači — Scheidemannové a kautskisté — propásli spoustu příležitostí, kdy mohli posílit německé i mezinárodní hnutí za sověty, kdy mohli posílit německou i mezinárodní revoluci za nastolení sovětů, padá vina na jejich hlavy. Revoluce v Ně-

mecku za nastolení rad posílí mezinárodní hnutí za sově-
ty, které je nejsilnější baštou (a jedinou spolehlivou, ne-
přemožitelnou baštou na celém světě) proti versailleské-
mu míru, proti mezinárodnímu imperialismu vůbec. Sta-
vět osvobození od versailleského míru bezpodmínečně,
za všech okolností a okamžitě *nad* osvobození *jiných* im-
perialismem ujařmených zemí od útlaku imperialismu je
maloburžoazní nacionalismus (hodný Kautských, Hilfer-
dingů, Otto Bauerů a spol.), a ne revoluční internaciona-
lismus. Svržení buržoazie v kterékoli velké evropské ze-
mi, tedy i v Německu, znamená pro mezinárodní revoluci
takové plus, že kvůli němu je možné a nutné — bude-li
to třeba — přistoupit i na *prodloužení versailleského míru*.
Jestliže Rusko samojediné mohlo v zájmu revoluce vydr-
žet několik měsíců brestlitevského míru, není nic nemož-
ného na tom, aby sovětské Německo ve svazku se Sovět-
ským Ruskem vydrželo v zájmu revoluce delší trvání ver-
sailleského míru.

Francouzští, angličtí a jiní imperialisté provokují ně-
mecké komunisty a líčí na ně past: »Řekněte, že versail-
leský mír nepodepíšete.« A leví komunisté se nechají jako
děti nachytat do nastražené pasti, místo aby obratně ma-
névrovali proti záludnému a *v nynější situaci* silnějšímu
nepříteli, místo aby mu řekli: »Teď versailleský mír po-
depíšeme.« Předem si svazovat ruce, otevřeně říkat nepří-
teli, který je dnes lépe vyzbrojen než my, zda a kdy s ním
budeme bojovat, je pošetilost, a ne revolučnost. Pouštět
se do boje, když je to zjevně výhodné pro nepřítele, a ne
pro nás, je zločin, a takoví politikové revoluční tří-
dy, kteří nedovedou »lavírovat a uzavírat dohody a kom-
promisy«, aby se vyhnuli zjevně nevýhodnému střetnutí,
nestojí za nic.

V Anglii dosud není komunistická strana, ale mezi dělníky vzniklo mladé, široké, mohutné a rychle se rozrůstající komunistické hnutí, jež opravňuje k nejslibnějším nadějím; je tam několik politických stran a organizací (Britská socialistická strana⁴², Socialistická labouristická strana, Jihowaleská socialistická společnost, Dělnická socialistická federace⁴³), které by chtěly vytvořit komunistickou stranu a už o tom mezi sebou jednájí. V listu Workers' Dreadnought⁴⁴ (ročník VI, č. 48 z 21. 2. 1920), týdeníku Dělnické socialistické federace, který rediguje soudružka Sylvia Pankhurstová, byl uveřejněn její článek Na cestě ke komunistické straně^[194]. Článek líčí průběh jednání mezi čtyřmi uvedenými organizacemi o vytvoření jednotné komunistické strany na základě připojení k III. internacionále, na základě uznání systému sovětů [rad] místo parlamentarismu a na základě uznání diktatury proletariátu. Vychází najevo, že jednou z hlavních překážek pro okamžité vytvoření jednotné komunistické strany jsou neshody, pokud jde o účast v parlamentě a o připojení nové komunistické strany ke staré, odborářské, oportunistické a sociálšovinistické Labouristické straně, skládající se převážně z tradeunionů. Dělnická socialistická federace se stejně jako Socialistická labouristická strana* vyslovuje proti účasti v parlamentních volbách a v parlamentě a proti připojení k Labouristické straně; v této věci se rozchází se všemi nebo s většinou členů Britské socialistické strany, která je v jejich očích »pravým křídlem komunistických stran« v Anglii (citovaný článek Sylvie Pankhurstové, s. 5).

A tak to hlavní, co je rozděljuje, je tedy totéž co v Ně-

* Zdá se, že tato strana je proti připojení k Labouristické straně, ale proti účasti v parlamentě není celá strana.

mecku — i přes velké rozdíly ve formě, v níž se neshody projevují (v Německu se tato forma mnohem víc podobá »ruské« než v Anglii), a v celé řadě jiných okolností. Po-
dívejme se tedy blíže na argumenty »levých«.

Pokud jde o účast v parlamentě, odvolává se soudruž-
ka Sylvia Pankhurstová na článek soudruha W. Gallache-
ra^[162] uveřejněný v témž čísle. Tam Gallacher jménem
Skotské dělnické rady v Glasgowě píše:

»Tato rada je rozhodně protiparlamentaristická a stojí za ní levé
křídlo různých politických organizací. Jsme představiteli revolučního
hnutí ve Skotsku, které se snaží vytvořit v celé zemi revoluční organi-
zaci ve výrobě (v různých výrobních odvětvích) a komunistickou stranu,
opírající se o sociální výbory. Dlouho jsme se přeli s oficiálními
zastánci parlamentarismu. Nepokládali jsme za nutné vypovědět jim
otevřenou válku a oni *se bojí* zahájit proti nám útok.

Tento stav však nemůže trvat dlouho. Vítězíme na celé čáře.

Řadoví členové Nezávislé labouristické strany ve Skotsku pociťují
k myšlence parlamentu stále větší odpor, takže téměř všechny místní
skupiny jsou pro sověty (použito ruského slova v anglické transkripci)
neboli dělnické rady. Je samozřejmé, že pro pány, kteří pohlížejí na
politiku jako na výdělečnou činnost (jako na zaměstnání), to je na po-
váženou, a tak používají nejrozmanitější prostředky, aby své členy při-
měli k návratu do lůna parlamentarismu. Revolučně smýšlející sou-
druzi *nesmějí* (kurzíva všude autorova) tuto sebranku podporovat. Če-
ká nás zde velmi těžký boj. Jedním z jeho nejhorších rysů bude zrada
těch, kteří své osobní zájmy kladou nad zájmy revoluce. Jakákoli pod-
pora parlamentarismu prostě napomáhá tomu, aby se moc dostala do
rukou našich britských Scheidemannů a Nosků. Henderson, Clynes
a spol. jsou nenapravitelně reakční. V oficiální Nezávislé labouristické
straně nabývají stále většího vlivu buržoazní liberálové, kteří si našli
duchovní útočiště v táboře pánů MacDonaldů, Snowdenů a spol. Ofi-
ciální Nezávislá labouristická strana se příkře staví proti III. interna-
cionále, avšak masy jsou pro ni. Podporovat jakýmkoli způsobem
oportunistické zastánce parlamentarismu jednoduše znamená hrát
těmto pánům do ruky. Britská socialistická strana tu nehraje žádnou
rolí . . . Zde je zapotřebí vytvořit zdravou revoluční výrobní (průmys-
lovou) organizaci a komunistickou stranu, která by se řídila jasnými,
přesně stanovenými vědeckými zásadami. Mohou-li nám naši soudru-
zi poskytnout při vytváření obou těchto organizací pomoc, rádi jejich
pomoc přijmeme; nemožnou-li, ať se do toho proboha vůbec nemícha-
jí, nechťěji-li zradit revoluci tím, že budou podporovat reakcionáře,

kteří se tak horlivě domáhají „čestného“ (?) (otazník autorův) poslaneckého titulu a hoří touhou dokázat, že *mohou vládnout* stejně dobře jako sami „chleboďarci“, třídní politikové.«

Tento dopis redakci podle mého názoru skvěle vyjadřuje náladu a stanovisko mladých komunistů nebo prostých dělníků, kteří se teprve začali seznamovat s komunismem. Tato nálada je nanejvýš potěšitelná a cenná; je třeba si jí vážít a podporovat ji, neboť bez ní by vítězství proletářské revoluce v Anglii — jako ostatně i v každé jiné zemi — nemělo vyhlídky na úspěch. Je třeba vážít si lidí, kteří takovou náladu mas dovedou tlumočit a dovedou v masách takovou (velmi často utajenou, bezděčnou a neprobuzenou) náladu vzbuzovat, a všemožně takovým lidem pomáhat. Ale současně je třeba jim otevřeně, bez okolků říkat, že k vedení mas ve velkém revolučním boji *pouhá* nálada nestačí a že určité chyby, kterých se mohou dopustit nebo se jich dopouštějí lidé zcela oddaní revoluci, jsou chyby, které mohou revoluci uškodit. V dopise soudruha Gallachera redakci se nesporně zračí zárodky *všech* chyb, kterých se dopouštějí němečtí »leví« komunisté a jichž se dopouštěli i ruští »leví« bolševici v letech 1908 a 1918.

Autor dopisu je prodchnut velmi ušlechtilou proletářskou nenávisí k buržoazním »třídním politikům« (nenávisí, kterou ovšem chápou nejen proletáři, ale vůbec všichni pracující, všechen »drobný lid«, jak říkají Němci, a která odpovídá jejich citění). Tato nenávisť příslušníka utlačovaných a vykořisťovaných mas je jistě »počátkem veškeré moudrosti«, základem každého socialistického a komunistického hnutí a jeho úspěchů. Avšak autor zřejmě nebere v úvahu, že politika je věda a umění, které nepadá z nebe a nikomu nepadne samo do klína, a že chce-li proletariát zvítězit nad buržoazií, musí si vychovávat *své vlastní*, proletářské »třídní politiky«, a to takové, aby nebyli horší než politikové buržoazní.

Autor dopisu velmi dobře pochopil, že nikoli parla-

ment, nýbrž jedině dělnické rady mohou být nástrojem k dosažení cílů proletariátu a ti, kdo to dosud nepochopili, jsou zarytí reakcionáři, i kdyby to byli sebeučenější lidé, sebezkušenější politikové, sebeupřímnější socialisté, sebevíc sečtělí marxisté, nejspořádanější občané a dobří otcové rodin. Avšak autor dopisu si dokonce ani neklade otázku, vůbec mu nepřijde, že by si ji měl položit, je-li možné, aby rady zvítězily nad parlamentem, nebudou-li přitom politikové, kteří jsou pro rady, vysíláni *do* parlamentu, nebude-li parlamentarismus rozkládán *zevnitř*, nebude-li zevnitř parlamentu připravována půda pro to, aby rady úspěšně splnily svůj úkol rozehnat parlament. Zároveň autor dopisu vyslovuje naprosto správnou myšlenku, že komunistická strana v Anglii musí vyvíjet činnost na základě *vědeckých* zásad. Vědecký přístup žádá za prvé, aby se přihlíželo ke zkušenostem jiných zemí, zejména když jiné, rovněž kapitalistické země získávají nebo nedávno získaly velmi podobné zkušenosti; za druhé, aby se braly v úvahu *všechny* síly, skupiny, strany, třídy a masy, jež působí v příslušné zemi, a aby politika nebyla v žádném případě stanovena jenom podle přání a názorů, podle stupně uvědomění a odhodlání k boji pouze jedné skupiny nebo strany.

Je pravda, že Hendersonové, Clynesové, MacDonalldové a Snowdenové jsou nenapravitelní reakcionáři. Stejně tak je pravda, že tito pánové chtějí převzít moc (přičemž mimochodem dávají přednost koalici s buržoazií), že chtějí »vládnout« podle starých buržoazních zásad, že až budou u moci, budou si nevyhnutelně počínat jako Scheidemannové a Noskové. To všechno souhlasí. Ale z toho vůbec nevyplývá, že ten, kdo je podporuje, zrazuje revoluci, z toho vyplývá pouze to, že v zájmu revoluce musí revolucionáři z řad dělnické třídy poskytnout těmto páňům jistou podporu v parlamentě. Abych tuto myšlenku blíže objasnil, uvedu dva anglické politické dokumenty z poslední doby: 1. projev ministerského předsedy Lloy-

da George^[178] z 18. března 1920 (podle znění uveřejněného v listu *The Manchester Guardian*⁴⁵ z 19. 3. 1920) a 2. úvahy »levé« komunistky soudružky Sylvie Pankhurstové v jejím výše uvedeném článku.

Lloyd George polemizoval ve svém projevu s Asquithem (který byl speciálně pozván na schůzi, ale odmítl se dostavit) a s těmi liberály, kteří nechtějí koalici s konzervativci, nýbrž sblížení s Labouristickou stranou. (Také v dopise soudruha Gallachera redakci je zmínka o tom, že liberálové přecházejí do Nezávislé labouristické strany.) Lloyd George dokazoval, že je nutné vytvořit koalici liberálů s konzervativci, a to koalici *těsnou*, neboť jinak může nabýt vrchu Labouristická strana, kterou Lloyd George »raději nazývá« socialistickou a která podle něj usiluje o »kolektivní vlastnictví« výrobních prostředků. »Ve Francii se to nazývalo komunismem,« populárně vysvětloval vůdce anglické buržoazie svým posluchačům, členům parlamentní liberální strany, kteří to pravděpodobně až dosud nevěděli, »v Německu se to nazývalo socialismem, v Rusku se to nazývá bolševismem«. Pro liberály je to zásadně nepřijatelné, vysvětloval Lloyd George, neboť liberálové jsou zásadně pro soukromé vlastnictví. »Civilizace je v nebezpečí,« prohlašoval řečník, a proto se liberálové a konzervativci musí spojit . . .

»Navštívíte-li zemědělské oblasti,« řekl Lloyd George, »jistě se tam setkáte se starým rozdělením na strany, které se dochovalo z dřívějšíka. Tam nebezpečí ani zdaleka nehrozí. Tam nebezpečí není. Jakmile však hnutí zasáhne i tyto oblasti, vznikne tam stejně velké nebezpečí, jaké je nyní v některých průmyslových oblastech. Čtyři pětiny obyvatelstva naší země jsou zaměstnány v průmyslu a obchodu; v zemědělství sotva jedna pětina. To je jedna z okolností, kterou mám stále na zřeteli, když uvažuji o tom, jaké nebezpečí nám přináší budoucnost. Ve Francii je zemědělské obyvatelstvo, takže je tam solidní názorová základna, která se nijak zvlášť rychle nemění a nemůže být revolučním hnutím tak snadno otřesena. U nás je tomu jinak. V naší zemi je možné provést převrat snáze než v kterékoli jiné zemi na světě, a dojde-li u nás k otřesu, nastane zde z uvedených příčin větší krach než v jiných zemích.«

Z toho čtenář vidí, že pan Lloyd George je nejen velmi duchaplný, ale že se také lecčemus přiučil u marxistů. Nebude na škodu, poučíme-li se i my od Lloyd George.

Bude zajímavé uvést ještě tuto epizodu z diskuse, jež se rozvířila po projevu Lloyd George:

»*Pan Wallace*: Rád bych se zeptal, jak ministerský předseda hodnotí výsledky své politiky v průmyslových oblastech, pokud jde o průmyslové dělníky, z nichž mnozí jsou nyní liberály a poskytují nám tak vydatnou podporu. Nebude výsledkem jeho politiky značné posílení Labouristické strany těmi dělníky, kteří dnes upřímně podporují nás?

Ministerský předseda: Jsem zcela jiného názoru. Fakt, že se liberálové navzájem potírají, žene nesporně ze zoufalství velký počet liberálů do Labouristické strany, kde už máte spoustu liberálů, velmi schopných lidí, zabývajících se nyní diskreditováním vlády. To bezesporu vede k tomu, že se veřejné mínění značně kloní k Labouristické straně. Veřejné mínění se nepřiklání k liberálům stojícím mimo Labouristickou stranu, nýbrž k Labouristické straně, což dokazují doplňovací volby.«

Mimochodem řečeno, tato úvaha zvláště jasně ukazuje, jak se i velmi chytrí příslušníci buržoazie zapletli a nemohou se vyhnout nenapravitelným hloupostem. A to přivede buržoazii do záhuby. Naši lidé mohou dokonce dělat i hlouposti (ovšem pod podmínkou, že to nebudou hlouposti příliš velké a že budou včas napraveny), a přesto nakonec zvítězí.

Jiným politickým dokumentem jsou tyto úvahy »levé« komunistky soudružky Sylvie Pankhurstové:

»Soudruh Inkpin« (tajemník Britské socialistické strany) »označuje Labouristickou stranu za „nejdůležitější organizaci hnutí dělnické třídy“. Jiný soudruh z Britské socialistické strany formuloval na konferenci III. internacionály názor Britské socialistické strany ještě pregnantněji: „Považujeme Labouristickou stranu za organizovanou dělnickou třídu.“

Nesouhlasíme s tímto názorem na Labouristickou stranu. Labouristická strana je velmi početná, třebaže její členové jsou do značné míry pasivní a apatičtí; jsou to dělníci a dělnice, kteří vstoupili do tradeunionů, protože jejich spolupracovníci v dílně jsou tradeunionisté a protože chtějí brát podporu.

Uznáváme však, že na početnost Labouristické strany má vliv také

to, že tato strana je produktem myšlenkového směru, jehož rámec většina britské dělnické třídy ještě nepřekročila, ačkoli ve vědomí lidu dozrávají velké změny a lid tento stav co nevidět změní . . .«

»Britská Labouristická strana se stejně jako sociálpatriotické organizace v jiných zemích v průběhu přirozeného vývoje společnosti nevyhnutelně dostane k moci. Je na komunistech, aby připravovali síly, které svrhnou sociálpatrioty, a my nesmíme v naší zemi tuto práci ani odkládat, ani s ní otálet.

Nesmíme rozptylovat svou energii posilováním Labouristické strany; její vzestup k moci je nevyhnutelný. Musíme soustředit své síly na vytvoření komunistického hnutí, které nad ní zvítězí. Labouristická strana záhy sestaví vládu; revoluční opozice musí být připravena k útoku proti této vládě . . .«

Liberální buržoazie tedy upouští od systému »dvou stran« (vykořisťovatelů), historicky posvěceného staletými zkušenostmi — a neobyčejně výhodného pro vykořisťovatele —, neboť považuje za nutné spojit své síly k boji proti Labouristické straně. Část liberálů přebíhá jako krysy z potápějící se lodi k Labouristické straně. Leví komunisté považují přechod moci do rukou Labouristické strany za nevyhnutelný a připouštějí, že tato strana má nyní za sebou většinu dělníků. Z toho vyvozují podivný závěr, který soudružka Sylvia Pankhurstová formuluje takto:

»Komunistická strana nesmí uzavírat kompromisy . . . Musí své učení uchovat čisté a neposkvřnit svou nezávislost na reformismu; jejím posláním je jít bez zastávky a bez uhýbání z cesty vpřed, jít přímo cestou ke komunistické revoluci.«

Ale z toho, že většina dělníků v Anglii dosud jde za anglickými Kerenskými nebo Scheidemanny, že s vládou složenou z těchto lidí dosud nezískala žádné zkušenosti, kterých bylo zapotřebí v Rusku a v Německu, aby dělníci masově přešli ke komunismu, z toho nepochybně vyplývá, že angličtí komunisté se *musí* účastnit práce v parlamentě, musí *zevnitř* parlamentu pomoci dělnickým masám poznat v praxi výsledky hendersonovské a snowdenovské vlády, musí pomoci Hendersonům a Snowdenům zvítězit nad sjednocenými Lloydy Georgei a Churchilly. Počínat si jinak by znamenalo ztížit věc revoluce, neboť

nezmění-li se názory většiny dělnické třídy, nelze uskutečnit revoluci, a této změny lze dosáhnout na základě politických zkušeností mas, a ne jen pouhou propagandou. Heslo Bez kompromisů a bez uhýbání z cesty vpřed!, pokud je razí zjevně bezmocná menšina dělníků, kteří vědí (nebo alespoň mají vědět), že většina se v případě vítězství Hendersona a Snowdena nad Lloydem Georgem a Churchillem v krátké době zklame ve svých vůdcích a začne podporovat komunismus (nebo alespoň zachová vůči komunistům neutralitu, většinou blahovolnou) — takové heslo je zjevně chybné. Je to totéž, jako kdyby se 10 000 vojáků vrhlo do boje proti 50 000 nepřátel, místo aby »se zastavili«, »uhnuli z cesty«, ba dokonce uzavřeli »kompromis« a vyčkali, až přijde posila v počtu 100 000 mužů, kteří nemohou hned zasáhnout do boje. To je intelektuálské dětinství, a ne seriózní taktika revoluční třídy.

Základní zákon revoluce, který potvrdily všechny revoluce, a zejména tři ruské revoluce ve 20. století, stanoví: Pro revoluci nestačí, aby si vykořisťované a utlačované masy uvědomily, že postaru se žít nedá, a dožadovaly se změny; pro revoluci je nutné, aby postaru nemohli žít a vládnout vykořisťovatelé. Revoluce může zvítězit jedině tehdy, jestliže »dolní vrstvy« *nechtějí* staré pořádky a jestliže »horní vrstvy« *nemohou vládnout postaru*. Jinak je možné vyjádřit tuto pravdu slovy: revoluce nemůže být provedena, nenastane-li celonárodní krize (postihující vykořisťované i vykořisťovatele). Pro revoluci je tedy třeba za prvé dosáhnout toho, aby si většina dělníků (nebo alespoň většina uvědomělých, přemýšlivých, politicky aktivních dělníků) plně uvědomila nutnost převratu a byla odhodlána jít pro něj i na smrt; za druhé aby vládnoucí třídy prožívaly vládní krizi, která vtahuje do politiky i ty nejzaostalejší masy (každá skutečná revoluce se vyznačuje tím, že se počet příslušníků až dosud apatických a utlačovaných pracujících mas, které se zúčastní politického bo-

je, rychle zesateronásobí nebo dokonce zestonásobí), ochromuje vládu a umožňuje revolucionářům její rychlé svržení.

V Anglii, jak je mimo jiné patrné právě z projevu Lloyda George, zjevně dozrávají obě podmínky pro úspěšnou proletářskou revoluci. A chyby levých komunistů jsou nyní dvojnásob nebezpečné právě proto, že někteří revolucionáři málo přemýšlejí o každé z těchto podmínek, věnují jim málo pozornosti, málo si uvědomují jejich význam a nestavějí se k nim dost uvážlivě. Jestliže chceme — ne jako revoluční skupina, nýbrž jako strana revoluční *třídy* — získat na svou stranu *masy* (neboť jinak bychom riskovali, že zůstaneme pouhými mluvky), musíme za prvé pomoci Hendersonovi nebo Snowdenovi, aby zvítězili nad Lloydem Georgem a Churchillem (či lépe řečeno: musíme přinutit ty první, aby zvítězili nad těmi druhými, neboť Henderson a Snowden *se svého vítězství bojí!*); za druhé pomoci většině dělnické třídy, aby se na základě vlastních zkušeností přesvědčila, že pravdu máme my, tj. že Hendersonové a Snowdenové jsou úplně neschopní, že jsou v jádru maloburžoazní a proradní a že je čeká nevyhnutelný krach; za třetí *na základě* toho, že se většina dělníků zklame v Hendersonech, přiblížit chvíli, kdy bude možné s vážnými vyhlídkami na úspěch rázem svrhnout vládu Hendersonů, která si bude počínat ještě bezradněji, uvážíme-li, že dokonce i velmi chytrý a solidní, nikoli maloburžoazní, nýbrž velkoburžoazní Lloyd George je úplně bezradný a čím dál víc sebe (a celou buržoazii) vysiluje, hned svými »třenicemi« s Churchillem, hned svými »třenicemi« s Asquithem.

Řeknu to konkrétněji. Angličtí komunisté musí podle mého názoru sloučit všechny své čtyři strany a skupiny (které jsou všechny velmi slabé, některé z nich pak úplně slabé) v jedinou komunistickou stranu v duchu zásad III. internacionály a *povinné* účasti v parlamentě. Komunistická strana by měla Hendersonům a Snowdenům na-

vrhnout »kompromis«, volební dohodu: Pojdme společně proti bloku Lloyda George s konzervativci, rozdělme si místa v parlamentě podle počtu hlasů, které dělníci dají Labouristické straně nebo komunistům (ale ne ve volbách, nýbrž ve zvláštním hlasování), ale zachovejme *naprostou svobodu* agitace, propagandy a politické činnosti! Bez této podmínky samozřejmě není možné takový blok uzavřít, protože by to byla zrada: angličtí komunisté musí hájit a uhájit naprostou svobodu v odhalování Hendersonů a Snowdenů právě tak, jako ji hájili (*patnáct let*, 1903—1917) a uhájili ruští bolševici proti ruským Hendersonům a Snowdenům, tj. menševikům.

Uzavřou-li Hendersonové a Snowdenové blok za těchto podmínek, získáme tím, neboť nám vůbec nezáleží na počtu míst v parlamentě, o ně se nedereme, v téhle věci budeme ochotni ustoupit (kdežto Hendersonům a zejména jejich novým přátelům — či jejich novým pánům — liberálům, kteří přešli do Nezávislé labouristické strany, jde nejvíce právě o to). Získáme tím, protože půjdeme se *svou* agitací mezi *masy* ve chvíli, kdy je »podráždil« *sám* Lloyd George, a pomůžeme nejen Labouristické straně rychleji ustavit svou vlastní vládu, ale i masám rychleji pochopit veškerou naši komunistickou propagandu, kterou povedeme proti Hendersonům, aniž se necháme něčím omezovat a aniž budeme něco zamlčovat.

Jestliže Hendersonové a Snowdenové blok s námi za těchto podmínek odmítnou, získáme tím ještě víc. Rázem totiž dokážeme *masám* (nezapomeňte, že dokonce i *značná část* ryze menševické, veskrze oportunistické Nezávislé labouristické strany je pro rady), že Hendersonové kladou *své* úzké vztahy ke kapitalistům nad sjednocení všech dělníků. Rázem stoupneme v očích *mas*, které zejména po skvělém a nanejvýš správném, nadmíru užitečném (pro komunismus) vysvětlení Lloyda George budou pro sjednocení všech dělníků proti bloku Lloyda George s konzervativci. Rázem získáme, neboť *masám* názorně ukáže-

me, že Hendersonové a Snowdenové se bojí zvítězit nad Lloydem Georgem, že se bojí převzít moc sami a že se snaží *potají* si získat podporu Lloyda George, který *veřejně* podává ruku konzervativcům proti Labouristické straně. Je třeba poznamenat, že u nás v Rusku po revoluci z 27. února 1917 (podle starého kalendáře) táž okolnost přispěla k tomu, že propaganda bolševiků proti menševikům a eserům (tj. ruským Hendersonům a Snowdenům) byla úspěšná. Říkali jsme menševikům a eserům: Převzmete všechnu moc bez buržoazie, máte přece v sovětech většinu (na I. celoruském sjezdu sovětů v červnu 1917 měli bolševici pouze 13 procent hlasů). Ale ruští Hendersonové a Snowdenové se báli převzít moc bez buržoazie, a když buržoazie oddalovala volby do Ústavodárného shromáždění, neboť dobře věděla, že většinu v něm získají eseri a menševici* (obojí tvořili velmi úzký politický blok, neboť ve skutečnosti zastupovali *jednu a tutéž* maloburžoazní demokracii), nebyli eseri a menševici schopni tomuto oddalování rázně a důsledně čelit.

Kdyby Hendersonové a Snowdenové blok s komunisty odmítli, pomohlo by to rázem komunistům v získávání sympatií mas a v diskreditaci Hendersonů a Snowdenů, a i kdybychom tím ztratili několik míst v parlamentě, nic bychom si z toho nedělali. Kandidovali bychom jen ve zcela nepatrném počtu naprosto jistých obvodů, tedy tam, kde by naše kandidatury nepomohly liberálům k vítězství nad labouristy (členy Labouristické strany). V průběhu předvolební kampaně bychom rozšiřovali letáky, které by agitovaly pro komunismus, a ve *všech* obvodech, kde bychom neměli svého kandidáta, bychom vybízeli voliče, aby *hlasovali pro labouristického kandidáta a proti*

* Ve volbách do Ústavodárného shromáždění v Rusku v listopadu 1917, jichž se podle údajů zúčastnilo více než 36 miliónů voličů, získali bolševici 25 procent hlasů, různé strany statkářů a buržoazie 13 procent a maloburžoazní demokracie, tj. eseri a menševici spolu s nevelkými skupinami s nimi spřízněnými, 62 procent hlasů.

buržoaznímu. Soudružka Sylvia Pankhurstová a soudruh Gallacher se mýlí, jestliže v tom spatřují zradu komunismu nebo zřeknutí se boje proti zrádcům socialismu. Naopak, komunistické revoluci by to nesporně prospělo.

Pro anglické komunisty bývá nyní velmi často obtížné už jenom přiblížit se k masám, už jenom přinutit se je vyslechnout. Jestliže však budu vystupovat jako komunista a vyzvu je, aby dali hlas Hendersonovi proti Lloydovi Georgeovi, jistě mě vyslechnou. A pak budu moci nejen srozumitelně vysvětlit, proč jsou sověty [rady] lepší než parlament a diktatura proletariátu lepší než diktatura Churchillova (zastřená firmou buržoazní »demokracie«), ale budu moci také prohlásit, že bych chtěl svým hlasováním podepřít Hendersona asi tak, jako oprátka podpírá oběšence, a brzké převzetí vlády Hendersony právě tak dokáže, že pravdu mám já, právě tak získá masy na mou stranu, právě tak uspíší politický pád Hendersonů a Snowdenů, jako tomu bylo v Rusku a v Německu s těmi, kteří smýšleli stejně jako oni.

A jestliže mi někdo namítne: To je příliš »rafinovaná« nebo složitá taktika, vždyť masy ji nepochopí, vždyť tato taktika roztrhne a rozdrobí naše síly, zabrání nám soustředit je na revoluci za nastolení sovětů apod., pak »levým« oponentům odpovím: Nesvalujte své doktrinářství na masy! Kulturní úroveň mas v Rusku jistě není vyšší než v Anglii, ale naopak nižší. A přesto masy bolševikům porozuměly a bolševikům neuškodilo, nýbrž pomohlo, že *v předvečer* revoluce za nastolení sovětů, v září 1917, kandidovali do buržoazního parlamentu (Ústavodárné shromáždění) a *druhý den po* této revoluci, v listopadu 1917, se účastnili voleb do téhož Ústavodárného shromáždění, které pak 5. ledna 1918 sami rozehnali.

Nemohu se zde pustit do druhého sporného bodu, se kterým se potýkají angličtí komunisté, a to zda se mají či nemají připojit k Labouristické straně. Jsem velmi málo informován o této otázce, která je zvlášť složitá vzhledem

k neobyčejně originálnímu rázu britské Labouristické strany, jež se již samotnou svou strukturou značně liší od obvyklých politických stran v Evropě. Nesporné je za prvé jenom to, že i v této otázce se nevyhnutelně dopustí chyby ten, kdo by chtěl odvozovat taktiku revolučního proletariátu například z těchto zásad: »Komunistická strana musí uchovávat své učení čisté a neposkvřnit svou nezávislost na reformismu; jejím údělem je jít bez zastávky a bez uhýbání z cesty vpřed, jít přímou cestou ke komunistické revoluci.« Neboť takové zásady jsou jen opakováním chyby francouzských blanquistických komundů, kteří roku 1874 prohlašovali, že »odmítají« jakékoli kompromisy a jakékoli zastávky. Za druhé je nesporné, že i zde je jako vždy nutné umět aplikovat obecné a hlavní zásady komunismu na *specifické* vztahy mezi třídami a stranami, na *specifické rysy* objektivního vývoje ke komunismu, které jsou pro každou jednotlivou zemi jiné a je nutné je prozkoumat, odhalit a využít.

O tom je však třeba pojednat nejen v souvislosti s anglickým komunismem, ale i v souvislosti s obecnými závěry, které se týkají vývoje komunismu ve všech kapitalistických zemích. A právě k tomuto tématu teď přikročíme.

X

NĚKTERÉ ZÁVĚRY

Buržoazní revoluce roku 1905 v Rusku ukázala jeden neobyčejně originální obrat ve světových dějinách: v jedné z nejzaostalejších kapitalistických zemí nabylo stávkové hnutí takového rozmachu a síly, jakých svět dosud nepoznal. *Jenom v prvním měsíci* roku 1905 byl počet stávkujících desetkrát větší než průměrný *roční* počet stávkujících v předcházejících deseti letech (1895—1904) a od ledna do října 1905 se stávkové hnutí neustále rozrůstalo a na-

bývalo obrovského rozsahu. Zaostalé Rusko v důsledku celé řady zcela specifických historických podmínek jako první ukázalo světu nejen to, že za revoluce se aktivita utlačovaných mas rozvíjí nerovnoměrně (tak tomu bylo ve všech velkých revolucích), ale také to, že význam proletariátu je nesrovnatelně větší než jeho podíl v obyvatelstvu, že hospodářská stávka se pojí se stávkou politickou a ta přerůstá v ozbrojené povstání, že vznikají sověty jako nová forma masového boje a masové organizace tříd utlačovaných kapitalismem.

Únorová a Říjnová revoluce roku 1917 vedly k všestrannému rozvoji sovětů v rámci jedné země a potom i k jejich vítězství v proletářském, socialistickém převratu. A za necelé dva roky se už jasně projevil mezinárodní charakter sovětů, ukázalo se, že tuto formu boje a organizace už převzalo i mezinárodní dělnické hnutí a že historickým posláním sovětů je stát se dědicem, nástupcem buržoazního parlamentarismu a buržoazní demokracie vůbec i jejich hrobařem.

A nejen to. Dějiny dělnického hnutí dnes ukazují, že toto hnutí bude muset ve všech zemích projít (a již začalo procházet) bojem, který rodící se, sílící a k vítězství spějící komunismus povede především a hlavně proti *svému vlastnímu* (v každé zemi) »menševismu«, tj. oportunistu a sociálšovinismu, a za druhé — jako jakýsi doplněk — proti »levému« komunismu. Boj proti oportunistu a sociálšovinismu se rozpoutal ve všech zemích zřejmě bez jediné výjimky jako boj mezi II. (nyní fakticky již pochovanou) a III. internacionálou. Boj proti »levému« komunismu pozorujeme jak v Německu, tak v Anglii, jak v Itálii, tak i v Americe (kde alespoň jistá část Průmyslových dělníků světa a anarchosyndikalistických směrů obhajuje chyby levého komunismu a zároveň se téměř všeobecně, téměř bezvýhradně vyslovuje pro sověty), jakož i ve Francii (stanovisko části bývalých syndikalistů k politické straně a parlamentarismu a zároveň uznávání systé-

mu sovětů), tedy nesporně v měřítku nejen mezinárodním, ale i celosvětovém.

Ačkoli dělnické hnutí každé země prochází všude v podstatě stejnou průpravou k vítězství nad buržoazií, uskutečňuje tento vývoj *po svém*. Přitom velké, vyspělé kapitalistické země jdou touto cestou *mnohem rychleji* než bolševismus, jemuž historie poskytla patnáct let na to, aby se jako organizovaný politický směr připravil na vítězství. III. internacionála v krátké době pouhého jednoho roku dosáhla již rozhodujícího vítězství, rozbila II., žlutou, sociálšovinistickou internacionálu, která ještě před několika měsíci byla nesrovnatelně silnější než III. internacionála; zdálo se, že je pevná a silná, že má všestrannou — přímou i nepřímou, materiální (ministerká křesla, průkazy, tisk) i ideovou — podporu buržoazie celého světa.

Teď jde jen a jen o to, aby komunisté každé země zodpovědně dokázali určit jak hlavní a zásadní úkoly boje proti oportunistu a »levému« doktrinářství, tak i *konkrétní zvláštnosti*, které se v tomto boji projevují a nutně musí projevovat v každé jednotlivé zemi v souladu s osobitými rysy její ekonomiky, politiky a kultury, jejího národnostního složení (Irsko apod.), jejích kolonií, rozdílného náboženského vyznání jejího obyvatelstva atd. apod. Všude je patrná, šíří se a vzrůstá nespokojenost s II. internacionálou jak pro její oportunismus, tak i pro její bezmocnost nebo neschopnost vytvořit skutečně centralizované, skutečně vedoucí ústředí, které by dokázalo usměrňovat mezinárodní taktiku revolučního proletariátu v jeho boji za celosvětovou sovětskou republiku. Je nutně jasně si uvědomit, že takové vedoucí ústředí se v žádném případě nedá vybudovat na tom, že se z taktických zásad boje udělá šablona, že se jich bude používat mechanicky a všude stejně. Dokud mezi národy a zeměmi existují národnostní rozdíly i rozdíly ve státním uspořádání — a ty se budou udržovat ještě velmi a velmi dlouho i po nasto-

lení diktatury proletariátu v celosvětovém měřítku —, vyžaduje jednota mezinárodní taktiky komunistického dělnického hnutí všech zemí nikoli odstraňování rozmanitostí, nikoli stírání národnostních rozdílů (to by byla v současné situaci nesmyslná utopie), nýbrž takové uplatňování *hlavních* zásad komunismu (sovětská moc a diktatura proletariátu), které by zaručilo, že tyto zásady budou *správně modifikovány v jednotlivostech*, správně přizpůsobovány národním a národnostním rozdílům i rozdílům ve státním uspořádání a správně na ně aplikovány. Prozkoumat, prostudovat, najít, vystihnout a odhalit, co je z národního hlediska zvláštní a specifické v *konkrétním* přístupu každé země k vyřešení *jednotného* mezinárodního úkolu, jenž spočívá ve vítězství nad oportunistem a levým doktrinářstvím v dělnickém hnutí, ve svržení buržoazie a v nastolení sovětské republiky a diktatury proletariátu — to je hlavní úkol této historické chvíle, kterou prožívají všechny vyspělé (a nejen vyspělé) země. To hlavní — i když ještě ani zdaleka ne všechno, ale to hlavní — už bylo vykonáno, neboť byl získán předvoj dělnické třídy, neboť tento předvoj přešel na stranu sovětské moci proti parlamentarismu, na stranu diktatury proletariátu proti buržoazní demokracii. Nyní je třeba soustředit všechny síly, všechnu pozornost na *další* krok, který se zdá — a z jistého hlediska také opravdu je — méně důležitý, ale zato má fakticky blíž ke konkrétnímu řešení úkolu, to je najít správnou formu, jak *přejít* k proletářské revoluci nebo se k ní *přiblížit*.

Proletářský předvoj je ideově získán. To je hlavní. Bez toho nelze udělat ani první krok k vítězství. Avšak od toho je k vítězství ještě dosti daleko. Jenom s předvojem se zvítězit nedá. Nasadit do rozhodujícího boje jenom samotný předvoj, dokud celá třída, dokud masy nezaujaly takový postoj, že buď předvoj podporují, nebo alespoň zachovávají vůči němu blahovolnou neutralitu a odmítají jeho odpůrci poskytovat jakoukoli podporu, by byla ne-

jen hloupost, ale i zločin. Ale k tomu, aby opravdu celá třída, aby opravdu široké masy pracujících a všech, které ujařmuje kapitál, dospěly k takovému postoji, k tomu pouhá propaganda a pouhá agitace nestačí. K tomu je zapotřebí vlastních politických zkušeností těchto mas. To je základní zákon všech velkých revolucí, který teď neobyčejně přesvědčivě a jednoznačně potvrdily události nejen v Rusku, ale i v Německu. Nejen zaostalé, často negramotné masy v Rusku, ale i kulturně vyspělé masy v Německu, kde nejsou vůbec žádní negramotní, musely na vlastní kůži pocítit veškerou bezradnost a bezmocnost, veškerou podlost přísluhovačství buržoazii, veškerou ničemnost vlády hrdinů II. internacionály, veškerou nevyhnutelnost diktatury krajních reakcionářů (Kornilova v Rusku⁴⁶, Kappa a spol. v Německu⁴⁷), aby si uvědomily, že jedinou alternativou je diktatura proletariátu, a aby se jednoznačně přiklonily ke komunismu.

Nejbližší úkol uvědomělého předvoje v mezinárodním dělnickém hnutí, tj. komunistických stran, skupin a směrů, spočívá v umění *přivést* široké masy (většinou dosud ještě spící, apatické, spoutané tradičními představami, netečné, neprobuzené) k tomuto jejich novému postoji nebo lépe řečeno v umění vést *nejen* vlastní stranu, ale i tyto masy v době, kdy se budou učit tento nový postoj zaujímat. Jestliže první historický úkol (získat uvědomělý předvoj proletariátu pro sovětskou moc a diktaturu dělnické třídy) nebylo možné splnit bez úplného ideového a politického vítězství nad oportunistem a sociálšovinismem, pak druhý úkol, který se nyní dostává na pořad dne a spočívá v umění přivést *masy* k novému postoji, jenž může zajistit vítězství předvoje v revoluci, pak tento nejbližší úkol nelze splnit, nebude-li vymýceno levé doktrinářství, nebudou-li jeho chyby úplně překonány a odstraněny.

Pokud šlo (a pokud ještě jde) o získání předvoje proletariátu pro komunismus, potud stojí na prvním místě

propaganda; dokonce i kroužky se všemi nedostatky kroužkaření jsou tu prospěšné a přinášejí cenné výsledky. Jakmile však jde o praktickou akci mas, o sešikování — je-li možné se tak vyjádřit — miliónových armád, o rozestavení *všech* třídních sil dané společnosti *k poslední, rozhodující bitvě*, nedá se tu už vystačit s pouhou propagandistickou rutinou, s pouhým opakováním pravd »čistého« komunismu. Tady je třeba počítat už ne s tisíci, s nimiž v podstatě počítá propagandista, tedy příslušník malé skupiny, která dosud nevedla masy; tady je třeba počítat s milióny a desítkami miliónů. Tady se musíme nejen sami sebe zeptat, zda jsme přesvědčili předvoj revoluční třídy, ale rovněž si musíme položit otázku, zda jsou historicky akceschopné síly *všech* tříd, a to bezpodmínečně všech tříd příslušné společnosti bez výjimky, rozmístěny tak, aby rozhodující střetnutí došlo, tedy tak, aby za prvé všechny nám nepřátelské třídní síly byly dostatečně uvedeny ve zmatek, dostatečně se mezi sebou porvaly a dostatečně se vyčerpaly bojem, který je nad jejich síly; aby se za druhé všechny kolísavé, vratké, nestálé střední vrstvy, tj. maloburžoazie, maloburžoazní demokracie — na rozdíl od buržoazie — před lidem konečně ukázaly v pravém světle a aby se svým bankrotem v praxi dostatečně zdiskreditovaly; aby za třetí mezi proletariátem vznikla a silně se rozmáhala všeobecná touha podpořit nejrozhodnější a nanejvýš smělé revoluční akce proti buržoazii. Teprve tehdy — jestliže jsme správně posoudili všechny výše uvedené, stručně vylíčené podmínky a zvolili správný okamžik — došla pro revoluci ta správná doba, teprve tehdy je naše vítězství jisté.

Neshody mezi Churchilly a Lloydem Georgeim na jedné straně — tyto politické typy se s nepatrnými národními odlišnostmi vyskytují ve *všech* zemích — a neshody mezi Hendersony a Lloydem Georgeim na straně druhé jsou z hlediska čistého, tj. abstraktního komunismu, tj. komunismu, který ještě nedozrál pro praktickou politickou akci

mas, zcela bezvýznamné a malicherné. Avšak z hlediska této praktické akce mas jsou tyto rozdíly nesmírně, nesmírně důležité. Počítat s nimi a vystihnout chvíli, kdy se nevyhnutelné konflikty mezi těmito »přáteli«, konflikty, které oslabují a ochromují *všechny »přátele« jako celek*, plně vyhrotí — v tom tkví celé poslání, celý úkol komunisty, jenž chce být nejen uvědoměným, přesvědčeným propagátorem idejí, ale i praktickým vůdcem *mas* v revoluci. Je třeba spojit naprostou věrnost idejím komunismu s uměním přistoupit na všechny nezbytné praktické kompromisy, lavírovat, uzavírat dohody, jít oklikami, ustupovat apod., aby byl urychlen příchod Hendersonů (hrdinů II. internacionály, nechceme-li uvádět jména jednotlivců, představitelů maloburžoazní demokracie, kteří si říkají socialisté) k politické moci i jejich odchod, aby byl urychlen jejich nevyhnutelný bankrot v praxi, který vychovává masy právě v duchu našich idejí, právě v duchu komunismu, aby byly urychleny nevyhnutelné třenice, nesváry, konflikty a úplná roztržka mezi Hendersony, Lloydy Georgei a Churchilly (mezi menševiky a esery, kadety a monarchisty, mezi Scheidemanny, buržoazií, kappovci apod.) a aby byla správně zvolena taková chvíle, kdy roztržka mezi všemi těmito »oporami posvátného soukromého vlastnictví« dosáhne vrcholu a umožní tak proletariátu smést všechny rozhodným útokem a vybojovat politickou moc.

Dějiny obecně a dějiny revolucí zvláště jsou vždy obsahově bohatší, mnohotvárnější, mnohostrannější, rušnější a »základnější«, než si představují i ty nejlepší strany, i ty nejuvědomělejší předvoje nejprogresivnějších tříd. Je to pochopitelné, neboť nejlepší předvoje vyjadřují uvědomění, vůli, zanícení a obrazotvornost desetitisíců, zatímco revoluci uskutečňuje — ve chvílích mimořádného rozletu a vypětí všech lidských schopností — uvědomění, vůle, zanícení a obrazotvornost desítek miliónů, popoháněných nejurputnějším třídním bojem. Z toho vyplývají

сознательности и не боялись с доверием идти за ними, как
 как и революция". Но податливая и послушная масса (вспомните)
 описку французских коммунистов - Дюкло, Гюбериона,
 Бланш в ВФКРоду "Французские рабочие коммунисты" и др.
 как и французские эсеры; К.-в.-в.-в., конечно, это
 жадно захватил и дресс, как всегда, в плен, чтобы удержать
 фронт слева и справа французских коммунистов и француз
 своеобразно дрессированный марш классов и партий, и за
 эту своеобразно в одностороннем разрыве и коммунисты,
 которое своеобразно каждой отдельной стране и каждая наша
 имеет историю, культуру, традиции.

Но об этом уже говорилось в связи не с одним
 только английским коммунизмом, а с общим введением,
 касающимся разрыва коммунизма во всех капиталисти-
 ческих странах. К этому мне еще и вернуться.

X. Коммунизм в Европе.

^{России} ~~Франции~~ Сигизмунд Лотман в 1905 году опубликовал статью "Экономическое
 развитие коммунистической партии в Германии и Франции: в одной из статей
 описана коммунистическая партия в Европе в начале двадцатого века
 как партия и сила огромная и великая". За один год в Европе
 1905 года число эсеров в Европе превратилось в среднее годовое
 число эсеров за предыдущие 10 лет (1895-1904), а в январе и октябре
 1905-го года эсеры России выступили и в огромных размерах в Европе
 России, ^{в Европе} ~~в Европе~~ ряда социалистических и коммунистических движений,
 первый посылка была не только старкооперации, но и самодержавия
 эсеры как в Европе революции (из опыта в всех великих
 революциях), но и огромные проблемы, следовательно более вы-
 сокого, чем ее роль в конвенте, содержание экономической и ко-
 ммунистической партии с превращением населения в коммунистическое восста-
 ние, развитие новой формы массовой борьбы: массовой ор-
 ганизации и укрепление коммунистических классов, совет.

Sedmdesátá sedmá strana rukopisu Leninovy práce
Levičáctví — dětská nemoc komunismu
Duben — květen 1920

dva velmi důležité praktické závěry: za prvé, že má-li revoluční třída splnit svůj úkol, musí si osvojit *všechny* formy nebo stránky společenské činnosti bez výjimky (dokončujíc po dobytí politické moci, někdy s velkým rizikem a obrovským nebezpečím, to, co nedokončila před jejím dobytím); za druhé, že revoluční třída musí být připravena na co nejrychlejší a co nejneočekávanější nahrazení jedné formy druhou.

Každý uzná, že armáda, která se neučí zacházet se všemi druhy zbraní a používat všech prostředků a metod boje, jež má nebo může mít nepřítel k dispozici, si počíná nerozumně, ba dokonce trestuhodně. O politice to však platí ještě víc než o vojenství. V politice se dá ještě méně předvídat, který prostředek boje bude v budoucnu za těch či oněch okolností pro nás vhodný a prospěšný. Nedovedeme-li používat všech prostředků boje, může nás stihnout těžká — někdy dokonce i rozhodující — porážka, jestliže si změny v postavení jiných tříd, jež nezávisí na naší vůli, vyžádají uplatnění takové formy činnosti, ve které jsme zvlášť slabí. Dovedeme-li používat všech prostředků boje, jistě zvítězíme, neboť zastupujeme zájmy skutečně pokrokové, skutečně revoluční třídy; zvítězíme, i když nám okolnosti nedovolí použít zbraň, která je pro nepřítele nejnebezpečnější, zbraň, kterou mu můžeme nejrychleji zasadit smrtelnou ránu. Nezkušená revoluční třída si často myslí, že legální prostředky boje jsou oportunistické, neboť buržoazie na tomto poli dělníky zvlášť často (zejména v »klidných«, nerevolučních dobách) klamala a balamutila; zato prý ilegální prostředky boje jsou revoluční. Ale to není pravda. Pravda je taková, že oportunisty a zrádci dělnické třídy jsou ty strany a ti vůdcové, kteří nedovedou nebo nechtějí (neříkej nemohu, raději říkej nechci) používat ilegální prostředky boje například v takové situaci, jaká nastala za imperialistické války v letech 1914—1918, kdy buržoazie i těch nejsvobodnějších demokratických zemí s neslýchanou nestydatostí a neo-

maleností klamala dělníky a zakazovala vyslovovat pravdu o lupičském charakteru války. Avšak revolucionáři, kteří nedovedou spojovat ilegální formy boje se *všemi* legálními formami, jsou velmi špatnými revolucionáři. Ne-ní těžké být revolucionářem, když už revoluce vzplanula a rozšířila se, když se k revoluci přidává kdekdo z pouhého nadšení, z módního zaujetí, dokonce někdy i z kariéristických pohnutek. Poté, co dosáhne proletariát svého vítězství, musí vynaložit nesmírné úsilí, a nadto přestát přímo nesnesitelná muka, aby se od takových rádobyrevolucionářů »osvobodil«. Mnohem nesnadnější — ale mnohem cennější — je umět být revolucionářem v době, kdy pro přímý, otevřený, opravdu masový, opravdu revoluční boj *ještě nejsou* podmínky, umět hájit zájmy revoluce (propagandistickou, agitační i organizátorskou prací) v nerevolučních, dokonce často přímo reakčních institucích, za nerevoluční situace, v masách, které nejsou schopny ihned pochopit nutnost revoluční metody jednání. Umět najít, vystihnout, správně určit konkrétní cestu nebo zvláštní obrat událostí, který *dovede* masy ke skutečnému, rozhodnému, poslednímu a velikému revolučnímu boji — to je hlavní úkol současného komunismu v západní Evropě i v Americe.

Příklad: Anglie. Nemůžeme vědět a nikdo nemůže předem říci, kdy tam vzplane skutečná proletářská revoluce a *jaký podnět* skutečně probudí a co nejsilněji podnítl, zburcuje do boje velmi široké, dosud ještě spící masy. Proto musíme všechny své přípravy konat tak, abychom byli (jak s oblibou říkával zesnulý Plechanov, dokud ještě byl marxistou a revolucionářem) »silní v kramflecích«. Možná že k »průlomů povede«, že »ledy prolomí« parlamentní krize; možná že to bude krize, která vyplyne z beznadějně zamotaných koloniálních a imperialistických rozporů, jež se vyvíjejí a vyhrocují čím dál chorobněji; je možné i něco jiného apod. Nemluvíme o tom, jaký boj *rozhodne* o osudu proletářské revoluce v Anglii

(tato otázka nezbuzuje u žádného komunisty pochybnosti, ta je pro nás všechny vyřešena, a vyřešena jednoznačně), mluvíme o *podnětu*, který uvede dosud ještě spící proletářské masy do pohybu a dovede je až k revoluci. Nezapomeňme, že například v buržoazní Francouzské republice, v situaci, která byla z hlediska mezinárodního i vnitropolitického stokrát méně revoluční než dnes, stačil tak »neočekávaný« a tak »nepatrný« podnět, jakým byl jeden z mnoha a mnoha tisíců hanebných kousků reakční vojenské kliky (Dreyfusova aféra⁴⁸), aby lid byl dohnán až těsně k občanské válce!

Komunisté v Anglii musí neustále, neúnavně a důsledně využívat nejen parlamentních voleb, ale i všech peripetií v irské, koloniální a globální imperialistické politice britské vlády, jakož i všech ostatních oblastí, sfér a stránek života společnosti a pracovat všude novým, komunistickým způsobem, ne v duchu II., nýbrž v duchu III. internacionály. Nemám zde dost času a ani dost místa, abych vylíčil metody »ruské«, »bolševické« účasti v parlamentních volbách a v parlamentním boji, ale mohu zahraniční komunisty ujistit, že se ani v nejmenším nepodobaly obvyklým západoevropským parlamentním kampaním. Z toho se často vyvozuje závěr: »Nu, tak to bylo u vás v Rusku, ale u nás je parlamentarismus jiný.« To je nesprávný závěr. Komunisté, přívrženci III. internacionály ve všech zemích, jsou tu přece proto, aby po všech stránkách, ve všech oblastech života *přetvořili* starou socialistickou, tradeunionistickou, syndikalistickou, parlamentní práci v práci *novou*, komunistickou. Také v našich volbách se vždy vyskytovala spousta jevů oportunistických i ryze buržoazních, prospěchářských i takových, které si nikterak nezadaly s kapitalistickým šejdířstvím. Komunisté v západní Evropě a v Americe se musí naučit, jak vybudovat nový, netradiční parlamentní systém, který nebude mít s oportunismem a kariérismem nic společného: je třeba, aby strana komunistů razila svá hesla, aby

skuteční proletáři za pomoci neorganizované a zcela zdeptané chudiny rozhazovali a roznášeli letáky, vyhledávali a obcházelí dělnické byty, chatrče vesnických proletářů a rolníků v zapadlých koutech (v Evropě je takových zapadlých venkovských koutů naštěstí mnohem méně než u nás a v Anglii je jich už vůbec málo), chodili do lidových hospůdek, pronikali do organizací, spolků a náhodných schůzí nejprostších lidí, mluvili s lidmi prostě, a ne učně (ani jazykem parlamentním), ani trochu se nepachtili za »teplými místěčky« v parlamentě, nýbrž všude burcovali myšlení lidí, získávali masy, chytali buržoazii za slovo, využívali buržoazií vytvořeného aparátu, buržoazií vypsáných voleb, buržoazií vydaných provolání ke všemu lidu a seznamovali lid s bolševismem tak, jak tomu dosud nikdy předtím (za vlády buržoazie) nebylo kromě volebních kampaní (nebereme-li ovšem v úvahu velké stávky, kdy *týž* aparát pro agitaci mezi veškerým lidem fungoval u nás ještě intenzívněji). Uskutečnit to v západní Evropě a v Americe je velmi těžké, nesmírně těžké, ale je to možné a nutné, neboť bez námahy se úkoly komunismu vůbec nedají řešit. Je třeba namáhat se s řešením *praktických* úkolů, které jsou stále rozmanitější, které jsou čím dál víc spjaté se všemi oblastmi života společnosti a jejichž řešením *je buržoazie* čím dál víc *vytlačována* z jedné sféry, z jedné oblasti za druhou.

V téže Anglii je třeba rovněž přebudovat (nikoli socialisticky, nýbrž komunisticky, nikoli reformisticky, nýbrž revolučně) propagandistickou, agitační a organizátorskou práci v armádě a mezi utlačovanými a neplnoprávními národy *»vlastního«* státu (Irsko, kolonie). Neboť ve všech těchto oblastech života společnosti za imperialismu a zejména nyní, po válce, která přinesla národům utrpení a rychle jim otvírá oči, aby poznaly pravdu (aby poznaly, že desetimilióny lidí byly zabity a zmrzačeny jenom proto, aby se rozhodlo, kdo — zda angličtí, nebo němečtí lupiči — bude plnit více zemí) — ve všech těchto oblas-

tech života společnosti se hromadí zvláště velké množství hořlavin a vzniká neobyčejně mnoho podnětů ke konfliktům, krizím a k zostřování třídního boje. Nevíme a nemůžeme vědět, jaká jiskra — z té nezměrné spousty jisker, které dnes srší ze všech stran ve všech zemích v důsledku světové hospodářské a politické krize — zburcuje masy a zažehne mezi nimi požár, a proto se musíme se svými novými komunistickými zásadami začít »činit« v těch nejrozmanitějších oblastech činnosti, dokonce i v těch nejzastaralejších, nejzatumenějších a zdánlivě zcela beznadějných, neboť jinak nebudeme schopni vypořádat se s naším úkolem, nebudeme všestranně připraveni, nenaučíme se zacházet se všemi druhy zbraní, nepřipravíme se ani k vítězství nad buržoazií (která všechny stránky života společnosti zorganizovala — a nyní také dezorganizovala v duchu svých buržoazních manýrů), ani k budoucí komunistické reorganizaci veškerého života po tomto vítězství.

Po proletářské revoluci v Rusku a po vítězstvích této revoluce v mezinárodním měřítku, pro buržoazii a šosáky nečekaných, se dnes celý svět změnil a změnila se všude i buržoazie. Je posedlá strachem z »bolševismu«, je na něj rozlícena skoro až k nepřičetnosti, a právě proto jednak urychluje vývoj událostí a jednak se soustřeďuje na násilné potlačení bolševismu, čímž oslabuje své pozice na mnoha jiných polích působnosti. Obě tyto okolnosti musí mít komunisté všech vyspělých zemí ve své taktice na zřeteli.

Když ruští kadeti a Kerenskij rozpoutali zběsilou štvavou kampaň proti bolševikům — zejména od dubna 1917 a ještě více v červnu a červenci 1917, »přestřelili«. Milióny výtisků buržoazních novin, které všemožně zatracovaly bolševiky, pomohly masám udělat si o bolševismu úsudek, neboť veškerý život společnosti, nemluvě o novinách, byl právě díky »horlivosti« buržoazie naplněn diskusemi o bolševismu. Nyní si milionáři všech ze-

mí počínají v mezinárodním měřítku tak, že jim musíme být z celého srdce vděční. Štvou proti bolševismu zrovna tak horlivě, jako proti němu štvali Kerenskij a spol., a přitom »přestřelují« a *pomáhají* nám stejně jako Kerenskij. Jestliže francouzská buržoazie činí z bolševismu těžiště své předvolební agitace a obviňuje z něj poměrně umírněné nebo kolísající socialisty, jestliže americká buržoazie úplně ztratila hlavu a zatýká tisíce a tisíce lidí pro podezření z bolševismu a rozšiřováním zpráv o bolševických spiknutích vyvolává paniku, jestliže se anglická buržoazie, počítaná k »nejsolidnějším« na světě, přes veškerý svůj důvtip a zkušenosti dopouští neuvěřitelných hloupostí, zakládá »spolky k boji proti bolševismu«, disponující obrovskými finančními prostředky, vydává speciální literaturu o bolševismu a najímá k boji proti němu další vědce, agitátory a pátery — tu se musíme pánům kapitalistům poklonit a poděkovat jim. Pracují pro nás. Pomáhají nám vzbudit v masách zájem o podstatu a význam bolševismu. A jinak ani postupovat nemohou, neboť »umlčet«, potlačit bolševismus se jim *už* nepodařilo.

Buržoazie však zároveň vidí jenom jednu stránku bolševismu: povstání, násilí a teror; proto se snaží připravit k odporu a k boji zejména na *tomto* poli. Je možné, že se jí to v některých případech v jednotlivých zemích na více nebo méně krátkou dobu podaří: s takovou možností je třeba počítat, a jestliže se jí to podaří, nebude to pro nás nic hrozného. Komunismus »raší« doslova ze všech složek života společnosti, jeho výhonky jsou doslova všude, »nákaza« (máme-li použít přirovnání, které si buržoazie a buržoazní policie tak oblíbily a které se jim nejlépe »zamlouvá«) pronikla hluboko do organismu a celý ho úplně zachvátila. Je-li zvláště pečlivě »izolováno« jedno její ložisko, propukne »nákaza« na jiném místě, někdy i tam, kde se to nejméně očekává. Život prosadí své. Ať si buržoazie běsní, zuří až k nepřičetnosti, přestřeluje, vyvádí hlouposti, předem se mstí bolševikům a snaží se vyvraž-

dit (v Indii, v Maďarsku, v Německu atd.) další sta, tisíce, statisíce zítřejších nebo včerejších bolševiků: počíná si stejně, jako si počínaly všechny třídy, které byly dějinami odsouzeny k zániku. Komunisté musí vědět, že budoucnost rozhodně patří jim, a proto můžeme (a musíme) spojovat nesmírné nadšení ve velkém revolučním boji s nezdrcitelnějším a nejstřízlivějším hodnocením zběsilých záchvatů buržoazie. Revoluce v Rusku byla surově potlačena roku 1905; ruští bolševici byli poraženi v červenci 1917; rafinovanými provokacemi a obratnými manévry Scheidemanna a Noskeho, kteří se spřáhli s buržoazií a s monarchistickými generály, bylo vyvražděno přes 15 000 německých komunistů; ve Finsku a v Maďarsku řádí bílý teror. Avšak ve všech případech a ve všech zemích se komunismus zoceluje a vzmáhá; zapustil kořeny tak hluboko, že ho pronásledování neoslabuje, nevysiluje, nýbrž posiluje. K tomu, abychom dospěli k vítězství jistějším a pevnějším krokem, nám chybí jenom jedno: aby si všichni komunisté ve všech zemích všude naprosto jasně a plně uvědomili, že jejich taktika musí být maximálně *pružná*. Velkolepě se rozvíjejícímu komunismu, zejména ve vyspělých zemích, právě toto poznání a schopnost uplatnit ho v praxi dnes chybějí.

Užitečným poučením by mohl (a měl by) být osud, který stihl tak nadmíru učené marxisty a socialismu oddané vůdce II. internacionály, jako byli Kautsky, Otto Bauer aj. Ti dobře věděli, že taktika musí být pružná, učili sebe i jiné Marxově dialektice (a mnohé z toho, co v tomto směru vykonali, zůstane navždy cenným přínosem pro socialistickou literaturu), avšak *při uplatňování* této dialektiky se dopustili takové chyby nebo se v praxi ukázali tak *nedialekticky* myslícími lidmi, lidmi neschopnými postřehnout, jak rychle se mění formy a jak rychle se staré formy naplňují novým obsahem, že jejich osud není o mnoho záviděníhodnější než osud Hyndmanův, Guesdův a Plechanovův. Hlavní příčina jejich bankrotu spočí-

vala v tom, že »se zhlédli« v jedné určité formě růstu dělnického hnutí a socialismu, zapomněli na její jednostrannost, nechtěli vidět příkrý zlom, který se z objektivních důvodů stal nevyhnutelným, a pokračovali v omílání elementárních, nazpaměť naučených a na první pohled nesporných pravd: tři je více než dvě. Jenže politika se podobá spíše algebře než aritmetice a ještě více vyšší matematice. Ve skutečnosti všechny staré formy socialistického hnutí dostaly nový obsah, a proto se před číslicemi objevilo nové znaménko — znaménko »minus«, avšak naši mudrci umíněně nepřestávali (a nepřestávají) přesvědčovat sebe i jiné, že »minus tři« je více než »minus dvě«.

Je třeba postarat se o to, aby se u komunistů neopakovala táž chyba, jenže z opačné strany, či lépe řečeno, aby byla co nejdříve napravena a rychleji, pro organismus bezbolestněji vyléčena *táž chyba*, které se, jenže z opačné strany, dopouštějí »leví« komunisté. Nejen pravé, ale i levé doktrinářství je chybou. Ovšem levé doktrinářství v komunismu není v současné době ani zdaleka tak nebezpečnou a závažnou chybou jako pravé doktrinářství (tj. sociálšovinismus a kautskismus), ale je tomu tak jenom proto, že levý komunismus je směr velmi mladý, právě se rodící. Jenom proto může být tato nemoc za jistých okolností snadno vyléčena, takže je nutné pustit se do jejího léčení s co největší vervou.

Staré formy se zborily, neboť se ukázalo, že se jejich nový obsah — obsah protiproletářský, reakční — neúměrně rozrostl. Obsah naší práce (za sovětskou moc, za diktaturu proletariátu) je nyní z hlediska vývoje mezinárodního komunismu tak pevný, tak strhující, tak impozantní, že se může *a musí* projevit v jakékoli formě, v nové i staré, že může a musí od základu změnit, ovládnout a podřídit si všechny formy, nejen nové, ale i staré, ne proto, aby se s tím, co je staré, smířil, nýbrž proto, aby dovedl všechny možné — nové i staré — formy využít

pro úplné a konečné, rozhodné a definitivní vítězství komunismu.

Komunisté musí napnout všechny síly, aby uvedli dělnické hnutí a vůbec společenský vývoj na tu nejpřímější a nejrychlejší cestu k vítězství sovětské moci a k diktatuře proletariátu na celém světě. To je nesporná pravda. Postačí však udělat o malinko delší krůček — zdánlivě stejným směrem — a pravda se zvrátí v omyl. Stačí uvést, co říkají němečtí a angličtí leví komunisté, že prý uznáváme jen jednu, jen přímou cestu, že nepřipouštíme lavírování, uzavírání dohod a kompromisů, a už to bude chyba, která komunismu může — a částečně tomu tak už bylo a je — velmi vážně uškodit. Právě doktrinářství ulpělo na uznávání pouze starých forem a nadobro zkrachovalo, neboť nepostřehlo nový obsah. Levé doktrinářství ulpívá na bezvýhradném odmítání určitých starých forem, neboť nepozoruje, že si nový obsah klesá cestu všemi možnými formami, že jako komunisté jsme povinni zvládnout všechny formy, naučit se co nejrychleji doplňovat a nahrazovat jednu formu druhou a přizpůsobovat svou taktiku každé takové změně, která nebyla způsobena naší třídou ani naším přičiněním.

Hrůzy, ohavnosti a ničemnosti světové imperialistické války a bezvýchodnost situace, kterou tato válka vytvořila, popohnaly a urychlily světovou revoluci tak mocně a tato revoluce se rozrůstá do šířky i do hloubky s tak obdivuhodnou rychlostí a přitom se vyznačuje tak úžasným bohatstvím střídajících se forem a v praxi vyvrací jakékoli doktrinářství tak názorně, že můžeme zcela oprávněně doufat v rychlé a úplné vyléčení mezinárodního komunistického hnutí z jeho dětské nemoci — »levého« komunismu.

27. 4. 1920

DODATEK

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

Dříve než nakladatelství v naší zemi — kterou imperialisté celého světa vyplenili, aby se pomstili za proletářskou revoluci, a kterou přes všechny sliby dané svým dělníkům dál plení a blokují —, dříve než naše nakladatelství stačila vydat mou brožuru, došel ze zahraničí další materiál. Protože si ve své brožuře nečiním větší nárok než na letmé poznámky publicisty, zmíním se stručně jen o některých bodech.

I
ROZKOL MEZI NĚMECKÝMI
KOMUNISTY

Rozkol mezi komunisty v Německu se stal skutečností. »Leví« neboli »zásadová opozice« utvořila na rozdíl od »komunistické strany« zvláštní »komunistickou dělnickou stranu«. Také v Itálii to podle všeho spěje k rozkolu — říkám podle všeho, neboť mám jenom nová čísla (č. 7 a 8) levicového listu *Il Soviet*, kde se otevřeně píše o možnosti a nevyhnutelnosti rozkolu, přičemž se mluví také o sjezdu frakce »abstencionistů« (neboli stoupenců bojkotu, tj. odpůrců účasti v parlamentě), která je dodnes součástí Italské socialistické strany.

Je tu však nebezpečí, že se rozchod s »levými«, s odpůrci parlamentarismu (částečně také s antipolitiky — s odpůrci politické strany a práce v odborech), podobně jako rozchod s »centristy« (čili kautskisty, longuetisty, »nezávislími« apod.) stane jevem mezinárodním. Ale buď. Rozchod je přece jenom lepší než zmatek, který překáží jak ideovému, teoretickému, revolučnímu růstu a dozrávání strany, tak i její jednomyslné, skutečně organizované praktické činnosti, která by skutečně připravila diktaturu proletariátu.

Ať si »leví« vyzkoušejí v praxi, v národním i mezinárodním měřítku, co dovedou, ať zkusí připravovat (a potom i uskutečňovat) diktaturu proletariátu bez přísně centralizované strany se železnou kázní, bez schopnosti ovládat všechny oblasti, všechny sféry a druhy politické a kulturní činnosti. Praktické zkušenosti jim rychle napraví hlavu.

Veškeré úsilí je ovšem třeba vynaložit na to, aby roz-

chod s »levými« neztížil nebo co možná nejméně ztížil v nedaleké budoucnosti neodvratné a nutné sloučení všech účastníků dělnického hnutí v jednotnou stranu, tedy všech, kdo se upřímně a poctivě vyslovují pro sovětskou moc a diktaturu proletariátu. V Rusku měli bolševici výjimečné štěstí, neboť měli na soustavný a do důsledků dovedený boj jak proti menševikům (tj. oportunistům i »centristům«), tak i proti »levým« patnáct let času již dávno předtím, než masy zahájily přímý boj za diktaturu proletariátu. V Evropě a Americe je teď třeba dát se do těžké práce »usilovným pochodem«. Jednotlivci, zejména z řad neúspěšných uchazečů o vůdcovství, mohou (nebudou-li mít dost proletářské ukázněnosti a »poctivosti k sobě«) setrvávat velmi dlouho na svých chybách, avšak dělnické masy se snadno a rychle, až k tomu dozraje doba, samy sjednotí a sjednotí všechny upřímné komunisty v jednotnou stranu schopnou nastolit sovětské zřízení a diktaturu proletariátu*.

* O budoucím sloučení »levých« komunistů, odpůrců parlamentarismu, s ostatními komunisty chci dodat ještě toto: Pokud mohu soudit podle novin »levých« komunistů a komunistů vůbec v Německu, které se mi podařilo pročíst, mají »leví« komunisté tu přednost, že dovedou agitovat mezi masami lépe než ostatní komunisté. Něco obdobného jsem nejednou — jenomže v menším rozsahu a v jednotlivých místních organizacích, a ne v celostátním měřítku — pozoroval v dějinách bolševické strany. Například v letech 1907—1908 »leví« bolševici leckdy a leckde agitovali v masách s větším úspěchem než my. Je to dáno částečně tím, že za revoluce nebo v době, kdy vzpomínky na revoluci jsou ještě živé, je snazší přiblížit se k masám taktikou »prostého« negování. Ale to ještě není důkaz, že tato taktika je správná. Rozhodně nemůže být nejmenších pochyb o tom, že chce-li komunistická *strana* být skutečným předvojem, předním oddílem revoluční *třídy*, proletariátu, a chce-li se kromě toho naučit vést široké *masy* nejen proletářů, ale i *neproletářů*, masy pracujících a vykořisťovaných, musí umět propagovat, organizovat i agitovat způsobem co nejpřístupnějším, nejsrozumitelnějším, nejjasnějším a nejživějším jak pro městskou, tovární »ulici«, tak i pro vesnici.

II

KOMUNISTÉ A NEZÁVISLÍ V NĚMECKU

V brožůře jsem vyslovil názor, že kompromis mezi komunisty a levým křídlem nezávislých je pro komunismus nutný a prospěšný, ale že jeho uzavření nebude tak snadné. Noviny, jež se mi potom dostaly do rukou, mi v obou případech daly za pravdu. V 32. čísle Die Rote Fahne⁴⁹, orgánu ÚV Komunistické strany Německa (Die Rote Fahne, Zentralorgan der Kommunistischen Partei Deutschlands, Spartakusbund, z 26. 3. 1920), vyšlo »prohlášení«^[155] tohoto ústředního výboru o Kappově a Lüttwitzově vojenském »puči« (spiknutí, dobrodružství) a o »socialistické vládě«. Toto prohlášení je jak ve svém základním předpokladu, tak i ve svém praktickém závěru správné. Základním předpokladem tohoto prohlášení je, že diktatura proletariátu nemá v současné době žádnou »objektivní základnu«, neboť »většina městských dělníků« jde za nezávislími. Závěr: vláde »socialistické, která ze svého středu vyloučí buržoazně kapitalistické strany«, je slibována »loajální opozice« (tj. zanechání příprav k »násilnému převratu«).

V podstatě je to bezesporu správná taktika. Ovšem nemáme-li se zabývat drobnými formulačními nepřesnostmi, pak přece jenom nelze přejít mlčením, že vláda zrádců socialismu je zde (v oficiálním prohlášení komunistické strany) označována za »socialistickou«, že se zde nedá mluvit o vyloučení »buržoazně kapitalistických stran«, když přece strany Scheidemannů i pánů Kautských a Crispienů jsou maloburžoazně demokratické, že je možné napsat takovou věc, jako je čtvrtý odstavec prohlášení, ve kterém se říká:

»Aby mohly být proletářské masy dále získávány pro komunismus, mělo by pro vývoj směřující k diktatuře proletariátu nesmírný význam, kdyby mohlo být neomezeně využito politické svobody a kdyby buržoazní demokracie nemohla vystupovat jako diktatura kapitálu . . .«

Něco takového není možné. Maloburžoazní vůdcové, němečtí Hendersonové (Scheidemannové) a Snowdenové (Crispienové), nepřekračují a nemohou překročit rámeček buržoazní demokracie, která sama zase nemůže být ničím jiným než diktaturou kapitálu. Takové zásadně nesprávné a politicky škodlivé věci se vůbec neměly psát, chtěl-li ústřední výbor komunistické strany dosáhnout praktického výsledku, o který zcela oprávněně usiloval. Stačilo říci (chceme-li se vyjadřovat zdvořile jako v parlamentě): dokud většina městských dělníků jde za nezávislymi, nemůžeme my komunisté těmto dělníkům bránit, aby vystřízlivěli ze svých posledních maloburžoazně demokratických (tj. také »buržoazně kapitalistických«) iluzí na základě zkušeností se »svou vlastní« vládou. Pro zdůvodnění kompromisu, který je opravdu nutný a který musí spočívat v tom, že se na jistou dobu upustí od pokusů o násilné svržení vlády těšící se důvěře většiny městských dělníků, to bohatě stačí. Ale při každodenní agitaci mezi masami, která se neomezuje na rámeček oficiální, parlamentní zdvořilosti, by ovšem bylo možné dodat: Ať takoví darebáci jako Scheidemannové a takoví šosáci jako Kautští a Crispienové v praxi ukážou, nakolik jsou obalamuceni sami a nakolik balamutí dělníky; jejich »čistá« vláda »čistě« provede tuto »očistu« Augiášových chlévů socialismu, sociáldemokratismu a ostatních forem sociálzrádčovství.

Skutečná povaha nynějších vůdců Nezávislé sociálně demokratické strany Německa (těch vůdců, o nichž se neprávem tvrdí, že už ztratili všechn vliv, ale ve skutečnosti jsou pro proletariát ještě nebezpečnější než maďarští sociální demokraté, kteří se prohlásili za komunisty a slíbili »podporovat« diktaturu proletariátu) se znovu projevila za německé kornilovovštiny, tj. za puče pánů Kappa a Lüttwitze*. Malou, ale názornou ilustraci poskytují

* Neobyčejně jasně, stručně a přesně, marxisticky, je to vysvětleno mimo jiné ve výtečném listu Komunistické strany Rakouska Die Rote

drobné články Karla Kautského Rozhodující hodiny^[165] (Entscheidende Stunden) v listu Freiheit⁵¹ (orgánu nezávislých) z 30. 3. 1920 a Arthura Crispiena K politické situaci^[147] (tamtéž, 14. 4. 1920). Tito pánové absolutně nedovedou myslet a uvažovat jako revolucionáři. Jsou to uřňukaní maloburžoazní demokraté, kteří — jestliže se prohlašují za stoupence sovětské moci a diktatury proletariátu — jsou pro proletariát tisíckrát nebezpečnější, neboť ve skutečnosti se v každé těžké a nebezpečné chvíli budou nevyhnutelně dopouštět zrady . . . a ještě budou »na-prosto upřímně« přesvědčeni, že pomáhají proletariátu! Vždyť i maďarští sociální demokraté, kteří se překřtili na komunisty, chtěli »pomoci« proletariátu, když ze zbabělosti a bezzásadovosti pokládali situaci republiky rad v Maďarsku za beznadějnou a dali se před agenty dohodových kapitalistů a dohodových katanů do breku.

III

TURATI A SPOL. V ITÁLII

Ta čísla italského listu Il Soviet, o nichž jsem se už zmínil, plně potvrzují, co jsem již v brožůře řekl o chybě Italské socialistické strany, která trpí ve svých řadách takové členy a dokonce takovou skupinu zastánců parlamentarismu. Ještě lépe to potvrzuje takový nestranný svědek, jakým je římský zpravodaj anglického buržoazně liberálního listu The Manchester Guardian, který v čísle z 12. března 1920 uveřejnil svůj interview s Turatim^[152]:

»Signor Turati,« píše tento zpravodaj, »se domnívá, že revoluční nebezpečí není tak velké, aby vzbuzovalo v Itálii neodůvodněné obavy. Maximalisté si zahrávají s ohněm teorií o sovětech jenom proto,

Fahne⁵⁰ z 28. a 30. března 1920 (Die Rote Fahne, Vídeň 1920, č. 266 a 267; L. L.: Ein neuer Abschnitt der deutschen Revolution) (L. L.: Nová etapa německé revoluce. *Red.*).

aby udržovali masy v povznesené a vzrušené náladě. Tyto teorie jsou však pouhopouhými vybájenými vidinami, nezralými programy, které se k praktickému použití nehodí. Jsou dobré jenom k tomu, aby udržovaly pracující třídy v očekávání. Tíž lidé, kteří jich používají jako omamného prostředku, aby otupili proletářskou soudnost, jsou nuceni vést každodenní boj za splnění některých, často nepatrných hospodářských požadavků, aby oddálili chvíli, kdy pracující třídy ztratí iluze a víru ve své oblíbené utopie. Proto ta dlouhá řada stávek různého rozsahu a z různých pohnutek až po poslední stávky na poštovních úřadech a na železnicích — stávek, které už beztak těžkou situaci ještě více ztěžují. Země je rozjitřena v důsledku obtíží spjatých s jejím jadranským problémem*, zdeptána svými zahraničními dluhy a nadměrnou emisí papírových peněz, a přece si ještě ani zdaleka neuvědomuje, že je nutné osvojit si pracovní kázeň, která jediná může obnovit pořádek a prosperitu . . .«

Je nad slunce jasnější, že anglický zpravodaj vybreptal pravdu, kterou pravděpodobně zastírá a přikrášluje i sám Turati a jeho buržoazní obhájci, pomocníci a inspirátoři v Itálii. Tato pravda tkví v tom, že ideje a politická práce pánů Turatiho, Trevese, Modiglianiho, Dugoniho a spol. jsou skutečně takové a právě takové, jak je líčí anglický zpravodaj. Je to vyložená zrada na socialismu. Jakou cenu má pouhá ochrana pořádku a kázně pro dělníky, kteří jsou v námezdním otroctví a pracují pro zisk kapitalistů! Jak dobře my Rusové známe všechny tyto menševické řeči! Jak cenné je přiznání, že masy jsou *pro* sověty! Jak tupé a vulgárně buržoazní je nepochopení revoluční úlohy živelně se rozrůstajících stávek! Už je to tak, anglický zpravodaj buržoazně liberálního listu prokázal pánům Turatiům a spol. medvědí službu a skvěle potvrdil oprávněnost požadavku soudruha Bordigy a jeho přátel z listu *Il Soviet*, aby Italská socialistická strana, chce-li být opravdu *pro* III. internacionálu, s ostudou vyhnala ze svých řad

* Autor má na mysli konflikt mezi Jugoslávií (tehdy Království Srbsů, Chorvatů a Slovinců) a Itálií, pramenící z okupace Terstu, Istrie, Rijeky a dalších měst italskou armádou v listopadu 1918. Konflikt na nějakou dobu vyřešila až rapalská dohoda v listopadu 1920. *Čes. red.*

pány Turatie a spol. a stala se komunistickou stranou nejen podle názvu, ale i podle skutků.

IV NESPRÁVNÉ ZÁVĚRY ZE SPRÁVNÝCH PŘEDPOKLADŮ

Avšak soudruh Bordiga a jeho »leví« přátelé vyvozují ze své správné kritiky pánů Turatiů a spol. nesprávný závěr, že jakákoli účast v parlamentě je škodlivá. Na obhajobu tohoto názoru nemohou italští »leví« uvést ani ten nejmenší argument, který by měl nějakou váhu. Prostě neznají (nebo se snaží zapomenout) příklady z mezinárodního života, kdy bylo buržoazních parlamentů využito skutečně revolučním a komunistickým způsobem, což nesporně prospělo přípravě proletářské revoluce. Prostě si nedovedou představit něco »nového« a donekonečna zatracují »staré«, nebolševické využívání parlamentarismu.

Právě v tom tkví jejich základní chyba. Komunismus *musí přinést* (a bez dlouhé, houževnaté a úporné práce to *nedokáže*) něco zásadně nového, něco, co by se radikálně rozcházel s tradicemi II. internacionály (a zároveň by uchovalo a dále rozvinulo to, co přinesla dobrého), ve *všech* sférách své činnosti, a ne jen v parlamentě.

Vezměme si třeba žurnalistiku. Noviny, brožury a proklamace jsou nutné pro propagandistickou, agitační a organizátorskou činnost. Bez žurnalistického aparátu se v jenom trochu civilizované zemi nemůže žádné masové hnutí obejít. A žádné nadávání na »vůdce«, žádné zapřísahání, že masy budou uchráněny před vlivem vůdců, nás nezprošťují nutnosti využívat k tomu lidí pocházejících z buržoazní inteligence, neosvobozují nás od buržoazně demokratické, »vlastnické« atmosféry a prostředí, v němž je tato práce za kapitalismu vykonávána. Dokonce ještě dva a půl roku po svržení buržoazie, po dobytí

politické moci proletariátem vidíme kolem sebe tuto atmosféru, toto prostředí buržoazně demokratických, vlastnických vztahů jako hromadný jev (mezi rolníky a řemeslníky).

Parlamentarismus je jednou formou práce, žurnalistika druhou. Obě mohou a musí mít komunistický obsah, jestliže v obou těchto sférách pracují opravdoví komunisté, opravdoví členové masové proletářské strany. Ale v žádné z těchto sfér *a ani v žádné jiné* se za kapitalismu a za přechodu od kapitalismu k socialismu nelze vyhnout těžkostem a specifickým úkolům; tyto těžkosti musí proletariát překonat a úkoly vyřešit, aby pro své cíle využil lidí pocházejících z buržoazního prostředí, aby vymýtil buržoazně intelektuální předsudky a vlivy, aby zeslabil odpor maloburžoazního prostředí (a postupem doby je úplně přetvořil).

Cožpak jsme si před válkou z let 1914—1918 nevšimli ve všech zemích neobyčejné spousty případů, kdy krajně »leví« anarchisté, syndikalisté a jiní zatracovali parlamentarismus, posmívali se buržoazně zbahnělým socialistickým zastáncům parlamentarismu, odsuzovali jejich kariérismus atd. apod. — ale sami *pomocí* žurnalistiky, *pomocí* práce v syndikátech (odborech) dělali *tutéž* buržoazní kariéru? Cožpak příklady pánů Jouhauxů a Merrheimů, omezíme-li se na Francii, nejsou typické?

Dětsky naivní »odmítání« účasti v parlamentě spočívá v tom, že takovým »jednoduchým«, »snadným«, pseudo-revolučním způsobem chtějí »vyřešit« nesnadný úkol, jakým je boj proti buržoazně demokratickým vlivům *uvnitř* dělnického hnutí; ve skutečnosti však jen utíkají před vlastním stínem, jenom zavírají oči před obtížemi nebo se je snaží odbýt pouhými slovy. Nejhanebnější kariérismus, využívání parlamentních křesel buržoazním způsobem, nehorázné reformistické deformování parlamentní práce, povrchní maloburžoazní rutinérství — není pochyb o tom, že to všechno jsou běžné a převládající charakteris-

tické rysy, které kapitalismus plodí všude, nejen mimo dělnické hnutí, ale i v něm. Avšak kapitalismus a jím vytvářené buržoazní prostředí (jež mizí i po svržení buržoazie velmi pomalu, neboť rolnictvo neustále plodí buržoazii) plodí absolutně ve všech oblastech činnosti i života v podstatě týž buržoazní kariérismus, nacionální šovinismus, maloburžoazní zbahnělost atd., které se formálně odlišují jen velmi málo.

Myslíte si, milí stoupenci bojkotu a odpůrci parlamentarismu, že jste »strašně revoluční«, ale ve skutečnosti *jste se zalekli* poměrně nevelkých těžkostí boje proti buržoazním vlivům v dělnickém hnutí, ačkoli vaše vítězství, tj. svržení buržoazie a dobytí politické moci proletariátem, přinese *tytéž* těžkosti v ještě větším, v nepoměrně větším rozsahu. Zalekli jste se jako děti nepatrné nesnáze, která vás čeká dnes, aniž si uvědomujete, že zítra a pozítří se přece jenom budete muset naučit a doučit, jak *tytéž*, jenomže nesrovnatelně větší nesnáze překonávat.

Za sovětské moci bude do vaší i do naší proletářské strany pronikat ještě více lidí z kruhů buržoazní inteligence. Proniknou do sovětů, proniknou do soudnictví i do administrativy, neboť komunismus se nedá budovat jinak než s lidmi odchovanými kapitalismem, protože nelze vyhnat a zlikvidovat buržoazní inteligenci, je třeba nad ní zvítězit, předělat ji, přetvořit, převychovat — stejně jako je třeba v dlouhém boji, na základě diktatury proletariátu, převychovat i samotné proletáře, kteří se svých vlastních maloburžoazních předsudků nemohou zbavit nárazem, zázrakem, na příkaz matky boží, vydáním hesla, rezoluce, dekretu, ale jenom v dlouhém a těžkém boji mas proti maloburžoazním vlivům, vyskytujícím se v masovém měřítku. Za sovětské moci vyvstávají *tytéž* úkoly, které dnes tak pohrdavě, tak povýšeně, tak lehkomyšlně a s takovou dětskou pošetilostí odmítá odpůrce parlamentarismu pouhým mávnutím ruky, *tytéž* úkoly před námi znovu vyvstávají v sovětech, v sovětských úřadech, mezi

sovětskými »právními zástupci« (zrušili jsme v Rusku buržoazní advokacii — a dobře jsme udělali, že jsme ji zrušili —, avšak ožívá u nás pod rouškou »sovětských« »právních zástupců«⁵²). Pozorujeme, že mezi sovětskými inženýry, mezi sovětskými učiteli, mezi privilegovanými, tj. nejkvalifikovanějšími a nejlépe situovanými, *dělníky* v sovětských továrnách ustavičně ožívají naprosto *všechny* záporné rysy, typické pro buržoazní parlamentarismus, a jedině vytrvalým, neúnavným, dlouhým a úporným bojem na základě proletářské organizovanosti a kázně zdoláváme — postupně — toto zlo.

Ovšem, za vlády buržoazie je velmi »těžké« překonat buržoazní návyky ve vlastní, tj. dělnické straně: je »těžké« vyhnat ze strany vůdce, kteří jsou zastánci parlamentarismu, na které jsme si zvykli a kteří jsou beznadějně zkaženi buržoazními předsudky, je »těžké« podřídit naprosto nezbytný (jistý, třebaš velmi omezený) počet lidí buržoazního původu proletářské kázni, je »těžké« utvořit v buržoazním parlamentě takovou komunistickou frakci, která by dělnické třídě sloužila ke cti, je »těžké« prosadit, aby komunističtí zástupci v parlamentě nemařili čas provozováním parlamentních kejklů po vzoru buržoazie, nýbrž věnovali se velmi naléhavě propagandistické, agitační a organizátorské činnosti mezi masami. To všechno je »těžké«, o tom není sporu, těžké to bylo v Rusku, ovšem ještě nepoměrně těžší je to v západní Evropě a v Americe, kde buržoazie je mnohem silnější a kde jsou buržoazně demokratické tradice a podobné jevy zakořeněny mnohem hlouběji.

Ale všechny tyto »těžkosti« jsou pouhou hračkou ve srovnání s úkoly *úplně stejného druhu*, které proletariát bude muset tak jako tak řešit, aby dosáhl vítězství, a bude je muset řešit jak v průběhu proletářské revoluce, tak i po převzetí moci. Ve srovnání s *těmito* vskutku gigantickými úkoly, kdy za diktatury proletariátu bude nutné převychovávat milióny rolníků a drobných výrobců, statisíce

zaměstnanců, úředníků a příslušníků buržoazní inteligence, podřizovat je všechny proletářskému státu a proletářskému vedení, potlačovat jejich buržoazní návyky a tradice — ve srovnání s těmito gigantickými úkoly je pouhou hračkou utvořit za vlády buržoazie, v buržoazním parlamentě opravdovou komunistickou frakci skutečné proletářské strany.

Jestliže se dnes soudruzi »leví« spolu s odpůrci parlamentarismu nenaučí překonávat ani tak nepatrnou neschopnost, pak můžeme s jistotou prohlásit, že buď nedokážou nastolit diktaturu proletariátu, nedokážou v širokém měřítku převychovat buržoazní inteligenci a podříditi si ji, ani si nedokážou podříditi buržoazní instituce, nebo se budou muset tomu všemu *narychlo doučovat* a tímto spěchem způsobí věci proletariátu obrovskou škodu, nadělají více chyb, než bývá zvykem, projeví větší slabost a neschopnost, než tomu v průměru bývá, atd. atd.

Dokud buržoazie nebude svržena a dokud pak úplně nezmizí drobné hospodářství a zbožní malovýroba, dotud bude buržoazní prostředí, vlastnické návyky a maloburžoazní tradice poškozovat proletářskou práci jak v dělnickém hnutí, tak i mimo ně, a to nejen v jedné, tj. parlamentní sféře činnosti, ale nevyhnutelně ve všech sférách veřejné činnosti, ve všech oblastech kultury a politiky bez výjimky. A velmi hrubou chybou, za kterou bychom později určitě museli pykat, by byl pokus vyhnout se *jednomu* z »nepříjemných« úkolů nebo těžkostí v jedné oblasti práce, přenést se přes něj. Je třeba se učit a naučit ovládat všechny oblasti práce a činnosti bez výjimky, překonávat všechny těžkosti a všechny buržoazní návyky, tradice a zvyky vždy a všude. Chápat tuto věc jinak znamená počínat si prostě neseriózně, prostě dětinsky.

12. 5. 1920

V ruském vydání této knihy jsem poněkud nesprávně osvětlil počínání holandské komunistické strany jako celku v mezinárodní revoluční politice. Proto využívám této příležitosti, abych uveřejnil níže uvedený dopis našich holandských soudruhů k této otázce a dále abych výraz »holandští tribunisté«, jehož jsem použil v ruském znění, nahradil slovy »někteří členové holandské komunistické strany«⁵³.

N. Lenin

WIJNKOOPŮV DOPIS

Moskva 30. června 1920

Drahý soudruhu Lenine,
díky Vaší laskavosti jsme měli my, členové holandské delegace na II. kongresu Komunistické internacionály, možnost přečíst si Vaši knihu Levičáctví — dětská nemoc komunismu dříve, než bude uveřejněna v překladu do západoevropských jazyků. V této své knize několikrát zdůrazňujete svou nelibost nad tím, jakou úlohu sehráli někteří členové holandské komunistické strany v mezinárodní politice.

Nicméně musíme protestovat proti tomu, že odpovědnost za jejich jednání přenášíte na komunistickou stranu. To je velmi nepřesné. Navíc je to nespravedlivé, protože tito členové holandské komunistické strany se velmi málo účastní běžné práce v naší straně nebo se jí neúčastní vůbec; pokoušejí se též přímo nebo nepřímo prosazovat v komunistické straně opoziční hesla, proti nimž holandská komunistická strana a všechny její orgány vedly a dodnes vedou velmi energický boj.

S bratrským pozdravem

(jménem holandské delegace)

D. I. Wijnkoop

PROJEV
PŘI KLADENÍ
ZÁKLADNÍHO KAMENE
K POMNÍKU KARLA MARXE
1. KVĚTNA 1920
NOVINOVÁ ZPRÁVA

V. I. Lenin pronesl k přítomným krátký, ale působivý projev o významu Karla Marxe jako socialistického vůdce.

»Ačkoli existovaly politické svobody, žili pracující v otroctví. Nyní spějí k dělnické revoluci, která vytvoří socialistickou společnost bez statkářů a kapitalistů. Rusku připadla veliká čest a štěstí, že může přispět k založení této socialistické společnosti a světové sovětské republiky. V den mezinárodního Svátku práce, kdy chceme všem dokázat, že dovedeme organizovat socialistickou společnost pracujících, vzdáváme hold památce Karla Marxe. Jsem přesvědčen, že pomník, který zde postavíme na počest našeho velikého učitele, bude pro nás výzvou, abychom se plně soustředili na to, že budeme muset dlouho pracovat, abychom vybudovali společnost, v níž nebude vykořisťování.«

*Izvěstija VCIK, č. 94
4. května 1920*

Podle listu Izvěstija VCIK

PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ
PŘI KLADENÍ
ZÁKLADNÍHO KAMENE
K POMNÍKU
OSVOBOZENÉ PRÁCE
1. KVĚTNA 1920
NOVINOVÁ ZPRÁVA

(Za spontánního potlesku všech přítomných se na tribuně objevuje soudruh Lenin.) Soudružky a soudruzi! Na tomto místě stál dříve carův pomník, a teď tu klademe základní kámen k pomníku osvobozené práce. Kapitalisté nazývali práci svobodnou, když jim rolníci a dělníci byli nuceni prodávat svou práci a v důsledku toho mohli svobodně umírat hlady. My takovou práci nazýváme námezdním otroctvím. Víme, že řádně organizovat svobodnou práci a pracovat není v dnešní těžké době lehké. Dnešní subotnik je prvním krokem na této cestě, ale půjdeme-li po ní i nadále, dosáhneme toho, že práce bude skutečně svobodná. (Dlouhotrvající souhlasný potlesk. Hudba hraje Internacionálu.)

*Pravda, č. 94
a Izvěstija VCIK, č. 94
4. května 1920*

Podle textu Pravdy

OD PRVNÍHO SUBOTNIKU
NA MOSKEVSKO - KAZAŇSKÉ
DRÁZE
K CELORUSKÉMU
PRVOMÁJOVÉMU
SUBOTNIKU⁵⁴

Vzdálenost vyznačenou v nadpise jsme překonali za jeden rok. Je to úctyhodná vzdálenost. I když všechny naše subotniky jsou dosud slabé, i když se v každém subotniku objevuje spousta nedostatků plynoucích z neuspořádanosti, neorganizovanosti a neukázněnosti, přece jenom to hlavní bylo vykonáno. Obrovský kolos se hnul z místa, a o to právě jde.

Vůbec nezavíráme oči před tím, jak málo bylo dosud vykonáno a jak nesmírně mnoho bude třeba ještě vykonat; jenom zavilí nepřátelé pracujících, zavilí zastánci buržoazie mohou nad subotnikem uspořádaným na 1. máje ohrnovat nos a jenom lidé, kteří zasluhují největší opovržení a kteří se nenávratně zaprodali kapitalistům, mohou odsuzovat, že se velikého prvomájového svátku využívá k hromadnému pokusu o zavedení komunistického způsobu práce.

Po svržení carů, statkářů a kapitalistů je to poprvé, co je připravována půda pro skutečnou výstavbu socialismu, pro vytvoření nových společenských vztahů, nové kázně vybudované na základě společné práce, nového, v dějinách světa dosud nevidaného systému celého národního (a později i mezinárodního) hospodářství. Jde tu o přeměnu samotných mravů, které byly po dlouhou dobu pošpiňovány a deformovány prokletým soukromým vlastnictvím výrobních prostředků a současně celou tou atmosfé-

rou vzájemného požírání, nedůvěry, nevraživosti, rozdrobenosti a vzájemného napalování, kterou nevyhnutelně vytváří — a stále znovu křísí — drobné individuální hospodářství, hospodářství vlastníků v podmínkách »svobodné« směny mezi nimi. Svoboda obchodu, svoboda směny byla po staletí pro milióny lidí nejvyšším zákonem hospodářské moudrosti, stala se nehlouběji zakořeněnou zvyklostí mnoha a mnoha set miliónů lidí. Tato svoboda je stejně veskrze falešná a je stejným pláštíkem pro kapitalistické klamání, násilí a vykořisťování jako jiné »svobody«, které proklamovala a zavedla buržoazie, například »svoboda práce« (rozuměj: svoboda umírat hladu) apod.

S touto »svobodou« vlastníka být vlastníkem, s touto »svobodou« vykořisťování práce kapitálem jsme skončili a končíme jednou provždy a nemilosrdně a obětavě proti ní bojujeme.

Pryč se starými společenskými vztahy, se starými ekonomickými poměry, se starou »svobodou« práce (*podřízené kapitálu*), se starými zákony a starými zvyky!

Pusťme se do budování nové společnosti!

Nelekali jsme se porážek za velké revoluční války proti carismu, proti buržoazii a proti světovládným imperialistickým mocnostem.

Nelekají nás ani nesmírné těžkosti a omyly, které jsou na počátku velmi obtížného díla nevyhnutelné, neboť k tomu, aby se změnily všechny pracovní návyky a zvyklosti, bude zapotřebí celých desetiletí. Slibme si navzájem slavnostně a svatosvatě, že budeme připraveni přinést jakékoli oběti, že v tomto přetěžkém boji, v boji proti síle zvyku, obstojíme a vydržíme, že budeme bez oddechu pracovat léta a celá desetiletí. Budeme usilovat o vymýcení zlořečené zásady Každý za sebe, jenom bůh za všechny, o vymýcení zvyku pokládat práci jen za otročinu a považovat za oprávněnou jenom práci odměňovanou podle určitých norem. Budeme usilovat o to, abychom vnesli do vědomí, zvyků a každodenního života mas zása-

du Všichni za jednoho, jeden za všechny, zásadu Každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb, abychom postupně, ale vytrvale zaváděli komunistickou kázeň a komunistický způsob práce.

Pohnuli jsme nesmírně těžkým balvanem, balvanem netečnosti, nevědomosti a tvrdošíjného lpění na zvyklostech »svobodného obchodu«, »svobodné« koupě a prodeje lidské pracovní síly jako kteréhokoli jiného zboží. Začali jsme otrásat nejhluběji zakořeněnými předsudky, nejodolnějšími, po staletí ustrnulými zvyklostmi a rozbít je. Naše subotniky udělaly za jediný rok obrovský krok vpřed. Jsou ještě nesmírně slabé, ale to nás neodrazuje. Viděli jsme, jak »nesmírně slabá« sovětská moc před našimi zraky naším přičiněním zesílila a začala se z ní stávat nesmírně mohutná světová síla. Budeme celá léta a desetiletí usilovat o to, aby se subotniky vžívaly, rozvíjely, rozšiřovaly, zdokonalovaly a přecházely lidem do krve. Tak dospějeme k vítězství komunistického způsobu práce.

Pervomajskij subbotnik
2. května 1920
Podepsán N. Lenin

Podle listu
Pervomajskij subbotnik

PROJEV K RUDOARMĚJCŮM
ODJÍŽDĚJÍCÍM
NA POLSKOU FRONTU

5. KVĚTNA 1920⁵⁵

NOVINOVÁ ZPRÁVA

Soudruzi! Jak víte, polští statkáři a kapitalisté, podněcovaní Dohodou, nás vehnali do nové války. Nezapomínejte, soudruzi, že s polskými rolníky a dělníky žádné rozeře nemáme, že jsme nezávislost Polska a polskou lidovou republiku uznávali a uznáváme. Navrhovali jsme Polsku mír a ujistili je, že jeho hranice zůstanou nedotknutelné, i když sahaly mnohem dál, než je území s čistě polským obyvatelstvem. Ustoupili jsme, v čem se dalo, a na to ať na frontě každý z vás pamatuje. Chovejte se tam k Polákům tak, aby poznali, že jste vojáci dělnicko-rolnické republiky, že k nim nepřicházíte jako utlačovatelé, nýbrž jako osvoboditelé. Teď, když polští páni přes všechny naše snahy uzavřeli spojenectví s Petljurou, když přešli do útoku, blíží se ke Kyjevu a v zahraničním tisku rozhlašují, že už Kyjev dobyli — což je bohapustá lež, protože jsem ještě včera mluvil přímou linkou s F. Konem, který se zdržuje v Kyjevě —, teď říkáme: Soudruzi, dokázali jsme se vypořádat se strašnějším nepřítelem, dokázali jsme zvítězit nad vlastními statkáři a kapitalisty — zvítězíme i nad statkáři a kapitalisty polskými! My všichni tu dnes musíme složit přísahu, slavnostně slíbit, že budeme všichni bojovat jako jeden muž, aby polští páni a kapitalisté nezvítězili. Ať žijí rolníci a dělníci svobodné, nezávislé Polské republiky! Pryč s polskými pány, statkáři a kapitalisty! Ať žije naše Rudá dělnicko-rolnická armáda! (Mohutné tóny Internacionály a provolá-

vání »hurá« přehlušují poslední slova soudruha
Lenina.)

*Pravda, č. 96
a Izvěstija VCIK, č. 96
6. května 1920*

Podle textu Pravdy

P R O J E V
N A S P O L E Č N Ě M Z A S E D Á N Í
C E L O R U S K Ě H O Ú S T Ř E D N Í H O
V Ý K O N N Ě H O V Ý B O R U
S O V Ě T Ů,
M O S K E V S K Ě H O S O V Ě T U,
O D B O R O V Ý C H O R G A N I Z A C Í
A Z Á V O D N Í C H V Ý B O R Ů
5. K V Ě T N A 1 9 2 0⁵⁶

(Potlesk.) Soudružky a soudruzi, rád bych vás upozornil na jednu stránku, kterou se nynější válka z mezinárodního hlediska či lépe řečeno z hlediska mezinárodního postavení Ruska liší od předešlých válek. Jistě nikdo z vás nepochybuje a nemůže pochybovat o tom, že tato válka je jedním z článků dlouhého řetězu událostí, kdy se mezinárodní buržoazie staví vítěznému proletariátu na zběsilý odpor, kdy se mezinárodní buržoazie zběsile pokouší zardousit Sovětské Rusko a stůj co stůj, jakýmikoli prostředky svrhnout první vládu sovětů. Jistě není nejmenších pochyb o tom, že mezi těmito jevy, mezi dřívějšími pokusy mezinárodní buržoazie a nynější válkou bezesporu existuje spojitost. Zároveň však vidíme, jak obrovský rozdíl je mezi touto válkou a předešlými válkami z hlediska našeho mezinárodního postavení, jaký mocný impuls dal náš boj mezinárodnímu dělnickému hnutí, jak se světový proletariát staví k vítězstvím Sovětského Ruska, jak se vyvíjí a sílí světový boj proletariátu a jak obrovská práce byla vykonána za něco více než dva roky existence Sovětské republiky.

Vzpomínáte si, jak nejodpovědnější, nejmocnější mini-

stři nejmocnějších kapitalistických států, které na celém světě nemají soupeře, poměrně nedávno prohlašovali, že dali dohromady spolek čtrnácti států proti Rusku; víte, že tento spolek pod tlakem všemocných francouzských a anglických kapitalistů dával Juděniče, Kolčaka a Děnikina dohromady a že vypracoval z vojenského hlediska vskutku grandiózní a všeobsáhlý plán. A jestliže jsme tento plán zkřížili, stalo se tak proto, že celá jednota imperialistů byla pouhá bublina a že síly mezinárodní buržoazie nedokážou obstát v žádné zkoušce, mají-li doopravdy samy přinést nějakou oběť. Ukázalo se, že po čtyřech letech imperialistického masakru nepovažují pracující válku proti nám za spravedlivou, takže v nich máme silného spojence. Plán Dohody byl opravdu zkázonosný, ale ztroskotal proto, že jej kapitalistické státy, i když jejich spolek byl velmi silný, nemohly uskutečnit — na jeho realizaci jim prostě nestačily síly. Ani jeden ze států, z nichž každý mohl nad námi dosáhnout převahy, nemohl prokázat jednotu, protože organizovaný proletariát ji nepodporuje; žádná armáda — ani francouzská, ani anglická — nedokázala přimět své vojáky, aby bojovali na ruské půdě proti Sovětské republice.

Jestliže se v duchu ohlédneme zpátky, v jakých zoufalých situacích se nacházela naše republika, když musela čelit opravdu celému světu, a to nepoměrně mocnějším státům, jestliže si vzpomene, jak jsme ze všech těchto těžkých zkoušek vyšli naprosto vítězně, budeme si moci na základě těchto vzpomínek udělat jasnou představu o tom, co nás teď čeká. Máme před sebou plán, který není nový, ale přesto se v ničem nepodobá onomu vskutku všeobsáhlému jednotnému plánu, se kterým jsme se potýkali před půl rokem. Je to vlastně zlomek starého plánu, a to nám z hlediska mezinárodního poměru sil poskytuje největší záruku, že nynější pokus nemá naději na úspěch. Starý plán byl pokusem všech imperialistických mocností ve spolku se všemi malými okrajovými státy bývalé Rus-

ké říše, které byly kdysi hanebně a pohoršlivě utlačovány carskou a kapitalistickou vládou Velkoruska, zardousit dělnicko-rolnickou republiku; teď se však některé mocnosti ve spolku s jedním naším sousedním státem pokoušejí udělat to, co se nepodařilo udělat všem imperialistickým mocnostem ve spolku se všemi sousedními státy a co podnikly před rokem a před půl rokem ve spolku s Kolčákem, Děnikinem a dalšími. To, co dnes vidíme, jsou útržky imperialistického plánu. Imperialistické plány se vyznačují tím, že buržoazie obzvlášť na tomto poli projevuje svou zarputilost. Ví, že bojuje o moc doma ve své zemi, že se tu nerozhoduje ani o ruské, ani o polské otázce, nýbrž o její vlastní existenci. Proto je třeba počítat s tím, že se v každém útržku plánu bude snažit rekonstruovat starý plán, který už jednou ztroskotal.

Nám všem je jasné, že se zájmy imperialistických států rozcházejí. Přestože jejich ministři často mluví o pokojném urovnávání sporných otázek, nemohou imperialistické státy ve skutečnosti udělat v politických otázkách jediný vážný krok, aby se mezi nimi neprojevil neshody. Francouzi potřebují silné Polsko a silné Rusko carského typu a k dosažení tohoto cíle jsou ochotni obětovat kdekdo. Naproti tomu Anglie, vycházející ze své zeměpisné polohy, usiluje o něco jiného — o rozkouskování Ruska a oslabení Polska, aby mezi Francií a Německem byla rovnováha, která by vítězným imperialistům zajišťovala ovládnutí kolonií, jichž se zmocnili za světové války oloupením Německa. Rozdílnost jejich zájmů tu bije do očí, a i kdyby nám představitelé imperialistických států v San Remu⁵⁷ sebevíc namlouvali, že mezi spojenci panuje naprostá jednomyslnost, my víme, že mezi nimi žádná shoda není.

Víme, že útok Polska je pouhý zlomek starého plánu, který kdysi sjednocoval celou mezinárodní buržoazii, a jestliže se tento velkolepý plán, který z ryze vojenského hlediska zaručoval naprostý úspěch, nezdařil tenkrát, je

v současné situaci i z tohoto hlediska zcela beznadějný. Kromě toho víme, že imperialistické státy, které se spojily s polskou buržoazií, i polská vláda se octly v tak bezvýchodné situaci jako nikdy předtím. Polská buržoazie se v posledních měsících, týdnech i dnech každým svým politickým krokem demaskuje před vlastními pracujícími masami, dostává se do sporu se svými vlastními spojenci a nemůže ve své politice udělat ani jediný krok. Imperialisté jednou ohlašují svůj nesmiřitelný postoj k Sovětskému Rusku a nemožnost jakéhokoli jednání s ním, podruhé odvolávají jeho blokádu a vydávají o tom jménem jakéhosi spolku, jakési Společnosti národů slavnostní prohlášení a hned zase začínají politicky kolísat — a právě tímto svým jednáním nám umožňovali a umožňují dokázat, že děláme mírovou politiku, dokázat, že naše zahraniční politika nemá nic společného ani s carskou politikou, ani s politikou ruských kapitalistů nebo ruské, byť i demokratické buržoazie. Dokázali jsme celému světu, že naše zahraniční politika nemá nic společného s politikou, kterou nám ustavičně připisuje všechen buržoazní tisk. V politice Polska tedy nezůstalo ani trochu falše, kterou by nebyli sami odhalili. Ze zkušeností tří ruských revolucí víme, jak byly tyto revoluce připravovány a jak se na základě každé z nich dál vyvíjela vnitřní i zahraniční politika. Tyto zkušenosti dokazují, že jedním z našich nejspolehlivějších pomocníků při přípravě revoluce jsou ty vládnoucí třídy, které — dožadující se všemožných koalicí, ústavodárných shromáždění aj., dožadující se toho, aby lid prý mohl projevat svou vůli — ve skutečnosti prokazují svou politikou v každé vážné, těžké a kritické chvíli v životě národa ziskuchtivost buržoazních skupin, které se mezi sebou perou a nejsou s to se smířit, ziskuchtivost navzájem si konkurujících skupin kapitalistů, které samy sebe ukazují v pravém světle stokrát lépe než komunistická propaganda. Ani v jedné zemi, ani v jednom státě by dělnická třída, i kdyby byla seberevolučněj-

ší, nikdy nemohla být revolucionizována žádnou propagandou a agitací, kdyby pravdivost této agitace nepotvrzovaly svým jednáním v praxi vládnoucí třídy její vlastní země.

To, co se nyní odehrává ve všech kapitalistických zemích, a to čím dál tím zřetelněji, zejména v takové zemi jako Polsko, nám dává jistotu — jestliže jsme z nesporně těžší války vyšli jako vítězové, jestliže jsme správně posoudili neshody mezi různými skupinami a stranami buržoazie i to, že nejsou schopny se dohodnout ani tehdy, kdy toto sjednocení potřebují zvlášť naléhavě —, že se naše mezinárodní postavení nyní nesmírně zlepšilo. To nám dává jistotu nejen z hlediska vnitřního, ale i z hlediska mezinárodního poměru sil. Vezmeme-li celý systém všech nynějších imperialistických států, veškeré jejich úsilí — a my víme, že jim v jejich úsilí o využití každé příležitosti k přepadení Ruska nic nezabrání —, a podíváme-li se na ně naprosto objektivně, na základě nezvratných historických faktů z posledních let, zejména z posledního půlroku, zjistíme, že mezinárodní nepřítel slábne, že všechny pokusy imperialistů o sjednocení jsou čím dál beznadějnější a že v tomto směru je naše vítězství jisté.

Ale když se nyní, soudružky a soudruzi, kdy jsme zaměstnání plněním hospodářských úkolů a kdy jsme veškerou pozornost soustředili na mírovou hospodářskou výstavbu, na nás valí nová válka, je pro nás životně nutné rychle přeskupit své řady. Celá naše armáda, která byla v poslední době armádou pracovní⁵⁸, musí nyní zaměřit svou pozornost jinam; musíme všeho nechat a soustředit se na tuto novou válku. Velmi dobře víme, že po tom, co jsme už prožili, se nemusíme bát nepřítele, kterého máme dnes před sebou, ale tento nepřítel si může vyžádat od dělníků a rolníků další těžké oběti, může nám naši hospodářskou výstavbu mnohonásobně ztížit, může zpustřit a zničit desítky, sta a tisíce rolnických hospodářství

a svým dočasným úspěchem též vzkřísit pohřbené naděje námi poražených imperialistů, kteří se samozřejmě neopomenou k němu přidat. Proto musíme říci, že naši zásadu, kterou jsme se řídili ve všech předcházejících válkách, nutně musíme oživit i dnes. Jestliže nám polští statkáři a polská buržoazie přes všechny naše snahy o smír, přes všechny naše dalekosáhlé ústupky, kdy jsme se zrekli všech národních nároků, vnutili válku, jestliže jsme přesvědčeni — a my musíme být přesvědčeni —, že buržoazie všech zemí, dokonce i ta, která nyní Poláky nepodporuje, jim pomůže, jakmile válka vzplane, protože jde o existenci nejen ruské nebo polské, ale také o existenci veškeré buržoazie — pak si musíme připomenout a stůj co stůj prosadit a důsledně uvést do života zásadu, kterou jsme se řídili v naší politice a která nám vždy zaručovala úspěch. A podle této zásady platí, že došlo-li už k válce, musí být všechno podřízeno jejím potřebám, veškerý vnitřní život země se musí podříditi válce (potlesk) — v tom nelze připustit ani nejmenší kolísání.

Ať je pro obrovskou většinu soudruhů sebetěžší odtrhnout se od práce, která byla teprve nedávno převedena na jiné koleje, pro pokojnou výstavbu slibnější a potřebnější, je třeba mít na paměti, že sebemenší opomenutí a nepozornost často znamená zbytečnou smrt desetitisíců našich nejlepších soudruhů, naší mladé generace dělníků a rolníků, našich komunistů, kteří jako vždy bojují v prvních řadách.

Proto ještě jednou opakují: Všechno pro válku! Ať není jediná schůze, jediná porada, na níž by nebyla přednostně projednána otázka, zda jsme udělali pro válku všechno, zda jsme dostatečně napjali své síly, zda bylo na frontu posláno dost posil. Je třeba, aby doma zůstali jenom ti, kteří nemohou pomáhat na frontě. Frontě musíme bez váhání obětovat všechno, musíme jí poskytnout veškerou pomoc. Vždyť soustředíme-li všechny síly a při-

neseme-li všechny oběti, jistě zvítězíme i tentokrát.
(Potlesk.)

Pravda, č. 96
a *Izvěstija VCIK*, č. 96
6. května 1920

*Podle textu bulletinu
Stenografičeskije otčoty Mos-
kowskogo sověta rabočich i kra-
snoarmejskich deputatov, č. 4,
porovnaného s textem Pravdy*

TELEGRAM
SOVĚTSKÉ SOCIALISTICKÉ
VLÁDĚ ÁZERBÁJDŽÁNU

Baku

Rada lidových komisařů vítá osvobození pracujících mas nezávislé Ázerbájdžánské republiky a vyjadřuje pevné přesvědčení, že nezávislá Ázerbájdžánská republika pod vedením své sovětské vlády uhájí spolu s RSFSR svou svobodu a nezávislost proti zapřisáhlému nepříteli utlačovaných východních národů — proti imperialismu.

At' žije nezávislá Ázerbájdžánská sovětská republika!

At' žijí ázerbájdžánští dělníci a rolníci!

At' žije spolenectví dělníků a rolníků Ázerbájdžánu a Ruska!

Předseda rady lidových komisařů
V. Uljanov (Lenin)

*Napsáno 5. května 1920
Otištěno 9. května 1920
v listu Kommunist (Baku), č. 7*

*Podle textu listu
porovnaného s textem
telegrafního blanketu*

PROJEV NA ŠIROCE
ZASTOUPENÉ
KONFERENCI
DĚLNÍKŮ A RUDOARMĚJCŮ
V ROGOŽSKO-SIMONOVSKÉM
OBVODU
13. KVĚTNA 1920
NOVINOVÁ ZPRÁVA

Sovětská republika znovu prožívá krušné chvíle. Když se ruský proletariát zbavil Kolčaka a Děnikina, chystal se zaměřit všechny své duchovní i fyzické síly na obnovu hospodářského života své země. Mysleli jsme, že si polská buržoazní vláda na žádné nové dobrodružství netroufne. Polští komunisté sice říkali, že jejich vláda se nebude rozpakovat vehnat své dělníky a rolníky do jakéhokoli dobrodružství právě proto, že už nemá co ztratit, ale my si myslíme, že se polský proletariát spolu s proletariátem Litvy* a Běloruska postará o vyhnání polské buržoazie a pánů. Ruská dělnicko-rolnická vláda dělala Polsku dalekosáhlé ústupky, aby tím polskému lidu dokázala, že definitivně skoncovala s politikou carismu vůči malým státům.

Za zády polské buržoazie čachrují francouzští kapitalisté, kteří by chtěli najít v Polsku výhodné odbytiště pro svůj válečný materiál a odškodnit se tak za ztráty, které utrpěli na Kolčakovi a Děnikinovi.

Je zajímavé, že ani jeden dohodový stát se neodvažuje

* V listu došlo k tiskové chybě: místo »Litvy« bylo vtištěno »Lotyšska«. *Red.*

vystoupit proti Sovětskému Rusku otevřeně, protože se bojí ukázat dělníkům svou pravou tvář. Pro nás je v této chvíli nejdůležitější přesvědčit politicky negramotné a zastošalé občany, že jsme udělali všechno, co bylo v našich silách, abychom zabránili novému krveprolití, a že polští dělníci a rolníci nejsou našimi nepřáteli; jestliže si však polská buržoazie, která se spřáhla s Petljurou, válku přeje, budeme válčit, a to bez slitování. V každé válce je vítězství nakonec podmíněno morálním stavem mas, které na bojišti prolévají svou krev. Přesvědčení o spravedlnosti války a vědomí, že pro blaho svých bratří je nutné obětovat i život, jsou pro vojáky vzpruhou a nutí je snášet neslýchané těžkosti. Carští generálové říkají, že naši ručdoarmějci snášejí takové nesnáze, jaké by armáda carského zřízení nikdy nesnesla. To proto, že každý dělník a rolník povoláný do zbraně ví, zač jde bojovat, a prolévá svou krev uvědoměle pro vítězství spravedlnosti a socialismu.

To, že masy chápou cíle a příčiny války, má nesmírný význam a zaručuje vítězství.

Naše země je udolána válkou, takže chceme i za cenu dalekosáhlých ústupků zastavit krveprolívání a pustit se do mírové práce. Proto když do Ruska přijel Bullitt a nabídl nám mír za těžkých podmínek, sovětská vláda jej podepsala⁵⁹, aby získala možnost upevnit sovětskou moc.

Nyní jsme znovu nuceni razit heslo Všechno pro válku! Všechny organizace, jak odborové, tak i stranické musí nyní věnovat všechny své síly na pomoc hrdinné Rudé armádě.

O tom, že spravedlnost je na naší straně, záhy přesvědčíme celý svět.

Včera přijela do Pitěru delegace anglických tradeunionů, z jejichž členů sympatizuje s námi jen málokdo, ale jsme přesvědčeni, že po návratu domů se tito lidé stanou nejlepšími agitátory pro naši věc⁶⁰. Dokonce i bývalí carští generálové označují polské nároky za nespravedlivé

a jdou nám na pomoc. »Všechno pro válku, všechno pro vítězství,« říkáme my — nejen ruští dělníci, ale i ruští rolníci. Napněme tedy všechny své síly, abychom dosáhli vítězství! (Bouřlivý potlesk.)

Kommunističeskij trud, č. 44
14. května 1920

Podle listu
Kommunističeskij trud

INDICKÉ REVOLUČNÍ ASOCIACE⁶¹

Rád slyším, že se zásady sebeurčení a osvobození utlačovaných národů od vykořisťování zahraničními i domácími kapitalisty, které vyhlásila dělnicko-rolnická republika, setkaly mezi uvědomělými Indy, hrdinně bojujícími za svou svobodu, s tak živou odezvou. Pracující masy Ruska sledují s neochabující pozorností probouzení indických dělníků a rolníků. Zárukou konečného úspěchu je organizovanost a ukázněnost pracujících, jejich vytrvalost a solidarita s pracujícími celého světa. Víťame těsný svazek muslimů s nemuslimy. Upřímně si přejeme, aby se tento svazek rozšířil na všechny pracující Východu. Teprve tehdy, až si indický, čínský, korejský, japonský, perský a turecký dělník podají ruce a půjdou bok po boku do boje za společné osvobození, teprve tehdy bude zajištěno rozhodné vítězství nad vykořisťovateli! Ať žije svobodná Asie!

*Pravda, č. 108
a Izvěstija VCIK, č. 108
20. května 1920*

Podle textu Pravdy

N Á V R H U S N E S E N Í
R A D Y L I D O V Ý C H K O M I S A Ř Ů
O V Ý K U P U S U R O V I N⁶²

Ustavit komisi, která by měla za úkol do dvou týdnů:

1. Vypracovat opatření, která by zajišťovala, aby se všechen výkup obilí a surovin soustředil v jednom resortu nebo aby bylo k tomuto účelu vytvořeno dostatečně spolehlivé a vhodné sdružení příslušných resortů. Je nutné využít družstevního aparátu.

2. Komise musí zejména prozkoumat možnost využití zásobovacích orgánů v armádě a vojska vnitřní ochrany k zabezpečení výkupu nejrozličnějších surovin, dále musí stanovit podmínky pro poskytování prémie, jejich konkrétní výši a množství zboží určeného k výměně (zpravidla pro kolektivy) a mimo jiné zvážit, zda by bylo možné vrátit rolníkům část odevzdaných surovin v hotových výrobcích.

3. Povinnost odvádět všechny přebytky surovin platí všude, stejně jako všude závazně platí i pevné ceny.

*Napsáno 25. května 1920
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

D O P I S
A N G L I C K Ý M D Ě L N Í K Ů M⁶³

Soudružky a soudruzi! Především mi dovoďte, abych vám poděkoval, že jste k nám vyslali svou delegaci, aby se seznámila se Sovětským Ruskem. Když mi vaše delegace navrhla, abych po ní poslal dopis anglickým dělníkům a eventuálně i návrh anglické vlády, odpověděl jsem, že první návrh vděčně přijímám, ale k vládě se nemohu obracet prostřednictvím dělnické delegace, nýbrž přímo jménem naší vlády, prostřednictvím soudruha Čičerina. Touto cestou jsme se obraceli k anglické vládě často, velmi často s naprosto oficiálním a důstojným návrhem na zahájení mírového jednání. V předkládání těchto našich návrhů neustále pokračují všichni naši, zástupci, jak soudruh Litvinov, tak soudruh Krasin a všichni ostatní. Anglická vláda naše návrhy tvrdošijně odmítá. Proto není divu, že jsem chtěl s delegáty anglických dělníků mluvit výlučně jako s delegáty dělníků, a to ne jako představitel vlády Sovětského Ruska, nýbrž prostě jako komunista.

Nijak mě neudivilo, že řada členů vaší delegace nesdílí stanovisko dělnické třídy, nýbrž stanovisko buržoazie, třídy vykořisťovatelů, neboť ve všech kapitalistických zemích imperialistická válka obnažila zastaralý vřed: totiž přechod většiny parlamentních a tradeunionistických dělnických vůdců na stranu buržoazie. Pod falešnou záminkou »obranu vlasti« hájili ve skutečnosti lupičské zájmy jedné ze dvou skupin světových pirátů — anglo-ameriko-francouzské nebo německé; spolčovali se s buržoazií proti revolučnímu boji proletariátu; zastírali tuto zradu

sentimentálně maloburžoazními, reformistickými a pacifistickými frázemi o pokojné evoluci, o ústavních metodách, o demokracii apod. Bylo tomu tak ve všech zemích, takže není divu, že se týž jev v Anglii projevil i ve složení naší delegace.

Členové naší delegace Shaw a Guest se mě ptali — zřejmě udiveni a dotčeni mým prohlášením, že Anglie přes všechny mírové návrhy a přes všechna prohlášení své vlády pokračuje v intervenci, vede proti nám válku, pomáhá Vrangelovi na Krymu a bělogvardějskému Polsku —, zda mám pro to důkazy, zda mohu uvést, kolik vlaků s válečným materiálem poslala Anglie Polsku atd. Odpověděl jsem, že chtějí-li nahlédnout do tajných smluv anglické vlády, musí ji revoluční cestou svrhnout a zmocnit se všech jejích zahraničněpolitických dokumentů, jako jsme to udělali my v roce 1917. Každý vzdělaný člověk, každý, kdo se upřímně zajímá o politiku, věděl i před naší revolucí, že car měl tajné smlouvy s lupičskými vládami Anglie, Francie, Ameriky, Itálie a Japonska o rozdělení kořisti, o Cařihradu, Haliči, Arménii, Sýrii, Mezopotámii apod. Jenom lháři a pokrytci (pokud ovšem nepočítáme zcela nevědomé, zaostalé, negramotné lidi) to mohli popírat nebo se tvářit, že o tom nevědí. Ale bez revoluce by se nám tajné dokumenty lupičských vlád kapitalistické třídy nikdy nebyly dostaly do rukou. Ti vůdcové nebo zástupci anglického proletariátu — ať už ho zastupují v parlamentě, tradeunionech, v tisku či jiných institucích —, kteří se tváří, jako by o existenci tajných smluv Anglie, Francie, Ameriky, Itálie, Japonska a Polska o olupování jiných zemí a o dělení kořisti nic nevěděli a kteří nevedou revoluční boj za odhalování takových smluv, tím jenom znovu dokazují, že jsou věrnými sluhý kapitalistů. My to víme už dávno a odhalujeme to jak u nás, tak i ve všech zemích světa. Návštěva delegace anglických dělníků v Rusku urychlí odhalení takových vůdců i v Anglii.

Rozmlouval jsem s vaší delegací ve středu 26. května. A již druhý den přišly telegramy^[6], že Bonar Law přiznal v anglickém parlamentě vojenskou pomoc Polsku v říjnu »na obranu proti Rusku« (ovšem jenom na obranu a jenom v říjnu! V Anglii jsou ještě »vlivní dělničtí vůdcové«, kteří pomáhají kapitalistům vodit dělníky za nos!), avšak list *The New Statesman*⁶⁴, nejmírněnější z nejmírněnějších maloburžoazních listů nebo časopisů, psal^[141] o tom, že Polsku byly dodány tanky, a to mohutnější, než jakých se používalo ve válce proti Němcům. Kdo by se pak nesmál těm »vůdcům« anglických dělníků, kteří se s výrazem uražené nevinnosti ptají, jaké jsou »důkazy« pro to, že Anglie vede válku proti Rusku a pomáhá Polsku a bělogvardějcům na Krymu?

Členové delegace se mě ptali, co považují za důležitější: zda vytvoření důsledné, revoluční, komunistické strany v Anglii, nebo okamžitou pomoc dělnických mas v Anglii, aby byl s Ruskem uzavřen mír. Odpověděl jsem, že je to věc názoru. Upřímní zastánci vysvobození dělníků z jařma kapitálu rozhodně nemohou být proti založení komunistické strany, která jediná může vychovávat dělnictvo v jiném než buržoazním, v jiném než maloburžoazním duchu, jediná může skutečně odhalovat, zesměšňovat, pranýřovat »vůdce«, schopné pochybovat o tom, že Anglie pomáhá Polsku, atd. Není třeba se obávat, že by v Anglii bylo příliš mnoho komunistů, neboť tam není ani sebemenší komunistická strana. Ale setrvávají-li ještě někteří lidé v ideovém područí buržoazie, mají-li stále maloburžoazní předsudky o »demokracii« (*buržoazní demokracii*), pacifismu apod., pak by ovšem takoví lidé proletariátu jenom ještě více uškodili, kdyby si usmyslili nazývat se komunisty a připojit se k III. internacionále. Takoví lidé se nezmohou na nic jiného než na sepisování nasládlých »rezolucí« proti intervenci, sestavených ze samých maloburžoazních frází. V jistém smyslu jsou užitečné i tyto rezoluce — totiž v tom, že se staří

»vůdcové« (zastánci buržoazní demokracie, pokojných metod atd. atd.) zesměšní v očích mas, odhalí se tím dříve, čím více bezobsažných, k ničemu nezavazujících, žádnými revolučními akcemi nepodepřených rezolucí vydají. Ať každý ukáže, co dovede: komunisté ať prostřednictvím své strany probouzejí v dělnících revoluční uvědomění a ti, kdo podporovali »obranu vlasti« ve válce imperialistů za rozdělení světa, »obranu« tajné smlouvy anglických kapitalistů s carem o oloupení Turecka, ti, kdo »nevidí«, že Anglie pomáhá Polsku a bělogvardějcům v Rusku, ať raději sepíší tolik »mírových rezolucí«, až to bude k smíchu; tím rychleji je stihne osud Kerenského, menševiků a eserů v Rusku.

Někteří členové vaší delegace se mě s údivem ptali na rudý teror, na to, proč v Rusku není svoboda tisku a svoboda shromažďování, proč pronásledujeme menševiky a menševické dělníky atd. Odpověděl jsem, že skutečnými viníky teroru jsou angličtí imperialisté a jejich »spojenci«, kteří rozpoutali a šíří bílý teror ve Finsku a Maďarsku, v Indii a Irsku, podporovali a podporují Juděničce, Kolčaka, Děnikina, Piťsudského a Vrangela. Náš rudý teror je obranou dělnické třídy proti vykořisťovatelům, je potlačováním odporu vykořisťovatelů, k nimž se přidávají eseri, menševici a nepatrný počet menševických dělníků. Svoboda tisku a shromažďování je v buržoazní demokracii svobodou boháčů osnovat spiknutí proti pracujícím, svobodou kapitalistů podplácet a skupovat noviny. Už jsem to v tisku vysvětloval tolikrát, že by mi nebylo nijak příjemné to znovu opakovat.

Ale za dva dny po mé rozmluvě s vaší delegací přinesly noviny zprávu, že po Monattově a Lorientově zatčení ve Francii byla v Anglii zatčena Sylvia Pankhurstová. A to je ta nejlepší odpověď anglické vlády na otázku, kterou se nekomunističtí »vůdcové« anglických dělníků, spoutaní buržoazními předsudky, bojí i jen vznést, totiž otázku, proti které třídě je teror namířen: proti utlačovaným

a vykořisťovaným, nebo proti utlačovatelům a vykořisťovatelům? Jde o »svobodu« pro kapitalisty, aby mohli loupit, klamat, ohlupovat pracující, nebo o »svobodu« pracujících vymanit se z jařma kapitalistů, spekulantů a vlastníků? Soudružka Sylvia Pankhurstová^[1] zastupuje zájmy mnoha a mnoha set miliónů lidí, kteří jsou utlačováni anglickými a jinými kapitalisty, a právě za to je vystavena bílému teroru, za to je zbavena svobody apod. Tíž »vůdcové« dělníků, kteří provádějí nekomunistickou politiku, jsou v devadesáti devíti případech ze sta zástupci buržoazie, její podvodné politiky, jejích předsudků.

Na závěr vám, soudružky a soudruzi, ještě jednou děkuji, že jste k nám vyslali svou delegaci. To, že se delegace mohla seznámit se Sovětským Ruskem, přestože se mnozí její členové stavějí k sovětskému systému a k diktatuře proletariátu nepřátelsky a žijí v úplném zajetí buržoazních předsudků, nevyhnutelně urychlí zhroucení kapitalismu na celém světě.

30. 5. 1920

N. Lenin

*Pravda, č. 130
a Izvěštija VCIK, č. 130
17. června 1920*

Podle rukopisu

ROZHOVOR
S JAPONSKÝM ZPRAVODAJEM
LISTU ÓSAKA ASAHI
R. NAKAHIROU⁶⁵

Lenin, aniž čekal na naše dotazy, začal mluvit sám. Pokud jde o rusko-japonské vztahy, vyjádřil hluboké politování nad postojem Japonska, které není ochotné vyjít vstříc mírovým krokům dělnicko-rolnické vlády Ruska. »Dělnicko-rolnická vláda právě proto, že je pro mír, uznala nárazníkový stát na Dálném východě⁶⁶,« poznamenal Lenin.

Potom přešel k dalším tématům a položil několik otázek po sobě: »1. Jsou statkáři v Japonsku vládnoucí třídou? 2. Mohou japonští rolníci svobodně vlastnit půdu? 3. Žije japonský lid hlavně z vnitřních zdrojů své země, nebo Japonsko dováží velké množství zboží ze zahraničí?«

Tím nám dal Lenin jasně na srozuměnou, že se hluboce zajímá o život japonského lidu.

Potom nám položil zajímavou otázku: »V jedné knize jsem se dočetl, že v Japonsku rodiče nebíjí své děti. Je to pravda?« Odpověděli jsme: »Výjimky se samozřejmě mohou najít, ale zpravidla děti u nás nebijeme.« Lenin s velkým uspokojením poznamenal, že jednou ze zásad dělnicko-rolnické vlády je také zrušení tělesných trestů pro děti.

Položili jsme Leninovi několik otázek týkajících se revoluce v Rusku a perspektiv jejího vývoje.

Lenin stručně vyložil historii ruského revolučního hnutí a řekl: »Až do revoluce byly dělnická třída a rolnictvo v Rusku vystaveny útlaku, jaký dějiny dosud nepoznaly. Tímto útlakem byl neustále stupňován pro-

test lidových mas, který nakonec vedl až k revolučnímu výbuchu. Právě to je příčinou, proč se i přes poměrně slabou organizovanost širokých vrstev obyvatelstva Ruska a přes nižší stupeň vzdělanosti než v jiných zemích přece jenom nepodařilo revoluční hnutí potlačit. Nyní mají dělnická třída a rolnictvo v Rusku více než dvouleté zkušenosti z revoluce a navíc prošly skvělou politickou a sociální školou. Zkušenosti získané za tyto dva a půl roku se plně vyrovnají staletému vývoji.«

Potom jsme se zeptali: »Dělnicko-rolnická republika zásadně odmítla vyrovnat dluhy carské vlády, avšak při uzavření míru s Estonskem slíbila vyplatit mu větší částku ve zlatě. Jak si to máme vysvětlit?«

Lenin se zeširoka usmál a odpověděl: »Estonsko je dělnicko-rolnickému státu příznivě nakloněno, a tak mu dělnicko-rolnická vláda slíbila, že mu za tuto přízeň zaplatí zlatem.« Potom řekl: »S majetnými třídami je kříž. Jejich příslušníci už mají v krvi, že myslí jenom na uspokojení své nenasytné touhy po penězích. Vezměme například Ameriku. Amerika nabídla našemu dělnicko-rolnickému státu uzavření míru. Avšak po pozorném prostudování této nabídky se ukázalo, že je od a do zet vyděračská. To je pro nás nepřijatelné. Proto jsme takovou mírovou smlouvu zásadně odmítli podepsat. My přece nechceme, aby se na nás v zahraničí pohlíželo jako na slabý stát. Právem si myslíme, že čím déle budou dohodové země odmítat uznání dělnicko-rolnického státu a budou se pokoušet o vojenskou intervenci v Rusku, tím to bude pro nás nakonec výhodnější.

Ruskému průmyslu se naskýtají dalekosáhlé perspektivy. Vezměme například energetiku. Dosáhne-li její rozvoj vysokého stupně, budeme moci elektrifikovat všechna hospodářská odvětví. Tvůrčí možnosti komunismu se brzy velmi účinně projeví na řešení všech těchto problémů a bude dosaženo tak obrovského pokroku, jaký bude

možné srovnat s pokrokem dosahovaným za celá desetiletí.«

Posláno telegraficky 6. června 1920

Otištěno japonsky 13. června 1920

v listu Ósaka Asahi, č. 13 814

a 15. června 1920

v listu Tókjó Asahi, č. 12 211

anglicky 7. srpna 1920

v časopise Soviet Russia, č. 6

Rusky (v překladu z angličtiny)

poprvé otištěno 16. dubna 1963

v listu Izvěštija, č. 91

Podle listu Ósaka Asahi

Přeloženo z japonštiny

ROZHOVOR
S JAPONSKÝM ZPRAVODAJEM
LISTŮ ÓSAKA MAINIČI
A TÓKJÓ NIČINIČI
K. FUSEM

Soudruh Lenin uvítal Fuseho slovy, že ho setkání s ním velmi těší a že přes všechno, co se v posledních letech mezi Ruskem a Japonskem stalo, a přesto, že některé japonské kruhy stále ještě zaujímají k Sovětskému Rusku nesmiřitelný postoj, se na budoucí vztahy mezi oběma zeměmi dívá optimisticky. Sovětská vláda uznala nezávislost nárazníkového státu, a to doufám — řekl Lenin — v nejbližší době pomůže obnovit na Dálném východě mír.

Fuse pak přikročil k interviewu a položil Leninovi otázku: »Loni na podzim jste řekl, že těžkosti již máte za sebou. Cožpak už žádné těžkosti před sebou nevidíte?«

Myslel jsem to tak, že jsme největší těžkosti přežili; mnoho těžkostí nás ovšem ještě čeká!

Fuse: »Řekl jste, že kapitalismus potřeboval k přechodu od feudalismu mnoho let, a proto i socialismus bude potřebovat k přechodu od kapitalismu mnoho let. Řekněte, kolik času si to přibližně vyžádá?«

Je těžké vůbec nějakou dobu určit; k svržení starého zřízení není třeba mnoho času, ale vytvořit nové zřízení v krátké době nelze. Přikročili jsme k plnění plánu elektrifikace průmyslu a zemědělství, neboť bez elektrifikace není komunistické zřízení uskutečnitelné; náš plán elektrifikace je vypracován na deset let, pokud pro to budou ty nejpříznivější podmínky. To je naše minimální lhůta pro vytvoření našeho nového zřízení.

Potom Lenin položil Fusemu řadu otázek týkajících se agrárních poměrů a třídních vztahů v Japonsku.

Jakou úlohu hrají v Japonsku statkáři? Jaké je postavení bezzemků v Japonsku? Jsou tam rolnické organizace atd.? Potom Lenin projevil zájem o to, na jaké úrovni je v Japonsku elektrifikace a školství, a také o to, jaký je v Japonsku vztah k dětem. Když Fuse řekl, že se v Japonsku nakládá s dětmi lépe než na Západě, poznamenal Lenin: To je velmi důležité, neboť i v těch takzvaných nejcivilizovanějších evropských zemích, dokonce i ve Švýcarsku, ještě není úplně překonán například zvyk bít děti ve škole.

Potom položil Fuse soudruhu Leninovi znovu řadu otázek politického rázu.

Fuse: »Jak si představujete dobré sousedské vztahy mezi socialistickými a kapitalistickými státy?«

Naše podmínky pro soužití s kapitalistickými zeměmi jsou podrobně vyloženy v návrhu smlouvy, který nedávno americký zástupce Bullitt^[139] uveřejnil ve Washingtonu. Tyto podmínky jsou pro nás velmi nevýhodné, a protože dohodové státy usoudily, že naše ochota k ústupkům je projevem slabosti, zahájily proti nám intervenci, v níž všechny tyto státy utrpěly naprostou porážku. Porazili jsme Kolčaka, Juděniče i Děnikina na hlavu.

Fuse: »Kde může mít komunismus větší vyhlídky na úspěch, na Západě, nebo na Východě?«

Opravdový komunismus může mít úspěch zatím jenom na Západě, vždyť přece Západ žije na úkor Východu; evropské imperialistické státy tyjí hlavně z východních kolonií, ale zároveň své kolonie vyzbrojují a učí, jak bojovat, a tím si Západ sám kopá na Východě jámu.

Fuse: »Jaké jsou nejbližší úkoly sovětské vlády?«

Za první porazit polské statkáře, za druhé dosáhnout trvalého míru a potom za třetí rozvíjet naše hospodářství.

*Posláno telegraficky 4. června 1920
Otištěno japonsky 10. června 1920
v listu Tókjó Ničiniči, č. 15 686
Rusky poprvé otištěno roku 1924
ve sborníku článků
Lenin i Vostok, Moskva*

*Podle textu sborníku
porovnaného
se strojopisnou kopií
telegrafického sdělení
K. Fuseho*

KOMMUNISMUS
ČASOPIS KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY
PRO ZEMĚ JIHOVÝCHODNÍ EVROPY
(NĚMECKY).

VÍDEŇ, SEŠIT 1/2 Z 1. ÚNORA 1920
AŽ PO SEŠIT 18 Z 8. KVĚTNA 1920

Velmi dobrý časopis, vydávaný pod výše uvedeným názvem ve Vídni, přináší mnoho nesmírně zajímavého materiálu o růstu komunistického hnutí v Rakousku, Polsku a jiných zemích zároveň s přehledem mezinárodního hnutí a s články o Maďarsku a Německu, o společných úkolech a taktice atd. Avšak jeden nedostatek, který uhodí do očí už při zběžném prolistování, nelze přejít. Jsou to nesporné příznaky oné »dětské nemoci komunismu — levičáctví«, jíž časopis trpí a jíž jsem věnoval malou brožuru*, která právě vyšla v Petrohradě.

O třech příznacích této nemoci ve velmi dobrém časopise *Kommunismus* bych se chtěl stručně zmínit hned. V 6. čísle (1. 3. 1920) je otištěn článek soudruha G. L. K otázce parlamentarismu^[179], který redakce^[130] označuje za diskusní a od kterého se soudruh B. K., autor článku *Praktikování parlamentního bojkotu*^[171] (č. 18 z 8. 5. 1920), otevřeně distancuje (naštěstí), tj. vyslovuje s ním svůj nesouhlas.

Článek G. L. je silně levičácký a velmi špatný. *Marxismus* v něm je čistě slovní; rozdíl mezi »defenzivní« a »ofenzivní« taktikou je vykonstruovaný; chybí konkrétní rozbor přesně vymezených historických situací; to nejpodstatnější (nutnost ovládnout a naučit se ovládat všechny oblasti práce a všechny instituce, v nichž buržoazie působí na masy, atd.) zůstává bez povšimnutí.

* Viz tento svazek, s. 31—136. *Red.*

Ve 14. čísle (17. 4. 1920) kritizuje soudruh B. K. v článku Události v Německu^[172] prohlášení ústředního výboru Komunistické strany Německa^[155] z 21. března 1920, které i já kritizuji ve výše uvedené brožuře^[43]. Ale charakter naší kritiky je diametrálně rozdílný. Soudruh B. K. kritizuje na základě citátů z Marxe, které však platí i pro situaci odlišnou od nynější situace, zcela odmítá taktiku ÚV Komunistické strany Německa a úplně obchází to hlavní. Obchází to, v čem je sama podstata, v čem je živá duše marxismu: konkrétní rozbor konkrétní situace. Jestliže většina městských dělníků přešla od scheidemanovců ke kautskistům a v kautskistické (na správné revoluční taktice »nezávislé«) straně dále přechází z jejího pravého křídla na levé, tj. fakticky ke komunismu, jestliže je tomu tak, je přípustné vyhýbat se možnosti přechodných, kompromisních opatření *vůči takovým dělníkům*? Je přípustné nebrat v úvahu, zamlčovat zkušenosti bolševiků, kteří v dubnu a květnu 1917 prováděli v podstatě právě politiku kompromisu, když prohlašovali, že prozatímní vládu (Lvova, Miljukova, Kerenského a dalších) není možné jednoduše svrhnout, neboť za těmito lidmi stojí ještě dělníci v sovětech, že nejprve je třeba dosáhnout toho, aby většina nebo značná část těchto dělníků *změnila své názory*?

Myslím, že to není přípustné.

A konečně výše uvedený článek soudruha B. K. v 18. čísle časopisu Kommunismus zvlášť jasně, názorně a zdařile odhaluje jeho chybu, spočívající v tom, že tento soudruh sympatizuje s taktikou bojkotu parlamentů v současné Evropě. Neboť autor tím, že se od »syndikalistického bojkotu«, od »pasívního« bojkotu distancuje a vymýšlí si zvláštní »aktivní« (och, jak je to »levičácké«! . . .) bojkot, ukazuje s překvapující jasností, jak hluboce chybná je jeho úvaha.

»Aktivní bojkot znamená,« píše autor, »že se komunistická strana nespokojuje vydáním hesla neúčasti ve volbách, ale že v zájmu bojko-

tu vyvíjí tak širokou revoluční agitaci, jako by se voleb zúčastnila a jako by její agitace a akce (práce, činnost, aktivita, boj) byly vypočítány na získání co největšího počtu proletářských hlasů» (s. 552).

To je perla. To pomůže vypořádat se s odpůrci parlamentarismu lépe než jakákoli kritika. Vymyslit si »aktivní« bojkot, »jako bychom« se účastnili voleb! Masa zůstalých a polozaostalých dělníků a rolníků se účastní voleb se vši vážností, neboť ještě věří v buržoazně demokratické předsudky, ještě je v zajetí těchto předsudků. Ale my místo toho, abychom zaostalým (třebas mnohdy i »vysoce kulturním«) maloměšťákům pomohli překonat jejich předsudky na základě jejich vlastních zkušeností, budeme se vyhýbat účasti v parlamentě, budeme se bavit *vymýšlením* taktiky bez jakékoli obyčejné, buržoazní špíny!!

Bravo, bravo, soudruhu B. K.! Svou obhajobou anti-parlamentarismu pomůžete vypořádat se s touto hloupostí dříve než já svou kritikou.

12. 6. 1920

*Otištěno 14. června 1920
v časopise Kommunističeskij
internacional, č. 11
Podepsán N. Lenin*

Podle rukopisu

P R O J E V
N A D R U H Ě C E L O R U S K Ě
P O R A D Ě O D P O V Ě D N Ý C H
O R G A N I Z Á T O R Ů
P R Á C E N A V E S N I C I
1 2 . Č E R V N A 1 9 2 0⁶⁷

Soudružky a soudruzi, jsem velmi rád, že vás mohu pozdravit na poradě o práci na vesnici. Dovolte mi, abych se nejdříve stručně zmínil o mezinárodním postavení Sovětské republiky a o našich úkolech s tím spojených a potom řekl několik slov o tom, jaké úkoly na vesnici jsou nyní pro stranické pracovníky podle mého názoru zvlášť důležité.

Pokud jde o mezinárodní postavení republiky, jste jistě dobře informováni o hlavních faktech týkajících se polského útoku. V zahraničí o tom koluje neslýchané množství lží díky takzvané svobodě tisku, která spočívá v tom, že všechny hlavní tiskové orgány v zahraničí jsou v rukou kapitalistů a jsou z 99 procent zaplněny články prodejních pisálků. Tomu se u nich říká svoboda tisku, neboť umožňuje rozšiřovat kdejakou lež. Například polský útok je zdůvodňován tak, že bolševici prý předložili Polsku nesplnitelné požadavky a zahájili útok, ačkoli všichni velmi dobře víte, že jsme byli plně srozuměni i s takovými hranicemi, které zabíhaly daleko na východ a které byly až do zahájení útoku obsazeny Poláky. Dávali jsme přednost zachování životů našich rudoarmějců před válkou o Bělorusko a Litvu, které zabrali Poláci. Nejen jménem rady lidových komisařů, ale i ve zvláštním manifestu Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů⁶⁸, tedy nejvyššího orgánu naší Sovětské republiky, jsme se ofi-

ciálně obrátili k polské vládě, buržoazní a statkářské vládě, nezávisle na naší výzvě k polským dělníkům a rolníkům, aby přistoupila na mírové jednání na základě tehdejší fronty, tj. fronty, která Litvu a Bělorusko, čili nepolské země, ponechávala Polákům; byli jsme přesvědčeni a jsme přesvědčeni i nyní, že se polským statkářům a kapitalistům nepodaří cizí území udržet a že mírem, byť by byl pro nás jakkoli nevýhodný, získáme více, ušetříme-li životy našich rudoarmějců, neboť každým měsícem míru zdesateronásobujeme své síly, kdežto každá jiná vláda včetně buržoazní vlády Polska se každým měsícem míru čím dál víc rozkládá. Přestože naše mírové návrhy šly neobyčejně daleko, přestože někteří velmi ukvapení revolucionáři, příliš radikální svými slovy, označovali naše návrhy dokonce za tolstojovské, ačkoli ve skutečnosti bolševici svou činností snad dostatečně dokázali, že z tolstojovství v nás nikdo nenajde ani špetku, považovali jsme za svou povinnost před takovou akcí, jako je válka, dokázat, že jsme ochotni přistoupit na maximální ústupky, a zejména pak dokázat, že o posunutí hranic, kvůli nimž se už prolilo tolik krve, válčit nebudeme, že taková věc nám za to vůbec nestojí.

Dělali jsme takové ústupky, jaké si nemůže dovolit ani jediná vláda. Přenechávali jsme Polsku tak velké území, že by bylo užitečné porovnat je s dokumentem, který byl uveřejněn tuším včera a byl vypracován nejvyšším orgánem spojenců — Angličanů, Francouzů a dalších imperia- listů — a v němž jsou Polákům určovány východní hranice⁶⁹.

Tito páni kapitalisté v Anglii a Francii si myslí, že o hranicích rozhodují oni, ale bohudík existuje ještě někdo, kdo o těchto hranicích rozhoduje bez nich: dělníci a rolníci se již naučili vymezovat tyto hranice sami.

Tito pánové určují polské hranice, a to tak, že tyto hranice sahají nepoměrně dále na západ, než jak jsme je navrhovali my. Tento dokument, který vydali spojenci v Pa-

říži, názorně ukazuje, že mezi nimi a Vrangellem došlo k ujednání. Tvrdí, že chtějí se Sovětským Ruskem žít v míru, tvrdí, že nepodporují ani Polsko, ani Vrangela, ale podle nás je to nestoudná lež, za kterou se schovávají, když říkají, že teď žádné zbraně nedodávají, ale přitom je dodávají stejně, jako je dodávali před několika měsíci. Dnes přišla zpráva, že jsme získali bohatou kořist — vagon se zbrusu novými anglickými kulomety; soudruh Trockij oznámil, že v těchto dnech byly ukořistěny zbrusu nové francouzské náboje. Jaké potvrzení ještě potřebujeme pro důkaz, že Polsko vede válku anglickými a francouzskými zbraněmi, anglickými a francouzskými náboji, že vede válku za anglické a francouzské peníze? Jestliže tito pánové teď prohlašují, že o východních hranicích Polska bude rozhodovat Polsko samo, je to výsledek přímého ujednání s Vrangellem, to ví každý. Z celé situace je naprosto zřejmé, že polští statkáři a polská buržoazie bojují výlučně za podpory Angličanů a Francouzů, ale že nestydatě lžou, stejně jako lhali, když tvrdili, že žádného Bullitta^[139] nevysílali, dokud nakonec Bullitt po návratu do Ameriky nepromluvil a neuveřejnil dokumenty, které zde shromáždil.

Ale tito pánové, páni kapitalističtí kramáři, se nemohou zapřít. To je pochopitelné. Jinak než kramáři uvažovat nemohou, takže když naše diplomacie používá metod, které nemají s kramářstvím nic společného, když říkáme, že pro nás jsou životy našich rudoarmějců dražší než velká změna hranic, pak oni, kteří uvažují čistě kramářsky, to samozřejmě nemohou pochopit. Když jsme Bullittovi před rokem navrhovali smlouvu, která byla pro ně neobyčejně výhodná a pro nás neobyčejně nevýhodná, smlouvu, podle níž Děnikinovi a Kolčakovi zůstávalo obrovské území, dělali jsme to v přesvědčení, že i kdyby byl podepsán mír, bělogvardějská vláda by se stejně nikdy nedokázala udržet.

Z kramářského hlediska to nemohli pochopit jinak než

jako přiznání naší slabosti. »Jestliže bolševici přistupují na takový mír, znamená to, že jsou v posledním tažení,« a všechen buržoazní tisk je u vytržení, všichni diplomaté si mnou ruce a půjčují Kolčakovi a Děnikinovi milióny liber šterlinků. Nedávali jim je ovšem ve zlatě, nýbrž ve zbraních za lichvářské ceny a se skálopevným přesvědčením, že bolševici se už absolutně nemohou vzpamatovat. Ale skončilo to tím, že Kolčak i Děnikin byli na hlavu poraženi a stamilióny liber těchto kapitalistů šly k čertu. A nyní k nám jeden za druhým přijíždějí vlaky s prvotřídní anglickou výstrojí; často se můžeme setkat s celými divizemi ruských rudoarmějců oblečených do nádherných anglických stejnokrojů, a v těchto dnech mi jeden soudruh z Kavkazu vyprávěl, že celá divize rudoarmějců nosí stejnokroje italských bersaliérů. Velmi lituji, že vám nemohu tyto ruské rudoarmějce, oblečené jako bersaliéri, ukázat na fotografii. Přece však musím říct, že anglická výstroj je k něčemu dobrá a že ruští rudoarmějci jsou vděční anglickým obchodníkům, kteří je oblekli a solidně obsloužili, obchodníkům, které bolševici bili, bijí a ještě mnohokrát budou bít. (Potlesk.)

Totéž vidíme v případě polského útoku. Je to příklad toho, jak chce-li bůh (pokud ovšem existuje) někoho potrestat, zbaví ho rozumu. Není pochyb o tom, že v čele Dohody stojí lidé neobyčejně chytrí, vynikající politické, a přece tito lidé dělají jednu hloupost za druhou. Podněcují popořadě jednu zemi za druhou a dávají nám tak možnost porážet je každou zvlášť. Vždyť kdyby se jim podařilo spojit se — mají přece Společnost národů a nenajde se ani kousek země, kam by nesahala jejich vojenská moc —, zdálo by se, že nikdo nemůže snadněji spojit všechny nepřátelské síly a poslat je proti sovětské moci. Ale oni je spojit nemohou. Proto jdou do boje jednotlivě. Jenom vyhrožují, chvástají se a klamou — před půl rokem prohlásili, že zmobilizovali proti sovětské moci čtrnáct států a že za tolik a tolik měsíců budou v Moskvě

a v Petrohradě. Dnes jsem však dostal z Finska brožuru s vyprávěním, se vzpomínkami jednoho bělogvardějského důstojníka, který se účastnil útoku na Petrohrad, a ještě předtím se mi dostalo do rukou protestní prohlášení několika ruských členů severozápadní vlády⁷⁰, náramně se podobajících kadetům, v němž se mluví o tom, jak je angličtí generálové pozvali na své zasedání a přes tlumočníka, někdy i plynou ruštinou je vybízeli, aby ihned, přímo na místě sestavili vládu, samozřejmě ruskou, každým coulem demokratickou, něco jako Ústavodárné shromáždění, a jak je vybízeli, aby podepsali, co jim bude předloženo. A jak oni, tito ruští důstojníci, zarytí odpůrci bolševiků, jak tito »kadeti« byli pobouřeni touto neslýchanou opovážlivostí anglických důstojníků, kteří jim nařizovali, rozkazovali zupáckým tónem (a rozkazovat přece umí jenom Rus) sednout a podepsat, co jim bude předloženo, a dále vyprávějí o tom, jak se to všechno zhroutilo. Lituji, že nemáme možnost tyto dokumenty, tato přiznání bělogvardějských důstojníků, kteří se účastnili útoku na Petrohrad, co nejvíc rozšířit.

Proč je tomu tak? Protože jejich Společnost národů je společností jen na papíře, a ve skutečnosti je to smečka dravé zvěře, která se jenom rve a v níž jeden druhému ani za mák nevěří.

Fakticky se i teď holedbají, že společně s Polskem bude útočit i Lotyšsko, Rumunsko a Finsko, a my na základě diplomatických jednání zcela jasně vidíme, že státy, které s námi vedly mírová jednání, změnily po zahájení polského útoku tón a vyrukovaly s mnohdy neslýchaně drzími požadavky. Uvažují čistě jako spekulanti — ostatně od kramáře se nic jiného očekávat ani nedá. Když usoudil, že teď jsou příznivé vyhlídky vyřídit si se Sovětským Ruskem účty, už začíná chodit s nosem nahoru. Ale ať! Viděli jsme to u jiných, významnějších států a žádnou pozornost jsme tomu nevěnovali, protože jsme se přesvědčili, že všechny hrozby Finska, Rumunska, Lotyšska i všech

dalších buržoazních států plně závislých na Dohodě, že tyto hrozby splasknou jako bublina. Polsko uzavřelo smlouvu jenom s Petljurou, generálem bez vojska; tato smlouva však vyvolala mezi ukrajinským obyvatelstvem ještě větší rozhořčení, ještě houfnější přechod celé řady poloburžoazních živlů na stranu Sovětského Ruska, a proto všechno opět dopadlo tak, že místo společného útoku zůstalo jenom při roztříštěných akcích samotného Polska. A teď už vidíme, že ačkoli našim vojskům z pochopitelných důvodů zabral spoustu času přesun, protože stála dál od hranic než Poláci, a potřebovali jsme víc času, abychom naše vojska přisunuli, zahájila naše vojska útok a v těchto dnech přišlo hlášení, že naše jezdeckvo dobylo Žitomir; poslední cestu spojující Kyjev s polskou frontou už naše vojska přešla od jihu i od severu, takže Kyjev je tedy pro Poláky beznadějně ztracený; zároveň jsme se dověděli, že Skulski odstoupil, že polská vláda už kolísá, ztrácí hlavu a prohlašuje, že nám předloží nové mírové podmínky. Račte, páni statkáři a kapitalisté, my se prostudování polských mírových podmínek nikdy nezřekneme. Ale vidíme, že polská vláda vede válku proti vůli své vlastní buržoazie, že polská národní demokracie⁷¹, obdoba našich kadetů a okťabristů — tedy nejzavilejší kontrarevoluční statkáři a buržoazie — jsou proti válce, protože vědí, že v takové válce se zvítězit nedá a že válku vedou polští dobrodruzi, eseri, strana polských socialistů⁷², tedy lidé, mezi nimiž ve vrchovaté míře pozorujeme to, co pozorujeme u eserů, totiž revoluční fráze, vychloubačství, patriotismus, šovinismus, pozérství a nabubřelé fanfaronství. Tyto pány my známe. Když zašli ve válce příliš daleko, když teď začínají dělat ve své vládě přesuny a říkají, že nám navrhnou mírové jednání, odpovíme jim: Jen račte, pánové, zkuste to. Ale my spoléháme jenom na polské dělníky a na polské rolníky; my budeme také mluvit o míru, ale ne s vámi, polští statkáři a polští buržoové, nýbrž s polskými dělníky a rolníky, a uvidíme, co z tohoto jednání vzejde.

Soudružky a soudruzi, přes všechny úspěchy, kterých dosahujeme na polské frontě, nynější situace přece jenom vyžaduje, abychom napnuli všechny síly. To nejnebezpečnější ve válce, která začíná za takových okolností jako nynější válka s Polskem, to nejnebezpečnější je podcenit nepřítele a upokojit se tím, že jsme silnější. Je to skutečně to nejnebezpečnější, co nás může ve válce přivést k porážce; je to ten nejhorší rys ruské povahy, který se projevuje slabostí a ochablostí. Důležité je nejen začít, ale je třeba i vydržet a vytrvat, ale to my Rusové neumíme. Přitom pouze vytrvalým cvikem a ukázněným proletářským bojem proti jakémukoli kolísání a váhání, jenom takovou vytrvalostí je možné přivést pracující Ruska k tomu, aby se tohoto ošklivého návyku zbavili.

Bili jsme Kolčaka, Děnikina a Juděniče, a pořádně, ale nedokázali jsme boj dotáhnout tak daleko, abychom Vrangela vyhnali z Krymu. Říkali jsme si: »No, teď už jsme silnější!«, a proto celá ta řada projevů neukázněnosti a nedbalosti, a Vrangelovi zatím v téže době pomáhá Anglie, jenže prostřednictvím obchodníků, takže se to nedá dokázat. V posledních dnech vylodil Vrangel svá vojska a obsadil Melitopol. Podle posledních zpráv jsme mu ho sice vyrvali zpátky, ale předtím jsme ho ztratili tím nejostudnějším způsobem právě proto, že jsme byli silní. Protože Juděnič, Kolčak a Děnikin byli rozdrceni, začíná Rus projevovat svou povahu: jde si odpočinout, takže většinou je ponechán volný průběh; pro tuto svou nedbalost žene potom desetitisíce svých soudruhů do záhuby. Právě tohle je rys ruské povahy: ačkoli není ani jedna věc ještě dovedena do konce, náš člověk přece jenom, není-li ze všech sil pobízen, začíná hned polevovat v kázní. Proti tomuto rysu je třeba co nejnelitostněji bojovat, neboť přináší zkázu desetitisícům nejlepších rudoarmějců a rolníků a prodlužuje všechna muka hladu. Proto pokud jde o válku, která nám byla vnucena, a přestože jsme silnější než Poláci, musí naším heslem být — potlačovat jakouko-

li nekázeň. Když už se válka stala nevyhnutelnou, je třeba věnovat všechno válečnému úsilí a sebemenší nekázeň a nedostatek energie trestat podle zákonů válečné doby. Válka je válka, a tak ať se nikdo v zázemí nebo při jakékoli mírové práci neopovazuje této povinnosti vyhnout.

Je nutné razit heslo Všechno pro válku! Jinak si s polskou šlechtou a buržoazií neporadíme; aby válka skončila, je třeba dát definitivní ponaučení poslednímu ze soudních států, který si ještě troufá s námi zahrávat. Musíme jim dát takovou lekci, aby se vícekrát ani jejich děti, vnuci a pravnuci ničeho podobného neopovážili (poltlesk), a proto je, soudružky a soudruzi, první povinností pracovníků na vesnici, propagandistů i agitátorů, jakož i soudruhů, kteří teď pracují na kterémkoli úseku mírové práce — tedy na každé schůzi, shromáždění a pracovní poradě, ve všech skupinách každé stranické instituce, ve všech orgánech sovětské moci — pamatovat především na to a stůj co stůj uskutečňovat heslo Všechno pro válku!

Dokud válka neskončí úplným vítězstvím, musíme se vyvarovat všech chyb a hloupostí, kterých jsme se dopouštěli celá léta. Nevím, kolik hloupostí musí Rus udělat, aby se jim odnaučil. Už jednou jsme považovali válku za skončenou, ačkoli jsme nepřítel nedobili a nechali jsme Vrangela na Krymu. Opakuji, že heslo Všechno pro válku! se musí na každé poradě a zasedání, v každém orgánu stát prvním, hlavním bodem pořadu jednání.

Udělalí jsme všechno, přinesli jsme všechny oběti, aby válka skončila? Vždyť jde o to zachránit životy desetitisíců nejlepších soudruhů, kteří hynou na frontě v první linii, zachránit zemi před hladem, který nám hrozí jenom proto, že nedokážeme dovést válku až do konce, ale my ji můžeme a musíme dovést do konce, a to rychle. K tomu je nezbytně nutné, aby byla s nemilosrdnou přísností zavedena kázeň a podřízenost. Sebemenší shovívavost, sebemenší ochablost, která se projeví zde, v zázemí, v ja-

kékoli mírové práci, znamená ztrátu tisíců životů tam a hlad zde.

Proto je třeba stavět se k takovým chybám s nemilosrdnou přísností. To je první a nejdůležitější ponaučení, které vyplývá z celé občanské války Sovětského Ruska; to je první a nejdůležitější ponaučení, které si musí stůj co stůj zapamatovat každý stranický pracovník, zejména je-li jeho úkolem agitace a propaganda; musí vědět, že bude špatným komunistou a zrádcem sovětské moci, nebude-li uskutečňovat toto heslo s neochvějnou rozhodností a neúprosnou nesmlouvavostí k sebemenším chybám.

Jenom za takového předpokladu máme záruku, že brzy zvítězíme, že se zachráníme před hladem. Od soudruhů, kteří přijíždějí ze vzdálených míst, dostáváme zprávy o tom, co se děje v okrajových oblastech. Mluvil jsem se soudruhy, kteří přijeli ze Sibiře, a se soudruhy Lunačarským a Rykovem, kteří se vrátili z Ukrajiny a ze Severního Kavkazu. Mluví o bohatství tohoto kraje s bezmezným údivem. Na Ukrajině krmí pšenicí prasata, na Severním Kavkaze ženy při prodeji mléka vyplachují nádoby mlékem. Ze Sibiře přijíždějí vlaky s vlnou, kůží a jiným bohatstvím; na Sibiři leží desetitisíce pudů* soli, zatímco u nás ztrácí rolnictvo poslední síly a odmítá dávat obilí za papírové peníze, protože si myslí, že papírem se hospodářství nedá obnovit, a zde, v Moskvě, můžete potkat dělníky, kteří padají u stroje hladem. Hlavní překážkou, proč nemůžeme dělníky lépe nasytit, aby obnovili své podlomené zdraví, hlavní překážkou je pokračování ve válce. Za to, co jsme zaspali na Krymu, bude několik desítek tisíc lidí dalšího půl roku trpět podvýživou. Je tomu tak proto, že nejsme dost organizovaní a ukáznění. Tady lidé hynou hladem, zatímco na Ukrajině, na Severním Kavkaze a na Sibiři máme nevídané bohatství, které může nasytit hladovějící dělníky a obnovit průmysl.

* Pud — 16,38 kg. *Čes. red.*

K obnovení hospodářství je třeba kázně. Diktatura proletariátu musí spočívat především v tom, aby vyspělá, nejuvědomělejší a nejukázněnější část městských a průmyslových dělníků, kteří hladovějí nejvíce, kteří za tyto dva roky podstoupili neslýchané oběti, aby vychovali, vyškolili a naučili kázni všechen ostatní proletariát, často neuvědomělý, všechny pracující a rolnictvo. Tady musí všechna sentimentalita, všechno to žvanění o demokracii jít stranou. Přenechme toto žvanění pánům eserům a menševikům, ti se o demokracii narozprávěli s Kolčákem, Děnikinem a Juděničem ažaž. Ať táhnou k Vrangelovi, ten je doučí. A jestliže se někdo nedoučil, je třeba ho doučit.

Trváme na tom, že ti dělníci, kteří na sebe vzali břemeno všech obtíží; kteří vykoupili klid a pevnost sovětské moci za cenu nejneuvěřitelnějších obětí, musí sebe samy považovat za přední oddíl, který uvědomováním a zaváděním kázně pozvedne ostatní pracující, neboť víme, že kapitalismus jako dědictví zanechal pracujícího ve stavu naprosté otupělosti a naprosté nevědomosti, pracujícího, který nechápe, že je možné pracovat nejen pod karabáčem kapitálu, ale i pod vedením organizovaného dělníka. Tento pracující je ale schopen uvěřit, jestliže mu to všechno ukážeme v praxi. Z knížek se tomu nenaučí. Může se naučit, když mu to všechno ukážeme v praxi. Bude muset pracovat pod vedením uvědomělého dělníka, nebo jít pod Kolčaka, pod Vrangela atd. Proto je stůj co stůj nutná co nejpřísnější kázeň a uvědomělé plnění toho, co přikazuje předvoj proletariátu, k čemu se dopracoval svými těžce získanými zkušenostmi. Budeme-li provádět všechna opatření nezbytná pro dosažení našeho cíle, budeme mít záruku, že se nám podaří vybědnout z hospodářského rozvratu a dezorganizace, které vyvolala imperialistická válka. Od 1. srpna 1917 bylo vykoupeno 30 miliónů a od srpna 1918 110 miliónů pudů obilí. To dokazuje, že jsme se začali dostávat z obtíží. Od 1. srpna

1919 do dnešního dne je to více než 150 miliónů. To dokazuje, že se dostáváme z obtíží. Přitom ještě nemáme jaksepatří v rukou Ukrajinu, Severní Kavkaz a Sibiř; až je budeme mít, zajistíme dělníkovi doopravdy a poctivě dva funty* chleba na den.

Chtěl bych se ještě, soudružky a soudruzí, zastavit u otázky, která má význam pro vás, stranické pracovníky na vesnici, s nimiž jsem se stačil aspoň trochu seznámit ze stranických dokumentů. Chci vám říct, že těžiště vaší práce bude především v práci instruktivní, stranické, agitáční a propagandistické. Jeden z hlavních nedostatků této práce spočívá v tom, že neumíme řešit věci z hlediska zájmů státu, že mezi našimi soudruhy, i těmi, kteří tuto práci řídí, je příliš silný návyk na někdejší ilegalitu, kdy jsme buď zde, nebo v cizině sedávali v malých kroužcích a dokonce jsme neměli ani nejmenší představu nebo tušení, jak k takové práci z hlediska zájmů státu přistoupit. Teď už to však musíte vědět a pamatovat, že naším úkolem je vést milióny. Každý představitel státní moci, který přichází na vesnici, ať už jako delegát, nebo jako zmocněnec ústředního výboru, musí mít na paměti, že máme obrovitý státní aparát, který dosud pracuje špatně, protože jej nedovedeme, nemůžeme správně využívat. Máme na vesnicích statisíce učitelů, kteří jsou zakřiknuti, zastrašení kulaky nebo napolo ubiti starou carskou byrokracií, kteří nemohou, nejsou s to pochopit zásady sovětské moci. Máme obrovský vojenský aparát. Bez vojenských komisařů bychom neměli Rudou armádu.

Máme také aparát všeobecné vojenské přípravy⁷³, který musí souběžně s prací vojenskou vyvíjet kulturně osvětovou činnost, musí zvyšovat uvědomění rolnictva.

Tento státní aparát je velmi špatný, nejsou v něm lidé skutečně oddaní, přesvědčení, opravdoví komunisté, takže vy, kteří pojedete na vesnici jako komunisté, nesmíte

* Funt — 409,5 g. *Čes. red.*

pracovat odtrženě od tohoto aparátu, nýbrž naopak, musíte s ním pracovat v těsném sepětí. Každý stranický agitátor, který přichází na vesnici, musí být zároveň i školním inspektorem, nikoli však inspektorem ve starém smyslu slova, nikoli inspektorem, který by zasahoval do záležitostí školství — to by bylo nepřípustné, ale musí být takovým inspektorem, který by dokázal svou práci skloubit s prací lidového komisariátu školství a osvěty, s prací aparátu všeobecné vojenské přípravy, s prací vojenského komisaře, inspektorem, který by se sám považoval za představitele státní moci, za představitele strany, jež vede Rusko. Nesmí na vesnici vystupovat jenom jako propagandista, jenom jako učitel, ale zároveň musí hledět, aby ti učitelé, kteří neslyšeli živé slovo, nebo ty desítky a stovky vojenských komisařů, aby se ti všichni podíleli na práci tohoto stranického agitátora. Každý učitel je povinen mít agitační brožurky; je povinen tyto brožurky nejen mít, ale i předčítat z nich rolníkům. Nebude-li to dělat, musí vědět, že ztratí své místo. Stejně tak musí mít tyto brožurky vojenští komisaři a musí z nich předčítat rolníkům.

Orgány sovětské moci mají k dispozici statisíce zaměstnanců, kteří jsou buďto buržoové, nebo napůl buržoové, nebo jsou tak zaostalí, že v naši sovětskou moc vůbec nevěří, anebo jsou od této moci tak vzdáleni, že pro ně se nachází tam kdesi v Moskvě, kdežto v jejich blízkosti je kulacký rolník, který má obilí, nechává si je pro sebe, jim je nedává a oni hladovějí.

Tady má stranický pracovník dvojí úkol. Musí mít na paměti, že je nejen hlasatelem slova, že musí nejen pomáhat nejzaostalejším vrstvám obyvatelstva — to je jeho hlavní úkol, jinak by nebyl stranickým pracovníkem, jinak by se nemohl nazývat komunistou, ale že kromě toho musí vystupovat jako představitel sovětské moci, musí navázat spojení s učitelstvem, musí práci lidového komisariátu školství a osvěty skloubit se svou prací. Nesmí být

inspektorem, který provádí kontrolu a revizi, nýbrž musí být představitelem vládní strany, jež nyní prostřednictvím části proletariátu vede celé Rusko, a jako takový nesmí zapomínat, že jeho práce je prací instruktivní, že musí pro svou práci získávat a naučit jí všechny učitele a vojenské komisaře, aby mohli vykonávat stejnou práci jako on sám. Oni tuto práci neznají, vy je musíte do ní zasvětit. Jsou nyní vůči systému rolníkovi bezbranní. Musíte jim pomoci, aby se z této závislosti vymanili. Musíte si dobře zapamatovat, že nejste jenom propagandisty a agitátory, ale že jste představiteli státní moci a že nesmíte nynější aparát rozbíjet, zasahovat do jeho organizace a komplikovat ji, ale musíte pracovat tak, aby každý zdatný instruktor, propagandista a agitátor, i kdyby pracoval na vesnici jenom krátce, nezanechal po sobě u těch rolníků komunistů, jejichž obzor rozšířil, stopu jenom ve formě tiskovin, ale aby po něm vždy zůstala stopa ve vědomí těch pracovníků, jejichž činnost kontrolujete a řídíte, jimž dáváte úkoly. Musíte požadovat, aby každý učitel a vojenský komisař pracoval vždy a všude v duchu zásad sovětské moci, by věděl, že je to jeho povinnost, a aby si uvědomil, že nebude-li ji plnit, nebude moci zůstat na svém místě, aby všichni věděli a cítili, že každý agitátor je zplnomocněným představitelem sovětské moci.

Budete-li to dělat takto, budete-li správně využívat svých sil, zdesateronásobíte je, takže každá stovka agitátorů pak zanechá po sobě stopu v podobě organizačního aparátu, který už existuje, ale který pracuje dosud nedokonale a neuspokojivě.

Přeji vám tedy na tomto poli, stejně jako i v ostatní práci úspěch. (Dlouhotrvající potlesk.)

Pravda, č. 127 a 128
13. a 15. června 1920

Podle textu brožury Reč V. I. Lenina na 2-om Vserossijskom sověščanii otvetstvennych organizatorov po rabotě v děrevně, Moskva 1920, porovnaného s textem Pravdy

U S N E S E N Í
O P O T R E S T Á N Í
S P R Á V C E S A N A T O R I A G O R K I
E. J. V E V E R A

Z protokolu soudruhů Běleňkého, Ivanyčova a Gabalina bylo zjištěno, že na příkaz správce sanatoria soudruha Vevera byl 14. června 1920 v parku sanatoria poražen úplně zdravý smrk.

Nařizuji, aby soudruh Vever, správce sanatoria při státním statku v Gorkách, byl za toto poškozování státního majetku

na dobu jednoho měsíce uvězněn.

Rozsudek vykoná výkonný výbor újezdního sovětu v Podolsku, přičemž

(1) bude-li zjištěno, že soudruh Vever nebyl předtím trestán, měl by být propuštěn po týdenním vězení podmíněně s výstrahou, že v případě opětovného nedovoleného kácení v parku, v alejích a v lese nebo jiného poškozování státního majetku si bude muset kromě nového trestu nejen odpykat tři týdny vězení, ale bude i zbaven funkce.

(2) Nástup výkonu trestu určí výkonný výbor újezdního sovětu po dohodě s újezdním zemědělským oddělením nebo správou sovchozů tak, aby zemědělské práce a hospodářství neutrpěly nejmenší újmu.

Ukládám soudruhu Běleňkému, aby toto rozhodnutí sdělil soudruhu Veverovi a jeho spolupracovníkům a dal si od nich potvrdit, že jim to bylo oznámeno; zároveň musí být upozorněni, že za další takový přestupek stihne trest nejen správce, ale i všechny zaměstnanci a dělníky.

Výkonnému výboru újezdního sovětu ukládám, aby mi

podal zprávu, na kdy stanovil nástup trestu a kdy byl trest odpykán.

14. 6. 1920

Předseda Rady práce a obrany
V. Uljanov (Lenin)

*Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

PROJEV
NA ZASEDÁNÍ EXEKUTIVY
KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY
19. ČERVNA 1920
NOVINOVÁ ZPRÁVA

Soudruh Lenin formuloval otázku takto: Co znamená uznávat diktaturu proletariátu de facto? Znamená to denně v propagandě, agitaci a veřejných projevech připravovat proletariát k dobytí moci, k potlačení vykořisťovatelů, k potlačení všech nepřátel proletariátu. Soudruh Lenin na základě mnoha dokumentů a novinových zpráv poukázal na to, že mezi III. internacionálou a veškerou politikou francouzské strany⁷⁴ leží hluboká *propast*. Odhalil také úplnou prohnilost turatiovského křídla italské strany, které brání celé straně zaujmout naprosto správný postoj.

Pravda, č. 133
20. června 1920
a *Izvěstija VCIK*, č. 134
22. června 1920

Podle textu Pravdy

N Á V R H U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)
O Ú K O L E C H K S R (b)
V T U R K E S T Á N U ⁷⁵

Teze i návrh se jako celek v základě schvalují, jenom oboje pozměnit v tom smyslu,

(1) aby Rusové a přistěhovalci měli, pokud jde o držbu půdy, stejná práva jako místní obyvatelé;

(2) aby byli ruští kulaci co nejrázněji zneškodněni, vystěhováni a podřízeni kontrole;

(3) nedovolit turkestánské komisi⁷⁶ měnit dekrety bez souhlasu Turkestánského ústředního výkonného výboru sovětů a turkestánské rady lidových komisařů ani bez souhlasu ústředí;

(4) důkladně promyslet, připravit a uskutečnit — postupně, ale nesmlouvavě — předání moci místním *sovětům pracujících* pod kontrolou spolehlivých komunistů;

(5) o rozdělení republiky na tři části nedělat žádná předběžná rozhodnutí;

(6) jako všeobecný úkol stanovit svržení feudalismu, ale ne komunismus.

Napsáno 22. června 1920

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

TELEFONICKÁ DEPEŠE
PŘEDSEDNICTVU
CELORUSKÉ PORADY
O ZÁSOBOVÁNÍ
1. ČERVENCE 1920⁷⁷

Velmi rád bych, soudružky a soudruzi, přišel na vaše zasedání a promluvil o nejdůležitějších otázkách zásobování, které jsou na programu vaší porady. Ale nemohu bohužel svůj úmysl realizovat, a tak jsem nucen spokojit se jenom s tímto kratičkým telefonickým poselstvím. Považuji za nutné oznámit vám, soudružky a soudruzi, že úspěšné výsledky vaší práce, která je neobyčejně obtížná a odpovědná, podnítily nedávno radu lidových komisařů k tomu, aby schválila usnesení vyjadřující uspokojení nad úspěchy zásobovacích orgánů ve výkupu. Není nejmenších pochyb o tom, že se zásobovací orgány za uplynulé více než dva roky organizačně upevnily a zesílily. Za to do značné míry vděčíme vašemu úsilí.

Avšak s dosaženými výsledky se samozřejmě nesmíme spokojit. Fronta hladu, která je po frontě vojenské nejdůležitější, vás staví před celou řadu nových úkolů, bez jejichž splnění není možné ani dále upevňovat dělnicko-rolnickou moc, ani zvládnout naléhavé, palčivé úkoly hospodářské výstavby.

Doufám také, že pokud jde o hospodářskou výstavbu, pomůžete vytvořit správný vztah k družstevnictví, jak to ukládá usnesení sjezdu strany⁷⁸, aby byl úspěšně vyřešen složitý, ale prospěšný úkol přeměny maloburžoazního družstevnictví v družstevnictví socialistické.

Úspěchy, kterých jste již v zásobování dosáhli, vás zavazují ještě více než dosud, abyste nové úkoly zvládli děj se co děj, a tak se přiblížili k faktickému vyřešení problé-

mů zásobování, neboť komu je mnoho dáno, od toho je i mnoho požadováno, a vy jste svou prací dokázali, že vám toho bylo dáno už hodně. Dovolte mi tedy, abych vám popřál úspěch v řešení otázek, které máte na programu své porady, a také ve vaší každodenní práci, k níž, jak jsem přesvědčen, přistoupíte po skončení porady na svých pracovištích s desateronásobnou energií.

*Napsáno 30. června 1920
Otištěno 2. července 1920
v Pravdě, č. 143*

Podle textu Pravdy

NA POMOC RANĚNĚMU RUDOARMĚJCI!

S nesmírnou námahou a bolestně pomalu se nám díky hrdinství dělníků a všech pracujících přece jenom daří pozvedat a obnovovat hospodářství rozvrácené carem a kapitalisty. Nakonec jsme přece jenom popošli o kousek dál. Ale veškeré naše těžkosti a strasti nejsou nic ve srovnání s tím, co musí vytrpět raněný rudoarmějec, prolévající krev, aby ubránil dělnickou a rolnickou moc před polskými pány a kapitalisty, které popichují kapitalisté Anglie, Francie a Ameriky.

Ať každý v zázemí pamatuje na svou povinnost — pomáhat ze všech sil raněnému rudoarmějci!

2. 7. 1920

N. Lenin

*Faksimile rukopisu otištěno
5. července 1920 v časopise
Raněnyj krasnoarmejec, č. 1*

Podle faksimile

ODPOVĚĎ NA DOPIS
SPOJENÉHO PŘÍPRAVNÉHO
VÝBORU PRO USTAVENÍ
KOMUNISTICKÉ STRANY
VELKÉ BRITÁNIE⁷⁹

Dne 20. června jsem dostal od Spojeného přípravného výboru pro ustavení Komunistické strany Velké Británie (Joint Provisional Committee for the Communist Party of Britain) dopis, a tak spěchám, abych mu na jeho prosbu odpověděl, že plně sympatizuji s jeho plánem na okamžité založení jednotné komunistické strany v Anglii. Taktiku soudružky Sylvie Pankhurstové a Dělnické socialistické federace (WSF), kteří se vyhýbají sjednocení BSP, SLP* a dalších stran v jednotnou komunistickou stranu, považuji za nesprávnou. Já osobně jsem zejména pro účast v parlamentě a pro připojení k Labouristické straně pod podmínkou, že bude zachována úplná svoboda a samostatnost komunistické práce, a budu tuto taktiku hájit na II. kongresu III. internacionály 15. července 1920 v Moskvě. Podle mého názoru by bylo nejlepší rychle založit jednotnou komunistickou stranu v duchu všech usnesení III. internacionály a dosáhnout co největšího sblížení této strany s Průmyslovými dělníky světa (IWW) a s výbory továrních důvěrníků (Shop Stewards' Committees)⁸⁰, aby s nimi mohla v nejbližší budoucnosti úplně splynout.

3.7. 1920

N. Lenin

* British Socialist Party, Socialist Labour Party. Čes. red.

*Otištěno anglicky 22. července 1920
v listu The Call, č. 224
Rusky poprvé otištěno roku 1950.
Sočinění V. I. Lenina
sv. 31, 4. vyd.*

Podle rukopisu

PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ
PŘI KLADENÍ
ZÁKLADNÍHO KAMENE
K POMNÍKU K. LIEBKNECHTA
A R. LUXEMBURGOVÉ
V PETROHRADĚ
19. ČERVENCE 1920⁸¹
NOVINOVÁ ZPRÁVA

Soudružky a soudruzi, komunističtí vůdcové přinášejí ve všech zemích nezměrné oběti, tisíce jich hynou ve Finsku, v Maďarsku a v jiných zemích. Avšak žádné pronásledování nezastaví růst komunismu a hrdinství takových bojovníků, jako byli Karl Liebknecht a Rosa Luxemburová, nás naplňuje optimismem a dává nám víru v úplné vítězství komunismu. (Projev soudruha Lenina byl provázen hromovým voláním »hurá«. Zpívala se Internacionála.)

*Petrogradskaja pravda, č. 159
21. července 1920*

*Podle listu
Petrogradskaja pravda*

TEZE
K II. KONGRESU
KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY

Napsáno v červnu—červenci 1920
Otištěno: Předběžný náčrt tezí o národnostní a
koloniální otázce — 14. července 1920
v časopisu Kommunističeskij internacional, č. 11;
Předběžný náčrt tezí o agrární otázce,
Teze o hlavních úkolech II. kongresu Komunistické internacionály
a Podmínky pro přijetí do Komunistické
internacionály — 20. července 1920
v časopisu Kommunističeskij internacional, č. 12;
Dvacátý bod podmínek pro přijetí
do Komunistické internacionály — 28. září 1920 v časopisu
Kommunističeskij internacional, č. 13;
dopis Exekutivě Komunistické internacionály
poprvé otištěn roku 1942
v publikaci Leninskij sbornik XXXIV

Předběžný náčrt tezí o národnostní a koloniální otázce
otištěn podle rukopisu porovnaného s kartáčovým obsahem,
v němž Lenin provedl korektury;
Předběžný náčrt tezí o agrární otázce — podle rukopisu;
Teze o hlavních úkolech II. kongresu
Komunistické internacionály a Podmínky pro přijetí
do Komunistické internacionály — podle časopisu
Kommunističeskij internacional; dopis Exekutivě
Komunistické internacionály podle rukopisu

PŘEDBĚŽNÝ NÁČRT TEZÍ
O NÁRODNOSTNÍ
A KOLONIÁLNÍ OTÁZCE

(PRO II. KONGRES
KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY)

Předkládám soudruhům k posouzení níže uvedený návrh tezí o koloniální a národnostní otázce pro II. kongres Komunistické internacionály a prosím všechny soudruhy, zejména ty, kteří mají konkrétní znalosti o některé z těchto velmi složitých otázek, aby se *v co nejstručnější (nanejvýš 2—3 stránky) formě* vyslovili, navrhli opravu, doplnění nebo konkrétní vysvětlení⁸² zejména k těmto otázkám:

Rakouské zkušenosti.

Polsko-židovské a ukrajinské zkušenosti.

Alsasko-Lotrinsko a Belgie.

Irsko.

Dánsko-německé vztahy. Italsko-francouzské
a italsko-slovanské vztahy.

Balkánské zkušenosti.

Východní národy.

Boj proti panislámismu.

Poměry na Kavkaze.

Baškirská a Tatarská republika.

Kirgizie.

Turkestán, jeho zkušenosti.

Černoši v Americe.

Kolonie.

Čína—Korea—Japonsko.

5. 6. 1920 *N. Lenin*

1. Buržoazní demokracie, jak to vyplývá ze samé její podstaty, se vyznačuje tím, že rovnost vůbec, tedy i rovnost mezi národy, chápe abstraktně nebo formálně. Pod rouškou všeobecné rovnosti lidí vyhláší formální nebo právní rovnost mezi vlastníkem a proletářem, mezi vykořisťovatelem a vykořisťovaným, čímž nehorázně klame utlačované třídy. Myšlenku rovnosti, myšlenku, která je sama odrazem vztahů zbožní výroby, přeměňuje buržoazie pod záminkou údajné absolutní rovnosti lidí v nástroj boje proti odstranění tříd. Požadavek rovnosti má však skutečný smysl jedině tehdy, je-li požadováno odstranění tříd.

2. Komunistická strana jako uvědomělá představitelka boje proletariátu za svržení jařma buržoazie musí v souladu se svým základním úkolem, jímž je boj proti buržoazní demokracii a odhalování její lživosti a pokrytectví, klást i v národnostní otázce hlavní důraz nikoli na abstraktní a formální principy, nýbrž za prvé na přesné zjištění konkrétní historické a především ekonomické situace; za druhé na přesné odlišování zájmů utlačovaných tříd, pracujících a vykořisťovaných, od všeobecného pojetí národních zájmů vůbec, neboť takové pojetí představuje zájmy vládnoucí třídy; za třetí na přesné odlišování národů utlačovaných, závislých a nerovnoprávných od národů utlačujících, vykořisťovatelských a plnoprávných na rozdíl od buržoazně demokratické lži, kterou je zastíráno koloniální a finanční zotročení obrovské většiny obyvatelstva světa nepatrnou menšinou nejbohatších vyspělých kapitalistických zemí, zotročení, které je příznačné pro epochu finančního kapitálu a imperialismu.

3. Imperialistická válka v letech 1914—1918 před zraky všech národů a utlačovaných tříd celého světa zvláště jasně odhalila lživost buržoazně demokratických frází, protože prakticky ukázala, že versailleská smlouva vychvalovaných »západních demokracií« znamená ještě brutálnější a ničemnější znásilňování slabých národů než

brestlitevská smlouva německých junkerů a císaře. Společnost národů a celá poválečná politika Dohody odhalují tuto pravdu ještě jasněji a zřetelněji, a tím vlastně všude zesilují revoluční boj proletariátu vyspělých zemí i všech pracujících mas koloniálních a závislých zemí a urychlují tak krach maloburžoazních nacionalistických iluzí o možnosti mírového soužití a rovnosti národů za kapitalismu.

4. Z výše uvedených hlavních tezí vyplývá, že Komunistická internacionála musí ve veškeré své politice v národnostní a koloniální otázce klást hlavní důraz na sblížení proletářů a ostatních pracujících všech národů a zemí ke společnému revolučnímu boji za svržení statkářů a buržoazie. Neboť jedině takové sblížení zaručuje vítězství nad kapitalismem a bez tohoto vítězství není možné odstranit národnostní útlak a nerovnoprávnost.

5. Mezinárodní politická situace dala nyní na pořad dne diktaturu proletariátu, a proto se všechny události světové politiky nezbytně točí kolem jednoho ústředního bodu, a to kolem boje světové buržoazie proti Sovětské ruské republice, jež kolem sebe nevyhnutelně seskupuje jednak hnutí uvědomělých dělníků všech zemí za sověty [rady], jednak všechna národně osvobozeněcká hnutí kolonií a utlačovaných národů, které se na svých trpkých zkušenostech přesvědčují, že jedinou záchranou je pro ně vítězství sovětské moci nad světovým imperialismem.

6. Dnes se tedy nelze omezovat na to, že budeme pouze uznávat nebo proklamovat sblížení pracujících různých národů, nýbrž musíme ve své politice usilovat o vytvoření co nejtěsnějšího svazku všech národně osvobozeněckých a koloniálně osvobozeněckých hnutí se Sovětským Ruskem a formy tohoto svazku stanovit podle toho, na jakém vývojovém stupni je komunistické hnutí mezi proletariátem určité země nebo buržoazně demokratické osvobozeněcké hnutí dělníků a rolníků v zaostalých zemích či mezi zaostalými národy.

7. Federace je přechodnou formou k úplné jednotě

pracujících různých národů. Účelnost federace byla již v praxi prokázána jak ve vztazích RSFSR k jiným republikám sovětského typu (před nějakým časem k maďarské, finské⁸³ a lotyšské⁸⁴, dnes k ázerbájdžánské a ukrajinské), tak i v rámci RSFSR k národům, které dříve neměly ani vlastní stát, ani autonomii (například Baškirská a Tatarská autonomní republika v RSFSR, které byly vytvořeny v letech 1919 a 1920).

8. Komunistická internacionála má v tomto směru za úkol jednak dále rozvíjet, jednak sledovat a v praxi prověřovat tyto nové federace, vznikající na základě sovětského zřízení a hnutí za sověty. Protože považujeme federaci za přechodnou formu k úplné jednotě, musíme usilovat o stále těsnější a těsnější federativní svazek, což znamená mít na zřeteli za prvé, že bez nejtěsnějšího svazku republik sovětského typu nelze uhájit jejich existenci, neboť jsou obklíčeny vojensky nepoměrně silnějšími imperialistickými státy celého světa; za druhé, že mezi těmito republikami je nutné vytvořit pevný hospodářský svazek, neboť jinak nelze obnovit produktivní síly zničené imperialismem a hmotně zabezpečit pracující; za třetí, že se prosazuje tendence k vytvoření jednotného světového hospodářství jako celku, řízeného podle společného plánu proletariátem všech národů, tendence, která se zcela zřetelně projevila již za kapitalismu a kterou je nutné za socialismu bezpodmínečně dál rozvíjet a plně realizovat.

9. Ve vnitrostátních vztazích se národnostní politika Komunistické internacionály nemůže omezit na pouhé formální, ryze deklarativní a prakticky k ničemu nezavazující uznávání rovnoprávnosti národů, jako to vidíme u buržoazních demokratů — ať už se sami za takové otevřeně prohlašují, nebo se vydávají za socialisty, jako to činí socialisté II. internacionály.

Komunistické strany musí ve veškeré své propagandě a agitaci — z parlamentní tribuny i mimo ni — nejen vytrvale odhalovat neustálé porušování rovnoprávnosti ná-

rodů a záruk práv národnostních menšin ve všech kapitalistických státech, přestože tyto státy mají »demokratické« ústavy, ale musí také za prvé neustále vysvětlovat, že jedině sovětské zřízení je s to přinést národům skutečnou rovnoprávnost, a to tak, že sjednotí nejprve proletáře a potom všechny ostatní pracující v boji proti buržoazii; za druhé musí všechny komunistické strany poskytnout přímou pomoc revolučnímu hnutí vznikajícímu mezi závislými nebo nerovnoprávnými národy (například v Irsku, mezi americkými černochoy apod.) a také v koloniích.

Bez tohoto zvlášť důležitého předpokladu zůstává boj proti utlačování závislých národů a kolonií, jakož i uznání jejich práva na oddělení a na vytvoření samostatného státu klamnou zástěrkou, jako to vidíme u stran II. internacionály.

10. Uznávat internacionalismus slovy a zaměňovat jej ve skutečnosti — ve veškeré propagandě, agitaci a praktické činnosti — maloburžoazním nacionalismem a pacifismem je zcela běžné nejen ve stranách II. internacionály, ale i ve stranách, které z ní vystoupily, ba dokonce dosti časté i ve stranách, které se nyní nazývají komunistickými. Boj proti tomuto zlu, proti nejhlobběji zakořeněným maloburžoazním nacionálním předsudkům se dostává do popředí tím více, čím aktuálnějším úkolem se stává přeměna diktatury proletariátu z diktatury národní (tj. existující v jedné zemi a nezpůsobilé určovat světovou politiku) v diktaturu mezinárodní (tj. diktaturu proletariátu alespoň v několika vyspělých zemích, schopnou mít rozhodující vliv na veškerou světovou politiku). Maloburžoazní nacionalismus prohlašuje za internacionalismus pouhé uznávání rovnoprávnosti národů a ponechává (nemluvě již o ryze verbálním rázu takového uznávání) bez povšimnutí nacionální egoismus, kdežto proletářský internacionalismus vyžaduje za prvé, aby zájmy proletářského boje v jedné zemi byly podřizovány zájmům tohoto boje ve světovém měřítku; za druhé, aby národ, který

zvítězí nad buržoazií, byl schopen a odhodlán přinést i ty největší národní oběti pro svržení mezinárodního kapitálu.

Ve státech, které jsou již úplně kapitalistické, kde existují dělnické strany, jež jsou opravdovým předvojem proletariátu, je tedy prvním a nejdůležitějším úkolem boj proti oportunistickému a maloburžoazně pacifistickému překrucování pojmu a politiky internacionalismu.

11. Pokud jde o zaostalejší státy a národy, kde převládají feudální nebo patriarchální a patriarchálně rolnické vztahy, je třeba mít na zřeteli zejména toto:

Za prvé je nutné, aby všechny komunistické strany podporovaly buržoazně demokratické osvobozené hnutí v těchto zemích; neaktivněji jsou mu povinni pomáhat především dělníci té země, na které je zaostalý národ koloniálně nebo finančně závislý;

za druhé je nutné bojovat proti duchovenstvu a ostatním reakčním a středověkým silám, které mají v zaostalých zemích vliv;

za třetí je nutné bojovat proti panislámismu a podobným směrům, které se pokoušejí využít osvobozeného hnutí proti evropskému a americkému imperialismu, aby se upevnilo postavení chánů, statkářů, mullů apod.;*

za čtvrté je nutné zvlášť podporovat rolnické hnutí v zaostalých zemích proti statkářům, proti velkým pozemkovým vlastníkům a proti nejrůznějším projevům nebo pozůstatkům feudalismu a snažit se vtisknout rolnickému hnutí co nejrevolučnější ráz, přičemž je nutné vytvářet co nejtěsnější svazek západoevropského komunistického proletariátu s revolučním hnutím rolníků na Východě, v koloniích a vůbec ve všech zaostalých zemích; zejména je nutné zaměřit veškeré úsilí na to, aby v zemích, v nichž převládají předkapitalistické vztahy, byly

* V korektuře udělal Lenin proti druhému a třetímu bodu svorku a napsal: »Druhý a třetí bod spojit.« *Red.*

uplatněny základní principy sovětského zřízení, a to ustavováním »sovětů pracujících« apod.;

za páté je nutné rázně bojovat proti tomu, aby se buržoazně demokratické osvobozené proudy v zaostalých zemích přebarvovaly na komunistické; Komunistická internacionála by měla podporovat buržoazně demokratická národní hnutí v koloniích a v zaostalých zemích jedině za předpokladu, že potenciální příslušníci budoucích proletářských stran — komunistických nejen svým názvem — budou ve všech zaostalých zemích seskupováni a vychováváni tak, aby si uvědomovali své zvláštní úkoly týkající se boje proti buržoazně demokratickým hnutím ve vlastním národě; Komunistická internacionála musí v koloniích a zaostalých zemích postupovat v dočasném svazku s buržoazní demokracií, ale nesmí s ní splývat a musí bezpodmínečně zachovávat samostatnost proletářského hnutí i v jeho zárodečné formě;

za šesté je nutné neúnavně vysvětlovat a odhalovat v nejširších pracujících masách všech, zejména pak zaostalých zemí podvod, jehož se soustavně dopouštějí imperialistické státy, které pod rouškou ustavování politicky nezávislých států vytvářejí státy hospodářsky, finančně i vojensky na nich plně závislé; za nynější mezinárodní situace není pro závislé a slabé národy jiná záchrana než svazek republik sovětského typu.

12. Staletý útlak koloniálních a slabých národů imperialistickými státy zanechal mezi pracujícími utlačovaných zemí nejen rozhořčení, ale i nedůvěru k utlačujícím národům, a tedy i k proletariátu těchto národů. Podlá zrada, které se na socialismu dopustila většina oficiálních vůdců tohoto proletariátu v letech 1914—1919, kdy pod rouškou »obrany vlasti« bylo sociálšovinisticky obhajováno »právo« »vlastní« buržoazie na utlačování kolonií a drancování finančně závislých zemí, nutně musela tuto naprosto oprávněnou nedůvěru posílit. A nadto čím je země zaostalejší, tím silnější pozici v ní zaujímá zemědě-

ská malovýroba, patriarchálnost a provinciálnost, což nevyhnutelně vede k tomu, že jsou tam zvlášť silně a zvlášť pevně zakořeněny ty nejhlubší maloburžoazní předsudky, totiž předsudky nacionálního egoismu a nacionální omezenosti. Protože tyto předsudky mohou vymizet teprve po zániku imperialismu a kapitalismu ve vyspělých zemích a po radikální přeměně veškerého základu ekonomického života zaostalých zemí, je jisté, že budou mizet jen velmi pomalu. Z toho vyplývá, že uvědomělý komunistický proletariát všech zemí je povinen chovat se k pozůstatkům nacionálního cítění, které se zachovaly v nejděle ujařmených zemích a národech, zvlášť ohleduplně a zvlášť šetrně a zároveň musí činit jisté ústupky, aby tato nedůvěra a tyto předsudky byly rychleji překonávány. Nebude-li proletariát a s ním ostatní pracující všech zemí a národů celého světa dobrovolně usilovat o spojenectví a jednotu, nemůže být vítězství nad kapitalismem úspěšně dovršeno.

PŘEDBĚŽNÝ NÁČRT TEZÍ O AGRÁRNÍ OTÁZCE

(PRO II. KONGRES
KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY)

Soudruh Marchlewski ve svém článku⁸⁵ skvěle rozebral příčiny, proč Druhá, dnes už žlutá internacionála nejen nemohla stanovit taktiku revolučního proletariátu v agrární otázce, ale ani náležitě upozornit na nutnost řešení této otázky. Dále pak soudruh Marchlewski vyložil teoretické zásady komunistického agrárního programu III. internacionály.

Podle těchto zásad může (a myslím, že musí) být vypracována společná rezoluce kongresu Komunistické internacionály o agrární otázce, který se sejde 15. července 1920.

Uvádím předběžný náčrt této rezoluce.

1. Jedině městský a průmyslový proletariát vedený komunistickou stranou může osvobodit pracující na vesnici od útlaku kapitálu a velkostatkářského pozemkového vlastnictví, od hospodářského rozvratu a imperialistických válek, které v případě zachování kapitalistického řádu budou nutně znovu a znovu vznikat. Pro pracující na vesnici není jiná záchrana než spojit se s komunistickým proletariátem a bezvýhradně podporovat jeho revoluční boj za svržení jařma statkářů (velkých pozemkových vlastníků) a buržoazie.

Naproti tomu nemohou průmysloví dělníci splnit své světodějně poslání a osvobodit lidstvo od útlaku kapitálu a válek, budou-li se omezovat na úzce cechařské, úzce profesní zájmy a sobecky se starat výhradně o zlepšení svého mnohdy obstojného maloburžoazního postavení.

Právě tak je tomu v mnoha vyspělých zemích s »dělnickou aristokracií«, která tvoří jádro pseudosocialistických stran II. internacionály, ačkoli ve skutečnosti se skládá z úhlavních nepřátel a zrádců socialismu, z maloburžoazních šovinistů a agentů buržoazie v dělnickém hnutí. Proletariát je skutečně revoluční, skutečně socialisticky jednající třídou jenom tehdy, jestliže vystupuje a jedná jako předvoj všech pracujících a vykořisťovaných, jako jejich vůdce v boji za svržení vykořisťovatelů, což se nedá uskutečnit jinak než tak, že třídní boj bude přenesen i na vesnici, že se pracující na vesnici semknou kolem komunistické strany městského proletariátu a ten je bude vychovávat.

2. Pracující a vykořisťované vesnické masy, které městský proletariát musí vést do boje nebo je přinejmenším získat na svou stranu, jsou ve všech kapitalistických zemích reprezentovány těmito třídami:

Za prvé zemědělským proletariátem, námezdními dělníky (najímanými na celý rok, na sezónu, na několik dnů), kteří si opatřují životní potřeby námezdní prací v kapitalistických zemědělských podnicích. *Hlavním* úkolem komunistických stran ve všech zemích je vytvořit samostatné organizace této třídy (politické, vojenské, odborové, družstevní, kulturně osvětové atd.), které nebudou sdružovat jiné skupiny vesnického obyvatelstva, zesílit propagandu a agitaci mezi příslušníky této třídy a získat je pro sovětskou moc a diktaturu proletariátu.

Za druhé poloproletáři neboli parcelovými rolníky, tj. těmi, kteří si opatřují životní potřeby zčásti námezdní prací v zemědělských a průmyslových kapitalistických podnicích a zčásti prací na vlastním nebo zpachtovaném kousku půdy, který skýtá jen určitou část obživy pro jejich rodiny. Tato skupina vesnického pracujícího obyvatelstva je ve všech kapitalistických zemích velmi početná; její existenci a její zvláštní postavení zastírají představitelé buržoazie a žlutí »socialisté« z II. internacionály, kteří

jednak vědomě klamou dělníky, jednak slepě podléhají zakořeněným maloměšťáckým názorům a směšují tuto skupinu s celkovou masou »rolnictva«. Takový způsob buržoazního ohlupování dělníků pozorujeme nejčastěji v Německu a ve Francii, jakož i v Americe a jiných zemích. Zaměří-li komunistická strana správně svou práci, stane se tato skupina jejím spolehlivým stoupencem, neboť postavení takových poloproletářů je velmi těžké, takže nastolení sovětské moci a diktatury proletariátu by jim přineslo obrovské a okamžité výhody.

Za třetí malorolnictvem, tj. drobnými zemědělci, kteří buď vlastní, nebo mají zpachtovány nevelké kousky půdy, z jejichž výnosu mohou pokrýt potřeby své rodiny a svého hospodářství a nenajímají k tomu cizí pracovní síly. Je nesporné, že této vrstvě jako takové přináší vítězství proletariátu okamžitě a v plném rozsahu tyto výhody: (a) zprošťuje ji (například métayers, podílní pachtýři ve Francii, také v Itálii aj.) placení pachtovného nebo odvádění části úrody velkým pozemkovým vlastníkům; (b) zbavuje ji hypotekárních dluhů; (c) zprošťuje ji rozmanitých forem útlaku a závislosti na velkých pozemkových vlastnících (lesy, jejich užívání apod.); (d) proletářská státní moc ihned poskytuje jejich hospodářství pomoc (možnost užívání zemědělského nářadí a částečně i budov kapitalistických velkostatků, které proletariát vyvlastnil, opatření státní proletářské moci, jimiž jsou spotřební a zemědělská družstva, přinášející za kapitalismu největší prospěch bohatým a středním rolníkům, ihned přeměňována v organizace, které budou pomáhat především vesnické chudině, tj. proletářům, poloproletářům, drobným rolníkům apod.) a mnohé jiné.

Zároveň si musí komunistická strana jasně uvědomit, že v období přechodu od kapitalismu ke komunismu, tj. za diktatury proletariátu, nevyhnutelně dojde v této vrstvě alespoň zčásti ke kolísání, které se bude projevat v usilování o naprosto neomezenou svobodu obchodu

a o svobodné využívání práv soukromého vlastnictví, neboť tato vrstva, která již (byť v nepatrné míře) prodává spotřební předměty, je zdemoralizována spekulací a vlastnickými návyky. Bude-li však politika proletariátu pevná a vypořádá-li se vítězný proletariát opravdu rázně s velkými pozemkovými vlastníky a velkými rolníky, nebude kolísání této vrstvy nijak zvlášť silné a nebude moci nic změnit na tom, že tato vrstva jako celek bude pro proletářský převrat.

3. Tyto tři výše uvedené skupiny dohromady tvoří ve všech kapitalistických zemích většinu vesnického obyvatelstva. Proto je úspěch proletářského převratu plně zajištěn nejen ve městech, ale i na vesnici. Sice je velmi rozšířen opačný názor, ale udržuje se za prvé jenom proto, že buržoazní věda a statistika soustavně klamou a všemožně zastírají hlubokou propast mezi těmito vesnickými třídami a jejich vykořisťovateli — statkáři a kapitalisty, jakož i mezi poloproletáři a drobnými rolníky na jedné straně a velkými rolníky na straně druhé; za druhé se tento názor udržuje proto, že hrdinové Druhé, žluté internacionály a »dělnická aristokracie« vospělých zemí, zdemoralizovaná imperialistickými výsadami, nedovedou a nechtějí vyvíjet skutečně proletářskou revoluční propagandu, agitaci a organizační činnost mezi vesnickou chudinou; oportunisté věnovali a věnují veškerou svou pozornost teoretickému zdůvodňování i praktickému provádění politiky paktování s buržoazií, tedy i s velkými a středními rolníky (o těch viz dále), a nikoli revolučnímu svržení buržoazní vlády a buržoazie proletariátem; za třetí se tento názor udržuje v důsledku tvrdošíjného nepochopení pravdy, což se už stalo zakořeněným předsudkem (souvisejícím se všemi buržoazně demokratickými a parlamentními předsudky), pravdy, kterou teoreticky plně dokázal marxismus a plně potvrdily zkušenosti proletářské revoluce v Rusku, že totiž nesmírně zdeptané, roztržštěné a ubité vesnické obyvatelstvo všech tří výše uvedených

kategorií, které je ve všech, i v těch nejvyspělejších zemích odsouzeno žít v napůl barbarských podmínkách, je sice hospodářsky, sociálně i kulturně zainteresováno na vítězství socialismu a je s to rozhodně podpořit revoluční proletariát, ale teprve *tehdy*, až proletariát dobude politickou moc, teprve *tehdy*, až se proletariát rázně vypořádá s velkými pozemkovými vlastníky a kapitalisty, teprve *tehdy*, až se tito zdeptaní lidé *v praxi* přesvědčí, že mají organizovaného vůdce a zastánce, dostatečně silného a pevného, aby jim pomohl a vedl je, aby jim ukázal správnou cestu.

4. Za »střední rolnictvo« je v ekonomickém smyslu třeba považovat za první drobné zemědělce, kteří buď vlastní, nebo mají propachtovány sice nevelké, ale přece jenom takové kousky půdy, že jim za kapitalismu zpravidla nejen dostačují k nuzné obživě rodiny a k udržování hospodářství, ale ještě jim umožňují dosahovat určitého přebytku, který lze, alespoň v nejpříznivějších letech, přeměňovat v kapitál; za druhé drobné zemědělce, kteří dosti často (například v každém druhém nebo třetím hospodářství) zaměstnávají cizí pracovní síly. Konkrétním příkladem středního rolnictva ve vyspělé kapitalistické zemi může být v Německu podle soupisu zemědělských podniků z roku 1907 skupina hospodářství s 5—10 hektary, v níž počet usedlostí se zemědělskými námezdními dělníky tvoří zhruba třetinu všech hospodářství v této skupině*. Ve Francii, kde je více rozšířeno pěstování speciálních plodin, například vinné révy, jejichž obdělávání

* Zde jsou přesná čísla: výměru 5—10 hektarů má 652 798 (z 5 736 082) hospodářství; kromě 2 003 633 pracujících členů rodiny (Familienangehörige) je v nich zaměstnáno 487 704 námezdních dělníků všeho druhu^[212]. V Rakousku bylo podle soupisu z roku 1902 v této skupině 383 331 hospodářství, z toho 126 136 hospodářství používalo námezdní práce; námezdních dělníků bylo 146 044 a pracujících členů rodiny 1 265 969. Celkem bylo v Rakousku 2 856 349 hospodářství^[193].

je obzvlášť pracné, používá tato skupina pravděpodobně ještě o něco víc cizích námezdních pracovních sil.

Revoluční proletariát si nemůže — alespoň pro nejbližší budoucnost a pro začátek období diktatury proletariátu — klást za úkol získat tuto vrstvu na svou stranu, nýbrž musí se omezit na její neutralizaci, tj. musí ji v boji mezi proletariátem a buržoazií učinit neutrální. Kolísání této vrstvy mezi oběma těmito silami je nevyhnutelné, takže na počátku nové epochy bude u ní ve vyspělých kapitalistických zemích převažovat tendence jít s buržoazií, neboť u této vrstvy převládá světový názor a smýšlení vlastníků; projevuje se u ní bezprostřední zainteresovanost na spekulaci, na »svobodě« obchodu a vlastnictví a přímý antagonistický vztah k námezdním dělníkům. Vítězný proletariát bezprostředně zlepší postavení této vrstvy zrušením pachtovného a hypoték. Ve většině kapitalistických států není vůbec nutné, aby proletářská moc ihned úplně zrušila soukromé vlastnictví, takže v každém případě bude drobnému i střednímu rolnictvu zaručeno, že jeho půda mu bude nejen ponechána, ale že se i zvětší o celou výměru, kterou si obvykle pachtovalo (zrušení pachtovného).

Budou-li taková opatření spojena s nelítostným bojem proti buržoazii, bude úspěch politiky neutralizace plně zaručen. Proletářská státní moc musí uskutečňovat přechod ke kolektivnímu zemědělství jen s nesmírnou obezřetností a postupně, musí přitom působit příkladem a postupovat bez jakéhokoli násilí vůči střednímu rolnictvu.

5. Velcí rolníci (Grossbauern) jsou kapitalističtí podnikatelé v zemědělství, kteří zpravidla zaměstnávají několik námezdních dělníků a jsou spjati s »rolnictvem« jen poměrně nízkou kulturní úrovní, způsobem života a vlastní fyzickou prací ve svém hospodářství. Je to nejpočetnější buržoazní vrstva, která je přímým a zapřísáhlým nepřítelem revolučního proletariátu. Boji proti této vrstvě, vy-

svobození pracujících a vykořisťované většiny vesnického obyvatelstva z ideového a politického vlivu těchto vykořisťovatelů apod. musí komunistické strany věnovat ve veškeré své práci na vesnici hlavní pozornost.

Po vítězství proletariátu ve městech se tato vrstva bude naprosto nevyhnutelně stavět na všemožný odpor, bude se uchýlovat k sabotážím a podnikat přímé ozbrojené kontrarevoluční akce. Proto musí revoluční proletariát ihned začít s ideovou a organizační přípravou potřebných sil, aby ji plně odzbrojil a aby jí zároveň se svržením kapitalistů v průmyslu hned při prvním pokusu o odpor zasadil co nejrozhodnější, nemilosrdný, zničující úder; k tomu musí ozbrojit vesnický proletariát a ustavit na vesnici sověty, v nichž nesmí být vykořisťovatelům poskytnuto ani místečko, nýbrž prioritou v nich musí být zajištěna proletářům a poloproletářům.

Avšak ani vyvlastnění velkých rolníků nemůže být v žádném případě bezprostředním úkolem vítězného proletariátu, neboť pro zespolečnění takových hospodářství ještě nebudou vytvořeny materiální, zejména technické, a ani sociální podmínky. V jednotlivých, pravděpodobně výjimečných případech bude zkonfiskována ta část jejich půdy, která je pronajímána drobným pachtýřům nebo kterou zvláště nutně potřebuje okolní maloroľnické obyvatelstvo; jemu je také třeba zaručit — za jistých podmínek — bezplatné používání části zemědělských strojů velkých rolníků apod. Zpravidla však proletářská státní moc musí velkým rolníkům jejich půdu ponechat a zkonfiskovat jim ji pouze tehdy, budou-li se stavět moci pracujících a vykořisťovaných na odpor. Zkušenosti z proletářské revoluce v Rusku, v níž se boj proti velkému roľnictvu vzhledem k celé řadě zvláštních podmínek zkomplikoval a protáhl, přece jen ukázaly, že dostane-li tato vrstva při sebemenších pokusech o odpor řádně za vyučenou, je s to loajálně plnit úkoly proletářského státu a začíná dokonce pociťovat, i když neobyčejně po-

malu, úcty k moci, která chrání každého pracujícího člověka a nezná s bohatými darmožrouty slitování.

Zvláštní podmínky, které v Rusku po vítězství proletariátu nad buržoazií zkomplikovaly a zpomalily boj proletariátu proti velkému rolnictvu, spočívají hlavně v tom, že revoluce v Rusku po převratu z 25. října (7. listopadu) 1917 procházela stadiem »všeobecně demokratickým«, tj. v podstatě buržoazně demokratickým stadiem boje všeho rolnictva jako celku proti statkářům, dále v kulturní nevyspělosti a početní slabosti městského proletariátu a konečně v obrovských vzdálenostech a neobyčejně špatné dopravě. Protože ve vyspělých zemích tyto překážky neexistují, musí evropský a americký revoluční proletariát energičtěji připravit a mnohem rychleji, mnohem různěji a mnohem úspěšněji dovést úplně zdolání odporu velkého rolnictva, úplně mu znemožnit jakýkoli odpor. To je naprosto nutné, neboť dokud nebude dosaženo takového úplného a naprostého vítězství, nebudou masy vesnických proletářů, poloproletářů a drobných rolníků moci považovat proletářskou státní moc za úplně stabilní.

6. Revoluční proletariát musí okamžitě a bezpodmínečně zkonfiskovat veškerou půdu statkářů, velkých pozemkových vlastníků, tj. těch, kteří v kapitalistických zemích přímo nebo prostřednictvím svých farmářů soustavně vykořisťují námezdní pracovní síly a okolní drobné (do jisté míry mnohdy i střední) rolnictvo, sami fyzicky vůbec nepracují a většinou patří k potomkům feudálů (šlechta v Rusku, Německu a Maďarsku, seigneurs z období restaurace ve Francii, lordi v Anglii, bývalí otrokáři v Americe) nebo ke zvlášť zbohatlým finančním magnátům či k přechodným typům mezi oběma těmito kategoriemi vykořisťovatelů a darmožroutů.

Je naprosto nepřípustné, aby komunistické strany propagovaly nebo prosazovaly odškodnění velkých pozemkových vlastníků za vyvlastněnou půdu, neboť za nyněj-

ších podmínek v Evropě a Americe by to znamenalo zradit socialismus a uvalit další břemeno na pracující a vykořisťované masy, nejvíc postižené válkou, jež rozmnožila počet milionářů a obohatila je.

Pokud jde o způsob hospodaření na půdě, kterou vítězný proletariát zkonfiskoval velkým pozemkovým vlastníkům, byla tato půda v Rusku vzhledem k jeho hospodářské zaostalosti většinou rozdělena a dána do užívání rolnictvu a jenom jako poměrně vzácná výjimka byla vytvořena takzvaná »sovětská hospodářství«, která proletářský stát vede ve vlastní režii, přičemž z bývalých námezdních dělníků činí pracovníky ve službách státu a členy sovětů, které spravují stát. Pokud jde o vyspělé kapitalistické země, považuje Komunistická internacionála za správné zachovat *v převážné většině* zemědělské velkopodniky a hospodařit v nich podle vzoru »sovětských hospodářství« v Rusku.

Bylo by však velmi hrubou chybou tuto zásadu zveličovat nebo šablonovitě uplatňovat a nikdy nepřipustit, aby *část* půdy vyvlastněných vyvlastňovatelů dostalo zdarma okolní drobné a někdy i střední rolnictvo.

Za prvé, obvyklá námitka, že zemědělská velkovýroba je technicky výhodnější, často vede k tomu, že nesporná teoretická pravda je nahrazována nejhorším oportunistem a zrazováním revoluce. V zájmu úspěchu této revoluce se proletariát nesmí dát odradit dočasným poklesem výroby, jako se v Severní Americe buržoazní odpůrci otrokářství nedali odradit tím, že v důsledku občanské války v letech 1863—1865 dočasně poklesla produkce bavlny. Pro buržou je důležitá výroba pro výrobu, kdežto pro pracující a vykořisťované obyvatelstvo je nejdůležitější svržení vykořisťovatelů a vytvoření podmínek umožňujících pracujícím pracovat pro sebe, a ne pro kapitalistu. Prvním a základním úkolem proletariátu je zajistit si vítězství a upevnit ho. Ale proletářská moc nemůže být pevná, jestliže se jí nepodaří neutralizovat střední rolnic-

tvo a získat podporu velmi značné části, ne-li všeho drobného rolnictva.

Za druhé, nejen zvýšení, ale i udržení velkovýroby v zemědělství vyžaduje, aby byl vesnický proletář vysoce vypělý, revolučně uvědomělý a prošel důkladnou školou odborové i politické organizace. Kde tento předpoklad chybí nebo kde není možné vhodně svěřit tento úkol uvědomělým a schopným průmyslovým dělníkům, tam mohou pokusy o zbrklé převádění velkých hospodářství do správy státu proletářskou moc jenom zkompromitovat, tam je nutná při zřizování »sovětských hospodářství« krajní opatrnost a velmi důkladná příprava.

Za třetí, ve všech kapitalistických zemích, dokonce i v těch nejvyspělejších, se ještě dochovaly pozůstatky středověkého, zcela robotního vykořisťování okolních drobných rolníků velkými pozemkovými vlastníky, například Instleute* v Německu, métayers ** ve Francii, podílní pachtýři ve Spojených státech (nejen černoši, kteří jsou většinou vykořisťováni právě tímto způsobem na jihu Spojených států, ale mnohdy i běloši). V takových případech musí proletářský stát dát půdu do bezplatného užívání drobným pachtýřům, kteří si ji dříve propachtovávali, neboť jiný ekonomický a technický základ tu neexistuje a vytvořit jej naráz není možné.

Inventář velkých hospodářství musí být bezpodmínečně zkonfiskován a převeden do vlastnictví státu, a to výhradně za předpokladu, že tento inventář, *jakmile* se jím vybaví velká státní hospodářství, budou moci bezplatně používat okolní drobní rolníci za podmínek stanovených proletářským státem.

Zatímco v první době po proletářském převratu je naprosto nutné nejen okamžitě zkonfiskovat statky velkých pozemkových vlastníků, ale také všechny tyto vlastníky

* Pachtýři, nájemci. Čes. red.

** Nájemci platící pacht v naturáliích. Čes. red.

vyhnat nebo internovat jako vůdce kontrarevoluce a nelibostné utlačovatele veškerého vesnického obyvatelstva, pak postupně, jak se bude upevňovat proletářská moc nejen ve městě, ale i na vesnici, bude třeba soustavně usilovat o to, aby příslušníků této třídy, kteří mají cenné zkušenosti, vědomosti a organizační schopnosti, bylo využíváno (pod zvláštní kontrolou nejspolehlivějších komunistických dělníků) při zavádění socialistické velkovýroby v zemědělství.

7. Vítězství socialismu nad kapitalismem a upevnění socialismu lze považovat za zajištěné teprve tehdy, až si proletářská státní moc — jakmile definitivně potlačí jakýkoli odpor vykořisťovatelů, zajistí svou naprostou stabilitu a vynutí si úplnou poslušnost — zreorganizuje veškerý průmysl podle zásad kolektivní velkovýroby a na základě nejnovějších technických poznatků (elektrifikace celého hospodářství). Jedině to umožní městu poskytovat zaostalé a roztržité vesnici takovou radikální technickou a sociální pomoc, která přispěje k vybudování materiální základny pro obrovský růst produktivity polních a vůbec všech zemědělských prací a bude působit na drobné zemědělce silou příkladu, přičemž naděje na vlastní užitek budou pro ně dobrou pobídkou pro přechod ke kolektivní, mechanizované velkovýrobě v zemědělství. Tuto nezvratnou teoretickou pravdu, kterou slovy uznávají všichni socialisté, ve skutečnosti komolí oportunistus, jenž převládá jak v Druhé, žluté internacionále, tak mezi vůdci německých a anglických »nezávislých«, mezi francouzskými longuetisty atd. Toto komolení spočívá v tom, že se pozornost obrací na poměrně vzdálenou, překrásnou a růžovou budoucnost a že se odvrací od nejbližších úkolů spojených s obtížným konkrétním přechodem k této budoucnosti a s jejím přiblížením. V praxi to vede k hlásání kompromisu s buržoazií a »sociálního míru«, tj. k úplné zradě proletariátu, který nyní bojuje v podmínkách neslychaného rozvratu a ožebračování, způsobených

všude válkou, za situace, kdy hrstka milionářů právě na válce nesmírně zbohatla a její troufalost nezná mezí.

Má-li být boj za socialismus právě na vesnici opravdu úspěšný, je nutné za prvé, aby všechny komunistické strany přesvědčovaly průmyslový proletariát, že chce-li svrhnout buržoazii a upevnit proletářskou moc, musí přinášet a být odhodlán přinášet oběti, neboť diktatura proletariátu znamená jednak to, že proletariát dovede organizovat a vést všechny pracující a vykořisťované masy, jednak to, že jeho předvoj dokáže přinést k dosažení tohoto cíle největší oběti a projevit maximální hrdinství; za druhé je k úspěchu třeba, aby se vítězstvím dělníků ihned a podstatně zlepšilo postavení pracujících a nejvíc vykořisťovaných mas na vesnici na úkor vykořisťovatelů, neboť jinak si průmyslový proletariát nezajistí podporu vesnice a hlavně nedokáže zabezpečit zásobování měst potravinami.

8. Protože je nesmírně obtížné organizovat a vychovávat k revolučnímu boji zemědělské pracující masy, které kapitalismus uvrhl do stavu mimořádné zaostalosti, roztržitosti a často zpola středověké závislosti, musí komunistické strany věnovat zvláštní pozornost stávkovému boji na vesnici, vydatněji podporovat a všestranně rozvíjet masové stávky zemědělských proletářů a poloproletářů. Zkušenosti z ruských revolucí 1905 a 1917, potvrzené a obohacené nyní zkušenostmi Německa a jiných vyspělých zemí, dokazují, že jedině rozvíjející se masový stávkový boj (pro nějž za jistých okolností mohou a musí být získávání na vesnici i drobní rolníci) je s to vyburcovat vesnici ze spánku, probudit třídní uvědomění vykořisťovaných mas na vesnici, přivést je k poznání, že se musí sdružit v třídní organizace, a objasnit a prakticky jim vysvětlit význam jejich svazku s městskými dělníky.

Kongres Komunistické internacionály odsuzuje jako zrádce a odpadlíky ty socialisty — jsou bohužel nejen v Druhé, žluté internacionále, ale i ve třech zvlášť důleži-

tých evropských stranách, které z této internacionály vystoupily —, kteří jsou schopni nejen se chovat k stávkovému boji na vesnici lhostejně, ale i vystupovat proti němu (jako K. Kautsky), protože by tím prý mohla klesnout výroba spotřebního zboží. Všechny programy a všechna nanejvýš slavnostní prohlášení nestojí za nic, není-li v praxi, skutky dokázáno, že komunisté a dělníci vůdcové dovedou klást rozvoj revoluce proletariátu a její vítězství nade všechno na světě, že dovedou přinést pro revoluci nejtěžší oběti, neboť jiné východisko a záchrana před hladem, hospodářským rozvratem a novými imperialistickými válkami není.

Zejména je nutné připomenout, že vůdcové starého socialismu a představitelé »dělnické aristokracie«, kteří dnes často, avšak pouze slovy činí komunismu ústupky nebo dokonce naoko přecházejí na jeho stranu, aby si v rychle se revolucionizujících dělnických masách zachovali svou prestiž, musí osvědčit svou oddanost věci proletariátu a schopnost zastávat odpovědné funkce právě v takové práci, kde se revoluční uvědomění a revoluční boj rozvíjejí nejpronikavěji, kde odpor pozemkových vlastníků a buržoazie (velkých rolníků, kulaků) je nejurputnější, kde se rozdíl mezi kompromisnickým socialistou a revolučním komunistou projevuje nejmarkantněji.

9. Komunistické strany se musí všemožně vynasnažit, aby se na vesnicích co nejrychleji přešlo k ustavování sovětů zástupců především z řad námezdních dělníků a poloproletářů. Tyto sověty mohou splnit své poslání a natolik upevnit své postavení, aby získaly vliv mezi drobnými rolníky (a potom je získaly do svých řad), jedině tehdy, budou-li spjaty s masovým stávkovým bojem a s nejvíc utlačovanou třídou. Jestliže se však stávkový boj ještě nerozvinul a zemědělský proletariát ještě není schopen organizovat se, ať už proto, že na něho doléhá útlak statkářů a velkých rolníků, nebo proto, že nemá podporu průmyslových dělníků a jejich organizací, pak ustavování so-

větů zástupců na vesnici vyžaduje dlouhou přípravu spočívající v zakládání třeba nevelkých komunistických buněk, v zesílené agitaci, která by co nejpřístupnějším způsobem vysvětlovala požadavky komunismu a objasňovala je na nejkřiklavějších případech vykořisťování a útlaču, v soustavném vysílání průmyslových dělníků na vesnici apod.

TEZE O HLAVNÍCH ÚKOLECH
 II. KONGRESU
 KOMUNISTICKÉ
 INTERNACIONÁLY^[59]

1. Současný vývoj mezinárodního komunistického hnutí se vyznačuje tím, že nejvyspělejší příslušníci revolučního proletariátu ve všech kapitalistických zemích plně pochopili hlavní zásady Komunistické internacionály, totiž diktaturu proletariátu a sovětskou moc, a s nesmírným nadšením se postavili na stranu Komunistické internacionály. Ještě důležitějším a významnějším krokem vpřed je, že se všude v nejšířších masách nejen městského proletariátu, ale i v pokrokové části zemědělských dělníků jasně projevíly jejich bezvýhradné sympatie k těmto hlavním zásadám.

Na druhé straně se ukázaly dvě chyby či slabiny neo- byčejně rychle se rozmáhajícího mezinárodního komunistického hnutí. První, velmi vážná chyba, která znamená obrovské přímé nebezpečí pro úspěch osvobozenického hnutí proletariátu, spočívá v tom, že část starých vůdců a starých stran II. internacionály — která buďto podvědomě ustupuje přáním a tlaku mas, nebo je vědomě klame, aby se udržela ve své dosavadní roli agentů a pomocníků buržoazie v dělnickém hnutí — se s výhradami nebo dokonce i bez výhrad vyslovuje pro připojení k III. internacionále, ačkoli ve skutečnosti ve veškeré své stranické a politické práci zůstává na úrovni II. internacionály. Takový stav je naprosto nepřijatelný, neboť přímo demoralizuje masy, diskredituje III. internacionálu a vyvolává nebezpečí, že se budou opakovat stejné zrady, jako byla zrada maďarských sociálních demokratů, kteří se

narychlo překřtili na komunisty. Druhou, ani zdaleka tak vážnou chybou, která je nejspíš nemocí růstu hnutí, je sklon k levičáctví, jenž vede k nesprávnému hodnocení úlohy a úkolů strany vůči třídě i masám a k nesprávnému hodnocení povinnosti revolučních komunistů pracovat v buržoazních parlamentech a reakčních odborech.

Komunisté nesmějí zamlčovat slabiny svého hnutí, nýbrž musí je otevřeně kritizovat, aby se jich mohli rychleji a radikálněji zbavit. Proto je nutné za prvé konkrétněji stanovit, zejména na základě dosavadních praktických zkušeností, co znamenají pojmy »diktatura proletariátu« a »sovětská moc«; za druhé ukázat, v čem může a musí spočívat ve všech zemích okamžitá a soustavná přípravná práce k uskutečnění těchto hesel; za třetí ukázat cesty a způsoby, jak zbavit naše hnutí jeho nedostatků.

I

PODSTATA

DIKTATURY PROLETARIÁTU A SOVĚTSKÉ MOCI

2. K vítězství socialismu (jako prvního stupně komunismu) nad kapitalismem je třeba, aby proletariát jako jediná skutečně revoluční třída splnil tyto tři úkoly: První — svrhnout vykořisťovatele a především buržoazii jako jejich hlavní ekonomickou a politickou představitelku; porazit je na hlavu; zlomit jejich odpor; znemožnit jim jakékoli pokusy o obnovení jářma kapitálu a námezdního otroctví. Druhý — dosáhnout toho, aby revoluční předvoj proletariátu, jeho komunistická strana, získal na svou stranu nejen všechnen proletariát nebo jeho drtivou, obrovskou většinu, ale i veškerou masu pracujících, prostě všech vykořisťovaných kapitálem a ujal se jejich vedení; uvědomovat je, organizovat, vychovávat a ukázněvat přímo v průběhu krajně neohroženého a neúprosně tvr-

dého boje proti vykořisťovatelům; vymanit tuto drtivou většinu obyvatelstva ve všech kapitalistických zemích ze závislosti na buržoazii a na základě praktických zkušeností jí vštípit důvěru ve vedoucí úlohu proletariátu a jeho revolučního předvoje. Třetí — neutralizovat nebo učinit neškodným nevyhnutelné kolísání mezi buržoazií a proletariátem, mezi buržoazní demokracií a sovětskou mocí, jež se projevuje u třídy malovýrobců v zemědělství, průmyslu a obchodu, která je téměř ve všech vyspělých zemích ještě dosti početná, i když tvoří menšinu obyvatelstva, a u vrstvy inteligence, zaměstnanců apod., odpovídající této třídě.

První a druhý úkol jsou samostatné úkoly, z nichž každý vyžaduje zvláštní postup vůči vykořisťovatelům i vůči vykořisťovaným. Třetí úkol vyplývá z prvních dvou a vyžaduje jen důmyslné, včasné a pružné spojování obou postupů podle konkrétních okolností, za nichž se v každém jednotlivém případě projevuje kolísání.

3. V této konkrétní situaci, kterou na celém světě a zejména v nejvyspělejších, nejmocnějších, nejkulturnějších a nejsvobodnějších kapitalistických zemích vytvořil militarismus, imperialismus, útlak kolonií a slabých zemí, celosvětová imperialistická krvavá řež a versailleský »mír«, je jakákoli představa, že se kapitalisté klidně podřídí vůli většiny vykořisťovaných a že se k socialismu dá přejít klidnou, reformistickou cestou, nejen krajní maloměšťáckou omezeností, ale i přímým klamáním dělníků, přikrášlováním kapitalistického námezdního otroctví a zastíráním pravdy. Tato pravda je taková, že buržoazie, i ta nejvdělanější a nejdemokratičtější, se dnes už neštítí žádného podvodu ani zločinu, žádného vyvražďování milionů dělníků a rolníků, jen aby zachránila soukromé vlastnictví výrobních prostředků. Pouze násilné svržení buržoazie, konfiskace jejího majetku, rozbití celého buržoazního státního aparátu odzvola nahoru, aparátu parlamentního, soudního, vojenského, byrokratického, správního,

komunálního apod., až po vyhnání nebo internování všech nejnebezpečnějších a nejsveřepějších vykořisťovatelů, jejich podřízení přísnému dohledu, aby bylo možné čelit nevyhnutelným pokusům o odpor a o obnovení kapitalistického otroctví — pouze taková opatření mohou zajistit, že se celá třída vykořisťovatelů skutečně podrobí.

Na druhé straně stejným přikrášlováním kapitalismu a buržoazní demokracie, stejným klamáním dělníků je běžný názor starých stran a starých vůdců II. internacionály, že za kapitalistického otroctví, za útlaku buržoazie, který nabývá nejrozmanitějších forem, tím rafinovanějších a současně brutálnějších a nelítostnějších, čím kulturnější je příslušná kapitalistická země, se prý většina pracujících a vykořisťovaných může propracovat ke zcela jasnému socialistickému uvědomění, k pevnému socialistickému přesvědčení a charakteru. Vždyť ve skutečnosti teprve potom, až předvoj proletariátu za podpory celé této jediné revoluční třídy nebo její většiny svrhne vykořisťovatele, potlačí je, osvobodí vykořisťované z jejich otrockého postavení a okamžitě zlepší jejich životní podmínky na úkor vyvlastněných kapitalistů, teprve potom a v samém průběhu prudkého třídního boje je možné uvědomovat a vychovávat nejširší pracující a vykořisťované masy, organizovat je kolem proletariátu, pod jeho vlivem a vedením, zbavovat je egoismu, roztržštěnosti, nedostatků a slabosti, jež jsou produktem soukromého vlastnictví, a přeměnit tyto masy ve svobodný svazek svobodných pracovníků.

4. K dosažení vítězství nad kapitalismem je třeba, aby se vytvořil správný vzájemný vztah mezi vedoucí, komunistickou stranou, revoluční třídou — proletariátem — a masami, tj. všemi pracujícími a vykořisťovanými jako celkem. Jedině komunistická strana, jestliže je opravdovým předvojem revoluční třídy, jestliže sdružuje všechny nejvyspělejší příslušníky této třídy, jestliže se skládá z vysoce uvědomělých a oddaných komunistů, vy-

chovaných a zocelených zkušenostmi z úporného revolučního boje, a jestliže se dovedla plně ztotožnit s celým životem své třídy a jejím prostřednictvím se spojit s celou masou vykořisťovaných a získat přitom plnou důvěru této třídy i této masy — jedině taková strana je schopna vést proletariát v nejnelibostnější, rozhodném, posledním boji proti všem silám kapitalismu. Na druhé straně jedině pod vedením takové strany je proletariát schopen rozvinout všechnu sílu svého revolučního náporu, překonávat nevyhnutelnou apatii a částečně i odpor nevelké menšiny kapitalismem zkažené dělnické aristokracie, starých tradeunionistických a družstevních vůdců apod. a rozvinout všechnu svou sílu, která je v důsledku ekonomického uspořádání kapitalistické společnosti nesrovnatelně větší než podíl proletariátu na celkovém počtu obyvatelstva. Teprve masy, tj. všichni pracující a vykořisťovaní jako celek, tedy ti, kteří jsou již fakticky osvobozeni od útlaku buržoazie a buržoazního státního aparátu a kteří získali možnost se opravdu svobodně (od vykořisťovatelů) organizovat ve svých sovětech, mohou konečně poprvé v dějinách rozvinout veškerou iniciativu a veškerou energii desítek miliónů lidí zdeptaných kapitalismem. Teprve tehdy, až se sověty stanou jediným státním aparátem, bude možné, aby se správa státu skutečně účastnila celá masa vykořisťovaných, která i za nejosvícenější a nejsvobodnější buržoazní demokracie byla vždy v devadesáti devíti případech ze sta z účasti na této správě fakticky vyloučena. Jedině v sovětech se masy vykořisťovaných začínají skutečně učit, a to ne z knížek, nýbrž z vlastních praktických zkušeností, jak budovat socialismus, jak vytvářet novou společenskou kázeň a svobodný svazek svobodných pracovníků.

JAK IHNEDE A VŠUDE PŘIPRAVOVAT DIKTATURU PROLETARIÁTU

5. Současný vývoj mezinárodního komunistického hnutí se vyznačuje tím, že v obrovské většině kapitalistických zemí není dokončena — ba velmi často se s ní systematicky ještě ani nezačalo — příprava proletariátu k nastolení jeho diktatury. Z toho ovšem nevyplývá, že proletářská revoluce není v nejbližší budoucnosti možná; je plně možná, neboť celá hospodářská a politická situace je neobyčejně bohatá na hořlaviny a podněty k jejich neočekávanému vzplanutí; také druhá podmínka pro revoluci, kromě připravenosti proletariátu, totiž všeobecná krize ve všech vládnoucích a ve všech buržoazních stranách, je splněna. Z toho, co zde bylo řečeno, však vyplývá, že aktuálním úkolem komunistických stran teď není urychlování revoluce, nýbrž intenzívnější příprava proletariátu. Na druhé straně nás výše uvedené případy z dějin mnohých socialistických stran nutí věnovat pozornost tomu, aby nezůstalo jenom u »uznávání« diktatury proletariátu slovy.

Proto hlavním úkolem komunistických stran z hlediska mezinárodního proletářského hnutí je v současné situaci semknutí roztržitých komunistických sil a vytvoření jednotné komunistické strany (nebo upevnění a reorganizace již existující strany) v každé zemi, aby se mohly zesateronásobit přípravy proletariátu k dobytí státní moci, a to k dobytí moci právě ve formě diktatury proletariátu. Běžná socialistická činnost skupin a stran vyslovujících se pro diktaturu proletariátu se ještě ani zdaleka tak radikálně nezměnila, tak radikálně nezreorganizovala, aby mohla být uznána za činnost komunistickou, tedy takovou, která by odpovídala úkolům předvečera diktatury proletariátu.

6. Dobytím politické moci proletariátem jeho třídní

boj proti buržoazii nekončí, ale naopak, stává se obzvlášť rozsáhlým, prudkým a nemilosrdným. Všechny skupiny, strany a činitelé dělnického hnutí, kteří plně nebo zčásti zastávají stanovisko reformismu, »centrismu« apod., se v důsledku krajního zostření boje nevyhnutelně stavějí buď na stranu buržoazie, nebo mezi kolísající, anebo se dostávají (což je nejnebezpečnější) mezi nespolehlivé přátele vítězného proletariátu. Proto příprava diktatury proletariátu vyžaduje nejen zesílení boje proti reformistickým a »centristickým« tendencím, ale i změnu charakteru tohoto boje. Boj se nesmí omezovat na vysvětlování, v čem jsou tyto tendence nesprávné, nýbrž musí důsledně a neúprosně odhalovat každého činitele v dělnickém hnutí, u něhož se tyto tendence projevují, neboť jinak si proletariát nemůže ujasnit, s kým půjde do nejrozhodnějšího boje proti buržoazii. Je to boj, v němž zbraň kritiky může kdykoli být nahrazena — a jak zkušenosti již ukázaly, je nahrazována — kritikou zbraní⁸⁶. Jakákoli nedůslednost nebo slabost v odhalování každého, kdo se projevuje jako reformista nebo »centrista«, znamená přímé zvýšení nebezpečí, že moc proletariátu bude svržena buržoazií, která zítra využije pro kontrarevoluci toho, co se dnes krátkozrakým lidem zdá jenom jako »teoretická neshoda«.

7. Zejména není možné omezit se na obvyklé zásadní odmítání jakékoli spolupráce proletariátu s buržoazií, jakéhokoli »kolaboracionismu«. Za diktatury proletariátu se pouhá obrana »svobody« a »rovnosti«, zůstává-li zachováno soukromé vlastnictví výrobních prostředků, neboť proletariát nikdy nebude schopen naráz odstranit soukromé vlastnictví v plném rozsahu, mění ve »spolupráci« s buržoazií, ve »spolupráci«, která přímo podkopává moc dělnické třídy. Vždyť diktatura proletariátu znamená, že stát s využitím celého svého mocenského aparátu posiluje a chrání »nesvobodu« vykořisťovatelů pokračovat v útlaku a vykořisťování, »nerovnost« mezi vlastníkem (tj. tím, kdo si osobně přivlastnil jisté výrobní pro-

středky vytvořené společenskou prací) a nemajetným. To, co se před vítězstvím proletariátu zdá jen jako teoretická neshoda v otázce »demokracie«, stává se zítra, po vítězství, nutně otázkou, o níž se rozhoduje silou zbraní. Jestliže se tedy celý charakter boje proti »centristům« a »obráncům demokracie« od základu nezmění, nebude možná ani předběžná příprava mas k nastolení diktatury proletariátu.

8. Diktatura proletariátu je nejrozhodnější a nejrevolučnější formou třídního boje proletariátu proti buržoazii. Tento boj může být úspěšný jedině tehdy, jestliže nejrevolučnější předvoj proletariátu vede převážnou většinu proletariátu. Proto příprava diktatury proletariátu vyžaduje nejen to, aby byl vysvětlován buržoazní charakter jakéhokoli reformismu, jakékoli obrany demokracie při zachování soukromého vlastnictví výrobních prostředků, nejen aby byly odhalovány projevy takových tendencí, které ve skutečnosti znamenají obhajování buržoazie v dělnickém hnutí, ale vyžaduje i to, aby staří vůdci byli rozhodně ve všech typech proletářských organizací, nejen politických, ale i odborových, družstevních, osvětových atd., nahrazeni komunisty. Čím delší, neomezenější a pevnější bylo panství buržoazní demokracie v určité zemi, tím spíše se buržoazii podařilo dosadit na místa takových vůdců lidí, které sama vychovala, kterým vstúpila své názory i předsudky a které velmi často přímo nebo nepřímo zkorumpovala. Je nutné stokrát směleji než dosud vytlačovat tyto příslušníky dělnické aristokracie neboli zburžoaznělé dělníky ze všech jejich funkcí a nahrazovat je dělníky, kteří třeba nebudou mít vůbec žádné zkušenosti, jen když budou spjati s vykořisťovanými masami a budou mít jejich důvěru v boji proti vykořisťovatelům. Diktatura proletariátu si vynutí, aby do nejodpovědnějších funkcí ve státě byli jmenováni právě tito dělníci, i když nemají zkušenosti, jinak bude dělnická vláda bezmocná a masy ji nebudou podporovat.

9. Diktatura proletariátu znamená, že vedení všech pracujících a vykořisťovaných, kteří jsou třídou kapitalistů ujařmeni, zdeptáni, ubiti, zavraženi, roztrženi a oklamáni, je plně v rukou jediné třídy, jež je k této vedoucí úloze připravena celými dějinami kapitalismu. Proto je třeba s přípravou diktatury proletariátu začít všude a ihned mimo jiné takto:

Ve všech organizacích, spolcích a sdruženích bez výjimky (politických, odborových, vojenských, družstevních, vzdělávacích, sportovních atd. apod.), především proletářských, ale i takových, v nichž jsou neproletářské pracující a vykořisťované masy, musí komunisté utvořit skupiny nebo buňky — převážně legální, ale i tajné, které jsou nutné ve všech případech, kdy se dá předpokládat, že je buržoazie zakáže, že jejich členy pozatýká nebo je pošle do vyhnanství; přitom si tyto buňky, úzce spjaté mezi sebou i s ústředím strany, musí vyměňovat zkušenosti, vyvíjet agitační, propagandistickou a organizační činnost, přizpůsobovat se absolutně na všech úsecích života společnosti, přizpůsobovat se absolutně všem kategoriím a složkám pracujících a takovou mnohostrannou činností soustavně vychovávat samy sebe, stranu, třídu i masy.

Přitom je nanejvýš důležité najít v praxi pro veškerou práci takové metody, které by se od sebe nutně lišily, a to jednak metody vůči »vůdcům« neboli »odpovědným zástupcům«, vesměs nenapravitelně zkaženým maloburžoazními a imperialistickými předsudky; tyto »vůdce« je nutné nemilosrdně odhalovat a vyhánět z dělnického hnutí; jednak metody vůči masám, které jsou zejména po imperialistickém krveprolití většinou ochotny vyslechnout a přijmout za své učení o nutnosti vedoucí úlohy proletariátu a chápat to jako jediné východisko z kapitalistického otroctví; musíme se naučit přistupovat k masám zvláště trpělivě a obezřetně, abychom dovedli pochopit zvláštnosti, osobité rysy mentality každé vrstvy těchto mas, každého druhu jejich povolání apod.

10. Zvláštní pozornost a péči strany zasluhuje zejména jedna ze složek nebo buněk komunistů, a to parlamentní frakce, tj. skupina členů strany, kteří jsou poslanci v buržoazním zastupitelském orgánu (především celostátním, ale kromě toho i v orgánech územních, obecních apod.). Na jedné straně právě tato tribuna má zvlášť velký význam v očích nejširších vrstev zaostalých nebo maloburžoazními předsudky zatížených pracujících; proto právě z této tribuny musí komunisté nutně vyvíjet propagandistickou, agitační a organizační činnost a vysvětlovat masám, proč bylo v Rusku zákonité, že celonárodní sjezd sovětů rozehnal buržoazní parlament (a proč bude jednou zákonitě rozehnán v kterékoli jiné zemi). Na druhé straně celé dějiny buržoazní demokracie učinily z parlamentu, zejména ve vyspělých zemích, hlavní nebo jedno z hlavních dějišť neslýchaných darebáctví, finančního i politického podvádění lidu, kariérismu, pokrytectví a útlaču pracujících. Proto je hluboká nenávisť nejvyspělejších představitelů revolučního proletariátu k parlamentům zcela oprávněná. Proto komunistické strany a vůbec všechny strany hlásící se k III. internacionále — zejména v těch případech, kdy nevznikly rozkolem se starými stranami a dlouhým, úporným bojem proti nim, nýbrž přechodem (často jenom v názvu) starých stran na nové pozice — musí být ke svým parlamentním frakcím mimořádně přísné: plně je podřídit kontrole a směrnickým ústředního výboru strany; vysílat do nich především revoluční dělníky; co nejpozorněji rozebírat ve stranickém tisku a na stranických schůzích projevy poslanců z hlediska jejich komunistické důslednosti; posílat poslance agitovat mezi masy a vylučovat z těchto frakcí ty, u nichž se budou projevovat tendence II. internacionály apod.

11. Jedna z hlavních příčin, které ve vyspělých kapitalistických zemích ztěžují revoluční dělnické hnutí, spočívá v tom, že se kapitálu díky koloniálním držávám a mimořádným ziskům finančního kapitálu apod. podařilo vy-

tvořit zde o něco početnější a stabilnější vrstvu dělnické aristokracie, i když tato vrstva představuje nepatrnou menšinu. Tato vrstva má lepší mzdové podmínky a je nejvíc proniknuta duchem cechařské omezenosti, malo-buržoazními a imperialistickými předsudky. To je skutečná sociální »opora« II. internacionály, reformistů a »centristů«, a v této chvíli je to snad hlavní sociální opora buržoazie. Žádná, ani předběžná příprava proletariátu ke svržení buržoazie není možná bez okamžitého, soustavného, širokého a otevřeného boje proti této vrstvě, z níž se po vítězství proletariátu — jak to zkušenosti již potvrdily — bude bezpochyby pro buržoazní bílou gardu rekrutovat dostatek sil. Všechny strany, které se hlásí k III. internacionále, musí stůj co stůj uskutečnit heslo »blíže k masám«, »těsnější spojení s masami«, přičemž masami je třeba rozumět všechny pracující, prostě všechny vykořisťované kapitálem, zejména ty nejméně organizované a nejméně uvědomělé, nejvíc utlačované a ty, které je nejobtížnější organizačně podchytit.

Proletariát je revoluční jenom potud, pokud se neuzavírá do úzce cechařského rámce, pokud při každé příležitosti a ve všech oblastech života společnosti vystupuje jako vůdce celé masy pracujících a vykořisťovaných, a svou diktaturu nemůže uskutečnit, není-li odhodlán a schopen přinést pro vítězství nad buržoazií i ty největší oběti. Zkušenosti Ruska mají v tomto směru zásadní i praktický význam, neboť proletariát by tam nebyl mohl nastolit svou diktaturu a získat všeobecnou úctu a důvěru všech pracujících, kdyby byl v nejtěžších dobách náporu světové buržoazie, války a blokády nepřinesl největší oběti a nehladověl krutěji než všechny ostatní vrstvy pracujících.

Zejména je třeba, aby komunistická strana a všechen uvědomělý proletariát všestranně a obětavě podporovaly rozsáhlé, živelné a masové stávkové hnutí, které jedině může za útlaku kapitálu náležitě probudit, uvést do po-

hybu, uvědomit a zorganizovat masy a vzbudit v nich plnou důvěru ve vedoucí úlohu revolučního proletariátu. Bez takové přípravy není žádná diktatura proletariátu možná a lidé typu Kautského v Německu a Turatiho v Itálii, kteří jsou schopni veřejně vystupovat proti stávkám, nesmějí být ve stranách hlásících se k III. internacionále za žádných okolností trpěni. Ještě více to ovšem platí o těch tradeunionistických a parlamentních vůdcích, kteří často zrazují dělníky, když je na zkušenostech ze stávek učí reformismu, a ne revoluci (například v Anglii a ve Francii v posledních letech).

12. Ve všech zemích, dokonce i v těch nejsvobodnějších, »nejlegálnějších« a »nejpokojnějších«, kde třídní boj je nejméně vyhrocen, plně dozrála doba, kdy každá komunistická strana bezpodmínečně musí soustavně spojit legální práci s prací ilegální a mít legální i ilegální organizaci. Neboť vlády i v těch nejkulturnějších a nejsvobodnějších zemích, kde je buržoazně demokratické zřízení »nejstabilnější«, přes všechna svá lživá a pokrytecká prohlášení již systematicky pořizují tajné seznamy komunistů, donekonečna porušují svou vlastní ústavu, aby zpola nebo zcela tajně podporovaly bělogvardějce a vraždění komunistů ve všech zemích, aby tajně připravovaly jejich zatýkání, vysílaly mezi komunisty provokátory atd. apod. Jen nejreakčnější šosáctví, i kdyby se halilo do sebekrásnějších »demokratických« a pacifistických frází, může popírat tento fakt nebo závěr, který z něho nutně vyplývá: že totiž všechny legální komunistické strany musí ihned vytvořit ilegální organizace, aby mohly systematicky vyvíjet ilegální činnost a plně se připravit na chvíli, kdy je buržoazie začne perzekvovat. Ilegální práce je nutná zejména v armádě, námořnictvu a policii, neboť po velkých imperialistických jatkách dostaly všechny vlády na světě strach z lidové armády, do níž mají rolníci a dělníci otevřeny dveře, a potají se začaly uchýlovat k nejrůznějším metodám organizování vojenských jedno-

tek, speciálně vybíraných z příslušníků buržoazie a speciálně vybavovaných zvláště dokonalými zbraněmi.

Zároveň je nutné v naprosto žádném případě se nomezovat jen na ilegální práci, nýbrž pracovat také legálně, překonávat všechny těžkosti s tím spojené a zakládat legální tiskové orgány a legální organizace pod nejrůznějšími a v případě potřeby často se měnícími názvy. Tak si počínají ilegální komunistické strany ve Finsku, v Maďarsku a částečně i v Německu, Polsku, Lotyšsku atd. Tak si musí počínat i Průmysloví dělníci světa (IWW) v Americe, tak si budou muset počínat všechny nynější legální komunistické strany, jestliže si prokurátoři zamanou zahájit trestní stíhání kvůli rezolucím schváleným na kongresech Komunistické internacionály atd.

Bezpodmínečná zásadní nutnost spojování ilegální činnosti s činností legální vyplývá nejen z celého souhrnu zvláštností nynějšího období, období předvečera proletářské diktatury, ale i z nutnosti dokázat buržoazii, že neexistuje a ani nemůže existovat taková oblast, takové pole působnosti, které by komunisté nedokázali zvládnout, ale nejvíc vyplývá z toho, že všude jsou dosud široké vrstvy proletariátu a ještě více neproletářských pracujících a vykořisťovaných mas, které stále ještě důvěřují buržoazně demokratické legalitě, přičemž pro nás je nesmírně důležité touto jejich důvěrou otřást.

13. Zejména stav dělnického tisku v nejvyspělejších kapitalistických zemích zvláště názorně dokazuje nejen to, jak veskrze falešná je svoboda a rovnost za buržoazní demokracie, ale i to, že je nutné soustavně spojovat legální činnost s činností ilegální. Jak v poraženém Německu, tak i ve vítězné Americe se veškeré moci státního aparátu buržoazie a všech machinací jejích finančních králů — soudního stíhání, zatýkání redaktorů (nebo jejich vraždění najatými vrahy), zákazu používání poštovní služby, omezování přídělu papíru atd. apod. — využívá k tomu, aby dělníkům byl vyrván jejich tisk. Navíc po-

třebný informační materiál pro denní tisk je v rukou buržoazních tiskových kanceláří a inzeráty, bez nichž se velký list nevyplatí, »svobodně« disponují kapitalisté. Tak buržoazie podvodem a nátlakem kapitálu a buržoazního státu připravuje revoluční proletariát o jeho tisk.

Abý tomu komunistické strany mohly čelit, musí vytvořit periodický tisk nového typu, který by byl masově rozšiřován mezi dělníky: za prvé legální tiskoviny, které by se naučily, aniž by se označovaly za komunistické a hlásily se ke straně, využívat každou sebemenší možnost, kterou jim poskytuje jejich legalita, právě tak, jak to dělali bolševici za cara po roce 1905; za druhé ilegální letáky vydávané nepravidelně a třeba i ve velmi malém rozsahu, které by však dělníci rozmnožovali v mnoha tiskárnách (tajně nebo — kdyby hnutí zesílilo — revolučním zabíráním tiskáren) a které by přinášely proletariátu necenzurované, revoluční informace a revoluční hesla.

Bez revolučního boje za svobodu komunistického tisku, bez boje strhujícího masy, není příprava na diktaturu proletariátu možná.

III

OPRAVIT LINII — A ČÁSTEČNĚ I ZLEPŠIT SLOŽENÍ — STRAN, KTERÉ SE PŘIPOJILY NEBO SE CHTĚJÍ PŘIPOJIT KE KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLE

14. Nejobjektivnějším a nejpřesnějším ukazatelem, jak dalece je proletariát zemí, které jsou z hlediska světového hospodářství a světové politiky nejdůležitější, připraven nastolit svou diktaturu, je skutečnost, že nejvlivnější strany II. internacionály — Francouzská socialistic-

ká strana, Nezávislá sociálně demokratická strana Německa, anglická Nezávislá labouristická strana a Socialistická strana USA⁸⁷ — vystoupily z této žluté internacionály a rozhodly se pro připojení — první tři strany s výhradami, kdežto čtvrtá dokonce bez výhrad — k III. internacionále. To dokazuje, že nejen předvoj, ale i většina revolučního proletariátu, kterou přesvědčil celý vývoj událostí, začala přecházet na naši stranu. Teď je nejdůležitější, abychom dokázali tento přechod dovést a natrvalo, organizačně zajistit to, čeho již bylo dosaženo, aby bylo možné bez sebemenšího kolísání vykročit na celé frontě vpřed.

15. Veškerá činnost výše uvedených stran (k nimž je třeba připočítat Švýcarskou socialistickou stranu⁸⁸, jsou-li telegrafické zprávy o jejím rozhodnutí připojit se k III. internacionále pravdivé) dokazuje — a kterákoli periodická publikace těchto stran to názorně potvrzuje —, že tato činnost ještě není komunistická, nýbrž že je s hlavními zásadami III. internacionály — s uznáním diktatury proletariátu a sovětské moci místo buržoazní demokracie — často v přímém rozporu.

Proto se II. kongres Komunistické internacionály musí usnést, že nepokládá za možné přijmout tyto strany ihned; že schvaluje odpověď exekutivy III. internacionály německým »nezávislým«; že znovu vyslovuje svou ochotu vyjednávat s kteroukoli stranou, jestliže vystoupí z II. internacionály a bude se chtít sblížit s III. internacionálou; že poskytuje delegátům těchto stran právo poradního hlasu na všech svých kongresech a konferencích; že pro úplné sjednocení těchto (a podobných) stran s Komunistickou internacionálou stanoví tyto podmínky:

1. uveřejňovat všechna usnesení všech kongresů Komunistické internacionály a její exekutivy ve všech periodických publikacích strany;
2. projednávat je na zvláštních schůzích všech sekcí nebo místních organizací strany;

3. svolat po takovém projednání mimořádný sjezd strany, aby shrnul výsledek a

4. očistil stranu od živlů, které i nadále jednají v duchu II. internacionály;

5. předat všechny periodické orgány strany do rukou výlučně komunistických redakcí.

Druhý kongres III. internacionály musí uložit své exekutivě, aby po přezkoumání, zda všechny tyto podmínky byly opravdu splněny a zda činnost strany má komunistický charakter, přijala výše uvedené a jim podobné strany oficiálně do III. internacionály.

16. Pokud jde o to, jak si mají počínat komunisté, kteří jsou dnes na odpovědných místech ve výše uvedených a jim podobných stranách v menšině, musí se II. kongres Komunistické internacionály usnést, že vzhledem k zjevnému růstu opravdu vřelých sympatií ke komunismu mezi dělníky, kteří patří k těmto stranám, nepokládá za žádoucí, aby komunisté vystupovali z těchto stran, dokud v nich mohou pro uznání diktatury proletariátu a sovětské moci něco udělat a dokud mohou kritizovat oportunisty a centristy, kteří v nich dosud zůstali.

Zároveň se II. kongres III. internacionály musí vyslovit pro to, aby se komunistické nebo s komunismem sympatizující skupiny a organizace v Anglii připojily k Labouristické straně i přesto, že tato strana patří k II. internacionále. Neboť dokud tato strana ponechává při členěním organizacím jejich nynější svobodu kritiky a svobodu propagandistické, agitační a organizační činnosti ve prospěch diktatury proletariátu a sovětské moci, dokud tato strana zůstává i nadále sdružením všech odborových organizací dělnické třídy, jsou komunisté povinni udělat všechno a přistoupit na jisté kompromisy, aby mohli působit na nejširší dělnické masy, odhalovat jejich oportunistické vůdce z vyšší, pro masy viditelnější tribuny a urychlovat přechod politické moci z rukou přímých zástupců buržoazie do rukou »dělnických přísluhovačů

třídy kapitalistů«, aby se masy co nejrychleji vyléčily z posledních iluzí o této věci.

17. Pokud jde o Italskou socialistickou stranu, považuje II. kongres III. internacionály v podstatě za správnou onu kritiku této strany a ony praktické návrhy, které otiskla jako návrhy národní radě Italské socialistické strany turínská sekce⁸⁹ této strany 8. května 1920 v listu *L'Ordine Nuovo*⁹⁰ a které plně odpovídají všem hlavním zásadám III. internacionály.

Proto II. kongres III. internacionály žádá Italskou socialistickou stranu, aby svolala mimořádný sjezd strany k projednání jak těchto návrhů, tak všech usnesení obou kongresů Komunistické internacionály, aby mohla být opravena linie strany a aby strana, zejména její parlamentní frakce, mohla být očištěna od nekomunistických živlů.

18. Druhý kongres III. internacionály považuje za nesprávné ty názory na poměr strany ke třídě a k masám a na nezávaznost účasti komunistických stran v buržoazních parlamentech a v silně reakčních odborech, které nejdůsledněji obhajuje Komunistická dělnická strana Německa a částečně též Komunistická strana Švýcarska⁹¹, časopis *Kommunismus*, orgán východoevropského sekretariátu Komunistické internacionály se sídlem ve Vídni, nyní rozpuštěný sekretariát v Amsterdamu a někteří hollandští soudruzi, dále některé komunistické organizace v Anglii, například Dělnická socialistická federace apod., jakož i Průmysloví dělníci světa v Americe a výbory továrních důvěrníků (*Shop Stewards' Committees*) v Anglii apod., a které byly podrobně vyvráceny ve zvláštních usneseních tohoto kongresu.

Přesto II. kongres III. internacionály považuje za možné a žádoucí, aby se ke Komunistické internacionále ihned připojily ty organizace, které se k ní oficiálně dosud nepřipojily, neboť v tomto případě, zejména pokud jde o Průmyslové dělníky světa v Americe a Austrálii, stejně

jako o »tovární důvěrníky« v Anglii, máme co činit s vysloveně proletářským a masovým hnutím, které je v podstatě fakticky založeno na stěžejních zásadách Komunistické internacionály. V takových organizacích se mylné názory na účast v buržoazních parlamentech dají vysvětlit ani ne tak působením lidí buržoazního původu, kteří s sebou přinášejí své, v podstatě maloburžoazní názory, často totožné s názory anarchistů, jako spíše politickou nezkušeností zcela revolučních a s masami spjatých proletářů.

Proto II. kongres III. internacionály žádá všechny komunistické organizace a skupiny v anglosaských zemích, aby i tehdy, jestliže se Průmysloví dělníci světa a »tovární důvěrníci« okamžitě nepřipojí k III. internacionále, udržovaly s těmito organizacemi co nejpřátelštější vztahy, aby se s nimi a s masami, které s oněmi organizacemi sympatizují, sblížovaly, aby jim na základě zkušeností ze všech revolucí a zejména ze tří ruských revolucí v 20. století přátelsky vysvětlovaly, proč jsou jejich výše uvedené názory chybné, a aby se nevzdávaly dalších a dalších pokusů o sloučení s těmito organizacemi v jednotnou komunistickou stranu.

19. V této souvislosti upozorňuje kongres všechny soudruhy, zejména v románských a anglosaských zemích, že po válce probíhá mezi anarchisty na celém světě ve vztahu k diktatuře proletariátu a k sovětské moci hluboká ideová diferenciacie. Přitom lze pozorovat, že právě mezi proletáři, které do náruče anarchismu často hnala zcela oprávněná nenávisť k oportunistu a reformismu stran II. internacionály, jsou tyto zásady chápány zvláště správně, a to tím lépe, čím důkladněji se tito proletáři seznamují se zkušenostmi Ruska, Finska, Maďarska, Lotyšska, Polska a Německa.

Proto kongres považuje za povinnost všech soudruhů všemožně podporovat přechod všech masových proletářských složek od anarchismu na stranu III. internacionály.

Kongres upozorňuje, že úspěšnost práce skutečně komunistických stran musí být mimo jiné posuzována podle toho, nakolik se jim podařilo odvrátit od anarchismu a získat na svou stranu všechny vrstvy nikoli intelektuální, nikoli maloburžoazní, nýbrž masové proletářské složky.

4. července 1920

E X E K U T I V Ě
K O M U N I S T Ů
I N T E R N A C I O N Á L Y⁹²

Ještě bude nutné napsat pro II. kongres III. internacionály teze o mezinárodní hospodářské a politické situaci.

Nebylo by možné uložit Radkovi nebo méně zaneprázdněnému *Lapińskému* či *ještě někomu jinému*, koho by navrhli, aby vypracoval *předběžný náčrt těchto tezí přibližně s takovou osnovou*:

1. Rozdělení celého světa (jak zájmových sfér bankovního a finančního kapitálu, tak i mezinárodních syndikátů a kartelů, jakož i zabránění kolonií a polokolonií) je stěžejním faktem imperialismu a ekonomiky 20. století.

2. To je nevyhnutelným zdrojem všech imperialistických válek a první imperialistické války z let 1914—1918 zvláště.

3. Výsledky této války:

(a) *zmenšení* počtu světovládných států a *zvýšení* počtu slabých, olupovaných, rozdělovaných a závislých států;

(b) nesmírné *zostření všech* kapitalistických rozporů jak uvnitř všech kapitalistických zemí, tak i mezi těmito zeměmi;

(c) zejména pak vyhrocení obou pólů kapitalismu v celosvětovém měřítku:

zvýšení přepychu nepatrného počtu kapitalistických magnátů;

zostření chudoby, ožebračenosti, zbídačení, hladu, nezaměstnanosti a krajní existenční nejistoty;

(d) zesílení militarismu, zintenzívnění a zrychlení příprav k dalším imperialistickým válkám, které

jsou ekonomicky nevyhnutelné; zvýšení počtu válek na celém světě, a to zejména válek revolučních;

(e) naprostý krach Společnosti národů a odhalení její prolhanosti; krach »wilsonismu«⁹³. Krach buržoazní *demokracie*.

4. Vysvětlení, a to co nejstručněji, na charakteristice (viz referát P. Leviho ze 14. dubna 1920⁹⁴):

Anglie a Ameriky

Francie

Japonska

ostatních, neutrálních, zemí v Evropě a Americe

poražených zemí (hlavně Ruska a Německa)

kolonií

polokolonií (Persie, Turecko, Čína).

5. Suroviny — jejich vyčerpání

průmysl — jeho oslabení (paliva aj.)

měna — její krach. Dluhy. Znehodnocení peněz.

»Dezorganizace«, *rozpad* celého systému světového hospodářství.

6. Výsledek = světová revoluční krize. Komunistické hnutí a sovětská moc.

P O D M Í N K Y P R O P Ř I J E T Í D O K O M U N I S T I C K É I N T E R N A C I O N Á L Y

První, ustavující kongres Komunistické internacionály⁹⁵ nevypracoval přesné podmínky pro přijetí jednotlivých stran do III. internacionály. V době svolání jejího I. kongresu existovaly ve většině zemí pouze komunistické *směry a skupiny*.

Druhý světový kongres Komunistické internacionály se schází v jiné situaci. Ve většině zemí dnes existují už ne pouhé komunistické proudy a směry, nýbrž komunistické *strany a organizace*.

Ke Komunistické internacionále se teď stále častěji a častěji obracejí strany a skupiny, které ještě nedávno patřily k II. internacionále a nyní chtějí vstoupit do III. internacionály, ale ve skutečnosti se ještě nestaly komunistickými. II. internacionála je definitivně rozbita. »Centristické« strany a skupiny, stojící uprostřed, vidí, že situace II. internacionály je naprosto beznadějná, a proto se snaží opřít o stále sílící Komunistickou internacionálu. Přitom však doufají, že si udrží takovou »autonomii«, která by jim umožňovala provádět dosavadní oportunistickou nebo »centristickou« politiku. Komunistická internacionála se do jisté míry stává módou.

Přání některých vedoucích »centristických« skupin vstoupit nyní do III. internacionály je nepřímým potvrzením toho, že si Komunistická internacionála získala sympatie obrovské většiny uvědomělých dělníků celého světa a stává se každým dnem stále významnější silou.

Za jistých okolností může Komunistické internacionále hrozit nebezpečí, že přijetím kolísavých a polovičatých

skupin, které se ještě nevypořádaly s ideologií II. internacionály, rozbředne.

Kromě toho v některých velkých stranách (Itálie, Švédsko), které většinou zastávají komunistické stanovisko, zůstává dosud značně silné reformistické a sociálpacifistické křídlo, které jenom čeká na příležitost, aby znovu zdvihlo hlavu a začalo aktivně sabotovat proletářskou revoluci a tím pomohlo buržoazii a II. internacionále.

Žádný komunista nesmí zapomínat na ponaučení z Maďarské republiky rad. Sjednocení maďarských komunistů s reformisty se maďarskému proletariátu vymstilo.

Proto II. světový kongres považuje za nutné stanovit pro přijetí nových stran naprosto přesné podmínky a připomenout stranám, které už byly do Komunistické internacionály přijaty, jejich povinnosti.

II. kongres Komunistické internacionály se usnáší: Pro příslušnost ke Kominterně platí tyto podmínky:

1. Každodenní propaganda a agitace musí mít skutečně komunistický ráz. Všechny tiskové orgány strany musí redigovat spolehliví komunisté, kteří dokázali svou oddanost proletářské revoluci. O diktatuře proletariátu se nesmí mluvit jako o nějaké běžné nabíflované poučce, nýbrž je třeba propagovat ji tak, aby její nutnost pro každého prostého dělníka, dělnici, vojáka a rolníka vyplývala z životních skutečností, které den co den systematicky zaznamenává náš tisk. V novinách, na shromážděních lidu, v odborových organizacích, v družstvech — všude, kam proniknou stoupenci III. internacionály, je nutné soustavně a nelitostně pranýřovat nejen buržoazii, ale i její pomocníky — reformisty všech odstínů.

2. Každá organizace, která chce patřit ke Komunistické internacionále, je povinna plánovitě a soustavně *odvolávat* ze všech jen trochu odpovědnějších funkcí v dělnic-

kém hnutí (stranická organizace, redakce, odborová organizace, parlamentní frakce, družstvo, obecní samospráva apod.) reformisty a stoupence »centrismu« a dosazovat na jejich místo spolehlivé komunisty, a neobávat se toho, že zpočátku bude někdy nutné nahrazovat »zkušené« pracovníky prostými dělníky.

3. Ve všech zemích, kde komunisté v důsledku výjimečného stavu nebo výjimečných zákonů nemohou veškerou svou činnost vyvíjet legálně, je bezpodmínečně nutné spojovat legální práci s prací ilegální. Třídní boj téměř ve všech evropských a amerických zemích vstupuje do období občanské války. Za takových okolností nemohou mít komunisté důvěru v buržoazní zákonnost. Jsou povinni *všude* vytvářet paralelní ilegální aparát, který by v rozhodující chvíli pomohl straně splnit její povinnost vůči revoluci.

4. Je nutné vytrvale vyvíjet soustavnou propagandu a agitaci v armádě a zakládat v každé vojenské jednotce komunistické buňky. Tuto práci musí komunisté konat většinou ilegálně, avšak odmítnout ji by znamenalo zpronevěřit se revoluční povinnosti, což je neslučitelné s příslušností k III. internacionále.

5. Je nutné vyvíjet soustavnou a plánovitou agitaci na vesnici. Dělnická třída nemůže upevnit své vítězství, nebude-li mít za sebou alespoň část zemědělských dělníků a chudých rolníků a nebude-li svou politikou neutralizovat ostatní část vesnice. Komunistická činnost na vesnici nabývá v současné době prvořadého významu. Je nutné vyvíjet ji hlavně prostřednictvím revolučních komunistických *dělníků* spjatých s vesnicí. Odmítat tuto činnost nebo ji přenechávat nespolehlivým poloreformistům by bylo totéž jako zřít se proletářské revoluce.

6. Každá strana, která chce patřit k III. internacionále, je povinna pranýřovat nejen zjevný sociálpatriotismus, ale i falešnost a pokrytectví sociálpacifismu: je povinna dělníkům soustavně dokazovat, že bez revolučního svrže-

ní kapitalismu žádná mezinárodní arbitráž, žádné řeči o omezení zbrojení, žádná »demokratická« reorganizace Společnosti národů nezachrání lidstvo před novými imperialistickými válkami.

7. Strany, které chtějí patřit ke Komunistické internacionále, musí uznat nutnost úplného a naprostého rozchodu s reformismem a s politikou »centristů« a propagovat tento rozchod v nejširších kruzích členstva strany. Jinak není důsledná komunistická politika možná.

Komunistická internacionála bezpodmínečně a ultimativně požaduje, aby se tento rozchod uskutečnil v co nejkratší době. Komunistická internacionála nemůže trpět, aby všeobecně známí reformisté, jako například Turati, Modigliani aj., měli právo považovat se za členy III. internacionály. To by vedlo k tomu, že by se III. internacionála silně podobala zkrachované II. internacionále.

8. Pokud jde o kolonie a utlačované národy, musí strany těch zemí, jejichž buržoazie tyto kolonie vlastní a utlačuje jiné národy, zaujmout zvlášť vyhraněné a jasné stanovisko. Každá strana, která chce patřit k III. internacionále, je povinna nelítostně odhalovat machinace »svých« imperialistů v koloniích, podporovat ne slovy, nýbrž skutky každé osvobozené hnutí v koloniích, požadovat vyhnání imperialistů své vlastní země z těchto kolonií, přestovat mezi dělníky vlastní země opravdový bratrský vztah k pracujícím obyvatelstvu kolonií a utlačovaných národů a soustavně agitovat v armádě vlastní země proti jakémukoli utlačování koloniálních národů.

9. Každá strana, která chce patřit ke Komunistické internacionále, je povinna soustavně a vytrvale vyvíjet komunistickou činnost v odborech, družstvech a jiných masových dělnických organizacích. V těchto organizacích je nutné zakládat komunistické buňky, které musí dlouhou a houževnatou prací získávat odborové organizace pro komunismus. Tyto buňky jsou povinny ve své každodenní práci na každém kroku usvědčovat sociálpatrioty ze

zrady a odhalovat kolísání »centristů«. Tyto komunistické buňky musí být plně podřízeny straně jako celku.

10. Strana patřící ke Komunistické internacionále je povinna vést houževnatý boj proti Amsterdamské »internacionále« žlutých odborů⁹⁶. Musí mezi odborově organizovanými dělníky vytrvale propagovat nutnost rozchodu se žlutou Amsterdamskou internacionálou. Musí všemožně podporovat rodící se mezinárodní sdružení rudých odborů⁹⁷, přimykajících se ke Komunistické internacionále.

11. Strany, které chtějí patřit k III. internacionále, jsou povinny přezkoumat složení svých parlamentních frakcí, odstranit z nich nespolehlivé živly, podříditi tyto frakce — nikoli formálně, nýbrž fakticky — ústředním výborům stran a požadovat od každého komunistického poslance v parlamentě, aby veškerou svou činnost podřídil potřebám skutečně revoluční propagandy a agitace.

12. Stejně tak periodický i neperiodický tisk a všechna vydavatelství musí být plně podřízeny ústřednímu výboru strany bez ohledu na to, je-li strana jako celek v dané chvíli legální nebo ilegální; je nepřípustné, aby vydavatelství zneužívala autonomie a prováděla politiku, která se plně neshoduje s politikou strany.

13. Strany patřící ke Komunistické internacionále musí být vybudovány podle zásad demokratického *centralismu*. V nynějším období zostřené občanské války dokáže komunistická strana splnit svou povinnost jedině tehdy, bude-li organizována přísně centralisticky, bude-li v ní vládnout železná kázeň hraničící s kázní vojenskou a bude-li její stranické ústředí silným autoritativním orgánem s rozsáhlou pravomocí, který bude mít mezi členy strany všeobecnou důvěru.

14. Komunistické strany těch zemí, ve kterých komunisté mohou pracovat legálně, musí provádět pravidelné čistky (přeregistrace) členstva stranických organizací, aby se strana soustavně očišťovala od maloburžoazních živlů, které se do ní nezbytně vtírají.

15. Každá strana, která chce patřit ke Komunistické internacionále, je povinna bezvýhradně podporovat každou republiku sovětského typu v jejím boji proti kontra-revolučním silám. Komunistické strany musí vést mezi dělníky ustavičnou propagandu, aby odmítali přepravovat válečný materiál pro nepřátele těchto republik, musí vést legální nebo ilegální propagandu mezi vojsky, která jsou vysílána, aby dělnické republiky likvidovala, apod.

16. Strany, které se dosud ještě přidržují starých sociálně demokratických programů, jsou povinny v co nejkratší době tyto programy zrevidovat a vypracovat na základě specifických podmínek své země nový, komunistický program v duchu usnesení Komunistické internacionály. Program každé strany patřící ke Komunistické internacionále musí být zpravidla schválen nejbližším kongresem Komunistické internacionály nebo její exekutivou. Jestliže exekutiva Komunistické internacionály program některé strany neschválí, má tato strana právo odvolat se ke kongresu Komunistické internacionály.

17. Všechna usnesení kongresů Komunistické internacionály i usnesení její exekutivy jsou pro všechny strany patřící ke Komunistické internacionále závazná. Protože Komunistická internacionála vyvíjí činnost za velmi zostřené občanské války, musí být vybudována mnohem centralizovaněji, než byla II. internacionála. Přitom je pochopitelné, že Komunistická internacionála a její exekutiva jsou ve veškeré své činnosti povinny brát v úvahu všechny rozmanité podmínky, ve kterých musí různé strany bojovat a pracovat, a vydávat všeobecně závazná usnesení jedině v takových otázkách, kde je to možné.

18. Vzhledem k tomu všemu musí všechny strany, které chtějí vstoupit do Komunistické internacionály, změnit svůj název. Každá strana, která chce vstoupit do Komunistické internacionály, se musí nazývat *komunistická strana té a té země* (sekce III., Komunistické internacionály). Název není jen formální, ale i velmi důležitou poli-

tickou otázkou. Komunistická internacionála vypověděla celému buržoaznímu světu a všem žlutým sociálně demokratickým stranám rozhodný boj. Je nutné, aby každému prostému pracujícímu člověku byl naprosto jasný rozdíl mezi komunistickými stranami a starými oficiálními »sociálně demokratickými« nebo »socialistickými« stranami, které zradily prapor dělnické třídy.

19. Všechny strany, které chtějí patřit ke Komunistické internacionále, musí po skončení II. světového kongresu Komunistické internacionály v co nejkratší době svolat mimořádný sjezd své strany, aby na něm oficiálně jménem celé strany potvrdily výše uvedené závazky.

D V A C Á T Ý B O D P O D M Í N E K
P R O P Ř I J E T Í
D O K O M U N I S T I C K É
I N T E R N A C I O N Á L Y⁹⁸

Strany, které by nyní chtěly vstoupit do III. internacionály, ale svou dosavadní taktiku dosud radikálně nezměnily, musí se před vstupem do této internacionály postarat o to, aby mezi členy jejich ústředního výboru i všech nejdůležitějších ústředních orgánů strany byly nejméně dvě třetiny takových soudruhů, kteří se již před II. kongresem Komunistické internacionály veřejně a jednoznačně vyslovovali pro vstup do III. internacionály. Výjimky jsou přípustné pouze se souhlasem exekutivy III. internacionály. Exekutiva Komunistické internacionály má právo dělat takové výjimky i pro příslušníky »centristických« stran, o nichž se mluví v bodu 7.

*I I. KONGRES
KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY⁹⁹*

19. ČERVENCE—7. SRPNA 1920

R E F E R Á T
 O M E Z I N Á R O D N Í S I T U A C I
 A H L A V N Í C H Ú K O L E C H
 K O M U N I S T I C K É
 I N T E R N A C I O N Á L Y
 1 9 . Č E R V E N C E

(Bouřlivé ovace. Všichni vstávají a tleskají. Řečník se pokouší mluvit, ale potlesk a volání ve všech jazycích neustávají. Dlouhotrvající ovace.) Soudružky a soudruzi, teze o hlavních úkolech Komunistické internacionály* vyšly ve všech jazycích^[59, 174, 175, 176] a nepřinášejí (zejména pro ruské soudruhy) v podstatě nic nového, neboť jsou do značné míry aplikací některých hlavních rysů našich revolučních zkušeností a poučení z našeho revolučního hnutí na celou řadu západních zemí, na západní Evropu. Proto ve svém referátu pojednám trochu podrobněji, i když jen v hrubých rysech, o první části mého tématu, a to o mezinárodní situaci.

Základem celé mezinárodní situace, jak se nyní vytvořila, jsou ekonomické vztahy imperialismu. V průběhu celého 20. století se vyhranil tento nový, nejvyšší a poslední stupeň kapitalismu. K nejcharakterističtějším, nejpodstatnějším rysům imperialismu, jak jistě všichni víte, patřilo to, že kapitál dosáhl obrovských rozměrů. Volnou soutěž vystřídal mamutí monopoly. Hrstka kapitalistů dokázala soustředit ve svých rukou mnohdy celá průmyslová odvětví; tato odvětví přešla do rukou svazů, kar-

* Viz tento svazek, s. 219—237. *Red.*

telů, syndikátů a trastů, které často mají mezinárodní charakter. Monopolisté se tak zmocnili po stránce finanční, vlastnické a částečně i výrobní celých průmyslových odvětví, a to nejen v jednotlivých zemích, ale i na celém světě. Z toho vzešla dosud nevídaná nadvláda nepatrného počtu velkých bank, finančních králů a finančních magnátů, kteří ve skutečnosti přeměňovali i ty nejsvobodnější republiky ve finanční monarchie. Před válkou to otevřeně přiznávali například i takoví ani zdaleka ne revoluční publicisté, jako Lysis^[180] ve Francii.

Tato nadvláda hrstky kapitalistů dosáhla plného rozvoje tehdy, když byl celý svět rozdělen nejen v tom smyslu, že se největší kapitalisté zmocnili různých zdrojů surovin a výrobních prostředků, ale i v tom smyslu, že bylo dokončeno předběžné rozdělení kolonií. Asi před čtyřiceti lety se odhadovalo, že v koloniích žije něco přes čtvrt miliardy lidí, kteří byli v područí šesti kapitalistických mocností. Před válkou roku 1914 se počítalo, že kolonie mají už kolem 600 miliónů obyvatel, a připočteme-li k tomu takové země, jako je Persie, Turecko a Čína, které už tehdy byly v postavení polokolonií, vyjde nám zhruba miliarda lidí, kteří byli prostřednictvím koloniálního područí utlačováni nejbohatšími, nejcivilizovanějšími a nejsvobodnějšími zeměmi. Vy ale víte, že koloniální závislost znamená kromě přímé státoprávní závislosti také celou řadu vztahů finanční a hospodářské závislosti, že znamená celou řadu válek, které však nebyly za války považovány, protože to často byly krvavé masakry, při kterých evropská a americká imperialistická vojska, vyzbrojená nejdokonalejšími ničivými zbraněmi, vyražďovala neozbrojené a bezbranné obyvatelstvo koloniálních zemí.

Z tohoto rozdělení celého světa, z této nadvlády kapitalistických monopolů, z této neomezené moci mizivého počtu velkých bank — nanejvýš dvou, tří, čtyř nebo pěti v každém státě — se neodvratně zrodila první imperialistická válka v letech 1914—1918. Tato válka byla vedena

o znovurozdělení celého světa. Válčilo se o to, která ze dvou malých skupin největších států — anglická, nebo německá — získá možnost a právo plnit, deplat a vykořisťovat celý svět. Víte, že válka rozhodla tuto otázku ve prospěch anglické skupiny. A touto válkou se všechny kapitalistické rozpory ještě mnohem víc vyhrotily. Válka rázem uvrhla přibližně čtvrt miliardy obyvatel světa do postavení, které lze nazvat koloniálním. Uvrhla do něho Rusko, které má kolem 130 miliónů obyvatel, i Rakousko-Uhersko, Německo a Bulharsko, které mají nejméně 120 miliónů obyvatel. Čtvrt miliardy těchto obyvatel žije v zemích, které zčásti, jako například Německo, patří k nejvyspělejším, nejvzdělanějším a nejkulturnějším zemím a z hlediska technického rozvoje jsou na úrovni současného pokroku. Válka jim vnutila versailleskou smlouvou takové podmínky, že se vyspělé národy octly ve stavu koloniální závislosti, bídy, hladu, ožebračení a bezpráví, neboť jsou touto smlouvou na mnoho generací spoutány a vehnány do takových podmínek, v jakých dosud nežil žádný civilizovaný národ. Obraz světa vypadá takto: Po válce se rázem nejméně *jedna a čtvrt miliardy* obyvatel octla pod koloniálním útlakem a je vystavena vykořisťování brutálním kapitalismem, který se vychloubal svou mírumilovností a který na to snad měl jisté právo zhruba před padesáti lety, dokud svět ještě nebyl rozdělen, dokud nevládly monopoly, dokud se kapitalismus mohl vyvíjet poměrně pokojně, bez obrovských válečných konfliktů.

Nyní, po tomto »pokojném« období, pozorujeme strašlivé zesílení útlaku, návrat k ještě horšímu koloniálnímu i vojenskému útlaku než předtím. Versailleská smlouva vehnala Německo a celou řadu dalších poražených států do situace, která po materiální stránce znemožňuje jejich hospodářskou existenci a která pro ně znamená úplné bezpráví a poníženi.

Kolik národů tím vyzískalo? Abychom mohli na tuto

otázku odpovědět, musíme připomenout, že Spojené státy americké, které jediné na válce jen vydělaly a které se ze země zadlužené až po uši staly věřitelem všech zemí, nemají více než 100 miliónů obyvatel. Japonsko, které si velmi pomohlo tím, že zůstávalo stranou evropsko-amerického konfliktu a zmocnilo se území na obrovském asijském kontinentě, má 50 miliónů obyvatel. Anglie, která po těchto zemích vyzískala nejvíc, má kolem 50 miliónů obyvatel. A připočteme-li k tomu neutrální státy s velmi malým počtem obyvatel, které za války zbohatly, dostaneme zhruba čtvrt miliardy.

Tak vypadá v hrubých rysech obraz světa, jak se utvořil po imperialistické válce. Jedna a čtvrt miliardy lidí je utlačována v koloniích — v zemích, jako je Persie, Turecko a Čína, jejichž území je doslova rozkouskováno, a v zemích, které jsou poraženy a uvrženy do postavení kolonií. Nanejvýš čtvrt miliardy lidí žije v zemích, které si udržely dřívější postavení, ale všechny se dostaly do hospodářské závislosti na Americe a všechny byly za války závislé vojensky, neboť válka zachvátila celý svět a nedovolila ani jednomu státu, aby zůstal skutečně neutrálním. A nakonec tu máme nanejvýš čtvrt miliardy obyvatel v zemích, v nichž získala dělením světa pochopitelně jenom horní vrstva, jenom kapitalisté. Dohromady nám vychází asi jedna a tři čtvrtě miliardy lidí, kteří tvoří veškeré obyvatelstvo na světě. Chtěl bych vám tento obraz světa připomenout, neboť všechny hlavní rozpory kapitalismu, které vedou k revoluci, všechny hlavní rozpory v dělnickém hnutí, které vedly k velmi prudkému boji proti II. internacionále, jak o tom mluvil soudruh předseda — to všechno souvisí s rozdělením obyvatelstva světa.

Tato čísla podávají ekonomický obraz světa ovšem jen v hrubých, hlavních rysech. A je, soudruzi, pochopitelné, že takovým rozdělením obyvatelstva celého světa se vykořisťování finančním kapitálem a kapitalistickými monopoly mnohonásobně zvýšilo.

Do závislého postavení se dostávají nejen koloniální a poražené země, i v každé vítězné zemi se rozpory prohloubily, veškeré kapitalistické rozpory se vyhroutily. Uká-
žu to stručně na několika příkladech.

Vezměte si státní dluhy. Víme, že dluhy nejvýznamnějších evropských států vzrostly od roku 1914 do roku 1920 přinejmenším *sedminásobně*. Uvedu ještě jeden ekonomický pramen, který má zvlášť velký význam. Je to práce anglického diplomata Keynese, autora knihy *Ekonomické důsledky míru*^[166], který se z pověření své vlády účastnil mírového jednání ve Versailles; sledoval je bezprostředně z ryze buržoazního hlediska, krok za krokem podrobně zkoumal situaci a účastnil se porad jako ekonom. Dospěl k závěrům, které jsou přesvědčivější, názornější a poučnější než jakýkoli závěr revolučního komunisty, protože je vyvozuje přesvědčený buržoazní odpůrce bolševismu, v němž jako anglický maloměšťák vidí cosi zruďného, ukrutného a barbarského. Keynes došel k závěru, že po uzavření versailleského míru spěje Evropa a celý svět ke krachu. Keynes rezignoval na svůj úřad, vmetl vládě do tváře svou knihu a prohlásil: Počínáte si jako smyslů zbavení. Uvedu vám jeho údaje, které říkají v podstatě toto:

Jak to vypadá se zadlužeností mezi hlavními mocnostmi? Přepočítávám libry šterlinků na zlaté ruble, a to tak, že deset zlatých rublů počítám za jednu libru šterlinků. Vychází nám, že Spojené státy mají aktiva ve výši 19 miliard, kdežto pasíva žádná. Před válkou byly Spojené státy dlužníkem Anglie. Soudruh Levi ve svém referátu^[134] předneseném 14. dubna 1920 na posledním sjezdu Komunistické strany Německa právem poukázal na to, že jenom dva státy na světě vystupují nyní nezávisle: Anglie a Amerika. Finančně naprosto nezávislou se stala pouze Amerika. Před válkou byla dlužníkem, dnes už je jenom věřitelem. Všechny ostatní mocnosti jsou zadluženy. Anglie je v takové situaci, že její aktiva činí 17 miliard a pa-

síva 8 miliard, takže se již napůl stala dlužníkem. Přitom k jejím aktivům patří asi 6 miliard, které jí dluží Rusko. Válečné zásoby, které si Rusko dělalo za války, jsou zahrnuty do jeho dluhu. Nedávno, když Krasin jako zástupce vlády Sovětského Ruska hovořil s Lloydem Georgem o dluzích, dal vědcům a politikům i vedoucím osobnostem anglické vlády jasně najevo, že jsou na velkém omylu, jestliže počítají s jejich splacením. A na tenhle omyl upozornil už anglický diplomat Keynes.

Nejde samozřejmě jen o to, a dokonce vůbec ne o to, že ruská revoluční vláda nechce platit dluhy. Žádná vláda by je nemohla zaplatit, protože tyto dluhy jsou lichvářskou přirážkou k tomu, co bylo už dvacetkrát zapláceno, takže týž buržoa Keynes, který nechová k ruskému revolučnímu hnutí žádné sympatie, říká: »Je pochopitelné, že se s těmito dluhy nedá počítat.«

O Francii uvádí Keynes tato čísla: její aktiva činí 3,5 miliardy, kdežto pasíva 10,5 miliardy! A to je země, o které sami Francouzi říkali, že je lichvářem celého světa, neboť měla obrovské »úspory«; koloniální a finanční loupeže, které jí vynesly obrovský kapitál, jí umožnily poskytovat miliardové půjčky, zejména Rusku. Z těchto půjček plynuly obrovské příjmy. A přes to všechno, přestože zvítězila, octla se Francie v postavení dlužníka.

Jistý americký buržoazní pramen, kterého se dovolává komunista soudruh Braun ve své knize *Kdo zaplatí válečné dluhy?*^[137] (Lipsko 1920), stanoví poměr dluhů k národnímu bohatství takto: Ve vítězných zemích, v Anglii a Francii, přesahují dluhy 50 % veškerého národního bohatství. V Itálii je to 60—70 %, v Rusku 90 %, ale nám, jak víte, nedělají tyto dluhy těžkou hlavu, protože jsme se zařídili podle Keynesovy skvělé rady už o něco dříve, než vyšla jeho kniha, a všechny dluhy jsme anulovali. (Bouřlivý potlesk.)

Jenže Keynes si při tom počíná jako obyčejný šosák:

doporučuje, aby všechny dluhy byly anulovány, a současně tvrdí, že Francie tím samozřejmě jenom získá a Anglie nijak zvlášť mnoho neztratí, neboť si na Rusku stejně nic nevezme; notně na to doplatí Amerika, ale Keynes spoléhá na americkou »velkodušnost«! V téhle věci se s Keynesem a jinými maloburžoazními pacifisty názorově rozcházíme. Myslíme si, že pokud jde o anulování dluhů, budou si muset počkat na něco jiného, budou se muset ve svém úsilí obrátit jinam a nespoléhat na »velkodušnost« pánů kapitalistů.

Z těchto několika málo čísel je vidět, že imperialistická válka vytvořila neudržitelnou situaci také pro vítězné země. Svědčí o tom i obrovský nepoměr mezi mzdami a růstem cen. Nejvyšší hospodářská rada, instituce, jež chrání buržoazní pořádky na celém světě před vzrůstající se revolucí, schválila letos 8. března rezoluci, která končí výzvou k pořádku, pracovitosti a šetrnosti, ovšem za předpokladu, že dělníci zůstanou otroky kapitálu. Tato Nejvyšší hospodářská rada, orgán Dohody, orgán kapitalistů celého světa, dospěla k těmto závěrům:

Ve Spojených státech amerických stouply ceny potravin průměrně o 120 %, kdežto mzdy se tam zvýšily jen o 100 %. V Anglii stouply ceny potravin o 170 %, mzdy o 130 %. Ve Francii se zvýšily ceny potravin o 300 %, mzdy o 200 %. V Japonsku vzrostly ceny potravin o 130 %, mzdy o 60 % (srovnávám údaje soudruha Brauna v jeho výše uvedené knize s údaji Nejvyšší hospodářské rady^[221], uveřejněnými 10. března 1920 v listu *The Times*¹⁰⁰).

Je jasné, že za takové situace se mezi dělníky nutně rozmáhá pobouření, šíří se revoluční nálady a ideje a přibývá živelných masových stávek. Postavení dělníků se totiž stává nesnesitelným. Dělníci se na vlastních zkušenostech přesvědčují, že kapitalisté válkou nesmírně zbohatli a přesunují výdaje a dluhy na bedra dělníků. Nedávno jsme dostali telegrafickou zprávu, že Amerika chce k nám

do Ruska vypovědět dalších 500 komunistů, aby se zbavila »škodlivých agitátorů«.

I kdyby k nám Amerika poslala ne 500, ale dokonce 500 000 ruských, amerických, japonských a francouzských »agitátorů«, nic se tím nezmění, neboť tento nepoměr cen, s nímž si tam nevědí rady, zůstane. A nemohou si s ním poradit proto, že soukromé vlastnictví je u nich velmi přísně chráněno, je pro ně »posvátné«. Na to se nesmí zapomínat, neboť soukromé vlastnictví vykořisťovatelů bylo zrušeno jedině v Rusku. S tímto nepoměrem cen si kapitalisté neporadí, avšak dělníci z dosavadních mezd žít nemohou. Proti tomuto zlu se žádnými starými metodami nic nesvede, ničeho se tu nedosáhne žádnými dílčími stávkami, ani parlamentním bojem, ani hlasováním, neboť »soukromé vlastnictví je posvátné«, a kapitalisté nadělali tolik dluhů, že se celý svět octl v područí hrstky lidí; přitom životní podmínky dělníků jsou čím dál nesnesitelnější. Není jiné východisko než odstranit »soukromé vlastnictví« vykořisťovatelů.

Soudruh Lapiński uvádí ve své brožuře Anglie a světová revoluce, z níž náš Věstník narodnogo komissariata inostrannyh děl¹⁰¹ uveřejnil v únoru 1920 cenné výňatky, že vývozní ceny uhlí jsou v Anglii dvakrát vyšší, než předpokládaly oficiální průmyslové kruhy.

V Lancashiru to došlo tak daleko, že ceny akcií stouply o 400 %. Zisky bank dosahují minimálně 40—50 %, přičemž je třeba ještě připomenout, že při stanovování zisku bank dovedou všichni bankovní činitelé jeho velkou část zatajit, a to tak, že není vykazována jako zisk, nýbrž uváděna jako peněžité odměny, tantiémy apod. Takže i tady nesporná hospodářská fakta svědčí o tom, že bohatství mizivé hrstky lidí neuvěřitelně vzrostlo, že nevídaný přepych přesahuje všechny meze, zatímco bída dělnické třídy se neustále zvětšuje. Zejména je třeba připomenout ještě tu okolnost, kterou neobyčejně dobře vystihl soudruh Levi ve výše zmíněném referátu: změnu hodnoty

peněz. Dluhy, emise papírových peněz atd. vedly všude ke znehodnocení peněz. Týž buržoazní pramen, o němž jsem se již zmiňoval, totiž prohlášení Nejvyšší hospodářské rady z 8. března 1920, vypočítává, že hodnota peněz v Anglii v porovnání s dolarem klesla přibližně o třetinu, ve Francii a Itálii o dvě třetiny a v Německu až o 96 %.

To svědčí o tom, že se »mechanismus« světového kapitalistického hospodářství nadobro rozpadá. Není možné pokračovat v těch obchodních stycích, na nichž za kapitalismu závisí opatřování surovin a odbyt výrobků; není možné pokračovat v nich právě proto, že v důsledku změněné hodnoty peněz je celá řada zemí podřízena jedné jediné zemi. Žádná země, ani ta nejbohatší, nemůže existovat a nemůže obchodovat, protože nemůže prodávat své výrobky a nemůže si opatřovat suroviny.

Z toho tedy vyplývá, že ani Amerika, nejbohatší země, které jsou podřízeny všechny země, nemůže kupovat ani prodávat. A týž Keynes, který prošel ohněm versailleských jednání, je přes všechno své pevné odhodlání hájit kapitalismus, přes všechnu svou nenávist k bolševismu nucen tuto skutečnost přiznat. Mimochodem si nemyslím, že by se třeba jen jediná komunistická nebo vůbec revoluční výzva vyrovnala svou přesvědčivostí oněm stránkám u Keynesa, kde líčí Wilsona a »wilsonismus« v praxi. Wilson byl modlou měšťáků a pacifistů Keynesova typu i mnoha hrdinů II. internacionály (ba dokonce i »Dvaapůlté« internacionály¹⁰²), kteří pěli ódy na »čtrnáct bodů« a dokonce sepisovali »vědecké« knihy o »kořenech« Wilsonovy politiky v naději, že Wilson zachrání »sociální mír«, že smíří vykořisťovatele s vykořisťovanými a provede sociální reformy. Keynes názorně ukázal, jak pošetilý byl Wilson a jak se všechny tyto iluze rozplynuly hned při prvním střetnutí s věcnou, praktickou, komerční politikou kapitálu představovaného pány Clemenceauem a Lloydem Georgem. Dělnictvo se nyní na vlastních životních zkušenostech stále jasněji přesvědčuje

— a učení pedanti by se o tom mohli přesvědčit dokonce i z Keynesovy knihy —, že »kořeny« Wilsonovy politiky tkvěly jediné v kněžourské omezenosti, v maloburžoazním frazérství a v naprostém nepochopení třídního boje.

Z toho všeho naprosto nutně a přirozeně vyplývají dvě podmínky, dvě podstatné skutečnosti. Na jedné straně neslýchaně vzrostla bída a ožebračení mas, což se týká především jedné a čtvrt miliardy lidí, tj. 70 % všech obyvatel světa. Jsou to koloniální a závislé země, jejichž obyvatelé nemají žádná zákonná práva, země, na něž byly »uděleny mandáty« finančním lupičům. A kromě toho stvrdila otroctví poražených zemí versailleská smlouva a tajné smlouvy uzavřené proti Rusku, které ovšem mnohdy nemají větší reálnou cenu než cáry papíru, na nichž je napsáno, že máme tolik a tolik miliard dluhů. Je to ve světových dějinách první případ, kdy olupování, otroctví, závislost, bída a hladovění jedné a čtvrt miliardy lidí byly právně stvrzeny.

Ale na druhé straně v každé zemi, která se stala věřitelem, se dělníci octli v nesnesitelné situaci. Válka neslýchaně vyhrotila všechny rozpory kapitalismu, a v tom je zdroj onoho velmi hlubokého revolučního vření, které se vzmáhá, neboť ve válce se lidé museli podříditi vojenské kázni, byli hnáni na smrt nebo jim hrozil okamžitý válečný soud. Válečné poměry nedovolovaly sledovat hospodářskou situaci. Spisovatelé, básníci, kněží a všechen tisk nedělali nic jiného, než že oslavovali válku. Nyní, když válka skončila, začalo leccos vycházet najevo. Byl odhalen německý imperialismus se svým brestlitevským mírem. Byl odhalen versailleský mír, který měl být vítězstvím imperialismu, ale stal se jeho porážkou. Keynesův případ mimo jiné svědčí o tom, jak desetitisíce a statisíce lidí z řad maloburžoazie, inteligence, prostě všech alespoň trochu uvědomělých a vzdělaných lidí v Evropě a Americe musely nastoupit cestu, kterou se dal Keynes, jenž složil úřad a vmetl své vládě do tváře knihu, která

tuto vládu usvědčuje. Keynes ukázal, co se odehrává a co se odehraje ve vědomí tisíců a statisíců lidí, až pochopí, že všechny ty řeči o »válce za svobodu« apod. byly pus-
tým podvodem, že válkou se obohatilo jenom pár lidí, kdežto ostatní byli ožebračeni a porobeni. Vždyť i buržoa
Keynes říká, že chtějí-li Angličané zachránit svůj život, chtějí-li zachránit anglické hospodářství, musí dosáhnout
toho, aby se mezi Německem a Ruskem obnovily svobod-
né obchodní styky! Jenže jak toho dosáhnout? Tím, že
budou anulovány všechny dluhy, jak navrhuje Keynes!
To není myšlenka jenom učeného ekonoma Keynese.
K této myšlence dospívají a dospějí milióny. Miliónům li-
dí neujde, jak buržoazní ekonomové tvrdí, že není jiné
východisko než anulovat dluhy, a proto prý »budiž pro-
kleti bolševici!« (kteří dluhy anulovali) a spolehněme se
na »velkodušnost« Ameriky!! — myslím, že by se tako-
vým ekonomům agitujícím pro bolševismus měl jménem
kongresu Komunistické internacionály poslat děkovný
list.

Jestliže se na jedné straně hospodářské postavení mas
stalo nesnesitelným a jestliže na druhé straně mezi nepa-
trnou menšinou všemocných vítězných zemí začal a pro-
hlubuje se rozklad, jak to líčí Keynes, vidíme v tom právě
dozrávání obou předpokladů pro světovou revoluci.

Máme teď před sebou poněkud úplnější obraz celého
světa. Víme, co znamená, když jedna a čtvrt miliardy lidí,
kteří žijí v nesnesitelných existenčních podmínkách, je
závislá na hrstce boháčů. Když však Společnost národů
předložila národům smlouvu, v níž prohlašuje, že skon-
covala s válkami a od nynějška nikomu nedovolí rušit
nír, když tato smlouva jako poslední naděje pracujících
celého světa vstoupila v platnost, bylo to pro nás obrov-
ské vítězství. Dokud smlouva ještě nenabyla platnosti, ří-
kalo se, že takové zemi, jako je Německo, je nutné nadik-
tovat zvláštní podmínky; až bude smlouva uzavřena, uvi-
díte, jak to všechno dobře dopadne. A když byla smlouva

zveřejněna, museli se jí zapřísáhlí odpůrci bolševismu zříct! Když smlouva začala vstupovat v platnost, ukázalo se, že nepatrná skupina nejbohatších zemí, tato »velká čtyřka« — Clemenceau, Lloyd George, Orlando a Wilson — byla pověřena vytvářením nových vztahů! Když byl mechanismus smlouvy uveden do chodu, způsobilo to úplný rozklad!

Totéž jsme viděli na válkách proti Rusku. Slabé, zruinované, k zemi sražené Rusko, nejzaostalejší země, bojuje proti všem národům, proti spolku bohatých a silných států, které ovládají celý svět, a vychází z tohoto boje jako vítěz. Nemohli jsme proti nim postavit ani trochu přiměřené síly, a přece jsme zvítězili. Proč? Protože mezi nimi nebyla absolutně žádná jednota, protože jeden stát šel proti druhému. Francie chtěla, aby jí Rusko zaplatilo dluhy a aby pouštělo hrůzu na Německo, Anglie chtěla rozdělit Rusko, pokoušela se zmocnit bakuské ropy a uzavřít s okrajovými státy Ruska smlouvu. Mezi anglickými oficiálními dokumenty je kniha, kde jsou neobyčejně svědomitě vyjmenovány všechny státy (bylo jich čtrnáct), které asi před půl rokem, v prosinci 1919, slíbily, že dobudou Moskvu a Petrohrad. Na těchto státech budovala Anglie svou politiku a poskytovala jim mnohamiliónové půjčky. Ale teď se všechny tyto kalkulace zhroutily, takže všechny půjčky jako když do vody hodí.

Taková je situace, kterou vytvořila Společnost národů. Každý den trvání této smlouvy je nejlepší agitací pro bolševismus. Neboť nejmocnější zastánci kapitalistických »pořádků« ukazují, jak si v každé otázce házejí navzájem klacky pod nohy. O rozdělení Turecka, Persie, Mezopotámie a Číny se mezi sebou zuřivě rvou Japonsko, Anglie, Amerika a Francie. Buržoazní tisk v těchto zemích je plný nejobzlednějších útoků a nejzlostnějších výpadů proti svým »kolegům«, kteří jim prý berou kořist před nosem. Vidíme, že v horních vrstvách této nepatrné hrstky nejbohatších zemí nastal úplný rozklad. Jedna a čtvrt miliar-

dy lidí nemůže žít v porobě, kterou jim chce vnutit »vyspělý« a civilizovaný kapitalismus — vždyť je to 70 % obyvatel zeměkoule. A celkem nepatrná hrstka nejbohatších států — Anglie, Amerika a Japonsko (to mělo možnost drancovat východní, asijské země, jenomže bez podpory jiné země nemůže být žádnou samostatnou ani finanční, ani vojenskou silou), tyto dvě tři země nejsou s to uspořádat hospodářské vztahy a snaží se svou politikou překazit politiku svých kolegů a partnerů ze Společnosti národů. Z toho vzniká světová krize. A tyto ekonomické kořeny krize jsou hlavní příčinou, proč Komunistická internacionála dosahuje skvělých úspěchů.

Soudružky a soudruzi! Dostali jsme se teď k otázce revoluční krize jako základu naší revoluční činnosti. Tady je především třeba upozornit na dva rozšířené mylné názory. Na jedné straně buržoazní ekonomové líčí tuto krizi, podle uhlazeného výrazu Angličanů, jako pouhý »neklid«. Na druhé straně se revolucionáři někdy snaží dokázat, že z krize není absolutně žádné východisko.

To je omyl. Absolutně bezvýchodné situace neexistují. Buržoazie si počíná jako rozzuřený dravec, který ztratil hlavu, a dělá jednu hloupost za druhou, čímž vlastně zosťruje situaci a urychluje svůj zánik. To všechno je pravda. Ale není možné »dokázat«, že buržoazie nemá absolutně žádnou možnost ukonejšit určitou menšinu vykořisťovaných nějakými drobnými ústupky a potlačit určité hnutí nebo povstání jisté části utlačovaných a vykořisťovaných. Pokoušet se předem »dokazovat« »absolutní« bezvýchodnost by bylo holým pedantstvím nebo hrou s pojmy a slovy. Skutečným »důkazem« v této a jiných podobných otázkách může být jedině praxe. Buržoazní zřízení na celém světě prožívá obrovskou revoluční krizi. Revoluční strany musí nyní svou praxí »dokázat«, že jsou dostatečně uvědomělé, organizované a spjaté s vykořisťovanými masami, dostatečně odhodlané a schopné využít této krize k úspěšné, vítězné revoluci.

Sešli jsme se na tomto kongresu Komunistické internacionály hlavně proto, abychom tento »důkaz« připravili.

Abych ukázal na příkladu, jak silně se ještě drží oportunismus ve stranách, které se chtějí připojit k III. internacionále, a jak málo se ještě v jiných stranách pokročilo od přípravy revoluční třídy k využití revoluční krize, zmíním se o vůdci anglické Nezávislé labouristické strany Ramsayi MacDonaldovi. Ve své knize Parlament a revoluce^[181], věnované právě stěžejním otázkám, jež zajímají dnes i nás, líčí situaci přibližně v duchu buržoazních pacifistů. Připouští, že revoluční krize existuje, že se revoluční nálada šíří, že dělnické masy sympatizují se sovětskou mocí a s diktaturou proletariátu (všimněte si, že jde o Anglii), že diktatura proletariátu je lepší než nynější diktatura anglické buržoazie.

Avšak MacDonald zůstává skrz naskrz buržoazním pacifistou a kompromisníkem, maloburžoou, který blouzní o nadtřídní vládě. Stejně jako všichni buržoazní lháři, sofisté a školometi považuje třídní boj za »popisný fakt«. MacDonald přechází mlčením zkušenosti s Kerenským, s menševiky a esery v Rusku, obdobné zkušenosti s ustavením »demokratické« a zdánlivě nadtřídní vlády v Maďarsku, Německu atd. Konejší svou stranu a ty dělníky, kteří naneštěstí pokládají tohoto buržou za socialistu a tohoto šosáka za vůdce, těmito slovy: »Víme, že to (tj. revoluční krize, revoluční vření) přejde, že se to urovná.« Válka prý nevyhnutelně vyvolala krizi, avšak po válce, i když ne hned, »se všechno urovná«!

A to píše vůdce strany, která se chce připojit k III. internacionále. Je to vzácně upřímné, a proto tím cennější odhalení toho, co lze pozorovat přinejmenším stejně často mezi předáky Francouzské socialistické strany a Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, že totiž nejen nedovedou, ale ani nechtějí revolučním způsobem využít revoluční krize, čili jinými slovy, že nedovedou a ta-

ké nechtějí opravdu revolučním způsobem připravovat stranu a třídu k diktatuře proletariátu.

V tom je kořen zla velmi mnohých stran, které se nyní odvracejí od II. internacionály. Právě proto kladu v te-
zích, které jsem předložil tomuto kongresu, největší dů-
raz na co nejkonkrétnější a co nejpřesnější stanovení úko-
lů, které jsou nutné pro *přípravu* k diktatuře proletariátu.

Ještě jeden příklad. Nedávno vyšla nová kniha proti bolševismu. Takových knih teď vychází v Evropě a Ame-
rice neobyčejně mnoho, ale čím více knih proti bolševis-
mu vychází, tím mocněji a rychleji k němu rostou v ma-
sách sympatie. Mám na mysli knihu Otto Bauera Bolše-
vismus, nebo sociální demokracie?^[133] Autor v ní Něm-
cům názorně předvedl, co je menševismus, jehož haneb-
nou úlohu v ruské revoluci dělníci na celém světě dosta-
tečně pochopili. Otto Bauer napsal vysloveně menševický
pamflet, i když své sympatie k menševismu skryl. Avšak
Evropu a Ameriku je teď nutné důkladněji seznámit
s tím, co je menševismus, neboť to je obecný výraz pro
všechny pseudosocialistické, sociálně demokratické a po-
dobné směry nepřátelské bolševismu. Pro nás Rusy by
bylo nudné vykládat Evropě, co je menševismus. Otto
Bauer to prakticky ukázal ve své knize, takže předem dě-
kujeme buržoazním a oportunistickým nakladatelům,
kteří ji budou vydávat a překládat do různých jazyků.
Bauerova kniha bude užitečným, i když poněkud zvláš-
tním doplňkem k učebnicím komunismu. Nahlédněte do
kterékoli kapitoly, vezměte kteroukoli úvahu Otto Bauera
a ukažte, v čem je tu menševismus, kde jsou kořeny názo-
rů, jež vedou k praktickému jednání zrádců socialismu,
přátel Kerenského, Scheidemanna atd. — to je úkol, kte-
rý by bylo možné s užitkem a s úspěchem zadávat při
»zkouškách«, aby se zjistilo, jak si kdo osvojil komunis-
mus. Jestliže nemůžete tento úkol splnit, nejste ještě ko-
munista a do komunistické strany raději nevstupujte.
(Potlesk.)

Otto Bauer skvěle vyjádřil celou podstatu názorů světového oportunistu v jedné větě, za kterou bychom mu museli — kdybychom měli ve Vídni volnou ruku — ještě za jeho života postavit pomník. Použití násilí v třídním boji současných demokracií — prohlásil O. Bauer — bylo »násilím na sociálních mocenských faktorech«.

Jistě si pomyslíte, že to zní podivně a nepochopitelně. To je příklad toho, kam až byl doveden marxismus, k jaké banálnosti a obhajobě vykořisťovatelů *je možné* dovést i tu nejrevolučnější teorii. Stačí, aby se toho ujal jistý německý maloměšťák, a už tu máte »teorii«, že »sociálními mocenskými faktory« jsou početnost, organizovanost, místo v procesu výroby a rozdělování, aktivita a vzdělání. Jestliže se zemědělský dělník na vesnici nebo dělník ve městě dopouštějí na statkáři a kapitalistovi revolučního násilí, není to vůbec diktatura proletariátu, není to vůbec násilí na vykořisťovatelích a utlačovaných lidu. Ani nápad! Je to »násilí na sociálních mocenských faktorech«.

Možná že můj příklad vyzněl trochu komicky. Ale taková je už povaha současného oportunistu, že se jeho boj proti bolševismu zvrhává ve frašku. Zatáhnout dělnickou třídu, všechny její myslící síly do boje mezinárodního menševismu (MacDonaldů, O. Bauerů a spol.) proti bolševismu je pro Evropu a Ameriku nanejvýš užitečné a nanejvýš naléhavé.

Tady si musíme položit otázku, proč jsou takové směry v Evropě tak odolné a proč je tento oportunismus v západní Evropě silnější než u nás. Prostě proto, že vyspělé země měly a mají možnost vytvářet svou kulturu na úkor miliardy utlačovaných lidí. Proto, že kapitalisté těchto zemí dostávají mnohem víc, než by mohli získat z odírání dělníků vlastní země.

Před válkou se odhadovalo, že tři nejbohatší země — Anglie, Francie a Německo — mají kromě jiných příjmů 8—10 miliard franků ročně jenom z vývozu kapitálu do ciziny.

Z této slušné sumy je pochopitelně možné hodit alespoň půl miliardy jako milodar dělnickým vůdcům, dělnické aristokracii, věnovat ji na nejrůznější formy korupce, která nakonec sehraje hlavní úlohu. Dělá se to tisícerým způsobem: zvyšováním kulturní úrovně v největších centrech, zakládáním vzdělávacích institucí, zřizováním nesčíslných teplých místech pro předáky družstev, pro vůdce tradeunionů a pro parlamentní předáky. Tak se to dělá všude, kde existují moderní civilizované kapitalistické vztahy. Tyto miliardy mimořádných zisků tvoří ekonomický základ oportunistu v dělnickém hnutí. V Americe, v Anglii a ve Francii jsou oportunističtí vůdcové a horní vrstva dělnické třídy — dělnická aristokracie — mnohem tvrdošijnější a kladou komunistickému hnutí houževnatější odpor. Proto musíme být připraveni na to, že vyléčení evropských a amerických dělnických stran z této nemoci bude obtížnější než u nás. Víme, že jsme od založení III. internacionály dosáhli v léčení této nemoci obrovských úspěchů, avšak k rozhodujícímu výsledku jsme ještě nedospěli: očišťování dělnických stran, revolučních stran proletariátu na celém světě od buržoazního vlivu, od oportunistů v jejich vlastních řadách ještě ani zdaleka neskončilo.

Nebudu se šířit o tom, jak to máme konkrétně provést. Mluví se o tom v mých tezích, které byly uveřejněny. Chtěl bych zde poukázat na hluboké ekonomické kořeny tohoto jevu. Tato nemoc se protáhla a její vyléčení trvá déle, než mohli optimisté tušit. Oportunismus je náš hlavní nepřítel. Oportunismus v horních vrstvách dělnického hnutí není proletářský, nýbrž buržoazní socialismus. Praxe ukázala, že činitelé dělnického hnutí, kteří patří k oportunistickému směru, jsou lepšími obránci buržoazie než sami buržoové. Kdyby nestáli v čele dělníků, nemohla by se buržoazie udržet. To dokazuje nejen historie Kerenského režimu v Rusku, to dokazuje i demokratická republika v Německu se svou sociálně demokra-

tickou vládou v čele, to dokazuje poměr Alberta Thomase k vlastní buržoazní vládě. To dokazují obdobné zkušenosti v Anglii a Spojených státech. Tady je náš hlavní nepřítel a nad ním musíme zvítězit. Musíme odejít z kongresu s pevným rozhodnutím, že tento boj dovedeme ve všech stranách až do konce. To je hlavní úkol.

V porovnání s tímto úkolem bude náprava chyb »levého« směru v komunismu snadná. V celé řadě zemí pozorujeme odpor proti parlamentarismu, který se projevuje ani ne tak u lidí maloburžoazního původu jako spíše u některých předních oddílů proletariátu z nenávisti k starému parlamentarismu, z oprávněné, odůvodněné a nutné nenávisti k počínání parlamentních činitelů v Anglii, ve Francii, v Itálii a vůbec ve všech zemích. Komunistická internacionála musí k tomu vydat směrnice a blíže, důkladněji seznámit soudruhy s ruskými zkušenostmi, s významem skutečně proletářské politické strany. Bude na nás, abychom tento úkol splnili. A boj proti těmto chybám proletářského hnutí, proti těmto nedostatkům bude tisíckrát snazší než boj proti oné buržoazii, která pod maskou reformismu proniká do starých stran II. internacionály a řídí veškerou jejich činnost nikoli v proletářském, nýbrž v buržoazním duchu.

Soudružky a soudruzí, na závěr se zmíním ještě o jedné stránce věci. Soudruh předseda tu říkal, že kongres zasluhuje, aby byl nazván světovým. Myslím, že má pravdu zejména proto, že je tu pěkná řádka představitelů revolučního hnutí z koloniálních, zaostalých zemí. Je to teprve první krok, ale důležité je, že byl učiněn. Na tomto kongresu dochází k sjednocování revolučních proletářů kapitalistických, vyspělých zemí s revolučními masami těch zemí, kde proletariát vůbec nebo téměř vůbec neexistuje, s utlačovanými masami koloniálních, východních zemí. Bude na nás — a jsem přesvědčen, že to učiníme —, abychom toto sjednocování posílili. Světový imperialismus musí padnout, až bude revolučním nápořem

vykořisťovaných a utlačovaných dělníků v každé zemi překonán odpor maloburžoazních živlů a vliv nepočtené horní vrstvy dělnické aristokracie a až se tento nápor spojí s revolučním náporem stamiliónů lidí, kteří dosud stáli stranou historie a byli pokládáni jen za její objekt.

Imperialistická válka pomohla revoluci — buržoazie vyrvala z kolonií, ze zaostalých zemí a z odlehlých končin vojáky, aby se této imperialistické války účastnili. Anglická buržoazie přesvědčovala vojáky z Indie, že je povinností indických rolníků bránit Velkou Británii proti Německu, francouzská buržoazie přesvědčovala vojáky z francouzských kolonií, že je povinností černochoů bránit Francii. Učili je zacházet se zbraněmi. To jsou velmi užitečné znalosti a měli bychom za to být buržoazii velmi vděční, měli bychom jí jménem všech ruských dělníků a rolníků a zejména jménem ruské Rudé armády poděkovat. Imperialistická válka vtáhla závislé národy do světových dějin. A jedním z našich nejdůležitějších úkolů dnes je zamyslet se nad tím, jak položit základní kámen k organizaci hnutí za sověty [rady] v *nekapitalistických* zemích. Vytvořit sověty tam možné je; nebudou to však sověty dělnické, budou to rolnické sověty nebo sověty pracujících.

Bude třeba vynaložit hodně práce, ani chyb se nevyvážeme, a jistě se na této cestě setkáme s mnoha obtížemi. Hlavním úkolem II. kongresu je vypracovat nebo nastínit praktické zásady, aby práce, která dosud probíhala mezi tamilióny lidí neorganizovaně, byla nyní organizovaná, ednotná a systematická.

Něco více než rok po I. kongresu Komunistické internacionály vystupujeme nyní jako vítězové nad II. internacionálou; myšlenka nastolení sovětů je nyní rozšířená nejen mezi dělníky civilizovaných zemí, je srozumitelná známá nejen jim; dělníci ve všech zemích se smějí chytákům, mezi nimiž si mnozí říkají socialisté a kteří vědecky, nebo skoro vědecky uvažují o »systému« sovětů,

jak se rádi vyjadřují systematictí Němci, nebo o »myšlen-
ce« sovětů, jak se vyjadřují angličtí »gildoví« socialisté¹⁰³;
tyto úvahy o »systému« a »myšlence« sovětů často zatem-
ňují zrak i rozum dělníků. Avšak dělníci odhazují toto
školometské haraburdí a chápou se zbraně, kterou ve
skutečnosti sověty skýtají. Úlohu a význam sovětů začína-
jí dnes chápat i ve východních zemích.

Hnutí za sověty začalo na celém Východě, v celé Asii,
mezi všemi koloniálními národy.

Myšlenka, že vykořisťovaný musí povstat proti vyko-
řisťovateli a ustavit své sověty, není příliš složitá. Po na-
ších zkušenostech, po dvou a půl letech existence sovět-
ské republiky v Rusku, po I. kongresu III. internacionály
se stává srozumitelnou stamiliónovým masám utlačova-
ným vykořisťovateli na celém světě, a jsme-li nyní v Rus-
ku nejednou nuceni uzavírat kompromisy a vyčkávat, ne-
boť jsme slabší než mezinárodní imperialisté, děláme to
proto, že víme, že zájmy jedné a čtvrt miliardy obyvatel
hájíme my. Dosud nám stojí v cestě překážky, předsudky
a nevědomost, ale ty se každou hodinou stávají minulostí.
My však stále důsledněji zastupujeme a skutečně hájíme
těchto 70 % obyvatel světa, tuto masu pracujících a vyko-
řisťovaných. Můžeme hrdě říct: Na I. kongresu jsme byli
v podstatě jenom propagátory a předkládali jsme proletari-
átu celého světa jenom hlavní ideje, jenom jsme vyzýva-
li k boji, jenom jsme se ptali, kde jsou lidé, kteří jsou
schopni vykročit touto cestou. Nyní jde uvědomělý prole-
tariát všude s námi. Všude je proletářská armáda, i když
někdy špatně zorganizovaná a vyžadující reorganizaci,
a jestliže nám naši soudruzi z jiných zemí nyní pomohou
zorganizovat jednotnou armádu, žádné nedostatky nám
nezabrání dovést naši věc do konce. Touto věcí je světová
proletářská revoluce, vytvoření světové sovětské republi-
ky. (Dlouhotrvající potlesk.)

*Pravda, č. 162
24. července 1920*

Podle textu knihy 2-oj kongress Kommunističeskogo internacionala. Stenografičeskij oščot, nakladatelství Komunistické internacionály, Petrohrad 1921, porovnaného se stenografickým zápisem, v němž V. I. Lenin provedl opravy

P R O J E V O Ú L O Z E
K O M U N I S T I C K É S T R A N Y
2 3 . Č E R V E N C E

Soudružky a soudruzi, chtěl bych připojit několik poznámek k projevům soudruhů Tannera a McLaina. Tanner prohlašuje, že je pro diktaturu proletariátu, ale že si diktaturu proletariátu představuje poněkud jinak, než si ji představujeme my. Říká, že diktaturou proletariátu rozumíme v podstatě diktaturu jeho organizované a uvědomělé menšiny.

A opravdu, v epoše kapitalismu, kdy je dělnictvo vystaveno nepřetržitému vykořisťování a nemůže rozvíjet své lidské schopnosti, je pro dělnické politické strany nejtypičtější právě to, že mohou sdružovat jenom menšinu své třídy. Politická strana může sdružovat jenom menšinu třídy, právě tak jako tvoří skutečně uvědomělí dělníci v každé kapitalistické společnosti jenom menšinu všeho dělnictva. Proto jsme nuceni uznat, že usměrňovat široké dělnické masy a vést je může jenom tato uvědomělá menšina. Jestliže soudruh Tanner tvrdí, že je odpůrcem strany, ale zároveň je pro to, aby menšina nejlépe zorganizovaných a nejrevolučnějších dělníků ukazovala cestu všemu proletariátu, říkám, že mezi námi ve skutečnosti žádný rozdíl není. Co je organizovaná menšina? Jestliže tato menšina je skutečně uvědomělá, jestliže umí vést masy a je schopna dát odpověď na každou aktuální otázku, pak je to v podstatě strana. A jestliže soudruzi jako Tanner, kterých si jako představitelů masového hnutí zvláště vážíme — což se nedá jen tak říct o představitelích Britské socialistické strany —, jestliže tito soudruzi jsou pro to, aby existovala menšina, která by rozhodně bojovala za

diktaturu proletariátu a která by v tomto duchu vychovávala dělnické masy, potom taková menšina není v podstatě ničím jiným než stranou. Soudruh Tanner říká, že tato menšina má organizovat a vést veškeré dělnictvo. Jestliže to soudruh Tanner a jiní soudruzi ze skupiny Shop Stewards a svazu Průmyslových dělníků světa (IWW) uznávají — a den co den se v rozhovorech s nimi přesvědčujeme, že to opravdu uznávají —, jestliže schvalují, aby uvědomělá komunistická menšina dělnické třídy vedla proletariát, musí připustit i to, že právě to je smyslem všech našich rezolucí. Potom jediný rozdíl mezi námi spočívá pouze v tom, že se vyhýbají slovu »strana«, protože mezi anglickými soudruhy panuje jakási zaujatost proti termínu politická strana. Nepředstavují si politickou stranu jinak než jako něco na způsob strany Gompersovy a Hendersonovy¹⁰⁴, stran parlamentních čachrářů a zrádců dělnické třídy. A jestliže si pod pojmem parlamentarismus představují něco, co odpovídá dnešnímu anglickému a americkému parlamentarismu, pak i my jsme odpůrci takového parlamentarismu a takových politických stran. Potřebujeme nové strany, strany jiného typu. Potřebujeme takové strany, které by byly opravdu v trvalém kontaktu s masami a které by dovedly tyto masy vést.

Přecházím k třetí otázce, o které jsem se zde chtěl zmínit v souvislosti s projevem soudruha McLaina. Tento soudruh je pro připojení anglické komunistické strany k Labouristické straně. K této otázce jsem se už vyslovil ve svých tezích o přijetí do III. internacionály*. Ve své brožuře jsem ponechal tuto otázku otevřenou¹⁰⁵. Ale po rozhovorech s mnoha soudruhy jsem dospěl k přesvědčení, že rozhodnutí zůstat v Labouristické straně je jedinou správnou taktikou. Tu však přichází soudruh Tanner a prohlašuje: Nebud'te příliš dogmatičtí! Tento výraz tu

* Viz tento svazek, s. 234—235. *Red.*

vůbec není na místě. Soudruh Ramsay říká: Dovoľte nám, anglickým komunistům, abychom o této věci rozhodli sami! Ale k čemu by potom internacionála byla, kdyby každá malá frakce přišla a řekla: Někteří z nás jsou pro, někteří proti, nechte rozhodnutí na nás. K čemu by potom bylo třeba internacionály, kongresu a celé této diskuse? Soudruh McLaine mluvil jenom o úloze politické strany. Ale totéž se přece týká i odborů a parlamentarismu. Není sporu o tom, že velká část nejlepších revolučních nářů je proti připojení k Labouristické straně, protože se k parlamentarismu jako prostředku boje staví odmítavě. Proto by možná bylo nejlepší postoupit tuto otázku komisi. Tam by měla být projednána a prostudována, aby o ní v každém případě mohl rozhodnout tento kongres Komunistické internacionály. Nemůžeme souhlasit s tím, že se tato otázka týká jenom anglických komunistů. Musíme obecně říct, jaká taktika je správná.

Nyní se chci zmínit o některých argumentech soudruha McLaina v souvislosti s otázkou anglické Labouristické strany. Je třeba otevřeně říct, že komunistická strana se smí připojit k Labouristické straně jedině tehdy, jestliže si zachová plnou svobodu kritiky a bude moci provádět svou vlastní politiku. To je nejdůležitější. Jestliže soudruh Serrati mluví v této spojitosti o spolupráci tříd, musím prohlásit, že toto žádná spolupráce tříd není. Jestliže italští soudruzi trpí ve své straně oportunisty typu Turatiho a spol., tj. buržoazní živly, pak je to skutečně spolupráce tříd. Ale v případě anglické Labouristické strany jde jenom o spolupráci uvědomělé menšiny anglických dělníků s jejich převážnou většinou. Členové Labouristické strany jsou vesměs odborově organizováni. Tato organizace má velmi originální strukturu, jakou nenajdeme v žádné jiné organizaci na světě. Sdružuje čtyři milióny dělníků z šesti nebo sedmi miliónů členů odborových organizací. Těch se nikdo neptá na jejich politické přesvědčení. Ať mi soudruh Serrati dokáže, že nám tam někdo

zabrání využívat práva kritiky. Teprve až se vám to podaří, přesvědčíte nás, že se soudruh McLaine mylí. Britská socialistická strana může svobodně říkat, že Henderson je zrádce, a přesto smí zůstat v Labouristické straně. Tady se uskutečňuje spolupráce předvoje dělnické třídy se zaostalými dělníky, se zadním vojem. Tato spolupráce má pro celé hnutí tak velký význam, že kategoricky trváme na tom, aby angličtí komunisté tvořili spojovací článek mezi stranou, tj. menšinou dělnické třídy, a všemi ostatními dělníky. Jestliže menšina neumí vést masy a navázat s nimi těsné spojení, není stranou a nestojí za zlámanou grešlí, ať už by se nazývala stranou nebo národním výborem továrních důvěrníků — pokud je mi známo, mají výbory továrních důvěrníků v Anglii svůj národní výbor, tedy ústřední vedení, a to už je jenom krok ke straně. Nebude-li tedy vyvráceno, že se anglická Labouristická strana skládá z proletářů, pak jde o spolupráci mezi předvojem dělnické třídy a zaostalými dělníky, a nebude-li tato spolupráce systematicky prováděna, nestojí komunistická strana za nic a v takovém případě se nedá mluvit ani o diktatuře proletariátu. A jestliže naši italští soudruzi nemají přesvědčivější argumenty, budeme zde později muset s konečnou platností rozhodnout o celé věci na základě toho, co o ní víme, a dospějeme k závěru, že připojení je správnou taktikou.

Soudruzi Tanner a Ramsay namítají, že většina anglických komunistů nebude s připojením souhlasit, ale jsme povinni za každou cenu souhlasit s většinou? Vůbec ne. Jestliže většina ještě nepochopila, jaká taktika je správná, bude snad možné počkat. I kdyby nějakou dobu vedle sebe existovaly dvě strany, bylo by to lepší než neodpovědět na otázku, jaká taktika je správná. Budete-li se ovšem řídit zkušenostmi všech účastníků kongresu a vezmete-li v úvahu argumenty, které zde byly uvedeny, nemůžete trvat na tom, abychom se hned zde usnesli na okamžitém vytvoření jednotné komunistické strany ve všech zemích.

To není možné. Ale otevřeně vyslovit svůj názor a vydat směrnice — to můžeme. Otázku, kterou nadhodila anglická delegace, musíme prostudovat ve zvláštní komisi a teprve potom říct, že správnou taktikou je vstup do Labouristické strany. Bude-li většina proti tomu, budeme muset zorganizovat menšinu zvlášť. To bude mít výchovný význam. Jestliže anglické dělnictvo stále ještě věří v dosavadní taktiku, ověříme si své závěry na příštím kongresu. Nemůžeme však říct, že se tato otázka týká jenom Anglie — to by bylo napodobování těch nejhorších manýr II. internacionály. Musíme otevřeně vyslovit svůj názor. Jestliže se angličtí komunisté nedohodnou a masová strana nebude vytvořena, bude rozkol tak či onak neodvratný*.

*Věstník 2-go kongressa
Kommunističeskogo inter-
nacionala, č. 5
5. srpna 1920*

*Podle textu knihy 2-og kongress
Kommunističeskogo
internacionala, 1921, po-
rovnaného s textem němec-
kého vydání Der zweite
Kongreß der Kommunist.
Internationale, nakladatel-
ství Komunistické internaci-
onály, Hamburk 1921*

* V 5. čísle publikace Věstník 2-go kongressa Kommunističeskogo internacionala jsou poslední věty projevu uvedeny v tomto znění: »Musíme otevřeně vyslovit svůj názor, ať je jakýkoli. Jestliže se angličtí komunisté o organizaci masového hnutí nedohodnou, jestliže v této věci dojde k rozkolu, ať to raději skončí rozkolem než odmítnutím zorganizovat masové hnutí. Raději se dopracovat k jednoznačné a dostatečně jasné taktice a ideologii než dál setrvávat v dosavadním chaosu.«
Red.

Z P R Á V A K O M I S E
P R O N Á R O D N O S T N Í
A K O L O N I Á L N Í O T Á Z K U
2 6 . Č E R V E N C E¹⁰⁶

Soudružky a soudruzi, omezím se jen na krátký úvod a potom vám soudruh Maring, který byl tajemníkem naší komise, podá podrobnou zprávu o tom, jaké změny jsme provedli v tezích^[49]. Po něm se ujme slova soudruh Ráj, který formuloval doplňkové teze^[111]. Naše komise jednomyslně schválila jak předběžné teze* se změnami, tak i teze doplňkové. Tak se nám podařilo dosáhnout ve všech nejdůležitějších otázkách naprosté jednomyslnosti^[110]. A teď několik stručných poznámek.

Za prvé, co je nejdůležitější, základní myšlenkou našich tezí? Rozdíl mezi utlačovanými a utlačujícími národy. Zdůrazňujeme tento rozdíl, a v tom se lišíme od II. internacionály a buržoazní demokracie. V období imperialismu je pro proletariát a Komunistickou internacionálu zvláště důležité zjistit konkrétní ekonomická fakta a při řešení všech koloniálních a národnostních otázek nevycházet z abstraktních pouček, nýbrž z konkrétních skutečností.

Imperialismus se vyznačuje tím, že celý svět, jak vidíme, se dnes dělí na velký počet utlačovaných národů a nepatrný počet národů utlačujících, které disponují nesmírným bohatstvím a mohutnou vojenskou silou. Obrovská většina obyvatel naší zeměkoule, více než miliarda, se vši pravděpodobností však spíše jedna a čtvrt miliardy, tj. odhadujeme-li počet všeho obyvatelstva na jednu a tři

* Viz tento svazek, s. 197—204. *Red.*

čtvrtě miliardy asi 70 %, patří k utlačovaným národům, které se buďto nacházejí v přímé koloniální závislosti, nebo to jsou polokoloniální státy, jako například Persie, Turecko a Čína, nebo státy, které byly imperialistickou velmocí vojensky poraženy a které se podle mírových smluv octly v silné závislosti na této velmoci. Toto rozlišování, rozdělování národů na utlačující a utlačované se jako červená nit vine všemi tezemi, nejen těmi, které vyšly s mým podpisem a byly uveřejněny už dříve, ale i tezemi soudruha Ráje. Autor těchto tezí vycházel hlavně z postavení Indie a jiných velkých asijských národů utlačovaných Anglií, a proto jsou pro nás tak nesmírně důležité.

Druhá vůdčí myšlenka našich tezí spočívá v tom, že za nynější mezinárodní situace, po skončení imperialistické války, jsou vzájemné vztahy mezi národy, celá světová soustava států určovány bojem malé skupiny imperialistických národů proti hnutí za sověty [rady] a proti státům sovětského typu, v jejichž čele stojí Sovětské Rusko. Pomineme-li tento fakt, nedokážeme najít správný přístup k žádné národnostní nebo koloniální otázce, i kdyby šlo o nejodlehlejší kout na světě. Jedině tehdy, budou-li se komunistické strany jak v civilizovaných, tak i zaostalých zemích řídit tímto hlediskem, mohou dospět k správnému pojetí a řešení politických otázek.

Za třetí bych chtěl zvlášť připomenout otázku buržoazně demokratického hnutí v zaostalých zemích. Právě tato otázka vyvolala jisté neshody. Přeli jsme se o to, bude-li zásadně a teoreticky správné prohlásit, že Komunistická internacionála a komunistické strany musí podporovat buržoazně demokratické hnutí v zaostalých zemích, nebo ne; v diskusi jsme dospěli k jednomyslnému rozhodnutí, že místo o »buržoazně demokratickém« hnutí budeme mluvit o hnutí národně revolučním. Není nejmenších pochyb o tom, že každé národní hnutí může být jedině buržoazně demokratické, neboť převážná většina obyvatelstva v zaostalých zemích se skládá z rolnictva, které je

představitelem buržoazně kapitalistických vztahů. Bylo by utopii myslet si, že proletářské strany, mohou-li vůbec v takových zemích vzniknout, budou s to uplatňovat v těchto zaostalých zemích komunistickou taktiku a komunistickou politiku, aniž zaujmou vyhraněný postoj k rolnickému hnutí a aniž ho budou fakticky podporovat. Ihned se však ozvaly námitky, že budeme-li mluvit o buržoazně demokratickém hnutí, setře se tím jakýkoli rozdíl mezi reformistickým a revolučním hnutím. Přitom tento rozdíl se v poslední době projevil v zaostalých a koloniálních zemích naprosto jasně, neboť imperialistická buržoazie se všemožně snaží vyvolat reformistické hnutí také mezi utlačovanými národy. Mezi buržoazií vykořisťovatelských zemí a zemí koloniálních došlo k jistému sblížení, takže buržoazie utlačovaných zemí, i když podporuje národní hnutí, velmi často — snad dokonce ve většině případů — bojuje zároveň ve shodě s imperialistickou buržoazií, tj. spolu s ní, proti všem revolučním hnutím a revolučním třídám. V komisi to bylo nezvratně dokázáno, a proto jsme uznali za jediné správné vzít tento rozdíl v úvahu a výraz »buržoazně demokratický« téměř všude nahradit výrazem »národně revoluční«. Smysl této záměny spočívá v tom, že my jako komunisté musíme a budeme podporovat buržoazní osvobozeněcká hnutí v koloniálních zemích jediné tehdy, budou-li tato hnutí skutečně revoluční a nebudou-li nám jejich představitelé bránit, abychom v revolučním duchu vychovávali a organizovali rolnictvo a široké masy vykořisťovaných. Jestliže tu však takové podmínky nejsou, musí komunisté v těchto zemích bojovat proti reformistické buržoazii, k níž patří i hrdinové II. internacionály. Reformistické strany v koloniálních zemích již existují a jejich představitelé se mnohdy vydávají za sociální demokraty a socialisty. Toto rozlišení jsme nyní provedli ve všech tezích, takže si myslím, že díky tomu je teď naše stanovisko zformulováno mnohem přesněji.

Dále bych se chtěl ještě zmínit o rolnických sovětech. Praktická činnost ruských komunistů v bývalých carských koloniích, v takových zaostalých zemích, jako je Turkestán aj., nás přivedla k otázce, jak uplatňovat komunistickou taktiku a politiku v předkapitalistických podmínkách, neboť jedním z nejdůležitějších charakteristických rysů těchto zemí je skutečnost, že v nich dosud převládají předkapitalistické vztahy, a proto tam o ryze proletářském hnutí nemůže být ani řeči. V těchto zemích není téměř žádný průmyslový proletariát. Přesto jsme se i tam ujali a musíme se ujmout úlohy vůdců. Naše práce nám ukázala, že v těchto zemích musíme překonávat obrovské těžkosti, avšak praktické výsledky naší práce rovněž ukázaly, že i přes tyto těžkosti je možné probudit v masách snahu o samostatné politické myšlení a o samostatnou politickou činnost i tam, kde není téměř žádný proletariát. Tato práce byla pro nás těžší než pro soudruhy ze západoevropských zemí, neboť proletariát v Rusku má plné ruce práce se správou státu. Je zcela pochopitelné, že rolníci, kteří žijí v polofeudální závislosti, mohou myšlenku sovětské formy organizace velmi dobře přijmout za svou a uskutečnit ji. Je rovněž jasné, že utlačované masy, vykořisťované nejen obchodním kapitálem, ale i feudály a feudálním státem, mohou používat tuto zbraň, tento druh organizace také ve svých podmínkách. Myšlenka sovětské formy organizace je prostá a může být uplatněna nejen v proletářských, ale i v rolnických feudálních a polofeudálních poměrech. Nemáme v této věci zatím ještě velké zkušenosti, avšak debaty v komisi, kterých se účastnilo i několik zástupců koloniálních zemí, nám zcela nezvratně dokázaly, že v tezích Komunistické internacionály^[7] je nutné poukázat na to, že rolnické sověty, sověty vykořisťovaných, jsou vhodným prostředkem nejen pro kapitalistické země, ale i pro země s předkapitalistickými vztahy, a že komunistické strany a ty síly, které jsou odhodlány komunistické strany založit, jsou bezpodmínečně povin-

ny všude, jak v zaostalých zemích, tak v koloniích, propagovat myšlenku rolnických sovětů, sovětů pracujících; a tam, kde to poměry jen trochu dovolují, musí se neprodleně pokoušet o ustavování sovětů pracujícího lidu.

Tady se před námi otvírá velmi zajímavé a důležité pole praktické působnosti. Naše celkové zkušenosti v tomto směru zatím nejsou nijak zvlášť velké, ale ponenáhlu budeme získávat čím dál víc materiálu. Není nejmenších pochyb o tom, že proletariát vyspělých zemí může a musí pomoci pracujícím zaostalých zemí a že vývoj těchto zemí může překročit své nynější stadium tehdy, až vítězný proletariát sovětských republik [republik sovětského typu] podá těmto masám pomocnou ruku a bude jim moci poskytnout podporu.

O této otázce se v komisi dosti živě debatovalo nejen v souvislosti s tezemi, které vyšly s mým podpisem, ale ještě více v souvislosti s tezemi soudruha Ráje, které tu on sám bude obhajovat a k nimž byly jednomyslně schváleny některé pozměňovací návrhy.

Šlo o to, můžeme-li uznat za správné tvrzení, že kapitalistické stadium vývoje národního hospodářství je pro ty zaostalé národy, které se nyní osvobozují a mezi nimiž se nyní, po válce, rozmáhá pokrokové hnutí, nevyhnutelné. Na tuto otázku jsme odpověděli záporně. Povede-li nyní němečtí dělníci pracovat pro revoluci, musí přináštvnou propagandu a poskytnou-li jim sovětské vlády pomoc všemi prostředky, jež mají k dispozici, pak by bylo nesprávné předpokládat, že kapitalistické stadium vývoje je pro zaostalé národy nevyhnutelné. Ve všech koloniích a zaostalých zemích musíme nejen vychovávat samostatné bojovníky a vytvářet stranické organizace, musíme nejen okamžitě propagovat ustavování rolnických sovětů a usilovat o jejich přizpůsobení předkapitalistickým podmínkám, ale Komunistická internacionála musí také zformulovat a teoreticky zdůvodnit tezi, že zaostalé země mohou s pomocí proletariátu vyspělých zemí přejít

k sovětskému zřízení a potom přes jisté vývojové stupně ke komunismu a přitom přeskočit kapitalistické stadium vývoje.

Jaké prostředky jsou k tomu nutné, se nedá předem říct. To nám ukážou praktické zkušenosti. Je však přesně zjištěno, že všem pracujícím masám i mezi těmi nejvzdálenějšími národy je myšlenka sovětů blízká, že tyto organizace, sověty, musí být přizpůsobeny podmínkám předkapitalistického společenského řádu a že komunistické strany musí v tomto směru ihned zahájit činnost na celém světě.

Chtěl bych ještě upozornit na to, jak je důležité, aby komunistické strany vyvíjely revoluční činnost nejen ve své vlastní zemi, ale i v koloniálních zemích a zejména mezi vojskem, kterého používají vykořisťovatelské národy, aby udržovaly národy svých kolonií v područí.

O tom mluvil v naší komisi soudruh Quelch z Britské socialistické strany. Řekl, že prostý anglický dělník by pokládal za zradu, kdyby měl podporovat povstání porobených národů proti anglické nadvládě. Je pravda, že jingoisticky¹⁰⁷ a šovinisticky smýšlející dělnická aristokracie v Anglii a Americe je obrovským nebezpečím pro socialismus a je zároveň velmi silnou oporou II. internacionály, že tu máme co činit s nejhorší zradou ze strany vůdců i dělníků patřících k této buržoazní internacionále. Také II. internacionála se zabývala koloniální otázkou. Rovněž basilejský manifest¹⁰⁸ o tom mluvil naprosto jasně. Strany II. internacionály slibovaly, že si budou počínat revolučně, ale nepozorujeme, že by si tyto strany, a jak se domnívám, ani většina stran, které z II. internacionály vystoupily a chtějí se připojit k III. internacionále, počínaly opravdu revolučně a poskytovaly pomoc povstáním vykořisťovaných a závislých národů proti utlačujícím národům. To musíme prohlásit naprosto otevřeně a nikdo to nemůže vyvrátit. Uvidíme, zda se o to někdo pokusí.

Všechny tyto úvahy byly vzaty za základ našich rezolu-

cí, které jsou bezpochyby příliš dlouhé, ale věřím, že přesto budou užitečné a přispějí k rozvoji a organizaci skutečně revoluční činnosti v národnostní a koloniální otázce, což je ostatně naším hlavním úkolem.

*Věstník 2-go kongressa
Kommunističeskogo inter-
nacionala, č. 6
7. srpna 1920*

*Podle textu knihy 2-og kon-
gress Kommunističeskogo
internacionala. Stenografi-
českij otčet, 1921, porovna-
ného s textem německého
vydání Der zweite Kongress
der Kommunist. Internatio-
nale*

P R O J E V
 O P O D M Í N K Á C H P R O P Ř I J E T Í
 D O K O M U N I S T I C K É
 I N T E R N A C I O N Á L Y
 3 0 . Č E R V E N C E ¹⁰⁹

Soudružky a soudruzi! Serrati řekl, že jsme dosud nevyalezli sincéromètre — to je nové francouzské slovo, jež znamená přístroj k měření upřímnosti. Takový přístroj ještě nebyl vynalezen. Takový přístroj ani nepotřebujeme, zato však už máme přístroj ke zjišťování toho, k jakému směru kdo patří. Chyba soudruha Serratiho, o níž se zmíním později, spočívá právě v tom, že tohoto dávno známého přístroje nepoužil.

O soudruhu Crispienovi bych chtěl říct jenom pár slov. Je mi velmi líto, že není přítomen. (Dittmann: »Je nemocen.«) To je škoda. Jeho projev je jedním z nejvýznamnějších dokladů politické linie pravého křídla Nezávislé sociálně demokratické strany a je jejím přesným vyjádřením. Nebudu mluvit o osobních věcech ani o jednotlivých případech, nýbrž pouze o myšlenkách, které jsou jasně vyjádřeny v Crispienově projevu. Myslím, že se mi podaří dokázat, že celý tento projev byl projevem veskrze kautskistickým a že soudruh Crispien pohlíží na diktaturu proletariátu jako Kautsky. Crispien na jakousi repliku odpověděl: »Diktatura není nic nového, mluví se o ní již v erfurtském programu.« Avšak v erfurtském programu¹¹⁰ není o diktatuře proletariátu ani zmínka; a dějiny dokázaly, že to není žádná náhoda. Když jsme v letech 1902—1903 vypracovávali první program naší strany, měli jsme stále před očima jako vzor erfurtský program.

Přitom Plechanov — týž Plechanov, který tenkrát správně řekl, že »bud'to Bernstein pohřbí sociální demokracii, nebo sociální demokracie pohřbí Bernsteina«¹¹¹, a zvlášť zdůrazňoval právě to, že není-li v erfurtském programu zmínka o diktatuře proletariátu, je to teoreticky nesprávné a prakticky to je zbabělý ústupek oportunistům. V našem programu je diktatura proletariátu zakotvena od roku 1903.

Jestliže soudruh Crispien nyní říká, že diktatura proletariátu není nic nového, a dodává: »My jsme byli vždy pro dobytí politické moci«, obchází tím podstatu věci. Uznávají dobytí politické moci, ale ne diktaturu. Veškerá socialistická literatura, nejen německá, ale i francouzská a anglická, slouží jako důkaz, že vůdcové oportunistických stran — například MacDonald v Anglii — jsou pro dobytí politické moci. Ti všichni jsou — to myslím vážně — upřímnými socialisty, ale jsou proti diktatuře proletariátu! Máme-li dobrou revoluční stranu, která si zasluhuje, aby byla nazývána komunistickou, musíme na rozdíl od starého názoru II. internacionály propagovat diktaturu proletariátu. To soudruh Crispien zatušoval a zastřel, a to je také hlavní chyba, které se dopouštějí všichni přívrženci Kautského.

»Jsme vůdcové zvolení masami,« pokračuje soudruh Crispien. To je formální a falešné hledisko, neboť na posledním sjezdu strany německých »nezávislých« jsme byli přímými svědky boje mezi směry. Není třeba vynalézat přístroj k měření upřímnosti a dělat si z toho legraci, jako to dělá například soudruh Serrati, abychom mohli konstatovat prostou skutečnost, že boj mezi směry musí existovat a opravdu existuje: jeden směr představují revoluční dělníci, kteří se k nám právě připojili, odpůrci dělnické aristokracie; představitelkou druhého směru je dělnická aristokracie, v jejímž čele stojí ve všech civilizovaných zemích staří vůdcové. Zda Crispien patří ke směru starých vůdců a dělnické aristokracie, nebo ke směru no-

vé revoluční masy dělníků, která stojí proti dělnické aristokracii — právě to soudruh Crispien neobjasnil.

Jakým tónem mluví soudruh Crispien o rozkolu? Prohlásil, že rozkol je trpkou nezbytností, a dlouho nad tím hořekoval. To je řečeno zcela v duchu Kautského. Rozkol s kým? S Scheidemannem? Ovšem! Crispien řekl: »Vyvolali jsme rozkol.« Za prvé, vyvolali jste jej příliš pozdě! Když už se chce o tom mluvit, je to třeba otevřeně vyslovit. A za druhé, nezávislí by nad tím neměli hořekovat, ale spíš říct, že mezinárodní dělnická třída je stále ještě v područí dělnické aristokracie a oportunistů. Tak je tomu ve Francii i v Anglii. Soudruh Crispien neuvažuje o rozkolu jako komunista, nýbrž zcela v duchu Kautského, který prý už nemá žádný vliv. Potom se Crispien rozpovídal o vysokých mzdách. V Německu jsou prý takové poměry, že se tam dělníkům ve srovnání s ruskými a vůbec východoevropskými dělníky vede docela dobře. Říká, že revoluci je prý možné uskutečnit jedině tehdy, jestliže »příliš« nezhorší postavení dělníků. Ptám se, zda je přípustné, aby se v komunistické straně mluvilo tímto tónem? To je kontrarevoluční. U nás v Rusku je životní úroveň bezesporu nižší než v Německu, ale když jsme nastolili diktaturu, mělo to za následek, že dělníci začali více hladovět a jejich životní úroveň ještě více klesla. Vítězství dělníků není možné bez obětí, bez dočasného zhoršení jejich postavení. Musíme říkat dělníkům pravý opak toho, co řekl Crispien. Kdo chce připravit dělníky k diktatuře a přitom jim vykládá o »ne příliš« velkém zhoršení, zapomíná na to hlavní. Zapomíná na to, že dělnická aristokracie vznikla právě proto, že podporovala »svou vlastní« buržoazii při imperialistickém dobývání a rdoušení celého světa, aby si tak zajistila lepší výdělky. Chtěli nyní němečtí dělníci pracovat pro revoluci, musí přinášet oběti, a ne se jich lekat.

Z hlediska všeobecných světových dějin je pravda, že v zaostalých zemích nemůže nějaký čínský kuli provést

proletářskou revoluci, ale říkat dělníkům v několika málo bohatších zemích, kde imperialistické olupování umožňuje snesitelnější život, že jim hrozí »příliš velké« ochuzení, by bylo kontrarevoluční. Je nutné říkat opak. Dělnická aristokracie, která se leká obětí, která má strach, že během revolučního boje »příliš« zchudne, nemá ve straně co pohledávat. Jinak je uskutečnění diktatury proletariátu, zejména v západoevropských zemích, nemožné.

Co říká Crispien o teroru a násilí? Prohlásil, že to jsou dvě různé věci. Takový rozdíl je možné udělat snad v učebnici sociologie, ale ne v politické praxi, zejména co se týče německých poměrů. Vůči lidem, kteří si počínají tak, jako si počínali němečtí důstojníci při zavraždění Liebknechta a Rosy Luxemburgové, vůči lidem typu Stinnesse a Kruppa, kteří skupují tisk, vůči takovým lidem jsme nuceni používat násilí a teror. Není samozřejmě třeba už předem prohlašovat, že se určitě uchýlíme k teroru; avšak zůstanou-li němečtí důstojníci a kappovci takoví, jako jsou nyní, zůstanou-li Krupp a Stinnes takoví, jako jsou nyní, nezbude nic jiného než použít teror. Nejen Kautsky, ale i Ledebour a Crispien mluví o násilí a teroru ve vysloveně kontrarevolučním duchu. Strana, která se spokojuje s takovými idejemi, se nemůže podílet na diktatuře proletariátu, to je jasné.

Dále je tu agrární otázka. Tady se Crispien zvláště rozplácl a řekl si, že nás usvědčí z maloburžoaznosti; udělat něco pro drobné rolníky na úkor velkých pozemkových vlastníků — to je prý maloburžoazní. Velké pozemkové vlastníky je nutné vyvlastnit a půdu předat družstvům. To je ale školometský názor. Dokonce i ve vysoce vyspělých zemích, mimo jiné také v Německu, je dost takových atifundií, dost takové půdy, která není obdělávána velkocapitalistickým, nýbrž polofeudálním způsobem; leccos této půdy by bylo možné odkrojit a předat drobným rolníkům, aniž by se to rušivě projevilo na hospodářství. Je možné zachovat velkovýrobu, a přesto dát drobným

rolníkům něco, co je pro ně opravdu podstatné. O tom se bohužel neuvažuje, ale v praxi je nutné to tak dělat; jinak se dopustíme chyby. Důkazem toho může být například kniha Vargy^[216] (bývalého lidového komisaře národního hospodářství Maďarské republiky rad), který píše, že nastolením diktatury proletariátu se na maďarské vesnici téměř nic nezměnilo, že nádeníci žádnou změnu nepocítili a drobní rolníci nic nedostali. V Maďarsku jsou velké latifundie, na velkých lánách se tam hospodaří polofeudálním způsobem. Vždy se najdou a musí se najít takové velkostatkářské pozemky, z nichž by bylo možné dát něco drobným rolníkům — když už ne do vlastnictví, tak alespoň do pachtu, aby drobný parcelový rolník dostal něco z konfiskované půdy. Jinak drobný rolník ani nepostřehne rozdíl mezi tím, co bylo dříve, a diktaturou sovětů. Proletářská státní moc se neudrží, nebude-li provádět takovou politiku.

Třebaže Crispien prohlásil, že jim »nemůžeme upřít revoluční přesvědčení«, odpovídám: Rozhodně vám je upírám. Upírám vám je ne v tom smyslu, že byste si nechtěli počínat revolučně, nýbrž v tom smyslu, že nedovedete revolučně uvažovat. Vsadím se, že kdybychom ustavili jakoukoli komisi ze vzdělaných lidí a dali jim deset knih Kautského a Crispienův projev, prohlásila by tato komise, že tento projev je skrz naskrz kautskistický, že je od prvního do posledního písmene prodchnut myšlenkami Kautského. Všechny metody Crispienovy argumentace jsou veskrze kautskistické, ale tu přichází Crispien a říká: »Kautsky už nemá v naší straně žádný vliv.« Možná že nemá žádný vliv na revoluční dělníky, kteří vstoupili do strany později. Je však naprosto nezvratnou skutečností, že Kautsky měl a dodnes má obrovský vliv na Crispiena, na celý způsob myšlení, na všechny ideje souduha Crispiena. Jeho projev je toho důkazem. Proto i když není vynalezen sincéromètre čili přístroj k měření upřímnosti, můžeme říct, že Crispienova orientace neod-

povídá Komunistické internacionále. Říkáme-li to, určujeme tím orientaci celé Komunistické internacionály.

Jestliže soudruzi Wijnkoop a Münzenberg vyslovili nespokojenost s tím, že jsme pozvali Nezávislou sociálně demokratickou stranu a jednáme s jejími zástupci, považují to za nesprávné. Když Kautsky vystupuje proti nám a píše knihy, polemizujeme s ním jako s třídním nepřitelem. Ale když sem přichází Nezávislá sociálně demokratická strana, která zesílila přílivem revolučních dělníků, aby s námi jednala, musíme s jejími zástupci mluvit, neboť reprezentují část revolučních dělníků. S německými »nezávislými«, s Francouzi a Angličany se o internacionále nemůžeme hned shodnout. Soudruh Wijnkoop každým svým projevem dokazuje, že se dopouští téměř všech omylů soudruha Pannekoeka. Wijnkoop sice prohlásil, že s Pannekoekovými názory nesouhlasí, ale svými projevy dokazuje pravý opak. To je hlavní chyba této »levé« skupiny, a je to i obecně chyba vzrůstajícího se proletářského hnutí. Z projevů soudruhů Crispiena a Dittmanna silně vane buržoazní duch a v tomto duchu diktaturu proletariátu připravit nelze. Jestliže však soudruzi Wijnkoop a Münzenberg jdou v otázce Nezávislé sociálně demokratické strany ještě dále, pak se s nimi neztotožňujeme.

Nemáme samozřejmě přístroj k měření upřímnosti, jak se vyjádřil Serrati, abychom vyzkoušeli poctivost člověka, a plně souhlasíme s tím, že nejde o posuzování lidí, nýbrž o hodnocení situace. Škoda, že Serrati, ačkoli mluvil, neřekl nic nového. Jeho projev byl jedním z těch, jaké jsme slyšeli také v II. internacionále.

Serrati neměl pravdu, když řekl: »Situace ve Francii není revoluční, v Německu je revoluční a v Itálii je také revoluční.«

Ale i v případě, že by situace byla kontrarevoluční, II. internacionála se mýlí a dopouští se hrubé chyby, jestliže nechce organizovat revoluční propagandu a agitaci, neboť dokonce i v nerevoluční situaci je možné a nutné

vést revoluční propagandu — dokazují to celé dějiny bolševické strany. Rozdíl mezi socialisty a komunisty je právě v tom, že socialisté odmítají jednat tak, jak v kterékoli situaci jednáme my, totiž vyvíjet revoluční činnost.

Serrati opakuje jenom to, co už řekl Crispian. Nechceme říct, že toho a toho dne bude muset být Turati bezpodmínečně vyloučen. Tuto otázku už nadhodila exekutiva a Serrati nám řekl: »Žádné vylučování, nýbrž očistu strany.« Musíme italským soudruhům jednoduše říct, že orientaci Komunistické internacionály odpovídá orientace členů L'Ordine Nuovo, a nikoli orientace nynější většiny vůdců socialistické strany a jejich parlamentní frakce. Ti tvrdí, že prý chtějí ochránit proletariát před reakcí. Také Černov, menševici a mnozí jiní v Rusku »chrání« proletariát před reakcí, což ovšem ještě není důvod, abychom je přijali mezi sebe.

Proto musíme italským soudruhům a všem stranám, ve kterých existuje pravé křídlo, říct, že tato reformistická tendence nemá s komunismem nic společného.

Žádáme vás, italští soudruzi, abyste svolali sjezd a předložili mu naše teze a rezoluce. Jsem přesvědčen, že italští dělníci budou chtít zůstat v Komunistické internacionále.

*Stručná novinová zpráva
otištěna 31. července 1920
v Pravdě, č. 163
V plném znění poprvé otištěno roku 1921 v knize
2-oj kongress Kommunisti-
českogo internacionala.
Stenografičeskij otčet,
Petrohrad 1921*

*Podle textu knihy porovna-
ného s textem německého
vydání Der zweite Kongreß
der Kommunist. Internatio-
nale*

P R O J E V
O P A R L A M E N T A R I S M U
2. S R P N A

Soudruh Bordiga tu zřejmě chtěl hájit stanovisko italských marxistů, nicméně neodpověděl ani na jeden z argumentů, které zde ve prospěch parlamentní činnosti uváděli jiní marxisté.

Soudruh Bordiga připustil, že historické zkušenosti se nezískávají uměle. Právě nám řekl, že boj je nutné přenést do jiné oblasti. Cožpak neví, že každá revoluční krize je provázena parlamentní krizí? Mluvil sice o tom, že boj je nutné převést do jiné oblasti, do sovětů [rad], ale sám připustil, že je není možné vytvořit uměle. Příklad Ruska ukazuje, že sověty mohou být vytvářeny buď v průběhu revoluce, nebo bezprostředně před revolucí. Ještě za Kerenského bylo složení sovětů (a to menševických sovětů) takové, že se v žádném případě nemohly stát základem proletářské státní moci. Parlament je produktem určitého historického vývoje, který nemůžeme eliminovat, dokud nejsme tak silní, abychom buržoazní parlament rozehnali. Jenom jako členové buržoazního parlamentu můžeme, vycházíme-li z daných historických podmínek, bojovat proti buržoazní společnosti a parlamentarismu. Týž prostředek, který používá v boji buržoazie, musí použít i proletariát — ovšem k naprosto jiným cílům. Nemůžete přece tvrdit, že tomu tak není, a pokud to chcete popírat, musíte nejdříve vymazat zkušenosti ze všech revolučních událostí na světě.

Řekl jste, že i odbory jsou oportunistické, že i ony znamenají nebezpečí: ale na druhé straně jste řekl, že by se pro odbory měla udělat výjimka, protože to je dělnická

organizace. To však platí jen do určité míry. I v odborech jsou velmi zaostalé živly. Část zproletarizované maloburžoazie, zaostalí dělníci a drobní rolníci — všechny tyto živly si skutečně myslí, že v parlamentě jsou hájeny jejich zájmy. Proti tomu je třeba bojovat prací v parlamentě a na faktech ukazovat masám pravdu. Na zaostalé masy nezapůsobíme teorií, ty potřebují získat zkušenosti.

Totéž jsme viděli i v Rusku. Byli jsme nuceni svolat Ústavodárné shromáždění dokonce ještě po vítězství proletariátu, abychom zaostalým dělníkům dokázali, že prostřednictvím tohoto orgánu ničeho nedosáhnou. Aby bylo možné zkušenosti obojího druhu porovnat, museli jsme proti sobě konkrétně postavit sověty a Ústavodárné shromáždění a ukázat dělníkům sověty jako jediné východiště.

Soudruh Souchy, revoluční syndikalista, obhajoval též teorie, ale s logikou je na štíru. Prohlásil o sobě, že není marxista, takže je to pochopitelné. Ale jestliže vy, soudruhu Bordigo, tvrdíte, že jste marxista, pak je od vás třeba požadovat více logiky. Je třeba vědět, jak rozbít parlament. Můžete-li to udělat ozbrojeným povstáním ve všech zemích — je to výborné. Vy víte, že v Rusku jsme nejen v teorii, ale i v praxi dokázali prosadit svou vůli a rozbít buržoazní parlament. Ale vy jste pustil ze zřetele tu skutečnost, že to není možné bez dostatečně dlouhých příprav a že ve většině zemí ještě není možné rozbít parlament naráz. Boj za rozbití parlamentu jsme nuceni vést v parlamentě. Podmínky, které určují politickou linii všech tříd současné společnosti, nahrazujete svou revoluční vůlí. Proto zapomínáte, že když jsme v Rusku chtěli rozbít buržoazní parlament, museli jsme nejprve svolat Ústavodárné shromáždění, a to i po našem vítězství. Řekl jste: »Ovšem, revoluce v Rusku je příklad, ale pro poměry v západní Evropě se nehodí.« Přitom jste neuvedl jediný pádný argument, abyste nám to dokázal. Prošli jsme obdobím buržoazní demokracie. Prošli jsme jím rychle

v době, kdy jsme byli nuceni agitovat pro volby do Ústavodárného shromáždění. I později, kdy dělnická třída už získala možnost převzít moc, rolnictvo stále ještě věřilo, že buržoazní parlament je nezbytný.

Se zřetelem na tyto zaostalé živly jsme museli vypsat volby a názorně, na faktech masám ukázat, že toto Ústavodárné shromáždění, zvolené v době největší všeobecné nouze, nevyjadřuje tužby a požadavky vykořisťovaných tříd. Tím se konflikt mezi sovětskou a buržoazní mocí zcela vyjasnil, a to nejen pro nás, pro předvoj dělnické třídy, ale i pro obrovskou většinu rolnictva, pro drobné zaměstnance, maloburžoazii apod. Ve všech kapitalistických zemích se mezi příslušníky dělnické třídy najdou zaostanci, kteří jsou přesvědčeni, že parlament je opravdovým zástupcem lidu, a nevidí, že se tam používá nečistých prostředků. Říká se, že je to nástroj, jímž buržoazie klame masy. Ale tento argument se musí obrátit proti vám, a obrací se také proti vašim tezím^[4]. Jak chcete před opravdu zaostalými, buržoazií oklamanými masami odhalit pravý charakter parlamentu, jestliže do něho nevstoupíte? Jak chcete odhalit ten či onen parlamentní manévr, stanovisko té či oné strany, jestliže budete stát mimo parlament? Jste-li marxisté, musíte uznat, že vzájemné vztahy mezi třídami v kapitalistické společnosti a vzájemné vztahy mezi stranami jsou navzájem úzce spjaty. Opakují znovu: Jak to všechno chcete dokázat, nebudete-li členy parlamentu, odmítnete-li pracovat v parlamentě? Dějiny revoluce v Rusku jasně ukázaly, že široké masy dělnické třídy, rolnictva a drobných zaměstnanců by nebylo možné přesvědčit žádnými argumenty, kdyby se nepoučily z vlastních zkušeností.

Bylo zde řečeno, že účast v parlamentním boji nás stojí mnoho času. Ale je možné představit si nějakou jinou instituci, na níž by všechny třídy měly takový zájem jako na parlamentě? Něco takového se nedá uměle vytvořit. Jsou-li všechny třídy vtahovány do parlamentního boje,

je tomu tak proto, že se v parlamentě odrážejí třídní zájmy a konflikty. Kdyby bylo možné všude naráz zorganizovat, dejme tomu, rozhodující generální stávkou, aby byl naráz svržen kapitalismus, pak by už byla v různých zemích proběhla revoluce. Ale je třeba vycházet z faktů, a parlament je dějištěm třídního boje. Soudruh Bordiga a všichni ti, kdo zastávají jeho stanovisko, musí říkat masám pravdu. Německo je nejlepším příkladem toho, že vytvoření komunistické frakce v parlamentě je možné. Proto byste měli masám otevřeně říct: Jsme příliš slabí, abychom vytvořili stranu s pevnou organizací. Takovou pravdu by bylo třeba vyslovit. Ale kdybyste se masám přiznali k této své slabosti, nestaly by se vašimi stoupenčí, ale vašimi odpůrci — stoupenčí parlamentarismu.

Řeknete-li: »Soudruzí dělníci, jsme tak slabí, že nemůžeme vytvořit dostatečně disciplinovanou stranu, která by dokázala přinutit poslance, aby se straně podřídili«, pak vás dělníci opustí, protože si řeknou: »Jak nastolíme diktaturu proletariátu s tak slabými lidmi?«

Jste velmi naivní, jestliže si myslíte, že se inteligence, střední vrstvy, maloburžoazie stanou v den vítězství proletariátu komunistickými.

Neoddáváte-li se této iluzi, musíte už nyní připravovat proletariát na to, aby prosadil svou linii. Ani na jednom úseku budování státní moci nenajdete výjimku z tohoto pravidla. Druhý den po revoluci se všude budete setkávat s oportunisticky smýšlejícími »advokáty«, kteří se budou vydávat za komunisty, s příslušníky maloburžoazie, kteří neuznávají ani disciplínu komunistické strany, ani disciplínu proletářského státu. Nepřipravíte-li dělníky na vytvoření skutečně disciplinované strany, která všechny své členy donutí, aby se podřídili její kázní, nikdy se vám nepodaří připravit diktaturu proletariátu. Proto myslím nechcete uznat, že právě slabost mnoha nových komunistických stran je vede k odmítání parlamentní činnosti. Jsem přesvědčen, že obrovská většina skutečně revoluč-

ních dělníků půjde za námi a vysloví se proti vašim protiparlamentaristickým tezím.

*Stručná novinová zpráva
otištěna 3. srpna 1920
v listu Krasnaja gazeta
(Petrohrad), č. 170
V plném znění poprvé oti-
štěno roku 1921 v knize
2-*oj kongress Kommunisti-
českogo internacionala.
Stenografičeskij otčet,
Petrohrad 1921**

*Podle textu knihy porovna-
ného s textem německého
vydání Der zweite Kongreß
der Kommunist. Internatio-
nale*

P R O J E V O V S T U P U
D O B R I T S K É
L A B O U R I S T I C K É S T R A N Y
6 . S R P N A¹¹²

Soudružky a soudruzi, soudruh Gallacher hned na začátku svého projevu vyslovil politování, že tu jsme nuceni posté a potisícáté poslouchat fráze, které soudruh McLaine a jiní angličtí soudruzi už nesčíslněkrát opakovali v projevech, v novinách a časopisech. Myslím, že toho není třeba litovat. Metoda staré internacionály spočívala v tom, že takové otázky ponechávala k rozhodnutí jednotlivým stranám zainteresovaných zemí. To bylo zásadně nesprávné. Je docela možné, že neznáme naprosto přesně poměry v té či oné straně, ale tady jde o zásadní zdůvodnění taktiky komunistické strany. To je velmi důležité a my tu musíme jménem III. internacionály jasně vyložit komunistické hledisko.

Nejprve bych chtěl upozornit na malou nepřesnost, které se dopustil soudruh McLaine a s níž není možné souhlasit. Nazval Labouristickou stranu politickou organizací tradeunionistického hnutí. Později své prohlášení opakoval ještě jednou: Labouristická strana »je politickým výrazem odborového hnutí«. S takovým názorem jsem se několikrát setkal v listu Britské socialistické strany. Není to správné a u anglických revolučních dělníků to částečně vyvolává opozici, do jisté míry zcela oprávněnou. Ovšem pojmy »politická organizace tradeunionistického hnutí« nebo »politický výraz« tohoto hnutí jsou opravdu chybné. Je pravda, že Labouristická strana se skládá převážně z dělníků. Avšak je-li strana skutečně politickou dělnickou stranou, nebo ne, to záleží nejen na

tom, zda se skládá z dělníků, ale také na tom, kdo ji vede, jakou náplň mají její akce a jaká je její politická taktika. Jenom to určuje, zda máme co činit se skutečně politickou stranou proletariátu. Z tohoto jedině správného hlediska je Labouristická strana stranou veskrze buržoazní, neboť i když se skládá z dělníků, je vedena reakcionáři — těmi nejhoršími reakcionáři, kteří jednají zcela v duchu buržoazie. Je to organizace buržoazie a jako taková existuje proto, aby za pomoci anglických Nosků a Scheidemannů systematicky klamala dělníky.

Ale existuje tu i jiné hledisko, které zastávají soudružka Sylvia Pankhurstová a soudruh Gallacher a které vyjadřuje jejich názor na tuto otázku. Co je obsahem projevu Gallachera a mnoha jeho přátel? Vytýkají nám, že máme nedostatečné spojení s masami, ale podívejte se na Britskou socialistickou stranu, ta má dodnes ještě horší spojení s masami a je velmi slabá. A soudruh Gallacher nám tu líčil, jak on a jeho přátelé opravdu výborně zorganizovali revoluční hnutí v Glasgowě ve Skotsku, jak za války znamenitě takticky manévrovali, a když přijeli do Glasgowa maloburžoazní pacifisté Ramsay, MacDonald a Snowden, jak je mistrně podporovali, aby s touto podporou zorganizovali velké masové hnutí proti válce.

Naším cílem totiž je přenesení tohoto skvělého nového revolučního hnutí, reprezentovaného soudruhem Gallacherem a jeho přáteli, do komunistické strany, která by uplatňovala skutečně komunistickou, tj. marxistickou taktiku. To je teď naším úkolem. Na jedné straně je Britská socialistická strana příliš slabá a neumí správně vyvíjet agitaci mezi masami; na druhé straně máme mladé revolucionáře, kteří jsou zde tak dobře zastoupeni soudruhem Gallacherem a kteří sice mají spojení s masami, ale přesto nejsou politickou stranou, protože jsou v tomto směru ještě slabší než Britská socialistická strana a vůbec nedovedou organizovat svou politickou práci. Za takové situace musíme naprosto otevřeně říct, jakou taktiku považujeme

za správnou. Když soudruh Gallacher ve svém projevu na adresu Britské socialistické strany řekl, že je »bezna-
dějně reformistická« (hopelessly reformist), bezpochyby to
přehnal. Avšak celkový smysl a obsah všech rezolucí, kte-
ré jsme tu schválili, naprosto jednoznačně dokazuje, že
od Britské socialistické strany požadujeme změnu taktiky
právě v tomto duchu, takže jedině správná taktika Galla-
cherových přátel bude spočívat v tom, že okamžitě vstou-
pí do komunistické strany, aby přeorientovali její taktiku
v duchu našich rezolucí. Máte-li tolik stoupenců, že mů-
žete v Glasgowě pořádat masová shromáždění, pak vám
nebude zatěžko získat do strany nejméně deset tisíc lidí.
Poslední sjezd Britské socialistické strany, který se konal
před třemi nebo čtyřmi dny v Londýně, se usnesl přejme-
novat stranu na komunistickou a zařadil do programu
bod o účasti v parlamentních volbách a o vstupu do La-
bouristické strany. Na sjezdu bylo zastoupeno deset tisíc
organizovaných členů. Pro skotské soudruhy by proto vů-
bec nebylo těžké získat do této »Komunistické strany
Velké Británie« nejméně deset tisíc revolučně smýšlejí-
cích dělníků, kteří nejlépe dovedou pracovat mezi masa-
mi, a tak změnit starou taktiku Britské socialistické strany
v tom smyslu, aby se zvýšila její revoluční aktivita i účin-
nost její agitace. Soudružka Sylvia Pankhurstová několi-
krát v komisi prohlašovala, že v Anglii chybějí »leví«.
Odpověděl jsem jí, že to je naprosto správné, jenomže
s »levičáctvím« se to nesmí přehánět. Dále říkala, že
»jsme ti nejlepší průkopníci, ale až dosud spíše děláme
rozruch (noisy)«. Vůbec to nechápu ve špatném, ale v do-
brém smyslu slova — že umějí lépe provádět revoluční
agitaci. To oceňujeme a musíme to oceňovat. Vyjádřili
jsme to ve všech našich rezolucích, neboť vždy zdůrazňu-
jeme, že stranu můžeme uznat za stranu dělnickou tehdy
a jenom tehdy, jestliže je skutečně spjata s masami a jest-
liže bojuje proti starým, skrz naskrz zkorumpovaným
vůdcům, jak proti šovinistům stojícím na pravém křídle,

tak i proti těm, kteří zaujímají střední pozici, jako třeba pravíkoví nezávislí v Německu. Ve všech našich rezolucích jsme to desetkrát i víckrát potvrzovali a opakovali, což znamená, že požadujeme přetvoření staré strany tak, aby navázala užší spojení s masami.

Sylvia Pankhurstová se dále ptala: »Je přípustné, aby komunistická strana vstoupila do jiné politické strany, která patří k II. internacionále?« Odpověděla, že to není možné. Je třeba si uvědomit, že v anglické Labouristické straně existují zvlášť svérázné poměry. Je to velmi originální strana či lépe řečeno vůbec to není strana v běžném smyslu tohoto slova. Skládá se z členů všech odborových organizací, takže má nyní asi čtyři milióny členů, a poskytuje všem přičleněným politickým stranám dostatek svobody. Je v ní tedy organizováno obrovské množství anglických dělníků, kteří jsou ve vleku těch nejhorších buržoazních živlů, ještě horších zrádců socialismu, než jsou Scheidemann, Noske a jim podobní pánové. Zároveň však Labouristická strana připouští, aby Britská socialistická strana byla jejím členem a měla své tiskové orgány, v nichž mohou členové téže Labouristické strany svobodně a otevřeně prohlašovat, že vůdcové strany zrazují socialismus. Soudruh McLaine taková prohlášení Britské socialistické strany doslova citoval. Také já to mohu potvrdit, neboť jsem se v listu Britské socialistické strany The Call¹¹³ dočetl, že vůdcové Labouristické strany jsou sociálpatrioti a sociálzrádci. To znamená, že strana, která je součástí Labouristické strany, má možnost staré vůdce nejen ostře kritizovat, ale i otevřeně a jmenovitě o nich nluvit jako o zrádcích socialismu. Je to velmi specifická situace, kdy strana, která sdružuje obrovské masy dělníků tak, jako by byla politickou stranou, je přece jen nucena poskytovat svým členům naprostou svobodu. Soudruh McLaine zde upozornil na to, že na sjezdu Labouristické strany byli tamější Scheidemannové nuceni otevřeně položit otázku, zda by se strana neměla připojit k III. inter-

nacionále, a všechny místní organizace a sekce této strany musely tuto otázku projednat. Za takových okolností by bylo chybou do této strany nevstoupit.

Soudružka Pankhurstová mi v soukromém rozhovoru řekla: »Jestliže vstoupíme do Labouristické strany jako opravdoví revolucionáři, tito pánové nás vyloučí.« Ale vždyť to by nebylo tak špatné. V naší rezoluci se říká, že jsme pro vstup, protože Labouristická strana poskytuje dostatečnou svobodu pro kritiku. V tomto bodě jsme naprosto důslední. Soudruh McLaine navíc zdůraznil, že nynější poměry v Anglii jsou natolik specifické, že i když politická strana bude svázána se svéráznou — napůl odborovou a napůl politickou — čtyřmilionovou dělnickou organizací s buržoazními vůdci v čele, může zůstat, bude-li chtít, revoluční dělnickou stranou. Za takových okolností by se nejlepší revolucionáři dopustili hrubé chyby, kdyby neudělali všechno, co bude v jejich silách, aby v této straně zůstali. Ať vás páni Thomasové a jiní sociálzrádci, kterým tak i říkáte, vyloučí. To bude mít na masy anglických dělníků skvělý účinek.

Soudruzí zdůrazňují, že dělnická aristokracie v Anglii je silnější než v kterékoli jiné zemi. Je tomu skutečně tak, neboť tam neexistuje pouze několik desetiletí, nýbrž staletí. Tam se buržoazii, která má za sebou mnohem bohatší zkušenosti — zkušenosti s demokracií —, podařilo zkorumpovat dělníky a vytvořit z nich silnou vrstvu, která je sice v Anglii větší než v jiných zemích, ale ve srovnání s širokými dělnickými masami přece jenom ne tak velká. Tato vrstva je plná buržoazních předsudků a provádí výlučně buržoazní, reformistickou politiku. Tak například v Irsku vidíme, jak dvě stě tisíc anglických vojáků drží Iry ukrutným terorem na uzdě. Angličtí socialisté nevedou mezi nimi revoluční propagandu. Ale my jsme v našich rezolucích^[107] jasně řekli, že za členy Komunistické internacionály uznáváme jenom ty anglické strany, které vedou mezi anglickými dělníky a vojáky opravdo-

vou revoluční propagandu. Zdůrazňuji, že ani zde, ani v komisích proti tomu nikdo nevznesl námitky.

Soudruzi Gallacher a Sylvia Pankhurstová to nemohou popřít. Nejsou s to vyvrátit, že zůstane-li Britská socialistická strana v Labouristické straně, bude mít dostatek svobody, aby mohla psát, že ti a ti vůdcové Labouristické strany jsou zrádci; že tito staří vůdcové hájí zájmy buržoazie; že jsou agenty buržoazie v dělnickém hnutí. To je naprosto správné. Mají-li komunisté takovou svobodu, jsou povinni — pokud chtějí vzít v úvahu zkušenosti revolucionářů ze všech zemí, a nejen z revoluce v Rusku, neboť my tu nejsme na ruském, ale na mezinárodním kongresu — vstoupit do Labouristické strany. Soudruh Gallacher ironicky prohlásil, že jsme se v tomto případě octli pod vlivem Britské socialistické strany. Ne, my jsme se o tom přesvědčili ze zkušeností všech revolucí ve všech zemích. Domníváme se, že jsme povinni říct to masám. Anglická komunistická strana si musí zachovat potřebnou svobodu, aby mohla odhalovat a kritizovat zrádce dělníků, kteří jsou v Anglii mnohem silnější než v jiných zemích. To není těžké pochopit. Tvrzení soudruha Gallachera, že vyslovíme-li se pro vstup do Labouristické strany, odradíme si ty nejlepší anglické dělníky, je nesprávné. Musíme to vyzkoušet v praxi. Jsme přesvědčeni, že všechny naše rezoluce a usnesení, které kongres schválí, budou uveřejněny ve všech anglických revolučních socialistických novinách a že všechny místní organizace a sekce budou mít možnost je projednat. Z celého obsahu našich rezolucí naprosto jasně vyplývá, že jsme pro revoluční taktiku dělnické třídy ve všech zemích a že naším cílem je boj proti starému reformismu a oportunistu. Události ukazují, že naše taktika skutečně nabývá nad starým reformismem vrchu. V takovém případě všichni nejlepší revoluční příslušníci dělnické třídy, nespokojení s pomalým vývojem, který bude v Anglii možná ještě pomalejší než v jiných zemích, přejdou k nám. Vývoj jde

kupředu pomalu proto, že anglická buržoazie má možnost vytvářet pro dělnickou aristokracii lepší životní podmínky, čímž vlastně brzdí revoluční hnutí v Anglii. Proto angličtí soudruzi musí usilovat nejen o zrevolucionizování mas, což dělají velkolepě (soudruh Gallacher to dokázal), ale zároveň i o vytvoření skutečné politické strany dělnické třídy. Ani soudruh Gallacher, ani Sylvia Pankhurstová, kteří zde oba promluvili, dosud nepatří k revoluční komunistické straně. Taková skvělá proletářská organizace, jako jsou Shop Stewards, se dodnes nepřimkla k žádné politické straně. Jestliže se zorganizujete politicky, uvidíte, že se naše taktika zakládá na správně pochopeném politickém vývoji posledních desetiletí a že skutečnou revoluční stranu bude možné vytvořit teprve tehdy, až pojme do svých řad všechny nejlepší příslušníky revoluční třídy a využije každé možnosti k boji proti reakčním vůdcům všude, kde se jejich působení projevívá.

Začne-li anglická komunistická strana tím, že bude revolučně působit v Labouristické straně, a budou-li pak páni Hendersonové nuceni tuto stranu vyloučit, bude to velkým vítězstvím komunistického a revolučního dělnického hnutí v Anglii.

Stručná novinová zpráva otištěna 8. srpna 1920 v publikaci Věstník 2-go kongressa Kommunističeskogo internacionala, č. 7
V plném znění poprvé otištěno roku 1921 v knize 2-oj kongress Kommunističeskogo internacionala. Stenografičeskij otčet, Petrohrad 1921

Podle textu knihy porovnaného s textem německého vydání Der zweite Kongreß der Kommunist. Internationale

Komunistická strana Rakouska se rozhodla bojkotovat volby do buržoazně demokratického parlamentu, ačkoli nedávno skončený II. kongres Komunistické internacionály rozhodl, že *účast* komunistů ve volbách do buržoazních parlamentů i přímo v těchto parlamentech je správná taktika^[32].

Zprávy delegátů Komunistické strany Rakouska mě nenechávají na pochybách, že rozhodnutí Komunistické internacionály bude pro tuto stranu znamenat víc než rozhodnutí jedné ze stran. Právě tak nelze pochybovat o tom, že rakouští sociální demokraté, tito zrádci socialismu, kteří přešli na stranu buržoazie, nebudou mít škodolibou radost z toho, že se rozhodnutí Komunistické internacionály rozchází s rozhodnutím Komunistické strany Rakouska o bojkotu voleb. Ale ze škodolibosti takových pánů, jako jsou rakouští sociální demokraté, spřízněné duše Scheidemannů a Nosků, Albertů Thomasů a Gompersů, si uvědomějí dělníci ovšem nebudou vůbec nic dělat. Poklonkování pánů Rennerů před buržoazií vyšlo dostatečně najevo, a proto se mezi dělníky ve všech zemích čím dál víc vzmáhá a šíří rozhořčení proti hrdinům II. neboli žluté internacionály.

Páni rakouští sociální demokraté si v buržoazním parlamentě, stejně jako na všech úsecích své »práce« včetně svého vlastního tisku, počínají jako maloburžoazní demokraté, schopní jenom bezzásadového kolísání, neboť jsou takticky plně závislí na třídě kapitalistů. My komunisté vstupujeme do buržoazního parlamentu, abychom i z této

tribuny skrz naskrz prohnilé kapitalistické instituce, v níž jsou dělníci a pracující klamáni, odhalovali tento klam.

Jeden argument rakouských komunistů proti účasti v buržoazním parlamentě si zasluhuje trochu více pozornosti. Tento argument zní:

»Parlament má pro komunisty význam jenom jako agitační tribuna. V Rakousku plní funkci agitační tribuny rada dělnických zástupců. Proto odmítáme účast ve volbách do buržoazního parlamentu. V Německu žádná rada dělnických zástupců, kterou by bylo možné brát vážně, není. Proto němečtí komunisté uplatňují jinou taktiku.«

Považuji tento argument za nesprávný. Dokud ještě nejsme dost silní, abychom buržoazní parlament rozehnali, musíme proti němu pracovat jak zvenčí, tak zevnitř. Dokud jenom trochu větší počet pracujících — nejen proletářů, ale i poloproletářů a drobných rolníků — ještě důvěřuje buržoazně demokratickým nástrojům, jimiž buržoazie klame dělníky, musíme toto klamání odhalovat *právě z té tribuny*, které zaostalé vrstvy dělníků a zejména neproletářských pracujících mas přisuzují největší váhu, největší autoritu.

Dokud my komunisté ještě nejsme s to převzít státní moc a dosáhnout toho, aby si pracující sami zvolili *své* sověty proti buržoazii, dokud má buržoazie ještě v rukou státní moc a vybízí k volbám různé třídy obyvatelstva, jsme povinni účastnit se voleb, abychom mohli agitovat nejen mezi proletáři, ale vůbec mezi všemi pracujícími. Dokud v buržoazním parlamentě klamou dělníky a dokud frázemi o »demokracii« zastírají finanční machinace a všechny možné způsoby korupce (nikde buržoazie nekorumpuje publicisty, poslance, advokáty apod. tak »rafinovaně« a v takovém rozsahu jako v buržoazním parlamentě), dotud musíme my komunisté právě v této instituci, která prý *vyjadřuje vůli lidu*, ale ve skutečnosti kryje *podvod, kterého se na lidu dopouštějí boháči*, vytrvale toto podvádění odhalovat a právě tak odhalovat každý jednotlivý případ přechodu Rennerů a spol. na stranu kapitalis-

Die Rote Fahne

Zentralorgan der kommunistischen Partei Deutschösterreichs.

Erscheint jeden Dienstag täglich 6 Uhr früh.
Einzelpreis 60 Heller.
— Im Einzelverkauf 70 Heller.

Redaktion und Expedition:
Mier VII., Donauplatz 28. — Telefon 30.428.
Verwaltung: VIII., Mitterstraße 69. — Tel. 11.188.

Im Wien monatlich; zum Abholen oder per Post K 15.—
Außerhalb Wiens: Ginzler 70 B — 60 Pf. — 25 Gros.
Wien täglich mit Postzeitung: K 17.50 — 9 Pf. — 6 Gros.

Wiener Hauptvertrauens- männerkonferenz.

Am Dienstag, nach 7 Uhr abends, im großen Saal des ehemaligen Arbeiterhauses, 17. Belagerungsstraße 20, Hauptvertrauensmännerkonferenz unserer Anzeigebank. Referat: Genosse Max A. Volkmar über die Ergebnisse der letzten Parteikonferenz.

Ne Offenbarung der Roten Armee.

Wien, 29. August. (Justizspruch) Frontalteil vom 27. August: Der Straf-Sitzung 6 legten wir mehrere Originalen der Verhörsprotokolle vor. Im Verhörsprotokoll von Hermann und Herberich wurde die Aussage von Hermann betreffs der Teilnahme an der Ermordung des Reichsaussenministers Dr. Bismarck als unrichtig bezeichnet.

Wien, 30. August. (Justizspruch) Im Verhörsprotokoll des Reichsaussenministers Dr. Bismarck wurde die Aussage von Hermann betreffs der Teilnahme an der Ermordung des Reichsaussenministers Dr. Bismarck als unrichtig bezeichnet.

Wien, 30. August. (Justizspruch) Selbstmörderliche Tötung durch die Gewerkschaften in London und Kopenhagen. Die polnischen Beziehungen über den neuen russischen Vertrag. Die polnischen Beziehungen über den neuen russischen Vertrag. Die polnischen Beziehungen über den neuen russischen Vertrag.

Wien, 30. August. (Justizspruch) Nach Wien und Wien. Die polnischen Beziehungen über den neuen russischen Vertrag. Die polnischen Beziehungen über den neuen russischen Vertrag.

Die Polen gegen den Frieden.

Wien, 30. August. (Justizspruch) Selbstmörderliche Tötung durch die Gewerkschaften in London und Kopenhagen. Die polnischen Beziehungen über den neuen russischen Vertrag. Die polnischen Beziehungen über den neuen russischen Vertrag.

Ein Brief Lenins an die österreichischen Kommunisten.

Die österreichische kommunistische Partei hat beschlossen, die Delegation in das österreichische Parlament zu entsenden. Der folgende Brief wurde an die österreichische kommunistische Partei in Wien geschickt.

„Ich habe die Mitteilung der Teilnehmer der österreichischen Parteikonferenz in Wien mit Interesse gelesen. Ich habe die Entscheidung der österreichischen Partei, die Delegation in das österreichische Parlament zu entsenden, mit Interesse gelesen. Ich habe die Entscheidung der österreichischen Partei, die Delegation in das österreichische Parlament zu entsenden, mit Interesse gelesen.“

„Die österreichische Partei hat beschlossen, die Delegation in das österreichische Parlament zu entsenden. Der folgende Brief wurde an die österreichische kommunistische Partei in Wien geschickt.“

„Ich habe die Mitteilung der Teilnehmer der österreichischen Parteikonferenz in Wien mit Interesse gelesen. Ich habe die Entscheidung der österreichischen Partei, die Delegation in das österreichische Parlament zu entsenden, mit Interesse gelesen.“

„Die österreichische kommunistische Partei hat beschlossen, die Delegation in das österreichische Parlament zu entsenden. Der folgende Brief wurde an die österreichische kommunistische Partei in Wien geschickt.“

„Die österreichische kommunistische Partei hat beschlossen, die Delegation in das österreichische Parlament zu entsenden. Der folgende Brief wurde an die österreichische kommunistische Partei in Wien geschickt.“

„Ich habe die Mitteilung der Teilnehmer der österreichischen Parteikonferenz in Wien mit Interesse gelesen. Ich habe die Entscheidung der österreichischen Partei, die Delegation in das österreichische Parlament zu entsenden, mit Interesse gelesen.“

„Die österreichische kommunistische Partei hat beschlossen, die Delegation in das österreichische Parlament zu entsenden. Der folgende Brief wurde an die österreichische kommunistische Partei in Wien geschickt.“

„Ich habe die Mitteilung der Teilnehmer der österreichischen Parteikonferenz in Wien mit Interesse gelesen. Ich habe die Entscheidung der österreichischen Partei, die Delegation in das österreichische Parlament zu entsenden, mit Interesse gelesen.“

První strana 396. čísla listu Die Rote Fahne
z 31. srpna 1920
s Leninovým Dopisem rakouským komunistům

Zmenšeno

tů proti dělníkům. Vztahy mezi buržoazními stranami a frakcemi jako odraz vztahů mezi všemi třídami buržoazní společnosti se nejčastěji projevují právě v parlamentě. Proto právě v buržoazním parlamentě, z jeho tribuny, musíme my komunisté říkat lidu *pravdu* o vztahu tříd k stranám, o vztahu statkářů k zemědělským dělníkům, bohatých rolníků k chudému rolnictvu, velkého kapitálu k zaměstnancům a drobným podnikatelům atd.

To všechno *musí* proletariát vědět, aby se naučil rozumět všem hanebným a rafinovaným trikům kapitálu, aby se naučil působit na maloburžoazní masy, na neproletářské masy pracujících. Bez tohoto »vědění« nemůže proletariát úspěšně zvládnout úkoly *diktatury proletariátu*, neboť i potom bude buržoazie ze své nové pozice (z pozice svržené třídy) jinými formami, na jiných působištích pokračovat ve své politice ohlupování rolníků, v korumpování a zastrášování zaměstnanců, v zastírání svého spěchářství a nekalých záměrů frázemi o »demokracii«.

Ne. Rakouští komunisté se nedají odradit škodolibostí Rennerů a jim podobných přísluhovačů buržoazie. Rakouští komunisté se nebudou rozpakovat přihlásit se otevřeně a přímo k mezinárodní proletářské disciplíně. Jsme hrdí na to, že veliké otázky boje dělníků za jejich osvobození řešíme tak, že se podřizujeme mezinárodní disciplíně revolučního proletariátu, že si bereme poučení ze zkušeností dělníků různých zemí, že počítáme s jejich vědomostmi a s jejich vůlí a že tak činy (a ne slovy jako Rennerové, Friedrichové Adlerové a Otto Bauerové) uskutečňujeme jednotu třídního boje dělníků za komunismus na celém světě.

15. srpna 1920

N. Lenin

Otištěno německy 31. srpna 1920
v listu *Die Rote Fahne* (Víděň), č. 396
Rusky poprvé otištěno roku 1925
v publikaci *Leninskij sbornik IV*

Podle rukopisu

II. KONGRES KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY

Dne 7. srpna skončil II. kongres Komunistické internacionály. Od jejího založení uplynulo jenom něco přes rok a za tuto krátkou dobu bylo dosaženo obrovských, rozhodujících úspěchů.

Teprve před rokem byl na I. kongresu vztyčen prapor komunismu, kolem něhož se měl seskupovat revoluční proletariát; byla vypovězena válka Druhého, žluté internacionále, sdružující zrádce socialismu, kteří se postavili na stranu buržoazie proti proletariátu a spřáhli se s kapitalisty proti dělnické revoluci.

Jak obrovského úspěchu se za rok dosáhlo, je mimo jiné vidět z toho, že růst sympatií ke komunismu v dělnických masách přiměl velmi významné evropské a americké strany II. internacionály — Francouzskou socialistickou stranu, německou a anglickou »nezávislou« stranu a Socialistickou stranu USA —, aby z ní vystoupily.

Ve všech zemích světa se nejuvědomělejší příslušníci revolučního dělnictva již vyslovili pro komunismus, pro sověty a pro diktaturu proletariátu. Ve všech vyspělých zemích Evropy a Ameriky již existují komunistické strany nebo početné komunistické skupiny. A na kongresu, který skončil 7. srpna, se semkli už nejen čelní průkopníci proletářské revoluce, ale i delegáti silných a mohutných organizací spjatých s masami proletářů. Za komunismus dnes již bojuje světová armáda revolučního proletariátu a tato armáda dostala na právě skončeném kongresu svou organizaci, svůj jasný, přesný a podrobně propracovaný akční program.

Kongres odmítl přijmout okamžitě do Komunistické internacionály ty strany, které dosud ponechaly ve svých řadách vlivné představitele »menševismu«, zrádce socialismu a oportunisty, jako jsou výše uvedené strany, které vystoupily z II., žluté internacionály.

Kongres v celé řadě zcela jednoznačných rezolucí zavřel všechny dveře před oportunismem a vyzval k bezpodmínečnému skoncování s ním. Nezvratná fakta uvedená na kongresu svědčí o tom, že dělnické masy jdou s námi, že oportunisté budou nyní na hlavu poraženi.

Kongres napravil chyby, kterých se v některých zemích dopustili komunisté, když chtěli stůj co stůj jít »doleva« a popírali nutnost pracovat v buržoazních parlamentech, v reakčních odborech a vůbec všude tam, kde jsou milióny dělníků dosud ohlupovaných kapitalisty a jejich přísluhovači z řad dělnictva, tj. členy Druhé, žluté internacionály.

Kongres dosáhl u komunistických stran celého světa takové semknutosti a kázně jako nikdy předtím, což umožní předvoji dělnické revoluce jít sedmimílovými kroky kupředu ke svému velikému cíli — k svržení jařma kapitálu.

Kongres utuží spojení s komunistickým hnutím žen, protože současně s kongresem se konala mezinárodní konference dělnic.

Na kongresu byly zastoupeny také komunistické skupiny a strany Východu, koloniálních a zaostalých zemí, které jsou tak bestiálně pleněny, znásilňovány a zotročovány »civilizovaným« spolkem lupičských národů. Kdyby se dělníci v boji proti kapitálu v Evropě a Americe plně a co nejtěsněji nesjednotili s deseti a stamilióny »koloniálních« otroků, utlačovaných tímto kapitálem, bylo by revoluční hnutí ve vyspělých zemích ve skutečnosti pouhou fikcí.

Velká jsou vojenská vítězství sovětské republiky dělníků a rolníků nad statkáři a kapitalisty, nad Juděniči, Kol-

čaky a Děnikiny, nad polskými bělogvardějci a jejich pomahači — Francií, Anglií, Amerikou a Japonskem.

Ale ještě větší je naše vítězství v myslích a srdcích dělníků a ostatních pracujících utlačovaných kapitálem, vítězství komunistických idejí a komunistických organizací na celém světě.

Revoluce proletariátu, svržení jařma kapitalismu se blíží a stane se ve všech zemích světa skutečností.

Kommunistka, č. 3/4
srpen—září 1920
Podepsán N. Lenin

Podle časopisu Kommunistka

ODPOVĚĎ ZPRAVODAJI
LISTU DAILY NEWS
PANU SEGRUEOVI

Na Váš telegrafický dotaz z 3. září 1920¹¹⁵ Vám sděluji, že útoky pravého křídla německých »nezávislých«, jako je Dittmann, proti bolševismu mě nepřekvapují. Ve svém projevu^[55] na kongresu Komunistické internacionály v Moskvě* jsem dokázal, že Crispienovy myšlenky jsou veskrze kautskistické. Je přirozené, že kautskisté Crispienova a Dittmannova ražení nejsou s bolševismem spokojeni. Bylo by smutné, kdyby takoví lidé byli s námi spokojeni. Je přirozené, že takoví maloburžoazní demokraté jako Dittmann, který jako by našim menševikům z oka vypadl, se v rozhodném boji mezi proletariátem a buržoazií často ocitají na straně buržoazie. Dittmanna pohoršuje střílení, ale je přirozené, že v těchto případech střílejí do menševiků revoluční dělníci a že se to Dittmannovi nemůže nijak zvlášť líbit. S III., Komunistickou internacionálou by to bylo špatné, kdyby připustila, aby do jejích řad vstupovali němečtí, francouzští nebo nějakí jiní Dittmannové.

Pokud si ovšem myslíte, že zprávy francouzských, německých a britských dělnických delegací přinesly bolševismu více škody než celá protibolševická propaganda, pak s uspokojením přijímám závěr, který z toho plyne.

Uzavřeme tedy smlouvu: Vy jménem protibolševické buržoazie všech zemí, já jménem Sovětské republiky Ruska. Ať jsou k nám do Ruska podle této smlouvy vysílány ze všech zemí delegace dělníků a drobných rolníků

* Viz tento svazek, s. 284—290. *Red.*

(tj. pracujících, lidí, kteří svou práci vytvářejí pro kapitál zisk) a ať každá taková delegace pobude v Rusku zhruba dva měsíce. Kdyby zprávy těchto delegací byly prospěšné pro protibolševickou propagandu, pak by všechny výlohy na jejich vysílání měla na sebe vzít mezinárodní buržoazie. Ale protože tato buržoazie je ve všech zemích nanejvýš slabá a chudá, kdežto my v Rusku jsme bohatí a silní, jsem ochoten vymoci na sovětské vládě, aby tři čtvrtiny výloh vzala na sebe a aby jenom čtvrtina připadla na milionáře všech zemí.

Doufám, že Vy, který se ve svém telegramu označujete za svědomitého novináře, neodmítnete takovou smlouvu mezi Sovětskou republikou a mezinárodní buržoazií vždy a všude propagovat, samozřejmě v zájmu protibolševické propagandy.

8. 9. 1920

Lenin

Pravda, č. 202
a Izvěstija VCIK, č. 202
12. září 1920

Podle rukopisu

*IX. CELORUSKÁ
KONFERENCE KSR (b)¹¹⁶*

22.—25. ZÁŘÍ 1920

POLITICKÁ ZPRÁVA
 ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU KSR (b)
 22. ZÁŘÍ
 NOVINOVÁ ZPRÁVA

Válka s Polskem či přesněji řečeno červencové a srpno-
 vé tažení od základu změnilo mezinárodní politickou si-
 tuaci.

Útoku Poláků proti nám předcházela epizoda, která
 byla pro tehdejší mezinárodní vztahy typická. Když jsme
 v lednu nabídli Polsku mír, který byl pro ně neobyčejně
 výhodný, kdežto pro nás velmi nevýhodný, vyložili si to
 diplomaté všech zemí po svém: »Bolševici dělají nesmír-
 ně mnoho ústupků, což znamená, že jsou nesmírně sla-
 bí.« Znovu se potvrdila známá věc, že buržoazní diplo-
 macie není s to pochopit metody naší nové diplomacie,
 metody otevřených, upřímně míněných prohlášení. Proto
 naše návrhy vyvolaly v Polsku, ve Francii a v dalších ze-
 mích jenom výbuch zběsilého šovinismu a podnítily Pol-
 sko k tomu, aby nás napadlo. Poláci nejprve obsadili Ky-
 jev, ale potom se naše vojska protiúderem přiblížila až
 k Varšavě; pak přišel obrat a my jsme museli ustoupit
 o více než sto verst zpátky.

Avšak nesporně těžká situace, která tím vznikla, ne-
 znamená pro nás v žádném případě pouhou prohru. Ne-
 milosrdně jsme zkřížili plány diplomatů, kteří spekulova-
 li s naší slabostí, a dokázali jsme, že nás Polsko nemůže
 porazit, ale že naopak my jsme neměli a nemáme k vítěz-
 ství nad Polskem daleko. Kromě toho dodnes držíme do-
 byté území sahající do hloubky asi sto verst. A konečně,
 náš postup k Varšavě zapůsobil na západní Evropu a na
 celou mezinárodní situaci tak mocně, že to úplně narušilo

vzájemný poměr bojujících vnitřních i vnějších politických sil.

Postup naší armády k Varšavě nezvratně dokázal, že někde v její blízkosti leží centrum celého systému světového imperialismu, opírajícího se o versailleskou smlouvu. Polsko jako poslední bašta proti bolševikům, která je plně v rukou Dohody, je tak mocným faktorem tohoto systému, že když Rudá armáda tuto baštu ohrozila, celý systém se otrásl. Sovětská republika se stala v mezinárodní politice faktorem prvořadého významu.

V této nové situaci se projevila především ona nesmírně významná skutečnost, že buržoazie zemí žijících pod jařmem Dohody — a tyto země mají 70 procent všeho obyvatelstva na světě — straní spíše nám. Už předtím jsme viděli, jak malé státy, kterým se poručnictví Dohody začalo zajídat (Estonsko, Gruzie aj.) a které své bolševiky věšejí, uzavírají s námi proti její vůli mír. Teď se to ve všech částech světa projevilo zvláště silně. Jakmile se naše vojska přiblížila k Varšavě, dostalo se celé Německo do varu. Vznikla tam podobná situace jako u nás v roce 1905, kdy černosotňovci probouzeli a burcovali k politickému životu široké, nejzaostalejší vrstvy rolnictva, které jeden den šly proti bolševikům, ale další den už žádaly, aby jim statkáři odevzdali všechnu půdu. A takový nepřirozený blok černosotňovců s bolševiky jsme spatřili i v Německu. Objevil se podivný typ revolučního černosotňovce, asi takový jako onen zaostalý vesnický chasník z Východního Pruska, který, jak jsem se v těchto dnech dočetl v jedněch nebolševických německých novinách, říká, že se Vilém bude muset vrátit, protože chybí pořádek, ale že je třeba následovat bolševiky.

Dalším důsledkem toho, že jsme se octli před Varšavou, byl mocný účinek na revoluční hnutí v Evropě, zejména v Anglii. Jestliže se nám nepodařilo naklonit si polský průmyslový proletariát (a to je jedna z hlavních příčin naší porážky), který je soustředěn za Vislou a ve

Varšavě, podařilo se nám alespoň ovlivnit anglický proletariát a pozvednout jeho hnutí na nebývalou výši, na zcela nový stupeň revoluce. Když nám anglická vláda předložila ultimátum, ukázalo se, že se na to musí nejprve zeptat anglických dělníků. A tito dělníci, jejichž vůdci jsou z devíti desetin zapřísáhlými menševiky, na to odpověděli vytvořením Akčního výboru¹¹⁷.

Anglický tisk se polekal a strhl pokřik, že to je »dvojvládí«. A měl pravdu. Anglie se octla v takovém stadiu politických poměrů, v jakém bylo Rusko po únoru 1917, kdy sověty byly nuceny kontrolovat každý krok buržoazní vlády. Akční výbor je sdružení všech dělníků bez rozdílu stran, něco na způsob našeho Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů z doby, kdy tam byli u vesla Goc, Dan aj. — takové sdružení, které konkuruje vládě a ve kterém jsou menševici nuceni postupovat zpola jako bolševici. A podobně jako se naši menševici nakonec zapletli a pomohli převést masy na naši stranu, budou i menševici v Akčním výboru nezadržitelným spádem událostí nuceni klestit anglickému dělnictvu cestu k bolševické revoluci. Angličtí menševici se podle svědeckví dobře informovaných osob už považují za vládu a chystají se v brzké době zaujmout místo buržoazní vlády. To bude další stupeň v celkovém procesu anglické proletářské revoluce.

Tyto obrovské přesuny v anglickém dělnickém hnutí mocně působí na dělnické hnutí v ostatním světě, především na dělnické hnutí ve Francii.

Tak se projevují výsledky našeho posledního polského tažení v mezinárodní politice a ve vztazích, jež se vytvářejí v západní Evropě.

Nyní stojíme před otázkou, zda válka s Polskem bude pokračovat, nebo zda se nám podaří uzavřít s ním mír. Chceme se vyhnout zimnímu tažení, které by bylo pro nás těžké, a znovu nabízíme Polsku mír, pro ně výhodný a pro nás nevýhodný. Ale není vyloučeno, že buržoazní

diplomaté budou v našem otevřeném prohlášení jako obvykle spatřovat příznak slabosti. Se vši pravděpodobností rozhodli o zimním tažení už předem. A tu je třeba ujasnit si, za jakých podmínek budeme nuceni vstoupit do nového období války, které nás pravděpodobně čeká.

Naše porážka vyvolala v západní Evropě určité změny a semkla v boji proti nám různorodé, vůči nám nevraživé živly. Ale už víckrát jsme proti sobě viděli i mocnější seskupení a proudy, a přesto nic nezmohly.

Máme proti sobě blok Polska, Francie a Vrangela, na jehož kartu Francie sází. Avšak tento blok trpí starou nemocí — nesmiřitelností svých složek a strachem, který má polská maloburžoazie z černosotňovského Ruska a z jeho typického představitele Vrangela. Maloburžoazní, patriotismem prosycené Polsko, Polská socialistická strana a strana lidovců — bohatých rolníků — chtějí mír. Představitelé těchto stran říkali v Minsku: »Víme, že Varšavu a Polsko nezachránila Dohoda — ta nás zachránit ani nemohla —, ale že je zachránilo vlastenecké nadšení.« Na taková poučení se nezapomíná. Poláci jasně vidí, že z války vyjdou finančně úplně zruinovaní. Vždyť za válku se musí platit, ale Francie uznává »posvátné soukromé vlastnictví«. Představitelé maloburžoazních stran vědí, že Polsko stálo už před válkou na pokraji krize, že válka mu přináší další zbídačování, a proto raději chtějí mír. A právě této příležitosti chceme využít, když Polsku nabízíme mír.

Objevil se také neobyčejně důležitý nový faktor: změna sociálního složení polské armády. I Kolčaka a Děnikina jsme porazili teprve tehdy, když se změnilo sociální složení jejich armád, když se základní pevný kádr rozplynul ve zmobilizované rolnické mase. Týmž proces probíhá nyní v polské armádě, do níž byla vláda nucena povolát starší ročníky rolníků a dělníků, kteří prošli krutější válkou — válkou imperialistickou. Tato armáda se nyní už neskládá z holobrádků, které bylo snadné »zpracovat«,

nýbrž z dospělých mužů, kterým se nedá jen tak něco nabulíkovat. Polsko už překročilo mez, která mu zpočátku zajišťovala maximální vítězství, ale později znamenala maximální porážku.

Je-li nám souzeno zimní tažení, zvítězíme, o tom nemůže být sporu, přestože jsme vyčerpáni a unaveni. Záruku nám dává i naše hospodářská situace. Ta se značně zlepšila. Proti dřívějšímu jsme získali pevnou ekonomickou základnu. Jestliže jsme v roce 1917/18 vykoupili 30 miliónů pudů obilí, v roce 1918/19 už 110 miliónů pudů a v roce 1919/20 dokonce 260 miliónů pudů, pak počítáme, že v příštím roce vykoupíme kolem 400 miliónů pudů. To už nejsou čísla, se kterými jsme se potýkali v hladových letech. Nebudeme se už s takovou hrůzou dívat na pestrobarevné papírky, které jdou do miliard a které — jak se teď jasně ukazuje — jsou pozůstatky, cáry starého buržoazního hávu.

Máme přes sto miliónů pudů ropy. Doněcká pánev nám dodává už 20—30 miliónů pudů uhlí měsíčně. Značně se zlepšila situace s dřevem. Přitom loni jsme byli odkázáni jenom na dřevo, bez ropy a bez uhlí.

Tohle všechno nás opravňuje k prohlášení, že semkne-li a napneme-li své síly, bude vítězství naše.

PROJEV
O NEJBLIŽŠÍCH ÚKOLECH
VÝSTAVBY STRANY
24. ZÁŘÍ

Soudružky a soudruzí, zdá se mi, že některé výroky vyslovené v diskusi, a dokonce i některé projevy stojí za povšimnutí jenom proto, že se v nich zjevně projevovaly nejen známky přepracovanosti, ale i přepracovanost hraničící s hysterií, což zachází zbytečně daleko. Neřekl bych, že tu jde o demagogii. Fyzické vyčerpání vyústilo až v hysterii. Takové byly do značné míry projevy Lutovinova a Bubnova, které byly poznamenány spíše přepracovaností než demagogií. Přepracovanost se myslím částečně projevila i v prohlášení Medvěděva, který řekl: »Teď všichni mluvíte o nezdravých jevech, ačkoli předtím jste to popírali a neříkali pravdu.« Myslím, že tento výklad není úplně správný, ba dokonce je zcela nesprávný. Že nezdravé jevy, o kterých se tu mluví, opravdu existují, bylo sotva pro někoho tajemstvím. Rovněž není pochyb o tom, že celková situace je tak těžká, že jsme dosud nenašli čas ani možnost, aby se strana touto otázkou zvlášť zabývala. I dnes je pro nás těžké se do ní pouštět, protože vyhlídky, o nichž jsme zde v naší politické rozpravě rokovali — vyhlídky, že se vyhneme válce v zimě —, jsou mimořádně malé. Celková situace republiky, jak jsem už řekl, se natolik zlepšila, že dnes můžeme rokovat klidněji: dnes totiž nemusíme naši konferenci^[1] ukončit předčasně, jako jsme to museli udělat několikrát v době, kdy na nás útočili Kolčak a Děnikin. Z některých sjezdů strany odjížděla řada odpovědných pracovníků ještě dříve, než skončily, přímo na frontu. Řeklo by se, že jen má-

Российская Коммунистическая Партия (большевики).

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ЛИЧНАЯ АНКЕТА.

ДЛЯ ДЕЛЕГАТОВ ВСЕРОССИЙСКОЙ ПАРТИЙНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ Р. К. П.
БОЛЬШЕВИКОВ.

1. Имя, отчество и фамилия *Крединский Иван Иванович*
2. № делегатского билета советательный *№ 109* решающий *№ 109* ~~№ 109~~
3. Какой организацией делегирован *Цех*
4. Возраст *50 лет*
5. Образование *Высшее*
6. Бывшая профессия (указать вполне определенно) или какие специальности знает *Инженер*
7. Национальность *Русский*
8. С какого времени состоите членом Р. К. П. (год, месяц) *1893, формально 1898*
9. Какую партийную работу выполняете сейчас *Член Цеха*
10. Какую советскую работу выполняете сейчас *чл. СМК. - чл. ССБ.*
11. В каких Профессиональных Союзах состоите сейчас *ни в каком*
12. Принадлежали-ли к какой либо партии до вступления в Р. К. П., когда, сколько времени *нет*

Подпись

И. Крединский
20. IX дн., 1920 года.

Dotazník pro delegáty
IX. konference KSR(b)
ze září 1920,
vyplněný Leninem
Zmenšeno

lokdy svoláváme sjezdy, že jen málokdy máme možnost pohovořit si na sjezdech o velmi důležitých otázkách, ale dosud jsme si nemohli dovolit ani to, abychom i ten málokdy svolávaný sjezd dokončili. V každém případě jsme nyní v situaci, kdy můžeme a musíme nynější rokování dokončit bez časového omezení. Chtěl bych ještě stručně poznamenat, že některé pokusy v Kalininových úvahách ukázat věc v marxistickém světle se podle mého názoru právě naopak s marxismem značně rozcházejí, a myslím, že správný, marxistický výklad podává rezoluce moskevského výboru^[86], kterou jste jistě všichni četli a která vyšla jako tenká brožura a byla otištěna v Pravdě, a dopis ústředního výboru^[90].

Rád bych přečetl několik řádek, které bych doporučil komisi (bude-li rozhodnuto takovou komisí zvolit) nikoli místo moskevské rezoluce ani místo dopisu ústředního výboru, nýbrž jako jejich doplněk*. Rezoluce moskevského výboru podle mého názoru — a v tom jsou téměř všichni zajedno — osvětluje otázku správně. Dovolím si přečíst těchto několik slov a něco k nim dodat. Doplněk zní: »Mimořádně těžké postavení Sovětské republiky v prvních letech její existence, její úplné zrušování a nesmírně nebezpečná vojenská situace vedly k tomu, že bylo nutné vytvořit „preferované“ (a proto fakticky privilegiované) instituce a kategorie pracovníků. Bylo to nevyhnutelné, neboť nebylo možné zachránit zrušovanou zemi, aniž se síly a prostředky soustředily na tyto instituce a na tyto kategorie pracovníků; bez jejich posílení by nás imperialisté celého světa jistě zardousili a ani by naši Sovětskou republiku nenechali přikročit k hospodářské výstavbě . . .«

Pokud jde o odborníky, slyšeli jsme zde proti nim velmi příkré námitky. Z projevu soudruha Kutuzova problesklo, že proletariát se od Sovětského Ruska žádného

* Viz tento svazek, s. 326—327. *Red.*

zlepšení svého postavení nedočkal, ale naopak leckdy se dočkal jeho zhoršení. To je pravda, jenže zase musíme vidět, že například ve Vídni, kde žádná sovětská vláda není, se situace zhoršila stejně a navíc jsou tam lidé stokrát víc morálně ponižováni. To ovšem masy vidět nemohou. Je pochopitelné, že se nás lidé ptají, co nám ty dva roky přinesly. A je rovněž pochopitelné, že nespokojenost s odborníky nabývá takového rozsahu. Není divu, že boj o to, zda odborníky potřebujeme nebo ne, se dostal do popředí. Ale nesmíme zapomínat, že bez nich bychom neměli naši armádu. Byli bychom ve stejné situaci, v jaké se octlo Maďarsko a finští dělníci. Tak se věci mají. Bez těchto odborníků bychom neudělali ani ty nejzákladnější kroky, které nám umožnily dosáhnout určité úrovně — o tom jsem hovořil ve své politické zprávě. Kdybychom byli nedokázali podchytit odborníky, nebyli bychom dosáhli toho, co máme, a nemohli bychom přejít k dalším úkolům. Ale nyní, když jsme je dokázali důkladně přesvědčit a zapřáhnout, když víme, že nám neutěchou, ale naopak všichni utíkají k nám, nyní dosáhneme toho, že se demokratizace ve straně i v armádě bude rozšiřovat. Budu pokračovat ve čtení (čte rezoluci) . . .

První bod (čte)*. Tady navrhuji doplněk. Soudruh Tomskij s odvoláním na to, co jsme nejednou říkali i my, prohlásil, že je nutné zapřáhnout střední kádry. Vedoucí kádry jsou přepracované, dejme tedy příležitost středním. To se hned napoprvé nepodařilo, ale podaří se to po dalším, možná dvacátém pokusu. Jinak by to bylo se Sovětským Ruskem beznadějně. My však víme, že to beznadějně není, protože máme mladé, dorůstající kádry. Jestliže se první pokusy nezdařily, budeme podnikat další.

Druhý bod (čte)**. Zde padla dosti jízlivá otázka, zda se svoboda kritiky bude rovnat svobodě jíst broskve¹¹⁸.

* Viz tento svazek, s. 326—327. *Red.*

** Viz tento svazek, s. 327. *Red.*

Z eventuálních záruk mám jediné měřítko, jež vzešlo z návrhů komise. V takových chvílích, kdy je země v nebezpečí, kdy Kolčak pronikal k Volze a Děnikin k Orлу, nemohou žádné svobody existovat. Tohle nám nemusí dělat těžkou hlavu. Jenže vojenská situace je špatná i nyní, všichni vidíme, jak je válečné štěstí vrtkavé. Musíme dát tuto otázku na pořad dne. Ale nesmíme se zařikat, že ve chvílích válečného nebezpečí jinak postupovat nebudeme. V takovém případě bude opět nutné bez zbytečných řečí vydat ze sebe všechno: jen se tužme a napněme všechny síly! Toho se vůbec nezříkáme, a dokud nemáme italské vítězství, zříkat se toho nesmíme. To je moje odpověď, pokud jde o broskve.

Třetí bod (čte)*. Tady soudruh Preobraženskij nahodil otázku, kterou položil i Zinovjev, zda je tu na místě reglementace a co si pod ní máme představovat? Nechá-vám tuto otázku otevřenou, protože se jí bude podrobně zabývat komise. Pak se ukáže, zda máme pod pojmem reglementace chápat podrobně rozpracované body, nebo vytvoření zvláštních institucí.

Čtvrtý bod (čte)**. Zde soudruh referent uvedl, že s touto otázkou přišla komise, ale většina ji zamítla. Podle mého názoru — mluvím teď výlučně za sebe — podle mého názoru by se zamítat neměla, a i když se s ní nebudeme zabývat hned, měli bychom ji v každém případě alespoň předem zvážit. Bylo zde uvedeno, že v organizačním byru ÚV leží pět set stížností. Organizační byro je zaneprázdněno rozmísťováním desítek tisíc osob. Kromě toho se nenajde jediný člen organizačního byra, který by nebyl zavalen funkcemi v orgánech sovětské moci. Za takových okolností musíme operovat s neznámými veličinami, a v důsledku toho nelze v takové situaci rozhodovat jinak než intuicí a ta umožňuje správně rozhodovat

* Viz tento svazek, s. 327. *Red.*

** Tamtéž. *Red.*

jen lidem zkušeným, přičemž i oni se mnohdy mohou mýlit. Proto chceme najít lidi, kteří by byli ve straně nejméně patnáct let, kteří by měli důvěru strany, byli by nezaujatí a pomohli nám v této práci, přičemž by nebyli tak závislí jako organizační byro, neboť by byli zvoleni na sjezdu. Myslím, že by se to dalo udělat. Zabrzdit práci ústředního výboru ani zastavit vyřizování těchto záležitostí nelze. Nějakou zvláštní záruku pro to nemáme a ani ji nemůžeme navrhnout. V německé dělnické straně měli kontrolní komisi i dříve. Nakolik bude její vytvoření v naší válečné situaci možné, se nedá s jistotou říct. Avšak v každém případě jsme s to tento krok udělat a ÚV se k tomu odhodlal.

V dopisu ústředního výboru se praví: » . . . při všech guberniálních výborech je nutné vytvořit ze zcela nezaujatých soudruhů, kteří mají všeobecnou důvěru organizace, zvláštní stranické komise, jimž budou postupovány příslušné stížnosti.« Mluví se tu o nezaujatých soudruzích. V bojové činnosti — vojenské, hospodářské i organizační — se bez zaujatých lidí velmi často vůbec neobejdeme, protože bez silného zaujetí nejsou schopni velkého vypětí a nevyřeší žádný důležitý, naléhavý úkol, který před námi stojí ve zrušené zemi. Zde naopak potřebujeme lidi, kteří třeba ani nemají zvlášť velké administrativní schopnosti, ale zato mají bohaté životní zkušenosti. Pochybují, že jich najdeme v guberniích dost pro celé Rusko, takže kdyby se ukázalo, že zkušenosti komisí při guberniálních výborech, s jejichž ustavováním se nyní počítá a které ustavíte, nejsou dobré, neříkejte, že nám celá akce selhala. Možná, že se u nás v guberniích nenajde dost takových soudruhů, kteří by vydrželi pracovat ve funkcích po celé období mezi sjezdy. Jestliže je však nenajdeme v guberniích, pak v centru takové kované soudruhy s životními zkušenostmi najít můžeme. Myslím, že bychom se této instituce neměli vzdávat.

Někdo se může zeptat, kde máme záruku, že tato insti-

tuce je životaschopná. Prožíváme krutou občanskou válku, kdy po pravdě řečeno nemůže existovat ani svoboda široké kritiky atd. Tu si nemůžeme dovolit, neboť musíme napsat všechny síly, abychom skoncovali s válkou. Kdyby se válka vyvinula jinak, nastala by jiná situace. Za současných podmínek však toho nemůžeme tolik vykonat; proto otevřeně říkáme, že má-li být tato otázka prakticky vyřešena, není možné spoléhat na ústřední výbor, protože ten má práce nad hlavu. Nevím, zda by se našel alespoň jeden člen ÚV — mohu soudit podle sebe —, který by se necítil velkým dlužníkem, neboť mnohé úkoly nesplnil nebo je splnil nakvap. Nedovedu si představit reálnější záruku pro splnění tohoto úkolu než ustavení uvedené komise, skupiny soudruhů, která by se mohla na tuto věc plně soustředit a byla si jistá, že bude moci postupovat naprosto samostatně ve vyřizování záležitostí, do kterých by ani jeden člen ústředního výboru, ani organizační byro, ani politické byro nemohli proniknout tak důkladně. Prakticky do nich pronikáme snad tím, že děláme pokroky, že jsme zvýšili množství vykoupeného obilí z 60 na 260 miliónů pudů, ale přece jenom je to málo, aby Rudá armáda nebyla krajně vyčerpána, aby se nenašli dělníci, kteří říkají: »Co nám Rudá armáda přinesla, vždyť hladovíme«, a abychom neměli úplně vyčerpané vedoucí kádry, kterým střední kádry nepřicházejí na pomoc. Ale my jsme přesto tento pokrok udělali — to znamená, že dokonce i za tak strašlivé únavy začíná tato únava opadávat a nastupuje období, kdy od rokování o kůrce chleba můžeme přejít k vyšším úkolům, které máme před sebou a do kterých se určitě pustíme.

*Otištěno poprvé,
podle stenografického zápisu*

N Á V R H R E Z O L U C E O N E J B L I Ž Š Í C H Ú K O L E C H V Ý S T A V B Y S T R A N Y

Nikoli místo dopisu ústředního výboru a rezoluce moskevského výboru, nýbrž jako jejich doplněk, *jako materiál*:

Mimořádně těžké postavení Sovětské republiky v prvních letech její existence, její úplné zpuštění a nesmírně nebezpečná vojenská situace vedly k tomu, že bylo nutné vytvořit »preferované« (a proto fakticky privilegiované) instituce a kategorie pracovníků. Bylo to nevyhnutelné, neboť nebylo možné zachránit zpuštěnou zemi, aniž se síly a prostředky soustředily na tyto instituce a na tyto kategorie pracovníků; bez jejich posílení by nás imperialisté celého světa jistě zardousili a ani by naši Sovětskou republiku nenechali přikročit k hospodářské výstavbě.

Tato okolnost spolu se zděděnými kapitalistickými a soukromovlastnickými návyky a smýšlením, které jen stěží překonáváme, dokazuje, že je nutné znovu a znovu zaměřovat pozornost celé strany na boj za realizaci . . .*

. . .nutnost praktických, věcných záruk, aby usnesení strany, která je ve výše uvedených zásadních otázkách jednomyslná, nezůstala jenom na papíře. Proto konference doporučuje ústřednímu výboru, aby ihned schválil, realizoval a kromě toho předložil příštímu sjezdu strany k potvrzení toto usnesení:

1. bezvýhradnou povinnost svolávat častěji širší schů-

* Jedna stránka rukopisu se nedochovala. *Red.*

ze členů strany a také jinými metodami rozvíjet jejich iniciativu;

2. vytvořit tiskové orgány, které by byly s to provádět soustavnější a širší kritiku chyb strany a vůbec kritiku ve straně (diskusní přílohy apod.);

3. vypracovat naprosto přesné praktické směrnice, jak odstranit nerovnost (životních podmínek, výše výtěžku a jiných ukazatelů) mezi »odborníky« a odpovědnými pracovníky na jedné straně a masami na straně druhé, nerovnost, která narušuje demokratismus, vytváří živnou půdu pro demoralizaci ve straně a snižuje autoritu komunistů;

4. uznat za nutné, aby vedle ústředního výboru byla vytvořena kontrolní komise, složená ze soudruhů, kteří mají největší praxi ve stranické práci, mají nejvíce zkušeností, jsou nezaujatí a schopní provádět přísnou stranickou kontrolu. Kontrolní komise, volená na sjezdu strany, musí mít právo přijímat všechny stížnosti a v intencích ÚV je projednávat, podle potřeby se scházet ke společným zasedáním s ÚV nebo přenášet problémy na sjezd strany.

4. 9. 1920

Lenin

*prvé otištěno roku 1942
publikaci Leninskij sbornik XXXIV*

Podle rukopisu

PŘIPOMÍNKY K REZOLUCI
O NEJBLIŽŠÍCH ÚKOLECH
VÝSTAVBY STRANY¹⁹

O složení kontrolní komise
Schválit rezoluci ústředního výboru:

že členy ÚV delegujeme do kontrolní komise *jenom* na přání stranických konferencí, ačkoli to vcelku nepovažujeme za správné; že tito členové ÚV *nejsou* ve své práci v kontrolní komisi *vázáni* usneseními ÚV;

že členové ÚV, kteří pracují v kontrolní komisi, v ní nehlasují, jestliže se záležitost týká speciálně *jejich* resortu nebo pracovního úseku.

Pokud jde o *přemísťování*, doplnit:
tak, aby se osoby, které mají být přemístěny, mohly bez újmy seznámit s věcí a věc tím neutrpěla, tj. jenom tak, aby vyřizování věcí zůstávalo *vždy* v rukou plně kompetentních pracovníků, kteří mohou zaručit úspěch věci.

Lenin

Napsáno 29. září 1920

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

D O P I S
N Ě M E C K Ý M
A F R A N C O U Z S K Ý M
D Ě L N Í K Ů M

K D I S K U S I O I I. K O N G R E S U
K O M U N I S T I C K É I N T E R N A C I O N Á L Y¹²⁰

Soudružky a soudruzi! Německý a francouzský buržoazní tisk velmi pozorně sleduje diskusi v Nezávislé sociálně demokratické straně Německa a ve Francouzské socialistické straně o vstupu do Komunistické internacionály. Buržoazní tisk neobyčejně energicky hájí názory pravicové, oportunistické části obou stran.

To je zcela pochopitelné, neboť tyto pravicové živly jsou v podstatě maloburžoazními demokraty, kteří podobně jako Dittmann a Crispian nedovedou uvažovat revolučně, nejsou schopni pomáhat dělnické třídě v přípravě revoluce a v jejím uskutečňování. Rozchod s těmito pravicovými, oportunistickými živly je nutný — je to jediný prostředek, jak semknout všechny skutečně revoluční, skutečně proletářské masy.

Pokřik o »diktátorství« Moskvy apod. je pouhým odváděním pozornosti. Ve skutečnosti je mezi dvaceti členy exekutivy Komunistické internacionály jenom pět členů Komunistické strany Ruska. Všechny řeči o »diktátorství« apod. jsou sebeklamem nebo klamáním dělníků. Tyto řeči mají zastříti bankrot některých oportunistických vůdců, stejně jako se podobnými řečmi v KAPD (Komunistické dělnické straně Německa) zastíral bankrot některých jejích vůdců, kteří sešli z cesty proletářské revolučnosti. Štejným sebeklamem nebo klamáním je pokřik, že prý »moskevští diktátoři« v podmínkách pro přijetí do Komunistické internacionály diskriminují určité osoby. V pod-

mínkách pro přijetí^[121], v dvacátém bodu*, stojí jasně černé na bílém, že »výjimky« (Ausnahmen) z *přísných zásad*, pokud jde o vůdce pravého křídla a členy ústředních institucí, *jsou přípustné pouze se souhlasem exekutivy III. internacionály.*

Bylo-li jednou prohlášeno, že výjimky jsou přípustné, nesmí padnout ani zmínka o tom, že určití jednotlivci by neměli být za žádných okolností přijímáni. Plně se tedy uznává, že je nutné brát v úvahu ne minulost, nýbrž přítomnost, přihlížet k tomu, jak se změnily názory a počínání jednotlivců, jednotlivých vůdců. Bylo-li se souhlasem exekutivy III. internacionály — a v této exekutivě tvoří Rusové jenom čtvrtinu členů — prohlášeno, že výjimky jsou přípustné, znamená to, že pokřik o »diktátorství« apod. je naprosto nesmyslný a veskrze falešný.

Všechno tento pokřik má jenom odvést pozornost. Ve skutečnosti tu jde o boj mezi živly revolučními, *proletářskými*, a živly oportunistickými, *maloburžoazními*. K těmto oportunistickým, maloburžoazním živlům patřili a patří Hilferdingové, Dittmannové, Crispienové, četní členové parlamentních frakcí v Německu a ve Francii apod. Boj mezi těmito dvěma *politickými směry* probíhá ve všech zemích světa bez výjimky, tento boj má svou dlouhou historii, tento boj se za imperialistické války i po ní všude zostřil a zostřuje. Oportunismus tu reprezentují příslušníci »dělnické aristokracie«, staré odborové, družstevní a jiné byrokracie, intelektuálské maloměšťácké vrstvy atd. Bez očištění od nositelů tohoto *směru*, který svým kolísáním, svým »menševismem« (Dittmannové a Crispienové se navlas podobají našim menševikům) fakticky uskutečňuje vliv buržoazie na proletariát *uvnitř* dělnického hnutí, *uvnitř* socialistických stran — bez očištění od těchto živlů, bez rozchodu s tímto směrem, bez vylou-

* Viz tento svazek, s. 247. Red.

čení všech jeho čelných představitelů je semknutí revolučního proletariátu *nemožné*.

Dittmannové, Crispienové apod. svým věčným kolísáním směrem k reformismu a menševismu, svou neschopností myslet a jednat revolučně fakticky, byť bezděčně, uskutečňují vliv buržoazie na proletariát v proletářské straně, *podřizují* proletariát *buržoaznímu reformismu*. Jedině rozchodem s takovými a jim podobnými lidmi je možné dosáhnout *mezinárodní jednoty* revolučního proletariátu *proti* buržoazii, pro její svržení.

Události v Itálii musí otevřít oči i těm nejzatrvelejšími, kteří nevidí, jaké škody může »jednota« a »mír« s Crispieny a Dittmanny napáchat. Jakmile v Itálii *dozrála skutečná revoluce*, začali italští Crispienové a Dittmannové (Turati, Prampolini a D'Aragona) ihned *klást* této revoluci *do cesty překážky*. A k tomu — více nebo méně rychle, více nebo méně svízelně a bolestivě — spěje vývoj v celé Evropě, na celém světě.

Je nejvyšší čas zbavit se všech těchto nanejvýš škodlivých iluzí o možnosti »jednoty« nebo »míru« s Dittmanny a Crispieny, s pravým křídlem Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, anglické Nezávislé labouristické strany, Francouzské socialistické strany apod. Je nejvyšší čas, aby všichni revoluční dělníci od nich očistili své strany a vytvořili skutečně jednotné komunistické strany proletariátu.

24. září 1920

N. Lenin

Pravda, č. 213
a Izvěstija VCIK, č. 213
25. září 1920

Podle rukopisu

ORGANIZACÍ MLÁDEŽE

(PROJEV NA III. CELORUSKÉM SJEZDU
KOMUNISTICKÉHO SVAZU MLÁDEŽE RUSKA
2. ŘÍJNA 1920)¹²¹

(Účastníci sjezdu uvítali Lenina bouřlivými ovacemi.) Soudružky a soudruzi, rád bych dnes promluvil o hlavních úkolech Komunistického svazu mládeže a v této souvislosti i o tom, jak by měly vypadat organizace mládeže v socialistické republice.

U této otázky je třeba se zastavit tím spíše, že v jistém smyslu se dá říct, že právě mládeži připadá konkrétní úkol vybudovat komunistickou společnost. Je totiž jasné, že generace pracujících vychovaná v kapitalistické společnosti dokáže v nejlepším případě rozbít základy starého, kapitalistického způsobu života, založeného na vykořisťování. V nejlepším případě dokáže vytvořit takové společenské zřízení, které by pomohlo proletariátu a pracujícím třídám udržet moc a vytvořit pevný základ, na němž může dále budovat jediné generace, která začíná pracovat už v nových poměrech, v situaci, kdy mezi lidmi neexistují vykořisťovatelské vztahy.

Jestliže tedy posuzují úkoly mládeže z tohoto hlediska, musím říct, že by se úkoly veškeré mládeže a zejména organizací komunistické mládeže a všech ostatních organizací daly vyjádřit jedním slovem — učit se.

To je pochopitelně jenom »pouhé slovo«. Nedává ještě odpověď na hlavní a nejpodstatnější otázky — čemu se učit a jak se učit? A tady je rozhodující, že v době přetváření staré, kapitalistické společnosti není možné, aby se výuka, výchova a vzdělávání nových generací, které budou budovat komunistickou společnost, prováděly postaru. Výuka, výchova a vzdělávání mládeže musí vycházet

z toho, co nám zanechala stará společnost. Komunismus můžeme budovat jedině na základě onoho souhrnu poznatků, organizací a institucí, s oním potenciálem lidských sil a prostředků, které nám zanechala stará společnost. Jedině tehdy, jestliže výuku, organizaci a výchovu mládeže od základu předěláme, dokážeme, aby byla úsilím mladé generace vytvořena společnost, která by se té staré nikterak nepodobala, tj. společnost komunistická. Proto se musíme podrobně zabývat otázkou, čemu máme učit a jak se má mládež učit, chce-li být opravdu hodna názvu komunistické mládeže, a jak ji máme připravit k tomu, aby uměla dobudovat a dokončit to, co jsme začali my.

Musím říct, že první a zdálo by se i nejpřirozenější odpovědí je, že se Svaz mládeže a vůbec veškerá mládež, která chce přejít ke komunismu, musí komunismu učit.

Ale tato odpověď »učit se komunismu« je příliš povšechná. Čeho je vlastně třeba, abychom se naučili komunismu? Co je třeba převzít ze souhrnu všeobecných poznatků, abychom si osvojili komunismus? Tady na nás číhají mnohá nebezpečí, která se obvykle objevují tehdy, když je úkol učit se komunismu vykládán nesprávně nebo když je chápán příliš jednostranně.

Člověka na první pohled pochopitelně napadne, že učit se komunismu znamená osvojit si souhrn poznatků, který je vyložen v komunistických učebnicích, brožurách a spisech. Ale taková definice studia komunismu by byla příliš primitivní a nedostačující. Kdyby ke zvládnutí komunismu stačilo osvojit si jenom to, co je obsaženo v komunistických spisech, knížkách a brožurách, mohlo by se příliš snadno stát, že bychom vychovali komunistické knihomoly nebo mluvky, a to by nám na každém kroku působilo škodu a újmu, neboť lidé, kteří by se naučili a nabiflovali, co je vyloženo v komunistických knihách a brožurách, by nebyli schopni si všechny tyto poznatky spojit a nedovedli by si počínat tak, jak to komunismus opravdu vyžaduje.

K největším zlům a neštěstím, která nám zanechala stará, kapitalistická společnost, patří naprostý nesoulad mezi psaným slovem a praktickým životem, neboť jsme měli knihy, kde bylo všechno vylíčeno v růžových barvách, ale tyto knihy většinou obsahovaly ty nejodpornější pokrytecké lži, které nám kapitalistickou společnost líčily falešně.

Proto by bylo nanejvýš nesprávné osvojit si jenom to, co se o komunismu píše v knihách. V našich projevech a článcích se dnes jen prostě neopakuje to, co se o komunismu psalo dříve, protože naše projevy a články jsou spjaty s každodenní a všestrannou prací. Knižní znalost komunismu, načerpaná z komunistických brožur a spisů, nemá bez práce a bez boje vůbec žádnou cenu, protože by nadále podporovala starý nesoulad mezi teorií a praxí, onen starý nesoulad, který byl nejodpudivějším rysem staré, buržoazní společnosti.

Ještě nebezpečnější by bylo, kdybychom si začali osvojovat pouze komunistická hesla. Kdybychom toto nebezpečí včas nepostřehli a kdybychom se ve veškeré své práci nesoustředili na odstranění tohoto nebezpečí, pak by půl miliónu nebo milión lidí — chlapců a děvčat, kteří by se po takovém osvojení komunismu považovali za komunisty, způsobilo komunismu jenom velkou škodu.

Teď jde o to, jak to všechno spojit tak, abychom si komunismus osvojili. Co máme převzít ze staré školy a ze staré vědy? Stará škola prohlašovala, že chce vychovat člověka všestranně vzdělaného, že učí vědám jako takovým. Víme, že to byla pustá lež, neboť celá společnost se zakládala a udržovala na rozdělení lidí na třídy — na vykořisťovatele a utlačované. Je přirozené, že celá stará škola, plně ovládaná třídním duchem, poskytovala vzdělání jenom dětem buržoazie. Každé její slovo bylo zfalšováno v zájmu buržoazie. V těchto školách mladou generaci dělníků a rolníků nevychovávali, ale spíše v zájmu těžé buržoazie cepovali. Vychovávali mladé dělníky

a rolníky tak, aby z nich udělali vhodné sluhy pro buržoazii, kteří by jí přinášeli zisk, ale přitom ji nevyrušovali z jejího klidu a zahálky. Proto odmítáme starou školu a vytkli jsme si za úkol převzít z ní jediné to, co potřebujeme pro skutečné komunistické vzdělání.

Tady se dostávám k oněm výtkám, k onomu obviňování staré školy, které neustále slycháme a které často vedou k naprosto nesprávným závěrům. Říká se, že stará škola byla školou, ve které vládlo jen dření, cepování a biflování. To je pravda, ale přesto je třeba rozlišovat, co bylo ve staré škole špatného a co v ní bylo pro nás užitečného, a je třeba vybrat si z ní to, co je pro komunismus nutné.

Stará škola byla školou dření, nutila lidi, aby si vtloukali do hlavy spoustu nepotřebných, zbytečných, mrtvých vědomostí, které zatěžovaly mozek a z mladé generace dělaly byrokraty, strážné podle jedné šablony. Dopustili byste se však hrubé chyby, kdybyste se z toho pokusili vyvodit, že se někdo může stát komunistou, aniž by si osvojil všechno to, co nahromadilo lidské vědění. Bylo by mylné domnívat se, že stačí osvojit si komunistická hesla a závěry komunistické vědy bez onoho souhrnu vědomostí, jejichž výslednicí je sám komunismus. Příkladem toho, že komunismus vzešel ze souhrnu lidského vědění, je marxismus.

Četli jste a slyšeli o tom, že komunistická teorie, komunistická věda, kterou vytvořil hlavně Marx, že toto marxistické učení přestalo být dílem jediného, byť i geniálního socialisty 19. století a že se toto učení stalo učním miliónů a desetimiliónů proletářů na celém světě, kteří je využívají v boji proti kapitalismu. A položíte-li si otázku, jak to, že si Marxovo učení mohlo získat srdce miliónů a desetimiliónů příslušníků nejrevolučnější třídy, můžete dostat jenom jednu odpověď: Stalo se tak proto, že se Marx opíral o pevný základ poznatků, které lidstvo získalo za kapitalismu. Marx, který prostudoval zákony vývoje

lidské společnosti, pochopil, že vývoj kapitalismu nevyhnutelně vede ke komunismu, a co je hlavní — dokázal to jen a jen na základě co nejpřesnějšího, co nejpodrobnějšího a co nejhlubšího zkoumání této kapitalistické společnosti, tím, že si plně osvojil všechno, co věda dosud přinesla. Všechno, co lidská společnost vytvořila, Marx kriticky přepracoval, přičemž nenechal bez povšimnutí ani to nejmenší. Všechno, co vytvořil lidský rozum, Marx přepracoval, podrobil kritice, ověřil na dělnickém hnutí a dospěl k závěrům, k nimž lidé omezení ve svém myšlení buržoazním rámcem nebo spoutaní buržoazními předsudky dospět nemohli.

Na to nesmíme zapomínat, mluvíme-li o proletářské kultuře¹²². Jestliže si jasně neuvědomíme, že proletářskou kulturu můžeme budovat jedině tehdy, až důkladně poznáme kulturu vytvořenou celým vývojem lidstva, jedině tehdy, až ji přepracujeme, jestliže si tohle neuvědomíme, nebudeme moci tento úkol vyřešit. Proletářská kultura nepadá shůry, není výmyslem lidí, kteří se vydávají za znalce proletářské kultury. To všechno je holý nesmysl. Proletářská kultura musí být výslednicí zákonitého vývoje onoho souhrnu vědomostí, které lidstvo získalo pod jařmem kapitalistické společnosti, statkářské společnosti, byrokratické společnosti. Všechny tyto cesty a cestičky vedly, vedou a povedou k proletářské kultuře, stejně jako nám politická ekonomie přepracovaná Marxem ukázala, kam musí dospět lidská společnost, jako nám ukázala přechod k třídnímu boji a k počátku proletářské revoluce.

Slyšíme-li dosti často mezi mladými lidmi i mezi některými zastánci nového způsobu vzdělávání útoky proti staré škole, proti tomu, že stará škola byla školou biflování, říkáme jim, že musíme ze staré školy převzít to, co v ní bylo dobré. Nesmíme přejímat ze staré školy metody, které přetěžovaly paměť mladého člověka nesmírnou spoustou vědomostí, z devíti desetin nepotřebných a z jedné desetiny zkomolených, ale to neznamená, že by-

Российская Социалистическая Федеративная Советская Республика

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

№ 1 Библиотека Главполитпросвета № 1

Н. ЛЕНИН (В. И. Ульянов)

ЗАДАЧИ СОЮЗОВ МОЛОДЕЖИ

(Речь на 3-м Всероссийском Съезде
Российского Коммунистического Союза
Молодежи)

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
1920

Obálka Leninovy brožury z roku 1920
Úkoly organizací mládeže (Projev na III. celoruském sjezdu
Komunistického svazu mládeže Ruska)

Zmenšeno

chom se měli spokojit jenom s komunistickými poučkami a naučit se nazpaměť jenom komunistická hesla. Tím se komunismus vybudovat nedá. Komunistou se člověk může stát jedině tehdy, jestliže obohatí své znalosti vším, co lidstvo vytvořilo.

Nepotřebujeme biflování, ale musíme paměť každého, kdo se učí, rozvíjet a obohacovat znalostí základních faktů, neboť nebudou-li všechny získané poznatky v komunistově vědomí přepracovány, stane se komunismus prázdným pojmem, pouhým názvem a komunista bude jen planým mluvkou. Musíte si tyto poznatky nejen osvojit, ale osvojit si je tak, abyste je dovedli kriticky zhodnotit, abyste nepřetěžovali svůj mozek nepotřebným balastem, nýbrž obohacovali jej znalostí všech faktů, bez nichž se moderní vzdělaný člověk neobejde. Kdyby komunistu napadlo honosit se komunismem na základě hotových pouček, kterým se naučil bez velmi důkladného, velmi namáhavého a hlubokého studia, aniž porozuměl faktům, jež má kriticky zvážit, byl by takový komunista velmi smutnou postavou. Taková povrchnost by rozhodně byla zhoubná. Jestliže vím, že toho znám málo, vynasnažím se, abych toho znal více, ale bude-li někdo tvrdit, že je komunista a že tedy nepotřebuje žádné solidní znalosti, může se z něho stát cokoli, jenom ne komunista.

Stará škola vychovávala přísluhovače, které kapitalisté nutně potřebují, stará škola činila z vědců lidi, kteří byli nuceni psát a mluvit tak, jak to vyhovovalo kapitalistům. To znamená, že takovou školu musíme odstranit. Ale když už ji musíme odstranit, zlikvidovat, znamená to snad, že bychom z ní neměli převzít všechno to nutné, co lidstvo nahromadilo? Znamená to snad, že bychom neměli rozlišovat, co bylo nutné pro kapitalismus a co je nutné pro komunismus?

Místo starého cepování, jež bylo v buržoazní společnosti praktikováno proti vůli většiny, zavádíme uvědomělou kázeň dělníků a rolníků, kteří s nenávisí ke staré

společnosti spojují rozhodnost, schopnost a odhodlanost sjednotit a zorganizovat síly pro tento boj, abychom z vůle miliónů a stamiliónů vzájemně izolovaných, rozptýleně žijících lidí, roztroušených po celé obrovité zemi, vytvořili jednotnou vůli, neboť bez této jednotné vůle nás nevyhnutelně stihne porážka. Bez této semknutosti, bez této uvědomělé kázně dělníků a rolníků nemá naše věc naději na úspěch. Bez toho nedokážeme zvítězit nad kapitalisty a statkáři celého světa. Nepodaří se nám upevnit ani základ, nemluvě o tom, že bychom na tomto základu vybudovali novou, komunistickou společnost. Stejně tak i když zavrhneme starou školu, i když k ní chováme naprosto oprávněnou a nutnou nenávist a vážíme si odhodlanosti skoncovat s ní, musíme pochopit, že staré dření, staré biflování, staré cepování musíme nahradit uměním osvojit si celý souhrn lidských vědomostí, a to tak, aby komunismus nebyl jenom něčím, čemu se člověk naučí nazpaměť, nýbrž tím, co sám promyslí, aby to byly závěry, které jsou z hlediska moderního vzdělání nezbytné.

Tak je třeba chápat základní úkoly, máme-li na mysli úkol naučit se komunismu.

Abych vám to objasnil a zároveň se dostal k tomu, jak se učit, uvedu příklad z praxe. Všichni víte, že před námi nyní, vzápětí po úkolech vojenských, po úkolech obrany republiky, stojí úkoly hospodářské. Víme, že komunistickou společnost nelze vybudovat, nebude-li obnoven průmysl a zemědělství, a přitom je třeba udělat to jinak než postaru. Musíme je obnovit na moderním základě, vybudovaném podle nejnovějších vědeckých poznatků. Víte, že tímto základem je elektřina, že jedině tehdy, až bude provedena elektrifikace celé země, všech průmyslových i zemědělských odvětví, až se s tímto úkolem vypořádáte, teprve pak budete moci pro sebe vybudovat onu komunistickou společnost, kterou stará generace vybudovat nemůže. Stojíte před úkolem hospodářsky obrodit celou zemi, zreorganizovat a obnovit zemědělství i průmysl na

moderním technickém základě, opírajícím se o moderní vědu a techniku, o elektřinu. Víte velmi dobře, že negramotní se pro elektrifikaci nebudou hodit, že tady nestačí ani pouhá znalost čtení a psaní. Tady nestačí vědět, co je elektřina: je třeba vědět, jak ji technicky využít v průmyslu i v zemědělství, v jednotlivých průmyslových i zemědělských odvětvích. Tomu se musíte naučit sami a musíte tomu naučit celou dospívající generaci pracujících. To je úkol, před nímž stojí každý uvědomělý komunista, každý mladý člověk, který se pokládá za komunistu a jasně si uvědomuje, že se vstupem do Komunistického svazu mládeže zavázal pomoci straně ve výstavbě komunismu a pomoci celé mladé generaci v budování komunistické společnosti. Musí pochopit, že to dokáže jedině tehdy, bude-li mít moderní vzdělání, a jestliže takové vzdělání mít nebude, zůstane komunismus jen zbožným přáním.

Předešlá generace měla za úkol svrhnout buržoazii. Tehdy bylo hlavním úkolem kritizovat buržoazii, probudit k ní v masách nenávisť, vypěstovat v nich třídní uvědomění a schopnost semknout své síly. Novou generaci čeká složitější úkol. Nejenže musíte sjednotit všechny síly, abyste podpořili dělnicko-rolnickou moc proti vpádu kapitalistů. To musíte udělat. To jste skvěle pochopili, to je každému komunistovi naprosto jasné. Ale to nestačí. Musíte vybudovat komunistickou společnost. První polovina práce je v mnoha směrech již vykonána. Staré je zničeno a zasloužilo si, aby bylo zničeno, je to jen hromada sutin, jak se sluší a patří. Půda je vyklizena a na této půdě musí mladá komunistická generace budovat komunistickou společnost. Máte před sebou úkol výstavby a splnit jej můžete jedině tehdy, jestliže si osvojíte veškeré moderní vědění, jestliže dokážete přeměnit komunismus z hotových, nabílovaných formulí, ponaučení, receptů, předpisů a programů v něco živého, co sjednotí vaši bezprostřední práci, jestliže dokážete udělat z komunismu vodítko pro svou praktickou činnost.

To je váš úkol, který musíte mít před očima při vzdělávání a výchově, při povznášení celé mladé generace. Mezi milióny budovatelů komunistické společnosti musíte být předními budovateli, k nimž se musí připojit každý chlapec a každé děvče. Nezapojíte-li do této výstavby veškerou dělnickou a rolnickou mládež, nepodaří se vám komunistickou společnost vybudovat.

Tady se logicky dostávám k otázce, jak máme učit komunismu, čím se musí naše metody vyznačovat.

Zmíním se zde podrobněji především o komunistické morálce.

Musíte ze sebe vychovat komunisty. Úkolem Svazu mládeže je zorganizovat svou praktickou činnost tak, aby tato mládež současně s tím, jak se bude učit, organizovat, sjednocovat a bojovat, vychovávala sebe i všechny ty, kdo v ní vidí svého vůdce, aby vychovávala komunisty. Je třeba, aby veškerá výchova, vzdělávání a výuka dnešní mládeže byla výchovou ke komunistické morálce.

Existuje však komunistická morálka? Existuje komunistická mravnost? Jistěže ano. Často slýcháme, že prý nemáme svou vlastní morálku, a buržoazie nás velmi často obviňuje, že my komunisté zavrhneme jakoukoli morálku. To je matení pojmů, to je sypání písku do očí dělníkům a rolníkům.

V jakém smyslu zavrhneme morálku, zavrhneme mravnost?

V tom smyslu, v jakém ji hlásala buržoazie, která odvozovala tuto mravnost z božích přikázání. My k tomu ovšem podotýkáme, že v boha nevěříme, a velmi dobře víme, že ve jménu božím mluvilo duchovenstvo, mluvili statkáři, mluvila buržoazie, aby prosazovali své vykořisťovatelské zájmy. Čili místo aby odvozovali tuto morálku z příkazů mravnosti a z božích přikázání, odvozovali ji z idealistických nebo zpola idealistických frází, které byly nakonec vždycky něčím, co se silně podobalo božím přikázáním.

Každou takovou mravnost odvozenou z nadpřirozeného, nadtřídního pojmu zavrhneme. Říkáme, že je to podvod, že je to napalování a ohlupování dělníků a rolníků v zájmu statkářů a kapitalistů.

Říkáme, že naše mravnost je plně podřízena potřebám třídního boje proletariátu. Naše mravnost se odvozuje z potřeb třídního boje proletariátu.

Stará společnost byla založena na utlačování všech dělníků a rolníků statkáři a kapitalisty. To jsme museli rozbít, museli jsme statkáře a kapitalisty svrhnout, ale k tomu je třeba se sjednotit. Pánbíček takové sjednocení nestvoří.

Takové sjednocení mohly zajistit jedině továrny a závody, jedině vyškolený proletariát probuzený z dlouhého spánku. Teprve se vznikem této třídy se zrodilo masové hnutí, které vedlo k tomu, co vidíme dnes — k vítězství proletářské revoluce v jedné z nejslabších zemí, která tři roky odráží nápor buržoazie celého světa. A vidíme, jak se proletářská revoluce vzmáhá na celém světě. Ze zkušeností nyní říkáme, že takovou semknutou sílu, za níž jde roztržité, rozptýlené rolnictvo a jež odolala všem náporům vykořisťovatelů, mohl vytvořit jedině proletariát. Jedině tato třída může pomoci pracujícím masám sjednotit se, semknout se a jednou provždy ubránit, definitivně upevnit komunistickou společnost, definitivně ji vybudovat.

Proto říkáme, že mravnost chápaná mimo lidskou společnost pro nás neexistuje, že je to klam. Pro nás je mravnost podřízena potřebám třídního boje proletariátu.

A co je podstatou tohoto třídního boje? Svrhnout cara, svrhnout kapitalisty, zlikvidovat třídu kapitalistů.

A co vlastně jsou třídy? To je to, co jedné části společnosti dovoluje přisvojovat si práci části druhé. Jestliže si jedna část společnosti přisvojuje veškerou půdu, máme tu třídu statkářů a třídu rolníků. Jestliže jedna část společnosti vlastní továrny a závody, jestliže má akcie a kapitál,

kdežto druhá část v těchto továrnách pracuje, máme tu třídu kapitalistů a třídu proletářů.

Vyhnat cara nebylo těžké, k tomu stačilo jenom několik dnů. Nebylo příliš těžké vyhnat statkáře — to se dalo udělat během několika měsíců. A není příliš těžké vyhnat ani kapitalisty. Avšak odstranit třídy je nepoměrně těžší, neboť společnost stále ještě zůstala rozdělena na dělníky a rolníky. Je-li rolník usazen na svém kousku půdy a ponechává si přebytečné obilí, tj. obilí, které nepotřebuje pro sebe ani pro svůj dobytek, zatímco všichni ostatní jsou bez chleba, už jenom tím se z něj stává vykořisťovatel. Čím více obilí si ponechává, tím více z toho těží, a jiní ať hladovějí. »Čím víc hladovějí, tím dráže toto obilí prodám.« Je třeba, aby všichni pracovali podle jednoho společného plánu na společné půdě, ve společných továrnách a závodech a podle společného řádu. Je to snadné? Vidíte, že tak snadné jako vyhnat cara, statkáře a kapitalisty to není. K tomu je zapotřebí, aby proletariát převychoval, přeškolil část rolníků, aby získal na svou stranu pracující rolníky, aby zlomil odpor zámožných rolníků, kteří tyjí z bídy ostatních. Boj proletariátu tedy nekončí svržením cara a vyhnáním statkářů a kapitalistů; tento boj má právě dovršit zřízení, které nazýváme diktaturou proletariátu.

Třídní boj pokračuje; změnily se jenom jeho formy. Je to třídní boj proletariátu za to, aby se nemohli vrátit staří vykořisťovatelé a aby se roztříštěná masa zaostalého rolnictva semkla v jeden svazek. Třídní boj pokračuje a naším úkolem je podřídit tomuto boji všechny zájmy. A tomuto úkolu podřizujeme svou komunistickou morálku. Říkáme, že morální je to, co pomáhá zničit starou vykořisťovatelskou společnost a sjednotit všechny pracující kolem proletariátu budujícího novou společnost komunistů.

Komunistická morálka je taková morálka, která slouží tomuto boji, která sjednocuje pracující proti jakémukoli

vykořisťování, proti jakémukoli drobnému vlastnictví, neboť drobné vlastnictví dává jednotlivci to, co bylo vytvořeno prací celé společnosti. Půda je u nás považována za společné vlastnictví.

A co, když si z tohoto společného vlastnictví vezmu jistý díl a vypěstuji na něm dvakrát tolik obilí, než sám potřebuji, a s přebytkem obilí pak spekuluji? Když si řeknu, že čím více lidí bude hladovět, tím více budou muset zaplatit? Cožpak si v takovém případě počínám jako komunista? Nikoli, počínám si jako vykořisťovatel, jako vlastník. Proti tomu je třeba bojovat. Kdybychom to tak nechali, vrátilo by se všechno zpět, k moci kapitalistů, k moci buržoazie, jak se to v dřívějších revolucích nejednou stalo. A aby nemohla být obnovena moc kapitalistů a buržoazie, nesmíme připustit žádné čachrování, je třeba jednotlivcům znemožnit, aby se obohacovali na úkor ostatních, je třeba, aby se všichni pracující spojili s proletariátem a vybudovali komunistickou společnost. Právě v tom je hlavní zvláštnost základního úkolu svazu a organizace komunistické mládeže.

Stará společnost byla založena na zásadě, že buďto ty odíráš druhého, nebo ten druhý odírá tebe, buďto ty pracuješ na druhého, nebo on na tebe, buďto jsi otrokář, nebo jsi otrok. Je pochopitelné, že lidé vychovaní v této společnosti už, abych tak řekl, s mateřským mlékem přejímají mentalitu, zvyky a představu — buďto jsi otrokář, nebo otrok, nebo drobný vlastník, drobný zaměstnanec, drobný úředník, intelektuál, zkrátka člověk, který si hledí jen svého a do druhého mu nic není.

Hospodařím-li na svém kousku půdy, co bych se staral o druhého; bude-li ten druhý hladovět, tím lépe, aspoň prodám své obilí draže. Mám-li své místo jako lékař, jako inženýr, učitel či úředník, co bych se staral o druhého. Budu-li pochlebovat a zavděčovat se těm, kteří mají moc, udržím si možná své místo, ba udělám ještě i kariéru a stanu se buržoou. Takto smýšlet a uvažovat komu-

nista nesmí. Když dělníci a rolníci dokázali, že se dovedeme vlastními silami ubránit a vytvořit novou společnost, pak právě tady začala nová, komunistická výchova, výchova v boji proti vykořisťovatelům, výchova ve svazku s proletariátem proti sobcům a drobným vlastníkům, proti takové mentalitě a zvykům, které znamenají: hledím si svého prospěchu a po ostatním mi nic není.

Právě to je odpověď na otázku, jak se má mladá, dospívající generace učit komunismu.

Může se mu učit jenom tak, že bude každý krok svého studia, výchovy a vzdělání spojovat s nepřetržitým bojem proletářů a ostatních pracujících proti staré, vykořisťovatelské společnosti. Když nám vykládají o morálce, říkáme, že pro komunistu je veškerá morálka v této jednotné solidární kázni a v uvědoměném boji mas proti vykořisťovatelům. Nevěříme ve věčnou morálku a odhalujeme prolhanost všelijakých báchovek o morálce. Morálka slouží k tomu, aby se lidská společnost povznesla výše a aby práce byla osvobozena od vykořisťování.

Aby se to stalo skutkem, potřebujeme takovou generaci mládeže, z níž začali v ukázněném a urputném boji proti buržoazii vyrůstat uvědomělí lidé. V tomto boji vychová taková generace opravdové komunisty, tomuto boji musí podřídit a s ním spojit každý krok svého studia, vzdělávání a výchovy. Výchova komunistické mládeže nesmí spočívat v servírování všelijakých limonádových řečí a mravních zásad. To není výchova. Když lidé vidí, jak jejich otcové a matky žijí pod jařmem statkářů a kapitalistů, když sami zakoušejí stejná muka jako ti, kteří začali bojovat proti vykořisťovatelům, když vidí, kolik obětí stojí vytrvat v tomto boji, aby se uhájilo, co bylo vydobyto, jakým zběsilým nepřítelem jsou statkáři a kapitalisté — za takových okolností se potom z těchto lidí stávají komunisté. Základem komunistické morálky je boj za upevnění a dovršení komunismu. To také tvoří základ komunistické výchovy, vzdělávání a výuky. To je

také odpověď na otázku, jak je třeba učit se komunismu.

Neslibovali bychom si mnoho od výuky, výchovy a vzdělávání, kdyby se omezovaly jenom na školu a byly odtrženy od rušného života. Dokud jsou dělníci a rolníci utlačováni statkáři a kapitalisty, dokud školy zůstávají v rukou statkářů a kapitalistů, zůstává mladá generace nevidoucí a nevědomou. Avšak naše škola musí poskytovat mládeži základy vědění, schopnost samostatně dospívat ke komunistickým názorům, musí z ní vychovávat vzdělané lidi. Musí z ní po celou dobu školní docházky vychovávat bojovníky za osvobození od vykořisťovatelů. Komunistický svaz mládeže bude hoden svého jména a prokáže, že je svazem mladé komunistické generace, jedině tehdy, bude-li každý krok svého studia, výchovy a vzdělávání spojovat s účastí ve společném boji všech pracujících proti vykořisťovatelům. Neboť velmi dobře víte, že dokud Rusko zůstává jedinou dělnickou republikou, zatímco v celém ostatním světě existuje starý, buržoazní řád, jsme slabší než oni a stále nám hrozí nový nápor, víte, že v dalším boji zvítězíme jedině tehdy, jestliže se naučíme semknutosti a jednomyslnosti, a jakmile zesílíme, staneme se opravdu nepřemožitelnými. Být komunistou tedy znamená organizovat a sjednocovat celou dospívající generaci, být příkladem výchovy a kázně v tomto boji. Pak budete s to zahájit budování komunistické společnosti a dokončit je.

Abych vám to lépe objasnil, uvedu příklad. Říkáme si komunisté. Co je to komunista? Komunista je slovo odvozené z latiny. Communis znamená společný. Komunistická společnost znamená, že všechno je společné: půda, továrny, práce — to je komunismus.

Může být práce společná, hospodaří-li každý sám na svém kousku půdy? Společnou práci nelze zavést naráz. To nejde. To nepadne z nebe. Ke společné práci je třeba se dopracovat, protřpět, vytvořit ji. Toho se dosahuje v boji. Tady není zastaralá moudrost nic platná — nikdo

by jí neuvěřil. Tady je třeba vlastních životních zkušeností. Když Kolčak a Děnikin táhli ze Sibiře a z jihu, byli rolníci na jejich straně. Bolševismus se jim nelíbil, protože bolševici berou obilí za pevné ceny. Ale když rolníci na Sibiři a na Ukrajině zakusili Kolčakovu a Děnikinovu vládu, poznali, že rolník nemá jinou volbu: buď se přidej ke kapitalistovi, který tě uvrhne do statkářova područí, nebo jdi s dělníkem, který sice neslibuje ráj na zemi, nýbrž požaduje od tebe železnou kázeň a neochvějnost v těžkém boji, ale zato tě vynaňuje z otroctví kapitalistů a statkářů. Když to pochopili a z vlastních zkušeností poznali i zaostalí rolníci, stali se uvědomělými stoupenci komunismu, protože prošli tvrdou školou. A právě z takových zkušeností musí Komunistický svaz mládeže vycházet ve veškeré své činnosti.

Odpověděl jsem na otázky, čemu se musíme učit, co máme převzít ze staré školy a ze staré vědy. Vynasnažím se odpovědět i na otázku, jak se tomu učit: jediné tak, že každý krok své práce ve škole, každý krok na poli výchovy, vzdělávání a výuky budeme nerozlučně spojovat s bojem všech pracujících proti vykořisťovatelům.

Na několika příkladech ze zkušenosti z práce některých organizací mládeže vám názorně ukážu, jak tuto výchovu ke komunismu provádět. Všeobecně se mluví o likvidaci negramotnosti. Víte, že v zemi negramotných se komunistická společnost vybudovat nedá. Nestačí, aby sovětská vláda něco nařídila nebo aby strana vytyčila určité heslo či aby ke splnění tohoto úkolu zmobilizovala jistou část nejlepších pracovníků. Je třeba, aby se této věci chopila sama mladá generace. Podstata komunismu spočívá v tom, že si mládež, chlapci a děvčata, členové Svazu mládeže, řeknou: To je naše věc, spojíme se a půjdeme na venkov likvidovat negramotnost, aby v naší dospívající generaci nebyli negramotní. Snažíme se usměrnit iniciativu dospívající mládeže ke splnění tohoto úkolu. Víte, že není možné přeměnit Rusko tak

rychle ze zaostalé, negramotné země v zemi, kde každý bude umět číst a psát; ale jestliže se do toho pustí Svaz mládeže, jestliže veškerá mládež bude pracovat pro blaho všech, bude se tento svaz, sdružující 400 000 chlapců a děvčat, právem nazývat Komunistickým svazem mládeže. Dalším úkolem svazu bude, aby si jeho členové osvojili určité vědomosti a pomohli té části mládeže, která se sama nedokáže vyprostit z temna negramotnosti. Být členem Svazu mládeže znamená věnovat svou práci a své síly společné věci. Právě to je podstata komunistické výchovy. Jedině v takové práci se chlapec či děvče stává opravdovým komunistou. Jedině tehdy, jestliže se jim touto prací podaří dosáhnout praktických úspěchů, stávají se komunisty.

Vezměte například práci v zelinářských zahradách v okolí měst. Cožpak to není práce? Je to jeden z úkolů Komunistického svazu mládeže. Lid hladoví, v továrnách a závodech panuje hlad. Abychom se zachránili před hladem, je třeba povznést zelinářství, avšak v zemědělství se hospodaří postaru. Proto je třeba, aby se do toho pustili uvědomělejší lidé, a pak uvidíte, že se zelinářství pozvedne, rozšíří se plocha zelinářských zahrad a zlepší se i výsledky. Komunistický svaz mládeže se musí této práci aktivně účastnit. Každá organizace nebo každá buňka svazu to musí považovat za svou věc.

Komunistický svaz mládeže musí být údernou skupinou, která v každé práci pomáhá, projevuje vlastní iniciativu a přichází s podněty. Svaz musí pracovat tak, aby každý dělník viděl v jeho členech lidi, jejichž učení je mu možná nesrozumitelné, třeba v ně hned ani neuvěří, ale na jejichž živé práci, na jejichž činnosti pozná, že to jsou skutečně lidé, kteří mu ukazují správnou cestu.

Jestliže Komunistický svaz mládeže nedokáže na všech úsecích zorganizovat svou práci podle těchto zásad, znamená to, že sklouzává na starou, buržoazní cestu. Musíme naši výchovu spojit s bojem pracujících proti vykořis-

řovatelům, abychom pracujícím pomáhali plnit úkoly vyplývající z komunistického učení.

Členové svazu musí využívat každé volné chvílky, aby povznesli zelinářství nebo aby v některé továrně či závodě zorganizovali vzdělávání mládeže atd. Chceme z Ruska, z ožebračené a ubohé země, udělat zemi bohatou. A je třeba, aby Komunistický svaz mládeže spojil vzdělávání, výuku a výchovu svých členů s prací dělníků a rolníků, aby se neuzavíral do svých škol a neomezoval se jen na čtení komunistických knih a brožur. Jedině ve společné práci s dělníky a rolníky je možné stát se opravdovým komunistou. A je třeba, aby se všichni přesvědčili, že každý člen Svazu mládeže je člověk vzdělaný a že zároveň umí i pracovat. Až všichni uvidí, že jsme ze staré školy vymýtili staré cepování a nahradili je uvědomělou kázní, že se každý mladý člověk účastní subotníků, že mladí lidé využívají každého hospodářství v okolí měst, aby pomáhali obyvatelstvu, pak se začnou lidé dívat na práci jinak, než jak se na ni dívali dosud.

Komunistický svaz mládeže má za úkol organizovat na vesnici nebo ve své čtvrti pomoc v takové věci — uvádím malý příklad —, jako je udržování čistoty nebo rozdělování potravin. Jak tomu bylo ve staré, kapitalistické společnosti? Každý pracoval jenom pro sebe a nikdo se neohlížel, zda tu jsou starci nebo nemocní nebo zda celá domácnost spočívá na bedrech ženy, která je proto zdeptaná a zotročená. Kdo má proti tomu bojovat? Organizace mládeže, které musí prohlásit: My to předěláme, zorganizujeme oddíly mladých lidí, které budou systematicky obcházet dům od domu, budou pomáhat v udržování čistoty nebo v rozdělování potravin, budou organizovaně pracovat pro blaho celé společnosti a přitom správně rozmísťovat síly a ukazovat, že práce musí být organizována.

Generace, jejímž příslušníkům je nyní kolem padesáti let, nemůže počítat s tím, že se dožije komunistické spo-

lečnosti. Do té doby vymře. Ale generace, které je nyní patnáct let, se komunistické společnosti dožije a bude sama tuto společnost budovat. Tato generace musí vědět, že budování této společnosti je jejím celoživotním posláním. Ve staré společnosti pracovala každá rodina odděleně, takže nikdo kromě statkářů a kapitalistů, kteří utlačovali masy lidu, tuto práci nesjednocoval. My musíme každou práci, ať je sebešpinavější a sebenamáhavější, zorganizovat tak, aby si každý dělník a rolník řekl: Jsem součástí velké armády svobodné práce a dovedu si sám zařídit život bez statkářů a kapitalistů, dovedu zavést komunistický řád. Je třeba, aby Komunistický svaz mládeže vychovával všechny už od mládí* k uvědomělé a ukázněné práci. Jenom tak můžeme počítat s tím, že úkoly, které před námi nyní stojí, budou splněny. Musíme počítat s tím, že budeme potřebovat nejméně deset let na elektrifikaci země, aby naše vymrskaná půda mohla být obdělávána podle nejnovějších technických poznatků. A generace, které je dnes patnáct let a která za 10—20 let bude žít v komunistické společnosti, musí své vzdělávání a všechny úkoly z něj plynoucí chápat tak, aby mládež každý den v kterékoli vesnici, v kterémkoli městě prakticky plnila některý z úkolů společné práce, třeba i ten sebepatrnější a nejjednodušší.

Úspěch komunistické výstavby bude záviset na tom, jak bude tento proces probíhat v každé vesnici, na tom, jak se bude rozvíjet komunistické soutěžení, a na tom, jak mládež dokáže, že umí sjednotit svou práci.

Jedině tehdy, bude-li Komunistický svaz mládeže hodnotit každý svůj krok z hlediska úspěchu této výstavby, jediné tehdy, bude-li se ptát, zda mládež vykonala všechno, aby se z ní stali sjednocení a uvědomělí pracující lidé — jediné tehdy dokáže Komunistický svaz mládeže sjed-

* V 223. čísle Pravdy ze 7. října 1920 je místo slov »už od mládí« uvedeno »od dvanácti let«. *Red.*

notit půl miliónu svých členů v jednu armádu a získat si všeobecnou úctu. (Bouřlivý potlesk.)

*Pravda, č. 221, 222 a 223
5., 6. a 7. října 1920*

Podle textu brožury N. Lenin (V. I. Uljanov), Zadači sojuzov molod'oži, Moskva 1920, porovnaného s textem Pravdy

PROJEV NA SJEZDU
DĚLNÍKŮ A ZAMĚSTNANCŮ
KOŽEDĚLNÉHO PRŮMYSLU

2. ŘÍJNA 1920¹²³

Soudružky a soudruzi, na přání pořadatelů a organizátorů vašeho sjezdu má být tématem mého referátu politická situace naší republiky. Proto tím hlavním, čím se budu muset podrobněji zabývat, je bezesporu válka s Polskem, hlavní průběh událostí, který s ní souvisí, a všechno, co se v důsledku toho projevilo ve vnitřní i mezinárodní situaci naší republiky.

Vy všichni jistě víte, jak těžkou vojenskou situaci nyní prožíváme, a proto je přirozené, jestliže si položíme otázku, proč se tato situace tak vyhrotila, tak zhoršila. Jistě si pamatujete, že letos v dubnu, ještě předtím, než Poláci zahájili útok, probíhala fronta víc na východ, na mnoha místech víc na východ než nyní. Minsk proto zůstával v rukou Poláků a patřilo jim i celé Bělorusko. A nejen rada lidových komisařů, ale i předsednictvo Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů — nejvyšší orgán RSFSR — slavnostně, ve zvláštním poselství oznámilo polskému lidu, že mu nabízí mír, že nechce, aby se o osudu Běloruska rozhodovalo zbraněmi, neboť Bělorusko nikdy nebylo polské a jeho rolnické obyvatelstvo, které dlouho strádalo pod jařmem polských statkářů, se nikdy k Polákům nehlásilo. Přesto jsme nanejvýš oficiálně, nanejvýš slavnostně prohlásili, že nabízíme Polsku mír na tehdejší linii fronty, neboť životy dělníků, které by v této válce byly zmařeny, jsme si cenili tak vysoko, že žádné ústupky nemohly být pro nás příliš velké. Předpokládali jsme, že se otázka Běloruska bude řešit nikoli vojensky, nýbrž jen a jen tím, jak se bude vyvíjet boj uvnitř Polska.

Věděli jsme, že k osvobození polských pracujících můžeme přispět ani ne tak vojensky jako spíše, ba dokonce hlavně, působením naší propagandy.

To bylo letos v dubnu, a vy víte, že Polsko na naš slavnostní mírovou nabídku odpovědělo nejprve manévrem, když navrhlo, aby byl mír uzavřen v Borisově který se nacházel v rukou Poláků a byl strategicky velmi důležitým bodem, neboť kdyby se bylo jednání vedlo tam, byli by Poláci mohli zaútočit na jihozápadě, kdež to nám by byl útok na severozápadě znemožněn. Odpověděli jsme: Kterékoli město, jenom ne Borisov. Poláci odmítli. Připomínám vám to proto, abyste pokaždé když budete o této otázce mluvit, kladli větší důraz na to, že na začátku jsme za základ mírové nabídky zvolil linii fronty sahající dál na východ než dnes, tj. že jsme byli ochotni přistoupit na mír pro nás nanejvýš nevýhodný.

Poláci nám válku vnutili, a my víme, že hlavní úlohu nehráli ani polští statkáři, ani polští kapitalisté, proto že situace Polska byla stejně zoufalá jako dnes. Polsko se do tohoto dobrodružství pustilo ze zoufalství. Hlavní síla která hnala Poláky do války proti nám, byl samozřejmě mezinárodní kapitál, především francouzský. Mezitím se ukázalo, že v polské armádě působily a působí stovky francouzských důstojníků, že veškerá výzbroj, veškerá finanční a vojenská pomoc Polsku přichází výlučně z Francie.

Za takových podmínek začala tedy tato válka. Po neúspěchu plánu s Juděničem to byl další pokus spojenců zničit Sovětskou republiku, další pokus srazit Sovětskou republiku k zemi — tentokrát za pomoci Polska, a hlavní peripetii této války, která začala proti naší vůli, dobře znáte. Víte, že Poláci měli zpočátku úspěch a že nám na jihovýchodě vzali Kyjev. Potom uběhla dosti dlouhá doba, během níž Rudá armáda mohla soustředit své síly a přejít do útoku, a tu začali Poláci ztrácet jednu pozici

za druhou. Ztratili Polock atd. Ale teprve v červenci zahájila Rudá armáda rozhodující ofenzívu a ta měla takový úspěch, že naše tažení nemá v dějinách válek téměř žádnou obdobu. Rudá armáda prošla bez zastávky 500 i 600 a na mnoha místech až 800 verst a postoupila bezmála až k Varšavě. Vypadalo to, že Varšava je pro Polsko už téměř ztracená. Tak to alespoň komentoval všechen světový tisk. Potom nastal obrat. Když jsme se přiblížili k Varšavě, ukázalo se, že naše vojska jsou už tak unavena, že na další vítězství jim nestačí síly, kdežto polská vojska, jejichž mysl pozvedlo patriotické nadšení ve Varšavě a jež si uvědomovala, že jsou ve vlastní zemi, našla podporu a získala možnost jít znovu kupředu. Ukázalo se, že válka nám umožnila dosáhnout téměř úplné porážky Polska, ale v rozhodující chvíli nám chyběly síly.

Mohl bych o tom hovořit ještě déle, ale téma mého referátu mi ukládá, abych se zmínil o politické situaci, která se v té době vytvořila. Viděli jsme, že když jsme před dubnovým útokem navrhli Polské republice mír za podmínek, které byly pro Poláky maximálně výhodné, kdežto pro nás nevýhodné, strhl všechen buržoazní tisk na světě povyk a označil naše upřímně míněné prohlášení za příznak naší slabosti. Jestliže bolševici berou za základ své mírové nabídky linii, na níž tehdy stála polská vojska, jestliže se bolševici dokonce vzdávají Minska, znamená to, že jsou slabí. Na začátku války poslal předsedovi polské statkářské vlády pozdrav dokonce i anglický král.

Dne 12. července jsme najednou, jak se asi pamatujete, dostali od tajemníka Společnosti národů telegram,^[72] že polská vláda je ochotna zahájit jednání o mír na základě etnických hranic a pod podmínkou, že celá Halič připadne Polsku. To vyvolalo ve veškerém světovém tisku neslýchaný rozruch. Najednou byli všichni pro mír. Když jsme nabízeli mír v dubnu nebo ještě dříve, na jaře 1920, to byl tisk zticha nebo šval Polsko do války. Když jsme

však připravili Polsku porážku a mír nabídko Polsko a když jsme na tuto nabídku odpověděli tím, že jsme přimmo a otevřeně vyložili svůj názor, totiž že Společnost národů nemá žádnou moc a že se na její slovo nemůžeme spolehnout, spouštějí všichni pokřik a žádají, abychom náš útok zastavili. Teď, když se válečné štěstí obrátilo a my jsme včera nabídli Polsku mír^[69] za podmínek mnohem výhodnějších, než byly podmínky Společnosti národů, a požadovali jsme, aby tento mír byl podepsán do 5. října, tu všechn buržoazní tisk opět oněměl. Když se útočí proti bolševikům, tak se o míru mlčí, a když útočí bolševici, tak se spouští pokřik. A po tom všem by buržoazní tisk chtěl, aby mu každý věřil, že si přeje mír. Na konferenci naší strany^[10], která skončila před několika dny, jsme slyšeli zprávu polského dělníka¹²⁴, zástupce jednoho z největších odborových svazů, který se sem dostal z Varšavy a vyprávěl, jak byli dělníci v Polsku pronásledováni, jak dělníci ve Varšavě viděli v Rudé armádě svou osvoboditelku, jak čekali na ruskou Rudou armádu, kterou nepovažovali za svého nepřítele, nýbrž naopak za svého přítele v boji proti pánům, proti buržoazním utlačovatelům Polska. Z toho je jasně vidět, že Dohoda využívala Polska jako nástroje v dalším pokusu o zničení Sovětské republiky, a když hrozilo, že se tento pokus zvrátí v pravý opak, a my jsme měli už jenom krůček k tomu, abychom pomohli polským dělníkům svrhnou buržoazně statkářskou vládu, postavil se veškerý evropský buržoazní tisk proti nám. Soudruh Kameněv, který navštívil Londýn, vyprávěl tady, ve Velkém divadle^[119] jak musel den co den poslouchat ultimáta o výhrůžky anglické vlády, která už chtěla proti Petrohradu zmobilizovat všechno své loďstvo a soustředit je v Kronštadt údajně k ochraně Polska před námi. Teď, když se válečné štěstí obrátilo, když škrtnáme ze svých podmínek všechno co Polsko prohlásilo za nepřijatelné, buržoazní tisk se ocmlčel. Je naprosto jasné, že nejde o nic jiného, než o

francouzský a britský imperialismus žene Polsko do dalšího pokusu o svržení sovětské moci.

A toto (což je nesporně důležité) je podle mého názoru už poslední pokus o útok na Sovětské Rusko. Tady se ukázalo, že Polsko je příliš pevně spjato s celým systémem mezinárodního imperialismu. Vy víte, že spojenečtí imperialisté — Francie, Anglie, Amerika a Japonsko — uzavřeli po porážce Německa versailleský mír, který je v každém případě nepoměrně brutálnější než smutně proslulý brestlitevský mír, kolem něhož se nadělalo tolik povyku. A ačkoli Francouzi, Američané a Angličané vytrubovali do celého světa, že je to válka osvobozenecská, že touto válkou mají být Evropa a celý svět osvobozeny od barbarství Hunů, jak nazývali Němce, že má být svět osvobozen od německého militarismu a německého císaře, ukázalo se, že versailleský mír překonal všechny ukrutnosti, jichž byl schopen císař, když vítězem byl on. Zasahování anglických a francouzských důstojníků do hospodářského života ukazuje všem poraženým zemím, Německu a všem zemím někdejší rakousko-uherské říše, že za takových podmínek se nedá žít. Jednou z příčin, proč se tento obludný mír udržuje, je to, že Německo je rozděleno Polskem na dvě části, neboť polské území sahá až k moři. Vztahy mezi Německem a Polskem jsou nyní krajně napjaté. Poláky, kteří utlačují německé obyvatelstvo, podporují dohodová vojska a důstojníci. Versailleský mír udělal z Polska nárazníkový stát, který má zabránit tomu, aby se Německo dostalo do styku se sovětským komunismem, a který Dohoda považuje za nástroj proti bolševikům. Francouzi doufají, že se jim prostřednictvím Polska a za jeho pomoci vrátí ony desítky miliard, které si od nich vypůjčila carská vláda. Proto když vzplanula válka s Polskem, které jsme se i za cenu velkých ústupků tolik chtěli vyhnout, ukázalo se, že tato válka je ještě bezprostřednější válkou proti Dohodě než války předešlé. Také předešlé války, kdy proti nám vytáhli Kolčak, Děni-

kin a Juděnič, byly vedeny za pomoci důstojníků a stamiliónů, které poskytovali spojenci, za pomoci jejich děl a tanků. Také předešlé války byly válkami proti Dohodě, ale tyto války byly vedeny na ruské půdě proti ruským bělogvardějským důstojníkům a jimi zmobilizovaným rolníkům, takže tyto války nemohly otrást versailleským mírem. A právě v tom se tyto války lišily od války s Polskem. Také válka proti Juděničovi, Kolčakovi a Děnikinovi byla válkou proti Dohodě a byla zároveň válkou dělnického Ruska proti celému buržoaznímu Rusku. I když skončila vítězstvím, i když jsme Juděniče, Kolčaka a Děnikina porazili, přece jen to nebyl přímý útok na versailleský mír. S Polskem tomu bylo naopak, a právě v tom je odlišnost války proti Polsku, v tom je mezinárodní význam Polska.

Když se náš útok proti Polsku rozvíjel úspěšně, začala celá Evropa bědovat, že chce mír, že celý svět je válkou unaven a že je nejvyšší čas sjednat mír. Ale když útočí Poláci, to nikdo nekřičí, že je válkou unaven. V čem to je? Inu v tom, že vítězstvími nad Juděničem, Kolčakem a Děnikinem jsme nemohli rozbít versailleský mír, pouze jsme udeřili na Juděniče, Kolčaka a Děnikina a zahnali je k moři, ale útočíme-li proti Polsku, útočíme tím zároveň i proti Dohodě; rozbíjíme-li polskou armádu, rozbíjíme i versailleský mír, na němž spočívá celý systém nynějších mezinárodních vztahů.

Kdyby se v Polsku dostaly k moci sověty, kdyby varšavští dělníci dostali od Sovětského Ruska pomoc, na kterou čekali a kterou vítali, byl by versailleský mír rozbit a celý mezinárodní systém, který byl vybudován vítězstvími nad Německem, by se zhroutil. Francie by pak neměla nárazník, který by odděloval Německo od Sovětského Ruska. Neměla by údernou pěst proti Sovětské republice. Neměla by už naději, že se jí vrátí desítky jejích miliard, a spěla by ke katastrofě ještě rychleji než teď. Francie vězí v dluzích až po krk. Dříve byla nejbohatším

lichvářem. Teď dluží Americe třikrát tolik co jiné státy. Spěje k bankrotu. Její situace je beznadějná. Proto postup rudých vojsk na Varšavu vyvolal mezinárodní krizi a proto to tak rozrušilo všechen buržoazní tisk. Vypadalo to tak, že potrvá-li vítězná ofenzíva Rudé armády ještě několik dnů, padne nejen Varšava (to by nebylo tak důležité), ale bude rozbit i versailleský mír.

Takový je tedy mezinárodní význam této války s Polskem. Víte, že jsme si nedělali žádné dobovačné plány. Na začátku svého projevu jsem zdůraznil, že v dubnu 1920 jsme stáli východně od Minska a nabízeli jsme mír za uvedených podmínek, jen abychom ušetřili ruské dělníky a rolníky nové války. Ale když už nám válka byla vnucena, musíme ji dovést k vítěznému konci. Versailleský mír udržuje v porobě stamilióny obyvatel. Německu bere uhlí, bere mu dojnice a zotročuje ho neslýchaným, nevídaným způsobem. I ty nejméně vyspělé vrstvy rolnického obyvatelstva v Německu prohlásily, že jsou pro bolševiky, že jsou jejich spojenci, což je pochopitelné, protože Sovětská republika je ve svém boji o existenci jedinou silou na světě, která bojuje proti imperialismu, a imperialismus — to dnes znamená spolek Francie, Anglie a Ameriky. Blížíme se k centru nynějšího mezinárodního systému. Když se rudá vojska blížila k hranicím Polska, vyvolala vítězná ofenzíva Rudé armády nevídanou politickou krizi. Podstata této krize spočívala hlavně v tom, že nám anglická vláda vyhrožovala válkou a sdělila nám: Budete-li postupovat dál, povedeme proti vám válku — vyšleme proti vám své loďstvo. Ale angličtí dělníci tehdy prohlásili, že tuto válku nepřipustí. Je třeba říct, že se mezi anglickými dělníky vzrůstá bolševismus. Ale teď jsou tam komunisté tak slabí, jako byli naši bolševici v březnu, dubnu a květnu 1917, kdy jsme na konferencích a sjezdech měli desetinu hlasů. Na I. celoruském sjezdu sovětů v červnu 1917 jsme neměli víc než 13 procent hlasů. A teď je stejná situace v Anglii: bolševici tam

tvorí mizivou menšinu. Ale háček je v tom, že angličtí menševici byli vždy proti bolševismu a proti přímé revoluci a že byli pro spolek s buržoazií. Nyní však staří vůdcové anglických dělníků zakolísali a zaujali jiné stanovisko: dříve patřili k odpůrcům diktatury dělnické třídy, ale teď přešli na naši stranu. Ustavili v Anglii Akční výbor. To je velký převrat v celé anglické politice. Vedle parlamentu, který je dnes v Anglii volen na základě téměř všeobecného volebního práva (což se děje teprve od roku 1918), spontánně vzniká Akční výbor, který se opírá o dělnické odbory, tj. tradeuniony, a ty tam mají přes šest miliónů členů. Dělníci odpověděli na přání vlády vést válku proti Sovětskému Rusku prohlášením, že to nepřipustí, a řekli: Nedovolíme válčit ani Francouzům, protože Francouzi jsou závislí na anglickém uhlí, a kdyby se jeho těžba zastavila, byla by to pro Francii těžká rána.

Opakuji, byl to velký obrat pro celou anglickou politiku. Má pro Anglii stejný význam jako pro nás únorová revoluce 1917. Únorová revoluce 1917 svrhla carismus a nastolila v Rusku buržoazní republiku. V Anglii není republika, nýbrž skrz naskrz buržoazní monarchie, která tam trvá už mnoho století. Dělníci tam mají možnost účastnit se parlamentních voleb, ale celá mezinárodní celá zahraniční politika se provádí mimo parlament, provádí ji kabinet ministrů. Už dlouho je známo, že anglická vláda vede tajnou válku proti Rusku a pomáhá Juděničovi, Kolčakovi a Děnikinovi. V anglickém tisku jsme se mohli mnohokrát dočíst, že Anglie nemá právo posílat do Ruska jediného vojáka. A kdo pro to tedy hlasoval? Jak parlamentní usnesení dala souhlas k vojenskému zásahu proti Rusku na pomoc Juděničovi a Kolčakovi? Žádná taková usnesení odhlasována nebyla, takže Anglie takový jednáním porušila svou vlastní ústavu. Co je to vlastně ten Akční výbor? Tento Akční výbor nezávisle na parlamentu dává vládě jménem dělníků ultimátum — to je přechod k diktatuře, a žádné jiné východisko z této situac

není. Přitom Anglie je imperialistická země, která udržuje v porobě 400 až 500 miliónů obyvatel kolonií. Je to hlavní země, která vládne většině obyvatelstva zeměkoule. Ofenzíva proti Polsku způsobila takový obrat, že angličtí menševici uzavřeli spojení s ruskými bolševiky. To je účinek této ofenzívy.

Všechen anglický buržoazní tisk psal, že Akční výbor jsou vlastně sověty. A měl pravdu. Ve skutečnosti se tak sice nenazývá, ale v podstatě je to totéž. Je to stejné dvojvládní, jaké bylo u nás za Kerenského od března 1917, kdy se prozatímní vláda považovala za jedinou vládu, ale ve skutečnosti nemohla bez sovětu dělnických a rolnických zástupců udělat žádný vážnější krok, a kdy jsme sověty nabádali, aby převzaly všechnu moc. A stejná situace vznikla nyní v Anglii, a proto byli menševici nuceni dát se v tomto Akčním výboru na protiústavní cestu. Tak si můžete udělat alespoň částečnou představu o tom, jaké důsledky měla naše válka s Polskem. A ačkoli je mezinárodní buržoazie nyní stále ještě nepoměrně silnější než my a ačkoli anglická vláda prohlásila, že všim je vinen Kameněv, a vykázala ho z Anglie s tím, že už mu nikdy nepovolí tam vstoupit, je to jen planá a směšná výhrůžka, neboť nejlepší ochránci amerických a anglických kapitalistů — umírnění angličtí vůdcové dělníků, pravicoví menševici a eseři — vstoupili do Akčního výboru, a díky tomu stojí teď Anglie na prahu další krize. Nyní jí hrozí generální stávk horníků. Stávkující požadují nejen zvýšení mezd, ale i snížení ceny uhlí. V Anglii se zvedá jedna vlna stávek za druhou. Stávkující žádají zvýšení mezd. Ale jestliže si dnes dělníci vymohou zvýšení mezd o 10 procent, stoupnou zítra ceny o 20 procent. Ceny stoupají a dělníci vidí, že jejich boj je marný, že i přes zvýšení mezd přicházejí zkrátka, protože ceny stoupají. A tu dělníci říkají: Žádáme nejen zvýšení mezd pro dělníky v uhelných dolech, ale žádáme také snížení ceny uhlí. A anglický buržoazní tisk je z toho vyděšen ještě víc

než tenkrát, když Rudá armáda vstupovala do Polska.

Vy víte, jak se evropská krize odrazila v Itálii. Itálie je vítězná země, a když vítězství Rudé armády podnítila hnutí v Německu a vyvolala obrat v anglické politice, zostril se boj v Itálii natolik, že dělníci začali obsazovat továrny, zabírat byty továrníků a burcovat do boje vesnické obyvatelstvo, takže Itálie je nyní v takové situaci, kterou v žádném případě není možné označit za pokojnou.

Tak se tedy vyvíjela válka s Polskem. A protože jsme věděli, že polská válka úzce souvisí s celou situací mezinárodního imperialismu, byli jsme ochotni přistoupit i na ty největší ústupky, jen abychom zbavili dělníky a rolníky jejich břemene. Potom jsme se dostali do kolize s versailleským mírem. Ukázalo se, že buržoazie k nám chová stejnou zášť jako předtím, ale ukázalo se také, že dělníci vyspívají ne den ze dne, ale z hodiny na hodinu a že vývoj nezadržitelně spěje k dělnické revoluci, i když ve srovnání s vývojem v Rusku přece jen příliš pomalu. V Rusku bylo možné provést revoluci tak rychle proto, že to bylo za války. Za války dostaly desítky miliónů ruských dělníků a rolníků do rukou zbraně, a proti takové síle byly buržoazie a důstojnictvo bezmocné. V říjnových dnech vyhrožovali, že vyšlou vojska na Petrohrad. Dostávali jsme ze všech front desetitisíce telegramů — jdeme na vás a smeteme vás. Říkali jsme si: jen to zkuste, a když z každé armády přijížděli delegáti, stačilo porozprávět si s nimi půl hodiny, aby se ukázalo, že vojáci jsou pro nás, a důstojnictvo muselo být zticha. Juděničovy, Kolčakovy a Děnikinovy pokusy o odpor a zosnování spiknutí přišly později, když armáda už byla demobilizována. Proto tedy mohla revoluce v Rusku tak rychle zvítězit. Lid byl ozbrojen. Ukázalo se, že dělníci a rolníci jsou vesměs pro nás. V Evropě však válka skončila. Armády byly demobilizovány. Vojáci se rozešli do svých domovů. Dělníci a rolníci jsou odzbrojeni. Vývoj tam teď probíhá pomalu, ale pokračuje. Kdykoli se na nás mezinárodní buržoazie

rozmáchne, zadrží jí ruku její vlastní dělníci. V tom je tedy mezinárodní význam války s Polskem. To je tedy příčinou mezinárodní krize. To je tedy nyní zdrojem našich nových těžkostí. Když nám, jak víte, nechybělo mnoho, abychom došli až do Varšavy a předali moc varšavským dělníkům, abychom svolali varšavské sověty dělnických a rolnických zástupců a řekli jim: »Přišli jsme vám na pomoc«, když se ukázalo, že armáda po neslýchaném a nevídaném hrdinském úsilí vyčerpala všechny své síly, došlo k vojenské porážce.

Teď jsme ustoupili daleko, velmi daleko na východ. Na severu jsme ztratili dokonce i Lydu, na jihu jsme už bezmála na stejné linii jako v dubnu 1919 — na linii Piłsudského, na severu se stahujeme překotně zpátky, zatímco Vrangel se znovu a znovu pokouší o útok. Vrangel nedávno ohrožoval Jekatěrinoslav* a postupoval na Sinělnikovo, až se ho zmocnil. Nyní dobyl Slavgorod. Na východě obsadil Mariupol, táhne na Taganrog a ohrožuje Doneckou pánev. Znovu se dostáváme do svízelné situace, je tu opět další pokus mezinárodních imperialistů zardousit Sovětskou republiku dvěma rukama: útokem Poláků a Vrangelovým útokem. Jak Polsko, tak Vrangel jsou v podstatě dvě ruce francouzských imperialistů, kteří opatřují jak polským, tak i Vrangelovým vojskům zbraně a jiný materiál. Ale ani tyto tři síly se mezi sebou nemohou nějak shodnout. Francie říká Polákům: Nesmíte si brát příliš velké sousto, příliš velké území, protože carské Rusko vám to nikdy nedá. A Vrangelovi Francie říká: Musíte si počínat tak, aby se nevrátila moc starých statkářů, neboť Děnikinův, Kolčakův a Juděničův příklad ukazuje, že starí statkáři, jestliže vedou bělogvardějské armády nebo jestliže jejich důstojníci velí armádám, spějí k záhubě čím rychleji, čím větší území dobývají, protože nakonec proti nim povstane rolnictvo.

* Dnes Dněpropetrovsk. Čes. red.

Dokud Vrangel táhl s elitními důstojnickými vojsky mohl se na tato vojska spolehnout. Jeho síla byla v tom že měl skvělou moderní výzbroj a elitní vojska složení z důstojníků. Vojska, která vylodil na Kubáni, byla vybrána tak dokonale, že se každá rota, každý pluk mohly rozvinout v celou divizi, neboť se skládaly ze samých důstojníků. Ale jakmile by se pokusil mobilizovat ve větší míře rolnické obyvatelstvo a vytvořit armádu z lidí — jako se o to svého času pokoušeli Kolčak, Děnikin a Juděnič, když dobyli rozsáhlejší území — jeho úspěch by se rázem změnil v porážku, neboť stejně jako se rolnické vojsko postavilo proti Kolčakovi, Děnikinovi a Juděničovi, postavilo by se i proti jeho důstojnické armádě. Onen varšavský dělník, který mluvil na konferenci strany, to formuloval takto: Polská armáda, která se dříve skládala z mládeže (byli do ní jako branci povolávaní mladí chlapani), je dnes vybita. Nyní byly zmobilizovány ročníky do 35 let: teď jsou v ní tedy dospělí muži, kteří mají za sebou imperialistickou válku, takže tato armáda není pro polské statkáře a kapitalisty ani zdaleka tak spolehlivá jako armáda složená z mládeže.

Takhle tedy vypadá mezinárodní situace. Vzhledem k porážce, kterou jsme utrpěli u Varšavy, a vzhledem k útoku, který pokračuje na západní a vrangelovské frontě, se naše situace ve válce proti Dohodě znovu neobyčejně zhoršila. Proto musím svůj krátký referát ukončit výzvou k soudruhům zaměstnaným v kožedělném průmyslu, aby opět napnuli všechny síly, neboť naším hlavním a základním úkolem je teď vítězství nad Vrangelem. Ten to úkol vyžaduje obrovskou energii a iniciativu právě dělníků, právě odborů, právě proletářských mas, a především těch dělníků, kteří mají blízko k průmyslovým odvětvím důležitým pro obranu. Naše hlavní nesnáze v nynější válce není v nedostatku lidského materiálu — toho máme dostatek —, nýbrž v zásobování. Hlavní nesnází na všech frontách je nedostatečné zásobování, nedostatek teploty

oděvu a obuvi. Vojenské pláště a boty — to chybí našim vojákům nejvíc a to je také hlavní důvod, proč tak často ztroskotávaly útoky, které mohly skončit naprostým vítězstvím. Tato nesnáze nám tedy brání, abychom k vítězně ofenzivě mohli rychle nasadit nové jednotky, kterých bychom sice měli dostatek, ale které nemohou být zformovány bez dostatečného zásobování, protože jejich bojovost by byla mizivá.

Jak Svaz dělníků a zaměstnanců kožedělného průmyslu, tak toto shromáždění, které zastupuje veškerý proletariát kožedělného průmyslu, tomu musí věnovat tu největší pozornost. Soudružky a soudruzi! Na vás záleží, zda nadcházející útok proti Vrangelovi, k němuž připravujeme všechny síly, bude podniknut co nejúspěšněji a co nejrychleji. Na vás to záleží proto, že opatření sovětské vlády a komunistické strany sama o sobě nestačí. Aby se rudoarmějcům skutečně pomohlo, aby nastal rozhodující obrat, aby se zlepšilo zásobování, na to nestačí pomoc státních orgánů, dekrety rady lidových komisařů a Rady obrany¹²⁵ ani stranická usnesení, k tomu je nutná ještě pomoc odborů. Odbory musí pochopit, že přes všechny naše mnohokrát opakované mírové nabídky jde znovu a znovu o bytí a nebytí dělnicko-rolnické moci. Vy víte, jak se po Děnikinově, Kolčakově a Juděničově porážce tato moc upevnila. Vy víte, jak — díky tomu, že jsme znovu získali Sibiř a Kubáň — stouplо množství vykoupeného obilí, vy víte, že dobytí Baku nám nyní umožnilo dovézt přes 100 miliónů pudů nafty a konečně že náš průmysl začal získávat onen nezbytný základ, na němž je možné vytvořit zásoby obilí a který umožňuje přivést dělníky znovu do továren, opatřit suroviny a palivo, aby mohly být továrny uvedeny do chodu, aby se konečně obnovil hospodářský život. Ale abychom všechny tyto možnosti realizovali, musíme stůj co stůj ukončit válku, uspíšit útok proti Vrangelovi. Je nutné, abychom před příchodem zimy získali na jihu zpátky Krym, ale to záleží na

energii, na iniciativě dělníků samých a možná především na každém ruském dělníkovi v kožedělném průmyslu a na Svazu dělníků a zaměstnanců kožedělného průmyslu.

Obracím se na vás s výzvou, abyste následovali příkladu našich petrohradských dělníků, kteří nedávno, kdy vyslechli referát zástupce Komunistické internacionály o situaci na frontách, začali opětovně vyvíjet obrovskou energii, aby pomohli naší věci, opět začali zásobovat a vybavovat rudoarmějce, a tím pozvedat sílu naší Rudé armády. Vy víte, že se každé opatření v zázemí na pomoc Rudé armádě ihned projevuje na náladě rudoarmějců. Vy víte, že podzimní chladna působí na náladu rudoarmějců depresivně, že působí nové obtíže, zvyšují počet onemocnění a přinášejí s sebou velké útrapy. Každá taková pomoc, která se prokáže rudoarmějcem v zázemí, s rázem stává posilou pro Rudou armádu, pozvedá náladu vojáků, zvyšuje jejich útočnou sílu a zmenšuje počet onemocnění. Je třeba, aby každý dělník učinil nyní na každém shromáždění, v každé dílně hlavním předmětem svých besed, referátů a schůzí heslo Všechno na pomoc Rudé armádě!

Zeptejme se sami sebe: Udělali jsme všechno, co je v našich silách, abychom pomohli Rudé armádě? Vždyť na této pomoci záleží, jak rychle se jednou provždy vypořádáme s Vrangellem a definitivně si zajistíme mír a možnost hospodářské výstavby. (Potlesk.)

K CHUDÝM ROLNÍKŮM NA UKRAJINĚ

Soudružky a soudruzi! Carský generál Vrangel stupňuje svůj útok proti Ukrajině a Rusku. Za podpory francouzských kapitalistů postupuje vpřed a ohrožuje Doneckou pánev a Jekatěrinoslav. Hrozí velké nebezpečí. Statkáři se znovu pokoušejí dobýt zpátky svou moc, pokoušejí se získat zpátky půdu a znovu uvrhnout rolníky do poroby.

Soudružky a soudruzi! Ukrajinská vesnice prožila nemírné útrapy pod jařmem statkářů. Těm se nejednou podařilo svrhnout sovětskou, dělnicko-rolnickou moc, nejednou jim v tom pomáhali bohatí rolníci, kulaci, a to tím, že přímo přecházeli na jejich stranu, i tím, že bránili nemajetným, pracujícím rolníkům, aby si zavedli nový pořádek, nový život, novou organizaci vesnice. Avšak pokusy o obnovení statkářské moci skončily pokaždé dalším vítězstvím dělníků a rolníků. Chudí rolníci na Ukrajině začali nyní ustavovat své výbory, aby definitivně zlomili odpor hrstky boháčů, aby definitivně zabezpečili moc pracujících. Statkářský generál Vrangel zvyšuje nápor, aby tyto organizace pracujících rozbil.

Soudružky a soudruzi! Ať se všichni do jednoho s nasazením vlastního života postaví na obranu proti Vrangelovi! Ať všechny výbory chudých rolníků nappnou co nejvíce své síly a pomohou Rudé armádě dorazit Vrangela! Ať ani jeden pracující rolník nezůstane stranou dělnicko-rolnické věci, ať nikdo nezůstane nečinný nebo lhostejný! Soudružky a soudruzi! Pamatujte, že jde o záchranu vašich rodin, o obranu rolnické půdy a moci.

Všichni na pomoc Rudé armádě!
Smrt statkářským utlačovatelům!

2. 10. 1920

Lenin

*Kommunist (Kyjev), č. 199
13. října 1920*

Podle rukopisu

Z listu Izvěstija z 8. října vysvítá^[12], že soudruh Lunačarskij říkal na sjezdu Proletkultu *pravý opak* toho, na čem jsme se s ním včera dohodli¹²⁷.

Je nutné co nejrychleji vypracovat návrh rezoluce (sjezdu Proletkultu), schválit jej v ústředním výboru a schválit jej ještě *na tomto* zasedání Proletkultu. Ještě dnes je třeba návrh předložit jménem ÚV ke schválení jak v kolegiu lidového komisariátu školství a osvěty, tak na sjezdu Proletkultu, neboť sjezd dnes končí.

NÁVRH REZOLUCE:

1. V sovětské dělnicko-rolnické republice musí být veškeré školství a osvěta — jak v oblasti politické osvěty vůbec, tak speciálně i v oblasti umění — proniknuty duchem třídního boje proletariátu za úspěšné dosažení cílů jeho diktatury, tj. za svržení buržoazie, za likvidaci tříd a za odstranění jakéhokoli vykořisťování člověka člověkem.

2. Proto se proletariát, představovaný jak svým předvojem, komunistickou stranou, tak množstvím nejrozličnějších proletářských organizací, musí co nejaktivněji a co nejrozhodněji podílet na veškeré školské a osvětové činnosti.

3. Všechny zkušenosti z nejnovějších dějin a zejména přes půl století, tj. od vydání Komunistického manifestu^[63], trvajících revoluční boj proletariátu všech zemí na

světě nezvratně dokázaly, že jedině marxistický světový názor správně vyjadřuje zájmy, stanoviska a kulturu revolučního proletariátu.

4. Marxismus nabyl svého světového významu jako ideologie revolučního proletariátu tím, že vůbec nezačvrhl nejcennější poznatky buržoazní epochy, ale naopak převzal a přepracoval všechno, co bylo ve více než dvoutisíciletém vývoji lidského myšlení a kultury cenné. Jedině další práci na tomto základě a v tomto směru, inspirovanou praktickými zkušenostmi diktatury proletariátu jako jeho posledního boje proti jakémukoli vykořisťování, je možné považovat za rozvíjení skutečně proletářské kultury.

5. Celoruský sjezd Proletkultu jako neochvějný zastánce tohoto zásadního hlediska co nejrozhodněji zavrhuje jako teoreticky nesprávné a prakticky škodlivé jakékoli pokusy vymýšlet svou zvláštní kulturu, uzavírat se do svých izolovaných organizací, oddělovat od sebe pole působnosti lidového komisariátu školství a osvěty a Proletkultu nebo zavádět v institucích lidového komisariátu školství a osvěty »autonomii« Proletkultu apod. Naopak, sjezd všem organizacím Proletkultu bezpodmínečně ukládá, aby se plně považovaly za pomocné orgány institucí lidového komisariátu školství a osvěty a aby pod rámcovým vedením orgánů sovětské moci (speciálně lidového komisariátu školství a osvěty) a Komunistické strany Ruska plnily své úkoly jako součást úkolů diktatury proletariátu.

Soudruh Lunačarskij tvrdí, že jeho výroky byly zkomoleny. Avšak *tím spíše* je tato rezoluce nanejvýš nutná.

*Napsáno 8. října 1920
Poprvé uveřejněno roku 1926
v časopisu Krasnaja nov, č. 3*

Podle rukopisu

REFERÁT
O VNITROPOLITICKÉ
A ZAHRANIČNĚPOLITICKÉ
SITUACI REPUBLIKY
NA AKTIVU MOSKEVSKÉ
ORGANIZACE KSR(b)
9. ŘÍJNA 1920

O naší vnitropolitické situaci nemusím na tomto shromáždění nic říkat, protože všichni soudruzi ji dostatečně znají z našeho tisku a z práce v organizacích. Potravin bylo získáno mnohem víc než loni, paliva také, a to je základ naší práce. Ovšem se zásobováním je to horší. Určitou část velkých továren již můžeme uvést do chodu, takže nálada mezi dělníky tam samozřejmě už nemůže být tak stísněná jako v době, kdy továrny stály. Vzhledem k naší hospodářské situaci se dá předpokládat, že se nálada pronikavě změní.

Je třeba podrobněji se zmínit o naší zahraničněpolitické situaci, o tom, co je v zahraniční politice nového. V Polsku panuje velmi hluboká krize: hospodářsky je Polsko zruinováno mnohem víc než my, a politicky to došlo tak daleko, že dokonce i oportunistická Polská socialistická strana, která vždy vedla proti bolševikům štvavě kampaně, odsuzuje zákroky vlády proti dělníkům. Na území, které jim podle mírové smlouvy odstupujeme, se bude Polsko držet jenom násilím. Polští dělníci a rolníci si nic nepřejí tak toužebně jako mír. Tím, že jsme Polsku nabídli mír a udělali mu dalekosáhlé ústupky, dosáhneme toho, že politické strany pochopí oprávněnost našeho počínání, pochopí, že jsme si válku s Polskem nepřáli. I když na nás Polsko vymohlo válečnou kontribuci, nezís-

ká tím nic, protože žádné peníze nedostane, ty shrábne Francie. V Polsku se to dosud tají, ale dělníkům teď začíná pomalu svítat, a my musíme dosáhnout toho, aby to viděli názorně. Proto musíme nyní podepsat mír. Kromě toho získáme čas, jehož využijeme k posílení naší armády.

Na vrangelovské frontě sice máme přesilu, ale přesto jednu dobu hrozilo Doněcké pánvi vážné nebezpečí. Vrangel hatí náš plán generální ofenzívy, která má formu jednotlivých úderů zasazovaných různými směry.

Z politického hlediska je příznačná zdánlivě bezvýznamná událost. Německo povolilo soudruhům Zinovjevovi a Bucharinovi účastnit se nadcházejícího sjezdu Nezávislé strany v Německu. Možná že je to nehorázná provokace, ale na druhé straně přítomnost soudruha Zinovjeva bezpochyby urychlí a prohloubí rozkol mezi »nezávislými«, který se již začíná rýsovat. Odštěpená část »nezávislých« a přibližně milión členů Komunistické strany Německa vytvoří obrovskou revoluční sílu. Kromě toho to bude bohatý agitační materiál pro celou Evropu.

Háček je ale v tom, že se tu projevila imperialistická politika Francie, která vždy mařila naše mírová jednání, a také teď nám hází klacky pod nohy. Musíme každé hodiny příměří využít ke svému posílení. Jestliže zlepšíme zásobování a dosáhneme na vrangelovské frontě rychlých úspěchů, budeme mít naději, že protrhneme síť diplomatických intrik proti nám.

Situace na Dálném východě vypadá tak, že se Japonsko musí stáhnout, protože v zimě nemůže válčit. To je pro nás posila. Toho času dlí v Moskvě jeden americký miliardář, který jedná o koncesi na Kamčatce. Udělením této koncese zostřujeme vztahy mezi Japonskem a Amerikou.

V Turkestánu a na Kavkaze je situace složitější. Nedávno podnikli Turci útok na Arménii, aby obsadili Batumi a později snad i Baku. Je pochopitelné, že v této věci

musíme být nanejvýš ostražití. O vojenských komplikacích zatím nedošla žádná hlášení.

I kdyby byly neshody mezi Francií a Anglií sebevětší, v současné době, kdy místo vítězství zaznamenáváme porážky, na nich stavět nemůžeme. Ale neshody tu podle všeho přece jenom jsou. Anglie chce s námi udržovat obchodní styky a my se je snažíme navázat.

Jak je naše armáda vyzbrojena, nemohu podrobně říct. V poslední době byl pociťován nedostatek nábojů, ale nyní se tyto těžkosti zmírnily. Práce byla postavena na pevný základ, jenom je třeba ještě více ji zintenzívnit. Stranické organizace k tomu musí přispět svou činností v buňkách a prostřednictvím odborů.

Na otázku, jaké jsou vyhlídky na vítězství, nemohu nyní dát odpověď, protože odhadnout náladu je prozatím těžké. Zklamání je příliš velké; už je to šest týdnů, co jsme začali ustupovat, a dodnes jsme se ještě nezastavili. Nejhorší je, že jsme se opozdili s vytvářením zásob na zimu, a právě v té době nás stihla porážka. Budeme bezpodmínečně muset využít každé chvíle příměří ke svému posílení.

Nemůžeme udat agitaci tón, dokud nevíme nic určitého. Toto shromáždění jí tón už udává.

Podle sdělení soudruha Trockého se o Machnovi jednalo velmi důkladně ve vojenských kruzích a ukázalo se, že tím můžeme jedině získat. Soudíme tak proto, že lidé seskupení kolem Machna již zakusili na vlastní kůži Vrangelův režim, a to, co jim může poskytnout, je nespokojilo. Naše dohoda s Machnem je podložena zárukami, že Machno proti nám nepůjde. Naskytl se tu stejný obraz, jaký jsme viděli u Děnikina a Kolčaka: jakmile se dotkli zájmů kulaků a vůbec rolnictva, přecházely tyto vrstvy na naši stranu.

Také Poláci bezpochyby využijí příměří ke svému posílení a možná že za tu dobu přisunou válečný materiál, ale to neznamená, že my bychom neměli dělat totéž.

Dokud je válka, musí jako jeden z válečných prostředků existovat i tajná diplomacie. Vzdát se jí nemůžeme. Hodnocení této diplomacie záleží na celkovém hodnocení války.

*Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

*Podle stenografického
zápisu*

N Á V R H U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)
O Ú K O L E C H K S R (b)
V O B L A S T E C H O B Ý V A N Ý C H
V Ý C H O D N Í M I N Á R O D Y ¹²⁸

Politické byro ústředního výboru se po projednání referátů a zpráv přednesených 13. října 1920 na poradě politického byra ÚV s 27 delegáty bakuského sjezdu národů Východu¹²⁹ usneslo:

1. Prohloubit činnost národnostní rady při lidovém komisariátu pro národnostní záležitosti a podat na nejbližším zasedání rady lidových komisařů zprávu o této činnosti.

2. Zavést co nejpřísnější vyšetřování případů zneužití moci a násilí, jichž se vůči východním národům (zejména vůči Kalmykům, Burjatomongolům atd.) dopouští místní ruské obyvatelstvo, a viníky potrestat.

3. Vydát jménem nejvyššího orgánu sovětské moci manifest, který by potvrdil základy národnostní politiky RSFSR a zavedl účinnější kontrolu nad její důslednou realizací.

4. Považovat za nutné, aby těm východním národům, které ještě nemají autonomní orgány, především Kalmykům a Burjatomongolům, byla poskytnuta autonomie v takových formách, které by odpovídaly konkrétním podmínkám, a uložit to lidovému komisariátu pro národnostní záležitosti.

5. V agrární otázce považovat za nutné vrátit severokavkazským horalům půdu, kterou jim vzali Velkorusové, na úkor kulacké části kozáckého obyvatelstva, a uložit radě lidových komisařů, aby ihned připravila příslušná usnesení.

6. Vypracovat směrnice pro všechny zmocněnce ústředního výboru a ústředních orgánů sovětské moci kteří jsou vysíláni z Moskvy do oblastí obývaných východními národy. Tyto směrnice musí klást hlavní důraz na to, že zmocněnci smějí jednat pouze prostřednictvím místních orgánů, složených ze zástupců místního pracujícího obyvatelstva, a za svůj hlavní úkol považovat boj proti buržoazním a pseudokomunistickým skupinám místního obyvatelstva a podporu skutečně komunistických skupin a sil.

*Napsáno 13. nebo 14. října 1920
Poprvé otištěno roku 1958
v časopisu Voprosy istorii KPSS, č. 2*

Podle rukopisu

PROJEV NA PORADĚ
PŘEDSEDŮ
VÝKONNÝCH VÝBORŮ
ÚJEZDNÍCH, VOLOSTNÍCH
A VESNICKÝCH SOVĚTŮ
MOSKEVSKÉ GUBERNIE

15. ŘÍJNA 1920¹³⁰

Soudružky a soudruzi! V referátu o vnitropolitické a zahraničněpolitické situaci republiky, který jste si přáli slyšet, se musím samozřejmě podrobněji zmínit o válce s Polskem a o jejích příčinách. Právě tato válka byla tím hlavním, co v posledním půlroce určovalo zahraničněpolitickou i vnitropolitickou situaci republiky. A právě teď, bezprostředně po podepsání prozatímního míru s Polskem^[70], právě teď je možné a nutné celkově zhodnotit tuto válku a její význam a promyslet, jaká poučení z právě skončené války, o níž se ještě neví, zda je opravdu definitivně skončena, pro nás všechny vyplývají. Proto bych vám chtěl především připomenout, že 26. dubna tohoto roku zahájili Poláci svůj útok. Sovětská republika slavnostně a oficiálně navrhla Polákům, polským statkářům a polské buržoazii, mír za podmínek, které byly výhodnější než ty, které jsme jim předložili nyní, a to i přes těžké porážky našich vojsk u Varšavy a ještě těžší porážky, které jsme utržili za ústupu od Varšavy. Když koncem dubna letošního roku stáli Poláci na frontě 50 až 150 verst na východ od linie, kterou nyní zvolili za linii prozatímního míru, slavnostně jsme jim jménem Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů nabízeli mír, přestože tato linie byla tehdy zjevně nespravedlivá, neboť tehdy, jak jistě všichni víte a jak se pamatujete, bylo hlav-

ní starostí sovětské moci zajistit přechod k mírové výstavbě. Neměli jsme žádný důvod usilovat o to, aby se sporné otázky mezi námi a polským státem řešily válkou. Věděli jsme velmi dobře, že polský stát byl a je státem statkářů a kapitalistů a že je plně závislý na dohodových kapitalistech, na zemích Dohody, zejména na Francii. Přestože tehdy byla nejen celá Litva, ale i Bělorusko, nemluvě už o východní Haliči, v područí Polska, považovali jsme za svou povinnost udělat všechno, co bylo v našich silách, abychom se vyhnuli válce, abychom ruské dělnické třídě a rolnictvu umožnili alespoň trochu si oddechnout od imperialistické i občanské války a konečně se naplno pustit do mírové práce. Stalo se to, co se stalo už víckrát: naše upřímné, otevřené prohlášení, že nabízíme Polákům mír na linii, na níž stáli, bylo považováno za projev slabosti. Buržoazní diplomaté všech zemí nebyli na taková otevřená prohlášení zvyklí, takže naše ochota uzavřít mír na linii, která byla pro nás tak nevýhodná, byla přijata a vykládána jako důkaz, že jsme nesmírně slabí. Francouzským kapitalistům se podařilo veštvat polské kapitalisty do války. Pamatujete se, jak jsme po krátké přestávce po polském útoku odpověděli protiúderem a došli téměř až k Varšavě a jak jsme potom utrpěli těžkou porážku, kterou byla naše vojska vržena zpět.

Naše vojska víc než měsíc a celou poslední dobu ustupovala a sklízela porážky, neboť byla neslýchaným pochodem od Polocka až k Varšavě nesmírně unavena a vyčerpána. Ale opakuji, že i přes tuto těžkou situaci byl mír podepsán za podmínek, které jsou pro Polsko méně příznivé než tehdejší podmínky. Tehdejší hranice vedly 50 verst na východ, nyní vedou 50 verst na západ. A tak přesto, že jsme uzavřeli mír ve chvíli, která je příznivá jenom pro nepřítele, kdy naše vojska ustupovala a Vrangl zesílil svůj nápor, uzavřeli jsme mír za výhodnějších podmínek. To je pro vás dalším důkazem, že když sovětská vláda dělá mírovou nabídku, je naprosto nutné brát její

slova a prohlášení vážně, jinak se stane to, že nabídneme mír za horších podmínek, ale získáme tento mír za podmínek lepších. Na toto poučení polští statkáři a kapitalisté jistě nezapomenou, neboť vidí, že přestřelili. Teď dostali při uzavření míru menší území, než jim bylo nabízeno dříve. A to není první poučení. Všichni si jistě pamatujete, že na jaře 1919 přijel do Moskvy zmocněnec americké vlády, která nám nabízela prozatímní mír se všemi tehdejšími bělogvardějskými vrchními veliteli: s Kolčakem, Děnikinem a ostatními, mír, který by byl pro nás mimořádně nevýhodný. Když se vrátil domů a podal zprávu o podmínkách, za nichž bychom byli ochotni tento návrh přijmout, byly naše podmínky označeny za nevýhodné, a tak válka pokračovala. Výsledky této války jsou vám známy. Není to tedy poprvé, co sovětská moc dokazuje, že je mnohem silnější, než se zdá, že se v našich nótách nenajde takové vychloubačství a vyhrožování, které je u všech ostatních buržoazních vlád běžné, a že ten, kdo odmítne mírovou nabídku Sovětského Ruska, bude muset uzavřít tento mír o nějakou dobu později a za horších podmínek. Na takové věci se v mezinárodní politice nezapomíná, a když jsme polským pánům dokázali, že teď museli uzavřít horší mír než ten, který jsme jim původně nabízeli, naučíme polský lid, polské rolníky a dělníky, aby zvažovali prohlášení své vlády a srovnávali je s prohlášeními naší vlády.

Možná že mnozí z vás četli v novinách nótu americké vlády^[116], v níž se prohlašuje: »Nechceme mít nic společného se sovětskou vládou, neboť neplní své závazky.«¹³¹ Nepřekvapuje nás to, protože to posloucháme už mnoho let, ale nakonec všechny jejich pokusy o vpád do Sovětského Ruska končí nezdarem. V polských novinách, které téměř všechny skupili statkáři a kapitalisté — u nich se tomu říká svoboda tisku —, se píše, že sovětské vládě není co věřit, že to je vláda násilníků a podvodníků. Tvrdí to všechny polské noviny, ale polští dělníci a rolníci si ta-

to slova ověřují na skutcích a ty ukázaly, že už svou první mírovou nabídkou jsme dokázali svou mírumilovnost, a když jsme pak v říjnu mír uzavřeli, dokázali jsme tuto mírumilovnost znovu. Takový důkaz byste nenašli v dějinách žádné buržoazní vlády a tento fakt se musí nutně projevit v myšlení polských dělníků a rolníků. Sovětská vláda podepsala mír tehdy, když to pro ni bylo nevýhodné. Jenom tak odnaučíme lhát vlády těch států, které jsou v rukou statkářů a kapitalistů, jenom tak otřeseme důvěrou dělníků a rolníků k těmto vládám. Především nad tím je třeba se zamyslet. Sovětská moc v Rusku je obklopena nespočetným množstvím nepřátel, a přece jsou tito nepřátelé bezmocní. Zamyslete se nad celým průběhem a výsledkem války s Polskem. Teď víme, že za zády Polska stáli francouzští kapitalisté, že mu opatrovali peníze, výzbroj, výstroj a munici, že tam posílali francouzské důstojníky. Zcela nedávno jsme se dověděli, že se na polské frontě objevila černá vojska, tj. francouzská koloniální vojska. To znamená, že válku vedla Francie a že jí Anglie a Amerika pomáhaly. Zároveň Francie uznala Vrangela za představitele zákonné vlády v Rusku, což znamená, že Francie podporovala i Vrangela a poskytovala mu prostředky na vyzbrojení a udržování armády. Také Anglie a Amerika poskytují Vrangelově armádě prostředky. Měli jsme tedy proti sobě tři spojence: Francii, podporovanou všemi bohatými zeměmi světa, Polsko a Vrangela a přece jsme tuto válku ukončili výhodným mírem. To znamená, že jsme zůstali vítězi. Každý, kdo se podívá na mapu, uvidí, že jsme zvítězili, že jsme z této války vyšli s větším územím, než jsme měli před začátkem války. Ale cožpak je tento nepřítel slabší než my, cožpak jeho vojenské síly jsou slabší než naše, cožpak má k dispozici méně lidí, válečného materiálu a munice? Všeho má více. Ten to nepřítel je silnější než my, a přece byl poražen. Právě nad tím je třeba se zamyslet, abychom pochopili, v jaké si tuaci je Sovětské Rusko vůči všem ostatním státům světa.

Když bolševici začali revoluci, říkali, že ji můžeme a musíme začít; ale přitom jsme nezapomněli, že úspěšně ji ukončit a dovést k naprosto vítěznému konci je možné jedině tehdy, jestliže se nebudeme omezovat jenom na Rusko, nýbrž povedeme ji tak, že společně s celou řadou zemí porazíme mezinárodní kapitál. Ruský kapitál je spjat s mezinárodním kapitálem. A tak když nám naši nepřátelé namítají: I kdybyste v Rusku zvítězili, stejně bude vaše věc ztracena, protože ostatní kapitalistické státy vás zardousí, máme na to nyní jako odpověď neobyčejně významnou zkušenost — zkušenost z války s Polskem, která ukazuje, jak to ve skutečnosti dopadlo. Jak se vlastně stalo, že Francie, Polsko a Vrangel, kteří jsou silnější než my a plni nenávisti k bolševismu a odhodlání svrhnout sovětskou moc, byli po půl roce — ba ještě dříve, uvážíme-li, že útok začal v dubnu — poraženi a že válka končí v náš prospěch? Jak se mohlo stát, že Sovětské Rusko, vyčerpáné imperialistickou a občanskou válkou, obklíčené nepřáteli, odříznuté od všech zdrojů výstroje a výzbroje — že toto Sovětské Rusko zvítězilo? Nad tím je třeba se zamyslet, protože přijdeme-li této věci na kloub, začneme chápat mechanismus nejen ruské, ale i světové revoluce. Potvrzuje se, že ruská revoluce je pouze jedním článkem řetězu světové revoluce a že naše věc je trvalá a nepřemožitelná, protože revoluce je v celém světě na postupu a hospodářské poměry se utvářejí tak, že naše nepřátelé oslabují, kdežto nás každým dnem posilují. A že to nebylo ani zveličování, ani vychloubačství, ani opojení, to vám teď znovu dokázala válka s Polskem. Bojovali proti nám tři spojenci. Zdálo by se, že sjednotit je není obtížné, ale ukázalo se, že tito tři spojenci, ačkoli se poučili z bohatých zkušeností, které ve válce získali Juděnič, Kolčak a Děnikin, se proti nám sjednotit nemohli, neboť se na každém kroku mezi sebou přeli. A to je na historii právě ukončené války s Polskem zvlášť poučné. Naše tažení na Varšavu, toto tažení Rudé armády, kdy unavení,

utrmácení a špatně oblečení vojáci šli přes 600 verst a způsobovali polským vojskům, těmto skvěle vycvičeným vojskům, která měla k dispozici stovky nejlepších instruktorů z řad francouzských důstojníků, porážku za porážkou, toto tažení nám odhalilo vnitřní vztahy mezi všemi našimi nepřáteli. Když se jednotky Rudé armády blížily k polským hranicím, přišel nám 12. července telegram [72] od anglického ministra zahraničních věcí Curzona, který nám jménem Společnosti národů, smutně proslulé Společnosti národů, spolku, údajně spojujícího Anglii, Francii, Ameriku, Itálii a Japonsko, tedy státy, které jsou vojensky silné, nesmírně silné a mají k dispozici všechno válečné loďstvo světa, jimž postavit se vojensky na odpor je — zdálo by se — naprosto nemožné, nesmyslné, jménem této Společnosti národů nám navrhl, abychom zastavili válku a zahájili s Poláky v Londýně jednání. Podle tohoto telegramu měla hranice vést přibližně přes Grodno, Białystok, Brest Litevský a dál podél řeky Sanu ve východní Haliči. Na tento návrh jsme odpověděli, že s žádnou Společností národů nechceme nic mít, neboť jsme se přesvědčili, že tuto Společnost národů, kterou neposlouchají ani sami její členové, nelze brát vážně. Francouzská vláda označila naši odpověď za opovážlivou a už to vypadalo, jako by tato Společnost národů měla proti nám zakročit. Ale co se ukázalo? Společnost národů se po tomto našem prvním prohlášení rozložila a Anglie a Francie si vjely do vlasů.

Anglický ministr války Churchill už několik let používá všech prostředků, zákonných a ještě více — z hlediska anglických zákonů — nezákonných, aby mohl podporovat všechny bělogvardějce proti Rusku a zásobovat je válečným materiálem. Je to nejzavilejší nepřítel Sovětského Ruska, a přece hned po našem prohlášení došlo mezi Anglií a Francií k neshodám, protože Francie potřebuje síly bělogvardějského Ruska, aby ji chránily před Německem, kdežto Anglie žádnou ochranu nepotřebuje. Anglie je ná-

možná velmoc, nebojí se žádného útoku, protože má velmi silné loďstvo. Tak se tedy hned při prvním kroku ukázalo, že Společnost národů, která adresovala Rusku takové neslýchané výhrůžky, je bezmocná. Na každém kroku se ukazuje, že si zájmy jednotlivých členů této Společnosti národů navzájem odporují. Francie přeje porážku Anglii a naopak. Když soudruh Kameněv jednal v Londýně s anglickou vládou a když anglickému ministerskému předsedovi řekl: »Dejme tomu, že opravdu splníte to, co říkáte, ale co Francie?«, tu musel anglický ministerský předseda odpovědět, že Francie půjde svou cestou, že »my stejnou cestou jako Francie jít nemůžeme«. Ukázalo se, že Společnost národů neexistuje, že spolek kapitalistických států je pustý podvod a že ve skutečnosti je to spolek dravců, z nichž každý chce tomu druhému něco urvat. A teď, když jsme při uzavírání míru v Rize měli možnost poznat, co rozdělovalo Polsko, Anglii, Francii a Vrangelu, proč se nemohli shodnout, zjistili jsme, že se jejich zájmy rozcházejí, protože Anglie chce mít pod svým vlivem nové menší státy — Finsko, Estonsko, Lotyšsko a Litvu — takže jí na obnovení carského či-li bělogvardějského nebo třeba i buržoazního Ruska vůbec nezáleží, ba dokonce je to pro ni nevýhodné. Proto se Anglie na zlost Francii nemůže spojit s Polskem ani s Vrangelou. Naproti tomu Francie by nechala pro své zájmy, pro své pohledávky padnout všechny polské vojáky do posledního muže. Doufá, že jí zaplatíme oněch 20 miliard, které si vypůjčil bývalý car a které Kerenského vláda uznala, ale každému rozumnému člověku je teď jasné, že francouzští kapitalisté tyto peníze neuvidí, stejně jako si nemohou vidět na své vlastní uši. Francouzští kapitalisté chápou, že francouzské dělníky a rolníky do války nedostanou, kdežto polských — kolik budou chtít, jen ať polští vojáci hynou, aby francouzští kapitalisté dostali své miliardy zpátky. Ale i polští dělníci vidí, že francouzští, angličtí a jiní důstojníci si v Polsku počínají jako

v poražené zemi. Proto jsme při jednání v Rize mohli vidět, že strana polských dělníků a rolníků, která je bezvýhradně patriotická, bolševismu bezvýhradně nepřátelská podobající se straně našich pravicových menševíků a eserů, že se tato strana vyslovovala pro mír a stavěla se protvládě polských statkářů a kapitalistů, kteří se do poslední chvíle snažili mír zmařit a kteří o to usilují i teď a budou o to usilovat ještě dlouho, jak o tom budu mluvit, až přejdu k otázce, zda tento prozatímní mír, který jsme právě uzavřeli, bude trvalý.

Třetí spojenec, který bojoval za to, aby celé Rusko bylo vráceno statkářům a kapitalistům, totiž Vrangel, počítá k Rusku i Polsko. Vždyť všichni ruští carové, ruští statkáři a kapitalisté si zvykli považovat Polsko za svou kořist nezapomněli, že Polsko udržovali v područí již nevolničtí ruští mužici, když museli pod carovým vedením táhnout do války, a kdyby tedy Vrangel zvítězil, zvítězil by proto aby všechnu moc jak v Rusku, tak i v Polsku vrátil statkářům. Ale dopadlo to tak, že když proti nám tito tři spojenci vytáhli, začali tím, že se mezi sebou poprali. Proto že co chce Francie, nechce ani polský mužik, ani polský dělník, a co chce Vrangel, nechce dokonce ani jeden polský statkář. Teď, když zachycujeme Vrangelovy radiodepeše nebo radiodepeše z Paříže se zprávami francouzské vlády, vidíme, že Vrangel a Francie skřípou zuby, protože si uvědomují, jaký je to mír, který jsme nyní uzavřeli s Polskem, ačkoli tvrdí, že to žádný mír není a že Polsko jej nemůže podepsat. To ještě uvidíme — zatím je mír podepsán. Přitom ani Vrangel, ani Francie nechápou, o tu vlastně jde. Nejde jim do hlavy onen zázrak, že způsobené Sovětské Rusko poráží civilizované státy, které jsou silnější než Rusko. Nechápou, že veškerá síla těchto vítězství spočívá v základním učení komunistů, které říká, že vlastnictví rozděluje, kdežto práce spojuje. Soukromé vlastnictví je krádež, takže stát založený na soukromém vlastnictví je státem lupičů, kteří válčí o rozdělení

kořisti. A ještě než tuto válku skončili, už se začínají rvát uvnitř, mezi sebou. Před rokem nás ohrožovalo čtrnáct států. Ale spolek těchto čtrnácti států se náhle rozpadl. Proč? Inu proto, že dohoda mezi těmito státy byla jenom na papíře a nikomu z nich se do války jít nechťelo. A když teď válka začala a Francie, Polsko a Vrangel se spojili, tu se i jejich spolek rozpadl, protože si navzájem házejí klacky pod nohy. Začali se dělit o kůži medvěda, kterého ještě nezabili a ani nezabijí. Ale už kvůli tomu medvědovi propukly rozepře.

Zkušenosti mezinárodní politiky dokázaly, že spolek proti Sovětskému Rusku je nevyhnutelně odsouzen k nezdaru, protože je to imperialistický spolek, spolek dravců, kteří nejsou jednotní a nemají opravdový, trvalý zájem, který by je spojoval. Chybí jim to, co spojuje dělnickou třídu, chybí jim společný zájem, což se znovu ukázalo za války s Polskem. Když naše Rudá armáda zlomila odpor Poláků, když obsadila Białystok a Brest Litevský a dosáhla polských hranic, octl se celý systém mezinárodní politiky v koncích, protože spočívá na versailleské smlouvě, a versailleská smlouva je smlouvou dravců a lupičů. Když nám byl vnucen brestlitevský mír, jehož jařmo nás tak dlouho tížilo, celý svět křičel, že je to lupičský mír. Když bylo poraženo Německo, vykřikovala Společnost národů, jejíž národy proti němu bojovaly, že to je válka osvobozená, demokratická. Německu byl vnucen mír, ale byl to mír lichvářský, mír utlačovatelů, mír režníků, protože vydrancovali a rozkouskovali Německo a Rakousko. Zbavili je všech existenčních prostředků, nechali hladovět a hladem umírat děti; byl to neslýchaný, lupičský mír. Co je pak tedy versailleská smlouva? Je to neslýchaný, lupičský mír, který přivádí desítky miliónů lidí, i těch nejcivilizovanějších, do postavení otroků. To není mír, ale podmínky, které lupiči s nožem v ruce nadiktovali bezbranné oběti. Tito nepřátelé vzali Německu podle versailleské smlouvy všechny jeho kolonie. Turecko, Persie a Čína by-

ly zotročeny. Tak se stalo, že se sedm desetin obyvatelstva světa nachází v postavení otroků. Tito otroci jsou roztroušeni po celém světě a vydáni na milost a nemilost hrstce zemí — Anglii, Francii a Japonsku. Proto celé toto mezinárodní uspořádání, jehož základ tvoří versailleský mír, spočívá na sopce, protože zotročených sedm desetin obyvatelstva celého světa jenom čeká a nemůže se dočkat, až se najde někdo, kdo by rozpoutal boj, aby se všechny tyto státy začaly kymáčet. Francie doufá, že dostane staré pohledávky, ale sama je u Ameriky zadlužena a neví, jak by tyto dluhy Americe splatila, protože nic nemá a soukromé vlastnictví je zde posvátné. V čem tkví vlastně podstata tohoto posvátného soukromého vlastnictví? Inu v tom, že si panovníci a kapitalisté půjčují peníze, kdežto dělníci a rolníci musí tyto dluhy platit. Jsou na pokraji krachu. Nemohou z dluhů vybědnout. A právě v této době překročila Rudá armáda polské hranice a přiblížila se k německým hranicím. Tehdy v Německu všichni, i krajní reakcionáři a monarchisté, říkali, že je bolševici zachrání, neboť poznali, že versailleský mír praská ve švech a že existuje Rudá armáda, která všem kapitalistům vypověděla válku. A co se ukázalo? Ukázalo se, že versailleský mír stojí a padá s Polskem. Je pravda, že nám nestačily síly, abychom válku dovedli do konce, ale nesmí se zapomínat, že naši dělníci a rolníci byli bosí a nazí, a přesto šli kupředu a překonávali takové těžkosti a bojovali za takových podmínek, za jakých nemusela bojovat žádná jiná armáda na světě. Nestačily nám síly, nebyli jsme s to dobýt Varšavu a dorazit polské statkáře, bělogvardějce a kapitalisty, ale naše armáda dokázala celému světu, že versailleská smlouva není taková síla, za jakou je vydávána, že stamilióny lidí jsou nyní odsouzeny k tomu, aby celá desetiletí spláceli a aby i vnuky a pravnuky přinutili splácet půjčky a tím obohacovali francouzské, britské a jiné imperialisty. Rudá armáda dokázala, že tato versailleská smlouva není tak pevná. Naše armáda po uzavření této

smlouvy dokázala, že zpusťosené sověťské zemi chybělo v létě 1920 zásluhou této Rudé armády jenom pár kroků k dosažení úplného vítězství. Celý svět viděl, že existuje síla, která se před versailleskou smlouvou neroztřese, a že žádné versailleské smlouvy nemohou zlomit sílu dělníků a rolníků, jestliže dovedou zatočit se statkáři a kapitalisty.

Samo tažení proti versailleskému míru, tažení proti všem kapitalistům a statkářům všech zemí a proti tomu, že rdousí ostatní země, nebylo tedy marné. To viděly a nad tím se zamýšlely milióny a milióny dělníků a rolníků ve všech zemích, a ty teď vidí v Sověťské republice svou osvoboditelku. Říkají: Rudá armáda dokázala, že dovede odpovídat na rány, ale nestačily jí síly, aby zvítězila v prvním roce, dá se říct, dokonce v prvním měsíci své mírové výstavby. Avšak po tomto prvním měsíci mírové výstavby budou následovat léta a po každém takovém roku budeme desetkrát silnější. Imperialisté jako tvůrci versailleského míru si mysleli, že jsou všemocní, ale po létě 1920 se přesvědčili, že jsou dokonce bezmocnější než dělníci a rolníci slabé země, jestliže tito dělníci a rolníci dovedou spojit své síly a postavit se kapitalistům na odpor. A Sověťské Rusko vystoupilo v létě 1920 nejen jako síla, která se bránila proti násilí, proti náporu polských bělogvardějců, nýbrž vystoupilo skutečně jako celosvětová síla, která může zničit versailleskou smlouvu a osvobodit stamilióny lidí ve většině zemí světa. V tom tedy spočívá význam letošního letního tažení Rudé armády. Proto tedy došlo v Anglii v průběhu této války k událostem, které znamenají zásadní obrat v celé anglické politice. Když jsme odmítli zastavit postup našich vojsk, odpověděla Anglie hrozbou: »Posíláme na Petrohrad své loďstvo.« Byl vydán rozkaz zaútočit na Petrohrad. Tak to oznámil anglický ministerský předseda soudruhu Kameněvovi a informoval o tom všechny země. Ale druhý den po odeslání tohoto telegramu se po celé Anglii konala shromáždění a schůze, a tu se jako když proutkem mávne

objevily »akční výbory«. Dělníci se sjednotili. Všichni angličtí menševici, kteří jsou ještě ničemnější než menšev ruští a před kapitalisty se hrbí ještě více, i ti byli nuceni se připojit, protože to dělníci žádali, a angličtí dělníci řekli: »My válku proti Rusku nedopustíme!« Po celé Anglii se vytvářely »akční výbory«, takže válka britských imperialistů byla zmařena; opět se ukázalo, že ve své válce proti imperialistům všech zemí má Sovětské Rusko v každé této zemi spojence. Když bolševici říkali: »Nejsme v našem boji proti ruským statkářům a kapitalistům samy, protože v každé zemi máme spojence — dělníky a ostatní pracující, a tito spojenci se najdou ve většině zemí«, o povídali nám naši nepřátelé posměšky a říkali: »Kde se tito pracující projeví?« Ano, v západní Evropě, kde jsou kapitalisté mnohem silnější, kde žijí na účet stamiliů obyvatel z olupovaných kolonií, tam je mnohem těžší se bouřit, tam zraje dělnická revoluce nepoměrně pomaleji. Ale přece jenom zraje. Když Anglie v červenci 1920 pohrozila Rusku válkou, angličtí dělníci tuto válku zmařili. Angličtí menševici šli s anglickými bolševiky. Museli jít s anglickými bolševiky a v rozporu s ústavou, v rozporu se zákonem prohlásit: »Válku nedopustíme. Vyhlásíte-li zítra válku, vstoupíme do stávky, a nejenže nedám uhlí vám, ale nedáme je ani Francii.«^[5] Angličtí dělníci prohlásili, že chtějí dělat mezinárodní politiku, ale dělají ji tak, jak ji dělali bolševici v Rusku, a ne tak, jak ji dělají kapitalisté v jiných zemích.

To je tedy ukázka toho, co odhalila válka s Polskem. Proto jsme po půl roce zvítězili. Proto zpustošené, slabé a zaostalé Sovětské Rusko vítězí nad nepoměrně mocnější koalicí států, protože těmto státům chybí vnitřní síla, protože dělníci a ostatní pracující jsou proti nim, a to se projevuje v každé krizi. Projevuje se to proto, že to jsou dravci, kteří se vrhají jeden na druhého a nemohou se proti nám spojit koneckonců proto, že vlastnictví rozděluje a dělá z lidí zvěř, kdežto práce spojuje. A práce spoji

la nejen dělníky a rolníky v Rusku, nýbrž spojila je i s dělníky a rolníky všech zemí, takže ve všech zemích teď vidí, že Sovětské Rusko je síla, která otrásá versailleským mírem. Jestliže Sovětské Rusko zesílí, versailleská smlouva krachne, jako div nekrachla v červenci 1920 pod prvním úderem Rudé armády. Proto tato válka s Polskem skončila tak, jak to nečekal ani jeden imperialistický stát. A to je pro nás největším poučením, které na příkladu, na jednání všech států podílejících se na mezinárodní politice ukazuje, že naše věc stojí na pevném základě, že ať by byly pokusy o napadení Ruska a o vojenské akce proti němu jakékoli — a takových pokusů zřejmě bude ještě víc —, jsme už svými zkušenostmi zoceleni a z faktických zkušeností víme, že všechny tyto pokusy ztroskotají na celé čáře. A po každém pokusu našich nepřátel budeme silnější, než jsme byli předtím.

Od mezinárodní politiky, která při střetnutí s versailleským mírem dokázala naši sílu, teď přejdu k bližším, praktickým úkolům, přejdu k situaci, která vznikla v souvislosti s versailleskou smlouvou. Nebudu se podrobněji zmiňovat o významu II. kongresu Komunistické internacionály, kongresu komunistů celého světa, který se konal v červenci v Moskvě, ani o sjezdu národů Východu, který se brzy nato konal v Baku. Tato mezinárodní shromáždění semkla komunisty a ukázala, že bolševický prapor, bolševický program, způsob jednání bolševiků jsou ve všech civilizovaných zemích i ve všech zaostalých východních zemích pro dělníky všech civilizovaných zemí a pro rolníky všech zaostalých koloniálních zemí praporem spásy, praporem boje. Ukázala, že Sovětské Rusko skutečně za tyto tři roky nejen odrazilo každého, kdo se na ně vrhl, aby je zničil, ale získalo si i sympatie pracujících na celém světě, že jsme nejen porazili své nepřátele, ale že jsme si získali a získáváme spojence, a to nejen každým dnem, ale i každou hodinou. Co vykonal kongres komunistů v Moskvě a sjezd komunistických zástupců ná-

rodů Východu v Baku — to se nedá naráz změřit, dosah toho se nedá jen tak odhadnout, ale je to takový úspěch, který znamená víc než leckterá vojenská vítězství, protože nám dokazuje, že zkušenosti bolševiků, jejich činnost, jejich program, jejich výzva k revolučnímu boji proti kapitalistům a imperialistům si v celém světě získaly uznání, a co bylo vykonáno v červenci v Moskvě a v září v Baku, to budou dělníci a rolníci ve všech zemích světa ještě dlouhé měsíce vstřebávat a zažívat. Je to taková síla, která se, jak jsme nejednou viděli, v každém konfliktu, v každé krizi postaví za Sovětské Rusko. Z hlediska vzájemného poměru sil na celém světě je to hlavní poučení, které vyplývá z polské války.

Přejdu-li k tomu, co se nyní odehrává u nás, musím říct, že hlavní silou, která ještě stojí proti nám, je Vrangel. Francie, Polsko a Vrangel šli proti nám společně. Když naše vojska byla plně zaměstnána válkou na západní frontě, shromažďoval Vrangel své síly a francouzské a anglické loďstvo mu pomáhalo. Když se Vrangel přiblížil ke Kubáni, spoléhal na tamější kulaky — zámožné kozáky. Kdo tenkrát pomáhal Vrangelovi, kdo mu dával pohonné hmoty a válečné loďstvo, aby ho udržel v Doněcké pánvi? Anglické a americké loďstvo. Ale my víme, že toto vylodění ztroskotalo, protože kubáňský kozák, i když má hojnost obilí, přece jenom velmi dobře pochopil, jakou cenu mají tyto sliby Ústavodárného shromáždění, vlády lidu a jiných pěkných věcí, na které eseři, menševici a jiní lákají hlupáky. Možná že jim kubáňští rolníci věřili, když tak pěkně mluvili, ale nakonec přece jen neuvěřili slovům, ale skutkům. Viděli, že ačkoli bolševici utahují uzdu, přece jenom se s nimi dá lépe vyjít. Nakonec Vrangel z Kubáně uprchl a mnoho set a tisíc jeho vojáků bylo zabito. Ale přesto shromažďoval na Krymu další a další vojenské síly; jeho vojska se skládala téměř výlučně z důstojníků, neboť Vrangel doufal, že se mu v prvním

příznivém okamžiku podaří tyto síly rozmnožit, jen když za ním půjdou rolníci.

Vrangelova vojska jsou vybavena děly, tanky a letadly lépe než všechny ostatní armády, které bojovaly v Rusku. Zatímco jsme se bili s Poláky, shromažďoval Vrangel své síly, a proto také říkám, že mír s Polskem není trvalý. Podle prozatímního míru, který byl podepsán dvanáctého, nastane teprve osmnáctého příměří, přičemž od tohoto příměří mohou Poláci ještě dva dny předtím ustoupit¹³². Všechn francouzský tisk a kapitalisté se pokoušejí veštvat Polsko do nové války proti Sovětskému Rusku. Vrangel se překotně snaží využít všech svých styků, aby tento mír zmařil, protože ví, že jakmile bude válka s Polskem u konce, obrátí se bolševici proti němu. Z toho teď pro nás vyplývá jediný praktický závěr: Všechny síly proti Vrangeli! Letos v dubnu jsme navrhovali mír za nevýhodných podmínek pro nás, jen abychom uchránili desítky tisíc dělníků a rolníků před novými válečnými jatkami. Pro nás nejsou hranice tak důležité, i kdybychom posunutím hranic přišli o nějaké území. Důležitější než kousek území je pro nás uchránit životy desetitisíců dělníků a rolníků a zachovat si možnost mírové výstavby. Proto jsme nabízeli tento mír, proto teď opakujeme, že Vrangel je hlavním nebezpečím, že jeho vojska, která za tu dobu neobyčejně zesílila, vedou teď rozhořčené boje a v několika případech překročila Dněpr a přecházejí proti nám do ofenzívy. Vrangellovská fronta je totéž co polská fronta a otázka války s Vrangelem je otázkou války s Polskem, takže chceme-li, aby se z prozatímního míru s Polskem stal mír definitivní, musíme v co nejkratší době rozdrtit Vrangela. Jestliže to neuděláme, nemůžeme mít jistotu, že se polští statkáři a kapitalisté pod nátlakem francouzských statkářů a kapitalistů a za jejich přispění znovu nepokusí vnutit nám válku. Proto vás musím na vašem širokém fóru upozornit na tuto základní otázku a požádat vás, abyste využili svého postavení a vlivu a za-

působili na široké masy dělníků a rolníků a vynaložili co největší úsilí na úplné vyřešení našeho nejbližšího úkolu — stůj co stůj v co nejkratší době rozdrtit Vrangela, protože jenom na tom záleží, zda se budeme moci pustit do mírové výstavby.

Víme, že ve zpustošené zemi je od základu rozvráceno zemědělství, že rolník potřebuje výrobky, a ne papírové peníze, jimiž je v takovém množství zasypáván; ale abychom dali rolníkovi takové výrobky jako petrolej, sůl, oděv aj., je nutné obnovit průmysl. Situace se začíná vyvíjet tak, že se do toho můžeme pustit. Víme, že nyní máme víc obilí než v minulém roce, máme palivo pro průmysl, máme přes 100 miliónů pudů nafty z Baku, získali jsme zpátky Doněckou pánev, která nám dává obrovské množství paliva, a ačkoli v době, kdy se Vrangel blížil k jihu Doněcké pánve, bylo třeba některé podniky odtamtud evakuovat, přece jenom je možné považovat doněcký průmysl vcelku za obnovený. Také s dřívím to vypadá u nás lépe: jestliže jsme v minulém roce vytěžili 7 miliónů kubických metrů, máme ho nyní mnohem více. Naš průmysl se začíná vzpamatovávat, v Ivanovsko-vozněsenské gubernii, kde továrny několik let stály, což vyvolávalo u všech dělníků pocit skleslosti, jsou nyní továrny zásobeny palivem a začíná se v nich pracovat. Díky našim vítězstvím v Turkestánu dostaly turkeštánskou bavlenu a začínají pracovat. Otevřely se teď před námi ohromné možnosti výrobní činnosti, a proto musíme napnout všechny síly, abychom obnovili průmysl, abychom mohli dodávat rolníkovi oděv, obuv a jiné výrobky a začít tak řádnou směnu vesnického obilí za městské výrobky. Musíme začít pomáhat zemědělství. Včera jsme v radě lidových komisařů rozhodli, že dáme zvláštní přiděl dělníkům toho závodu, který vyrobí první pluh nejlépe vyhovující našim ruským podmínkám, aby se tím povzneslo zemědělství a pozvedlo se i přes nedostatek hospodářských zvířat na vyšší úroveň.

Dělníci a rolníci pracují společně bez statkářů a bez kapitalistů a dosahují v tomto směru úspěchů, ale abychom se do toho mohli pustit naplno, potřebujeme jedno — ani na okamžik nezapomínat, že desetitisíce dělníků a rolníků nyní umírají na vrangelovské frontě, že nepřítel je lépe vyzbrojen než my, že se tam, na vrangelovské frontě, odehrává poslední rozhořčená bitva, že se tam rozhoduje o tom, zda Sovětské Rusko bude mít možnost zesílit pro mírovou práci tak, aby se už nemuselo bát ani polských bělogvardějců, ani žádného světového imperia-
listického spolku. To závisí na vás, soudružky a soudruzi! Musíte napnout všechny síly a pamatovat, že Sovětské Rusko řešilo všechny bojové otázky nikoli tím, že z centra přicházely příkazy, ale tím, že se v celé zemi tyto příkazy setkávaly s nejnadšenějšími a nejvřelejšími sympatiemi dělnických a rolnických mas. Teprve když dělníci a rolníci viděli, že v boji proti Kolčakovi, Děnikinovi a Vrangelovi brání svou půdu, své továrny a závody, své zájmy proti statkářům a kapitalistům, pomáhal každý ze všech sil a šel na pomoc Rudé armádě. Když rudoarmějci viděli, že o ně zázemí pečuje, byla Rudá armáda plna nadšení, které jí dodávalo sílu k vítězství. Všechno záleží na našem vítězství nad Vrangellem, a proto vás vyzývám, abyste ve svých organizacích, ve svých továrnách a závodech, u vás na vesnicích využili všech možností a dobrovolně a v zájmu dělníků a rolníků celého Ruska přišli na pomoc vrangelovské frontě. Potom jak na této vrangelovské frontě, tak i na frontě mezinárodní opravdu zvítězíme. (Silný potlesk.)

*Pravda, č. 232
17. října 1920*

*Podle textu bulletinu Ste-
nografičeskije otčoty Mos-
kovskogo Sověta rabočich
i krasnoarmejskich deputa-
tov, 1920, č. 13, porovnané-
ho s textem Pravdy*

Z Á V Ě R E Č N Ě S L O V O
N A P O R A D Ě P Ř E D S E D Ů
V Ý K O N N Ý C H V Ý B O R Ů
Ú J E Z D N Í C H, V O L O S T N Í C H
A V E S N I C K Ý C H S O V Ě T Ů
M O S K E V S K É G U B E R N I E
1 5 . Ř Í J N A 1 9 2 0

Soudružky a soudruzí! Musím se omezit jen na stručný závěr, protože už začátek schůze ukázal, že je tu dosti silné, ba velmi silné přání vyčinit ústřední vládě. To by samozřejmě bylo užitečné, a proto jsem považoval za svou povinnost vyslechnout všechno, co se tu proti vládě a její politice říkalo. Proto si myslím, že by se diskuse neměla uzavírat. (Výkřiky: »Správně!«) Ale když jsem vyslechl vaše připomínky, musel jsem se divit, jak málo konkrétních a přesně formulovaných návrhů jste podali. Ze dvou otázek, tedy pokud jde o vnitropolitickou a zahraničněpolitickou situaci naší republiky, vás zřejmě víc zajímá situace vnitřní. Je to také správné. Jenomže vy, soudružky a soudruzí, zapomínáte, že ta závisí na situaci zahraničněpolitické. Proto jsem považoval za svou povinnost říct vám, jak a proč se stalo, že nás válka s Polskem postavila tváří v tvář mezinárodním imperialistům, jak nás dovedla k míru, jak a proč se stalo, že tento mír není spolehlivý, a jak to udělat, aby spolehlivý byl. A tak doufám, že až projednáte všechny ostatní otázky, až se k nim bez rozhořčování vyjádříte, nebudete se v této věci podobat některým postavám z oné bajky, o níž se tu zmiňoval jeden řečník¹³³. Vlkovi, který čeká, až se kozel s beranem do sebe pustí, aby je oba mohl sežrat, vlkovi radost neuděláte, o tom jsem přesvědčen. I kdyby se kozel s beranem pralí,

až by chlupy lítaly, vlkovi radost neuděláme. (Potlesk a výkřiky: »Bravo!«, »Správně!«) Soudružky a soudruzi! Jestliže se tu tak často vyslovovala krajní nespokojenost a netrpělivost, musíme si také uvědomit, že schůze by měla být vedena takovou formou, aby byla zajištěna především svoboda slova. A vy jste na tomto shromáždění tuto formu porušili. Stalo se tak proto, že většina rolníků příliš silně pociťuje krajní tíhu situace, která vznikla na venkově. Většina rolníků příliš bolestně pociťuje hlad, zimu a neúnosné zdanění. (Potlesk a výkřiky: »Správně!«) Právě to většina řečníků přímo i nepřímou nejvíc vytýkala ústřední vládě. A bylo cítit, že soudruzi dokonce ani nechtěli vyslechnout některé příspěvky až do konce, neboť se domnívali, že na tuto palčivou otázku nedostanou odpověď. Jeden z řečníků, už si nepamatuji který, řekl, že jsem se podle jeho názoru z této otázky »vyvlekl«. Myslím, že to je neodůvodněné.

Situace Sovětské republiky je mimořádně těžká a to nás donutilo, abychom si s mírem pospíšili ještě před zimním tažením. Ke spěchu nás přimělo přání vyhnout se zimnímu tažení, protože jsme si uvědomovali, že je lépe mít horší hranici, tj. dostat menší území Běloruska a mít možnost vyrvat menší počet běloruských rolníků z útlatu buržoazie než vystavit ruské rolníky dalším těžkostem, novému zimnímu tažení. To jsou naše důvody. Vy víte, že letošní neúroda zostříla nouzi rolníků. Ale ne každý má představu o tom, jak to ztěžuje vnitropolitickou situaci. Myslím, že si zde všichni plně ujasníte otázku daní. Kromě toho si vyslechnete, co vám řekne představitel zásobovací politiky. Já bych vám chtěl jenom ukázat, chtěl bych vás upozornit na to, jak těsně je vnitropolitická situace spjata se situací zahraničněpolitickou. Vezměme například naše zasedání Rady obrany a rady lidových komisařů. Na těchto zasedáních musíme rozhodovat dokonce i o jednotlivých vlacích a o povinnosti odvádět všechny přebytky, která se ukládá starým ruským guber-

ním a která bývá často nesmírně těžká. Před zhruba dvěma třemi týdny se konalo zasedání rady lidových komisářů, na němž se jednalo o tom, zda povinnost odvádět všechny přebytky, stanovená pro středoruské gubernie, není neúměrně těžká, a tak bylo na tomto zasedání rozhodnuto tuto povinnost zmírnit. Jenomže na čí úkor toto zmírnění provést? Na to může být jenom jedna odpověď — na úkor okrajových území, bohatších na obilí, a to Sibiře a Kubáně. Dále musíme učinit opatření, která by nám pomohla získávat obilí z Ukrajiny. Dostáváme obilí ze Sibiře, dostáváme obilí z Kubáně, ale nemůžeme je dovážet z Ukrajiny, protože je tam v plném proudu válka a Rudá armáda je nucena bojovat proti bandám, jimiž se to tam hemží. Musíme se zabývat div ne každým jednotlivým vlakem. Vidíme, v co dnešní porada vyústila. Jaká nespokojenost, jaké bouřlivé výkřiky protestu; ale my víme, proč tomu tak je. My víme, že každého, kdo se tu rozohňoval, bolí srdce, protože není čím krmit dobytěk, takže dobytek hyne, a protože daně jsou neúměrně vysoké. Jeden soudruh tu neprávem řekl, že pro nás jsou tyto výkřiky protestu něčím novým. Vždyť my víme jak z telegramů, tak i ze zpráv z jednotlivých míst, že dobytek hyne, protože s krmivem je to špatné, a všichni si obtížnost situace uvědomují. A víme také, jak se z ní dostat. Je tu jediné východisko, a tímto východiskem je Sibiř, Kubán a Ukrajina.

Ze Sibiře jsme museli přesunout vojska na vrangelovskou frontu. V Radě obrany se konala dvě tři velmi bouřlivá zasedání, na kterých soudruzi přicházeli s požadavkem, aby byly zrušeny zvláštní vlaky s potravinami. Po velmi prudkých sporech a dohadování jsme vyřešili otázku tak, že jsme jejich počet poněkud omezili. Ale my chceme vyslechnout i důraznější a vážnější připomínky. Víme, co nářku a křiku je kolem toho, že rolnická hospodářství chátrají. A proto i toto příměří, které vstoupí v platnost osmnáctého, a to i přesto, že Poláci mají právo

je ještě 48 hodin předtím vypovědět, nám přináší oddech a úlevu, ale ať se situace vyvine jakkoli, přijede v nejbližších týdnech ze Sibiře a z Kubáně přece jen více vlaků s obilím. Nouze je ovšem tak velká a neúroda tak silná, že nám to přinese jenom nevelkou úlevu. V žádném případě nesmíme propadat klamu a namlouvat si, že to odstraní všechny těžkosti a umožní zrušit povinnost odvádět všechny přebytky.

To tvrdit nemohu a ani nebudu. Řekněte upřímně svůj názor, dejte nám své konkrétní návrhy, jak snížit neúměrné zdanění, a představitelé dělnicko-rolnické vlády jim budou věnovat tu největší pozornost, protože je třeba hledat východisko, které by nám naši neslýchaně těžkou situaci pomohlo ulehčit. Na Ukrajině je přinejmenším stejně tolik, ne-li více obilí než na Kubáni, ale z 600 milionů pudů, které jsme měli z Ukrajiny dostat v rámci povinného odvádění všech přebytků a které by mohly zásobit a obnovit všechn průmysl, se nám dodnes nepodařilo dostat téměř nic. Podle našich odhadů nemůžeme s Ukrajinou počítat. Z Ukrajiny nedostaneme ani pud, protože tam řádí bandité a protože válka s Vrangellem nás nutí prohlásit: Neručíme za to, že dostaneme z Ukrajiny třeba jen jediný pud. Tak tedy vypadá situace, která i přes vaši oprávněnou netrpělivost a nanejvýš spravedlivé rozhořčení odvádí veškerou naši pozornost na polskou a vrangelovskou frontu. Proto když jeden soudruh řekl: »Nejsme proti pomoci, ale jsme pro pomoc bez donucování«, odpovídáme mu: Pomozte frontě!

Na závěr své krátké poznámky bych chtěl připomenout, co jsem vám řekl na konci svého referátu: Pokaždé, když se sovětská moc nacházela v těžké situaci — jak za Děnikina, když byl v Orlu, tak za Juděniče, když stál pět verst od Petrohradu, pokaždé, když se situace zdála zoufalá, a ne jenom těžká, když situace byla stokrát těžší než dnes, dostávala se sovětská moc z této situace tak, že svolávala právě takováto shromáždění dělníků a rolníků,

aniž tuto situaci přikrášlovala. Proto říkám: Zda Vrangel bude brzy poražen, nezávisí na rozhodnutí ústřední vlády, nýbrž na tom, jaký postoj zaujmou zástupci z jednotlivých míst, až vypovědí všechnu svou nespokojenost, až budou mít za sebou celý ten boj, který soudruh prve nazval bojem mezi kozly a berany — a tento boj je nutný —, až vysloví všechny své požadavky, obvinění a výtky, jaký postoj nezávisle na rozhodnutí ústřední vlády zaujmou k otázce, zda oni sami potřebují svobodu. Zde nemůžeme nic přikazovat, to závisí na tom, jak se po prozkoumání situace s povinným odváděním všech přebytků, s daňovou otázkou, s Vrangelem atd. rozhodnete vy sami — to záleží na vás. Vyslechněte každého, vyslovte všechny své výtky, vyčítejte nám ještě desetkrát více — to je vaše právo, vaše povinnost. Přišli jste sem proto, abyste otevřeně a od plic vypověděli své mínění, ale až to všechno uděláte, zamyslete se v klidu nad tím, co chcete dát a udělat, abychom co nejdříve skoncovali s Vrangelem. Myslím — to opakuji a tím končím —, že se v této otázce shodneme natolik, že z našich sporů, rozepří a obviňování nebude vlk v žádném případě nic mít. (Potlesk.)

*Otištěno roku 1920 v bulletinu
Stenografičeskije otčoty Mos-
kovskogo Sověta rabočich i kras-
noarmejskich deputatov, č. 13*

Podle textu bulletinu

TELEGRAM
SOVĚTSKÉ VLÁDĚ UKRAJINY
A ŠTÁBU JIŽNÍHO FRONTU

Jako odpověď na váš telegram o chudých rolnících vám sděluji *svůj* názor. Jsou-li tito rolníci opravdu revoluční, měl by program vypadat takto: 1. kolektivní obdělávání půdy, 2. půjčovny, 3. odebrat kulakům půdu přesahující pracovní normu, 4. odebrat všechny přebytky obilí a přidělit obilí chudým rolníkům, 5. předávat zemědělské nářadí kulaků půjčovnám, 6. všechna tato opatření praktikovat jedině tehdy, bude-li mít kolektivní obdělávání půdy úspěch a bude-li zavedena skutečná kontrola. Čekat s vytvářením komun, neboť nejnebezpečnější jsou uměle vytvořené pseudokomuny a odtrhávání jednotlivců od mas. Nejvyšší obezřetnost při zavádění novot a trojnásobné ověřování, zda to, co podnikáme, je reálné.

Předseda rady lidových komisařů *Lenin*

Napsáno 16. října 1920

Poprvé otištěno roku 1942

v publikaci Leninskij sbornik XXXIV

Podle strojopisné kopie

POZNÁMKY K NEJBLIŽŠÍM ÚKOLŮM STRANY

Hlavní problémy týkající se ukončení války s Vranglem (i pro sjezd strany v roce 1921):

1. boj proti byrokratismu a administrativním průtahům v orgánech sovětské moci; kontrola reálných úspěchů v boji proti nim;

2. upevnění socialistického základu: 7 miliónů člen odborových organizací. Rovnost místo preferovanosti.

Rozvoj iniciativy 7 miliónů odborářů;

3. sepětí odborů (Celoruské ústřední rady odborů s pracujícími, nevykořisťovatelským a nespekulujícím rolnictvem. Formy a metody.

Utžení svazku sovětské moci s rolnictvem.

Traktory a kolchozy.

19. 10. 1920

*Poprvé otištěno roku 1942
v publikaci Leninskij sbornik XXXIV*

Podle rukopisu

K DĚJINÁM OTÁZKY DIKTATURY¹³⁴

(POZNÁMKA)

Otázka diktatury proletariátu je stěžejní otázkou současného dělnického hnutí ve všech kapitalistických zemích bez výjimky. Chceme-li si tuto otázku důkladně objasnit, musíme znát její dějiny. V mezinárodním měřítku se dějiny učení o revoluční diktatuře, a zejména o diktatuře proletariátu kryjí s dějinami revolučního socialismu a především s dějinami marxismu. Proto — a to je samozřejmě nejdůležitější — jsou dějiny všech revolucí utlačované a vykořisťované třídy proti vykořisťovatelům hlavním materiálem a zdrojem našich vědomostí o diktatuře. Kdo nepochopil, že chce-li kterákoli revoluční třída zvítězit, musí nastolit svou diktaturu, nepochopil z dějin revoluce zhola nic, nebo o tom nechce nic vědět.

Pokud jde o Rusko, má zvláštní význam — mluvíme-li o teorii — program SDDSR¹³⁵, který, v letech 1902—1903 vypracovala redakce Zarji a Jiskry, nebo přesněji řečeno, který vypracoval G. V. Plechanov a zredigovala, pozměnila a schválila tato redakce. Otázka diktatury proletariátu je v tomto programu formulována jasně a jednoznačně, a to právě v souvislosti s bojem proti Bernsteinovi, proti oportunistu. Ale největší význam mají samozřejmě zkušenosti z revoluce, tj. v Rusku zkušenosti z roku 1905.

Poslední tři měsíce tohoto roku — říjen, listopad a prosinec — byly obdobím pozoruhodně silného, rozsáhlého, masového revolučního boje, obdobím, kdy se spojily dva nejučinnější způsoby tohoto boje — masová politická stávka a ozbrojené povstání. (Mimochodem po-

znamenejme, že již v květnu 1905 bolševický sjezd »III. sjezd SDDSR«, uznal, že »úkol organizovat proletariát pro bezprostřední boj proti samoděržaví ve formě ozbrojeného povstání je jedním z nejdůležitějších a nejnaléhavějších úkolů strany«, a uložil všem stranickým organizacím »vysvětlovat úlohu masových politických stávek, které mohou být velmi důležité na začátku povstání i v jeho průběhu«¹³⁶.)

Poprvé ve světových dějinách dosáhl revoluční boj tak vysokého stupně vývoje a takové síly, že ozbrojené povstání vzplanulo ve spojení s masovou stávkou, touto specificky proletářskou zbraní. Je jasné, že tyto zkušenosti mají z hlediska *všech* proletářských revolucí mezinárodní význam. A bolševici studovali tyto zkušenosti s největší pozorností a úsilím, a to jak z jejich politické, tak i ekonomické stránky. Odkazují na rozbor měsíčních údajů o hospodářských a politických stávkách v roce 1905 o formách jejich vzájemného propojení a o stupni vývoje stávkových bojů, jehož bylo tehdy poprvé na světě dosaženo; tento rozbor jsem podal roku 1910 nebo 1911 v časopisu Prosvěščenije a znovu jej uveřejnil ve stručném souhrnu v tehdejší zahraniční bolševické literatuře.¹³⁷

Masové stávky a ozbrojená povstání samy od sebe stávaly na pořad dne otázku revoluční moci a diktatury, neboť tyto formy boje nezadržitelně vedly — zpočátku v místním měřítku — k vyhnání starých nositelů moci; k převzetí moci proletariátem a revolučními třídami; k vyhnání statkářů, někdy i k obsazení továren atd. apoc. Masový revoluční boj v tomto období dal podnět ke vzniku takových organizací, ve světových dějinách dříve neznámých, jako jsou *sověty dělnických zástupců* a hned po nich *sověty vojenských zástupců*, *rolnické výbory* apoc. Tak se stalo, že základní otázky (sovětská moc a diktatura proletariátu), které jsou nyní středem pozornosti uvědomělých dělníků na celém světě, byly prakticky vytyčeny právě koncem roku 1905. Zatímco takoví vynikající pře-

stavitelé revolučního proletariátu a nezfalšovaného marxismu jako Rosa Luxemburgová ihned pochopili význam těchto praktických zkušeností a na schůzích i v tisku vystoupili s jejich kritickým rozbořem, obrovská většina oficiálních představitelů oficiálních sociálně demokratických a socialistických stran včetně reformistů a lidí typu budoucích »kautskistů«, »longuetistů«, Hillquitových stoupenců v Americe a dalších prokázala naprostou neschopnost pochopit význam těchto zkušeností a splnit svou povinnost *revolucionářů*, tj. začít studovat poučení z těchto zkušeností a propagovat je.

V Rusku začali bolševici i menševici ihned po porážce ozbrojeného povstání z prosince 1905 vyvozovat z těchto zkušeností závěry. Tato práce se urychlila zejména tím, že se v dubnu 1906 konal ve Stockholmu takzvaný sjednocovací sjezd SDDSR, na němž byli zastoupeni a formálně sjednoceni menševici i bolševici. Sjezd připravovaly obě tyto frakce neobyčejně energicky. Před sjezdem, začátkem roku 1906, zveřejnily obě frakce návrhy svých rezolucí ke všem nejdůležitějším otázkám^[58, 105]. Tyto návrhy, přetištěné v mé brožurě *Zpráva o sjednocovacím sjezdu SDDSR (Dopis petrohradským dělníkům)*^[44], Moskva 1906 (110 stran, z nichž téměř polovinu tvoří návrhy rezolucí obou frakcí a rezoluce, které sjezd definitivně schválil), patří k nejdůležitějším materiálům pro studium tehdejšího pojetí otázky diktatury.

Spory o významu sovětů již tehdy souvisely s otázkou diktatury. Bolševici vytyčili tuto otázku už *před* revolucí v říjnu 1905 (viz mou brožuru *Dvě taktiky sociální demokracie v demokratické revoluci*^[39, 40], Ženeva, červenec 1905, přetištěnou pak ve sborníku *Za 12 let*^[45])*. Menševici se k heslu »diktatury« stavěli odmítavě. Bolševici zdůrazňovali, že sověty dělnických zástupců »*byly fakticky zárodky nové revoluční moci*«, jak se doslova uvá-

* Viz Sebrané spisy 11, Praha 1982, s. 25—154. *Red.*

dělo v návrhu bolševické rezoluce^[103] (Zpráva, s. 92). Menševici^[104] uznávali význam sovětů, byli pro »poskytování pomoci při jejich budování« atd., ale nepokládali je za zárodky revoluční moci, nemluvili vůbec o »nové revoluční moci« takového nebo podobného typu a heslo diktatury přímo zavrhovali. Není těžké postřehnout, že v tomto pojetí otázky jsou již v zárodku obsaženy *všechny* nynější neshody s menševiky. Rovněž není tak těžké postřehnout, že se menševici (ruští i neruští, jako jsou kautskisté, longuetisté apod.) ve svém pojetí této otázky projevovali a projevují jako reformisté nebo oportunisté, kteří slovy uznávají proletářskou revoluci, *ale ve skutečnosti zavrhují v pojmu revoluce to nejpodstatnější a nejhlavnější*.

Již před revolucí roku 1905 jsem ve výše uvedené brožuře *Dvě taktiky* rozebíral argument menševiků, kteří mi vytýkali, že jsem »nepozorovaně zaměnil pojmy revoluce a diktatura« (Za 12 let, s. 459)*. Podrobně jsem dokazoval, že menševici právě touto výtkou prozrazují svůj oportunismus, svou pravou politickou povahu přizvukovačů liberální buržoazie, jejíž vliv šíří mezi proletariátem. Když se revoluce stává nespornou silou, začínají »uznávat revoluci« i její odpůrci, říkal jsem a poukazoval (v létě 1905) na příklad ruských liberálů, kteří zůstali konstitučními monarchisty. Nyní, v roce 1920, by bylo možné dodat, že jak v Německu, tak v Itálii jsou liberální buržoové, nebo alespoň ti nejvzdělanější a nejmazanější z nich, ochotni »uznat revoluci«. Ale právě tím, že »uznávají« revoluci a zároveň odmítají uznat *diktaturu* určité třídy (nebo určitých tříd), prozrazují tehdejší ruští liberálové a menševici i dnešní němečtí a italské liberálové, turatiovcí a kautskisté svůj *reformismus*, svou naprostou neschopnost být revolucionáři.

Neboť když už se revoluce stala nespornou silou, když ji »uznávají« i liberálové, když vládnoucí třídy nejen vidí,

* Sebrané spisy 11, Praha 1982, s. 137. *Red.*

ale i pociťují nepřemožitelnou sílu utlačovaných mas, redukuje se *celá otázka* — jak pro teoretiky, tak pro praktické politické vůdce — na *přesnou třídní definici revoluce*. Ale bez pojmu »diktatura« *není možné* podat přesnou třídní definici. Bez přípravy diktatury nelze být *skutečným* revolucionářem. Tuto pravdu nechápali v roce 1905 menševici, nechápou ji v roce 1920 italští, němečtí, francouzští a jiní socialisté, kteří se bojí přísných »podmínek« Komunistické internacionály, bojí se jich lidé, kteří jsou s to uznat diktaturu *slowy*, ale nejsou s to *připravovat* ji činy. Proto bude na místě znovu podrobně ocitovat výklad Marxových názorů, který jsem uveřejnil v červenci 1905 proti ruským menševikům, ale hodí se také na menševiky západoevropské z roku 1920 (místo názvů novin apod. uvádím jenom, zda jde o menševiky nebo bolševiky):

»Mehring^[186] uvádí v poznámkách k svému vydání Marxových článků z Neue Rheinische Zeitung¹³⁸ z roku 1848, že buržoazní literatura vytýkala tomuto listu mimo jiné jeho požadavek, aby byla „okamžitě zavedena diktatura jako jediný prostředek k uskutečnění demokracie“ (Marx' Nachlaß, sv. III, s. 53^[131]). Z vulgárního buržoazního hlediska se pojmy diktatura a demokracie navzájem vylučují. Buržoa, který nechápe teorii třídního boje, který si zvykl vidět na politickém kolbišti malicherné hádanice různých buržoazních skupinek a klik, rozumí diktaturou zrušení všech demokratických svobod a záruk, všemožnou svévoli, všemožné zneužívání moci v zájmu diktátory osoby. A právě toto vulgární buržoazní hledisko se v podstatě projevuje i u našich menševiků, kteří vysvětlují zaujetí bolševiků pro heslo „diktatury“ tím, že prý Lenin „vášnivě touží zkusit své štěstí“^[66] (Jiskra, č. 103, s. 3, sloupec 2). »Abychom menševikům objasnili pojem diktatura třídy na rozdíl od diktatury jednotlivce a úkoly demokratické diktatury na rozdíl od diktatury socialistické, nebude bez užitku, jestliže se u názorů listu Neue Rheinische Zeitung trochu pozdržíme.

„Každé prozatímní uspořádání státních záležitostí po revoluci vyžaduje diktaturu, a to energickou diktaturu,“ psalo se v *Neue Rheinische Zeitung*^[185] 14. září 1848. „Vytykali jsme Camphausenovi“ (ministerskému předsedovi po 18. březnu 1848) „hned od počátku, že nesáhl k diktatuře, že bez meškání nerozbil a neodstranil pozůstatky starých institucí. Zatímco se tedy pan Camphausen oddával konstitučním iluzím, poražená strana“ (tj. strana reakce) „posilovala své pozice mezi byrokracií i v armádě a odvažovala se dokonce tu a tam i otevřeného boje.“¹³⁹

V těchto slovech je do několika málo tezí shrnuto, co list *Neue Rheinische Zeitung* detailně rozebíral v dlouhých článcích o Camphausenově vládě, podotýká správně Mehring. Co nám říkají tato Marxova slova? Že si prozatímní revoluční vláda *musí* počínat diktátorsky (teze, kterou menševici vyhýbají se heslu diktatura naprosto nemohli pochopit) a že úkolem této diktatury je odstranit zbytky starých institucí (na což se právem jasně poukazuje v rezoluci III. sjezdu SDDSR (bolševiků)^[108] o boji proti kontrarevoluci a co chybí v rezoluci menševiků, jak jsme ukázali výše). A konečně za třetí z těchto slov vyplývá, že Marx tepal buržoazní demokraty za „konstituční iluze“ v době revoluce a otevřené občanské války. Jaký je smysl oněch slov, je vidět zvláště názorně z článku^[184] otištěného v *Neue Rheinische Zeitung* 6. června 1848.

„Ústavodárné národní shromáždění musí být především aktivní, revolučně aktivní shromáždění,“ napsal Marx. „Avšak frankfurtské shromáždění¹⁴⁰ se zaměstnává školními cvičeními z parlamentarismu a ponechává vládu, aby jednala. Dejme tomu, že by se tomuto učenému koncilu nakonec po zralé úvaze podařilo sestavit nejlepší denní pořad a nejlepší ústavu. Ale k čemu bude nejlepší denní pořad a nejlepší ústava, jestliže německé vlády u mezitím daly na denní pořad bodáky?“¹⁴¹

Takový je tedy smysl hesla diktatura . . .

Veliké otázky v životě národů se rozhodují jedině si

lou. Reakční třídy obvykle samy první sahají k násilí, k občanské válce, „dávají na denní pořad bodáky“, jak to udělalo ruské samoděržaví a jak to dělá od 9. ledna¹⁴² soustavně a vytrvale, vždy a všude. A když už se taková situace vytvořila, když už se skutečně na čelné místo politického dění dostaly bodáky, když už se povstání ukázalo jako nezbytné a neodkladné, tu se pak konstituční iluze a školní cvičení z parlamentarismu stávají jen zástěrkou buržoazní zrady revoluce, zástěrkou toho, jak se buržoazie od revoluce „odvrací“. A pak musí skutečně revoluční třída razit právě heslo diktatury.«*

Tak uvažovali bolševici o diktatuře před revolucí v říjnu 1905.

Po zkušenostech z této revoluce jsem se podrobně zabýval otázkou diktatury v brožuře *Vítězství kadetů a úkoly dělnické strany*^[51], Petrohrad 1906 (brožura je datována 28. března 1906). Z této brožury uvedu všechny nejpodstatnější úvahy, ale poznamenávám, že řadu osobních jmen nahrazuji prostě zmínkou, zda jde o kadety nebo menševiky. Brožura je celkem vzato namířena proti kadetům a částečně i proti stranicky neorganizovaným liberálům, polokadetům a polomenševikům. Ale v podstatě se všechno, co se říká o diktatuře, vztahuje právě na menševiky, kteří v této otázce sklouzávali na každém kroku ke kadetům.

»V téže době, kdy v Moskvě doznívaly výstřely, kdy vojenko-policejní diktatura slavila své zbesilé orgie, kdy po celém Rusku docházelo k exekucím a hromadnému mučení, ozývaly se v kadetském tisku výzvy proti násilí zleva, proti stávkovým výborům revolučních stran. Kadetští profesori zaprodávající vědu lidem Dubasovova ražení dospěli tak daleko, že slovo „diktatura“ překládali slovy „zvýšená ochrana“. „Lidé vědy“ překrucovali dokonce i svou gymnazijní latinu, aby degradovali revoluč-

* Sebrané spisy 11, Praha 1982, s. 144—146. *Red.*

ní boj. Diktatura znamená — vemte to už, páni kadeti, jednu provždy na vědomí — neomezenou moc opírající se o sílu, nikoli o zákon. Jakákoli moc, která zvítězí v občanské válce, může být jedině diktaturou. Jde však o to, že existuje diktatura menšiny nad většinou, hrstky policajtů nad lidem, a existuje diktatura obrovské většiny lidu nad hrstkou tyranů a těch, kteří odírají lid a uzurpují moc lidu náležející. Páni kadeti svým vulgárním překrucováním vědeckého pojmu „diktatura“, svým pokřikem proti násilí zleva v době, kdy bylo rozpoutáno nejnezákonnější, nejpodlejší násilí zprava, jasně ukázali, na čí straně stojí tito „stoupenec dohody“ v zostřeném revolučním boji. Když se boj rozhořívá, „stoupenec dohody“ se zbaběle utíká schovat. Když revoluční lid zvítězil (17. října), „stoupenec dohody“ vylézá z díry, chvástavě se napařuje, bohapustě žvaní a křičí jako u vytržení, jaká to byla „slavná“ politická stávka. Když zvítězí kontrarevoluce, začne „stoupenec dohody“ zahrnovat poražené licoměrnými domluvy a poučnými lekcemi. Vítězná stávka byla „slavná“. Poražené stávky byly zločinné, divoké, nesmyslné a anarchistické. Poražené povstání bylo šílenstvím, výbuchem živelnosti, barbarstvím a nesmyslem. Politické svědomí a politický rozum „stoupenec dohody“ zkrátka spočívají v tom, že se plazí před těmi, kdo jsou zrovna silnější, že se plete bojujícím pod nohama, překáží hned jedné a hned druhé straně, otupuje ostří boje a otupuje revoluční vědomí lidu, odhodlaně bojujícího za svobodu.«*

Dále. Bude nanejvýš aktuální ocitovat výklad diktatury, který byl namířen proti panu R. Blankovi^[3]. Tentokrát R. Blank v listu formálně nestranickém, ale v podstatě menševickém¹⁴³ vykládal roku 1906 názory menševiků a chválil je za to, že »se snaží uvést sociálně demokratické hnutí v Rusku na tutéž cestu, po níž se ubírá celá meziná-

* Srov. Sebrané spisy 12, Praha 1983, s. 304—305. *Red.*

rodní sociální demokracie v čele s velkou Sociálně demokratickou stranou Německa«.

To jinými slovy znamená, že R. Blank, stejně jako kadeti, stavěl proti bolševikům jako nerozumným, nemarxistickým, rebelantským a podobným revolucionářům »rozumné« menševiky, přičemž vydával i německou sociálně demokratickou stranu za menševickou. To je běžná metoda mezinárodního směru sociálliberalů, pacifistů a jim podobných, kteří ve všech zemích vychvalují reformisty, oportunisty, kautskisty a longuetisty jako »rozumné« socialisty proti »šílenství« bolševiků.

Panu R. Blankovi jsem v uvedené brožuře z roku 1906 odpověděl takto:

»Pan Blank srovnává dvě období revoluce v Rusku: první zahrnuje zhruba říjen až prosinec 1905. To je období revoluční vichřice. Druhé je nynější, které jistě právem můžeme nazvat obdobím kadetských vítězství ve volbách do dумы, nebo případně — odvážíme-li se trochu předběhnout události — obdobím kadetské dумы.

O tomto období pan Blank říká, že opět nadešel čas myšlení a rozumu a že je možné vrátit se k uvědomělé, plánovité a systematické činnosti. Naproti tomu první období charakterizuje pan Blank jako období, kdy se teorie a praxe rozcházejí. Vytratily se všechny sociálně demokratické zásady a ideje, byla zapomenuta taktika, kterou vždycky hlásali zakladatelé ruské sociální demokracie, a dokonce byly od základů vyvráceny samy pilíře sociálně demokratického světového názoru.

Toto stěžejní tvrzení pana Blanka je faktografické: Celá teorie marxismu se prý v období revoluční vichřice rozešla s „praxí“.

Je tomu opravdu tak? Co je hlavním a stěžejním „pilířem“ marxistické teorie? Tvrzení, že jedinou důsledně revoluční třídou soudobé společnosti, a proto v kterékoli revoluci třídou pokrokovou je proletariát. Naskytá se otázka, zda revoluční vichřice tento „pilíř“ sociálně de-

mokratického světového názoru od základů nevyvrátí Naopak, vichřice jej skvěle podepřela. Právě proletariát byl v tomto období hlavním, zpočátku dokonce téměř jediným *bojovníkem*. Snad poprvé ve světových dějinách buržoazní revoluce vyznačovala tím, že v ní bylo v obrovském měřítku, které nemá dokonce ani ve vyspělejších kapitalistických zemích precedentu, použito ryze proletářského bojového prostředku — masové politické stávkové. Proletariát se pustil do bezprostředního revolučního boje právě v době, kdy páni Struvové a Blankové vyzývali, aby se šlo do Bulyginovy dумы, kdy kadetští profesori vyzývali studenty, aby studovali. Proletariát svým proletářským bojovým prostředkem vybojoval Rusku celou tu s odpuštěním, „ústavu“, která se od té doby jen komoloklešťuje a mrzačí. Proletariát použil v říjnu 1905 právo onoho taktického způsobu boje, o němž se *půl roku před tím* mluvilo v rezoluci *bolševického* III. sjezdu SDDSR která kladla zvláštní důraz na důležitost spojení masové politické stávky s povstáním; a právě toto spojení je charakteristické pro celé období „revoluční vichřice“, pro celé poslední čtvrtletí roku 1905. Náš ideolog maloburžoazie tedy nanejvýš bezostyšně a do nebe volajícím způsobem překroutil skutečnost. Neuvedl ani jediný fakt, který by svědčil o tom, že se marxistická teorie a praktické zkušenosti z období „revoluční vichřice“ navzájem rozcházejí; pokusil se zатуšovat nejpodstatnější rys této vichřice který právě skvěle potvrdil správnost „všech sociálně demokratických zásad a idejí“, „všechny pilíře sociálně demokratického světového názoru“.

V čem však vězí skutečná příčina, jež pána Blanka přivedla až k onomu nehoráznému, nesprávnému názoru, že se v období „vichřice“ vytratily všechny marxistické zásady a ideje? Rozbor této okolnosti je velmi zajímavý: znovu a znovu před námi odhaluje pravou podstatu maloburžoaznosti v politice.

Čím se nejvíce lišilo období „revoluční vichřice“ oc

nynejšího, „kadetského“ období z hlediska různých metod politické činnosti, z hlediska různých metod dějino-
tvorné činnosti lidu? Především a hlavně tím, že se v ob-
dobí „vichřice“ používalo některých zvláštních metod té-
to tvůrčí činnosti, jež byly jiným obdobím politického
života cizí. Nejpodstatnější z těchto metod jsou: 1. *lid*
„uchvacuje“ politickou svobodu — uplatňuje ji bez jakých-
koli oprávnění a zákonů a bez jakýchkoli omezení (svobo-
da shromažďování, i když jen na univerzitách, svoboda
tisku, spolčování, sjezdů atd.); 2. jsou vytvořeny nové or-
gány *revoluční moci* — sověty dělnických, vojenských, že-
lezničářských a rolnických zástupců, nové vesnické
i městské mocenské orgány atd. atd. Tyto orgány vytváře-
ly výlučně *revoluční* vrstvy obyvatelstva, a to mimo jaké-
koli zákony a normy, ryze revoluční cestou jakožto pro-
dukt svébytné tvůrčí aktivity lidu, jako projev iniciativy
lidu, který se zbavil nebo se právě zbavoval starých poli-
cejních pout. Byly to přece jen — přes všechnu svou zá-
rodečnost, živelnost, nevyhraněnost a neujasněnost slože-
ní i působnosti — právě orgány *moci*. Počínaly si jako
orgány moci, když například zabíraly tiskárny (Petro-
hrad) a zatýkaly policejní úředníky, kteří revolučnímu li-
du bránili v uplatňování jeho práv (takové případy se
vyskytly i v Petrohradě, kde byl příslušný orgán nové
moci nejslabší a stará moc nejsilnější). Počínaly si jako
mocenské orgány i tehdy, když se obracely ke všemu lidu
s výzvou, aby neodevzdával staré vládě peníze. Konfisko-
valy peněžní fondy staré vlády (stávkové výbory železni-
čářů na jihu) a používaly je pro potřeby nové, lidové
vlády. Ano, to byly nepochybně zárodky nové, lidové, či
chcete-li, revoluční vlády. Svým sociálně politickým cha-
rakterem to byla zárodečná forma diktatury revolučních
sil lidu. Žasnete, pane Blanku a pane Kizevettere, že? Ne-
vidíte tu asi žádnou „zvýšenou ochranu“, která pro bur-
žoazii znamená totéž co diktatura. Ale už jsme vám řekli,
že nemáte nejmenší ponětí o vědeckém pojmu diktatura.

Hned vám jej vysvětlíme, ale nejdřív si ještě ukážeme *třetí „metodu“* činnosti v období „revoluční vichřice“, spočívající v tom, že *lid používá násilí proti těm, kdo se dopouštějí násilí vůči lidu.*

Mocenské orgány, které jsme popsali, byly zárodečnou formou diktatury, neboť neuznávaly *žádnou* jinou moc a *žádný* zákon, *žádnou* normu, ať už stanovené kýmkoli. Neomezená moc stojící mimo zákon a opírající se o sílu, moc v pravém smyslu slova — to je právě diktatura. Jenže síla, o níž se opírala a snažila se opřít tato nová moc, nebyla silou spočívající na bodácích, jichž se zmocnila hrstka žoldáků, nebyla silou opírající se o policii, nebyla silou spočívající na penězích ani silou opírající se o kteroukoli z dřívějších institucí. Nic takového. Nové orgány nové moci neměly k dispozici ani zbraně, ani peníze, ani staré instituce. Jejich síla neměla nic společného se starými mocenskými nástroji — dovedete si to představit, pane Blanku a pane Kizevettere? Neměla nic společného se „zvýšenou ochranou“, pokud se tím nerozumí zvýšená ochrana lidu před jeho útlakem ze strany policejních a jiných orgánů starého režimu.

Tak o co se tedy tato síla opírala? Opírala se o lidové masy. To je *základní* rozdíl mezi touto novou mocí a všemi dřívějšími orgány staré moci. Ony byly orgány moci menšiny nad lidem, nad masami dělníků a rolníků. Toto byly orgány moci lidu, dělníků a rolníků, nad menšinou, nad hrstkou policejních násilníků, nad skupinou privilegiovaných šlechticů a vysokých úředníků. V tom je rozdíl mezi diktaturou *nad* lidem a diktaturou revolučního *lidu* — dobře si to zapamatujte, pane Blanku a pane Kizevettere! Stará moc jakožto diktatura menšiny se mohla udržovat výhradně s pomocí policejních úskoků, výhradně tak, že lidové masy byly z jakékoli účasti na moci, z jakékoli kontroly nad ní vyloučeny a vyřazeny. Stará moc masám soustavně nedůvěřovala, bála se veřejného mínění a udržovala se podvodem. Nová moc jakožto diktatura

obrovské většiny se mohla udržet a držela se jen a jen proto, že měla důvěru širokých mas, jen a jen proto, že co nejpřístupnějším, co nejširším a nejučinnějším způsobem přibírala k účasti na moci všechen lid. Žádné zastírání, žádné tajnosti, žádné regule, žádné formality. Jsi pracující? Chceš bojovat za to, aby se Rusko zbavilo hrstky policejních násilníků? Pak jsi náš soudruh. Zvol si svého zástupce, teď hned, okamžitě; zvol si ho podle vlastního uvážení a my ho ochotně a s radostí přijmeme mezi sebe — mezi plnoprávné členy našeho sovětu dělnických zástupců, do rolnického výboru, do sovětu vojenských zástupců atd. atd. Je to moc pro všechny, která před masami nic neskrývá, je přístupná masám, jež jsou jejím bezprostředním zdrojem, je to přímý a bezprostřední orgán lidových mas a jejich vůle. Taková byla nová moc či přesněji řečeno její zárodečné formy, neboť vítězství staré moci velmi záhy udupalo výhonky této mladé rostliny.

Možná že se, pane Blanku nebo pane Kizevettere, zeptáte, co s tím má společného „diktatura“, co s tím má společného „násilí“. Cožpak má obrovská masa zapotřebí používat násilí vůči hrstce, cožpak desetimilióny a stamilióny mohou být diktátory nad tisíci či nad desetitisíci?

Takovou otázku kladou obvykle lidé, kteří se poprvé setkali s termínem diktatura ve významu, který je pro ně nový. Lidé si zvykli vidět jen policejní moc a pouze policejní diktaturu. Zdá se jim divné, že by mohla existovat moc bez jakékoli policie, že by mohla existovat nepolicejní diktatura. Říkáte, že milióny nemají zapotřebí používat násilí vůči tisícům? To se mýlíte a mýlíte se proto, že nezkoumáte jev v jeho vývoji. Zapomínáte, že nová moc nepadá z nebe, ale vyrůstá, vzniká vedle moci staré, v opozici vůči ní a v boji proti ní. Bez násilí vůči násilníkům, kteří mají v rukou nástroje a orgány moci, nelze lid násilníků zbavit.

Uvedu vám, pane Blanku a pane Kizevettere, maličký a jednoduchý příklad, abyste mohli pochopit tuto vele-

moudrost, která je kadetským rozumem nepochopitelná a z níž kadetské myšlení dostává závrať. Představte si, že Avramov týrá a mrzačí Spiridonovovou*. Na její straně jsou dejme tomu desítky a stovky neozbrojených lidí. Na straně Avramova je hrstka kozáků. Co by udělal lid, kdyby se týrání Spiridonovové nedělo za zdí mučírny? Použil by proti Avramovovi a jeho společníkům násilí. Přitom by možná přišlo o život několik bojovníků, které by Avramov zastřelil, ale nakonec by lid Avramova a kozáky násilím odzbrojil a se vši pravděpodobností by přitom některé z těchto bestii v lidské podobě na místě zabil a ostatní by vsadil do nějakého vězení, aby jim znemožnil dál řídit, a předal je soudu lidu.

Tak se tedy podívejte, pane Blanku a pane Kizevettere: Když Avramov s kozáky mučí Spiridonovovou, je to vojensko-policejní diktatura nad lidem. Když revoluční lid (který je schopen proti násilníkům bojovat, a ne jen přesvědčovat, poučovat, vyslovovat politování, odsuzovat, naříkat a fňukat, lid, který není šosácky omezený, ale revoluční) použije vůči Avramovovi a Avramovům násilí, je to diktatura revolučního lidu. Je to *diktatura*, protože je to moc lidu nad Avramovem, moc neomezená žádnými zákony (maloměšťák by se stavěl patrně proti tomu, aby byla Spiridonovová vyrvána Avramovovi násilím: „Nebylo by to snad protizákonné?“ Máme takový „zákon“, který nás opravňuje zabíjet Avramovy? Nevytvořili snad někteří maloburžoazní ideologové teorii neprotivení se zlu násilím?). Vědecký pojem diktatura neznamena nic jiného než ničím nespoutanou moc, která není omezena žádnými zákony, absolutně žádnými předpisy a která se přímo opírá o násilí. *Nic jiného než toto* pojem „diktatura“ neznamena — dobře si to zapamatujte, páni kadeti. Dále — v příkladu, který jsme uvedli, jde právě o diktaturu li-

* M. A. Spiridonovová byla při svém zatčení v roce 1906 kozáckým důstojníkem Avramovem brutálně týrána. *Čes. red.*

du, neboť lid, masy obyvatelstva, které nejsou nijak zorganizovány a shromáždily se na daném místě „náhodou“, samy a přímo zasahují do událostí, samy soudí a trestají, užívají moci a vytvářejí nové revoluční právo. A to je konečně diktatura právě *revolučního* lidu. Proč jenom revolučního, a ne všeho lidu? Protože mezi vším lidem, neustále a velmi krutě strádajícím brutálními činy Avramovů, jsou lidé fyzicky zdeptaní, zastrašení a duševně zlomení, například teorií o neprotivení se zlu násilím, nebo prostě zlomení ne teorií, ale předsudky, zvyky, rutinou, lidé lhostejní, prostě v pravém smyslu slova šosáci, maloměštáci, kteří mají spíše sklon vyhnout se boji na ostří nože, jít lhostejně kolem nebo se dokonce schovat (aby se nepřipletli ke rvačce a taky něco neslízli!). Proto tedy diktaturu neuskutečňuje všechen lid, nýbrž jen lid revoluční, který se však ostatního lidu ani v nejmenším nebojí, ale odhaluje před ním do všech podrobností důvody svého počínání a ochotně přibírá *všechen* lid k účasti nejen na správě státu, nýbrž i na moci, k přímé účasti na budování státu.

Jednoduchý příklad, který jsme zvolili, tedy obsahuje *všechny prvky* vědeckého pojmu „diktatura revolučního lidu“, ale také pojmu „vojensko-policejní diktatura“. Od tohoto jednoduchého příkladu, pochopitelného dokonce i učenému kadetskému profesorovi, můžeme přejít ke složitějším jevům společenského života.

Revoluce v úzkém, přímém smyslu tohoto slova je právě takové období v životě lidu, kdy za staletí nashromážděné rozhořčení nad počínáním Avramovů vytryskne na povrch v podobě *činů*, a ne slov, a to *činů miliónových lidových mas*, a nikoli jednotlivců. Lid se probouzí a pozvedá, aby se od Avramovů osvobodil. Lid zbavuje nesčetné Spiridonovové v Rusku Avramovů, uplatňuje proti Avramovům násilí, chápe se moci nad Avramovy. Nejde to ovšem tak jednoduše a „naráz“, jak tomu bylo v příkladu, který jsme pro pana profesora Kizevettera zjednodušili.

Boj lidu proti Avramovům, boj v úzkém, přímém smyslu slova, tento akt, jímž lid svrhne Avramovy ze své šíje, se vleče celé měsíce a léta „revoluční vichřice“. A právě toto svrhávání Avramovů z šíje lidu je reálným obsahem toho, čemu se říká velká ruská revoluce. Z hlediska metod dějnotvorné činnosti bere na sebe toto svrhávání formy, které jsme právě popsali, když jsme mluvili o revoluční vichřici, a to: lid uchvátí politickou svobodu, tj. svobodu, jejímuž uplatňování stáli Avramovové v cestě; lid vytvoří novou, revoluční moc, moc nad Avramovy, moc nad násilníky starého policejního režimu; lid použije vůči Avramovům násilí, aby byli všichni tito divocí psi, všichni ti Avramovové, Durnovové, Dubasovové, Minové a další jim podobní odstraněni, odzbrojeni a zneškodněni.

Jestlipak je správné, že lid používá takových nezákonných, neregulérních, neplánovitých a nesystematických způsobů boje, jako je uchvácení svobody, vytvoření nové, formálně nikým neuznané a revoluční moci, že používá vůči utlačovatelům lidu násilí? Ano, to je velmi správné. To je nejvyšší projev boje lidu za svobodu. To je ona slavná doba, kdy se sny nejlepších lidí Ruska o svobodě mění v činy, v činy lidových mas samých, a ne pouhých osamocených hrdinů. Je to právě tak správné, jako je (v našem příkladu) správné, že dav vysvobodil Spiridonovovou ze spárů Avramova, že Avramova násilím odzbrojil a zneškodnil.

Ale zde se právě dostáváme k vlastní podstatě skrytých myšlenek a obav kadetů. Kadet je ideologem maloměšťáctví právě proto, že se na politiku, na osvobození všeho lidu, na revoluci dívá očima maloměšťáka, který by v našem příkladu o týrání Spiridonovové Avramovem zadržoval dav, radil mu nepřestupovat zákon, nespěchat s vysvobozením oběti z rukou katana, jednajícího ve jménu zákonné moci. V našem příkladu by přirozeně takový maloměšťák byl přímo mravní zrůdou, avšak v celospolečenském měřítku je mravní zrůdnost maloměšťáka na-

prosto ne individuální, nýbrž sociální vlastností — to zde opakujeme — vlastností podmíněnou patrně vštípenými předsudky maloměšťácky pojaté buržoazní právní vědy.

Proč pan Blank nepovažuje ani za potřebné dokazovat své tvrzení, že v období „vichřice“ byly všechny marxistické zásady zapomenuty? Protože překrucuje marxismus na brentanismus¹⁴⁴ a považuje pak za nemarxistické také „zásady“, jako je uchvácení svobody, vytvoření revoluční moci, použití násilí lidem. Takový názor čiší z celého článku pana Blanka, a nejenom Blanka samého, nýbrž všech kadetů, všech autorů z liberálního a radikálního tábora až po bernsteinovce z týdeníku *Bez zaglavija*¹⁴⁵, pana Prokopoviče, paní Kuskovovou a tutti quanti*, kteří nyní tolik vychvalují Plechanova za jeho lásku ke kadetům.

Podívejme se, jak tento názor vznikl a proč musel vzniknout.

Vznikl přímo z bernsteinovské nebo, šíře vzato, z oportunistické koncepce západoevropské sociální demokracie. Omyly této koncepce, které systematicky a v celé šíři odhalili „ortodoxové“ na Západě, se nyní „nenápadně“, v jiném hávu a z jiných pohnutek přenášejí do Ruska. Bernsteinovci přijímali a přijímají marxismus s *výjimkou* jeho bezprostřední revoluční stránky. V parlamentním boji nespátřují jeden z bojových prostředků, vhodný zejména v určitých historických údobích, nýbrž hlavní a téměř výlučnou formu boje, činící „násilí“, „uchvácení“ a „diktaturu“ zbytečnými. A tuhle vulgární maloměšťáckou zkomoleninu marxismu přenášejí dnes do Ruska lidé jako pan Blank a ostatní liberální velebitelé Plechanova. Zvykli si na tuto zkomoleninu tak, že už ani nepovažují za nutné dokazovat své tvrzení, že v období revoluční vichřice byly zapomenuty marxistické zásady a ideje.

Proč musel takový názor vzniknout? Protože nejvíce

* — všechny jim podobné. *Red.*

odpovídá třídnímu postavení a zájmům maloburžoazie. Ideolog „očistěné“ buržoazní společnosti připouští *všechny* metody boje sociální demokracie *kromě právě těch, které revoluční lid používá v dobách „vichřice“* a které schvaluje a pomáhá uplatňovat revoluční sociální demokracie. Zájmy buržoazie vyžadují, aby se proletariát zúčastnil boje proti samoděržaví, ale jen takovým způsobem, aby tato účast nepřerostla v hegemonii proletariátu a rolnictva, jen tak, aby tato účast úplně neodstranila staré, absolutisticko-feudální a policejní orgány moci. Buržoazie si přeje tyto orgány zachovat, chce je pouze podřídit své přímé kontrole — potřebuje je *proti proletariátu*, kterému by jejich úplné odstranění příliš usnadnilo jeho proletářský boj. Proto tedy zájmy buržoazie jako třídy vyžadují existenci monarchie i horní sněmovny, vyžadují, aby se zabránilo diktatuře revolučního lidu. Bojů proti samoděržaví, říká buržoazie proletariátu, ale nedotýkej se starých orgánů moci, ty já potřebuji. Bojů „na půdě parlamentu“, tj. v mezích, které ti předepíšu po dohodě s monarchií, bojů prostřednictvím organizací, ale ne takových, jako jsou všeobecné stávkové výbory, sověty dělnických a vojenských zástupců apod., nýbrž prostřednictvím takových, jež připouští, vymezuje a v poměru ke kapitálu zneškodňuje zákon, který jsem vydala po dohodě s monarchií.

Z toho jasně vyplývá, proč buržoazie mluví o období „vichřice“ tak pohrdavě, přezíravě, zlobně a nenávistně, kdežto o období konstitucionalismu ochraňovaného Dubasovem tak nadšeně, uchváceně a s tak nesmírnou zamilovaností maloměšťáka . . . do reakce. Jde tu stále o jednu a tutéž vlastnost kadetů: rádi by se opřeli o lid, ale bojí se jeho revoluční aktivity.

Je rovněž jasné, proč se buržoazie víc než ohně bojí opakování „vichřice“, proč ignoruje a zastírá prvky nové revoluční krize, proč podporuje a šíří mezi lidem konstituční iluze.

Teď jsme již dokonale vysvětlili, proč pan Blank a je

mu podobní prohlašují, že v období „vichřice“ byly zapomenuty všechny marxistické zásady a ideje. Pan Blank, stejně jako všichni maloměšťáci, uznává marxismus s *výjimkou* jeho revoluční stránky, uznává sociálně demokratické metody boje s *výjimkou* metod nejrevolučnějších a bezprostředně revolučních.

Postoj pana Blanka k období „vichřice“ je nanejvýš charakteristický jako ilustrace buržoazního nepochopení proletářského hnutí, buržoazního strachu z ostrého a rozhodného boje, buržoazní nenávisti ke všem projevům radikálního, v nejvlastnějším smyslu slova revolučního způsobu řešení sociálně historických problémů, bořícího staré instituce. Pan Blank se prozradil a prozradil hned celou svou buržoazní omezenost. Doslechl se a dočetl, že sociální demokraté dělali v období vichřice „chyby“, honem si pospíšil z toho vyvodit závěr a sebevědomě prohlásit způsobem nepřipouštějícím odpor ani jakékoli zdůvodňování, že byly zapomenuty všechny „zásady“ marxismu (o kterých nemá ani ponětí!). Pokud jde o „chyby“, rádi bychom poznamenali: Bylo snad někdy ve vývoji dělnického hnutí, ve vývoji sociální demokracie takové období, kdy se nedělaly takové či onaké chyby? Kdy se nevyskytovaly takové či onaké úchylinky doprava nebo doleva? Cožpak dějiny parlamentního období boje německé sociální demokracie — onoho období, které se všem omezeným buržoům na celém světě zdá nejzazší mezí, kterou už nelze překročit! — nejsou snad plny takových chyb? Kdyby pan Blank nebyl v otázkách socialismu úplným ignorantem, snadno by si vzpomněl jak na Mülberga, tak na Dühringa, jak na záležitost s Dampfersubvention¹⁴⁶, tak na „mladé“¹⁴⁷, na bernsteinismus a na mnoho a mnoho jiného. Jenže pro pana Blanka není důležité studovat skutečný průběh vývoje sociální demokracie, on jenom potřebuje minimalizovat rozmach proletářského boje, aby mohl vynášet do nebe buržoazní ubohost své kadetské strany.

Ale i když se na věci podíváme z hlediska odchylek sociální demokracie od její obvyklé, „normální“ cesty, uvidíme, že i po této stránce vykazuje období „revoluční vichřice“ ve srovnání s dřívějším obdobím *větší*, nikoli menší semknutost a ideovou jednotu sociální demokracie. Taktika období „vichřice“ neodválila, nýbrž navzájem sblížila obě křídla sociální demokracie. Místo někdejších názorových neshod se dospělo k jednotě názorů na ozbrojené povstání. Sociální demokraté obou frakcí pracovali v sovětech dělnických zástupců, v těchto svérázných orgánech zárodečné revoluční moci, přibírali k práci v těchto sovětech vojáky a rolníky a vydávali společně s maloburžoazními revolučními stranami revoluční manifesty. Dřívější spory předrevolučního období vystřídala solidarita v praktických otázkách. Vzestup revoluční vlny zatlačil názorové neshody do pozadí, vynutil si uznání bojové taktiky, odsunul stranou otázku dumy a dal na pořad otázku povstání, sblížil při bezprostřední a naléhavé práci sociální demokracii a revoluční buržoazní demokracii. V listu *Severnyj golos*¹⁴⁸ menševici společně s bolševiky vyzývali ke stávce a k povstání a vyzývali dělníky, aby pokračovali v boji, dokud neuchopí moc. Revoluční situace sama napovídala praktická hesla. Spory se týkaly jen detailů při hodnocení událostí: tak například *Načalo*¹⁴⁹ považovalo sověty dělnických zástupců za orgány revolučních samospráv, kdežto *Novaja žižň*¹⁵⁰ za zárodečné orgány revoluční moci, spojující proletariát a revoluční demokracii. *Načalo* se přiklánělo k diktatuře proletariátu, *Novaja žižň* hájila demokratickou diktaturu proletariátu a rolnictva. Ale cožpak takové a podobné neshody uvnitř sociální demokracie nevidíme v kterémkoli vývojovém období kterékoli evropské socialistické strany?

Ne — zkreslený výklad pana Blanka, jeho do nebe volající falzifikaci nedávné minulosti si lze vysvětlit jen a jedině tím, že tu máme co činit přímo s ukázkou samolibé buržoazní omezenosti, jíž se období revoluční vichřice

zdají být šílenstvím („byly zapomenuty všechny zásady“, „samo myšlení a zdravý rozum ustupují do pozadí“), kdežto období potlačení revoluce a maloměšťáckého „pokroku“ (pod ochranou Dubasovů) se jí jeví jako období rozumné, uvědomělé a plánovité činnosti. Toto srovnávací hodnocení obou období (období „vichřice“ a období kadetského) se vine celým článkem pana Blanka jako červená nit. Když dějiny lidstva uhánějí kupředu rychlostí lokomotivy, je to „vichřice“, „přívál“, pak „mizí“ všechny „zásady a ideje“. Když dějiny postupují kupředu rychlostí koňského potahu, je to přímo ztělesněný rozum a plánovitost. Když masy lidu začnou samy, s celou svou nedotčenou primitivností, s přirozenou a poněkud drsnou rozhodností tvořit dějiny, uskutečňovat přímo a okamžitě „zásady a teorie“, buržoa dostává strach a lamentuje, že „rozum ustupuje do pozadí“. (Není tomu právě naopak, vy hrdinové maloměšťáctví? Neprojevuje se v dějinách právě v takových chvílích rozum mas, a ne jen rozum jedinců? Nestává se právě tehdy rozum mas živoucí, činnou, a nikoli kabinetní silou?) Když je bezprostřední hnutí mas zdeptáno střelením, exekucemi, masakry, nezaměstnaností a hladem, když z děr vylézají za peníze Dubasovů vydržované štěnice profesorské vědy a začínají jednat *za lid*, *jménem mas* a přitom zaprodávají a zrazují jejich zájmy hrstce privilegovaných, tu se rytířům maloměšťáctví zdá, že opět nastalo období pokojného a klidného pokroku, že „nadchází čas myšlení a rozumu“. Buržoa se nikdy a nikde nezapře: vezměte si časopis Poljarnaja zvezda¹⁵¹ nebo list Naša žizň, pročtěte si Struveho nebo Blanka a všude uvidíte jedno a totéž, omezené, profesorsky pedantské, byrokraticky zkostnatělé hodnocení revolučních a reformistických období. První z nich jsou pro ně obdobími šílenství, tolle Jahre, obdobími, kdy myšlení a rozum ustupují do pozadí. Druhá jsou obdobími „uvědomělé, systematické“ činnosti.

Nesnažte se má slova vykládat jinak, než jak byla myš-

lena. Netvrďte, že mluvím o tom, kterému období dávají páni Blankové přednost. Vůbec nejde o to dávat něčemu přednost, protože střídání historických období na našem subjektivním preferování nezávisí. Jde o to, že páni Blankové *při analýze rysů* toho či onoho období (zcela nezávisle na tom, čemu dáváme přednost nebo s čím sympatizujeme) nestoudně *překrucují pravdu*. Jde o to, že právní revoluční období se vyznačují větší šíří, větším bohatstvím, větší uvědomělostí, větší plánovitostí, větší systematickostí, větší smělostí a větším prohloubením dějnotvorné činnosti oproti obdobím maloměšťáckého, kadetského, reformistického pokroku. Ale páni Blankové stavějí věci na hlavu! Vydávají ubohou přízemnost za velkou dějnotvornou činnost. Nečinnost ušlápnutých nebo zdeptaných mas považují za triumf „systematické“ činnosti byrokratů, buržoá. Křičí, že se vytratilo myšlení a rozum, když místo období, kdy všelijací kancelářští úředníci a liberální penny-a-liners (pisálkové, kterým se platí od řádky) rozpítávají návrhy zákonů, nadchází období bezprostřední politické činnosti „prostého lidu“ který bez okolků, přímo a okamžitě rozbíjí orgány útlaku lidu, uchvacuje moc a bere si to, o čem se soudilo, že patří všemožným okrádačům lidu, zkrátka, když se myšlení a rozum miliónů zdeptaných lidí právě naopak probouzejí a probouzejí se ne proto, aby si lidé jen četli v knížkách, ale aby konali životně důležité a člověka důstojné činy, aby tvořili dějiny.«*

Takové byly spory o diktatuře v letech 1905—1906 v Rusku.

Páni Dittmannové, Kautští, Crispianové a Hilferdingové v Německu, Longuet a spol. ve Francii, Turati a jeho přátelé v Itálii, MacDonaldové a Snowdenové v Anglii apod. uvažují o diktatuře v podstatě naprosto stejně jako pan R. Blank a kadeti roku 1905 v Rusku. Nechápu, co

* Srov. Sebrané spisy 12, Praha 1983, s. 330—344. Red.

je diktatura, nedovedou ji připravovat a nejsou s to ji pochopit a uskutečňovat.

20. 10. 1920

*Otištěno 9. listopadu 1920
v časopisu *Kommunističeskij
internacional*, č. 14
Podepsán *N. Lenin**

Podle rukopisu

N Á V R H U S N E S E N Í
R A D Y P R Á C E A O B R A N Y
O O B N O V Ě
B A L T S K É H O L O Ď S T V A¹⁵²

Petrohradskému sovětu a speciálně petrohradskému výboru obrany, tj. jeho předsedovi soudruhu Zinovjevovi, se ukládá věnovat zvláštní pozornost urychlené obnově Baltského loďstva a koordinaci úsilí všech institucí, které při tom mohou pomoci, skoncovat se všemi průtahy a zajistit účinný dohled, aby práce postupovala rychle a úspěšně.

Zprávu předsednictva petrohradského sovětu a soudruha Raskolnikova o tom, jaká opatření učinili a jakou pracovní metodu zavedli, podají do čtrnácti dnů Raskolnikov a Sudakov (mohou tak učinit i písemně).

*Napsáno 23. října 1920
Poprvé otištěno v neúplném
znění 23. února 1938
v Pravdě, č. 53*

*V plném znění otištěno poprvé
podle rukopisu*

NÁVRH USNESENÍ
RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ
O PRACOVNÍCH NORMÁCH
A PŘÍDĚLU POTRAVIN
PRO ZAMĚSTNANCE
SOVĚTSKÝCH ORGÁNŮ¹⁵³

Komisi složené ze soudruhů

Avaněsova

+

Nogina Golcmana

Chalatova

Gindina

Fina

se ukládá:

a/ shromáždit údaje o faktických zásobách potravin a o zásobování zaměstnanců různých sovětských orgánů ve srovnání s dělníky (včetně zásobování na černém trhu);

b/ projednat opatření k dosažení větší plynulosti a pořádku v této oblasti;

c/ předložit návrh na personální složení a na statut komise, jež bude mít za úkol stanovit systemizaci různých institucí a prozkoumat pracovní normy zaměstnanců sovětských orgánů, jejich počet, výsledky jejich práce atd.

Napsáno 23. října 1920

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

N Á V R H U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A
Ú V K S R (b) ¹⁵⁴

1. Zveřejnit nejpozději do dvou dnů v tisku zprávu o kontrolní komisi¹⁵⁵, velmi podrobnou a slavnostní. Uložit Bucharinovi a Dzeržinskému.

2. Požádat Dzeržinského a Preobraženského, aby pracovali alespoň tři hodiny denně v kontrolní komisi a opravdu z ní udělali skutečný orgán stranického a proletářského svědomí.

3. Okamžitě začít s vydáváním periodika *Diskussionnyj listok*^[17] a věnovat mu zvýšenou pozornost; uložit to jmenovitě Bucharinovi a Preobraženskému.

4. Jako zvláštní úkol doporučit kontrolní komisi, aby pozorně a s individuálním přístupem, často až tak, jako by šlo o nemocné, jednala s příslušníky takzvané opozice, kteří v souvislosti s neúspěchy ve své státnické nebo stranické kariéře prožívají duševní krizi. Musí je uklidnit, soudružsky jim celou věc vysvětlit, najít pro ně (bez nařizování) takovou práci, která by vyhovovala jejich psychickému založení, dát v této věci rady a pokyny organizačnímu výboru ÚV apod.

*Napsáno 26. října 1920
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

O ORGANIZACI SPOJENÍ MEZI HOSPODÁŘSKÝMI LIDOVÝMI KOMISARIÁTY

1

NÁVRH USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ¹⁵⁶

Svolat předběžnou poradu o tom, jak zajistit organizační spojení mezi všemi hospodářskými lidovými komisariáty.

Všem hospodářským lidovým komisariátům, zejména lidovým komisariátům zásobování, dopravy a zemědělství a Nejvyšší národohospodářské radě, se ukládá, aby na pondělí 1. listopadu připravily pro poradu údaje o všech dosavadních meziresortních hospodářských komisích a stručnou zprávu o výsledcích jejich práce.

Napsáno 26. října 1920

2

KONCEPT NÁVRHŮ

1. Téže trojici (Avaněsov + Larin + Popov)¹⁵⁷ se ukládá, aby podrobněji prozkoumala z hlediska personálního složení, charakteru prací apod. všechny komise, roztrídila je, udělala závěry v tom smyslu, jak by se tyto komise daly sloučit a zjednodušit, a podala nám o tom v sobotu 6. listopadu zprávu.

2. Ukládá se (1) Ústřední výrobní komisi
- (2) Státní komisi pro elektrifikaci Ruska

(3) Komisi pro využití

(4) a lidovému komisariátu zemědělství
připravit v naší komisi zprávu o *charakteru a výsledcích* jejich činnosti z *hlediska celkového hospodářského plánu* celé RSFSR a na *příštím zasedání* (6. listopadu) sdělit,

(a) v jakém termínu může být zpráva hotova

(b) jaké budou hlavní body (nebo hlavní obsah) jejich zprávy z hlediska celkového hospodářského plánu RSFSR (pokud možno předložit teze zprávy písemně).

Napsáno 1. listopadu 1920

Poprvé otištěno roku 1945

v publikaci Leninskij sbornik XXXV

Podle rukopisu

N Á V R H U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)
O H L A V N Í M V Ý B O R U
P R O P O L I T I C K O U O S V Ě T U¹⁵⁸

V usnesení ústředního výkonného výboru se jednoznačně mluví o »sjednocení *veškeré politickoosvětové práce*« v RSFSR¹⁵⁹.

Politické byro ústředního výboru KSR, bezvýhradně uznávajíc nutnost takového sjednocení, především konstatuje, že toto sjednocení je možné chápat jedině v tom smyslu, že se zachová, posílí a rozšíří nejen samostatnost stranické organizace, ale i její vedoucí, řídicí a dominující postavení na všech úsecích činnosti lidového komisariátu školství a osvěty bez výjimky.

Realizaci usnesení ústředního výkonného výboru je třeba rozdělit na dvě části: Okamžitě předložit radě lidových komisařů návrh na sjednocení institucí, které jsou jmenovitě uvedeny v usnesení ÚVV.

Vypracovat tento návrh hned zítra, 29. října, za účasti dvou členů ústředního výboru — Bucharina a Preobraženského.

Do druhé části úkolu zahrnout další sjednocení všech obdobných institucí osvětového charakteru ve všech lidových komisariátech a zvláště podrobně zde vymezit organizační vztahy mezi agitačními a propagandistickými institucemi KSR a jimi řízenými osvětovými institucemi lidového komisariátu školství a osvěty.

Zprávu k této druhé části s přesným seznamem všech obdobných institucí všech lidových komisariátů předají politickému byru soudruzi Preobraženskij a Bucharin.

Napsáno 28. října 1920
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

PROJEV
NA CELORUSKÉ PORADĚ
PRACOVNÍKŮ
POLITICKOOSVĚTOVÝCH
VÝBORŮ PŘI ODBORECH
ŠKOLSTVÍ A OSVĚTY
GUBERNIÁLNÍCH
A ÚJEZDNÍCH SOVĚTŮ
3. LISTOPADU 1920¹⁶⁰

Soudružky a soudruzi, dovolu mi, abych vás seznámil s několika myšlenkami, které se jednak dostaly na přetřes v ústředním výboru komunistické strany a v radě lidových komisařů při jednání o vytvoření Hlavního výboru pro politickou osvětu, jednak mě napadly v souvislosti s návrhem, který byl předložen radě lidových komisařů. Včera byl tento návrh přijat za základ a nyní se bude ještě projednávat v podrobnostech¹⁶¹.

Sám za sebe bych chtěl jenom poznamenat, že jsem se ke změně názvu vaší instituce zpočátku choval nanejvýš odmítavě. Podle mého názoru má lidový komisariát školství a osvěty za úkol pomáhat lidem učit se a učit druhé. Na základě svých zkušeností, které jsem získal za sovětského zřízení, jsem si zvykl dívat se na různé názvy jako na dětské hříčky, neboť každý název je něco jako hříčka. Teď už je schválen nový název: Hlavní výbor pro politickou osvětu.

A protože je to rozhodnuto, přijměte mou poznámku jen jako osobní připomínku. Pokud nezůstane jenom při změně názvu, bude to možné jenom uvítat.

Jestliže se nám podaří získat pro kulturně osvětovou

činnost nové pracovníky, nepůjde už jen o nový název a bude pak možné vzít na milost »sovětskou« slabost dávat na každou novou věc a na každou novou instituci novou nálepku. V případě úspěchu dosáhneme něčeho víc, než čeho bylo dosud dosaženo.

To hlavní, co musí přimět soudruhy, aby se spolu s námi podíleli na společné kulturně osvětové práci, je spojování osvěty s naší politikou. Je-li to třeba, může název leccos napovědět, neboť ve veškeré naší osvětové práci nemůžeme setrvávat na starém stanovisku apolitičnosti osvěty, nemůžeme provádět osvětovou práci nezávisle na politice.

Takový názor vládl a vládne v buržoazní společnosti. Výraz »apolitičnost« nebo »nepolitičnost« osvěty je buržoazní pokrytectví, není to nic jiného než klamání mas, z 99 procent zdeptaných panstvím církve, soukromého vlastnictví a jiných institucí. Buržoazie, která vládne ve všech dosud ještě buržoazních zemích, věnuje právě tomuto klamání mas zvlášť velkou pozornost.

A čím větší význam je tam aparátu přisuzován, tím je jeho nezávislost na kapitálu a jeho politice menší.

Ve všech buržoazních státech je politický aparát neobyčejně úzce spjat s osvětou, i když to buržoazní společnost nemůže otevřeně přiznat. A zatím tato společnost zpracovává masy prostřednictvím církve, prostřednictvím celé instituce soukromého vlastnictví.

Náš hlavní úkol spočívá mimo jiné v tom, abychom proti buržoazní »pravdě« postavili naši pravdu a vynutili si její uznání.

Přechod od buržoazní společnosti k politice proletariátu je velmi obtížný, tím obtížnější, že nás buržoazie pomocí celého svého propagandistického a agitačního aparátu neustále pomlouvá. Dělá co může, aby ještě důkladněji zamaskovala významnou úlohu diktatury proletariátu, její výchovnou úlohu, zvlášť důležitou v Rusku, kde proletariát tvoří menšinu obyvatelstva. Avšak zde je nut

né vyzdvihnout tento úkol do popředí, protože musíme připravit masy pro socialistickou výstavbu. O diktatuře proletariátu by nemohlo být ani řeči, kdyby proletariát v sobě v boji proti buržoazii nevypěstoval vysoké uvědomění, pevnou kázeň a velkou oddanost, tj. kdyby si nevytyčil celou tu spoustu úkolů, kterou si musí vytyčit, má-li dosáhnout nad svým odvěkým nepřítelem úplného vítězství.

Nezastáváme utopické hledisko, podle něhož jsou prý pracující připraveni k budování socialistické společnosti. Celé dějiny dělnického socialismu nám nezvratně dokazují, že tomu tak není, že půda pro socialismus je připravována pouze velkým průmyslem, stávkovým bojem a politickou organizovaností. Aby proletariát zvítězil, aby uskutečnil socialistický převrat, musí být schopen solidárních akcí, musí být schopen svrhnout vykořisťovatele. A nyní vidíme, že všechny potřebné schopnosti získal a prakticky je uplatnil při dobývání moci.

Pro osvětové pracovníky a pro komunistickou stranu jako bojový předvoj musí být hlavním úkolem pomoc ve výchově a vzdělávání pracujících, aby byly překonány staré zvyklosti a staré návyky, které jsme zdědili po starém zřízení, návyky a zvyklosti vlastnické, v jejichž zajetí jsou celé masy. Tento hlavní úkol socialistického převratu nesmí být při zkoumání oněch dílčích otázek, kterým ústřední výbor strany a rada lidových komisařů věnovaly tolik pozornosti, nikdy opomíjen. Jak vybudovat Hlavní výbor pro politickou osvětu, jak zajistit jeho sepětí s jednotlivými institucemi, jak zajistit jeho sepětí nejen s ústředím, ale i s místními institucemi — na tuto otázku nám dají odpověď soudruzi, kteří jsou k tomu mnohem povolanejší, kteří už mají bohaté zkušenosti a speciálně tuto otázku studovali. Já bych chtěl jenom zdůraznit hlavní momenty zásadní stránky věci. Nesmíme nic zatajovat, nýbrž musíme navzdory všem starým lžím otevřeně říct, že osvěta musí být nutně spojena s politikou.

Prožíváme historické období boje proti světové buržoazii, která je mnohonásobně silnější než my. V tomto období boje musíme bránit revoluční výstavbu a bojovat proti buržoazii nejen vojensky, ale v ještě větší míře ideově, výchovou, aby se zvyklosti, návyky a názory, k nimž se dělnická třída dopracovala v průběhu mnoha desetiletí v boji za politickou svobodu, aby se všechny tyto zvyklosti, návyky a ideje staly nástrojem výchovy všech pracujících; ale o tom, jak vlastně vychovávat, musí rozhodnout proletariát. Každý si musí uvědomit, že není možné, že není přípustné stát stranou tohoto boje proletariátu, boje, který dnes čím dál víc zachvacuje všechny kapitalistické země světa bez výjimky, stát stranou celé mezinárodní politiky. Spolčení všech mocných kapitalistických zemí světa proti Sovětskému Rusku — to je skutečná základna dnešní mezinárodní politiky. A je přece nutné přiznat, že na tom závisí osud stamiliónů pracujících v kapitalistických zemích. Vždyť v této chvíli se nenajde na zemi místo, které by si hrstka kapitalistických zemí nepodrobila. Situace se tedy vytváří tak, že je nutné buď stát stranou současného boje a tím prokázat naprostou neuvědomělost jako ti zaostalci, kteří zůstali stát stranou revoluce a války a kteří nevidí, jak buržoazie klame masy, nevidí, jak buržoazie záměrně udržuje tyto masy v nevědomosti, nebo se pustit do boje za diktaturu proletariátu.

O tomto boji proletariátu mluvíme naprosto otevřeně a každý člověk se musí postavit buď na tuto, na naši, nebo na druhou stranu. Všechny pokusy nepřidat se ani k té, ani k oné straně končí krachem a blamáží.

Pozorujeme-li neščíslné pozůstatky kerenštiny, pozůstatky eserovštiny a sociáldemokratismu, jejichž ztělesněním jsou Juděničové, Kolčakové, Petljurové, Machnové aj., vidíme na různých místech Ruska takovou rozmanitost forem a odstínů kontravoluce, že můžeme říct, že jsme už mnohem zocelenější než kdokoli jiný, a když se podíváme na západní Evropu, vidíme, že se tam odehrá-

vá totéž, co bylo u nás, že se tam opakuje naše historie. Téměř všude se vedle buržoazie vyskytují vyznavači Kerenského. V celé řadě států, zejména v Německu, jsou u moci. Všude lze pozorovat jedno a totéž: není možná žádná střední cesta a lidé si jasně uvědomují, že bude nastolena buď diktatura bílých (k ní se chystá buržoazie ve všech západoevropských zemích, a proto proti nám zbrojí), nebo diktatura proletariátu. Poznali jsme to na vlastní kůži tak palčivě a pronikavě, že se o zkušenostech ruských komunistů nemusím šířit. Z toho vyplývá jenom jeden závěr, a to závěr, který se musí stát úhelným kamenem všech úvah a kombinací kolem Hlavního výboru pro politickou osvětu. Především je nutné, aby v práci tohoto orgánu byla politika komunistické strany otevřeně uznána za nejvyšší zákon. Jinou formu neznáme a jinou formu ještě žádná jiná země nevymyslela. Strana může více nebo méně odpovídat zájmům své třídy, prodělává ty či ony změny nebo zdokonalení, ale lepší formu ještě neznáme. Veškerý boj v Sovětském Rusku, které tři roky odolávalo náporu světového imperialismu, je spojen s tím, že si strana vědomě stanoví úkol pomoci proletariátu splnit jeho úlohu vychovatele, organizátora a vůdce. Nedokáže-li proletariát tuto úlohu splnit, je zhroucení kapitalismu nemožné. Pracující masy, masy rolníků a dělníků, musí překonat staré návyky inteligence a převychovat se, aby mohly budovat komunismus, jinak není možné k jeho budování přikročit. Všechny naše zkušenosti svědčí o tom, že to je příliš vážná věc, a proto musíme mít na zřeteli, že je nutné uznávat vedoucí úlohu strany — na to při projednávání činnosti a organizační výstavby nesmíme zapomenout. Jak to udělat, o tom bude třeba ještě hodně mluvit, bude třeba o tom mluvit jak v ústředním výboru strany, tak v radě lidových komisařů. Dekret, který byl včera schválen, je pro vytvoření Hlavního výboru pro politickou osvětu základem, ale rada lidových komisařů k němu ještě neřekla své poslední slovo. V nejbližších dnech bu-

de tento dekret zveřejněn, a pak uvidíte, že se v jeho definitivní redakční úpravě o vztahu ke straně nic přímo neříká.

My ovšem musíme vědět a mít na paměti, že celá právní a faktická struktura Sovětské republiky je vybudována na tom, že strana všechno vykonává, určuje a organizuje podle jediné zásady, aby komunisté spjati s proletariátem mohli tento proletariát prodchnout svým duchem, získat jej a vymanit jej z onoho buržoazního klamu, který se tak dlouho snažíme překonat. Lidový komisariát školství a osvěty má za sebou dlouhý boj, protože učitelská organizace dlouho bojovala proti socialistickému převratu. V tomto učitelském prostředí se zvlášť tvrdošijně udržují buržoazní předsudky. Zde se dlouho odehrával boj jak v podobě přímé sabotáže, tak v podobě hluboko zakořeněných buržoazních předsudků, a proto si tady musíme pomalu, krok za krokem, vybojovávat komunistickou pozici. Hlavní výbor pro politickou osvětu, který pracuje na úseku mimoškolního vzdělávání a který se zabývá tímto vzděláváním a osvětou mas, musí zvlášť dbát na to, aby prosazoval vedoucí úlohu strany a podřídil si tento obrovský aparát — půlmiliónovou armádu učitelů, která je teď ve službách dělníků — prostoupil jej svým duchem a zanítil ohněm své iniciativy. Školští a osvětoví pracovníci, učitelé, byli vychováni v duchu buržoazních předsudků a zvyků, v nepřátelském duchu vůči proletariátu, s nímž vůbec nebyli spjati. Nyní musíme vychovat novou armádu pedagogů, kteří musí být těsně spjati se stranou, s jejími idejemi, kteří musí být prodchnuti jejím duchem a dokážou si získat dělnické masy, prodchnout je duchem komunismu a vzbudit v nich zájem o to, co dělají komunisté.

Protože je třeba skoncovat se starými zvyklostmi, návyky a idejemi, čeká tu Hlavní výbor pro politickou osvětu a jeho pracovníky velmi důležitý úkol, který je nutné mít na zřeteli především. Opravdu, máme před sebou di-

lema, jak spojit učitele, většinou lidi starého ražení, se straníky, s komunisty. To je otázka nanejvýš obtížná a musíme se nad ní velmi hluboko zamyslet.

Podívejme se, jak by bylo možné tak různé lidi organizačně spojit. Zásadně nesmíme pochybovat o tom, že komunistické straně tu přísluší vedoucí úloha. Cílem politické osvěty, politického vzdělávání je tedy vychovat hotové komunisty, kteří by byli schopni překonat lež a předsudky a pomoci pracujícím v likvidaci starého pořádku a v budování státu bez kapitalistů, bez vykořisťovatelů, bez statkářů. Ale jak to udělat? Jedině tak, že si osvojíme všechny poznatky, které učitelé převzali od buržoazie. Jakékoli technické vymoženosti komunismu by bez toho nebyly možné a bylo by marné o tom snít. A právě tady se naskytá otázka, jak dát dohromady tyto pracovníky, kteří nejsou zvyklí pracovat ve spojení s politikou, a zejména s politikou prospěšnou nám, tj. s politikou nutnou pro komunismus. To je, jak jsem už řekl, velmi těžký úkol. Zabývali jsme se touto otázkou i v ústředním výboru a při jejím projednávání jsme se snažili přihlížet k poučením, jež byla získána zkušenostmi, a proto se domníváme, že takové zasedání, jako je dnešní, na němž právě mluvím, taková konference, jako je vaše, bude mít v tomto směru velký význam. Každý stranický výbor se teď musí dívat na každého propagandistu, který byl dříve považován za příslušníka určitého kroužku, určité organizace, úplně jinak. Každý z nich patří ke straně, která spravuje, která řídí celý stát a celosvětový boj Sovětského Ruska proti buržoaznímu řádu. Je příslušníkem bojující třídy a strany, která ovládá a musí ovládat obrovský státní aparát. Velmi mnozí komunisté, kteří skvěle absolvovali školu ilegální práce, kteří se osvědčili a zocelili v boji, nechtějí a nemohou pochopit celý význam tohoto pronikavého obratu, tohoto přechodu, kdy se z agitátora a propagandisty stává vedoucí agitátorů, vedoucí obrovské politické organizace. Zda mu

při tom bude udělen nějaký vhodný titul, který by mu třeba i zalichotil, například titul vedoucího lidových škol — to není tak důležité. Důležité je, aby uměl vést učitele.

Je třeba říct, že statisíce učitelů tvoří aparát, který se musí stát v práci hnací silou, burcovat myšlení a bojovat proti předsudkům, jež dosud přežívají v masách. Dědičtí kapitalistické kultury a zakořeněnost jejich nedostatků mezi učitelstvem, které nemůže být komunistické, dokud se těchto nedostatků nezbaví, nesmějí ovšem být na překážku, aby tito učitelé byli přibíráni za politickoosvětové pracovníky, protože mají znalosti, bez nichž nemůžeme dosáhnout svého cíle.

Musíme postavit do služeb komunistické osvěty statisíce potřebných lidí. To je podobný úkol, jaký jsme vyřešili na frontě, v naší Rudé armádě, do níž byly přijaty desettisíce příslušníků staré armády. Tito lidé v dlouhém procesu, v procesu převýchovy, splynuli s Rudou armádou, což koneckonců dokázali i svými vítězstvími. Také v naší kulturně osvětové práci se musíme řídit tímto příkladem. Tato práce sice není navenek tak efektní, ale zato je tím důležitější. Potřebujeme každého agitátora a propagandistu. Každý z nich bude plnit svůj úkol, bude-li pracovat v přísně stranickém duchu, ale nebude se přitom omezovat jen na stranu, nýbrž bude mít na paměti, že jeho úkolem je vést statisíce učitelů, vzbudit u nich zájem, vymýtit u nich staré buržoazní předsudky, získat je pro naši věc, přesvědčit je, že naše práce je nesmírně důležitá, a teprve až začneme takto pracovat, můžeme tyto masy, které jsou zdeptané kapitalismem a které kapitalismus od nás odtrhoval, vyvést na správnou cestu.

To jsou tedy úkoly, jimiž se musí řídit každý agitátor a propagandista, který je činný mimo rámec školy, a tyto úkoly nesmí pouštět ze zřetele. Při jejich řešení narážíme na spoustu praktických obtíží, a vy musíte komunismu pomoci a stát se představiteli a vedoucími nejen stranic-

kých kroužků, ale i celé státní moci, kterou má ve svých rukou dělnická třída.

Naším úkolem je zlomit každý odpor kapitalistů, nejen vojenský a politický, ale i ideový, a ten je nejúpornější a nejsilnější. Naši osvětoví pracovníci mají za úkol převychovat masy. Jejich zřejmý zájem, jejich zřejmá touha po vzdělání a po poznání komunismu jsou zárukou, že zvítězíme i zde, i když možná ne tak rychle jako na frontě a možná i s většími obtížemi a někdy i s porážkami, ale nakonec zvítězíme my.

Na závěr bych se chtěl zmínit ještě o jedné věci: možná že název Hlavní výbor pro politickou osvětu republiky je nesprávně chápán. Protože se tu vyskytuje pojem politické, je tu politika tím hlavním.

Ale jak chápat politiku? Budeme-li chápat politiku postaru, můžeme se dopustit velké a hrubé chyby. Politika je boj mezi třídami, politika jsou vztahy proletariátu, který bojuje proti světové buržoazii za své osvobození. Ale v našem boji vystupují do popředí dvě stránky. Na jedné straně máme za úkol zlikvidovat dědictví buržoazního řádu, zmařit opětovné pokusy veškeré buržoazie o zardoušení sovětské moci. Až dosud zaměstnával tento úkol naši pozornost víc než cokoli jiného a bránil nám v přechodu k druhému úkolu — k budování. Podle buržoazního světového názoru byla politika jakoby odtržena od ekonomiky. Buržoazie říkala: Pracujte, rolníci, abyste si zajistili obživu, pracujte, dělníci, abyste dostali na trhu všechno, co potřebujete k životu, kdežto hospodářskou politiku přenechte vašim zaměstnavatelům. Jenomže ono to tak není, politika musí být věcí lidu, věcí proletariátu. A tady musíme zdůraznit, že devět desetin času v naší práci zabírá boj proti buržoazii. Vítězství nad Vranglemem, o nichž jste četli včera a o nichž budete číst i dnes a pravděpodobně také zítra, svědčí o tom, že se jedno stadium boje chýlí ke konci, že jsme vybojovali mír s celou řadou západních zemí, a každé vítězství na válečné frontě nám

uvolňuje ruce pro boj vnitřní, pro politiku budování státu. Každý krok, který nás přibližuje k vítězství nad bělogvardějci, postupně přenáší těžiště boje do hospodářské politiky. Propaganda starého typu vysvětluje a ukazuje na příkladech, co je komunismus. Ale tato stará propaganda není k ničemu, protože je třeba ukázat prakticky, jak budovat socialismus. Veškerá propaganda se musí opírat o politické zkušenosti z hospodářské výstavby. To je náš hlavní úkol, a kdyby někoho napadlo chápat jej ve starém smyslu slova, znamenalo by to, že zaostává a nemůže vést propagandu mezi rolnictvem a dělnictvem. Naší hlavní politikou musí být nyní hospodářská výstavba státu, abychom sklidili ještě více pudů obilí, abychom vytěžili ještě více pudů uhlí, abychom vyřešili, jak nejlépe tohoto navíc získaného obilí a uhlí využít, aby nikdo nehladověl — taková je tedy naše politika. Na tom musí být založena veškerá agitace a veškerá propaganda. Je třeba pronášet méně frází, protože frázemi pracující neuspokojíte. Jakmile nám válka umožní, aby boj proti buržoazii, proti Vrangelovi, proti bělogvardějcům přestal být těžištěm naší činnosti, zaměříme se na hospodářskou politiku. A právě tady bude hrát stále větší, přímo obrovskou úlohu agitace a propaganda.

Každý agitátor musí umět být státníkem, musí být vůdcem všech rolníků a dělníků v hospodářské výstavbě. Musí jim říct, že k tomu, aby člověk byl komunistou, je třeba něco znát, je třeba přečíst si tu a tu brožurku, tu a tu knížku. Jenom tak pozvedneme hospodářství, postavíme je na solidnější a širší společenský základ, zvýšíme výrobu, zlepšíme zásobování obilím, správněji rozdělíme výrobky, zvýšíme těžbu uhlí a obnovíme průmysl bez kapitalismu a bez kapitalistického ducha.

V čem spočívá komunismus? Veškerá jeho propaganda musí být zaměřena na praktické řízení výstavby státu. Komunismus se musí stát dělnickým masám srozumitelný jako jejich vlastní věc. K tomu se však propracovává-

me velmi těžko, s tisíci chybami. Neskrýváme to, ale dělníci a rolníci musí za naší pomoci, za naší nevelké a skromné podpory sami vybudovat a zdokonalit náš aparát; pro nás už přestal být komunismus programem, teorií a úkolem, pro nás je to věc dnešní faktické výstavby. A i když nám naši nepřátelé způsobili ve válce proti nám přetěžké porážky, my jsme se z těchto porážek učili a dosáhli jsme úplného vítězství. I teď musíme z každé porážky čerpat poznatky, musíme mít na paměti, že je třeba učit dělníky a rolníky na příkladech z vykonané práce. Upozorňovat na to, co je u nás špatné, abychom se toho v budoucnu mohli vyvarovat.

Budeme-li příklady z tohoto budování mnohokrát připomínat, uděláme ze špatných komunistů na vedoucích místech opravdové budovatele, především budovatele našeho hospodářství. Dosáhneme všeho, čeho je třeba, překonáme všechny překážky, které nám zbyly po starém zřízení a které není možné odstranit naráz. Je třeba převychovat masy, ale převychovat je lze pouze agitací a propagandou; především je třeba zapojovat masy do veškerého hospodářského života. To musí být to hlavní a základní v práci každého agitátora a propagandisty, a když se tomu naučí, bude úspěch jeho práce zajištěn. (Silný potlesk.)

*Bjulleteň Vserossijskogo
soveščanija politprosvětov
(1—8 nojabrja 1920 g.),
Moskva*

*Podle textu bulletinu porovna-
ného se stenografickým zápisem*

O BOJI
V ITALSKÉ
SOCIALISTICKÉ
STRANĚ ¹⁶²

V neúplném znění otištěno
7. listopadu 1920 v Pravdě, č. 250

Podepsán Lenin

V plném znění otištěno
20. prosince 1920 v časopisu
Kommunističeskij internacional, č. 15

Podepsán N. Lenin

Podle rukopisu

Ve 213. čísle Pravdy z 25. září 1920 byl uveřejněn můj krátký Dopis německým a francouzským dělníkům k diskusi o II. kongresu Komunistické internacionály*^[50]. Ústřední orgán Italské socialistické strany Avanti!¹⁶³ tento dopis 5. října uveřejnil a připojil k němu poznámky, u nichž stojí za to se pozdržet, neboť názorně ukazují, jak nesprávné stanovisko zaujal redaktor Avanti! soudruh Serrati.

»Leninovo vysvětlení,« čtete, »do jisté míry zmírňuje drakonické podmínky nadiktované soudruhy, kteří nejsou plně s to na takovou dálku a za tak odlišné situace správně posoudit lidi a okolnosti . . .

Lenin se vzdal jedné své oběti: Modiglianiho . . .

Ted' Lenin říká — nevíme, zda za svou osobu, nebo jménem exekutivy Komunistické internacionály —, že jsou přípustné i výjimky« (z obecné zásady, se souhlasem exekutivy).

Ironické poznámky o »oběti«, kterou má být Modigliani, jeden z reformistů, se míjejí cíle. Nebylo vůbec úmyslné, že jsem Modiglianiho (a Longuetovo) jméno nepřipomínal, i když Serrati je jiného názoru. Ta či ona jména jsem zvolil jenom jako příklad, abych charakterizoval *směr*, kdežto otázku těch či oněch *jednotlivých osob* jsem ponechal a ponechávám stranou, neboť ji v případě, kdy upozorňuji na přípustnost výjimek, považuji za podružnou a nemám v úmyslu ji řešit. Serrati i přes své prohlášení velmi dobře ví (neboť se odvolává vysloveně na můj článek v Pravdě), že mluvím a mohu mluvit *pouze*

* Viz tento svazek, s. 329—331. *Red.*

za svou osobu, v žádném případě ne jménem exekutivy.

Serrati svými poznámkami odvádí čtenáře Avanti! od hlavní, základní, podstatné otázky — od otázky, zda je přípustné ponechávat teď v italské straně revolučního proletariátu reformisty. Serrati zastírá nesprávnost svého stanoviska tím, že se snaží odvést pozornost od podstatného k podružnému a nedůležitému.

Proti tomu je třeba bojovat. Podstatné je třeba vyjasnit.

Serrati v této poznámce i v jiných člancích mluví o tom, že moskevský kongres (II. kongres Komunistické internacionály) nebyl o italských záležitostech dostatečně informován. Vypadá to, jako by tu nešlo o boj dvou základních směrů, o řešení základní otázky, zda je přípustná »jednota« s reformisty, nýbrž o rozdílný názor na to, o čem »Moskva« je a není přesně informována!

Do nebe volající nesprávnost tohoto názoru — a tohoto pokusu odvést pozornost od toho hlavního — byla nejlépe odhalena v *oficiální zprávě* o diskusi v *ústředním výboru* Italské socialistické strany^[129]. Tato diskuse se konala pouhých pár dní předtím, než vyšlo uvedené číslo Avanti!, a to 28., 29. a 30. září a 1. října v Miláně.

Tato diskuse skončila hlasováním o dvou rezolucích, z nichž jednu je možné označit za komunistickou, kdežto druhou za »centristickou«, nebo vyhýbavou, nebo v zastřené formě obhajující svazek (»jednotu«!) s reformisty. První^[191] zvítězila sedmi hlasy (Terracini, Gennari, Regent, Tuntar, Casucci, Marziali a Bellone); druhá^[190] byla zamítnuta (pět hlasů: Baratono, Zannarini, Bacci, Giacomini a Serrati).

První rezoluce se vyznačuje pozoruhodnou jasností a přesností. Hned na začátku poukazuje na to, že »nynější podmínky« revolučního boje v Itálii vyžadují »větší stejnorodost« strany. Dále se říká, že setrvávat ve straně bylo každému dovoleno jedině pod podmínkou, že se podřídí disciplíně, ale že tato podmínka nebyla splněna;

že by bylo chybné očekávat, že se ti, jejichž přesvědčení se přiči zásadám a taktice III. internacionály, podřídí disciplíně; že tedy v důsledku přijetí 21 moskevských podmínek je třeba provést »radikální čistku« ve straně a *odstranit* z ní reformisty a oportunisty.

Tady se neuvádějí žádná jména ani jednotlivosti. Tady je stanovena jasná politická linie. Tady jsou přesně ukázány pohnutky, které vedly k tomuto rozhodnutí: konkrétní fakta z dějin italské strany, konkrétní zvláštnosti její revoluční situace.

Druhá rezoluce je vzorem vyhýbavosti a špatné diplomacie: 21 bodů přijímáme, ale zároveň tvrdíme, že »tyto podmínky připouštějí možnost sporných výkladů«, že »je nutné přizpůsobit politické kritérium každé sekce III., Komunistické internacionály historickým podmínkám a konkrétním faktickým zvláštnostem příslušné země a předložit je ke schválení této internacionále«; rezoluce zdůrazňuje »nutnost zachovat jednotu Italské socialistické strany na základě 21 bodů«; jednotlivé případy porušení disciplíny musí ústřední výbor strany přísně stíhat.

Komunistická rezoluce říká, že revoluční situace vyžaduje větší stejnorodost strany. To je nesporné. Rezoluce zastánců »jednoty« s reformisty se pokouší tuto nespornou pravdu *obejít*, protože se neodvažuje vznést proti ní námitky.

Komunistická rezoluce říká: Zvláštnost Itálie je právě v tom, že podmínka, aby se reformisté podřídili usnesením strany, *nebyla splněna*. V tom je podstata věci. Je-li tomu tak, bylo by *vzhledem k zostření* celkové revoluční situace, kdy Itálie možná stojí dokonce před rozhodujícími revolučními bitvami, nejen chybou, *ale přímo zločinem* ponechávat reformisty ve straně.

Je to tak, nebo ne? Plnili reformisté usnesení strany, podřizovali se jí v praxi a prováděli její politiku, nebo ne? Rezoluce zastánců reformistů nemůže na tuto otázku odpovědět kladně, nemůže vyslovit námitky proti zamíta-

vé odpovědi komunistů, a proto se odpovědi vyhýbá, hledá vytáčky, vykrucuje se a vůbec se odvolává na různé konkrétní zvláštnosti různých zemí, odvolává se na ně *proto*, aby právě nejdůležitější »konkrétní zvláštnost«
současné Itálie v současné situaci obešla a aby ji ukázala v nesprávném světle. Tato konkrétní zvláštnost Itálie spočívá v tom, že reformisté už fakticky prokázali, že ve skutečnosti nejsou schopni plnit usnesení strany a uplatňovat její politiku v praxi. Rezoluce zastánců jednoty s reformisty, která se k této základní otázce vyjadřuje vyhýbavě, sama sebe staví na hlavu.

Serrati, Baratono, Zannarini, Bacci a Giacomini už tím naprosto jasně a nesporně dokázali, že *zásadně* nemají pravdu, že jejich politická linie je *zásadně nesprávná*.

Diskuse v ústředním výboru italské strany ještě zřetelněji ukázala, že Serratiho linie je naprosto nesprávná. Komunisté upozorňovali zejména na to, že reformisté zůstávají věrni sami sobě, nemohou dělat nic jiného než sabotovat revoluci, jako to udělali už v průběhu nedávného revolučního hnutí italských dělníků, kteří obsazovali továrny.

A právě v tom je jádro věci! Jak je možné připravovat se k revoluci, kráčet vstříc rozhodujícím bitvám, když jsou ve straně trpění lidé, kteří revoluci sabotují? To není jenom chyba, to je přímo zločin.

A jestliže Serrati počítal, jak to otevřeně říká ve svém dopise^[208] uveřejněném 14. října v L'Humanité¹⁶⁴, jenom s vyloučením Turatiho*, pak i zde už Serratiho chybu odhalují přímo *fakta*. Neboť italští reformisté nejenže svolali svůj zvláštní frakční sjezd (11. října 1920 v Reggio

* Nejdůležitější místo z tohoto dopisu zní: »Všichni jsme pro pomoc minky Moskvy. *Jde o to, jak je aplikovat*. Schvaluji, že je třeba očistit stranu od škodlivých živlů — proto jsem navrhl vyloučení Turatih —, ale že nesmíme ztrácet masu ze syndikátů« (odborů) »a z družstev. Jiní chtějí *radikální rozkol*. V tom se tedy rozcházíme« (L'Humanité 14. října. Kurzíva Serratiho).

nell'Emilia), nejenže na něm zopakovali všechno podstatné ze svých reformistických názorů, nejenže na tomto sjezdu uspořádali Filippu Turatimu velmi nadšené ovace, ale také Trevesovými ústy prohlásili: »Bud' zůstaneme ve straně, nebo z ní vystoupíme všichni.« Mimochodem připomeňme, že buržoazní tisk a reformisté sami se všemožně snažili nafouknout význam svého frakčního sjezdu. Jenomže v Avanti! z 13. října (milánské vydání) stojí černé na bílém, že reformisté shromáždili zástupce pouze z 200 sekcí strany, která jich má *tisíce!*

Ale podívejme se blíže na hlavní Serratiho argument týkající se podstaty otázky samé. Serrati se bojí rozkolu, který by oslabil stranu a zejména odbory, družstva a obecní samosprávy. Nerozbít tyto instituce, nutné pro budování socialismu — to je tedy Serratiho hlavní myšlenka. »Kde vezmeme,« píše (Avanti! z 2. října 1920, milánské vydání), »tolik „komunistů“, třeba i těch nejhorlivějších, kteří jsou komunisty teprve od včerejška, abychom obsadili všechny ty odpovědné funkce, z nichž mají být lidé na návrh Terraciniho vyhnáni?« A táž myšlenka je vyslovena v časopise Comunismo (č. 24, s. 1627), který rediguje soudruh Serrati, v Serratiho článku^[207] o II. kongresu III. internacionály: »Představte si, že by v čele milánské komuny« (tj. městského hospodářství v Miláně) »stáli nezpůsobilí lidé, nováčci, kteří se teprve od včerejška vydávají za zanícené komunisty!«

Serrati se bojí, že budou rozbity odbory, družstva a obecní samosprávy a že nováčci nebudou dostatečně kvalifikovaní a budou se dopouštět chyb.

Komunisté se bojí, že reformisté budou sabotovat revoluci.

Toto srovnání ukazuje zásadní chybu Serratiho. Ten ustavičně opakuje jednu a tutéž myšlenku: je nutné uplatňovat pružnou taktiku. To je nesporně správná myšlenka. Ale háček je právě v tom, že Serrati *míří doprava*, kdežto za nynějších italských poměrů je třeba *mířit doleva*. Aby

bylo možné úspěšně uskutečnit revoluci a ubránit ji, musí italská strana udělat ještě *jistý krok doleva* (a nijak si při tom neszazovat ruce a nezapomínat, že si okolnosti mohou později kategoricky vyžádat jisté kroky doprava).

Máme-li mezi sebou reformisty, menševiky, *nemůžeme* v proletářské revoluci zvítězit, *nemůžeme* ji ubránit. To je evidentně zásadní věc. Názorně to potvrdily zkušenosti v Rusku i v Maďarsku. Tento argument je rozhodující. Srovnávat s tímto nebezpečím nebezpečí »ztráty« nebo nezdarů, chyb, krachu odborů, družstev, obecních samospráv a jiných institucí je prostě směšné, a nejen směšné, ale přímo zločinné. Dávat v sázku celý osud revoluce z obavy, aby nedošlo k nezdarům v milánském městském hospodářství apod., znamená dočista ztratit hlavu, vůbec nechápat stěžejní úkol revoluce, vůbec neumět připravovat její vítězství.

My jsme v Rusku nadělali tisíce chyb a utrpěli tisíce porážek, ztrát atd. jenom proto, že nováčci a nezpůsobilí lidé v družstvech, komunách, odborech a jiných institucích nebyli kvalifikovaní. Nepochybujeme, že jiné, civilizovanější národy udělají takových chyb *méně*. Ale i přes tyto chyby jsme dosáhli toho hlavního: proletariát dobyl moc. A tuto moc jsme v průběhu tří let ubránili.

Chyby, před nimiž varuje soudruh Serrati, jsou dílčí chyby, jež se dají napravit miliónkrát snadněji než »chyba«, která by připustila, aby menševici sabotovali revoluci a samu revoluci zmařili. To je samo o sobě jasné. Názorně jsme to viděli v Maďarsku. Potvrdily to i naše zkušenosti, neboť za tři roky proletářské moci v Rusku se *mnohokrát* vyskytly obtížné situace, kdy sovětský režim by byl *docela určitě* svržen, kdyby byli menševici, reformisté a maloburžoazní demokraté zůstali v naší straně nebo kdyby byli třeba jen v trochu větším či menším počtu ponecháni v ústředních orgánech sovětské moci, jako je ústřední výkonný výbor sovětů.

Serrati nepochopil zvláštnost tohoto přechodného ob-

dobí v Itálii, kde se podle všeobecného názoru schyluje k rozhodujícím bitvám mezi proletariátem a buržoazií o státní moc. V takovém období je nejen naprosto nutné odstranit ze strany menševiky, reformisty, turatiovce, ale může se ukázat jako prospěšné odstranit ze všech odpovědných funkcí i význačné komunisty, kteří mají tendenci kolísat a u nichž se projevuje kolísání směrem k »jednotě« s reformisty.

Uvedu názorný příklad. Bezprostředně před Říjnovou revolucí v Rusku a brzy po ní se řada význačných komunistů v Rusku dopustila chyby, na niž se u nás nyní nerado vzpomíná. Proč nerado? Protože není-li to zvláště nutné, není správné vzpomínat na chyby, které byly zcela napraveny. Ale italským dělníkům je užitečné tuto chybu připomenout. Takoví význační bolševici a komunisté jako Zinovjev, Kameněv, Rykov, Nogin a Miljutin v té době zakolísali, neboť se báli, že se bolševici příliš izolují, že jdou do povstání příliš riskantně, že jsou k určité části menševiků a »socialistů-revolucionářů« příliš neústupní. Konflikt dospěl tak daleko, že tito soudruzi demonstrativně odešli ze všech odpovědných funkcí ve straně i v orgánech sovětské moci k nesmírné radosti nepřátel sovětské revoluce. Nakonec rozpoutal ústřední výbor naší strany proti těm, kteří rezignovali na své funkce, velmi prudkou polemiku v tisku. Ale za několik týdnů — nejspíše za několik měsíců — všichni tito soudruzi svou chybu uznali a vrátili se na nejodpovědnější místa ve straně i v orgánech sovětské moci.

Není těžké pochopit, proč tomu tak bylo. V předvečer revoluce a v době nejrozhořčenějšího boje za její vítězství může sebemenší kolísání ve straně *všechno zničit*, zmařit revoluci, vyrvat moc z rukou proletariátu, neboť tato moc není ještě dost pevná, neboť nápor proti ní je ještě příliš silný. Jestliže v *takové* době kolísající vůdcové odstupují, pak to jak stranu, tak i dělnické hnutí a revoluci neoslabeje, nýbrž posiluje.

V Itálii je nyní právě *taková* doba. Všichni vidí a uznávají, že revoluční krize dozrává v celonárodním měřítku. Proletariát svými činy dokázal, že je schopen spontánně povstat a podnítit masy k mohutnému revolučnímu hnutí. Chudé rolnictvo čili poloproletáři (soudruh Serrati si zbytečně osvojil zlozvyk dělat u tohoto slova otazník; je to správný marxistický výraz, vyjadřuje správnou myšlenku, která je potvrzena fakty jak v Rusku, tak v Itálii, totiž myšlenku, že chudé rolnictvo je napůl vlastníkem a napůl proletářem) — chudé rolnictvo v Itálii dokázalo svými činy, že je schopno povstat k revolučnímu boji hned po proletariátu. Pro vítězství revoluce v Itálii je teď naprosto nutné, bezpodmínečně nutné, aby se skutečným předvojem revolučního proletariátu v Itálii stala strana veskrze komunistická, která by v rozhodujícím okamžiku *nebyla schopna* zakolísat a projevit slabost, strana, která by v sobě spojovala maximum revolučního zanícení, oddanost revoluci, energii, bezmeznou odvahu a rozhodnost. Je nutné zvítězit v neobyčejně namáhavém, těžkém boji, vyžadujícím velké oběti, je třeba ubránit dobytou moc v situaci, kdy se buržoazie *celého světa* uchyluje k neuvěřitelně vyhoceným úkladům, intrikám, pomluvám, osočování, insinuacím a násilí, v situaci, kdy každý maloburžoazní demokrat, každý turatiovec, každý »centrista«, každý sociální demokrat, socialista a anarchista velmi nebezpečně kolísá. V takové situaci, za takových okolností musí být strana stokrát pevnější, rozhodnější, smělejší, obětavější a nemilosrdnější než obvykle nebo v méně obtížné době. V takové situaci a za takových okolností strana nezeslábne, ale stonásobně *zesílí*, jestliže z ní nadobro odejdou menševici, jako jsou ti, kteří se sjeli 11. října 1920 do Reggia nell'Emilia, jestliže z jejího vedení odejdou i takoví význační komunisté, jakými pravděpodobně jsou členové dnešního ústředního výboru strany Baratono, Zannarini, Bacci, Giacomini a Serrati.

Z lidí této kategorie by si většina, i kdyby teď odstou-

pila, po vítězství proletariátu a po upevnění jeho vítězství bezpochyby velmi brzy uvědomila svou chybu a vrátila se. A také část italských menševiků, turatiů, by se po období největších těžkostí pravděpodobně vrátila a byla přijata do strany, právě tak jako se teď (prožili jsme tři krušná léta po revoluci) k nám vrátila část menševiků a eserů, kteří v letech 1917—1918 stáli na druhé straně barikády.

Italský revoluční proletariát čeká nyní období nejen neobyčejně těžkých, jak jsem řekl, ale i těch nejtěžších bitev. To nejtěžší má teprve před sebou. Považoval bych za lehkovážně a trestuhodně stavět se k těmto těžkostem nevšímavě. Divím se, jak mohl soudruh Serrati bez námitek uveřejnit ve svém časopise *Comunismo* (č. 24, 15.—30. září 1920) takový lehkovážný článek, jako byl článek G. C. *Budeme blokováni?*^[161] Na rozdíl od tohoto autora si myslím, že blokáda Itálie, jestliže v této zemi zvítězí proletariát, je ze strany Anglie, Francie a Ameriky nejen možná, ale i pravděpodobná. Podle mého názoru formuloval otázku blokády mnohem správněji soudruh Graziadei ve svém projevu na zasedání ústředního výboru italské strany (viz *Avanti!* z 1. října 1920, milánské vydání). Označil otázku možné blokády za »velmi vážnou« (»problema gravissimo«). Poukázal na to, že Rusko se udrželo i přes blokádu částečně proto, že je řídce obydleno a má obrovskou rozlohu; že revoluce v Itálii »by nemohla dlouho odolávat (resistere), kdyby nebyla koordinována s revolucí v některé jiné zemi střední Evropy«, a že »taková koordinace je obtížná, ale ne nemožná«, neboť celá kontinentální Evropa prožívá revoluční období.

To je řečeno velmi opatrně, ale je to správné. Jenom bych dodal, že *jistá* — i když ještě nedostatečná, i když neúplná — koordinace je v Itálii *zajištěna* a že o *úplnou* koordinaci bude třeba *bojovat*. Reformisté poukazují na možnost blokády, aby mohli sabotovat revoluci, aby mohli od revoluce odradit, aby mohli *své* panikářské ná-

lady, svou bojácnost, nerozhodnost, kolísání a váhavost přenést na masy. Revolucionáři a komunisté nesmějí popírat nebezpečí a těžkosti boje, aby vnikli masám větší rozhodnost, aby očistili stranu od slabých, kolísajících a váhajících, aby prodchnuli celé hnutí velkým nadšením, hlubokým internacionalismem, větším odhodláním přinést oběti pro dosažení velikého cíle — uspišení revoluce v Anglii, Francii a Americe, *kdyby* se tyto země rozhodly blokovat proletářskou, sovětskou republiku v Itálii.

Nahrazení zkušených reformistických nebo »centristických«¹⁰⁹ vůdců nováčky není dílčí otázka, která by se týkala jenom jedné země v nějakém zvláštním případě. Je to obecná otázka každé proletářské revoluce, a právě jako takovou ji naprosto přesně formuluje a řeší rezoluce II. kongresu Komunistické internacionály O hlavních úkolech Komunistické internacionály. V bodu 8 čteme: »Příprava diktatury proletariátu vyžaduje nejen to, aby byl vysvětlován buržoazní charakter jakéhokoli reformismu . . . ale vyžaduje i to, aby staří vůdcové byli rozhodně ve všech typech proletářských organizací, nejen politických, ale i odborových, družstevních, osvětových atd., nahrazeni komunisty . . . Je nutné stokrát směleji než dosud vytlačovat tyto příslušníky dělnické aristokracie neboli zburžoaznělé dělníky ze všech jejich funkcí a nahrazovat je dělníky, kteří třeba nebudou mít vůbec žádné zkušenosti, jen když budou spjati s vykořisťovateli masami a budou mít jejich důvěru v boji proti vykořisťovatelům. Diktatura proletariátu si vynutí, aby do nejodpovědnějších funkcí ve státě byli jmenováni právě tito dělníci, i když nemají zkušenosti, jinak bude dělnická vláda bezmocná a masy ji nebudou podporovat.«*

Proto nic neopravňuje Serratiho k tvrzení, že v italské straně »všichni«¹¹⁰ souhlasí s přijetím usnesení komunistického kongresu. Skutečnost svědčí o opaku.

* Viz tento svazek, s. 226. *Red.*

V dopise uveřejněném v *L'Humanité*, o němž jsem se zmínil výše, Serrati mimo jiné píše:

»Pokud jde o poslední události, je třeba vědět, že vůdcové Všeobecné konfederace práce (italské odborové ústředny) »navrhovali předat vedení hnutí těm, kdo chtěli, aby přerostlo v revoluci. Naši soudruzi z Všeobecné konfederace práce prohlásili, že jsou ochotni zůstat disciplinovanými vojáky, jestliže se vedení povstání ujmou extremisté. Ale extremisté se vedení hnutí neujali . . .«

Od Serratiho by bylo velmi naivní, kdyby bral takové prohlášení reformistů z Všeobecné konfederace práce za bernou minci. Vyhrožovat v rozhodujícím okamžiku složením funkce je ve skutečnosti jenom jistým druhem sabotování revoluce. Tady vůbec nejde o loajalitu, ale o to, že v revoluci *není možné* zvítězit, jestliže ti, kdo ji povedou, budou při každém obtížném obratu událostí narážet mezi »vlastními lidmi«, mezi těmi nahoře, mezi »vůdci«, na kolísání, váhavost a skládání funkcí. Možná že soudruhovi Serratimu jenom prospěje, jestliže se doví, že koncem září 1917, kdy koalice ruských menševiků a eserů s buržoazií politicky zjevně ztroskotala, nikdo jiný než naši eseri, Černovova strana, ve svých novinách napsali: »Vládní kabinet budou muset utvořit bolševici . . . A ať se zbytečně nenamáhají skrýt se za narychlo vytvářené teorie, že moc převzít nemohou. Takové teorie demokracie neuzná. Přívrženci koalice jsou zároveň povinni zaručit jim plnou podporu« (eserský list, list jejich strany, Černovův list *Dělo naroda*¹⁶⁵, 21. září 1917, citováno v mé brožuře *Udrží bolševici státní moc?*^[60], Petrohrad 1917, s. 4*).

Věřit v loajálnost takových prohlášení by bylo od revolučních dělníků stejně osudnou chybou jako věřit maďarským turatiovcům, kteří slibovali Bélu Kunovi pomoc a vstoupili do komunistické strany, a přece se stali sabotéry revoluce a svým kolísáním ji zahubili.

* Viz *Sebrané spisy* 34, Praha 1988, s. 324. *Red.*

Shrnuji.

1. Strana revolučního proletariátu v Itálii musí projevit co největší vytrvalost, obezřetnost a chladnokrevnost, aby v nadcházejících rozhodujících bitvách mezi italskou dělnickou třídou a buržoazií o státní moc správně odhadla celkové podmínky a zejména vhodný okamžik.

2. Veškerá propaganda a agitace této strany musí být zároveň prodchnuta nanejvýš pevným odhodláním dovést tento boj stůj co stůj až do vítězného konce, vést jej semknutě, centralizovaně, projevovat při něm bezmezné hrdinství a nemilosrdně odvrhnout kolísání, nerozhodnost a váhavost, jimiž jsou turatiovci skrz naskrz prozáklí.

3. Taková propaganda, jakou nyní provádí milánské vydání listu *Avanti!* za redakce Serratiho, nevychovává proletariát k boji, nýbrž vnáší do jeho řad rozklad. Ústřední výbor strany musí v takové situaci vést dělníky, připravovat je na revoluci a vyvracet nesprávné názory. To je možné (a nutné) dělat, ale zároveň je třeba ponechat možnost, aby se projeví všechny odstíny. Serrati dělníky sice vede, ale vede je nesprávným směrem.

4. Vyloučení všech účastníků sjezdu v Reggiu nell' Emilia 11. října 1920 ze strany tuto stranu neoslabí, ale naopak posílí, neboť takoví »vůdcové« mohou revoluci jen »po maďarsku« přivést do záhuby, *i kdyby zůstali loajální*. Bělogvardějci a buržoazie dovedou využít váhavosti, kolísání, pochybností, nejistoty atd. dokonce i těch »nejloajálnějších« socialistů, sociálních demokratů apod.

5. Budou-li takoví lidé jako Baratono, Zannarini, Bacci, Giacomini a Serrati kolísat a skládat funkce, není třeba je přemlouvat, nýbrž ihned jejich odstoupení přijmout. Po období rozhodujících bitev se vrátí a pak budou proletariátu prospěšnější.

6. Soudruzi italských dělníci! Nezapomínejte na poučení z dějin všech revolucí, na poučení Ruska a Maďarska z let 1917—1920. Italský proletariát stojí před velmi těž-

kými bitvami, před nesmírnými obtížemi, před nutností přinést největší oběti. Na výsledku těchto bitev, na semknutosti, disciplinovanosti a obětavosti dělnických mas závisí vítězství nad buržoazií, přechod moci do rukou proletariátu a upevnění sovětské republiky v Itálii. Buržoazie v Itálii a ve všech zemích světa udělá všechno, co bude v jejích silách, nezalekne se žádných zločinů ani zvěrstev, aby nemusela postoupit proletariátu moc nebo aby jeho moc svrhla. Kolísání, váhavost a nerozhodnost reformistů a všech těch, kdo se 11. října 1920 účastnili sjezdu v Reggiu nell'Emilia, jsou nevyhnutelné, neboť takoví lidé i při veškeré poctivosti mnohých z nich vždycky, ve všech zemích přiváděli svým kolísáním revoluci do záhuby. Takoví lidé přivedli do záhuby revoluci (první revoluci, po ní bude následovat druhá . . .) v Maďarsku, a byli by ji přivedli do záhuby i v Rusku, kdyby nebyli odvoláni ze všech odpovědných funkcí a obehnání zdi proletářské nedůvěry, bdělosti a dohledu.

Pracující a vykořisťované masy v Itálii půjdou za revolučním proletariátem. Vítězství bude nakonec patřit jemu, neboť jeho věc je věcí dělníků celého světa, neboť před pokračováním nynějších imperialistických válek, před novými, již připravovanými imperialistickými válkami, před hrůzami kapitalistického otroctví a útlaku není jiná záchrana než vytvoření sovětské, dělnické republiky.

4. 11. 1920

2

FALEŠNÉ ŘEČI O SVOBODĚ (MÍSTO DOSLOVU)

Soudruh Nobs, redaktor levicově socialistického švýcarského listu *Volksrecht*¹⁶⁶, vycházejícího v Curychu, uve-

řejnil nedávno Zinovjevův dopis^[222] o nutnosti rozchodu s oportunisty a svou obšírnou odpověď^[189] na tento dopis. Smysl Nobsovy odpovědi spočívá v tom, že na otázku, zda přijmout 21 podmínek^[121] a vstoupit do Komunistické internacionály, odpovídá rozhodným odmítnutím — samozřejmě ve jménu »svobody«, svobody kritiky, svobody před přílišnou náročností nebo diktátorstvím Moskvy (neuschoval jsem si Nobsův článek, takže musím citovat z paměti, proto ručím za smysl, ale ne za ten či onen výraz).

Soudruh Nobs si mimo jiné získává za spojence soudruha Serratiho, který jak známo také není spokojen s »Moskvou«, tj. zvláště s ruskými členy exekutivy Komunistické internacionály, a také si stěžuje, že Moskva porušuje »svobodu« jednotlivých sekcí, jednotlivých stran a jednotlivých členů Kominterny. Proto nebude na škodu říct zde několik slov o »svobodě«.

Po třech letech diktatury proletariátu máme právo říct, že v celém světě je nejběžnější a nejpoblábnější námitkou proti ní tvrzení, že porušuje svobodu a rovnost. Veškerý buržoazní tisk všech zemí včetně tisku maloburžoazních demokratů, tj. sociálních demokratů a socialistů, mezi nimi i Kautského, Hilferdinga, Martova, Černova, Longueta atd. apod., zatracuje bolševiky právě za to, že prý porušují svobodu a rovnost. Z teoretického hlediska to je naprosto pochopitelné. Ať si čtenář vzpomene na proslulá sarkastická slova v Marxově Kapitálu:

»Sféra oběhu čili směny zboží, v jejíchž hranicích se pohybuje koupě a prodej pracovní síly, byla vskutku pravým rájem vrozených práv člověka. Zde vládne jedině svoboda, rovnost, vlastnictví a Bentham« (Kapitál, díl I, oddíl druhý, konec IV. kapitoly, rus. vyd. 1920, s. 152)¹⁶⁷.

Tato slova, plná sarkasmu, mají velmi hluboký historicko-filozofický obsah. Je třeba porovnat je s Engelsovým populárním výkladem téže otázky v jeho Anti-Düh-

ringovi^[123], zejména s Engelsovými slovy, že pokud tento pojem neznamená odstranění tříd, je rovnost předsudek nebo hloupost¹⁶⁸.

Likvidace feudalismu i s jeho pozůstatky a položení základů buržoazního (zcela oprávněně můžeme říct buržoazně demokratického) řádu zabraly celou epochu světových dějin. A hesly této historicky významné epochy byly nutně svoboda, rovnost, vlastnictví a Bentham. Likvidace kapitalismu i s jeho pozůstatky a položení základů komunistického řádu jsou obsahem nyní započaté nové epochy světových dějin. A hesly naší epochy nutně jsou a musí být: odstranění tříd; diktatura proletariátu pro dosažení tohoto cíle; nemilosrdné odhalování maloburžoazních demokratických předsudků o svobodě a rovnosti a nemilosrdný boj proti těmto předsudkům. Kdo to nepochopil, ten nepochopil z diktatury proletariátu, z principů sovětské moci, z hlavních zásad Komunistické internacionály zhola nic.

Dokud nejsou odstraněny třídy, jsou všechny řeči o všeobecné svobodě a rovnosti sebeklamem nebo klamáním dělníků a všech ostatních pracujících a vykořisťovaných kapitálem, jsou v každém případě obhajobou zájmů buržoazie. Dokud nejsou odstraněny třídy, je nutné položit si při každé úvaze o svobodě a rovnosti otázku: Svoboda pro kterou třídu? A k čemu má vlastně sloužit? Rovnost které třídy s kterou? A v jakém směru? Vyhýbat se přímo či nepřímo, vědomě či bezděčně těmto otázkám znamená nutně hájit zájmy buržoazie, zájmy kapitálu, zájmy vykořisťovatelů. Heslo svobody a rovnosti, jestliže se o těchto otázkách a o soukromém vlastnictví výrobních prostředků mlčí, je lež a pokrytectví buržoazní společnosti, která formálním uznáváním svobody a rovnosti zastírá faktickou, hospodářskou nesvobodu a nerovnost dělníků a všech ostatních pracujících a vykořisťovaných kapitálem, tj. obrovské většiny obyvatelstva ve všech kapitalistických zemích.

V Rusku je nyní díky tomu, že diktatura proletariátu prakticky vytyčila zásadní, *poslední* otázky kapitalismu, zvláště jasně vidět, *komu slouží* (cui prodest — komu prospívají?) řeči o všeobecné svobodě a rovnosti. Když nám eseri a menševici, Černovové a Martovové, předkládají úvahy na téma svoboda a rovnost *v mezích demokracie práce* — neboť, jak račte vidět, jsou v úvahách o svobodě a rovnosti zcela bezúhonní! a vůbec nezapomínají na Marxe! —, tu se jich ptáme: Ale co udělat s rozdílem mezi třídou námezdních dělníků a třídou drobných vlastníků v období diktatury proletariátu?

Svoboda a rovnost *v mezích demokracie práce* znamená svobodu pro drobného zemědělského vlastníka (i když hospodaří na nacionalizované půdě) prodávat přebytky obilí za keřaské ceny, *tj. vykořisťovat dělníka*. Každý, kdo mluví o svobodě a rovnosti v mezích demokracie práce — za podmínky, kdy kapitalisté jsou svrženi, kdežto soukromé vlastnictví a svoboda obchodu ještě trvají —, je obhájcem vykořisťovatelů. A s takovým obhájcem musí proletariát při uplatňování své diktatury zacházet jako s vykořisťovatelem, i kdyby se tento obhájce považoval za sociálního demokrata či socialistu, nebo kdyby dokonce uznával prohnulost II. internacionály aj. apod.

Dokud se udržuje soukromé vlastnictví výrobních prostředků (například zemědělského náradí a hospodářských zvířat, i když je zrušeno soukromé vlastnictví půdy) a svobodný obchod, dotud se udržuje ekonomická základna kapitalismu. A tak jediným prostředkem, jak zajistit vítězství v boji proti této základně, jedinou cestou k odstranění tříd (bez něhož o skutečné svobodě pro lidskou osobnost — *a ne pro vlastníka* —, o skutečné rovnosti člověka s člověkem v sociálním a politickém smyslu — *a ne o pokrytecké rovnosti vlastníka s nemajetným*, sytěho s hladovým, vykořisťovatele s vykořisťovaným — nemůže být ani řeči) je diktatura proletariátu. Ta vede k odstranění tříd, a to jednak tím, že svrhává vykořisťovatele

a potlačuje jejich odpor, jednak tím, že neutralizuje, zneškodňuje kolísání drobného vlastníka mezi buržoazií a proletariátem.

Falešnost projevů soudruhů Nobse a Serratiho není ovšem v tom, že by byli falešní, neupřímní. Nic takového. Jsou zcela upřímní a v jejich projevech není žádná subjektivní faleš. Ale objektivně, svým obsahem jsou jejich řeči falešné, neboť jsou obhajobou předsudků maloburžoazní demokracie, neboť nakonec vedou k obhajobě buržoazie.

Komunistická internacionála v žádném případě nemůže uznat svobodu a rovnost pro každého, kdo se rozhodl podepsat některé ze známých prohlášení bez ohledu na to, jaký je jeho politický postoj. Pro komunisty by to byla stejná — teoretická i praktickopolitická — sebevražda, jako kdyby uznali svobodu a rovnost »v mezích demokracie práce« apod. Každému, kdo umí číst a kdo *chce* rozumět tomu, co čte, musí být naprosto jasné, že ve *všech* rozhodnutích, tezích, rezolucích, usneseníh a podmínkách Komunistické internacionály je sice uznávána »svoboda a rovnost« těch, kdo si přejí vstoupit do Kominterny, ale *ne bezpodmínečně*.

A za jaké podmínky tedy uznáváme »svobodu a rovnost«, svobodu a rovnost členů Komunistické internacionály?

Uznáváme je za podmínky, že se členy nebudou moci stát oportunisté a »centristé« toho druhu, jako jsou všeobecně známí představitelé pravého křídla švýcarské a italské socialistické strany. Neboť tito oportunisté a »centristé«, i kdyby se sebevíc dušovali, že uznávají diktaturu proletariátu, zůstávají ve skutečnosti hlasateli a obhájci předsudků, slabin a kolísání maloburžoazní demokracie.

Nejprve musíte skoncovat s těmito předsudky, slabina-mi a kolísáním, s lidmi, kteří tyto názory a vlastnosti hlásají, obhajují a v praxi uplatňují. Potom — a jen za této

podmínky — můžete zajistit »svobodu« vstupu do Komunistické internacionály, »rovnost« opravdového komunisty (a ne komunisty jenom slovy) s každým jiným komunistou, členem Kominterny.

Vy, soudruhu Nobsi, můžete »svobodně« obhajovat názory, které obhajujete. A my zato můžeme »svobodně« prohlašovat tyto názory za maloburžoazní předsudky, které jsou škodlivé pro věc proletariátu a prospěšné pro kapitál; můžeme rovněž »svobodně« odmítat vstup do svazku nebo do spolku s lidmi, kteří hájí tyto názory nebo politiku, která jim odpovídá. My jsme tuto politiku a tyto názory jménem celého II. kongresu Komunistické internacionály *již* odsoudili. Už jsme řekli, že bezpodmínečně a předem žádáme rozchod s oportunisty.

Nemluvte o svobodě a rovnosti všeobecně, soudruhu Nobsi a soudruhu Serrati! Mluvte o svobodě *neplnit* usnesení Kominterny o bezpodmínečné povinnosti rozejít se s oportunisty a »centristy« (kteří nemohou jednat jinak než podřývat a sabotovat diktaturu proletariátu). Klidně si mluvte o rovnosti oportunistů a »centristů« s komunisty. Takovou svobodu a takovou rovnost nemůžeme pro Komunistickou internacionálu uznat; každou jinou svobodu a rovnost — kolik bude libo.

První a základní podmínkou úspěchu v předvečer proletářské revoluce je osvobození, je svobodný rozchod stran revolučního proletariátu s oportunisty a »centristy«, osvobození od jejich vlivu, od jejich předsudků, slabín a kolísání.

11. 12. 1920

PŘÍPRAVNÉ
MATERIÁLY

PŘIPOMÍNKY K NÁVRHU
DEKRETU O OPATŘENÍCH
KE SPRÁVNÉMU
PŘIDĚLOVÁNÍ BYTŮ
PRACUJÍCÍM¹⁶⁹

Podle mého názoru se bod 9 nehodí. Lidové soudy jsou slabé.

Je třeba uložit místním zdravotnickým oddělením (+ pracovním výborům), aby

- (a) vydávala závazné předpisy
- (b) *trestala* za nečistotu apod. bez soudního řízení vězením do jednoho měsíce a *nucenými pracemi* do dvou měsíců
- (c) organizovala *hromadnou* kontrolu čistoty (prostřednictvím zvláštních *oddílů* při sovětech).

Lenin

*Napsáno 25. května 1920
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

KONCEPT USNESENÍ
RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ
O ZÁSOBÁCH OBILÍ¹⁷⁰

26. V. 1920

1. Vyjádřit uspokojení nad zvýšením výkupu
2. požadovat měsíční výkazy
3. registrovat zvlášť obilí dovezené do stanic a zvlášť obilí vykoupené
4. pomoci výkupním orgánům (bod 4)
5. zintenzívnit dovoz do stanic (bod 5)
6. zelinářství?

*Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

PŘI P O M Í N K Y
N A N Á V R H U U S N E S E N Í Ú V
O Ú K O L E C H K S R (b)
V T U R K E S T Á N U ¹⁷¹

1. Za hlavní úkol KSR v Turkestánu považuje ústřední výbor Komunistické strany Ruska likvidaci vztahů, které se v důsledku více než padesátileté imperialistické politiky ruského samoděržaví vytvořily mezi přistěhováním evropským obyvatelstvem a příslušníky původních národů. Tyto vztahy se za dva a půl roku sovětské moci, jež byla v rukou neobyčejně úzké vrstvy ruských dělníků, silně nakažených kolonizátorskou mentalitou, nejen nezměnily k lepšímu, ale svérázným »komunistickým« počínáním, v němž porobené původní obyvatelstvo spatrovalo pokračování činnosti agentů staré carské vlády a jež v podstatě takovým bylo, se ještě více vyhrotily.

a osídlenců, kulaků?

?

lupičství?)

2. K likvidaci takových vztahů je nutné ihned učinit tato opatření: a) Zkonfiskovat osídlencům v kirgizských oblastech veškerou půdu, která byla pojata do plánu přesídlovacího úřadu nebo kterou osídlenci svémocně odňali Kirgizům, a ponechat osídlencům tolik půdy, kolik jí mohou vlastní prací obdělat.

a stanovit pro ně stejnou výměru půdy?

Ze zkonfiskované půdy vytvořit fond, z něhož by byla přidělována půda kirgizským družstvům, artělům i jednotlivcům, a usazovat na ní Kirgizy a Dungany, kteří utekli po porážce v roce 1916.

a kulaky, 1 z 10?

b) Odsunout z Turkestánu do sběrných táborů v Rusku všechny bývalé příslušníky policie, četnictva a tajné carské policie, ty carské úředníky, jejichž ponechání ve službě v Turkestánu by bylo politicky neúnosné, spekulanty, bývalé vedoucí velkých ruských podniků a vůbec všechny osoby, které se vetřely do strany, do orgánů sovětské moci, do Rudé armády apod.

c) V rámci přesunu stranických sil dát ústřednímu výboru k dispozici všechny turkestánské komunisty, nakažené kolonizátorstvím a velkoruským nacionalismem, a současně provést v centru mobilizaci několika set komunistů pro práci v Turkestánu.

d) Doporučit lidovému komisariátu dopravy, aby přemístil několik set dělníků Středoasijské dráhy, taškentských dílen a Taškentské dráhy a našel za ně náhradu.

e) Toto usnesení realizovat s přísnou důsledností, překonávat přitom jakýkoli odpor, se kterým by se orgány setkávaly při jeho plnění a vypovědět každého, kdo by jakýmkoli způsobem ztěžoval jeho faktické plnění.

*Organizační vztahy mezi ústředím
a Turkestánskou republikou*

Turkestánská komise

1. V Turkestánu musí existovat stálý orgán — zastupitelství Celoruského ústředního výkonného výboru, rady lidových komisařů a ústředního výboru Komunistické strany Ruska —, kterému je třeba uložit za povinnost:

a) Bezprostředně spravovat ty oblasti, které spadají do výlučné pravomoci federálních orgánů.

b) Kontrolovat plnění směrnic a dekretů ústředních mocenských orgánů, jakož i pozastavovat platnost těchto směrnic a dekretů nebo je měnit tak, aby byly přizpůsobeny místním hospodářským podmínkám a zvyklostem.

2) c) Uvádět do souladu a vymezovat zájmy jednotlivých národnostních útvarů v Turkestánu.

2. Do mimořádné pravomoci celorepublikových orgánů spadají:

a) zahraniční styky

b) zahraniční obchod

c) vojenství.

3. Komisař dopravy a komisař pošt a telegrafů jsou jmenováni podle dohody mezi Turkestánským ústředním výkonným výborem a příslušnými lidovými komisaři, jimž podléhají.

Platnost všech dekretů ústředních mocenských orgánů, které se týkají těchto komisařů, se automaticky rozšiřuje na formující se turkestánský okruh dopravy, pošt a telegrafů.

4. Komisaře financí volí Turkestánský ústřední výkonný výbor a schvaluje lidový komisariát financí. Pokud jde o rozpočtovou pravomoc, stává se rozpočet vypracovaný Turkestánskou republikou a schválený zastupitelstvím Celoruského ústředního výkonného výboru RSFSR automaticky součástí celorepublikového rozpočtu.

Poznámka: turkestánská komise si před schválením rozpočtu

vyžádá souhlas lidového komisariátu financí RSFSR.

5. V oblasti hospodářské působí turkestánská národohospodářská rada a zásobovací orgány v rámci plánů, které stanoví Nejvyšší národohospodářská rada a lidový komisariát zásobování RSFSR.

- 3) 6. Ve všech ostatních otázkách přísluší veškerá moc Turkestánskému ústřednímu výkonnému výboru a radě lidových komisařů.

Vnitřní organizace Turkestánu

Protože je nutné poskytnout národnostním skupinám v Turkestánu možnost, aby se zorganizovaly v autonomní republiky, a národnostním menšinám, aby se zorganizovaly v komuny, ukládá se Turkestánskému ústřednímu výkonnému výboru za povinnost svolat sjezdy sovětů uzbeckých, kirgizských a turkmenských pracujících, na nichž by byla definitivně vyřešena otázka organizačních forem existence těchto národnostních skupin.

Až do svolání těchto sjezdů provést oblastní rozdělení Turkestánu podle jeho územně etnického složení.

1) Po dohodě s Turkestánským ústředním výkonným výborem a turkestánskou radou lidových komisařů je *nej-*
(α)

vyšším orgánem Celoruský ústřední výkonný výbor

2) totéž (α)

3) totéž(α).

Je třeba dodat: řadu konkrétních, praktických opatření pro přechod

(β) (1) k větší účasti <i>turkestánské</i> komunistické strany na správě	} (β) — na zkoušku a po praktickém ově- ření
(β) (2) totéž — turkestánských <i>pra-</i> <i>cujících</i> rolníků	
(β) (3) totéž — turkestánské rady lidových komisařů a Turkestánského ústředního výboru.	

Podle mého názoru je nutné návrh soudruha Ryskulova¹⁷² zamítnout, návrh komise schválit s těmito změnami:

α) Doplnit, že turkestánská komise je povinna systematicky *dosahovat souladu* s turkestánskou radou lidových komisařů a Turkestánským ústředním výkonným výborem

(1) dotazovat se na jejich stanovisko;

(2) zasvěcovat je postupně do pracovní problematiki turkestánské komise;

(3) účastnit se práce v turkestánské radě lidových komisařů a Turkestánském ústředním výkonném výboru;

(4) » *domlouvat se*« s nimi a všechny (nebo hlavní) sporné otázky předkládat ústřednímu výboru nebo Celoruskému ústřednímu výkonnému výboru.

(β) Doplnit řadu *praktických* opatření zajišťujících *postupné* rozšíření práv (účasti na projednávání záležitostí apod.)

turkestánské komunistické strany (podmínky — kontrola jejího složení; kontrolní opatření)

totéž — turkestánského *pracujícího* rolnictva, zemědělv
zvlášť || *ců* (způsoby účasti; *způsoby* boje proti duchoven-
správ- || stvu a panislámismu a proti *buržoazně* nacio-
né || nalistickému hnutí *propracovat* zvlášť důkladně)

totéž — turkestánské rady lidových komisařů a Turkestánského ústředního výkonného výboru.

13. VI. 1920. *Lenin*

+

1. Uložit vypracování mapy (etnické a *jiné*) Turkestánu s rozdělením na Uzbekii, Kirgizii a Turkménii.
2. Podrobněji zjistit podmínky pro sloučení nebo rozdělení těchto tří částí.

MATERIÁLY
K II. KONGRESU
KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY

1

K VYPRACOVÁNÍ TEZÍ
O NÁRODNOSTNÍ
A KOLONIÁLNÍ OTÁZCE

*Komise pro národnostní
otázku (1. VI. 1920).*

Náš stranický program
k národnostní otázce
(jeho podbody).

Rakouské zkušenosti.
Ukrajinské zkušenosti.
Belgické zkušenosti.
Alsasko-Lotrinsko.
Balkánské zkušenosti.
Dánsko-německé
vztahy.

Východní národy:

Baškiři
Tataři
Kirgizové
tuřk. národy
*boj proti
panislámismu*

Separatismus
v Německu?

Kolonie . . .

Amerika a černoši.

Určitě se dotázat Stalina.

bod 1 — Sblížení . . . jeho formy . . .

Konkrétní návrhy, *jak* sblížovat.

Jedna společná organizace (strany?) s dělníky
v několika jazycích? nebo národnostní sekce?

Finance? Jmenování vedoucích pracovníků?

2. Zrušení privilegií.

(a) forma?

zákony?

administrativní praxe?

(b) »úplná rovnoprávnost«

v ústavě?

Srov. Ústava RSFSR

další zákony atd.

(c) »přiznání práva na oddělení koloniálním a ne-
rovnoprávným národům«.

Reálné záruky: nejen slovy, ale i *fakticky*
(podrobně rozvést a konkretizovat — **forma**
prohlášení v parlamentech apod.). Zejména:
fakticky pomoci revolučnímu boji a povstáním
v koloniích.

3. Federativní spojení jako forma přechodu k úplně
jednotě.

Zkušenosti RSFSR: konkrétní přihlédnutí k **ob-**
sahu federace (železnice, pošta, vojenství, *ná-*
rodní hospodářství aj.).

Napsáno nejpozději

5. června 1920

Poprvé otištěno roku 1945

v publikaci Leninskij sbornik XXXV

Podle rukopisu

TEZE O HLAVNÍCH ÚKOLECH
KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY¹⁷³

Podstata (s. 1—5).

- Témata: { I »Jádro« diktatury proletariátu a sovětské
 { II Příprava vítězství.
 { III Oprava linie.

I Podstata diktatury proletariátu
a sovětské moci

(s. 1—5) (bod 1—4).

1. Úvod.

1. Hlavní pojmy a »jádro«, podstata III. internacionály — diktatura proletariátu a sovětská moc.

»Móda«, neuvážený zápal, podvod. Falešný výklad. Chyby.

I

2. »Jádro« diktatury proletariátu:
2. samo- statné úkoly	(α) <i>porazit</i> vykořisťovatele a <i>potlačit</i> jejich odpor;
nesamo- statný úkol	(β) <i>získat</i> všechny pracující a vykořisťované, <i>uvědomit, zorganizovat</i> ; (γ) <i>neutralizovat</i> kolísající (část poloproletářů, část malovýrobců a <i>středních</i> výrobců) ((zneškodnit)).

3. Sověty **pro** to, v tomto boji; mimo něj nulou

{ jenom utlačované třídy etc. }
{ + menšina neutrálních }

Jak
zvítě-
zit?

3. { 4. Mají-li být *poraženy*, je třeba vybojovat poli-
(horní vrstvy) tickou moc . . .
(převaha politická + vojen-
ská) rozbít státní aparát (sověty)
konfiskace, ne výkup
vyhnání a dohled.
5. Mají-li být *získány*, je třeba zlepšit postavení
(masy) *na úkor* vykořisťovatelů
— vést, organizovat, uvědo-
movat (strana a sověty).
6. Mají-li být *zneškodněny*, je třeba spojovat pro-
(střední vrstvy) myšleně, včas,
pružně to i ono.
4. 7. Σ dává stranu a sověty; předvoj a masy; orga-
+ bod 3 nizaci a její základnu.

II. Uznání diktatury proletariátu slovy a faktické uznání.

II. Jak má být ihned a všude připravována diktatura proletariátu?

(s. 5 — s. 14) (bod 5—13)

5. V obrovské většině zemí není ještě dokončena (často ani započata) předběžná příprava proletariátu na jeho diktaturu, nemluvě už o přípravě bankrotu horních vrstev.

Na druhé straně »uznávání« pouze slovy à la II. internacionála.

6. bod 8, + neboť diktatura proletariátu *je* boj proti reformismu (demaskování) nejen argumen-
ty, ale i zbraněmi

(Finsko, Rusko, Maďarsko, Polsko, Němec-
ko).

8. bod 9. Nahrazovat

stokrát směleji
[dosazovat] dělníky

9. bod 10. řídit (komunistické buňky) →
10. bod 11. id.* v *parlamentě* →
11. bod 12. spojení s *masami* }
 12. bod 13. id. *stávky* }
7. bod 14. kolaboracionismus ad bod 8
13. bod 15. *ilegální organizace* ≡≡≡
- { NB + **Spojování legální + ilegální práce**
- + NB
 Odlišnost
 metod
 vůči
 vůdcům a
masám.

II

8. *Jak připravovat už dnes diktaturu proletariátu?*

Oddělovat reformisty; soustavně je odhalovat; vysvětlovat masám jejich chyby a slabiny. Jinak se *nelze* připravit na diktaturu proletariátu.

Chyby, slabiny, zradu (stávka 20. VII. 1919¹⁷⁴ a četné jiné) nelítostně odhalovat.

Rozbor projevů a taktiky členů parlamentu.

9. Všude nahradit staré oportunisty silami novými, mladými, nezkušenými, proletářskými, revolučními: v parlamentě, v odborech, v družstvech, v klubech etc. etc.
 (i když nezkušení, ale zato revoluční a *spjatí* s masami).
10. *Komunistické buňky* všude bez výjimky. V dělnickém hnutí i v maloroľnickém (částečně). K agitaci a vedení.

* — idem — totéž. *Red.*

11. Zvláštní dohled a kontrola nad parlamentními frakcemi a jejich vylepšení. Podřízení ústřednímu výboru. »Komunistická buňka« (= celá frakce a její progresivní část).
12. Upevnit spojení s masami.
Hlouběji mezi masy — k nekvalifikovaným, k zemědělským dělníkům, k vojákům, k služebnictvu.
Charakter práce mezi dělnickou »aristokracií«.
Předvoj musí být odhodlán přinést oběti.
13. Plná podpora stávek a živelného hnutí. Bezpodmínečná účast strany, její pomoc a účast na rozvíjení atd.

Stávkový zápal, scioperi anarchici*

14. Charakter propagandy: konkrétněji z hlediska diktatury proletariátu.
Kolaboracionismus?
Myšlenka: s malovýrobci? *proti* nim!
»Svoboda a rovnost«: pro kterou třídu?
koho s kým?
Nerovnost a nesvoboda za
diktatury proletariátu.
15. *Ilegální organizace.*
Finsko a Maďarsko
Německo
Amerika, Francie, Anglie, Itálie
(Bílá garda; troupes d'élite**; zatýkání.)
16. Hlavním nepřítelem v mezinárodním dělnickém hnutí zůstává *oportunismus*, především horních vrstev a vůdců, a to jak v tradeunionech a mezi

* — anarchistické stávky. *Red.*
** — elitní vojenské jednotky. *Red.*

družstevníky apod., tak i ve stranách, jako je *Nezávislá strana Německa, anglická Nezávislá labouristická strana, Francouzská socialistická strana, Švýcarská socialistická strana a Socialistická strana USA* apod.

Uznáním diktatury proletariátu se ve skutečnosti *ještě* nezměnila jejich oportunistická politika.

Proto *není možné*, aby vstoupily do III. internacionály *ihned*. Napřed je třeba, aby

- (a) *tyto strany* uveřejnily všechny rezoluce I. a II. kongresu III. internacionály^[107]
 - (b) projednaly je ve *všech* svých buňkách a organizacích
 - (c) umožnily exekutivě III. internacionály účastnit se tohoto projednávání po dobu 2 až 3 měsíců
 - (d) byly svolány mimořádné sjezdy příslušných stran
 - (e) »očistily se« od oportunistických vůdců a *fakticky* zrevidovaly svou politiku.
18. *Očistit se* musí rovněž reformistické křídlo Italské socialistické strany, zejména v parlamentě (+ odbory + družstva).
19. Na druhé straně chyby *levých*, které jsou však dnes méně nebezpečné a *nemohou být na překážku okamžitému* připojení, jestliže se podřídí I. a II. kongresu III. internacionály a opraví taktiku.

Tyto chyby: (hlavně)

- (a) strana a »masy« (idol)
- (b) parlamentarismus
- (c) odbory.

{ Nutné }
 { zvláštní }
 { sjezdy }

a

{ uveřejnění rezolucí }
 { Komunistické }
 { internacionály }

Strany a skupiny (zčásti affiliés*, zčásti nikoli):

- KAP (Německa). Zčásti *Amerika*.
- Část *francouzských a italských* syndikalistů a anarchistů (+ astensionista).
- Komunistická strana Švýcarska
- IWW (zčásti) a WSF + Shop Stewards
- Holländische Kommunistische Partei
- Vídeňský Kommunismus^[167].

NB To nejlepší z *anarchismu* můžeme a *musíme* využít.

ΣΣ

20. Revoluční dělnické hnutí znamenitě roste.

Je nutné opravit taktiku a organizaci na základě všech rezolucí III. internacionály — hlavně těchto:

- (a) komunistické skupiny + IWW + levá část ILP + levá část tradeunionů v Anglii a Americe. Sblížení a splynutí,
- (b) id. 2 komunistické strany + levá část »nezávislých« (na základě KPD),
- (c) reorganizace Francouzské socialistické strany v duchu její komunistické frakce a komunistické části CGT¹⁷⁵,
- (d) očištění italské,
- (e) id. v malých zemích,
- (g) sblížení a splynutí s revolučním hnutím Východu a kolonií.

* — které se připojily. *Red.*

+ Dodatek

o stávkách: zrady vůdců

Reformisté = agenti buržoazie
v dělnickém hnutí.

Boj proti buržoazii = boj proti jejím
agentům.

Doplnit k části II

bod Svoboda tisku

{ bohaté noviny
informace v rukou státu
trasty
papír
soudní stíhání a zatýkání.

Letáky (50 řádek)

několikrát týdně.

Zabrání tiskáren

proč

Nahradit + doplnit.

II. B

Chyby levých

(α) »masy«? (idol)

(β) úloha centralizované
strany

(γ) parlamentarismus

(δ) odbory.

Seznam orgánů

Workers' Dread-
nought

KAP (Deutschlands)

I. A

(1) *Praví:*

»Nezávislí« v Německu

» v Anglii

Francouzská socialistická
strana

Okamžité připojení je
nemožné:

zvláštní sjezd

Kommunismus (Víděň)
KP Schweiz
IWW
Holländische Partei
(Tribune¹⁷⁶).

purifikace
počkat na zkušenosti
jejich orgány.

Okamžité připojení.

Nepřipojení možné.

Oprava nutná na
zvláštních sjezdech. →

Umožnit Komunistické internacionále, aby vydala řadu svých brožur

(2) Purifikovat italskou stranu od reformismu

III. Opravit linii (částečně i složení) stran, které se připojily nebo se chtějí připojit ke Komunistické internacionále.

13. Na rozdíl od II. internacionály je třeba otevřeněji vytyčovat otázky a > * centralizovat.

14. Tři významné strany (němečtí + angličtí + francouzští »nezávislí«) + Socialistická strana USA + Švýcarská socialistická strana (je-li to pravda).

15. Nelze ihned přijmout staré složení a charakter práce nekomunistických stran

(α) uveřejnit ve *veškerém* periodickém tisku

(β) projednat ve *všech* sekcích

(γ) id. na zvláštním kongresu

(δ) purifier**

(ε) *všechny* orgány strany do rukou komunistů

(ζ) dokázat činy.

* — více. Red.

** — očistit. Red.

16. Komunisté v těchto stranách? Část zůstane, část
{ + Labour přejde do komunistické strany.
Party

17. Italská id. švýcarská
(křídlo) + norská [?]
Ordine
Nuovo

18. »Leví« seznam
Lze přijmout ihned.
Podmínky tytéž, *kromě* purifier.

18. Zejména je nutné sblížení s IWW a Shop Ste-
wards

{ Jsou tam
4 proudy.
Diktatura
proletariátu } Z *anarchismu* vzít to nej-
lepší.

Napsáno nejpozději
4. července 1920

Otištěno poprvé,
podle rukopisu

OSNOVA REZOLUCE
O OBSAHU POJMU
DIKTATURA PROLETARIÁTU
A BOJI PROTI »MÓDNÍMU«
PŘEKRUCOVÁNÍ
TOHOTO HESLA ¹⁷⁷

1. Přijímat do strany opravdu revoluční a jenom revoluční část proletariátu a jediné takovou část *strany* do jejích *vedoucích* orgánů.

2. Soustavně před masami odhalovat reformismus a oportunistus ve straně i v dělnickém hnutí.

3. Nahradit oportunistické vůdce v sekcích strany, v odborech, v družstvech, v klubech, v kulturně osvětových, zkrátka ve *všech* organizacích proletariátu vůdci revolučními.

4. Ve všech dělnických a maloroľnických organizacích nejrůznějšího typu vytvořit komunistické buňky, aby strana mohla soustavně vést celé dělnické (i část maloroľnického) hnutí.

= 3? 5. Je naprosto nutné dosadit opravdu revoluční dělníky, nijak nezátížené tradicemi, návyky a předsudky z doby pokojné činnosti, parlamentarismu a legálnosti, dělníky, kteří dokonce ani nemusí mít žádné zkušenosti, ale (1) dokážou bojovat proti reformismu a oportunistu a (2) jsou těsně spjati s nejširšími masami proletariátu a s nejrevolučnější složkou proletariátu —

— dosadit je v dostatečném počtu do nejodpovědnějších funkcí ve straně, zejména též do ústředního výboru, do *parlamentní skupiny* a do všech nejdůležitějších institucí (aby v nich strana získala rozhodující vliv).

6. Zvlášť důsledně podřídit parlamentní frakci ústřednímu výboru strany a zajistit jeho zvlášť přísný dohled nad touto frakcí.

7. Za kolaboranty, za stoupence (a uskutečňovatele) bloku proletariátu s buržoazií a vlastníky je třeba považovat nejen ty, kdo prosazují tyto ideje přímo, kdo jsou pro vytvoření bloku ve vládě apod., ale i ty, kdo je prosazují *nepřímo*, například kdo se vyslovuje pro rovnost dělnické třídy a třídy drobných vlastníků, pro zrovnoprávnění jejich stanovisek apod.

8. Orgány reformistů (nebo orgány propagující smířeni s reformismem) . . . * L'Humanité je nutné zastavit. Strana musí mít jeden *ústřední* orgán přísně revolučního zaměření — *ne* takového, jako je *Populaire*¹⁷⁸ nebo *Freiheit*. Veškerý stranický tisk musí ovládat jediná myšlenka a jediný cíl — *příprava* k diktatuře.

9. Hlouběji mezi masy. Ne pro dělnickou aristokracii, nýbrž pro neškolené masy. Nejen pro město, ale i pro vesnici. Agitace v masách, nejen propaganda (contra British Socialist Party).

Rozdávat zaostalým dělníkům zdarma noviny, zakoupené z příspěvků vyspělých dělníků.

Proletáři musí jít mezi masy, na pomoc stávkujícím, na pomoc zemědělským dělníkům.

10. Provést otevřeně rozbor chyb a zrad oportunistických vůdců (stávka z 20.—21. VII. 1919 *apod.*) tak, aby to masy viděly.

Rozebrat v tisku *všechny* oportunistické chyby a slabiny v projevech poslanců etc.

11. Systematičnost ve všem, v každém směru, ve všech oblastech života;

vyjasnit *konkrétní* úkoly diktatury proletariátu, vid.**:

* V rukopisu je jedno slovo nečitelné. *Red.*

** — videlicet — a to. *Red.*

(a) potlačení odporu vykořisťovatelů (včetně kulaků a sabotérů z řad inteligence);

(b) konfiskace nebo výkup jsou nyní, po letech 1914—1918, nemožné;

(c) zvláštní dohled nad vykořisťovateli a buržoazní inteligencí;

(d) okamžité revoluční zlepšení životních podmínek dělníků

všech vykořisťovaných mas

drobných rolníků

na úkor vykořisťovatelů;

(e) neutralizace drobných vlastníků

{ středních rolníků

{ řemeslníků

{ drobných průmyslových výrobců

{ části buržoazní inteligence

tj. nepřipustit, aby přešli k reakci;

(f) odhodlání, schopnost, um a zvláštní organizace k potlačení odporu.

1. $\Sigma\Sigma = (\alpha)$ rozdrtit

(β) získat na svou stranu

(γ) neutralizovat.

12. Euration . . .*

13. »Svoboda tisku«? — »shromažďování«? — »osobní«?

Strana = předvoj

($\alpha\alpha$) (1) revoluční část

($\beta\beta$) (2) spjatá s *masami*.

Okamžitá příprava (2. 3. 4. 5. 6. (+ 13). 7. $\alpha\alpha$
8. 9. 10. $\beta\beta$)

Hlavní nebezpečí: pravice, tj. nevyměnění vůdcové.

Tři strany (+ Socialistická strana USA) (+ Švýcarská socialistická strana?). Okamžité připojení *není možné*.

* — očištění. *Red.*

Leví. Jejich chyby. Okamžité připojení *je možné*.
Reformismus v italské straně (možná + BSP?)

NB

Komisi o francouzské straně a tisku:

Lozovskij	Serrati	}
+ Bucharin	Deslinières	
+ Guilbeaux	+	
	Sadoul	

Napsáno nejpozději 4. července 1920

Podle rukopisu

Poprvé otištěno 1. srpna 1935

*v časopisu *Kommunističeskij
internacional*, č. 22*

MEZINÁRODNÍ SITUACE
A HLAVNÍ ÚKOLY
KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY
(OSNOVA REFERÁTU)

1. Imperialismus jako hlavní rys současné ekonomiky.

Rozdělení světa jako hlavní rys imperialismu: monopoly, banky, finanční oligarchie, mezinárodní syndikáty, vývoz kapitálu, rozdělení celé zeměkoule.

V roce 1876 > 1/4 miliardy obyvatel v koloniích

1914 > 1/2 » » »

1 miliarda + *polokolonie*

(Persie, Čína, Turecko).

1920:1 1/4 = kolonie + polokolonie + poražené a zpuštěné	}	130 Rusko 120 Německo + Rakousko-Uhersko
1/4 = finančně závislé	}	+ Rakousko-Uhersko

1/4 = nezávislé?	}	100 Sp. státy 50 Anglie 50 Japonsko	}	200

$$\Sigma\Sigma = 1 3/4$$

2. Nesmírné zotřetí všech rozporů kapitalismu
(a) dluhy

a 1	1914 — 55 miliónů rublů ve zlatě (Braun ^[137])
	1920 — 388 » » »

a 2	Sp. státy	+ 19 miliard rublů
Keynes ^[166]	Anglie	+ 17½ (6 Rusko)
		- 8½
	Francie	+ 3½
		- 10½ Σ = 40 miliard rublů ve zlatě.

a 3		
Dluhy v %	52—54 %	Anglie a Francie
národního	65—70 %	Itálie
majetku	90 %	Rusko
	11—13 %	Sp. státy a Japonsko.

(b) Mzdy a ceny

Sp. státy	+ 120 ceny;	+ 100 mzdy
Anglie	+ 170	+ 130
Francie	+ 300	+ 200
Japonsko	+ 130	+ 60

(c) příjmy: 40—50 % zisku

(Lapiński^[35] s. 14)

(d) těžba uhlí (Nejvyšší národohospodářská rada^[221] v Times 10. III. 1920):

Anglie	— 20 %
Francie	— 50 %
Německo	— 37 % (1913—1919)
Sp. státy	— 4 %

(e) měna: srovnaj se Sp. státy (Times ib.*)

Anglie	— 30 %
Francie a	
Itálie	— 60—70 %
Německo	— 90—96 %

P. Levi: referát
na sjezdu
KPD^[134]
14. IV. 1920
NB

* — ibidem — tamtéž. Red.

3. $\Sigma\Sigma$ = Zpustošení, bída, obohacení.
Cíle a charakter války.
Keynes. Jeho postoj.
4. Rozklad mezi vítězi:
Společnost národů?
Války s Ruskem.
Dělení Turecka, Číny?
5. $\Sigma\Sigma$ = Revoluční krize, revoluční nálady, ideje.
Absolutní bezvýchodnost?
Ne.
Cf.* *Ramsay MacDonald*^[181]: »Víme, že to všechno přejde, že se to urovná.«
6. Oportunismus = hlavní nepřítel.
Krach buržoazní demokracie a *sociální demokracie*.
Účast ve vládě Kerenského + Finsko + Maďarsko.
Otto Bauer^[133]: »Vergewaltigung der sozialen Machtfaktoren«**.
7. Kořeny oportunistu: zkorumpování horní vrstvy dělníků
8 — 10 miliard franků v roce 1914 (zisk tří zemí)
?? 20 — 30 » » » 1920 (z vývozu ka-
pitálu)
8. »Očištění« stran a dělnického hnutí, »odvolání z funkcí«
v Rusku 1903 — 1917 — 1920
v Evropě a Americe 1915 — 1920 —
9. »Levičáctví — nemoc.« Nemoc růstu.
10. Koloniální a závislé národy. Ve skutečnosti
Východ. Růst hnutí. *celosvětový*
Poučila je válka. charakter
My jsme v čele 1¼ miliardy hnutí.
Sov. rep. » » »

* — Confer — srovnej. *Red*.

** — *Otto Bauer*: »násilí na sociálních mocenských faktorech«.

Red.

11. $\Sigma\Sigma$ = Ne urychlení revoluce, ale urychlení příprav k revoluci.

Podrobná rezoluce a teze.

Ne společnost propagandistů, nýbrž začátek praktického boje mnohamiliónové armády proletářů pod vedením Komunistické internacionály.

*Napsáno mezi 10. a 19. červencem 1920 Podle rukopisu
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

K PROJEVU J. TANNERA
 NA II. KONGRESU
 KOMUNISTICKÉ
 INTERNACIONÁLY¹⁷⁹

Tannerův (Shop Stewards) projev názorně potvrdil,

1. že je nutné *uvnitř* III. internacionály udělat místo pro *sympatizující*
2. že pokud jde o Anglii a Ameriku, je třeba *zvlášť* zdůraznit, že i přes rozdílné názory na parlamentarismus doporučujeme:
 - (a) ponechat masové hnutí v podobě IWW a Shop Stewards *přičleněné* k III. internacionále
 - (b) znovu důkladně projednat a *vyzkoušet* v praxi, jak dosáhnout *zlepšení* činnosti socialistických stran, které *nedostatečně* agitují v masách a *nedovedly* s nimi navázat kontakt.

Lenin

*Napsáno 23. července 1920
 Poprvé otištěno roku 1959
 v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

PŘIPOMÍNKY KE ZPRÁVĚ
 A. SULTANA - ZADEHO
 O PERSPEKTIVÁCH
 SOCIÁLNÍ REVOLUCE
 NA VÝCHODĚ¹⁸⁰

1. Rozklad majetných vykořisťovatelských tříd
2. velká část obyvatelstva — *rolníci se středověkým vykořisťováním*
3. *drobní řemeslníci* — v průmyslu
4. závěr: *přizpůsobit* jak mocenské orgány sovětského typu, tak i komunistickou stranu (její sociální složení, její specifické úkoly) úrovni *agrárních zemí koloniálního Východu*.

To je hlavní. Zamyslet se nad tím a *hledat konkrétní odpovědi*.

*Napsáno mezi 24. a
 29. červencem 1920*

*Otištěno poprvé,
 podle rukopisu*

PŘIPOMÍNKY K NÁVRHŮM
P. LEVIHO
K TEŽÍM O NÁRODNOSTNÍ
A KOLONIÁLNÍ OTÁZCE

1. Zu allgemein formuliert, als ob es für *alle* Völker gälte. Und Persien jetzt?

Verzeihung, *Sie* verfallen in »Nationalbolschewismus«, indem Sie Deutschland für die *einzige* Nation in der Welt betrachten.

2. Und wenn *die Bourgeoisie* (in Bulgarien, in Deutschland, in anderen Ländern) den Krieg gegen England, Frankreich oder dergleichen *beginnt*?

Was sollen Arbeiter tun?

Boykottieren? Es wäre ganz irrtümlich. Teilnehmen, aber ihre Selbstständigkeit wahren und den *gemeinsamen* Kampf *so* ausnützen, *um* die Bourgeoisie niederzuwerfen.

$\Sigma\Sigma$ = Entweder *nur* gegen den *deutschen* Nationalbolschewismus schreiben, oder gar nicht.

Napsáno německy

25. července 1920

Poprvé otištěno roku 1942

v publikaci Leninskij sbornik XXXIV

Podle rukopisu

PŘIPOMÍNKY K NÁVRHŮM
P. LEVIHO
K TEZÍM O NÁRODNOSTNÍ
A KOLONIÁLNÍ OTÁZCE

1. Zformulováno příliš všeobecně, jako by to platilo pro *všechny* národy. A co dnešní Persie?

Odpusťte, ale Vy propadáte »nacionálnímu bolševismu«, neboť pokládáte Německo za *jediný* národ na světě.

2. A co když *buržoazie* (v Bulharsku, v Německu a jiných zemích) začne válku proti Anglii, Francii nebo některé jiné zemi?

Co mají v takovém případě dělat dělníci?

Bojkotovat? To by bylo naprosto chybné. Zúčastnit se, ale zachovat si svou samostatnost a *tak* využít *společného* boje, *aby* byla svržena buržoazie.

$\Sigma\Sigma$ = Buďto psát *jenom* proti *německému* nacionálnímu bolševismu, nebo nepsat vůbec.

Poprvé otištěno roku 1942
v publikaci *Leninskij sbornik XXXIV*

Přeloženo z němčiny

PŘIPOMÍNKY KOMISI
PRO NÁRODNOSTNÍ
A KOLONIÁLNÍ OTÁZKU

Exploiter *le particularisme moyenageux*? Trop dangereux; pas marxiste.

Il faut distinguer entre les mouvements nationaux *modernes* et les »mouvements« (soi-disant *mouvements*) avec le caractère moyenageux.

Napsáno francouzsky nejpozději

28. července 1920

Faksimile rukopisu poprvé

otištěno roku 1923 v knize:

H. Guilbeaux, Wladimir Iljitsch Lenin.

Ein treues Bild seines Wesens, Berlin

Podle faksimile

PŘIPOMÍNKY KOMISI
PRO NÁRODNOSTNÍ
A KOLONIÁLNÍ OTÁZKU

Využití *středověkého partikularismu*? Příliš nebezpečné; nemarxistické.

Je třeba dělat rozdíl mezi *současnými* národními hnutími a »hnutími« (takzvanými *hnutími*) se středověkým charakterem.

*Rusky otištěno poprvé
Přeloženo z francouzštiny*

KONCEPT REZOLUCE O PROLETÁŘSKÉ KULTUŘE¹⁸¹

1. Nikoli zvláštní ideje, ale marxismus.
2. Nikoli *vymyšlení* nové proletářské kultury, nýbrž *rozvíjení* nejlepších vzorů, tradic a výsledků *dosavadní* kultury z *hlediska* marxistického světového názoru a životních i bojových podmínek proletariátu v období jeho diktatury.
3. Nikoli odděleně od lidového komisariátu školství a osvěty, ale jako jeho součást, neboť Komunistická strana na Ruska + lidový komisariát školství a osvěty = Σ Proletkultu.
4. Těsné sepětí a podřízení Proletkultu lidovému komisariátu školství a osvěty.
5. Vůbec ne . . .*

*Napsáno 9. října 1920
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

* Zde rukopis končí. *Red.*

PŘÍLOHY

D O T A Z N Í K
P R O P Ř E R E G I S T R A C I Č L E N Ů
M O S K E V S K É O R G A N I Z A C E
K S R (b)

1. Příjmení, křestní jméno a jméno po otci: Vladimír Iljič
Uljanov

2. Věk: 50 let

3. Ze které gubernie, města, újezdu, volosti či vesnice pocházíte:
ze Simbirsk

4. Povolání rodičů a jejich adresa: zemřeli

5. Rodinní příslušníci (podle stáří) a počet vyživovaných osob:
manželka 51
bratr 45
sestra 44

6. Vlastníte nemovitost (přídělovou půdu, dům) nebo výrobní
prostředky a kde: ne

7. Národnost: Rus

8. Mateřský jazyk: ruský

9. Kterými jazyky kromě ruštiny mluvíte, čtete a píšete:
francouzsky, německy, anglicky; špatně všemi třemi

10. Hlavní povolání: publicista

11. Jaké máte vzdělání a kde jste je získal:

a) všeobecné	}	gymnázium
b) odborné		externě složil univerzitní zkoušku v roce 1891 na právnické fakultě

12. Byl jste v zahraničí, kdy a kde:
1895; 1900—1905; 1907—1917 v emigraci (Švýcarsko, Francie, Anglie, Německo, Halič).
13. Která místa v Rusku dobře znáte?
žil jsem jenom v Povolží a v sídelních městech
14. Sloužil jste ve staré armádě (hodnost, útvar a jak dlouho): ne
15. Účastnil jste se bojů a byl jste raněn (kde a kdy): ne
16. Ve kterém podniku či instituci v současné době pracujete (jeho adresa a telefonní číslo), v jaké funkci:
rada lidových komisařů
17. Jaký máte plat a eventuálně vedlejší výdělek:
13¹/₂ tisíce (13 500)¹⁸²
vedlejší — z publicistické činnosti
18. Odkdy jste členem KSR:
od založení a v podstatě už předtím (1893)
19. Vstoupil jste do strany ve stranickém týdnu: — ne —
20. Která organizace jako první Vás přijala za člena KSR:
viz bod 18
21. Navštěvoval jste přednášky na společenskopolitická témata, kde, kdy a ke komu jste chodil do kursu základního politického vzdělávání a jakého stupně byl tento kurs:

Z

22. Ve které buňce jste členem:
kremelský okrsek
23. Byl jste volán před stranický soud, kdy a zač:
menševiky v SDDSR v době rozkladu
24. Byl jste členem jiné strany, které, kdy a v jaké funkci: ne

25. Jaké máte doklady nebo potvrzení o tom, že jste pracoval v naší ilegální stranické organizaci:

dějiny strany jako doklad

26. Kde jste v minulosti hlavně pracoval:

1. do únorové revoluce: a) občanské povolání:
b) stranická práce:
2. do Říjnové revoluce: a) občanské povolání:
b) stranická práce:

} v zahra-
ničí a
v Petro-
hradě

27. Jak jste se účastnil únorové revoluce:
kromě celostranické práce nijak
(v emigraci)

28. Totéž, pokud jde o Říjnovou revoluci: člen ÚV

29. Byl jste z politických důvodů perzekvován, kde a kdy; jaké tres-
ty jste si odpykal:

vězení 1887 (několik dnů)

vězení 1895—1897 (14 měsíců a tříleté vyhnanství
na východní Sibiři)

vězení 1900 (několik dnů)

30. Ve kterém odborovém svazu jste byl organizován, kde a kdy:
ne

31. Ve kterém odborovém svazu jste organizován nyní (uvést číslo
členské legitimace): ne

32. Vykonával jste volené funkce po únorové revoluci a kde:

a) v orgánech sovětské moci:

předseda rady lidových komisařů

b) v odborech: ne

c) ve straně: člen ÚV

d) v závodech:

e) ve vojenských útvarech:

f) jinde:

} ne

33. Prošel jste vojenským výcvikem (v jaké funkci) a byl jste za-
registrován v oddílu pro zvláštní úkoly, v které rotě a pod jakým čís-
lem: ne

34. Byl jste zmobilizován do Rudé armády, kdy, kterou organizací a jakým způsobem (všeobecná, nebo stranická mobilizace), jak dlouho a kde jste byl na frontě (uvést přesně), jaké funkce jste zastával, účastnil jste se bojů, byl jste raněn, kdy a kde: **NE**

35. Byl jste zmobilizován do dopravy, kdy a kterou organizací: **NE**

36. Jakou stranickou práci a práci v orgánech sovětské moci můžete vykonávat (organizátor, pracovník ve státní správě, lektor, agitátor, kulturní pracovník atd.):

Z

37. Referoval jste na velkých shromážděních a předsedal jim: **ANO**

38. Jakou stranickou práci vykonáváte v současné době:
člen ÚV

39. Jaké další informace chcete sdělit:

Z

40. Adresa Vašeho bydliště a telefonní číslo:
Kreml. Hlavní telefonní ústředna

41. Co jste přečetl ze spisů Marxe, Engelse, Lenina, Kautského a Plechanova:

téměř všechno (z podtržených autorů)

42. Na jaká témata jste hovořil k dělníkům a rolníkům nebo jim přednášel:

většinou na politická

43. Píšete články do novin, do kterých a na jaká témata:
málokdy, na politická témata

44. Můžete psát letáky a provolání a co jste v tomto směru napsal:
Ano. Nedá se to spočítat, bylo toho poměrně dost

45. Jaké své znalosti považujete za zvlášť bohaté a na jaká témata můžete přednášet a vést školení:

většinou na politická témata

17. IX. 1920

(Podpis) *V. Uljanov (Lenin)*

*Poprvé otištěno roku 1926
v knize: »Ličnoje dělo« člena
RKP(b) V. I. Uljanova (Lenina),
nakl. Moskovskij rabočij,
Moskva—Leningrad*

*Podle blanketu
vyplněného V. I. Leninem*

SEZNAM
DOSUD NENALEZENÝCH
LENINOVÝCH PRACÍ

POZNÁMKY

REJSTŘÍKY

ŽIVOTOPISNÁ DATA

SEZNAM DOSUD NENALEZENÝCH
LENINOVÝCH PRACÍ
(1. května—5. listopadu 1920)

TELEGRAM
G. K. ORDŽONIKIDZEMU
A S. M. KIROVOVI

O tomto telegramu se G. K. Ordžonikidze a S. M. Kirov zmiňují v telegramu Leninovi z 12. května 1920 (Ústřední státní archiv Říjnové revoluce).

ROZHOVOR PŘÍMOU LINKOU
S VELITELEM
TURKESTÁNSKÉHO FRONTU
M. V. FRUNZEM

Zmínku o tomto rozhovoru nacházíme v telegramu zástupce mimořádného zmocněnce Rady dělnické a rolnické obrany pro zásobování vojsk Turkestánského frontu a vedoucího Turkestánského svazu pro zásobování palivem Letněva Leninovi z 26. května 1920 o zásobování dopravy benzínem a naftou. Uvádí se v něm, že se Lenin 25. května přímou linkou M. V. Frunzeho dotazoval, zda má k dispozici dostatek benzínu (Ústřední státní archiv Říjnové revoluce).

PÍSEMNÝ VZKAZ
G. L. VOLLENBERGOVI

O tomto písemném vzkazu píše Lenin 8. června 1920 v dopisu člena kolegia lidového komisariátu pošt a telegrafů G. L. Vollenbergovi: »Asi před týdnem jsem předal soudruhu Běleňkému (Celoruská mimořádná komise) Vám adresovanou žádost o opravu telefonního vedení podle jeho pokynu« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS; viz také Leninskij sbornik XXXIV, s. 319).

TELEFONICKÁ DEPEŠE
A. I. RYKOVŮVI
O SVOLÁNÍ KOMISE ÚV KSR(b) VE VĚCI
NAKLADATELSTVÍ Z. I. GRŽEBINA

O této telefonické depeši se zmiňuje A. I. Rykov v telefonické depeši L. D. Trockému z 20. září 1920 (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

TELEGRAM Č. 973
VRCHNÍMU VELITELI
S. S. KAMENĚVOVI

S. S. Kameněv v telegramu z 25. října 1920 napsal Leninovi: »Vaše telegramy 973 a 977 jsem dostal« (Iz istorii graždanskoj vojny v SSSR, sv. 3, 1961, s. 418; Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). Telegram č. 977 byl uveřejněn ve Spisech 35, Praha 1962, s. 418.

SEZNAM DOKUMENTŮ, NA JEJICHŽ REDIGOVÁNÍ SE V. I. LENIN PODÍLEL

USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O OPATŘENÍCH K POSÍLENÍ ZÁPADNÍHO A JIHOZÁPADNÍHO FRONTU

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uložen text usnesení politického byra ze 4. června 1920 s Leninovým doplňkem.

DOPLŇKOVÉ TEZE K NÁRODNOSTNÍ A KOLONIÁLNÍ OTÁZCE PRO II. KONGRES KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uložen text tezí s Leninovými opravami. V této úpravě byly přečteny na čtvrtém zasedání II. kongresu Komunistické internacionály 26. července 1920 (viz Vtoroj kongress Kominterny, 1934, s. 105, 496—499).

V. I. NĚVSKIJ: DIALEKTICKÝ MATERIALISMUS A FILOZOFIE MRTVÉ REAKCE

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uložen konec článku V. I. Něvského s Leninovými redakčními úpravami a poznámkami, provedenými před 2. zářím 1920. Článek byl uveřejněn v roce 1920 jako příloha k druhému vydání Leninovy knihy Materialismus a empiriokriticismus (viz také Sočinjenja V. I. Lenina, 3. vyd., sv. XIII, s. 317—324).

REZOLUCE IX. CELORUSKÉ
KONFERENCE KSR(b)
K POLSKÉ OTÁZCE

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uložen text rezoluce s Leninovou opravou. Rezoluce byla schválena 22. září 1920 a uveřejněna ve 211. čísle Pravdy z 23. září (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 445).

ZPRÁVA VRCHNÍHO VELENÍ
O PŘÍPRAVĚ VRANGELOVY PORÁŽKY
12. ŘÍJNA 1920

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uložen text zprávy s Leninovým doplňkem. Zpráva i s doplňkem byla uveřejněna v knize Iz istorii graždanskoj vojny v SSSR, sv. 3, 1961, s. 406—408.

DEKRETY, USNESENÍ,
VÝZVY A PROHLÁŠENÍ CELORUSKÉHO
ÚSTŘEDNÍHO VÝKONNÉHO VÝBORU SOVĚTŮ,
RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ
A RADY PRÁCE A OBRANY

USNESENÍ RLK O CO NEJRYCHLEJŠÍ OBNOVĚ CHODYŇSKÉ ROZHLASOVÉ STANICE. *11. května 1920*

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O DOBROVOLNÉM PŘIHLÁŠENÍ DEZERTÉRŮ. *12. května 1920*

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O VČASNÉM ZAJIŠTĚNÍ RUDOARMĚJSKÝCH PŘÍDĚLŮ PRO DĚLNÍKY ZBROJNÍCH A MUNIČNÍCH ZÁVODŮ. *21. května 1920*

USNESENÍ RLK O SLOŽENÍ KOMISE PRO ZÁSOBOVÁNÍ DĚLNÍKŮ PŘI LIDOVĚM KOMISARIÁTU ZÁSOBOVÁNÍ. *25. května 1920*

DEKRET RLK O OPATŘENÍCH KE SPRÁVNÉMU PŘIDĚLOVÁNÍ BYTŮ PRACUJÍCÍM. 25. května 1920

USNESENÍ RLK O ZÁSOBÁCH OBILÍ. 27. května 1920

USNESENÍ RLK O ZVÝŠENÍ PŘÍDĚLU POTRAVIN TISKÁRNĚ III. INTERNACIONÁLY. 1. června 1920

USNESENÍ RLK O VYSOKÝCH ŠKOLÁCH TECHNICKÉHO SMĚRU. 4. června 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O STAVBĚ ŽELEZNIČNÍCH TRATÍ PRO PŘEPRAVU PALIV. 4. června 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O PODŘÍZENÍ INSTITUCÍ A PODNIKŮ HLAVNÍ SPRÁVY KOŽEŠNICKÉHO PRŮMYSLU POTŘEBÁM ARMÁDY. 4. června 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O ZÁSOBOVÁNÍ DŘEVAŘŮ SEVERNÍ OBLASTI POTRAVINAMI. 4. června 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O STANOVENÍ KONEČNÉHO TERMÍNU PRO ODKLAD NÁSTUPU DO RUDÉ ARMÁDY. 9. června 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O VYBAVENÍ SKUPINY PREFEROVANÝCH ZÁVODŮ VÝROBNÍM ZAŘÍZENÍM. 11. června 1920

DEKRET CÚVV A RLK O AUTONOMNÍ ČUVAŠSKÉ OBLASTI. 24. června 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O ODVOZU UHLÍ Z DONBASU. 25. června 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O VÝŠI PŘÍDĚLŮ POTRAVIN A PRŮMYSLOVÉHO ZBOŽÍ DĚLNÍKŮM A ZAMĚSTNANCŮM SEVERNÍHO ÚSEKU MURMANSKÉ DRÁHY MASELSKAJA—MURMANSK. 25. června 1920

USNESENÍ RLK O PLÁNU DOVOZU. 29. června 1920

USNESENÍ RLK O PRODLOUŽENÍ TERMÍNU PRO SKLIZEŇ LNU A KONOPÍ A O VYPLÁCENÍ PRÉMÍÍ. 29. června 1920

NÓTA VLÁDY RSFSR VLÁDĚ VELKÉ BRITÁNIE. [RADIO-TELEGRAM G. V. ČIČERINA MINISTRU ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ VELKÉ BRITÁNIE G. N. CURZONovi JAKO ODPOVĚĎ NA JEHO NÓTU Z 11. ČERVENCE 1920.] 17. července 1920

VÝZVA RLK K DĚLNÍKŮM, ROLNÍKŮM A VŠEM ČESTNÝM OBČANŮM SOVĚTSKÉHO RUSKA A SOVĚTSKÉ UKRAJINY. 20. července 1920

USNESENÍ RLK O ZRUŠENÍ CELORUSKÉ KOMISE PRO OBNOVU ŽELEZNIČNÍ DOPRAVY. 20. července 1920

USNESENÍ RLK O ZASOBOVÁNÍ DŘEVAŘŮ POTRAVINAMI A POTAHŮ PÍCÍ. 10. srpna 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O ZVLÁŠTNÍCH OPATŘENÍCH V PŘÍPADĚ EVENTUÁLNÍCH ÚSTUPŮ NA VRANGELOVSKÉ FRONTĚ. 20. srpna 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O KONTROLNÍCH SOUSTŘEDĚNÍCH OSOB PODLÉHAJÍCÍCH VŠEOBECNÉ VOJENSKÉ POVINNOSTI. 20. srpna 1920

USNESENÍ RLK KE ZPRÁVĚ A. M. LEŽAVY O LIDOVÉM KOMISARIÁTU ZAHRANIČNÍHO OBCHODU. 31. srpna 1920

NÁVRH USNESENÍ O ÚSTŘEDNÍ KOMISI PRO VYUŽÍVÁNÍ MATERIÁLOVÝCH ZDROJŮ RSFSR. 7. září 1920

USNESENÍ RLK O USTAVĚNÍ KOMISE PRO SHROMAŽDOVÁNÍ A STUDIUM MATERIÁLŮ K DĚJINÁM ŘÍJNOVÉ REVOLUCE A K DĚJINÁM KOMUNISTICKÉ STRANY RUSKA. 21. září 1920

PROHLÁŠENÍ CÚVV NAŠE NOVÉ MÍROVÉ PODMÍNKY. 23. září 1920

USNESENÍ RLK O EVIDENCI A ROZDĚLOVÁNÍ KRYTINY. 5. října 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O TĚŽBĚ DŘEVA NA PRAVOBŘEŽNÍ UKRAJINĚ. 23. října 1920

USNESENÍ RLK KE ZPRÁVĚ O MEZIRESORTNÍ PORADĚ
O VÝKONNOSTNÍCH PRÉMÍÍCH. 23. října 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY K ZÁSOBOVÁNÍ JIHO-
RUSKÝCH ŽELEZNIC PALIVY. 25. října 1920

DEKRET RLK O SJEDNOCENÍ STÁTNÍHO ZÁSOBOVÁNÍ
OBYVATELSTVA POTRAVINAMI A PŘEDMĚTY DENNÍ PO-
TŘEBY. 26. října 1920

USNESENÍ RLK O ZAVEDENÍ HYDRAULICKÉHO ZPŮSOBU
TĚŽBY RAŠELINY. 30. října 1920

USNESENÍ RLK KE ZPRÁVĚ O PLNĚNÍ SMĚRNIC RADY LI-
DOVÝCH KOMISAŘŮ K ČERPÁNÍ ZE ZLATÉHO POKLADU
POUZE NA VÝROBNÍ PROSTŘEDKY. 30. října 1920

DEKRET RLK O JEDNOTNÉM HOSPODAŘENÍ S TRAKTO-
RY. 2. listopadu 1920

USNESENÍ RLK O OPATŘENÍCH K OBNOVĚ BAVLNÁŘSKÉ-
HO PRŮMYSLU. 2. listopadu 1920

USNESENÍ RLK O PRŮZKUMU GUBERNÍ NEJVÍC POSTIŽE-
NÝCH NEÚRODOU. 2. listopadu 1920

DEKRET RLK O CENTRALIZACI KNIHOVNICTVÍ V REPU-
BLICE. 3. listopadu 1920

DEKRETY CÚVV A RLK O AUTONOMNÍCH OBLASTECH
KALMYCKÉHO, VOŤACKÉHO A MARIJSKÉHO NÁRODA.
4. listopadu 1920

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při
ÚV KSSS jsou uloženy návrhy výše uvedených dekretů, usnesení, vý-
zev a prohlášení s Leninovými opravami a doplňky a rovněž Leninovy
koncepty některých z těchto dokumentů a připomínky k nim. Část
těchto materiálů už byla uveřejněna (viz Leninskij sbornik XXXV,
s. 127, 128, 138—139, 164; Leninskij sbornik XXXVI, s. 123—126).

DOPISY, TELEGRAMY
A TELEFONICKÉ DEPEŠE

TELEGRAM REVOLUČNÍ VOJENSKÉ RADĚ KAVKAZSKÉHO
FRONTU I. T. SMILGOVI. 12. května 1920

TELEGRAM REVOLUČNÍ VOJENSKÉ RADĚ 5. ARMÁDY
B. P. POZERNOVI. 11. nebo 12. června 1920

DOPIS PŘEDSEDOVI VÝKONNÉHO VÝBORU PETROHRAD-
SKÉHO SOVĚTU G. J. ZINOVJEVOVI. 25. června 1920

LIDOVÉMU KOMISARIÁTU DOPRAVY. 7. července 1920

TELEGRAM VŠEM VÝKONNÝM VÝBORŮM GUBERNIÁL-
NÍCH SOVĚTŮ A GUBERNIÁLNÍM ZEMĚDĚLSKÝM ODBO-
RŮM. *Nejdříve 10. srpna 1920*

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při
ÚV KSSS jsou uloženy texty výše uvedených dopisů, telegramů a tele-
fonických depeší s Leninovými opravami a doplňky. Velká část těchto
textů už byla uveřejněna (viz Leninskij sbornik XXXIV, s. 326—329,
334; Leninskij sbornik XXXVI, s. 117—118; V. I. Lenin, Vojenská
korespondence (1917—1920), Praha 1958, s. 437).

SEZNAM PRACÍ, JEJICHŽ AUTOREM JE PRAVDĚPODOBNĚ V. I. LENIN

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O STAVBĚ ÚZKOKOLEJNÝCH ŽELEZNIČNÍCH TRATÍ PRO PŘEPRAVU DŘEVA

Na zasedání Rady práce a obrany 14. května 1920 referoval Lenin o stavbě úzkokolejných železničních tratí pro přepravu dřeva (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). To opravňuje k předpokladu, že návrh usnesení Rady práce a obrany napsal Lenin.

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O MAJETKOVÉM POJIŠTĚNÍ

M. I. Semjonov (M. Blan), který se za Nejvyšší národohospodářskou radu účastnil 17. srpna 1920 zasedání rady lidových komisařů, ve svých vzpomínkách napsal, že Lenin navrhl, aby byla ze zástupců lidového komisariátu financí, zemědělství, sociálního zabezpečení a zásobování a Celoruské ústřední rady odborů ustavena zvláštní komise, která by projednala otázku pojištění, a nadiktoval jí směrnice (Věstník gosudarstvennogo strachovanija, 1924, č. 2, s. 4—5). Text těchto směrnic, který ve svých vzpomínkách uvádí Semjonov, se až na několik slov kryje s textem bodů »a«, »b« a »c« usnesení o majetkovém pojištění, jež schválila rada lidových komisařů (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ
KE ZPRÁVĚ KOMISE, KTEROU JMENOVALA
RADA LIDOVÝCH KOMISAŘŮ
PRO OTÁZKU MAJETKOVÉHO POJIŠTĚNÍ

M. I. Semjonov (M. Blan), který podal na zasedání rady lidových komisařů 30. září 1920 zprávu komise, ve svých vzpomínkách uvádí, že usnesení ke zprávě komise nadiktoval Lenin (Věstník gosudarstvennogo strachovanija, 1924, č. 2, s. 4—5).

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY
O ZMĚNĚ USNESENÍ SCHVÁLENÉHO
NA PŘÍPRAVNÉM ZASEDÁNÍ RADY PRÁCE
A OBRANY
27. ŘÍJNA 1920 O ZLEPŠENÍ
ZÁSOBOVÁNÍ ZÁVODŮ, V NICHŽ
PRACUJÍ CIZÍ STÁTNÍ PŘÍSLUŠNÍCI

Při podepisování protokolu č. 162 zasedání Rady práce a obrany z 27. října 1920 připsal Lenin tuto poznámku: »znovu projednat na plenárním zasedání«, pokud jde o otázku zlepšení zásobování závodů, v nichž pracují cizí státní příslušníci. Na plenárním zasedání Rady práce a obrany 29. října referoval Lenin o této otázce (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). Je možné, že návrh usnesení napsal Lenin.

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY
O ZPŮSOBU PŘEDKLÁDÁNÍ DOHOD,
SPORNÝCH PROBLÉMŮ A POŽADAVKŮ
ÚSTŘEDNÍCH ÚŘADŮ
RADĚ PRÁCE A OBRANY
A RADĚ LIDOVÝCH KOMISAŘŮ

Na zasedání Rady práce a obrany 29. října 1920 referoval Lenin o způsobu předkládání dohod, sporných problémů a požadavků ústředních úřadů Radě práce a obrany a radě lidových komisařů (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). To opravňuje k předpokladu, že návrh usnesení napsal Lenin.

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ
K NÁVRHU USNESENÍ O ZAVEDENÍ
ZÁKLADNÍ NORMY
PRO ZÁSOBOVÁNÍ DĚLNÍKŮ

Lenin zkoncipoval několik otázek pro přepracování návrhu usnesení o zavedení základní normy pro zásobování dělníků (viz Leninskij sbornik XXXV, s. 165). Podle jeho konceptu byly zformulovány otázky 1—4, jež byly pojaty do usnesení rady lidových komisařů a na jejichž základě uložila rada lidových komisařů komisi pro zásobování dělníků přepracovat návrh usnesení. Při podepisování protokolu č. 396 zasedání rady lidových komisařů z 2. listopadu 1920 opravil Lenin formulaci druhé otázky usnesení rady lidových komisařů (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). Z toho se dá předpokládat, že návrh usnesení napsal Lenin.

POZNÁMKY

¹ Knihu *Levičáctví — dětská nemoc komunismu* napsal Lenin k zahájení II. kongresu Komunistické internacionály; tam byla rozdána všem jeho delegátům. Měla pomoci mladým komunistickým stranám najít správnou cestu revolučního boje, napravit chyby, kterých se v počátcích dopouštěly, a seznámit komunisty všech zemí s bohatými zkušenostmi bolševiků, s jejich strategií a taktikou. Prostřednictvím knihy si mohly tyto zkušenosti osvojit všechny bratrské strany. Nejdůležitější teze a závěry této knihy byly vzaty za základ usnesení II. kongresu Komunistické internacionály.

Hlavní část knihy napsal Lenin v dubnu 1920 (rukopis dokončil 27. dubna) a dodatek 12. května, kdy se již dělaly korektury vysázeného textu. Lenin osobně sledoval, jak postupuje sazba a tisk knihy, neboť chtěl, aby vyšla před zahájením II. kongresu Kominterny. Její vydání bylo svěřeno petrohradské pobožce Státního nakladatelství. Nakladatelství dostalo rukopis 5. května a už příští den jej odevzdalo do sazby První státní tiskárně. Její pracovníci přikročili k plnění tohoto čestného úkolu s velkým elánem a pracovali i přesčas. Dne 9. května byl do Moskvy poslán ke korektuře první obtah. Dodatek poslal Lenin do Petrohradu 23. května spolu s korekturou brožury a tímto dopisem:

»Pitěským soudruhům, kteří vydávají mou brožuru o levičáctví:

1. Prosím porovnat *poslední* korekturu s opravami provedenými v této *korektuře*;

2. prosím, abyste mi přiloženou korekturu *vrátili*;

3. prosím, abyste v „dodatku“, *zejména* na 3. straně, opravili to, co je označeno *na okraji*:

1)))

2))) (po porovnání prosím vrátit);

4. prosím, abyste mi telefonicky sdělili *jméno* soudruha, který je *odpovědný* za porovnání korektur a za konečné vydání. (A také *termín* vydání.)

5. Další opravy ode mne *nečekejte*.

23. května 1920. *Lenin*
(Polnoje sobranije sočiněnij 51, Moskva 1977, s. 199.)

Kniha vyšla 12. června 1920 a hned nato, v červenci, byla v Sovětském Rusku vydána i ve francouzštině a angličtině. V druhé polovině roku 1920 vyšla německy v Berlíně a Hamburku, anglicky v Londýně a New Yorku, francouzsky v Paříži a italsky v Miláně. V listopadu 1920 vydal ústřední výbor Komunistické strany Velké Británie leták vyzývající k subskripci na Leninovu knihu. Psalo se v něm: »Komunistická strana právě vydala Leninovu práci, která je pravděpodobně jeho nejvýznamnější a bezpochyby nejzajímavější prací.

Levičáctví — dětská nemoc komunismu je kniha, kterou potřebuje každý, kdo aktivně pracuje v dělnickém hnutí. Rozebírá problémy, o kterých se mnoho diskutuje a které někdy vyvolávají velké názorové neshody.

Lenin důkladně zkoumá otázky revoluční taktiky a netradičně pojednává také o tak důležitých otázkách, jako je parlamentarismus, vztah komunistické strany k labouristické straně, odbory atd., a rozebírá i celkovou situaci v Anglii. Ale tím význam knihy nekončí; kritický pohled na programy, politiku a činnost různých stran na evropském kontinentě umožní čtenáři pochopit mezinárodní situaci, což je nyní pro soudruhy tak důležité.

Kniha bezpochyby osvětlí a přiblíží mnoho problémů a pomůže prakticky se zorientovat v otázce jednoty, kterou si všichni tak toužebně přejí . . .« (Voprosy istorii KPSS, 1960, č. 3, s. 24).

Leninova kniha *Levičáctví — dětská nemoc komunismu* dosáhla velmi široké publicity. Podle neúplných údajů uveřejněných ke čtyřicátému výročí jejího vydání vyšla do té doby v kapitalistických zemích ve 106 vydáních ve 22 jazycích, z toho bylo 16 vydání v angličtině (v Londýně, New Yorku, Bombaji, Sydney a Melbourne), 13 ve francouzštině (v Paříži a Bruselu), 14 v němčině (v Berlíně a Vídni), 7 v italštině (v Miláně, Neapoli a Římě), 6 ve španělštině (v Barceloně, Madridu a Buenos Aires), 9 v japonštině (v Tokiu) a 6 v holandštině (v Amsterdamu a Leidenu). Kromě toho byla vydaná v norštině (Oslo), ve finštině (Helsinky), portugalštině (Rio de Janeiro), bengálštině (Kalkata) a v jiných jazycích. Zvlášť široké publicity dosáhla v zemích socialistického tábora. V Bulharsku vyšla desetkrát, v Polsku devětkrát, v Číně osmkrát, v Maďarsku sedmkrát, v Československu šestkrát a v Koreji třikrát. V Sovětském svazu byla zařazena do všech vydání Leninových spisů a kromě toho vyšla jako samostatná publi-

kace ještě 135krát v padesáti jazycích v celkovém nákladu 4 773 000 výtisků.

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uložen Leninův rukopis této knihy a její strojepisný exemplář s Leninovými redakčními úpravami. Rukopis obsahuje podtitul: »(Pokus o populární rozbor marxistické strategie a taktiky)« a toto ironické věnování Lloyd Georgeovi: »Věnuji tuto brožuru veleváženému Mr. Lloyd Georgeovi jako projev uznání za jeho téměř marxistický a v každém případě pro komunisty a bolševiky celého světa mimořádně užitečný projev z 18. března 1920.« Ve vydáních, která se uskutečnila za Leninova života, byl podtitul i s věnováním vypuštěn. Ve všech vydáních Leninových Spisů je Levičáctví — dětská nemoc komunismu uveřejněno podle prvního vydání knihy, které korigoval Lenin. — 31

- ² *Jiskra* (stará) — první celoruský ilegální marxistický list; založil jej v roce 1900 Lenin. List měl rozhodující význam pro utváření revoluční marxistické strany dělnické třídy v Rusku. První číslo leninské *Jiskry* vyšlo v prosinci 1900 v Lipsku, další čísla vycházela v Mnichově, od července 1902 v Londýně a od jara 1903 v Ženevě. Z Leninova podnětu a za jeho přímé účasti vypracovala redakce *Jiskry* návrh programu strany (byl uveřejněn v 21. čísle *Jiskry*) a připravila II. sjezd SDDSR, na němž byl fakticky položen základ revoluční marxistické strany v Rusku.

Krátce po II. sjezdu strany se za Plechanovovy podpory zmocnili *Jiskry* menševici. Od 52. čísla přestala být *Jiskra* revolučním marxistickým orgánem. — 36

- ³ Míní se tím menševici, kteří v SDDSR reprezentovali pravé, oportunistické křídlo sociální demokracie, a strana »socialistů-revolucionářů« (eserů). — 40

- ⁴ Jde o bolševické poslance IV. státní dumy A. J. Badajeva, M. K. Muraňova, G. I. Petrovského, F. N. Samojlova a N. R. Šagova. Na zasedání dumy 26. července (8. srpna) 1914, na němž zástupci všech buržoazně statkářských frakcí schválili vstup carského Ruska do imperialistické války, vyslovila bolševická frakce rozhodný protest; odmítla hlasovat pro válečné úvěry a zahájila revoluční propagandu v masách. V listopadu 1914 byli bolševičtí poslanci zatčeni a v únoru 1915 postaveni před soud, který je odsoudil k doživotnímu vyhnanství v Turuchanském kraji (východní Sibiř). Statečné vystupování členů bolševické frakce před sou-

dem, kteří demaskovali samoděržaví, sehrálo významnou úlohu v protimilitaristické propagandě a pomohlo revolucionizovat pracující masy. — 43

⁵ *Longuetismus* — centristický směr ve Francouzské socialistické straně, v jehož čele stál Jean Longuet. Za první světové války zaujímali longuetisté smířlivý postoj k sociálšovinistům, odmítali revoluční boj a hlásali »obranu vlasti« v imperialistické válce. Lenin označoval longuetisty za maloburžoazní nacionalisty. Po vítězství Říjnové revoluce se longuetisté slovy prohlásili za stoupence diktatury proletariátu, ale ve skutečnosti zůstávali jejími odpůrci. V prosinci 1920 se spolu se zjevnými reformisty odtrhli od strany a přimkli k takzvané Dvaapůlté internacionále. — 43

⁶ *Nezávislá labouristická strana* (Independent Labour Party — ILP) — reformistická organizace. Založili ji vůdcové »nových tradeunionů« roku 1893, v době zesíleného stávkového boje a hnutí britské dělnické třídy za nezávislost na buržoazních stranách. Vstoupili do ní členové »nových tradeunionů« i mnoha starých odborových svazů, příslušníci inteligence a maloburžoazie ovlivnění fabiány. V jejím čele stáli James Keir Hardie a James Ramsay MacDonald. Strana již od svého vzniku zaujímala buržoazně reformistické stanovisko a hlavní důraz kladla na parlamentní formu boje a na parlamentní dohody s liberální stranou. Lenin o Nezávislé labouristické straně napsal, že »ve skutečnosti je to oportunistická strana, která byla vždycky závislá na buržoazii« (Sebrané spisy 39, Praha 1988, s. 110). — 43

⁷ *Fabiáni* — členové anglické reformistické organizace Fabiánská společnost, která byla založena roku 1884. Tato společnost byla pojmenována podle římského vojevůdce z 3. století před n. l. Quinta Fabia Maxima Verrucosa zvaného Cunctator [Váhavec], protože volil ve válce s Hannibalem vyčkávací taktiku a vyhýbal se rozhodujícím bojům. Členy Fabiánské společnosti byli převážně představitelé buržoazní inteligence — vědci, spisovatelé a politikové (jako například S. a B. Webbovi, G. B. Shaw, J. R. MacDonald aj.); popírali nutnost třídního boje proletariátu a socialistické revoluce a tvrdili, že přechod od kapitalismu k socialismu je možný pouze pomocí drobných reforem a postupných přeměn společnosti. V roce 1900 vstoupila Fabiánská společnost do Výboru dělnického zastoupení (pozdější Labouristické strany). »Fabiánský socialismus« je jedním ze zdrojů labouristické ideologie.

Charakteristiku fabiánů viz v Leninově stati Anglický pacifis-

mus a anglická nechuť k teorii (Sebrané spisy 26, Praha 1986, s. 287—293). — 43

- ⁸ *Ministerialismus* (neboli »ministerský socialismus«, millerandismus) — oportunistická taktika socialistů připouštějící jejich účast v reakčních buržoazních vládách. Termín vznikl poté, kdy francouzský socialista A. Millerand vstoupil v roce 1899 do buržoazní vlády P. Waldecka-Rousseaua. — 44
- ⁹ *Nezávislá sociálně demokratická strana Německa* — centristická strana, založená v dubnu 1917 na ustavujícím sjezdu v Gotě. »Nezávislí« proklamovali jednotu se sociálšovinisty a dospěli až k odmítání třídního boje. Hlavní součástí strany tvořila kautskistická organizace Pracovní souručenství. V říjnu 1920 se Nezávislá sociálně demokratická strana na sjezdu v Halle rozštěpila. Značná část jejích členů se v prosinci 1920 sloučila s Komunistickou stranou Německa. Stoupenci pravice vytvořili zvláštní stranu a ponechali si dřívější název Nezávislá sociálně demokratická strana Německa, jejich strana pak existovala do roku 1922. — 44
- ¹⁰ Viz rezoluce VII. celoruské konference SDDSR(b) O vztahu k prozatímní vládě [⁴⁸] a O sovětech dělnických a vojenských zástupců [⁵⁴] (KSSS v rezolucích a usneseníh sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 257 až 259, 274—275). — 45
- ¹¹ Jde zřejmě o Leninův článek Co z německého dělnického hnutí nenapodobovat^[61], uveřejněný v dubnu 1914 v bolševickém časopisu Prosvěščenije (viz Sebrané spisy 25, Praha 1985, s. 129 až 133). Lenin v něm odhaluje zrádcovské počínání německého sociálního demokrata K. Legiena, který v roce 1912 během své návštěvy v Americe pronesl v Kongresu USA pozdravný projev adresovaný oficiálním kruhům a buržoazním stranám. — 48
- ¹² *Spartakovci* — členové revoluční organizace německých levicových sociálních demokratů, kterou na počátku první světové války založili K. Liebknecht, R. Luxemburgová, F. Mehring, C. Zetkinová, J. Marchlewski, L. Jogiches (Tyszka) a W. Pieck. Spartakovci vedli v masách revoluční propagandu, organizovali masové protiválečné akce, řídili stávký a odhalovali imperialistický charakter světové války a zradu oportunistických vůdců sociální demokracie. V některých důležitých teoretických a politických otázkách se však dopouštěli závažných chyb. Lenin jejich chyby

nejednou kritizoval a pomáhal jim zaujmout správné stanovisko (viz například práce O Juniově brožuře a Vojenský program proletářské revoluce — Sebrané spisy 30, Praha 1987, s. 25—40, 154—165).

V dubnu 1917 vstoupili spartakovci do centristické Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, ale organizačně s ní nesplynuli. Za listopadové revoluce v Německu v roce 1918 utvořili Spartakův svaz a po uveřejnění svého programu 14. prosince 1918 se s »nezávislými« rozešli. Na ustavujícím sjezdu, který se konal 30. prosince 1918 až 1. ledna 1919, založili spartakovci Komunistickou stranu Německa. — 48

¹³ Myslí se tím Engelsův dopis Augustu Bebelovi [¹²⁴] z 18.—28. března 1875 (viz K. Marx-B. Engels, Spisy 19, Praha 1966, s. 31—37). — 48

¹⁴ *Brestlitevský mír* — mírová smlouva mezi Sovětským Ruskem a státy Čtyřspolku (Německo, Rakousko-Uhersko, Bulharsko a Turecko), podepsaná 3. března 1918 v Brestu Litevském [Brest]. 15. března ji ratifikoval IV., mimořádný celoruský sjezd sovětů. Mírové podmínky byly pro Sovětské Rusko neobyčejně kruté. Podle smlouvy mělo přejít pod kontrolu Německa a Rakousko-Uherska Polsko, téměř celé Pobaltí a část Běloruska. Ukrajina byla odtržena od Sovětského Ruska a přeměněna ve stát závislý na Německu. Turecku připadla města Kars, Batumi a Ardahan. V srpnu 1918 vnutilo Německo Sovětskému Rusku dodatečnou smlouvu a finanční dohodu, jež obsahovaly další lupičské požadavky.

Uzavření brestlitevského míru souviselo s urputným bojem proti Trockému a protistranické skupině »levých komunistů«. Mírová smlouva s Německem byla podepsána jedinež zásluhou nesmírného Leninova úsilí. Brestlitevský mír se stal vynikajícím příkladem moudrosti a pružnosti leninské taktiky a umění vypracovat v mimořádně složité situaci jedinež správnou politiku. Jeho uzavření bylo rozumným politickým kompromisem.

Brestlitevská smlouva poskytla sovětskému státu mírový oddech, umožnila mu demobilizovat starou, rozpadající se armádu a vytvořit novou — Rudou armádu, přikročit k socialistické výstavbě a soustředit síly k boji proti vnitřní kontrarevoluci a cizím interventům. Uzavření brestlitevského míru přispělo k dalšímu zesílení boje za mír a k rozšíření revolučních nálad mezi vojáky i v širokých vrstvách lidu válčících zemí. Po listopadové revoluci roku 1918 v Německu, jež svrhla monarchistický režim, Celorus-

ký ústřední výkonný výbor sovětů 13. listopadu brestlitevskou smlouvu anuloval. — 49

¹⁵ Jde o oztovisty a ultimativy. Boj proti nim začal v roce 1908 a v roce 1909 vedl k vyloučení vůdce oztovistů A. Bogdanova z řad bolševiků. Oztovisté pod rouškou revolučních frází požadovali, aby sociálně demokratičtí poslanci byli odvoláni z III. státní dumy a aby se přestalo pracovat v legálních organizacích — v odborech, družstvech a dalších. Odrůdou oztovismu byl ultimativismus. Ultimativisté nechápali, že je nutné se sociálně demokratickými poslanci vytrvale a neúnavně pracovat a vést je k tomu, aby se stali důslednými revolučními zástupci v parlamentě. Místo toho navrhovali, aby sociálně demokratické frakci v dumě bylo předloženo ultimátum, podle něhož se měla frakce bezpodmínečně podřídit usnesením ústředního výboru strany. V případě nesplnění tohoto požadavku měli být sociálně demokratičtí poslanci z dumy odvoláni. Porada rozšířené redakce bolševického listu Proletarij v červnu 1909 ve svém usnesení zdůraznila, že »bolševismus jako vyhraněný směr v SDDSR nemá s oztovismem ani ultimativem nic společného«, a vyzvala bolševiky, že »musí proti těmto úchytkám od revolučního marxismu co nejrozhodněji bojovat« (KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 173). — 49

¹⁶ Dne 6. (19.) srpna 1905 byl vyhlášen carův manifest — zákon o zřízení Státní dumy — a ustanovení o volbách do tohoto orgánu. Vypracováním návrhu pověřil car ministra vnitra A. G. Bulygina a дума pak byla nazvána Bulyginovou dumou. Podle návrhu neměla дума právo schvalovat zákony, nýbrž směla jenom projednávat některé otázky jako carův poradní orgán. Bolševici vyzvali dělníky a rolníky k aktivnímu bojkotu Bulyginovy dumy a veškerou svou agitační kampaň soustředili kolem hesel: ozbrojené povstání, revoluční armáda a prozatímní revoluční vláda. Bojkotu Bulyginovy dumy využili k mobilizaci všech revolučních sil, k masovému politickým stávkám a k přípravě ozbrojeného povstání. Nakonec se volby do Bulyginovy dumy nekonaly, neboť pokračující vzestup revoluce a celoruská politická stávka v říjnu 1905 ji smetly. — 49

¹⁷ Myslí se celoruská politická stávka v říjnu 1905 za první revoluce v Rusku. Stávky se účastnilo přes dva milióny lidí. Probíhala pod hesly svržení samoděržaví, aktivního bojkotu Bulyginovy dumy,

svolání Ústavodárného shromáždění a nastolení demokratické republiky. Ukázala sílu dělnického hnutí, dala podnět k rozvinutí revolučního boje na vesnici, v armádě a námořnictvu a přivedla proletariát k prosincovému ozbrojenému povstání. O říjnové stávce viz Leninův článek Celoruská politická stávka (Sebrané spisy 12, Praha 1983, s. 23—26). — 49

¹⁸ *Labouristé* — členové britské Labouristické strany (Labour Party), založené roku 1900 jako federace odborových svazů — tradeunionů, socialistických organizací a skupin k prosazení dělnických zástupců do parlamentu (Výbor dělnického zastoupení). V roce 1906 se výbor přejmenoval na Labouristickou stranu. Členové tradeunionů se automaticky stávají jejími členy, jestliže platí členské příspěvky. K Labouristické straně se těsně přimyká Družstevní svaz, který je jejím kolektivním členem, a Nezávislá labouristická strana. V čele strany stojí výkonný výbor, který spolu s generální radou tradeunionů a výkonným výborem Družstevního svazu tvoří takzvanou Národní radu práce. Labouristická strana, jež původně vznikla jako strana složená z dělníků (později do ní vstoupil značný počet příslušníků maloburžoazie), je svou ideologií a taktikou oportunistická organizace. Od vzniku strany provádějí její vůdcové politiku třídní spolupráce s buržoazií. Za první světové války zaujímali vůdcové Labouristické strany (A. Henderson aj.) sociálšovinistické stanovisko a vstoupili do vlády. Za jejich aktivní podpory byla schválena řada zákonů namířených proti dělníkům (o militarizaci země apod.). V letech 1924, 1929—1931, 1945—1951, 1964—1970 a 1974—1979 stáli labourističtí vůdcové v čele vlády. — 51

¹⁹ *»Zásadová opozice«* — skupina německých »levých« komunistů, kteří hlásali anarchosyndikalistické názory. II. sjezd Komunistické strany Německa, který se konal v říjnu 1919 v Heidelbergu, vyloučil opozici ze strany. Opozice pak v dubnu 1920 založila takzvanou Komunistickou dělnickou stranu (KAP). Ve snaze usnadnit sjednocení všech komunistů v Německu a vyjít vstříc nejlepšímu příslušníkům proletariátu v KAP byla tato strana dočasně přijata do Komunistické internacionály jako sympatizující člen. Za jedinou plnoprávnou sekci považovala ovšem exekutiva Kominterny tehdejší Sjednocenou komunistickou stranu Německa; proto byla při přijímání KAP do Komunistické internacionály stanovena podmínka, že se musí s Komunistickou stranou Německa sloučit a podporovat ji ve všech jejích akcích. Avšak vedení KAP pokynů exekutivy Kominterny nedbalo. III. kongres Ko-

munistické internacionály (červen až červenec 1921) se usnesl — ve snaze získat dělníky, kteří ještě šli za KAP —, že poskytne Komunistické dělnické straně dvouměsíční lhůtu, během níž měla svolat sjezd a rozhodnout o sloučení. Vedení KAP usnesení III. kongresu nesplnilo, a tak se strana octla mimo Komunistickou internacionálu. Později se z této strany stala nepatrná sektářská skupinka, která neměla v dělnické třídě žádnou oporu.

— 54

- ²⁰ *Kommunistische Arbeiterzeitung* — orgán anarchosyndikalistické skupiny německých »levých« komunistů (viz poznámka 19). Vycházel v letech 1919—1927 v Hamburku.

Karl Erler, o němž se Lenin zmiňuje, je literární pseudonym Heinricha Laufenberga. — 58

- ²¹ Jde o *Svaz boje za osvobození dělnické třídy*, který na podzim roku 1895 založil Lenin. Svaz sdružoval asi dvacet petrohradských marxistických dělnických kroužků. V jeho čele stála ústřední skupina, kterou tvořili V. I. Lenin, N. K. Krupská, G. M. Kržižanovskij, L. Martov, M. A. Silvin, V. V. Starkov, A. A. Vančev, P. K. Zaporožec aj. Činnost Svazu bezprostředně řídilo pět členů skupiny v čele s Leninem. Svaz byl organizačně rozdělen na skupiny podle obvodů. Spojení mezi těmito skupinami a závody udržovali nejuvědomější dělníci (I. V. Babuškin, V. A. Šelgunov aj.).

Petrohradský Svaz boje za osvobození dělnické třídy byl podle Leninových slov zárodkem revoluční strany, která se opírá o dělnické hnutí a řídí třídní boj proletariátu. — 60

- ²² *IX. sjezd KSR(b)* se konal ve dnech 29. března—5. dubna 1920 v Moskvě. Ve srovnání se všemi předcházejícími sjezdy bylo zastoupení na tomto sjezdu nejpočetnější: účastnilo se ho 715 delegátů, z toho 553 s rozhodujícím a 162 s poradním hlasem, kteří zastupovali 611 978 členů strany. Byly na něm zastoupeny stranické organizace centrálního Ruska, Ukrajiny, Uralu, Sibíře a dalších oblastí, které Rudá armáda nedávno osvobodila. Mnozí delegáti přijeli na sjezd přímo z fronty.

Na pořadu jednání sjezdu byly tyto otázky: 1. zpráva ústředního výboru; 2. nejbližší úkoly hospodářské výstavby; 3. odborové hnutí; 4. organizační otázky; 5. úkoly Komunistické internacionály; 6. vztah k družstvům; 7. přechod k miličnímu systému; 8. volby ústředního výboru; 9. různé.

Sjezd řídil V. I. Lenin. Přednesl zprávu o politické činnosti ústředního výboru a závěrečné slovo ke zprávě, projev o hospo-

dářské výstavbě, o družstevnictví, závěrečný projev a předložil návrh kandidátky pro volby do ústředního výboru strany.

V rezoluci O nejbližších úkolech hospodářské výstavby sjezd konstatoval, že »základní podmínkou hospodářské obnovy země je vytrvalé plnění *jednotného hospodářského plánu*, vypracovaného na nejbližší historické období« (KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 363). Hlavní místo v tomto plánu zaujímala elektrifikace, kterou Lenin plánoval jako rozsáhlý program navržený na 10—20 let. Směrnice IX. sjezdu se staly základem plánu Státní komise pro elektrifikaci Ruska (GOELRO), který definitivně dokončil a schválil VIII. celoruský sjezd sovětů v prosinci 1920.

Velkou pozornost věnoval sjezd řízení výroby. V rezoluci k této otázce se upozorňovalo na nutnost zajistit kvalifikované, pevně a energické řízení jednou osobou. Na základě Leninových připomínek sjezd zdůraznil, že v zájmu socialistického hospodářství je třeba široce využívat odborníky, které proletářský režim zdědil po buržoazním zřízení.

Proti linii strany vystoupila na sjezdu protistranická skupina »demokratického centralismu«, takzvaní decisté (Sapronov, Osinskij, Smirnov aj.). Ti se sice oháněli frázemi o demokratickém centralismu, ale ve skutečnosti tuto zásadu deformovali, odmítali zásadu řízení výroby jednou osobou, stavěli se proti pevné stranické a státní disciplíně a lživě tvrdili, že se v ústředním výboru nedodrhuje zásada kolektivního vedení. Skupinu decistů podpořili na sjezdu Rykov, Tomskij, Miljutin a Lomov. Sjezd protistranické návrhy decistů rozhodně odsoudil a odmítl.

Zvláštní pozornost věnoval sjezd pracovnímu soutěžení a komunistickým subotníkům. Navrhoval, aby se k podnícení tohoto soutěžení široce využívalo prémiového systému odměňování. Usnesl se, že mezinárodní svátek proletářů — 1. máj, který v roce 1920 připadl na sobotu, se stane mohutným celoruským subotníkem.

Významné místo zaujala na sjezdu otázka odborů. Veškerou činnost odborů bylo třeba podřídit plnění hospodářských úkolů. Sjezd v usnesení k této otázce přesně vymezil úlohu odborů, vzájemné vztahy mezi odbory, státem a stranou, formy a metody, jak má komunistická strana řídit odbory, a formy účasti odborů v hospodářské výstavbě. Rázně se postavil proti anarchosyndikalistům (Šljapnikov, Lozovskij, Tomskij a Lutovinov), kteří hájili nezávislost odborů a stavěli je proti komunistické straně a sovětské moci.

Dne 4. dubna zvolil sjezd na neveřejném zasedání nový

ústřední výbor (19 členů a 12 kandidátů). Jeho členy se stali V. I. Lenin, A. A. Andrejev, F. E. Dzeržinskij, M. I. Kalinin, J. E. Rudzutak, F. A. Sergejev (Arťom), J. V. Stalin aj. — 60

- ²³ Počet členů strany se po únorové revoluci roku 1917 do konce roku 1919 měnil takto: v době VII. (dubnové) celoruské konference SDDSR(b) roku 1917 měla strana 80 000 členů, v době VI. sjezdu SDDSR(b) (červenec až srpen 1917) asi 240 000 členů, v době VII. sjezdu KSR(b) (březen 1918) nejméně 300 000 členů a v době VIII. sjezdu KSR(b) (březen 1919) 313 766 členů. — 62
- ²⁴ Jde o stranický týden, který byl vyhlášen na základě usnesení VIII. sjezdu KSR(b) o rozšíření členské základny strany. Probíhal v období urputného boje sovětského státu proti cizí vojenské intervenci a vnitřní kontrarevoluci. Nejdříve byl uspořádán v petrohradské organizaci KSR(b), a to ve dnech 10.—17. srpna 1919 (druhý stranický týden v Petrohradě probíhal v říjnu až listopadu 1919); ve dnech 20.—28. září probíhal v moskevské guberniální organizaci. Po zhodnocení prvních zkušeností ze stranického týdne se plenární zasedání ústředního výboru KSR(b) 26. září 1919 usneslo uspořádat stranický týden ve městech, na vesnicích a v armádě. Koncem září poslal ústřední výbor všem stranickým organizacím oběžník se sdělením, že po dokončení přeregistrace a čistky téměř ve všech stranických organizacích považuje ústřední výbor za správné přikročit k přijímání nových členů do strany. Zdůrazňoval, že v průběhu stranického týdne je třeba přijímat do strany pouze dělníky, dělnice, rudoarmějce, námořníky, rolníky a rolnice. Pro všechny ostatní musí být v této době dveře do strany zavřeny. Ve stranickém týdnu vstoupilo do strany jenom v 38 guberniích evropské části RSFSR přes 200 000 lidí, z toho víc než polovina dělníků. Přitom na frontách bylo do strany přijato asi 25 procent všech příslušníků armády a námořnictva. Lenin napsal, že »dělníci a rolníci, kteří vstoupili do strany v této těžké chvíli, tvoří nejlepší a nejspolehlivější kádry vůdců revolučního proletariátu a té části rolnictva, která nevykořisťuje cizí práci« (Sebrané spisy 40, Praha 1988, s. 165 až 166). — 62
- ²⁵ *Kommunističeskij internacional* — tiskový orgán exekutivy Komunistické internacionály; vycházel rusky, německy, francouzsky, anglicky, španělsky a čínsky. První číslo vyšlo 1. května 1919. Uveřejňoval teoretické články a dokumenty Kominterny; vyšla v něm i řada Leninových článků. Časopis vysvětloval hlavní otáz-

ky marxisticko-leninské teorie v souvislosti s problematikou mezinárodního dělnického a komunistického hnutí, přinášel zkušenosti z výstavby socialismu v Sovětském svazu a bojoval proti nejrůznějším protileninským směrům. Přestal vycházet v červnu 1943 po usnesení předsednictva exekutivy Komunistické internacionály z 15. května 1943 o rozpuštění Komunistické internacionály. — 67

²⁶ Viz K. Marx-B. Engels, Spisy 29, Praha 1969, s. 397. — 68

²⁷ *Folkets Dagblad Politiken* — list švédských levicových sociálních demokratů, kteří v roce 1917 vytvořili Levicovou sociálně demokratickou stranu Švédska. Vycházel od dubna 1916 ve Stockholmu, zpočátku obden, později denně (do listopadu 1917 se nazýval *Politiken*). V letech 1918—1919 byl jeho redaktorem F. Ström. V roce 1921 vstoupila Levicová sociálně demokratická strana Švédska do Komunistické internacionály a přijala název Komunistická strana Švédska. *Folkets Dagblad Politiken* se stal jejím orgánem. Po rozkolu v Komunistické straně Švédska v říjnu 1929 převzalo list její pravé křídlo. Jeho vydávání bylo zastaveno v květnu 1945. — 68

²⁸ *Průmysloví dělníci světa* (Industrial Workers of the World — IWW) — odborová organizace amerických dělníků, založená roku 1905. Sdružovala hlavně nekvalifikované a málo kvalifikované dělníky různých profesí. Na jejím založení se aktivně podíleli představitelé amerického dělnického hnutí D. De Leon, E. V. Debs a W. D. Haywood. Organizace Průmyslových dělníků světa byly vytvořeny také v Kanadě, Austrálii, Anglii, Latinské Americe a jižní Africe. Za masového stávkového hnutí, které se v USA rozšířilo v letech 1905—1907 pod vlivem ruské revoluce, zorganizovala tato organizace řadu úspěšných hromadných stávek a bojovala proti politice třídní spolupráce, kterou prováděli reformističtí vůdcové Americké federace práce a pravicoví socialisté. Za první světové války byly s pomocí této organizace uskutečněny četné protiválečné masové akce americké dělnické třídy. Někteří vůdcové organizace (Haywood aj.) uvítali Říjnovou revoluci a vstoupili do Komunistické strany USA. Zároveň se však v činnosti organizace začaly projevovat anarchosyndikalistické rysy: neuznávala politický boj proletariátu, odmítala vedoucí úlohu strany, popírala nutnost diktatury proletariátu a odmítala pracovat mezi odboráři, kteří vstoupili do Americké federace práce. Anarchosyndikalističtí vůdcové organizace využili v roce 1920

toho, že mnoho revolučních činitelů bylo ve vězení, a proti vůli širokých členských mas odmítli výzvu exekutivy Komunistické internacionály, aby se připojili ke Kominterně. Vinou oportunistické politiky vedení se organizace Průmyslových dělníků světa změnila v sektářskou organizaci, která záhy ztratila v dělnickém hnutí vliv. — 70

- ²⁹ *Il Soviet* — list Italské socialistické strany; vycházel v letech 1918—1922 v Neapoli. Od roku 1920 byl orgánem frakce komunistů-abstencionistů v Italské socialistické straně. — 81
- ³⁰ *Comunismo* — čtrnáctideník Italské socialistické strany; vycházel v letech 1919—1922 v Miláně za redakce G. Serrathio. — 81

- ³¹ *Italská socialistická strana* byla založena v roce 1892. Od jejího založení v ní probíhal prudký ideový boj dvou směrů — oportunistického a revolučního. V roce 1912 byli na sjezdu v Reggio nell'Emilia pod tlakem levice ze strany vyloučeni zjevní reformisté, stoupenci války a spolupráce s vládou a buržoazií (I. Bonomi, L. Bissolati aj.). Od začátku první světové války až do vstupu Itálie do války se Italská socialistická strana vyslovovala proti válce a razila heslo Proti válce, za neutralitu! V prosinci 1914 byla ze strany vyloučena skupina renegátů (B. Mussolini aj.), jež obhajovala imperialistickou politiku buržoazie a agitovala pro válku. Po vstupu Itálie do války na straně Dohody (květen 1915) se v Italské socialistické straně vyhranily tři směry: 1. pravicový, který pomáhal buržoazii vést válku, 2. centristický, k němuž patřila většina členů strany a jehož heslem bylo Neúčastnit se války, ani ji nesabotovat! a 3. levicový, který zaujímal rozhodnější postoj proti válce, ale nedokázal proti ní důsledně bojovat. Levice si neuvědomovala, že je nutné přeměnit imperialistickou válku ve válku občanskou a rázně se rozejít s reformisty.

Po Říjnové revoluci zesílilo v Italské socialistické straně levé křídlo. XVI. sjezd strany, který se konal 5.—8. října 1919 v Bologni, rozhodl o připojení strany k III. internacionále. Zástupci Italské socialistické strany se zúčastnili II. kongresu Komunistické internacionály. Vedoucí delegace G. Serrati, který zastával centristické stanovisko, se po skončení kongresu vyslovil proti rozchodu s reformisty. V lednu 1921 na XVII. sjezdu strany v Livornu odmítli centristé, kteří měli na sjezdu většinu, rozejít se s reformisty a v plném rozsahu uznat podmínky pro přijetí do Komunistické internacionály. 21. ledna 1921 opustili levicovní

delegáti sjezd a založili Komunistickou stranu Itálie (nyní Italská komunistická strana). — 82

³² Vláda rad v Maďarsku byla nastolena 21. března 1919. Socialistická revoluce v Maďarsku měla pokojný ráz. Maďarská buržoazie se nedokázala postavit lidovým masám na odpor; protože nebyla s to překonat vnitřní ani vnější těžkosti, rozhodla se dočasně předat moc pravicovým sociálním demokratům, aby tak zabránila dalšímu postupu revoluce. Avšak Komunistická strana Maďarska měla tehdy v masách tak velkou autoritu a volání řadových členů sociálně demokratické strany po vytvoření svazku s komunisty bylo tak naléhavé, že se vedení sociálně demokratické strany obrátilo k uvězněným vůdcům komunistické strany s návrhem, aby společně vytvořili vládu. Vůdce sociálních demokratů byli nuceni přistoupit na podmínky, které jim komunisté předložili v průběhu jednání: ustavit vládu rad, odzbrojit buržoazii, vytvořit Rudou armádu a lidovou milici, zkonfiskovat statkářskou půdu, znárodnit průmysl, uzavřít spojenectví se Sovětským Ruskem aj. Zároveň byla podepsána dohoda o sloučení obou stran v Socialistickou stranu Maďarska. Při slučování obou stran došlo k chybám, které se brzy projeví. Sloučení bylo totiž provedeno mechanickým splynutím, bez vyloučení reformistů.

Revoluční vláda rad se hned na svém prvním zasedání rozhodla vytvořit Rudou armádu. 26. března vydala vláda Maďarské republiky rad dekret o znárodnění průmyslových podniků, dopravy a bank. Dne 2. dubna byl vydán dekret o monopolu zahraničního obchodu. Byly zvýšeny mzdy dělníků průměrně o 25 % a zaveden osmihodinový pracovní den. Dne 3. dubna byl vydán zákon o pozemkové reformě, podle něhož se konfiskovala veškerá statkářská půda nad 100 holdů (57 hektarů). Avšak zkonfiskovaná půda nebyla rozdělena mezi drobné rolníky a bezzemky, nýbrž předána místním zemědělským výrobním družstvům a státním statkům. Chudí rolníci, kteří doufali, že dostanou půdu, byli zklamáni. To znemožnilo vytvořit pevný svazek proletariátu s rolnictvem, což vládu rad v Maďarsku oslabilo.

Dohodoví imperialisté přijali nastolení diktatury proletariátu v Maďarsku nepřátelsky. Proti Maďarské republice rad byla vyhlášena hospodářská blokáda a zorganizována vojenská intervence. Útok intervenčních vojsk zaktivizoval maďarskou kontrarevoluci. Jednou z příčin pádu Maďarské republiky rad byla také zrada pravicových sociálních demokratů, kteří se spojili s mezinárodním imperialismem.

Negativní roli zde sehrála také nepříznivá mezinárodní situace v létě roku 1919, kdy Sovětské Rusko bylo ze všech stran obleženo nepřáteli a nemohlo poskytnout Maďarské republice rad pomocí. Dne 1. srpna 1919 byla vláda rad v Maďarsku společným náporom imperialistických interventů a vnitřní kontrarevoluce svržena. — 82

³³ Srov. K. Marx-B. Engels, Spisy 18, Praha 1966, s. 553. — 83

³⁴ *Der Volksstaat* — ústřední orgán německé sociální demokracie (strany eisenaušských); vycházel v Lipsku za redakce Wilhelma Liebknechta v letech 1869—1876. V listu publikovali své články také Marx a Engels. — 83

³⁵ *Společnost národů* — mezinárodní organizace, která působila v období mezi první a druhou světovou válkou. Byla ustavena roku 1919 na pařížské mírové konferenci států, které zvítězily v první světové válce. Pakt Společnosti národů byl součástí versailleské mírové smlouvy z roku 1919 a podepsalo jej 44 států. Činnost Společnosti národů řídilo Shromáždění, Rada Společnosti národů a stálý sekretariát v čele s generálním tajemníkem. Pakt Společnosti národů byl koncipován tak, aby vzbuzoval dojem, že cílem této organizace je boj proti agresí, omezení zbrojení a upevňování míru a bezpečnosti. Ve skutečnosti však vedoucí činitelé Společnosti národů stranili agresorům, podporovali zbrojení a přípravu druhé světové války.

V období od roku 1920 do roku 1934 měla činnost Společnosti národů protisovětské zaměření. V letech 1920—1921 byla Společnost národů jedním z center, v nichž se připravovala ozbrojená intervence proti sovětskému státu.

Dne 15. září 1934 se 34 členských států Společnosti národů z podnětu francouzské diplomacie obrátilo k Sovětskému svazu s výzvou, aby vstoupil do Společnosti národů. SSSR do této organizace vstoupil, aby v ní mohl bojovat za upevnění míru. Avšak jeho pokusy vytvořit mírovou frontu narážely na odpor reakčních kruhů západních velmocí. Po vypuknutí druhé světové války činnost Společnosti národů fakticky skončila. Oficiálně byla Společnost národů rozpuštěna v dubnu 1946 na zvlášť svolaném Shromáždění. — 85

³⁶ Lenin má na mysli to místo v Engelsově dopisu F. A. Sorgemu^[125] z 29. listopadu 1886, kde Engels kritizuje sektářství německých sociálních demokratů, kteří jako emigranti žili v Ameri-

ce, a říká, že pro ně je teorie »krédo, a ne návod k jednání« (K. Marx-B. Engels, Spisy 36, Praha 1973, s. 671). — 87

37 N. G. Černyševskij^[122] v recenzi na knihu amerického ekonoma H. Ch. Careyho *Dopisy prezidentu Spojených států* napsal: »Cesta dějin — to není procházka po Něvské třídě; celá tato cesta vede přes pole, někdy prašná, jindy blátivá, jednou přes močály, podruhé přes hluboké lesy. Kdo se bojí, že se zapráší a zamaže si boty, ten ať se do veřejné činnosti nepouští« (srov. N. G. Černyševskij, *Vybrané filozofické spisy*, sv. III, Praha, SNPL 1953, s. 237—238). — 87

38 Lenin má na mysli jednání redakce *Jiskry* s P. B. Struvem o společném vydávání ilegálního tiskového orgánu v zahraničí pod názvem *Sovremennoje obozrenije*. V průběhu jednání se ukázalo, že Struve má v úmyslu využít redakce *Jiskry*, aby pracovala pro *Sovremennoje obozrenije*, a pokouší se ze svého časopisu vytvořit orgán, který by svým rozsahem, obsahem i periodicitou konkuroval *Jiskře*. Proto časopis ani nezačal vycházet a další jednání zástupců *Jiskry* se Struvem skončilo roztržkou. Podrobně se o tom píše v Leninových článcích z jiskrovského období (viz *Sebrané spisy* 4, Praha 1980, s. 387—389, 390; *Spisy* 34, Praha 1959, s. 48—50). — 88

39 Jde o mezinárodní socialistické konference v Zimmerwaldu a Kienthalu.

Zimmerwaldská neboli I. mezinárodní socialistická konference se konala ve dnech 5.—8. září 1915.

Kientalská neboli II. mezinárodní socialistická konference se konala ve dnech 24.—30. dubna 1916 ve švýcarském městečku Kienthalu.

Obě konference přispěly k ideovému semknutí levicových příslušníků západoevropské sociální demokracie na základě marxismu-leninismu. Tito lidé později sehráli významnou úlohu v boji za založení komunistických stran ve svých zemích a za vytvoření III., Komunistické internacionály. — 88

40 »*Revoluční komunisté*« — narodnický zaměřená skupina, která vznikla ve straně levých eserů a po jejich povstání v červenci 1918 se od nich odtrhla. V září 1918 se skupina zformovala v takzvanou stranu revolučního komunismu, která se vyslovila pro spolupráci s KSR(b) a prohlásila, že bude podporovat sovětskou moc. Program »revolučních komunistů«, v němž zůstali na

pozicích narodnického utopismu, se vyznačoval velkou zmateností a názorovou eklektičností. »Revoluční komunisté« sice uznávali, že sovětská moc vytváří předpoklady pro nastolení socialistického zřízení, ale zároveň popírali nutnost diktatury proletariátu v období přechodu od kapitalismu k socialismu. Po celou dobu existence této strany se od ní odštěpovaly jednotlivé skupiny, z nichž některé přecházely do KSR(b) (A. Kolegajev, A. Bicenka, M. Dobrochotov a další) a jiné k levým eserům. Dva její zástupci se mohli účastnit s právem poradního hlasu II. kongresu Komunistické internacionály. Když se kongres usnesl, že v každé zemi smí být jenom jedna komunistická strana, rozhodla se »strana revolučních komunistů« v září 1920 vstoupit do KSR(b). V říjnu téhož roku povolil ústřední výbor KSR(b) stranickým organizacím, aby členy bývalé »strany revolučních komunistů« přijímaly do KSR(b). — 88

- ⁴¹ *Versailleskou mírovou smlouvu* po skončení první světové války podepsaly 28. června 1919 USA, Velká Británie, Francie, Itálie, Japonsko a jejich spojenci na jedné straně a Německo na druhé straně.

Lenin hodnotil versailleskou mírovou smlouvu takto: »Je to neslýchaný, lupičský mír, který přivádí desítky miliónů lidí, i těch nejcivilizovanějších, do postavení otroků« (viz tento svazek, s. 383). Cílem smlouvy bylo potvrdit nové rozdělení kapitalistického světa ve prospěch vítězných mocností a vytvořit takový systém vztahů mezi státy, který by umožnil zlikvidovat Sovětské Rusko a potlačit revoluční hnutí na celém světě. — 91

- ⁴² *Britská socialistická strana* (British Socialist Party — BSP) byla založena roku 1911 v Manchesteru sloučením Sociálně demokratické strany s jinými socialistickými skupinami. Využívala agitacní činnost v duchu marxistických idejí a byla stranou »neoportunistickou, skutečně nezávislou na liberálech« (V. I. Lenin, Sebrané spisy 23, Praha 1985, s. 370). Malý počet členů a slabé spojení s masami jí vtiskovaly poněkud sektářský charakter. Za první světové války se ve straně rozpoutal prudký boj mezi internacionalisty (W. Gallacher, A. Inkpin, J. MacLean, F. Rothstein aj.) a sociálšovinisty v čele s H. Hyndmanem. Někteří z internacionalistů zaujímali v mnoha otázkách centristické stanovisko. V únoru 1916 založila skupina činitelů Britské socialistické strany list *The Call*, který významně přispěl ke stmelení internacionalistů. Výroční konference strany konaná v dubnu 1916 v Salfordu od-

soudila sociáľšovinský postoj H. Hyndmana a jeho stoupenčů. Ti pak ze strany vystoupili.

Říjnovou revoluci Britská socialistická strana uvítala. Její členové sehráli významnou úlohu v hnutí britských pracujících na obranu Sovětského Ruska před cizí intervencí. V roce 1919 se většina stranických organizací (98 proti 4) vyslovila pro vstup do Komunistické internacionály. Britská socialistická strana měla hlavní podíl na vytvoření Komunistické strany Velké Británie. Na prvním, sjednocovacím sjezdu v roce 1920 vstoupila do komunistické strany převážná většina jejích místních organizací. — 94

- ⁴³ *Socialistická labouristická strana* (Socialist Labour Party) — revoluční marxistická organizace. Roku 1903 ji vytvořila ve Skotsku skupina levicových sociálních demokratů, převážně Skotů, po odštěpení od Sociálně demokratické federace.

Jihowaleská socialistická společnost (South Wales Socialist Society) — malá skupina, složená převážně z waleských revolučních horníků. Společnost vznikla v době, kdy začalo hnutí za reformu v hornictví, které výrazně zesílilo již před první světovou válkou.

Dělnická socialistická federace (Workers' Socialist Federation) — početně malá organizace, která vznikla v květnu 1918 ze Společnosti na obranu volebního práva žen a jejíž členstvo tvořily hlavně ženy.

V době zakládání Komunistické strany Velké Británie (ustavující sjezd se konal 31. července—1. srpna 1920), jež zařadila do svého programu body o účasti strany v parlamentních volbách a o členství v Labouristické straně, výše uvedené organizace, které se dopouštěly sektářských chyb, do komunistické strany nevstoupily. V lednu 1921 se Jihowaleská socialistická společnost a Dělnická socialistická federace, která v té době přijala název Komunistická strana (britská sekce III. internacionály), spojily s Komunistickou stranou Velké Británie. Vedení Socialistické dělnické strany sloučení odmítlo. — 94

- ⁴⁴ *Workers' Dreadnought* — list; vycházel od března 1914 do června 1924 v Londýně; do července 1917 vycházel pod názvem *Woman's Dreadnought*. Po vytvoření Dělnické socialistické federace v roce 1918 se stal jejím tiskovým orgánem. — 94

- ⁴⁵ *The Manchester Guardian* — list liberální buržoazie, jeden z nejrozsířenějších a nevlivnějších anglických deníků. Byl založen v roce 1821 jako týdeník (od roku 1857 vychází denně).

V prvních letech po Říjnové revoluci přinášel víceméně objektivní zprávy o situaci v Rusku, později však začal uveřejňovat polemovačné články proti SSSR. — 98

- ⁴⁶ Myslí se tím kontrarevoluční vzpoura buržoazie a statkářů v srpnu 1917, v jejímž čele stál vrchní velitel armády carský generál Kornilov. Spiklenci se chtěli zmocnit Petrohradu, rozdrtit bolševickou stranu, rozehnat sověty, nastolit v zemi vojenskou diktaturu a obnovit monarchii.

Celá akce začala 25. srpna (7. září). Kornilov vyslal na Petrohrad 3. jízdní sbor. V Petrohradě samém se připravovaly k aktivnímu vystoupení kontrarevoluční organizace podporující Kornilova.

Dělníci a rolníci pod vedením bolševické strany Kornilovovu vzpouru potlačili. Prozatímní vláda byla pod tlakem mas nucena nařídít, aby Kornilov a ostatní účastníci vzpoury byli zatčeni a postaveni před soud. — 110

- ⁴⁷ Jde o monarchistický převrat, takzvaný Kappův puč, který provedly reakční vojenské kruhy v Německu. Organizátory puče byli monarchisté — statkář Kapp a generálové Ludendorff, Seeckt a Lüttwitz. Spiklenci připravovali převrat za zjevné shovívavosti sociálně demokratické vlády. Dne 13. března 1920 vyslali pučističtí generálové na Berlín vojenské jednotky, a když nenarazili na odpor vlády, vyhlásili vojenskou diktaturu. Němečtí dělníci odpověděli na převrat generální stávkou. Kappova vláda pod náporom proletariátu 17. března padla. K moci se znovu dostali sociální demokraté. — 110

- ⁴⁸ *Dreyfusova aféra* — provokační proces, který v roce 1894 zinscenovaly reakční monarchistické kruhy francouzské armády proti důstojníkovi francouzského generálního štábu Alfredu Dreyfusovi. Dreyfus, který byl židovského původu, byl křivě obviněn ze špionáže a velezrady. Soudního procesu s Dreyfusem, který byl pod tlakem reakčních vojenských kruhů odsouzen k doživotnímu vězení, využila francouzská reakce k podněcování antisemitismu a k útoku proti republikánskému režimu a demokratickým svobodám. Když v roce 1898 zahájili socialisté a pokrokové představitelé buržoazní demokracie (É. Zola, J. Jaurès, A. France aj.) kampaň za revizi Dreyfusova případu, získala celá záležitost vyloženě politický ráz a rozdělila Francii na dva tábory: na republikány a demokraty a na blok monarchistů, klerikálů, antisemitů a nacionalistů. V roce 1899 byl

Dreyfus na nátlak veřejného mínění propuštěn na svobodu a v roce 1906 rozhodnutím odvolacího soudu rehabilitován a znovu přijat do armády. — 115

⁴⁹ *Die Rote Fahne* — list; založili ho K. Liebknecht a R. Luxemburová jako ústřední orgán Spartakova svazu. Později se stal ústředním orgánem Komunistické strany Německa. Vycházel od 9. listopadu 1918 v Berlíně; německými úřady byl často pronásledován a zastavován.

List se zasloužil o přeměnu KSN v masovou proletářskou revoluční stranu a o její očistu od oportunistů. Rázně se stavěl proti militarizaci Německa a proklamoval akční jednotu dělnické třídy v boji proti fašismu. Jeho aktivním spolupracovníkem byl předseda ÚV KSN Ernst Thälmann. Po nastolení fašistické diktatury v Německu byl deník zastaven, ale vycházel dál ilegálně a bojoval proti fašistickému režimu. V roce 1935 bylo jeho vydávání přeneseno do Prahy; od října 1936 do podzimu 1939 vycházel v Bruselu. — 127

⁵⁰ *Die Rote Fahne* — deník, ústřední orgán Komunistické strany Rakouska. Vycházel od listopadu 1918 ve Vídni, zpočátku pod názvem *Der Weckruf*, od ledna 1919 jako *Die Soziale Revolution* a od července 1919 pod názvem *Die Rote Fahne*. V roce 1933 byl nucen přejít do ilegality. Od srpna 1945 vycházel pod názvem *Österreichische Volksstimme* a od 21. února 1957 má název *Volksstimme*. — 129

⁵¹ *Die Freiheit* — deník Nezávislé sociálně demokratické strany Německa; vycházel od 15. listopadu 1918 do 30. září 1922 v Berlíně. — 129

⁵² *Sovětské právní zástupci* — kolegia právních zástupců, zřízená v únoru 1918 při sovětech dělnických, vojenských, rolnických a kozáckých zástupců. Na jaře 1920 se začalo jednat o zrušení těchto kolegií, protože se v mnohých z nich silně projevil vliv buržoazních advokátů, kteří deformovali základy sovětského soudnictví a zneužívali svého postavení. V říjnu 1920 byla tato kolegia zrušena. — 134

⁵³ Na základě tohoto Leninova upozornění byl v tomto svazku v textu knihy *Levičáctví — dětská nemoc komunismu* výraz »holandský tribunisté« všude nahrazen slovy »někteří členové holandské komunistické strany«. — 136

- ⁵⁴ První komunistický subotnik uspořádali 12. dubna 1919 železničáři z depa seřaďovacího nádraží Moskevsko-kazaňské dráhy. Brzy nato se začaly subotniky pořádat i v mnoha dalších podnicích v různých sovětských městech.

Zkušenosti z těchto prvních komunistických subotníků zhodnotil V. I. Lenin v brožuře Velká iniciativa (O hrdinství dělníků v zázemí. O »komunistických subotnicích«) (viz Sebrané spisy 39, Praha 1988, s. 23—50).

Celoruský prvomájový subotnik se konal 1. května 1920. Jenom v Moskvě se ho účastnilo přes 425 000 lidí. Mezi nimi byl i Lenin, který spolu s frekventanty kremelských vojenských kursů odklízel v Kremlu stavební materiál.

Leninův článek *Od prvního subotniku na Moskevsko-kazaňské dráze k celoruskému prvomájovému subotniku* byl otištěn 2. května 1920 v jednorázově vydaném listu Pervomajskij subotnik, který sestavili, vysázeli a vytiskli během subotniku pracovníci listů Pravda, Izvěstija VCIK, Ekonomičeskaja žizň, Bědnota a tiskové agentury ROSTA a dělníci tiskárny Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů. — 139

- ⁵⁵ *Projev k rudoarmějcům odjíždějícím na polskou frontu* pronesl Lenin na Divadelním náměstí (nyní Sverdlovovo), kde se konala slavnostní přehlídka vojsk moskevské posádky. Přehlídky se účastnili také petrohradští komunisté odjíždějící na frontu. — 142

- ⁵⁶ *Společné zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů, moskevského sovětu a zástupců odborových organizací a závodních výborů města Moskvy*, jež se konalo 5. května 1920 ve Velkém divadle, bylo svoláno v souvislosti s útokem reakčního Polska na Sovětské Rusko. Zasedání se účastnilo také 300 petrohradských dělníků — členů KSR(b), kteří odjížděli na polskou frontu. Na zasedání byla projednána jediná otázka — situace na polské frontě. V jednomyslně schválené rezoluci se uvádělo: »Společné zasedání prohlašuje, že pracující Ruska jsou odhodláni odpovědět na útok polské buržoazie drtivým úderem, a vyzývá ruské dělníky a rolníky, aby veškeré své úsilí soustředili na posílení západní fronty a na dosažení úplného a rychlého vítězství na této poslední frontě. Zároveň posílá pozdrav bratrskému pracujícímu lidu Polska« (Pravda, č. 96, 6. května 1920). — 144

- ⁵⁷ Jde o konferenci dohodových států, která se konala ve dnech 19.—26. dubna 1920 v italském San Remu. Konference se účastnili předsedové vlád států zastoupených v Nejvyšší radě Dohody:

za Francii Alexandre Millerand, za Velkou Británii David Lloyd George a za Itálii Francesco Nitti, jakož i zástupci Japonska, Belgie a Řecka, kteří byli přizváni k jednání jen tehdy, když se jednávaly otázky týkající se jejich zemí; USA vyslaly svého pozorovatele. Konference jednala o tom, jak Německo plní versailleskou smlouvu, o vypracování mírové smlouvy s Tureckem, o navazování obchodních styků s družstevními organizacemi Sovětského Ruska aj.

Na konferenci se sice ozvala některá prohlášení, z nichž se dalo usuzovat na smířlivý vztah k sovětskému státu, ale postoj, který brzy nato zaujaly dohodové státy k sovětsko-polské válce, ukázal, jak byla tato prohlášení pokrytecká.

Po skončení konference v San Remu podal britský ministerský předseda Lloyd George v Dolní sněmovně zprávu o jejích výsledcích. O názorových neshodách mezi Francií a Velkou Británií prohlásil, že »usnesení konference rozptýlila jakákoli nedorozumění. Versailleská smlouva zůstala pevným základem, na němž musí spočívat evropská politika« (Izvěstija VCIK, č. 94, 4. května 1920). — 146

- 58 Převedení pravidelných jednotek Rudé armády do stavu pracovních armád, aby jich mohlo být použito k hospodářské výstavbě, si vynutila situace, v níž se sovětská země octla v době mírového oddechu na počátku roku 1920, kdy bylo možné každý den očekávat obnovení vojenské intervence imperialistů. Lenin v souvislosti s vytvořením pracovních armád v únoru 1920 řekl: »Vystává úkol přejít od války k mírovému budování v podmínkách tak svérázných, že nemůžeme rozpustit armádu, protože musíme počítat, byť s možností, s útokem Polska nebo některé jiné mocnosti, které proti nám neustále štvě Dohoda« (Sebrané spisy 40, Praha 1988, s. 127). Rada obrany se 15. ledna 1920 usnesla reorganizovat 3. armádu v 1. pracovní armádu a ustavila radu 1. pracovní armády, složenou z členů Revoluční vojenské rady republiky a zástupců lidového komisariátu zásobování, dopravy, zemědělství, práce a Nejvyšší národohospodářské rady. Ve dnech 17. a 18. ledna se o využití vojenských jednotek v hospodářské sféře jednalo v politickém byru ústředního výboru KSR(b). Bylo schváleno usnesení Rady obrany o přeměně 3. armády v 1. pracovní armádu a rozhodnuto připravit návrhy na vytvoření kubáňsko-grozenské, ukrajinské, kazaňské a petrohradské pracovní armády. Rada lidových komisařů RSFSR schválila 21. ledna po dohodě s Celoukrajinským revolučním výborem usnesení, aby v prostoru Jihozápadního frontu byla vytvořena ukrajinská pracovní ar-

máda. Rada obrany se 10. února usnesla vytvořit ze 7. armády petrohradskou revoluční pracovní armádu. Koncem ledna a začátkem února byla do hospodářské výstavby zapojena záložní armáda republiky a jednotky 2. armády, v březnu vojska 8. armády a o něco později i některé další vojenské svazky. Po vypuknutí války s reakčním Polskem a Vranglem bylo nutné převést pracovní armády do bojového stavu. — 148

- ⁵⁹ Lenin má na mysli jednání s W. Ch. Bullittem, který přijel v březnu 1919 do Sovětského Ruska, aby zjistil, za jakých podmínek by sovětská vláda byla ochotna uzavřít mír se západními spojenci i s bělogvardějskými vládami vytvořenými na území Ruska. Bullitt předal sovětské vládě návrhy amerického prezidenta Wilsona a britského ministerského předsedy Lloyd George.

Sovětská vláda ve snaze co nejrychleji uzavřít mír přistoupila na jednání za navržených podmínek, ale provedla v nich podstatné změny (text mírového návrhu spojeneckých zemí, který vypracoval zmocněnec americké vlády Bullitt a vláda RSFSR, viz ve sborníku Dokumenty vněšněj politiky SSSR, sv. II, 1958, s. 91—95).

Záhy po Bullittově odjezdu ze Sovětského Ruska se Kolčakovi podařilo dosáhnout určitých úspěchů na východní frontě. Imperialistické vlády doufaly, že se sovětský stát zhroutl, a upustily od mírového jednání. Wilson zakázal uveřejnit návrh dohody, který přivezl Bullitt, a Lloyd George v parlamentu prohlásil, že nemá s jednáním se sovětskou vládou nic společného. — 153

- ⁶⁰ Britská dělnická delegace byla vyslána do Ruska z rozhodnutí kongresu britských tradeunionů, který se konal v prosinci 1919, aby se seznámila s hospodářskou a politickou situací v Sovětském Rusku. Členy delegace byli: za Labouristickou stranu B. Turner (vedoucí delegace), E. Snowden, T. Shaw a R. Williams a za tradeuniony M. Bondfield, A. Purcell a H. Skinner. Tajemníky delegace byli R. Buxton a L. Guest. Spolu s delegací Labouristické strany a tradeunionů přijeli do Ruska představitelé britské Nezávislé labouristické strany R. C. Walhead a A. Clifford. Zástupci Nezávislé labouristické strany oficiálně nebyli členy delegace.

Lenin přikládal příjezdu britské delegace velký význam. Uložil vedení Celoruské ústřední rady odborů připravit delegátům náležité uvítání a široce je seznámit s životem sovětského lidu, aby po návratu do vlasti mohli šířit o Sovětském Rusku pravdu.

Dne 12. května 1920 přijela delegace do Petrohradu a 17. května do Moskvy. Na její počest byla uspořádána masová

shromáždění, slavnostní shromáždění ve Velkém divadle a přehlídka vojsk moskevské posádky. Členové delegace se podrobně seznamovali se životem Sovětské republiky, navštívili řadu měst v Povolží, pobývali na frontě a účastnili se subotníků. Vyjadřovali přitom své odhodlání upevňovat bratrskou solidaritu britských pracujících s pracujícími Sovětského Ruska; protestovali »proti jakémukoli druhu pomoci, přímé nebo nepřímé, kterou britská vláda poskytuje polské vládě v jejím novém útoku, a proti jakýmkoli výhrůžkám, které mají donutit Rusko, aby přistoupilo na požadavky Polska«. Dne 26. května přijal delegaci Lenin. Po schůzce delegátů s hlavou sovětského státu poslal Turner Leninovi dopis, v němž napsal: »Chtěl bych vyjádřit Vám a Sovětské republice Ruska srdečné poděkování za laskavost a pohostinnost, s jakou jsem byl přijat . . . Byl bych velmi rád, kdybych mohl s Vaším souhlasem tlumočit na konferenci britské Labouristické strany Váš pozdrav proletariátu naší země. Váš rozhodný a vědecky podložený pokus vytvořit dělnickou republiku je skvělým příkladem pro všechny. Jsem přesvědčen, že v tom dosáhnete úspěchu. Přeji Vám z celého srdce úspěch v budování nového, socialistického státu« (Kommunist, 1960, č. 3, s. 7). Po návratu do vlasti uveřejnila britská dělnická delegace zprávu o situaci v Rusku (viz British Labour Delegation to Russia 1920. Report, London 1920). — 153

⁶¹ Leninův pozdrav *Indické revoluční asociaci* byl radiotelegraficky odeslán 10. května 1920 jako odpověď na rezoluci adresovanou Leninovi. Rezoluce byla schválena na shromáždění indických revolucionářů 17. února 1920 v Kábulu. Uvádělo se v ní: »Indičtí revolucionáři vyjadřují hlubokou vděčnost a obdiv velikému boji, který vede Sovětské Rusko za osvobození všech utlačovaných tříd a národů, zejména za osvobození Indie. Sovětskému Rusku patří velký dík za to, že reagovalo na sten smrtelné agónie, který se vydral z prsou 315 miliónů lidí, prožívajících neslýchané utrpení pod útlakem imperialismu. Masové shromáždění s radostí přijímá ruku přátelství a pomoci, ruku podanou utlačované Indii« (Pravda, č. 108, 20. května 1920). — 155

⁶² Návrh usnesení byl schválen na zasedání rady lidových komisařů 25. května 1920. — 156

⁶³ *Dopis anglickým dělníkům* byl uveřejněn 17. června 1920 v listech Pravda, Izvestija VCIK, Kommunističeskij trud a Gudok a týž den vyšel ve Velké Británii v týdeníku Britské socialistické

strany The Call. Dne 19. června byl dopis uveřejněn v orgánu Dělnické socialistické federace Workers' Dreadnought a v časopisu The Russia Outlook a 22. června v labouristickém listu The Daily Herald. Později byl Dopis anglickým dělníkům mnohokrát publikován jak v Sovětském Rusku, tak i v zahraničí. — 157

⁶⁴ *The New Statesman* — týdeník Fabiánské společnosti, založený roku 1913 v Londýně. Od roku 1931 vychází pod názvem *The New Statesman and Nation*. V současné době vyjadřuje názory levého křídla Labouristické strany. — 159

⁶⁵ Leninův rozhovor s japonským zpravodajem listu Ósaka Asahi R. Nakahirou se konal 3. června 1920 v Leninově pracovně v Kremlu. Rjó Nakahira ve svém příspěvku z Moskvy sděloval »Přes všechno mé očekávání bylo zařízení pracovny prosté a skromné, což mne velmi udivilo . . . Lenin nás přijal neobyčejně prostě a srdečně, jako své staré přátele. Ačkoli zastává v Rusku vysoký úřad, nebylo možné v jeho vystupování a jednání postřehnout ani náznak, že by chtěl dát své vysoké postavení najevo« (Ósaka Asahi, č. 13 814, 13. června 1920). Druhý den přinesl Nakahira jak později vzpomínal, text svého interviewu Leninovi. Ten je pozorně přečetl a udělal v něm několik změn.

Dále je v tomto svazku uveřejněn Leninův rozhovor s dalším japonským zpravodajem — Kacudžim Fusem, zastupujícím listu Ósaka Mainiči a Tókjó Ničiniči (s. 165—167). Rozhovor s Fusem se konal 3. nebo 4. června. Není vyloučeno, že oba zpravodaje přijal Lenin současně. Podle Fuseho trval rozhovor asi dvacet minut. Zúčastnil se ho vedoucí odboru pro záležitosti Východu lidového komisariátu zahraničních věcí A. N. Vozněsenskiij. Ten uvádí ve svých vzpomínkách podrobnosti rozhovoru:

»Interview s japonským zpravodajem bylo velmi svérázné. Soudruh Lenin ještě dříve, než jsme se stačili posadit, přisunul své křeslo až k panu Fusemu a zahrnul ho otázkami: „V jakém postavení jsou u vás bezzemci? Jak a kolik platí statkáři? Jací jsou u vás statkáři? Kolik děsjatin má střední statkář a kolik velkostatkář? Existují u vás rolnické organizace?“ Fuse zdvořile odpovídal. „A ze které třídy pocházíte Vy sám? Jste z intelektuálské rodiny?“ „Jsem synem drobného statkáře,“ odpověděl japonský zpravodaj. „Takže kolik děsjatin má Váš otec,“ vyptával se Iljič pana Fuseho. Ten uvedl velikost v japonských mírách. Lenin chtěl vědět, kolik je to děsjatin. Vyšlo najevo, že několik desítek. „Ale pak si dovoluji upozornit,“ živě namítl Lenin, „že to vůbec není drobný statkář; pro Japonsko je to už střední, ba téměř velký pozemkový

vlastník. To znamená, že jste buržoustík.“ Lenin, aniž si všiml zpravodajových rozpaků, přešel k elektrifikaci Japonska a byl překvapen, když se dověděl, jakých úspěchů Japonsko v tomto odvětví dosáhlo a že využití horských řek umožňuje rozšíření elektřiny po celé zemi. Potom přeskočil na školství a znovu zahrnul Fuseho otázkami: „Kdy byla u vás zavedena všeobecná povinná školní docházka, do kolika let a zdaleka jsou u vás negramotní?“ „Šťastná to země,“ zvolal Iljič, když Fuse odpověděl, že v Japonsku nejsou téměř žádní negramotní. „Ale co je na tom pravdy, že u vás nikdy netrestáte děti, že je nebijete; někde jsem o tom četl.“ „Ano,“ odpověděl Fuse, „u nás děti nebijeme, u nás je jakýsi kult dětí jako základu celé rodiny a státu.“ Soudruh Lenin se zamyslel a řekl: „Potom jste nejen šťastný, ale i veliký národ. Tohoto přežitku, barbarského přežitku, používat ve výchově trestů, se nezbavily dokonce ani takzvané vyspělé evropské země.“ Potom se Lenin znovu zamyslel, zkoumavě se podíval na svého společníka a zeptal se: „Znamená to, že u vás v Japonsku nedostanou děti ani pohlavek?“ „Ne,“ rezolutně odvětil Fuse, „my děti nikdy nebijeme.“ Lenin se zvrátil v křesle, tázavě se na nás oba podíval, a když jsem totéž potvrdil i já, neboť jsem byl v Japonsku ještě jako dítě a měl jsem za chůvu Japonku, dodal: „Ano, je to obdivuhodný národ, je to opravdová kultura . . .“

Fuse pak rychle vytáhl svůj papír s otázkami a začal interviewovat.

Když jsme pak odcházeli, zeptal se mě Fuse na schodech: „Abych pravdu řekl, kdo koho interviewoval, on mě, nebo já jeho,“ a utřel si zpoceně čelo« (Lenin i Vostok, Moskva 1924, s. 49—50).

Interview, které Lenin poskytl Fusemu, bylo otištěno 26. června 1920 v eserském listu Volja, vycházejícím ve Vladivostoku. Záznam Leninova rozhovoru s Fusem, otištěný v tomto svazku, byl v ruštině otištěn poprvé roku 1924 ve sborníku Lenin i Vostok a později v prvním vydání Leninových spisů (sv. XX, část II). Do druhého, třetího a čtvrtého ruského vydání Leninových spisů nebyl tento záznam pojat. — 162

⁶⁶ Jde o Dálnovýchodní republiku, která vznikla v dubnu 1920 na území Zabajkalské, Amurské, Přímořské a Kamčatské oblasti a severního Sachalinu. Její vytvoření jako státu svou formou buržoazně demokratického, ale v podstatě provádějícího sovětskou politiku, odpovídalo zájmům Sovětského Ruska, jež se snažilo zajistit si na východní frontě delší oddech a vyhnout se válce s Japonskem. Zároveň bylo vytvoření nárazníkového státu na Dál-

ném východě vynuceno okolnostmi, neboť sibiřské rolnictvo bylo vystavováno útlaku ze strany japonského imperialismu.

Po vyčištění území Dálného východu (s výjimkou severního Sachalinu) od interventů a bělogvardějců schválilo Lidové shromáždění Dálnovýchodní republiky 14. listopadu 1922 usnesení o připojení k RSFSR. — 162

- ⁶⁷ *Druhá celoruská porada odpovědných organizátorů práce na vesnici*, kterou svolal ústřední výbor KSR(b), se konala 10.—15. června 1920 ve Sloupové síni Domu odborů v Moskvě. Zúčastnilo se jí přes 300 delegátů z gubernií, újezdů a volostí, celkem z 61 gubernií. Lenin pronesl svůj projev na třetím zasedání 12. června. Jménem Celoruského ústředního výkonného výboru pozdravil delegáty M. I. Kalinin.

Zprávu o činnosti oddělení pro práci na vesnici ústředního výboru KSR(b) podal V. I. Něvskij. Na základě této zprávy byla schválena rezoluce, v níž byl zdůrazněn význam práce komunistů na vesnici a vyjádřeno pevné přesvědčení, že »oddělení pro práci na vesnici ústředního výboru bude neochvějně plnit směrnicí IX. sjezdu strany o zlepšení agitační a propagandistické činnosti mezi rolnictvem« (Rezolucii Vtorogo Vserossijskogo sověščanija rabotnikov v děrevně, Moskva 1920, s. 4—5). Byly předneseny rovněž zprávy z gubernií, újezdů a volostí a projednány organizační a jiné otázky. Porada schválila svolání Ke všem dělníkům světa, v němž poděkovala britským, maďarským a italským dělníkům a dělníkům dalších zemí za to, že se rozhodli zabránit odeslání válečného materiálu a vojsk na pomoc buržoazně statkářskému Polsku, které vedlo válku proti Sovětskému Rusku. — 171

- ⁶⁸ Lenin má na mysli prohlášení rady lidových komisařů RSFSR z 28. ledna 1920, adresované vládě Polska a polskému lidu, a svolání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů k polskému lidu z 2. února 1920. — 171

- ⁶⁹ Myslí se tím prohlášení Nejvyšší rady Dohody z 8. prosince 1919 O prozatímních východních hranicích Polska^[14], uveřejněné 11. června 1920 ve 125. čísle listu Izvěstija VCIK. — 172

- ⁷⁰ Jde o brožury Říjnové tažení na Petrohrad a příčiny jeho nezdaru^[84] a Vytvoření severozápadní vlády^[82]. Obě brožury vyšly v Helsingforsu [Helsinky]. — 175

- ⁷¹ *Národní demokracie* (strana narodovců, Národně demokratická strana, endekové) — hlavní reakční, nacionalistická strana pol-

ských statkářů a buržoazie, těsně spjatá s katolickou církví. Vznikla v roce 1897; jejími vůdci byli R. Dmowski, Z. Balicki, W. Grabski aj. Narodovci razili hesla »třídní harmonie« a »národních zájmů« a snažili se získat vliv na lidové vrstvy a využít je pro svou reakční politiku. Propagovali výbojný nacionalismus a šovinismus jako prostředek boje proti socialistickému i všeobecně demokratickému hnutí polského lidu a pokoušeli se ho izolovat od ruského revolučního hnutí. Za první světové války podporovali bezvýhradně Dohodu, neboť počítali s vítězstvím carského Ruska, se sjednocením polských území okupovaných Rakouskem a Německem a s tím, že Polsku bude poskytnuta autonomie v rámci Ruské říše. Pád carského režimu přiměl narodovce orientovat se na Francii. Byli sice zavilými nepřáteli Říjnové revoluce a sovětského státu, ale v souladu se svým tradičním protiněmeckým postojem nepodporovali vždy důsledně dobrodružnou protisovětskou zahraniční politiku Piłsudského kliky, jež vládla v Polsku od roku 1926. — 176

⁷² *Strana polských socialistů* — Polská socialistická strana (Polska Partia Socjalistyczna — PSS) — reformistická nacionalistická strana, založená v roce 1892. Po celou dobu trvání Polské socialistické strany vznikaly v jejích řadách pod tlakem prostých dělníků levicové skupiny. Některé z nich se později přimkly k revolučnímu křídlu polského dělnického hnutí.

V roce 1906 se Polská socialistická strana rozštěpila na PSS-levici a na šovinistickou pravici, takzvanou PSS-revoluční frakci. PSS-levice pod vlivem bolševické strany a také pod vlivem Sociální demokracie Království polského a Litvy (SDKPaL) postupně přecházela na důsledně revoluční pozice.

Za první světové války se velká část členů PSS-levice hlásila k internacionalismu a v prosinci 1918 se sloučila s SDKPaL. Sloučené strany vytvořily Komunistickou dělnickou stranu Polska (od roku 1925 se nazývala Komunistická strana Polska).

Pravicová část Polské socialistické strany pokračovala za první světové války v nacionálně šovinistické politice. Na území Haliče zformovala polské legie, které potom bojovaly na straně rakousko-německého imperialismu. Po vzniku polského buržoazního státu se pravicová PSS spojila v roce 1919 s organizací PSS na polském území, jež bylo předtím obsazeno Německem a Rakouskem, a přijala opět název Polská socialistická strana. Získala rozhodující vliv ve vládě a zasadila se o to, aby moc přešla do rukou polské buržoazie. Soustavně prováděla protikomunistickou propagandu a podporovala agresivní politiku namířenou proti So-

větskému Rusku, politiku anexe a utlačování západní Ukrajiny a západního Běloruska. Jednotlivé skupiny PSS, které s touto politikou nesouhlasily, vstupovaly do Komunistické strany Polska.

Po fašistickém převratu Piłsudského v květnu 1926 se Polská socialistická strana formálně ocitla v parlamentní opozici. Ve skutečnosti však proti fašistickému režimu nikdy aktivně nebojovala a dál pokračovala ve své protikomunistické a protisovětské propagandě. Levicové síly PSS spolupracovaly v těch letech s polskými komunisty a v četných kampaních podporovaly taktiku jednotné fronty.

Za druhé světové války se Polská socialistická strana znovu rozštěpila. Její pravicová, šovinistická část přijala název Wolność, Równość, Niepodległość (WRN— Svoboda, Rovnost, Nezávislost) a vstoupila do reakční polské emigrantské »vlády« v Londýně. Druhá, levicová část PSS, která přijala název Polští socialisté a později Dělnická strana polských socialistů, se pod vlivem Polské dělnické strany, založené v roce 1942, zapojila do národní fronty boje proti hitlerovským okupantům, bojovala za osvobození Polska od fašistické poroby a usilovala o navázání přátelských styků s SSSR.

Po osvobození východní části Polska od německých okupantů a po vytvoření Polského výboru národního osvobození přijala Dělnická strana polských socialistů v roce 1944 opět název Polská socialistická strana a spolu s Polskou dělnickou stranou se podílela na budování lidově demokratického Polska. V prosinci 1948 se obě strany sloučily a vytvořily Polskou sjednocenou dělnickou stranu (PSDS). — 176

⁷³ O *všeobecné vojenské přípravě* obyvatelstva Sovětské republiky se jednalo na VII. sjezdu KSR(b) v březnu 1918. V jeho rezoluci O válce a míru se uvádělo, že jedním z nejpřednějších a hlavních úkolů strany je všestranná, systematická a všeobecná vojenská příprava dospělého obyvatelstva obojího pohlaví, která by mu poskytla vojenské znalosti a vojenský výcvik. Dekret Celoruského ústředního výkonného výboru z 22. dubna 1918 uzákonil všeobecnou brannou povinnost pro všechny občany ve věku od 18 do 40 let, kteří nevykořisťují cizí práci. Byly ustavovány orgány pro všeobecnou vojenskou přípravu, jež měly za úkol vést evidenci pracujících podléhajících branné povinnosti, zajišťovat jejich výcvik podle jednotného programu a formovat z nich vojenské jednotky. Ve dnech 5.—25. června 1918 se konala první porada o všeobecné vojenské přípravě, která stanovila způsob přípravy instruktorů pro všeobecnou vojenskou přípravu a pro-

gram zkoušek, jimž budou instruktoři podrobeni, a projednala organizaci odborů pro všeobecnou vojenskou přípravu, způsob svolávání sjezdů a organizaci evidence obyvatelstva. Porada schválila rovněž rezoluci o stálých byrech sjezdů vojenské přípravy a nařízení o inspekci. — 181

⁷⁴ Jde o *Francouzskou socialistickou stranu*, která vznikla roku 1905 sloučením Socialistické strany Francie (guesdovci) a Francouzské socialistické strany (jaurèsovci). Do čela sloučené strany se dostali reformisté. Hned na začátku první světové války zaujalo vedení strany sociálšovinistické stanovisko, otevřeně podporovalo imperialistickou válku a účast v buržoazní vládě. Ve straně existoval centristický směr v čele s J. Longuetem, hájící sociálpacifismus a uplatňující smířliveckou politiku vůči sociálšovinistům (viz poznámku 5). Ve Francouzské socialistické straně bylo rovněž levé, revoluční křídlo, které zaujímalo internacionalistické stanovisko a jehož jádro tvořili hlavně řadoví členové strany.

Po Říjnové revoluci se ve straně rozpoutal prudký boj mezi zjevnými reformisty a centristy a levým, revolučním křídlem, které zesílilo hromadným vstupem řadových dělníků do strany. Na sjezdu strany v Tours v prosinci 1920 získalo revoluční křídlo většinu. Sjezd rozhodl o připojení strany ke Komunistické internacionále a založil Komunistickou stranu Francie (od roku 1934 Francouzská komunistická strana). Reformistická a centristická většina se odtrhla od strany a vytvořila samostatnou stranu, která si ponechala dosavadní název Francouzská socialistická strana. — 186

⁷⁵ Návrh usnesení, který předložil Lenin, byl s nepatrnými změnami schválen na zasedání politického byra ÚV KSR(b) 22. června 1920, na němž se projednávaly teze a návrh rezoluce o Turkestánské republice, vypracovaný zvláštní komisí. Návrh této komise i s Leninovými poznámkami je publikován v tomto svazku v Přípravných materiálech (viz s. 465—468). — 187

⁷⁶ *Turkestánská komise* — komise Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a rady lidových komisařů RSFSR pro záležitosti Turkestánu — byla zřízena usnesením CÚVV a RLK z 8. října 1919 v tomto složení: G. I. Bokij, M. Z. Eliava, M. V. Frunze, F. I. Gološčokin, V. V. Kujbyšev a J. E. Rudzutak. Komise měla pravomoc státního a stranického orgánu a byla vyslána do Turkestánu, aby poskytla komunistům a všem pracujícím tohoto kraje všestrannou pomoc při likvidaci politické, hospodářské a kulturní

zaostalosti, při upevňování sovětské moci a utužování svazku mezi národy Turkestánu a Sovětského Ruska. Jedním z úkolů komise bylo napravit chyby v národnostní politice v Turkestánu.

Komise učinila řadu opatření k posílení místních stranických organizací a k boji proti velmocenskému šovinismu a místnímu nacionalismu. K hlavním otázkám, které se staly předmětem boje s úchylkáři v národnostní otázce, patřily zásady pro autonomii Turkestánu, vzájemné vztahy s federálními orgány a formy a metody výstavby strany. — 187

- ⁷⁷ *Druhá celoruská porada o zásobování* se konala ve dnech 29. června — 3. července 1920 v Moskvě. Účastnilo se jí 257 delegátů. Na poradě byly ustaveny čtyři sekce: 1. pro výkup, 2. pro rozdělování, 3. pro organizační otázky a 4. pro zásobování Rudé armády. V sekcích se projednávalo asi dvacet zpráv. Na plenárních zasedáních byly předneseny referáty o povinnosti odvádět všechny přebytky, o základech sovětské politiky v oblasti rozdělování, o organizaci zásobovacích orgánů a o práci dělníků v těchto orgánech a o reorganizaci spotřebních družstev. Porada zdůraznila, že je nutné, aby se pracující široce a bezprostředně zapojili do zásobovací činnosti, a zdůraznila důležitost správného vybudování jednotné sítě státních orgánů pro zásobování obyvatelstva, které by pracovaly podle jednotného plánu a měly jednotné vedení. K hlavním otázkám pořadu jednání schválila porada podrobná usnesení.

Leninova telefonická depeše předsednictvu celoruské porady byla přečtena na plenárním zasedání 1. července. Účastníci porady poslali Leninovi telegram s prohlášením, že napnou všechny síly, aby stanovené úkoly byly splněny. — 188

- ⁷⁸ Jde o usnesení IX. sjezdu KSR(b) o poměru k družstevnictví (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 382—384). — 188
- ⁷⁹ *Odpověď na dopis Spojeného přípravného výboru pro ustavení Komunistické strany Velké Británie* byla odeslána radiotelegraficky a uveřejněna anglicky 22. července 1920 v orgánu Britské socialistické strany The Call, č. 224. Odpověď byla přečtena také na sjezdu britských komunistů, který se konal ve dnech 31. července—1. srpna 1920. — 191
- ⁸⁰ *Tovární důvěrníci* neboli výbory továrních důvěrníků (Shop Stewards' Committees) — volené dělnické organizace, které existo-

valy ve Velké Británii v mnoha průmyslových odvětvích a za první světové války se značně rozšířily. V situaci, kdy dělnické hnutí bylo na vzestupu a kdy zesílila nespokojenost s reformistickou politikou tradeunionistických vůdců, ujali se tovární důvěrníci, sdružení v okresní a městské výbory v čele s národním výborem, vedení mnoha významných dělnických akcí proti imperialistické válce a za zlepšení životních podmínek.

Po vítězství Říjnové revoluce a v době cizí vojenské intervence proti Sovětské republice výbory továrních důvěrníků aktivně podporovaly Sovětské Rusko. Četní funkcionáři těchto výborů (W. Gallacher, H. Pollitt, A. McManus aj.) vstoupili do Komunistické strany Velké Británie. — 191

⁸¹ Tento projev přednesl Lenin na mnohatisícovém shromáždění, jež se konalo na náměstí Urického (Palácové náměstí) 19. července večer po skončení prvního zasedání II. kongresu Komunistické internacionály. — 193

⁸² Připomínky k *Předběžnému návrhu tezí o národnosti a koloniální otázce* dostal Lenin od G. V. Čičerina, N. N. Krestinského, J. V. Stalina, M. G. Rafese, J. A. Preobraženského, P. L. Lapiňského, představitele bulharských komunistů I. Nedelkova (N. Šablina) i od mnoha vedoucích pracovníků Baškirie, Kirgizie, Turkestánu aj. Vedle správných názorů se v připomínkách objevily i závažné chyby. Například Čičerin nesprávně pochopil Leninovu myšlenku, že je nutné podporovat národně osvobodenecká hnutí a uzavírat kompromisy s národní buržoazií, a opomíjel to, že Lenin dělal rozdíl mezi buržoazií a rolnictvem. Lenin v této souvislosti napsal: »Svazek s rolnictvem jsem podtrhl silněji (a to vůbec není totéž co buržoazie)« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). Preobraženskij o vzájemných vztazích republik budoucí socialistické Evropy s hospodářsky zastávanými a závislými zeměmi napsal: »Nebude-li možné uzavřít hospodářskou dohodu s vedoucími národními skupinami, bude nutné potlačit je silou a hospodářsky důležité oblasti připojit ke svazu evropských republik násilím.« Proti tomu Lenin rezolutně namítl: »To je přehnané. Nelze dokázat a je nesprávné říkat, že „bude nutné“ „potlačit je silou“. To je zcela nesprávné« (Voprosy istorii KPSS, 1958, č. 2, s. 16).

Závažné chyby se dopustil i Stalin, který nesouhlasil s Leninem v tom, že je rozdíl, pokud jde o federativní vztahy mezi sovětskými autonomními republikami a federativní vztahy mezi nezávislými republikami sovětského typu. V dopisu Leninovi

z 12. června 1920 prohlásil, že rozdíl mezi těmito typy federativních vztahů »není, nebo je tak malý, že je zcela zanedbatelný«. Tuto myšlenku hájil Stalin i později, když v roce 1922 prosazoval takzvanou autonomizaci nezávislých republik sovětského typu. Tyto Stalinovy názory podrobil Lenin kritice v článku K otázce národností neboli »autonomizace« a v dopisu členům politického byra O vytvoření SSSR (viz Spisy 36, Praha 1958, s. 582—589, a Leninskij sbornik XXXVI, s. 496—498). — 197

- ⁸³ Revolucí, jež začala 27. ledna 1918, byla Svinhufvudova buržoazní vláda na Finsku svržena a moc přešla do rukou dělníků. 29. ledna byla vytvořena revoluční vláda — rada lidových zmocněnců, jejímiž členy se stali E. Gylling, O. Kuusinen, Y. Sirola, A. Taimi aj. K nejdůležitějším opatřením dělnické vlády patřilo vydání zákona o předání půdy obdělávané bezzemky do jejich vlastnictví bez náhrady, osvobození nejchudších vrstev obyvatelstva od všech daní, vyvlastnění podniků, jejichž majitelé uprchli, zavedení státní kontroly nad soukromými bankami (jejich funkce převzala Státní banka) aj.

1. března 1918 byla v Petrohradě podepsána smlouva mezi Finskou socialistickou dělnickou republikou a RSFSR, založená na zásadách naprosté rovnoprávnosti a svrchovanosti obou stran. Byla to první smlouva v dějinách mezi dvěma socialistickými státy.

Proletářská revoluce však zvítězila pouze na jihu Finska. Na severu, kde se začaly soustřeďovat všechny kontrarevoluční síly, se udržela Svinhufvudova vláda. Ta požádala o pomoc německou císařskou vládu. Po tříměsíční urputné občanské válce byla v důsledku zásahu německých ozbrojených sil dělnická revoluce ve Finsku potlačena (2. května 1918). V zemi zavládl bílý teror a tisíce revolučních dělníků a rolníků byly popraveny a umučeny v žalářích. — 200

- ⁸⁴ Dne 17. prosince 1918 byla v Lotyšsku v důsledku masových akcí lotyšského proletariátu a rolnictva proti německým okupantům a kontrarevoluční Ulmanisově vládě vytvořena prozatímní sovětská vláda, jež vydala manifest o přechodu státní moci do rukou sovětů. Sovětské Rusko poskytlo lotyšskému lidu bratrskou pomoc v boji za nastolení sovětské moci a za upevnění Lotyšské sovětské socialistické republiky.

Pod vedením Komunistické strany Lotyšska a lotyšské sovětské vlády byla vytvořena Rudá armáda, zkonfiskována statkářská půda, znárodněny banky, velké obchodní a průmyslové podniky,

zavedeno sociální pojištění pracujících a osmihodinový pracovní den a zajištěno veřejné stravování pracujících.

V březnu 1919 zahájily proti sovětskému Lotyšsku rozsáhlý útok jednotky německé armády a bělogvardějců, vyzbrojené americkými a britskými imperialisty. V květnu obsadily hlavní město Lotyšska Rigu. Do začátku ledna 1920 obsadili interventi po urputných bojích celé Lotyšsko. Buržoazní kontrarevoluce nastolila v zemi krvavý teroristický režim. Tisíce revolučních dělníků a rolníků byly povražděny nebo uvězněny. — 200

⁸⁵ Lenin má na mysli článek J. Marchlewského *Agrární otázka a světová revoluce*^[67], uveřejněný 20. července 1920 v 12. čísle časopisu *Kommunističeskij internacional*. Lenin byl s článkem Marchlewského obeznámen ještě před jeho uveřejněním. — 205

⁸⁶ Tento výraz převzal Lenin z Marxovy práce *Úvod ke kritice Hegelovy filozofie práva*^[65] (viz K. Marx-B. Engels, *Spisy* 1, Praha 1961, s. 408). — 225

⁸⁷ *Socialistická strana USA* vznikla v červenci 1901 na sjezdu v Indianapolisu sloučením skupin odštěpených od Socialistické dělnické strany a Sociálně demokratické strany USA, jejímž spoluzakladatelem byl významný činitel dělnického hnutí v USA E. Debs. Ten patřil i k zakladatelům nové strany. Sociální složení strany bylo různorodé: jejími členy byli dělníci, drobní farmáři a příslušníci maloburžoazie. Centristické a pravicově oportunistické vedení strany (V. Berger, M. Hillquit aj.) popíralo nutnost diktatury proletariátu a odmítalo revoluční metody boje, čímž redukovalo celou činnost strany v podstatě na účast ve volbách. Za první světové války vznikly v této straně tři proudy: sociálšovinisté, kteří podporovali imperialistickou politiku vlády, centristé, kteří proti imperialistické válce jen řečnili, a internacionalistická revoluční menšina, která proti válce bojovala.

Levé křídlo strany, vedené Ch. Ruthenbergem, W. Fosterem, W. Haywoodem a dalšími, se opíralo o proletářské síly ve straně, bojovalo proti jejímu oportunistickému vedení, za samostatné politické akce proletariátu a za založení odborových svazů ve výrobě, které by se řídily zásadami třídního boje. V roce 1919 došlo v Socialistické straně USA k rozkolu. Levé křídlo z ní vystoupilo, dalo podnět k založení Komunistické strany USA a stalo se jejím jádrem.

Dnes je Socialistická strana USA malou sektářskou organizací. — 233

⁸⁸ *Švýcarská socialistická strana* (Švýcarská sociálně demokratická strana) byla poprvé založena v sedmdesátých letech 19. století; stala se členem I. internacionály. Podruhé byla založena v roce 1888. Silný vliv měli ve straně oportunisté, kteří za první světové války zaujali sociálšovinistické stanovisko. Na podzim 1916 se od strany odtrhli příslušníci pravice a vytvořili vlastní organizaci. Většina strany v čele s R. Grimmem zaujala centristické, sociálpacifistické stanovisko. Levé křídlo strany hájilo internacionalismus a pod vlivem Říjnové revoluce v Rusku zesílilo. V prosinci 1920 příslušníci levice ze Švýcarské sociálně demokratické strany vystoupili a v roce 1921 se sloučili s Komunistickou stranou Švýcarska (dnes Švýcarská strana práce) (viz poznámku 91). — 233

⁸⁹ *Turínská sekce Italské socialistické strany* (jejími členy byli tehdy A. Gramsci, P. Togliatti, U. Terracini a jiní představitelé levého křídla strany) obviňovala centristické vedení strany, že v době vzestupu revolučního hnutí v Itálii v letech 1919—1920, kdy proletariát mohl převzít politickou moc, nepodalo správný rozbor událostí, nesjednotilo a nezkoordinovalo revoluční boj mas a nevyhnalo ze strany reformisty. Sekce navrhla řadu praktických opatření: vyhnat ze strany oportunisty, vytvořit ve všech továrnách, odborových organizacích a kasárnách komunistické skupiny a ustavit tovární výbory, které by kontrolovaly výrobu v průmyslu i v zemědělství. Sekce požadovala, aby lidové masy byly ihned připravovány na vytváření rad.

Návrhy turínské sekce národní radě Italské socialistické strany, o nichž se Lenin zmiňuje, napsal Gramsci^[163] (viz A. Gramsci, *Izbrannyje proizvedenija v trjoch tomach*, díl I, Moskva 1957, s. 157—165). Na Leninův návrh byl tento dokument přetištěn ve 12. čísle časopisu *Kommunističeskij internacional* z 20. července 1920. — 235

⁹⁰ *L'Ordine Nuovo* — týdeník; vycházel od roku 1919 v Turíně jako orgán levého křídla Italské socialistické strany. Od roku 1921, kdy se stal orgánem Komunistické strany Itálie, vycházel denně. Pod vedením A. Gramsciho a P. Togliattiho propagoval myšlenky marxismu-leninismu, popularizoval zkušenosti z Říjnové revoluce a pranýřoval kompromisnickou politiku oportunistických vůdců Italské socialistické strany. Ze skupiny revolucionářů sdružených kolem listu vzniklo později vedoucí jádro tehdejší Komunistické strany Itálie. V říjnu 1922 fašistická vláda list zastavila, redakce a tiskárna byly zničeny. List však nadále vycházel ilegál-

ně až do prosince 1922. V roce 1924 začal znovu vycházet v Římě, ale brzy byl opět zastaven. — 235

- ⁹¹ V říjnu 1918 se část levicových švýcarských sociálních demokratů ustavila v Komunistickou stranu Švýcarska, která tehdy měla ještě málo členů. Na II. kongresu Komunistické internacionály zastupovali tuto organizaci dva delegáti.

V prosinci 1920 se od Švýcarské sociálně demokratické strany oddělilo levé křídlo, které vzneslo požadavek, aby byla ve Švýcarsku vytvořena silná sekce Komunistické internacionály. V březnu 1921 na sjezdu v Curychu, na němž bylo přítomno 28 delegátů za komunistickou stranu a 145 delegátů, kteří dříve patřili k levému křídlu sociálně demokratické strany, se obě tyto skupiny oficiálně sloučily v jednotnou Komunistickou stranu Švýcarska. — 235

- ⁹² Hlavní myšlenky tohoto dokumentu rozebral Lenin podrobněji v osnově referátu o mezinárodní situaci a hlavních úkolech Komunistické internacionály (viz tento svazek, s. 484—487) a dále přímo rozvinul v referátu, který pronesl na prvním zasedání II. kongresu Komunistické internacionály (viz s. 251—271). — 238

- ⁹³ O podstatě wilsonismu a o krachu Wilsonovy politiky mluvil Lenin na II. kongresu Kominterny v referátu o mezinárodní situaci a hlavních úkolech Komunistické internacionály (viz tento svazek, s. 259). — 239

- ⁹⁴ Myslí se referát Paula Leviho Politická situace a parlamentní lobby na sjezdu Komunistické strany Německa, který se konal 14. a 15. dubna 1920 v Berlíně^[134]. — 239

- ⁹⁵ *I. kongres Komunistické internacionály* se konal ve dnech 2.—6. března 1919 v Moskvě. Zúčastnilo se ho 52 delegátů, z toho 34 s rozhodujícím hlasem a 18 s poradním. Byly na něm zastoupeny tyto komunistické a socialistické strany, skupiny a organizace: komunistické strany Ruska, Německa, Rakouska, Maďarska, Polska, Finska, Ukrajiny, Lotyšska, Litvy, Běloruska, Estonska, Arménie a německé oblasti Povolží, Levicová sociálně demokratická strana Švédska, norští sociální demokraté, Švýcarská sociálně demokratická strana (opozice), Balkánská sociálně demokratická federace, spojená skupina východních národů Ruska, francouzské levé křídlo zimmerwaldovců, česká, bulharská, jugoslávská, anglická, francouzská a švýcarská ko-

munistická skupina, holandská sociálně demokratická skupina, americká Liga socialistické propagandy, Socialistická dělnická strana USA, čínští a korejští socialisté, turkestánská, turecká, gruzínská, ázerbájdžánská a perská sekce ústředního byra východních národů a zimmerwaldská komise.

Na prvním zasedání bylo rozhodnuto »zasedat na úrovni mezinárodní komunistické konference« a byl schválen tento program: 1. zahájení; 2. referáty; 3. platforma mezinárodní komunistické konference; 4. buržoazní demokracie a diktatura proletariátu; 5. bernská konference a vztah k socialistickým směrům; 6. mezinárodní situace a politika Dohody; 7. Manifest; 8. bílý teror; 9. volby byra a různé organizační otázky.

Stěžejní místo na konferenci zaujímaly Leninovy teze a jeho referát o buržoazní demokracii a diktatuře proletariátu. Konference vyjádřila s tezemi jednomyslný souhlas a rozhodla předat je byru, které je mělo rozšířit v různých zemích. Konference rovněž schválila jako doplněk k tezím rezoluci, kterou navrhl Lenin (viz Sebrané spisy 37, Praha 1988, s. 539).

4. března, po schválení tezí a rezoluce k Leninovu referátu, se konference usnesla »konstituovat se jako III. internacionála a přijmout název Komunistická internacionála«. Zároveň bylo jednomyslně usneseno považovat zimmerwaldské sdružení za rozpuštěné. Dále byla schválena platforma Komunistické internacionály, jež obsahovala tyto hlavní zásady: 1. nezbytnost nahrazení kapitalistického společenského zřízení zřízením komunistickým, 2. nutnost revolučního boje proletariátu za svržení buržoazních vlád, 3. likvidace buržoazního státu a jeho nahrazení státem nového typu, státem proletariátu, státem sovětského typu, který zajistí přechod ke komunistické společnosti.

Mezi dokumenty kongresu měl velký význam Manifest k proletářům celého světa, v němž se uvádělo, že Komunistická internacionála navazuje na Marxovy a Engelsovy myšlenky, vyjádřené v Manifestu Komunistické strany. Kongres vyzval dělníky všech zemí, aby podpořili Sovětské Rusko, a požadoval nevměšování Dohody do vnitřních záležitostí Sovětské republiky, stažení intervenčních vojsk z území Ruska, uznání sovětského státu, zrušení hospodářské blokády a obnovení obchodních styků.

V rezoluci Vztah k »socialistickým« směrům a k bernské konferenci odsoudil kongres pokusy obnovit II. internacionálu, »která je pouhým nástrojem v rukou buržoazie«, a prohlásil, že revoluční proletariát nemá s touto konferencí nic společného.

Založení III., Komunistické internacionály mělo nesmírný význam pro obnovení styků mezi pracujícími různých zemí, pro vy-

tvoření a upevnění komunistických stran a pro odhalení oportunistu v dělnickém hnutí. — 240

- ⁹⁶ *Amsterdamskou internacionálu žlutých odborů* (Mezinárodní odborové sdružení) založili reformističtí odboroví předáci na konferenci v Amsterdamu, konané 26. července—2. srpna 1919. Vstoupily do ní odborové organizace čtrnácti zemí: Velké Británie, Francie, Německo, USA, Belgie, Dánsko, Nizozemsko, Lucembursko, Norsko, Švédsko, Rakousko, Československo, Švýcarsko a Španělsko. Hlavní slovo v Amsterdamské internacionále měli reakční odboroví předáci Velké Británie a Francie. Veškerá její činnost byla spjata s politikou oportunistických stran II. internacionály. Amsterdamská internacionála byla pro spolupráci proletariátu s buržoazií a odmítala revoluční formy boje dělnické třídy. Vedení Amsterdamské internacionály svou politikou rozbíjelo dělnické hnutí, vylučovalo ze svých řad levicové odborové organizace a odmítalo všechny návrhy Rudé odborové internacionály na společný boj proti náporu kapitálu, proti nebezpečí války, reakce a fašismu a na vytvoření celosvětové jednoty všech odborů. Vůdcové Amsterdamské internacionály podporovali protisovětskou politiku vládnoucích kruhů imperialistických států.

Za druhé světové války zastavila Amsterdamská internacionála svou činnost. — 244

- ⁹⁷ *Rudá odborová internacionála* (Mezinárodní sdružení revolučních odborů) byla založena v roce 1921 a působila do konce roku 1937. Sdružovala odborové ústředny, které nebyly členem reformistické Amsterdamské internacionály: Celoruskou ústřední radu odborů, unitární Všeobecnou konfederaci práce ve Francii, revoluční odborové ústředny Austrálie, Belgie, Československa, Číny, Estonska, Chile, Indonésie, Irsko, Kanady, Kolumbie, Koreje, Litvy, Mongolska, Persie, Peru a Uruguaye a rovněž opoziční skupiny a směry v reformistických odborových sdruženích v mnoha kapitalistických zemích. Rudá odborová internacionála bojovala za jednotu odborového hnutí, které mělo být dosaženo revolučním bojem na obranu požadavků dělnické třídy, proti náporu kapitálu a fašismu, proti nebezpečí imperialistické války a za sblížení s dělnickou třídou Sovětského Ruska. — 244

- ⁹⁸ *Dvacátý bod podmínek pro přijetí do Komunistické internacionály* předložil Lenin na zasedání komise II. kongresu Kominterny 25. července 1920, když byly projednávány teze podmínek pro přijetí do Komunistické internacionály. Tyto teze, které byly oti-

štěny v časopisu *Kommunističeskij internacional* ještě předtím, než se o nich začalo jednat na kongresu, obsahovaly devatenáct podmínek. Kongres schválil jedenadvacet podmínek. Dvacátá prvá podmínka stanovila: »Členové strany, kteří zásadně odmítají podmínky a teze stanovené Komunistickou internacionálou, musí být ze strany vyloučeni.

To platí i o delegátech mimořádných sjezdů stran« (Vtoroj kongress Kominterny. Ijul—avgust 1920 g., Moskva 1934, s. 505). — 247

⁹⁹ *II. kongres Komunistické internacionály*^[13], který položil základ k programu, taktice a organizačním zásadám Kominterny, se konal ve dnech 19. července—7. srpna 1920. Byl zahájen v Petrohradě; od 23. července zasedal v Moskvě. Zúčastnilo se ho 169 delegátů s rozhodujícím a 49 delegátů s poradním hlasem, kteří zastupovali 67 dělnických organizací z 37 zemí. Vedle zástupců komunistických stran a organizací z 31 zemí se kongresu účastnili zástupci Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, Italské socialistické strany, Francouzské socialistické strany, Průmyslových dělníků světa (z Austrálie, Velké Británie a Irska), španělské Národní konfederace práce a jiných organizací. KSR(b) zastupovalo na kongresu 64 delegátů, mezi nimiž byli V. I. Lenin, I. F. Armandová, F. E. Dzeržinskij, M. I. Kalinin, A. M. Kollontajová, N. K. Krupská, A. V. Lunačarskij, M. S. Olminskij, M. N. Pokrovskij, F. A. Sergejev (Arčom) a další. Lenin byl zvolen do předsednictva II. kongresu.

Všechny přípravy spojené se svoláním II. kongresu řídil Lenin, který pokládal tento mezinárodní kongres komunistických a dělnických organizací za velmi důležitý. Pro stanovení úkolů a pro vypracování politické linie Komunistické internacionály měla velký význam Leninova kniha *Levičáctví — dětská nemoc komunismu*, napsaná k zahájení II. kongresu.

Kongres schválil tento pořad jednání: 1. mezinárodní situace a hlavní úkoly Komunistické internacionály, 2. úloha a struktura komunistických stran před dobytím moci proletariátem a po převzetí moci, 3. odbory a závodní výbory, 4. otázka parlamentarismu, 5. národnostní a koloniální otázka, 6. agrární otázka, 7. stanovisko k novým centrstickým směrům a podmínky pro přijetí do Komunistické internacionály, 8. stanovy Komunistické internacionály, 9. organizační otázky (legální a ilegální organizace, organizace žen atd.), 10. komunistické hnutí mládeže, 11. volby, 12. různé.

Na prvním zasedání kongresu přednesl Lenin referát o mezi-

národní situaci a hlavních úkolech Komunistické internacionály. Rozbor mezinárodní hospodářské a politické situace po první světové válce a Říjnové revoluci, podaný v tomto referátu, se stal základem nejdůležitějších usnesení kongresu, v nichž byly stanoveny úkoly komunistických stran v nové situaci — v podmínkách všeobecné krize kapitalismu. K prvnímu bodu pořadu jednání schválil kongres jako rezoluci Teze o hlavních úkolech II. kongresu su Komunistické internacionály, které napsal Lenin (viz tento svazek, s. 219—237).

Lenin se aktivně účastnil práce ve většině komisí kongresu: v komisích pro národnostní a koloniální otázku, pro agrární otázku, pro vypracování podmínek pro přijetí do Komunistické internacionály, pro mezinárodní situaci a úkoly Komunistické internacionály. V zájmu semknutí proletářských revolučních sil a upevnění komunistických stran požadoval, aby komunistické strany byly očištěny od oportunistů a centristů; upozorňoval na nutnost revoluční činnosti v širokých masách dělnické třídy, na vesnici a v armádě a ostře kritizoval sektářské chyby a anarcho-syndikalistické tendence v mnoha komunistických stranách a organizacích.

Prudké diskuse se rozpředly v komisích pro agrární a pro národnostní a koloniální otázku, protože mnozí delegáti zastávali v těchto otázkách nesprávné názory, které si přinesli ještě z II. internacionály. Lenin se velmi aktivně těchto diskusí účastnil a kritizoval v nich chyby a nesprávné názory. Pomáhal tak delegátům zaujmout správné, principiální stanovisko a učil je důsledně hájit zájmy proletariátu.

Lenin přednesl na kongresu také zprávu komise pro národnostní a koloniální otázku. Kongres k tomuto bodu pořadu jednání schválil dvě rezoluce: Teze k národnostní a koloniální otázce (jejich předběžný text napsal Lenin — viz tento svazek, s. 197—204) a Doplnkové teze k národnostní a koloniální otázce. Základem usnesení kongresu se staly marxisticko-leninské zásady proletářského internacionalismu. Kongres upozornil na nutnost poskytovat utlačovaným a závislým národům pomoc v jejich osvobozeneckém boji a rezolutně odsoudil maloburžoazní demokracie a pravicové socialisty, kteří se omezovali na formální, ryze deklarativní uznání rovnoprávnosti národů, ale ve skutečnosti hlásali maloburžoazní nacionalismus. Kongres zdůraznil, že základem veškeré politiky Komunistické internacionály v národnostní a koloniální otázce se musí stát sblížení proletářů a vůbec pracujících všech národů a zemí ke společnému revolučnímu boji.

K agrární otázce schválil kongres rezoluci, jež vycházela z Le-

ninových tezí (viz tento svazek, s 205—218). Tato rezoluce zdůrazňovala nutnost svazku dělnické třídy s pracujícím rolnictvem, prosazovala myšlenku hegemonie proletariátu a stanovila úkoly komunistických stran vůči různým vrstvám rolnictva jak v období boje za vítězství socialistické revoluce, tak i po nastolení diktatury proletariátu.

Velkou pozornost věnoval II. kongres boji komunistických stran o masy pracujících, umění získat je na stranu proletariátu a vést je. V tomto směru poskytla delegátům kongresu významnou pomoc Leninova kniha *Levičáctví — dětská nemoc komunismu*. Kongres odsoudil levé doktrinářství (odmítavé stanovisko k využívání buržoazních parlamentů a k práci v reakčních odbozech) a schválil rezoluce Komunistické strany a parlamentarismus a Odborové hnutí, závodní výbory a III. internacionála.

Jednou z hlavních otázek projednávaných na kongresu byla úloha komunistické strany a vzájemný vztah mezi stranou a třídou. V rezoluci O úloze komunistické strany v proletářské revoluci, jež byla vypracována za velmi aktivní Leninovy účasti, kongres upozornil, že komunistická strana je hlavním nástrojem k osvobození dělnické třídy. V rezoluci se zároveň uvádělo, že úloha komunistické strany po dobytí moci dělnickou třídou se nesnižuje, ale naopak vzrůstá. Kongres jednal také o sovětech a o vedoucí úloze komunistů v těchto masových organizacích a schválil rezoluci *Kdy a za jakých podmínek je možné ustavovat sověty dělnických zástupců*.

Velký význam pro upevnění komunistických stran na základě revolučního programu a pro zabezpečení Komunistické internacionály před pronikáním oportunistických a centrstických stran a skupin měly Podmínky pro přijetí do Komunistické internacionály, schválené na II. kongresu. V 21 podmínkách pro přijetí do Komunistické internacionály, jež vycházely ze zásad vypracovaných Leninem, se výrazně promítlo Leninovo učení o proletářské straně nového typu. Byly v nich vyloženy její organizační základy a stručně vymezeny programové a taktické zásady Komunistické internacionály. V těchto podmínkách byly pregnantně zformulovány nejdůležitější teze hlavních usnesení II. kongresu. W. Z. Foster napsal, že 21 podmínek »stanovilo zásady komunistického hnutí jak v národním, tak i mezinárodním měřítku v tehdejší napjaté revoluční situaci« (W. Foster, *Istorija trjoch Internacionalov*, Moskva 1959, s. 314).

Po skončení II. kongresu byly podmínky pro přijetí do Komunistické internacionály podrobně projednávány na sjezdech komunistických a dělnických stran, 21 podmínek sehrálo význam-

nu úlohu v boji komunistů za vytvoření a upevnění stran nového typu a v dalším rozvoji mezinárodního komunistického hnutí.

II. kongres schválil stanovy Komunistické internacionály, v nichž byly stanoveny cíle a organizační zásady její výstavby. Byl schválen rovněž Manifest II. kongresu Komunistické internacionály. Kromě toho vydal kongres řadu provolání: Třetí internacionála k odborovým organizacím všech zemí, K petrohradským dělníkům, K Rudé armádě a Rudému loďstvu RSFSR, Proti katanům Maďarska, K proletářům a proletářkám všech zemí aj.

V průběhu kongresu i po jeho skončení hovořil Lenin s mnohými delegáty, mimo jiné s W. Gallacherem, M. Cachinem, A. Zápotockým, Ch. Kabakčievem, projednával s nimi otázky výstavby komunistických stran a podrobně se jich vyptával na revoluční boj v jejich zemích.

II. kongres Komunistické internacionály sehrál významnou úlohu v rozvoji mezinárodního komunistického hnutí. Po kongresu se »komunismus stal ústřední otázkou veškerého dělnického hnutí jako celku« (V. I. Lenin, Spisy 32, Praha 1955, s. 182). — 249

¹⁰⁰ *The Times* — deník, založený roku 1785 v Londýně. Patří k nejvlivnějším konzervativním listům britské buržoazie. — 257

¹⁰¹ Jde o *Věstník narodnogo komissariata po inostrannym dělam RSFSR* — oficiální orgán lidového komisariátu zahraničních věcí, který vycházel od 20. června 1919 do června 1922 v Moskvě. Do časopisu přispívali G. V. Čičerin, M. N. Pokrovskij, F. A. Rotštejn aj. — 258

¹⁰² Jde o připravovanou mezinárodní organizaci centristických socialistických stran a skupin, které pod tlakem revolučních mas vystoupily z II. internacionály. Toto sdružení, známé pod názvem Dvaapůltá internacionála (oficiální název Mezinárodní pracovní společenství socialistických stran), bylo založeno v únoru 1921 na konferenci ve Vídni. Vůdcové Dvaapůlté internacionály sice slovy kritizovali II. internacionálu, ale ve všech důležitých otázkách proletářského hnutí prováděli v dělnické třídě oportunistickou, rozbýječskou politiku a snažili se pomocí této organizace čelit vzrůstajícímu vlivu komunistů na dělnické masy.

V květnu 1923 se Druhá a Dvaapůltá internacionála spojily v Socialistickou dělnickou internacionálu. — 259

¹⁰³ *Gildoví socialisté*, gildový socialismus — reformistický směr

v britských tradeunionech, který vznikl před první světovou válkou. Gildoví socialisté popírali třídní charakter státu, šířili mezi dělníky iluze o možnosti odstranit vykořisťování bez třídního boje a navrhovali, aby na základě dosavadních tradeunionů byla vytvořena zvláštní sdružení výrobců, takzvané gildy, a těmto organizacím, sdruženým ve federaci, předáno řízení průmyslu. Tak chtěli gildoví socialisté postupně vybudovat socialistickou společnost.

Zvlášť aktivní ve své propagandě byli po Říjnové revoluci, kdy se snažili proti idejím třídního boje a diktatury proletariátu postavit teorii gildového socialismu. Ve dvacátých letech ztratil gildový socialismus v britské dělnické třídě všechny vliv. — 270

- ¹⁰⁴ Myslí se tím Americká federace práce a britská Labouristická strana (viz poznámku 18).

Americká federace práce (American Federation of Labour, AFL) — odborové sdružení v USA, založené v roce 1881. AFL byla budována na cechovním principu a sdružovala převážně dělnickou aristokracii. Reformistické vedení AFL odmítá zásady socialismu a třídního boje, hlásá třídní spolupráci a obhajuje kapitalistický řád. Vedení AFL provádí politiku rozkolu mezinárodního dělnického hnutí a aktivně podporuje agresivní zahraniční politiku amerického imperialismu. V roce 1955 se Americká federace práce sloučila s Kongresem průmyslových odborů (Congress of Industrial Organizations, CIO). Nová odborová ústředna se nazývá Americká federace práce — Kongres průmyslových odborů (AFL—CIO). — 273

- ¹⁰⁵ Jde o knihu *Levičáctví — dětská nemoc komunismu*^[43]. — 273

- ¹⁰⁶ *Komise pro národnostní a koloniální otázku* byla vytvořena na II. kongresu Komunistické internacionály a měla dvacet členů. Byli v ní zastoupeni představitelé Bulharska, Číny, Francie, Indie, Indonésie, Irska, Jugoslávie, Koreje, Maďarska, Mexika, Německa, Nizozemska, Persie, Rakouska, Ruska, Turecka, USA a Velké Británie. Komise začala pracovat 25. července 1920 pod Leninovým vedením. Nejprve projednala jeho teze o národnostní a koloniální otázce, které byly 26. července předloženy kongresu. Kromě toho se v komisi i na plenárních zasedáních kongresu diskutovalo o doplňkových tezích, které předložil Mánabendranáth Ráj. — 277

- ¹⁰⁷ *Jingoismus* — výbojný šovinismus, hlásání agresivní, imperialis-

tické politiky; tento výraz vznikl z nepřeložitelného slova »jingo«, převzatého z refrénu anglické šovinistické písničky ze sedmdesátých let 19. století. — 282

¹⁰⁸ *Basilejský manifest* [¹⁸³] — manifest proti válce, schválený na mimořádném mezinárodním socialistickém kongresu v Basileji, který se konal ve dnech 24.—25. listopadu 1912. Manifest varoval národy před hrozbou blížící se světové imperialistické války, odhaloval lupičské cíle této války a vyzýval dělníky všech zemí, aby rozhodně bojovali za mír a aby »proti kapitalistickému imperialismu postavili sílu mezinárodní solidarity proletariátu«. Basilejský manifest rozhodně odsoudil expanzivní politiku imperialistických států a vyzval socialisty, aby bojovali proti jakémukoli útlačku malých národů a proti šovinismu. — 282

¹⁰⁹ *Podmínky pro přijetí do Komunistické internacionály* byly předběžně projednávány v komisi, jež byla zvolena na kongresu. Jejími členy byli zástupci komunistických stran Ruska, Německa, Bulharska, USA, Maďarska, Rakouska a Nizozemska a dále zástupci Průmyslových dělníků světa z Irska, levého křídla Švýcarské sociálně demokratické strany a komunistické skupiny z Francie. Komise, jejíž činnosti se osobně účastnil Lenin, vzala za základ své práce teze *Podmínky pro přijetí do Komunistické internacionály* [¹²¹] (viz tento svazek, s. 240—246, 247). 29. července předložila komise tyto teze kongresu. Po jejich projednání na třech plenárních zasedáních (šestém, sedmém a osmém) byly *Podmínky pro přijetí do Komunistické internacionály* 6. srpna kongresem schváleny. — 284

¹¹⁰ *Erfurtský program* [¹⁹⁷] — program Sociálně demokratické strany Německa, schválený v říjnu 1891 na sjezdu v Erfurtu. Ve srovnání s gothajským programem z roku 1875 znamenal krok vpřed; vycházel z marxistického učení o nevyhnutelném zániku kapitalistického výrobního způsobu a o jeho nahrazení socialistickým výrobním způsobem. V programu se zdůrazňovalo, že dělnická třída nutně musí vést politický boj, že strana je vedoucí silou tohoto boje apod. Avšak i erfurtský program obsahoval závažné ústupky oportunistu. Engels podrobil návrh erfurtského programu zevrubné kritice (Ke kritice návrhu sociálně demokratického programu z roku 1891 — viz K. Marx-B. Engels, Spisy 22, Praha 1967, s. 267—282); byla to v podstatě kritika oportunistu celé II. internacionály. Vedení německé sociální demokracie však Engelsovu kritiku stranickým masám zatajilo, takže k jeho nejzá-

važnějším připomínkám nebylo při vypracování definitivního znění programu přihlédnuto. Erfurtský program mlčky přešel otázku diktatury proletariátu, což Lenin považoval za jeho hlavní nedostatek, za zbabělý ústupek oportunistu. — 284

- ¹¹¹ Viz článek G. V. Plechanova Zač mu máme děkovat? Otevřený dopis Karlu Kautskému [¹⁹⁵] (G. V. Plechanov, Vybrané filozofické spisy II, Praha 1960, s. 345—346). — 285
- ¹¹² O vstupu britské komunistické strany do Labouristické strany se rozhodovalo při projednávání Leninových tezí o hlavních úkolech Komunistické internacionály na posledním zasedání kongresu 6. srpna. Po Leninově projevu se kongres 58 hlasy proti 24 při dvou abstencích vyslovil pro připojení britské komunistické strany k Labouristické straně. Avšak labouristé odmítli komunistickou stranu do své organizace přijmout. — 296
- ¹¹³ *The Call* — list, orgán Britské socialistické strany. Založili jej v únoru 1916 v Londýně příslušníci levého, internacionalistického křídla této strany, k němuž patřili W. Gallacher, A. Inkpin, J. MacLean, F. A. Rotštejn aj. Vycházel do července 1920. Celkem vyšlo 225 čísel. — 299
- ¹¹⁴ *Dopis rakouským komunistům* napsal Lenin v souvislosti s rozhodnutím Komunistické strany Rakouska bojkotovat parlamentní volby. 31. srpna 1920, den před zahájením celostranické konference, byl dopis uveřejněn v ústředním orgánu Komunistické strany Rakouska Die Rote Fahne. Pomohl rakouským komunistům napravit jejich chybu a zaujmout správné stanovisko. 1. září 1920 se konference na základě doporučení II. kongresu Komunistické internacionály usnesla, že se strana parlamentních voleb zúčastní pod heslem revoluční jednoty dělnické třídy. — 303
- ¹¹⁵ Radiotelegram^[114] zpravodaje londýnského buržoazního listu Daily News pana Segruea, adresovaný Leninovi, byl uveřejněn 12. září 1920 ve 202. čísle Pravdy i s Leninovou odpovědí. Segrue uváděl, že někteří západoevropští socialisté, kteří navštívili Sovětské Rusko, uveřejnili v tisku protisovětské články, a žádal Lenina, aby se k tomu vyjádřil. — 311
- ¹¹⁶ *IX. celoruská konference KSR(b)* se konala ve dnech 22.—25. září 1920 v Moskvě. Účastnilo se jí 241 delegátů (116 s rozhodujícím a 125 s poradním hlasem), kteří zastupovali 700 000 členů stra-

ny. Na konferenci přijeli zástupci guberniálních organizací RSFSR a Ukrajiny a zástupci ústředních výborů komunistických stran Ázerbájdžánu a Arménie. Rudou armádu zastupovalo 34 delegátů. Na pořadu jednání byly tyto otázky: 1. zpráva zástupce polských komunistů, 2. politická zpráva ústředního výboru, 3. organizační zpráva ústředního výboru, 4. nejbližší úkoly při výstavbě strany, 5. zpráva komise pro studium dějin strany, 6. zpráva o II. kongresu Komunistické internacionály.

Po zahájení konference vystoupil polský dělník W. Ulanowski, který přijel z Varšavy. Informoval delegáty o politické situaci v buržoazně statkářském Polsku a o statečném boji polského proletariátu na podporu Sovětského Ruska. Na konferenci byla k polské otázce schválena rezoluce, v níž se mimo jiné uvádělo: »V naprosté solidaritě názorů polských a ruských komunistů vidí konference záruku toho, že konečné vítězství bude naše přes všechnu tíhu boje, který nás ještě očekává.

Konference posílá bratrský pozdrav polským dělníkům-komunistům« (KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 445).

Politickou zprávu ústředního výboru podal na prvním zasedání konference Lenin. Stěžejní otázkou této zprávy bylo uzavření míru s Polskem a příprava porážky Vrangelovy bělogvardějské armády.

K Leninově zprávě se rozpoutala prudká diskuse. Zvláště bouřlivě se diskutovalo o příčinách neúspěchu sovětských vojsk u Varšavy. Lenin v závěrečném slově shrnul výsledky diskuse k politické zprávě ústředního výboru a dodal, že diskusní příspěvky delegátů poskytují velmi bohatý materiál, který umožní vyvodit potřebná poučení a závěry. Konference jednomyslně schválila rezoluci o podmínkách pro uzavření míru s Polskem. Bylo schváleno prohlášení CÚVV o konkrétních podmínkách míru s Polskem, jež bylo sestaveno pod Leninovým vedením a jež Lenin sám zredigoval (viz Leninskij sbornik XXXVI, s. 123—126).

Významné místo na IX. konferenci zaujala diskuse o nejbližších úkolech výstavby strany. Již začátkem září 1920 poslal ústřední výbor všem stranickým organizacím oběžník, v němž upozorňoval na některé nezdravé jevy ve stranických organizacích. Dále se v něm uvádělo, že někteří komunisté na vedoucích místech ve státních a hospodářských orgánech nebojovali proti byrokratismu, zneužívali svých funkcí a odtrhli se od své stranické organizace a dělnických mas. Na návrh ústředního výboru projednaly místní stranické organizace tento oběžník na člen-

ských schůzích a prostřednictvím svých delegátů předložily konferenci praktické návrhy na odstranění nedostatků. Při projednávání úkolů výstavby strany vystoupila na konferenci protistranická skupina »demokratického centralismu«, takzvaní decisté, jež pověřila T. V. Sapronova, aby přednesl k této otázce koreferát. Decisté se vyslovili proti stranické disciplíně a vedoucí úloze komunistické strany v sovětech a odborech. Konference stejně jako i IX. sjezd KSR(b) se proti této skupině rozhodně postavily.

Konference schválila rezoluci O nejbližších úkolech výstavby strany. Návrh rezoluce napsal Lenin (viz tento svazek, s. 326—327). Napsal také Připomínky k rezoluci o nejbližších úkolech výstavby strany (viz tento svazek, s. 328). V rezoluci byla stanovena praktická opatření k dalšímu posílení strany, ke zvýšení její vedoucí úlohy v sovětském státě a k všestrannému rozvoji demokracie ve straně i ve státních orgánech. Doporučovalo se »svolávat co nejčastěji plenární schůze členů strany za povinné účasti všech odpovědných funkcionářů organizace« (KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 440). Konference upozorňovala na nutnost v širším měřítku zapojovat řadové komunisty do jednání guberniálních konferencí a plenárních zasedání guberniálních výborů KSR(b). Byla rovněž stanovena opatření k vymýcení byrokratismu v činnosti státních a hospodářských orgánů. Konference uznala za nutné vytvořit kontrolní komisi a při guberniálních výborech zvláštní stranické komise, které by bojovaly proti nejrůznějšímu zneužívání funkcí a vyřizovaly stížnosti komunistů.

K organizační zprávě ústředního výboru schválila IX. konference rezoluci, v níž se doporučovalo zlepšit práci sekretariátu ústředního výboru tak, aby se sekretariát co nejdůkladněji seznamoval s prací místních stranických orgánů a čerpal z ní zkušenosti. Dále se doporučovalo věnovat větší pozornost práci oddělení agitace a propagandy a upozorňovalo se na to, že ústřední výbor musí zlepšit bezprostřední řízení organizační práce stranických organizací v Rudé armádě a námořnictvu a nepřipustit, aby byla činnost těchto organizací odtrhována od veřejného života.

— 313

¹¹⁷ *Akční výbor* ustavili britští dělníci 9. srpna 1920 v Londýně na společné konferenci zástupců parlamentního výboru tradeunionů, výkonného výboru a parlamentní skupiny Labouristické strany, aby zabránili vstupu Velké Británie do války proti Sovětskému Rusku. Vedle londýnského akčního výboru, který fungoval jako výbor ústřední, vznikaly v jednotlivých městech místní ak-

ní výbory. Koncem srpna bylo ve Velké Británii přes 150 akčních výborů a během měsíce se jejich počet zdvojnásobil. Při ustavování akčních výborů sehrála významnou úlohu Komunistická strana Velké Británie, jež vyzvala komunisty k boji o zastoupení v těchto organizacích a o vedoucí postavení v místních stávkových výborech, aby bylo možné »čelit všem pokusům odborových a labouristických vůdců v rozhodující chvíli proti vůli mas kapitulovat« (The Communist, Londýn, č. 2, 12. srpna 1920). — 317

¹¹⁸ Lenin má na mysli výrok A. M. Kollontajové, která demagogicky tvrdila, že jsou lidé pronásledováni za kritiku. Podle jejích slov bylo prý kritizujícím někdy doporučováno, aby odjeli »do krásných, teplých krajů jíst broskve«. — 322

¹¹⁹ Leninovy připomínky ke složení kontrolní komise byly s některými změnami pojaty do rezoluce IX. celoruské konference KSR(b) O nejbližších úkolech výstavby strany (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 439—444).

Text od slov »Pokud jde o přemísťování, doplnit:« až do konce věty Lenin přeškrtl a do rezoluce nebyl pojat. — 328

¹²⁰ *Dopis německým a francouzským dělníkům. K diskusi o II. kongresu Komunistické internacionály* byl uveřejněn 25. září 1920 v listech Pravda a Izvěstija VCIK, 28. září v orgánu Komunistické strany Německa Die Rote Fahne, 1. října v orgánu Francouzské socialistické strany L'Humanité a v listopadu 1920 v orgánu Komunistické strany Velké Británie The Communist. — 329

¹²¹ *Leninův projev na III. celoruském sjezdu Komunistického svazu mládeže Ruska 2. října 1920* byl poprvé otištěn 5., 6. a 7. října 1920 v Pravdě, č. 221, 222 a 223. V témže roce vyšel jako brožura (Knižnice Hlavního výboru pro politickou osvětu republiky č. 1) pod názvem Úkoly organizací mládeže (Projev na III. celoruském sjezdu Komunistického svazu mládeže Ruska). Toto první vydání zredigoval Lenin. Dvoustetisícový náklad brožury byl ihned rozebrán; poptávka po ní byla tak velká, že se brožura přepisovala na stroji i ručně. Později vycházel tento Leninův projev mnohokrát v různých nakladatelstvích a pod různými názvy: Čemu se učit a jak se učit?, Jaký má být komsomolec?, Iljičův odkaz, Iljičův odkaz mládeži, Úkoly mládeže, Jak se má mládež učit komunismu? a O komunistické výchově a komunistické morálce.

V roce 1930 vydalo nakladatelství Molodaja gvardija jubilejní vydání brožury Úkoly organizací mládeže a opatření ji poznámkami, které zredigovala N. K. Krupská. Leninův projev na III. sjezdu Komsomolu byl zařazen do všech vydání Leninových spisů; dvakrát byl otištěn podle textu brožury a dvakrát podle textu Pravdy. V tomto vydání je Leninův projev otištěn podle textu brožury Úkoly organizací mládeže, jež vyšla v roce 1920. (Dělení na odstavce je provedeno v podstatě podle textu Pravdy.) V brožuře byl text Leninova projevu opatřen těmito redakčními podtitulky, které jsou ve spisech vypuštěny: Bez učení nebude komunismus, Čemu se učit?, Stará škola, Marxovo učení, Proletářská kultura, Kritické osvojování faktů, Uvědomělá kázeň, Hospodářská výstavba, Výstavba komunistické společnosti, Komunistická morálka, Třídní boj, Soukromovlastnické sklony, Boj proti vykořisťovatelům, Komunistický svaz mládeže, Kdo je to komunista?, Komunistická práce, Povinnosti členů svazu mládeže, Budoucnost patří mládeži.

III. celoruský sjezd Komunistického svazu mládeže Ruska se konal ve dnech 2.—10. října 1920 v Moskvě. Účastnilo se ho asi 600 delegátů. Na pořadu jednání sjezdu byly tyto otázky: 1. vojenská a hospodářská situace republiky, 2. Komunistická internacionála mládeže, 3. zpráva ústředního výboru Komunistického svazu mládeže Ruska, 4. socialistická výchova mládeže, 5. miliční armáda a fyzický rozvoj mládeže, 6. program Komunistického svazu mládeže Ruska, 7. stanovy Komunistického svazu mládeže Ruska, 8. volby ústředního výboru Komunistického svazu mládeže Ruska. Lenin promluvil na prvním zasedání sjezdu 2. října odpoledne.

Po projevu odpovídal na četné písemné dotazy. Na otázku, jaké jsou úkoly Komsomolu v souvislosti s vojenskou situací, odpověděl, že »dnes stojí v popředí úkol vojenský, který vyžaduje, aby všechny síly byly věnovány boji proti Vrangelovi«, a proto musí sjezd projednat, jaká mimořádná opatření musí svaz komunistické mládeže učinit, aby v tomto směru pomohl. Řada dotazů se týkala postavení rolnictva a nespokojenosti části rolníků s povinností odvádět všechny přebytky a s nedostatkem průmyslového zboží. Lenin vysvětlil, proč je povinnost odvádět všechny přebytky za této situace nutná. Řekl, že zabezpečení náradí, zemědělských strojů a spotřebního zboží pro rolníky závisí na obnově továren, avšak »rozvrácený průmysl nelze obnovit, dokud nebude dělník nasycen, dokud nebude shromážděno dostatečné množství paliv a surovin«. Na otázku, jaké jsou vzájemné vztahy mezi Komunistickým svazem mládeže Ruska a KSR(b), Lenin

odpověděl, že svaz mládeže musí pracovat pod vedením strany a řídit se »obecnými směnicemi komunistické strany, chce-li být opravdu komunistickým«. Lenin znovu zdůraznil, že činnost svazu mládeže musí být příkladem pro veškerou dorůstající mládež. Řekl, že komunistická společnost bude vybudována v boji proti všem vykořisťovatelům. »Je to dlouhodobý proces, který vyžaduje organizovanost, vzdělání a výchovu« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

III. sjezd Komunistického svazu mládeže Ruska schválil na základě Leninových doporučení tuto programovou zásadu: »Hlavním úkolem Komunistického svazu mládeže Ruska je komunistická výchova pracujících mládeže, v níž musí být teoretické vzdělávání těsně spojeno s aktivní účastí na životě, práci, boji a budovatelské činnosti pracujících mas. Veškerá praktická činnost Komunistického svazu mládeže Ruska ve všech oblastech musí být podřízena komunistické výchově mládeže, aby byli připraveni energičtí a schopní budovatelé socialistického hospodářství, obránci sovětské republiky a organizátoři nové společnosti« (Třetí Vserosijskij sjezd RKSM. Stenografičeskij otčet, Moskva — Leningrad 1926, s. 308). — 332

¹²² Jde o proletkultovce — členy kulturně osvětové organizace Proletkult, která vznikla v září 1917 jako nezávislá tvůrčí dělnická organizace. Proletkult, který vedl A. A. Bogdanov se svými stoupenci, obhajoval i po Říjnové revoluci svou »nezávislost«, a tím se stavěl do opozice proti proletářskému státu. V důsledku toho pronikli do Proletkultu buržoazní intelektuálové, kteří začali silně ovlivňovat jeho zaměření. Proletkultovci fakticky popírali význam kulturního dědictví minulosti, snažili se distancovat od masové kulturně osvětové práce a chtěli odtrženě od života, »v laboratorních podmínkách«, vytvořit zvláštní »proletářskou kulturu«. Hlavní ideolog Proletkultu Bogdanov sice slovy uznával marxismus, ale ve skutečnosti hlásal subjektivně idealistickou, machistickou filozofii. Proletkult byl nesourodou organizací. Vedle buržoazních intelektuálů, kteří měli v mnoha jeho organizacích hlavní slovo, v něm pracovala i dělnická mládež, která chtěla upřímně pomáhat sovětskému státu v kulturní výstavbě. Největšího rozmachu dosáhly proletkultovské organizace v roce 1919. Na počátku dvacátých let začaly upadat a v roce 1932 Proletkult zanikl.

V návrhu rezoluce O proletářské kultuře (viz tento svazek, s. 367—368) a také v mnoha jiných pracích podrobil Lenin chybné koncepcce Proletkultu rozhodné kritice. — 336

- ¹²³ *Sjezd dělníků a zaměstnanců kožedělného průmyslu* (III. celoruský sjezd dělníků a zaměstnanců kožedělného průmyslu) se konal ve dnech 2.—6. října 1920 v Moskvě. Zúčastnilo se ho asi 300 delegátů. Na pořadu jednání byly tyto otázky: úkoly odborů, zpráva ústředního výboru Odborového svazu dělníků a zaměstnanců kožedělného průmyslu, organizace řízení kožedělného průmyslu, mzdová politika, bezpečnost a ochrana zdraví při práci, kulturně osvětová činnost svazu, organizační otázky aj. Lenin promluvil na prvním zasedání sjezdu. — 351
- ¹²⁴ Jde o projev polského komunisty W. Ulanowského na IX. celoruské konferenci KSR(b). — 354
- ¹²⁵ *Radu obrany* (Radu dělnické a rolnické obrany) zřídil 30. listopadu 1918 Celoruský ústřední výkonný výbor. Podle usnesení CÚVV měla Rada obrany plnit ustanovení dekretu Celoruského ústředního výkonného výboru z 2. září 1918, jímž byla Sovětská republika prohlášena za vojenský tábor. Rada obrany byla mimořádným orgánem sovětského státu, který si vynutila neobyčejně těžká situace v zemi. Měla absolutní plnou moc, pokud jde o mobilizaci sil a prostředků země pro účely obrany. Předsedou Rady obrany byl jmenován Lenin.
- Narižení Rady obrany byla závazná pro ústřední i místní orgány a instituce a vůbec pro všechny občany Sovětské republiky. Rada obrany byla v období cizí vojenské intervence a občanské války hlavním orgánem republiky pro válečnou ekonomiku a plánování. Její přísné kontrole podléhala činnost Revoluční vojenské rady republiky a dalších vojenských orgánů.
- Začátkem dubna 1920 byla Rada obrany reorganizována a přejmenována na Radu práce a obrany (RPO). Na základě usnesení VIII. celoruského sjezdu sovětů v prosinci 1920 začala Rada práce a obrany fungovat jako komise rady lidových komisariátů a jejím hlavním úkolem bylo koordinovat činnost všech resortů v hospodářské výstavbě. Existovala do roku 1937. — 363
- ¹²⁶ *Návrh rezoluce O proletářské kultuře* napsal Lenin v souvislosti s I. celoruským sjezdem Proletkultu, který se konal ve dnech 5.—12. října 1920 v Moskvě. Leninův návrh se stal podkladem pro jednání o Proletkultu na zasedáních politického byra ústředního výboru KSR(b) 9. a 11. října 1920. Komunistické frakci na I. sjezdu Proletkultu bylo uloženo prosadit organizační rezoluci, podle níž by se ústřední i místní orgány Proletkultu měly podřídit lidovému komisariátu školství a osvěty. Tato rezoluce, vypra-

covaná v duchu Leninových pokynů, byla na sjezdu Proletkultu jednomyslně schválena. Avšak po skončení sjezdu začali někteří vedoucí činitelé Proletkultu projevovat s rezolucí nesouhlas a pokoušeli se vykládat řadovým členům její smysl tak, jako by ústřední výbor KSR(b) omezoval iniciativu dělníků v umělecké tvůrčí činnosti a chtěl organizace Proletkultu zlikvidovat. Na všechny tyto vylhané, demagogické řeči odpověděl ústřední výbor KSR(b) v dopise O proletkultech, uveřejněném 1. prosince 1920 v 270. čísle Pravdy, v němž byl podán podrobný rozbor chyb Proletkultu. — 367

- ¹²⁷ Ve zprávě o projevu A. V. Lunačarského na sjezdu Proletkultu 7. října 1920 se uvádělo: »Soudruh Lunačarskij prohlásil, že Proletkultu musí být zajištěno výsadní postavení, co největší autonomie . . .« (Izvěstija VCIK, č. 224, 8. října 1920). Lunačarskij sám o této epizodě ve svých vzpomínkách napsal: »Vladimír Iljič mi během sjezdu Proletkultu v říjnu 1920 uložil, abych tam jel a jasně poukázal na to, že Proletkult musí být řízen lidovým komisařiátem školství a osvěty a že se musí považovat za jeho instituci atd. Krátce, Vladimír Iljič chtěl, abychom Proletkult přitáhli ke státu; zároveň činil opatření, aby jej přitáhl i ke straně. Já jsem svůj projev na sjezdu formuloval dosti vyhyňbavě a smířlivě. K Vladimíru Iljiči se projev dostal v podání ještě mírnějším. Pozval mě k sobě a dal mi co proto« (V. I. Lenin, O kultuře a umění, Praha 1962, s. 587—588). — 367

- ¹²⁸ Leninův návrh s doplňky byl schválen na zasedání politického byra ústředního výboru KSR(b) 14. října 1920. — 373

- ¹²⁹ *Bakuský sjezd národů Východu* (I. sjezd národů Východu) se konal ve dnech 1.—7. září 1920 v Baku. Na sjezd přijelo 1891 delegátů, kteří zastupovali 37 národů (Kavkazu, Střední Asie, Afghánistánu, Číny, Egypta, Indie, Japonska, Koreje, Persie, Sýrie, Turecka a dalších zemí). 1273 sjezdových delegátů, tj. dvě třetiny, byli komunisté. Den před zahájením sjezdu, 31. srpna 1920, se konala slavnostní schůze bakuského sovětu dělnických, rudoarméjských a námořnických zástupců a ázerbájdžánského odborového sjezdu, na níž byli uvítáni sjezdoví delegáti. Na schůzi tlumočili východním národům pozdrav také zástupci komunistických stran Evropy a Ameriky — Béla Kun (Maďarsko), Thomas Quelch (Velká Británie), John Reed (USA) aj.

Na pořadu jednání sjezdu byly tyto otázky: 1. mezinárodní situace a úkoly pracujících národů Východu, 2. národnostní a kolo-

niální otázka, 3. agrární otázka, 4. sověty na Východě, 5. organizační otázka aj. Pro přípravu materiálů byly na sjezdu ustaveny čtyři sekce: pro agrární otázku, pro národnostní a koloniální otázku, pro budování orgánů sovětské moci a pro organizační otázku.

Sjezd národů Východu se připojil k usnesením II. kongresu Komunistické internacionály a na jejich základě vypracoval řadu rezolucí. Byly schváleny Teze o sovětské moci na Východě, v nichž se zdůrazňovalo, že národy Východu budou muset využít zkušenosti z budování sovětů v Rusku. Dále se v nich hovořilo o významu sovětů pro odstranění imperialistického vykořisťování, pro předání půdy pracujícím a pro navázání bratrské spolupráce mezi pracujícími různých národů. Sjezd schválil také Teze k agrární otázce, v nichž se vypočítávaly příčiny útlaku a vykořisťování rolnictva na Východě a stanovila revoluční opatření k agrárním přeměnám (nacionalizace půdy a její předání rolníkům do bezplatného užívání, zrušení všech daní a dluhů, vybudování zavlažovacích systémů, pomoc kočovným národům atd.). K národnostní a koloniální otázce se sjezd rozhodl nevydávat zvláštní rezoluci, nýbrž ztotožnit se s tezemi II. kongresu Komunistické internacionály k této otázce. Sjezd se usnesl uveřejnit tato dvě provolání: provolání k národům Východu s výzvou k boji proti kolonizátorům a provolání k pracujícím Evropy, Ameriky a Japonska s výzvou, aby podpořili osvobozené hnutí národů Východu. Sjezd ustavil při exekutivě Komunistické internacionály stálý orgán — Radu pro propagandu a aktivizaci národů Východu, který měl realizovat sjezdová usnesení. — 373

¹³⁰ *Porada předsedů výkonných výborů újezdních, volostních a vesnických sovětů Moskevské gubernie* se konala ve dnech 15.—17. října 1920. Přijelo na ni asi 3000 zástupců sovětů. K Leninovu referátu byla schválena rezoluce, jež vyjadřovala uspokojení nad uzavřením míru s Finskem a předběžného příměří s Polskem a schvalovala mírovou politiku sovětské vlády, »jež se snaží zachovat životy mnoha set tisíc ruských a polských dělníků a zbavit ruské i polské pracující těžkosti a strádání, které by jim přineslo zimní tažení«. Zároveň porada upozorňovala, že »jedním z nejbližších úkolů na cestě k trvalému míru je především úplná porážka band, které se ještě udržely na jihu«, a vyzvala pracující Ruska, aby »poskytli frontám co největší pomoc a naplnili všechny síly k definitivní likvidaci Vrangelova« (Pravda, č. 231, 16. října 1920). Na poradě se projednávala také pomoc západní frontě, situace v zásobování, pracovní povinnost a školství. — 375

covaná v duchu Leninových pokynů, byla na sjezdu Proletkultu jednomyslně schválena. Avšak po skončení sjezdu začali někteří vedoucí činitelé Proletkultu projevovat s rezolucí nesouhlas a pokoušeli se vykládat řadovým členům její smysl tak, jako by ústřední výbor KSR(b) omezoval iniciativu dělníků v umělecké tvůrčí činnosti a chtěl organizace Proletkultu zlikvidovat. Na všechny tyto vyhané, demagogické řeči odpověděl ústřední výbor KSR(b) v dopise O proletkultech, uveřejněném 1. prosince 1920 v 270. čísle Pravdy, v němž byl podán podrobný rozbor chyb Proletkultu. — 367

- ¹²⁷ Ve zprávě o projevu A. V. Lunačarského na sjezdu Proletkultu 7. října 1920 se uvádělo: »Soudruh Lunačarskij prohlásil, že Proletkultu musí být zajištěno výsadní postavení, co největší autonomie . . . « (Izvěstija VCIK, č. 224, 8. října 1920). Lunačarskij sám o této epizodě ve svých vzpomínkách napsal: »Vladimír Iljič mi během sjezdu Proletkultu v říjnu 1920 uložil, abych tam jel a jasně poukázal na to, že Proletkult musí být řízen lidovým komisařiátem školství a osvěty a že se musí považovat za jeho instituci atd. Krátce, Vladimír Iljič chtěl, abychom Proletkult přitáhli ke státu; zároveň činil opatření, aby jej přitáhl i ke straně. Já jsem svůj projev na sjezdu formuloval dosti vyhybavě a smířlivě. K Vladimíru Iljiči se projev dostal v podání ještě mírnějším. Pozval mě k sobě a dal mi co proto« (V. I. Lenin, O kultuře a umění, Praha 1962, s. 587—588). — 367

- ¹²⁸ Leninův návrh s doplňky byl schválen na zasedání politického byra ústředního výboru KSR(b) 14. října 1920. — 373

- ¹²⁹ *Bakuský sjezd národů Východu* (I. sjezd národů Východu) se konal ve dnech 1.—7. září 1920 v Baku. Na sjezd přijelo 1891 delegátů, kteří zastupovali 37 národů (Kavkazu, Střední Asie, Afghánistánu, Číny, Egypta, Indie, Japonska, Koreje, Persie, Sýrie, Turecka a dalších zemí). 1273 sjezdových delegátů, tj. dvě třetiny, byli komunisté. Den před zahájením sjezdu, 31. srpna 1920, se konala slavnostní schůze bakuského sovětu dělnických, rudoarmějských a námořnických zástupců a ázerbájdžánského odborového sjezdu, na níž byli uvítáni sjezdoví delegáti. Na schůzi tlu- močili východním národům pozdrav také zástupci komunistických stran Evropy a Ameriky — Béla Kun (Maďarsko), Thomas Quelch (Velká Británie), John Reed (USA) aj.

Na pořadu jednání sjezdu byly tyto otázky: 1. mezinárodní situace a úkoly pracujících národů Východu, 2. národnostní a kolo-

niální otázka, 3. agrární otázka, 4. sověty na Východě, 5. organizační otázka aj. Pro přípravu materiálů byly na sjezdu ustaveny čtyři sekce: pro agrární otázku, pro národnostní a koloniální otázku, pro budování orgánů sovětské moci a pro organizační otázku.

Sjezd národů Východu se připojil k usnesením II. kongresu Komunistické internacionály a na jejich základě vypracoval řadu rezolucí. Byly schváleny Teze o sovětské moci na Východě, v nichž se zdůrazňovalo, že národy Východu budou muset využít zkušenosti z budování sovětů v Rusku. Dále se v nich hovořilo o významu sovětů pro odstranění imperialistického vykořisťování, pro předání půdy pracujícím a pro navázání bratrské spolupráce mezi pracujícími různých národů. Sjezd schválil také Teze k agrární otázce, v nichž se vypočítávaly příčiny útlaku a vykořisťování rolnictva na Východě a stanovila revoluční opatření k agrárním přeměnám (nacionalizace půdy a její předání rolníkům do bezplatného užívání, zrušení všech daní a dluhů, vybudování zavlažovacích systémů, pomoc kočovným národům atd.). K národnostní a koloniální otázce se sjezd rozhodl nevydávat zvláštní rezoluci, nýbrž ztotožnit se s tezemi II. kongresu Komunistické internacionály k této otázce. Sjezd se usnesl uveřejnit tato dvě svolání: svolání k národům Východu s výzvou k boji proti kolonizátorům a svolání k pracujícím Evropy, Ameriky a Japonska s výzvou, aby podpořili osvobozené hnutí národů Východu. Sjezd ustavil při exekutivě Komunistické internacionály stálý orgán — Radu pro propagandu a aktivizaci národů Východu, který měl realizovat sjezdová usnesení. — 373

- 130 *Porada předsedů výkonných výborů újezdních, volostních a vesnických sovětů Moskevské gubernie se konala ve dnech 15.—17. října 1920. Přijelo na ni asi 3000 zástupců sovětů. K Leninovu referátu byla schválena rezoluce, jež vyjadřovala uspokojení nad uzavřením míru s Finskem a předběžného příměří s Polskem a schvalovala mírovou politiku sovětské vlády, »jež se snaží zachovat životy mnoha set tisíc ruských a polských dělníků a zbavit ruské i polské pracující těžkosti a strádání, které by jim přineslo zimní tažení«. Zároveň porada upozorňovala, že »jedním z nejbližších úkolů na cestě k trvalému míru je především úplná porážka band, které se ještě udržely na jihu«, a vyzvala pracující Ruska, aby »poskytli frontám co největší pomoc a napnuli všechny síly k definitivní likvidaci Vrangela« (Pravda, č. 231, 16. října 1920). Na poradě se projednávala také pomoc západní frontě, situace v zásobování, pracovní povinnost a školství. — 375*

- ¹³¹ Lenin má na mysli nótu státního tajemníka USA B. Colbyho italské vládě o postoji vlády USA k Sovětskému Rusku. Nóta byla uveřejněna 8. září 1920 ve 198. čísle listu *Izvěstija VCIK*. — 377
- ¹³² Podle smlouvy o příměří a preliminárních (předběžných) mírových podmínkách mezi RSFSR a Ukrajinskou sovětskou socialistickou republikou na jedné straně a Polskem na straně druhé, jež byla podepsána 12. října 1920 v Rize, připadaly západní oblasti Ukrajiny a Běloruska Polsku. Smluvní strany se zavazovaly nepodporovat nepřátelské akce namířené proti kterékoli z těchto stran a pouštěly od kontribucí. Sovětská vláda dala souhlas, aby Polsku byly vráceny kulturní cennosti, které z Polska vyvezla carská vláda (viz *Dokumenty vněšněj politiky SSSR*, díl III, Moskva 1959, s. 245—258). — 389
- ¹³³ Jde o diskusní příspěvek rolníka Běljajeva, který se obrazně vyjádřil v tom smyslu, že vlk, tj. světový kapitál, jenom čeká, až mezi kozlem a beranem — mezi dělníky a rolníky — dojde ke střetnutí. — 392
- ¹³⁴ Rukopis článku *K dějinám otázky diktatury* poslal Lenin redakci časopisu *Kommunističeskij internacional do Petrohradu*. Druhý den po odeslání článku zaslal o tom sdělení redakci s prosbou zaslany materiál »po obdržení ihned zkontrolovat a vysadit (a všechno mi vrátit zpátky)« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). Ve sloupcové korektuře pak provedl řadu změn.
Značnou část textu článku *K dějinám otázky diktatury* převzal Lenin ze své brožury *Vítězství kadetů a úkoly dělnické strany*, kterou napsal v roce 1906 (viz *Sebrané spisy* 12, Praha 1983, s. 287—367). Z této brožury cituje Lenin text V. kapitoly, nazvané *Malá ukázka kadetské samolibosti*. — 399
- ¹³⁵ Program SDDSR^[102] byl schválen na II. sjezdu SDDSR v srpnu 1903 (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 41—47). — 399
- ¹³⁶ Lenin cituje rezoluci III. sjezdu SDDSR O ozbrojeném povstání^[53] (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 74—75). Návrh této rezoluce napsal Lenin (viz *Sebrané spisy* 10, Praha 1982, s. 139—140). — 400

- ¹³⁷ Rozbor měsíčních údajů o hospodářských a politických stávkách za první ruské revoluce podal Lenin v článkách O statistice stávek v Rusku^[47] a Historický význam vnitrostranického boje v Rusku^[46]. První z těchto článků byl uveřejněn v prosinci 1910 a v lednu 1911 v 1. a 2. čísle časopisu Mysl a druhý článek 29. dubna (12. května) 1911 v 3. čísle přílohy Diskussionnyj listok (viz Sebrané spisy 19, Praha 1984, s. 397—426, 378—395). — 400
- ¹³⁸ *Neue Rheinische Zeitung* — deník; vycházel za Marxovy redakce od 1. června 1848 do 19. května 1849 v Kolíně nad Rýnem. Členy redakce byli B. Engels, W. Wolff, G. Werth, F. Wolff, E. Dronke, F. Freiligrath a H. Bürgers. Tento bojový orgán proletářského křídla demokracie vychovával lidové masy a vyzýval je k boji proti kontrarevoluci. Úvodníky, v nichž zaujímal list stanovisko k nejdůležitějším otázkám německé a evropské revoluce, psali zpravidla Marx a Engels.
Přes všechno pronásledování a policejní represálie list statečně hájil zájmy revoluční demokracie, zájmy proletariátu. Marxovo vypovězení z Pruska v květnu 1849 a represálie proti jiným redaktorům tohoto listu vedly k tomu, že přestal vycházet. — 403
- ¹³⁹ K. Marx, Krize a kontrarevoluce (srov. K. Marx-B. Engels, Spisy 5, Praha 1959, s. 438). — 404
- ¹⁴⁰ *Frankfurtské shromáždění* — celoněmecké Národní shromáždění; bylo svoláno po březnové revoluci 1848 v Německu a zahájilo své zasedání 18. května 1848 ve Frankfurtu nad Mohanem. Hlavním úkolem tohoto shromáždění měla být likvidace politické roztržitosti a vypracování celoněmecké ústavy. Avšak zbabělost a kolísavost liberální většiny shromáždění, nerozhodnost a nedůslednost maloburžoazního levého křídla způsobily, že se shromáždění neodvážilo převzít nejvyšší moc v zemi a nedokázalo zaujmout rozhodné stanovisko k základním otázkám německé revoluce 1848—1849. Neučinilo nic pro ulehčení situace dělníků a rolníků, nepodpořilo národně osvobozené hnutí v Polsku a Čechách, ale naopak schvalovalo utlačovatelskou politiku, kterou vůči porobeným národům uplatňovalo Rakousko a Prusko. Neodvážilo se ani zmobilizovat síly lidu k odporu proti nástupu kontrarevoluce a k obraně říšské ústavy, kterou vypracovalo v březnu 1849. Jeho poslanci »schvalovali všemožná demokratická „usnesení“, „nastolovali“ nejrůznější svobody, ale ve skutečnosti ponechávali moc v rukou krále« (V. I. Lenin, Sebrané spisy 11, Praha 1982, s. 45).

Rakouská a po ní i pruská vláda zakrátko z frankfurtského sněmu své poslance odvolaly a poté z něho odešli i liberální poslanci dalších německých států. Poslanci levého, maloburžoazního křídla ve shromáždění setrvali a přenesli jeho sídlo do Stuttgartu, kde pak bylo shromáždění v červnu 1849 vojsky württemberské vlády rozehnáno. — 404

¹⁴¹ K. Marx - B. Engels, Spisy 5, Praha 1959, s. 57. — 404

¹⁴² Dne 9. ledna 1905 se přes 140 000 petrohradských dělníků vydalo s chrámovými korouhvemi a ikonami pokojně k Zimnímu paláci, aby předali carovi petici. Průvod zorganizoval agent tajné policie pop Gapon v souvislosti se stávkou petrohradských dělníků, která byla zahájena 3. (16.) ledna 1905 v Putilovově závodě a 7. (20.) ledna přerostla v generální stávkou. Bolševici upozorňovali, že akce je zorganizována z Gaponovy iniciativy, že car může dát do dělníků střílet. A tak se také stalo. Na carův rozkaz začali vojáci do bezbranných dělníků, kteří šli i s ženami a dětmi, střílet a bili je šavlemi a karabáči. Přes tisíc lidí bylo zabito a asi pět tisíc raněno. 9. leden byl nazván Krvavou nedělí a stal se počátkem revoluce roku 1905. — 405

¹⁴³ Jde o liberální deník Naša žizň, který vycházel s přestávkami od 6. (19.) listopadu 1904 do 11. (24.) července 1906 v Petrohradě. — 406

¹⁴⁴ *Brentanismus* — politický směr, jehož zakladatelem byl německý buržoazní ekonom L. Brentano (1844—1931). Brentano propagoval »sociální smír« v kapitalistické společnosti a možnost překonání sociálních rozporů kapitalismu bez třídního boje. Tvrdil, že dělnickou otázku lze vyřešit pomocí reformistických odborů a továrního zákonodárství a tak smířit zájmy dělníků a kapitalistů. — 415

¹⁴⁵ *Bez zaglavija* — politický týdeník; vycházel od 24. ledna (6. února) do 14. (27.) května 1906 v Petrohradě za redakce S. N. Prokopoviče a za úzké spolupráce J. D. Kuskovové, V. J. Bogučarského, V. V. Chižňakova a dalších. Bezzaglavovci byli polokadetská, polomenševická skupina ruské buržoazní inteligence. Pod rouškou formální nestrannosti hlásala tato skupina ideje buržoazního liberalismu a oportunistu a podporovala revizionisty v ruské i mezinárodní sociální demokracii. — 415

¹⁴⁶ Jde o neshody v sociálně demokratické frakci v německém Říš-

ském sněmu v otázce subvencování paroplavby (Dampfersubvention). Koncem roku 1884 požádal německý kancléř Bismarck v zájmu dobovačné koloniální politiky Německa Říšský sněm o schválení subvence pro paroplavební společnosti k zavedení pravidelné námořní dopravy do východní Asie, Austrálie a Afriky. Zatímco levé křídlo sociálně demokratické frakce vedené Bebelem a Liebknechtem poskytnutí subvence odmítlo, pravé křídlo v čele s Auerem, Dietzem a dalšími, které mělo v parlamentní frakci většinu, se ještě před oficiální debatou v Říšském sněmu vyslovilo pro poskytnutí subvence. Při projednávání této záležitosti v Říšském sněmu v březnu 1885 pak pravé křídlo sociálně demokratické frakce hlasovalo pro zřízení východoasijské a australské paroplavební námořní cesty, avšak svůj souhlas s Bismarckovým návrhem podmiňovalo splněním některých svých požadavků, zejména požadavku, aby se nové lodě stavěly v německých loděnicích. Teprve když Říšský sněm tento požadavek odmítl, hlasovala celá frakce proti vládnímu návrhu. Proti počínání většiny frakce se postavil list Sozialdemokrat a sociálně demokratické organizace. Došlo k tak ostré rozepři, že málem vedla k rozkolu ve straně. Oportunistický postoj pravého křídla sociálně demokratické frakce ostře kritizoval také Engels (viz K. Marx-B. Engels, Spisy 36, Praha 1973, s. 312—313, 316—317, 347—348, 349, 383—384). — 417

¹⁴⁷ »Mladí« — maloburžoazní poloanarchistická opoziční skupina v německé sociální demokracii, která vznikla v roce 1890. Její jádro tvořili mladí publicisté a studenti (odtud název skupiny), kteří si činili nárok stát se teoretiky a vůdci strany. Nepochopili, že po zrušení výjimečného zákona proti socialistům (1878) se podmínky pro činnost strany změnily, byli proti využívání legálních forem boje a proti účasti sociální demokracie v parlamentě, obviňovali stranu z oportunistu a z obhajoby zájmů maloburžoazie. Podle Engelsových slov byly teoretické názory i taktika opozice »křečovitě překrouceným „marxismem“«. Dobrodružná taktika »mladých«, odtržená od reálné skutečnosti, byla »by s to pohřbít i tu nejsilnější, miliónovou stranu« (K. Marx-B. Engels, Spisy 22, Praha 1967, s. 107). V říjnu 1891 erfurtský sjezd německé sociální demokracie vyloučil část vůdců opozice ze strany. — 417

¹⁴⁸ *Severnij golos* — legální deník, sjednocený orgán SDDSR. Vycházel od 6. (19.) do 8. (21.) prosince 1905 v Petrohradě za společné redakce bolševiků a menševiků, poté, kdy vláda zastavila

listy *Novaja žizň* a *Načalo*. Po 3. čísle byl vládou rovněž zastaven. — 418

- ¹⁴⁹ *Načalo* — legální menševický deník. Vycházel od 13. (26.) listopadu do 2. (15.) prosince 1905 v Petrohradě. Vyšlo 16 čísel. Redaktory a vydavateli listu byli D. M. Gercenštejn a S. N. Saltykov a k jeho spolupracovníkům patřili L. Martov, A. N. Potresov, P. B. Axelrod, F. I. Dan, L. G. Dejč, N. I. Iordanskij aj. — 418
- ¹⁵⁰ *Novaja žizň* — první legální bolševický deník. Vycházel od 27. října (9. listopadu) do 3. (16.) prosince 1905 v Petrohradě. Oficiálně byl jeho šéfredaktorem básník N. M. Minskij a vydávala jej M. F. Andrejevová. Po Leninově návratu z emigrace do Petrohradu počátkem listopadu 1905 začal list vycházet pod jeho přímým vedením. Složení redakce a spolupracovníků listu se změnilo. List se de facto stal ústředním orgánem SDDSR. Byl mnohokrát perzekvován a po vydání 27. čísla ho carská vláda zastavila. Poslední, 28. číslo vyšlo ilegálně. — 418
- ¹⁵¹ *Poljarnaja zvězda* — týdeník, orgán pravého křídla kadetské strany. Vycházel od 15. (28.) prosince 1905 do 19. března (1. dubna) 1906 v Petrohradě za redakce P. B. Struveho a za spolupráce N. A. Berdajeva, V. M. Gessena, A. S. Izgojeva, D. S. Merežkovského, I. I. Petrunkeviče a dalších. Vyšlo celkem 14 čísel. *Poljarnaja zvězda* se otevřeně stavěla proti revoluci a útočila na revolučně demokratickou inteligenci. — 419
- ¹⁵² Leninův návrh usnesení o obnově Baltského loďstva byl schválen na zasedání Rady práce a obrany 23. října 1920. — 422
- ¹⁵³ O pracovních normách a přidělu potravin pro zaměstnance sovětských orgánů se jednalo na zasedání rady lidových komisařů 23. října 1920. Všechny Leninovy návrhy byly pojaty do usnesení k této otázce.
Rada lidových komisařů jmenovala komisi a uložila jí, aby zprávu o dané otázce podala do 26. října 1920. — 423
- ¹⁵⁴ Návrh usnesení byl s doplňky schválen na zasedání politického byra ústředního výboru KSR(b) 26. října 1920 k otázce O náladách ve straně. — 424
- ¹⁵⁵ Tisková zpráva o kontrolní komisi, zřízené podle usnesení IX. celoruské konference KSR(b), byla uveřejněna 28. října 1920 na první stránce *Pravdy*. — 424

- ¹⁵⁶ Tento dokument je součástí usnesení rady lidových komisařů, schváleného 26. října 1920 po diskusi, jak organizovat spojení mezi hospodářskými lidovými komisariáty.

O tom, že by se mělo zorganizovat spojení mezi hospodářskými lidovými komisariáty, se jednalo v dubnu 1920 na IX. sjezdu KSR(b). V rezoluci k této otázce se uvádělo: »Sjezd ukládá ústřednímu výboru vypracovat v nejbližší době systém organizačního spojení mezi Nejvyšší národohospodářskou radou a ostatními komisariáty, které jsou přímo spjaty s hospodářstvím (lidové komisariáty zásobování, dopravy a zemědělství) ve své každodenní práci, aby bylo zajištěno naprosto jednotné plnění hospodářského plánu schváleného sjezdem strany« (KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 377). V rámci plnění sjezdového usnesení přednesl Lenin na zasedání rady lidových komisařů 26. října 1920 referát O sjednocení práce hospodářských komisariátů při vypracovávání jednotného hospodářského plánu a předložil svůj návrh usnesení. — 425

- ¹⁵⁷ Těto trojici rada lidových komisařů 26. října 1920 uložila, aby shromáždila informace o meziresortních komisích. — 425

- ¹⁵⁸ Leninův návrh byl v plném rozsahu pojat do usnesení o Hlavním výboru pro politickou osvětu, jež bylo schváleno na zasedání politického byra ústředního výboru KSR(b) 28. října 1920. Předsedkyní Hlavního výboru pro politickou osvětu byla jmenována N. K. Krupská. — 427

- ¹⁵⁹ Je míněno usnesení Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů O opatřeních ke zlepšení činnosti lidového komisariátu školství a osvěty. Bylo uveřejněno 10. října 1920 ve 226. čísle listu Izvěstija VCIK. — 427

- ¹⁶⁰ *Celoruská porada pracovníků politickoosvětových výborů při odborech školství a osvěty guberniálních a újezdních sovětů* se konala ve dnech 2.—8. listopadu 1920. Účastnilo se jí 283 delegátů. Na poradě se jednalo především o vytvoření Hlavního výboru pro politickou osvětu, dále o zásobovací kampani a politickoosvětové práci, o výrobní propagandě v souvislosti s obnovováním hospodářského života, o likvidaci negramotnosti apod. Úvodní referát o politickoosvětové práci přednesl A. V. Lunačarskij. Další referát na téma Nejbližší plán práce Hlavního výboru pro politickou osvětu přednesla N. K. Krupská a na téma Organizace místních výborů pro politickou osvětu J. A. Litkens.

Lenin přednesl projev na třetím zasedání (druhý den porady) po referátu N. K. Krupské. — 429

¹⁶¹ Dekret rady lidových komisařů O Hlavním výboru pro politickou osvětu [¹⁵] byl vypracován na podkladě Leninových pokynů (viz tento svazek, s. 427). Lenin jej podepsal 12. listopadu 1920 a uveřejněn byl 23. listopadu 1920 ve 263. čísle listu *Izvestija VCIK*. — 429

¹⁶² Leninova práce *O boji v Italské socialistické straně* se skládá ze dvou článků na společné téma. První článek, jehož název byl ve čtvrtém i pátém ruském vydání Leninových spisů zvolen pro celou práci, byl napsán 4. listopadu 1920 a uveřejněn nejdříve 7. listopadu 1920 ve 250. čísle *Pravdy*. Redakce listu připojila k článku tuto poznámku: »Článek soudruha Lenina byl napsán ještě před tím, než se Lenin dověděl o počínání D'Aragnony a oportunistických odborářů, členů strany, kteří se postavili proti ústřednímu výboru své vlastní strany a ve faktickém bloku s ministrem Giolittim zmařili mohutné hnutí dělnické třídy. Tato fakta, k nimž se vrátíme v některém z příštích čísel, ještě výrazněji potvrzují správnost stanoviska soudruha Lenina.« Druhý článek, který Lenin nazval *Falešné řeči o svobodě (Místo doslovu)*, byl napsán 11. prosince 1920. Na rukopis tohoto článku Lenin připsal: »NB: Bude-li se to uveřejňovat, pak to uveřejnit jako doslov k článku o boji v Italské socialistické straně. NB« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). Oba články byly v prosinci 1920 uveřejněny v 15. čísle časopisu *Komunističeskij internacional* pod společným názvem *Falešné řeči o svobodě*. — 441

¹⁶³ *Avanti!* — deník, ústřední orgán Italské socialistické strany. Byl založen v prosinci 1896 v Římě. Za první světové války zaujímal nedůsledné internacionalistické stanovisko a nepřerušil spojení s reformisty. V roce 1926 ho Mussoliniho fašistická vláda zastavila, nepravidelně však dále vycházel v zahraničí. Od roku 1943 vycházel znovu v Itálii. — 443

¹⁶⁴ *L'Humanité* — deník; založil jej roku 1904 J. Jaurès jako tiskový orgán Francouzské socialistické strany. Za první světové války byl list v rukou krajně pravicového křídla Francouzské socialistické strany.

V prosinci 1920, po rozkolu Francouzské socialistické strany, se list stal ústředním orgánem Komunistické strany Francie (do roku 1943 Francouzská komunistická strana). — 446

- ¹⁶⁵ Eserský list *Dělo naroda* vycházel s přestávkami pod různými názvy od března 1917 do března 1919 v Petrohradě a později v Samaře [Kujbyšev] a Moskvě. Po Říjnové revoluci zaujal protisovětské stanovisko. Za kontrarevoluční činnost byl zastaven. — 453
- ¹⁶⁶ *Volksrecht* — deník, oficiální orgán Švýcarské sociálně demokratické strany, sociálně demokratické organizace kantonu Curych a dělnických organizací v Curychu. Vychází od roku 1898 do dneška v Curychu. Za první světové války přinášel pravdivé, i když nedostatečné informace o dělnickém hnutí a uveřejňoval články levicových zimmerwaldovců. Vyšly v něm také Leninovy články Dvanáct stručných tezí o Greulichově obraně obrany vlasti a Pletichy republikánských šovinistů a rovněž zpráva O úkolech SDDSR v ruské revoluci, kterou Lenin přednesl 27. března 1917 v Curychu. Později se *Volksrecht*, vyjadřující stanovisko švýcarských sociálních demokratů, stavěl proti vstupu strany do Komunistické internacionály a odmítal 21 podmínek pro přijetí do Kominterny. V současné době zaujímá protikomunistický postoj a téměř ničím se neliší od buržoazního tisku. — 455
- ¹⁶⁷ K. Marx-B. Engels, Spisy 23, Kapitál I, Praha 1986, s. 202. — 456
- ¹⁶⁸ Viz K. Marx-B. Engels, Spisy 20, Praha 1966, s. 120—121. — 457
- ¹⁶⁹ Text dekretu, opravený podle Leninových připomínek, byl schválen na zasedání rady lidových komisařů 25. května 1920 a uveřejněn 4. června 1920 v listu *Izvěstija VCIK*. — 463
- ¹⁷⁰ Leninovy návrhy obsažené v tomto konceptu byly pojaty do usnesení rady lidových komisařů z 27. května 1920. — 464
- ¹⁷¹ *Návrh usnesení ÚV o úkolech KSR(b) v Turkestánu* připravila komise politického byra ústředního výboru KSR(b), jejímiž členy byli G. V. Čičerin, N. N. Krestinskij a předseda turkeštánské komise Š. Z. Eliava. Avšak návrh komise měl řadu vážných nedostatků. Například v něm nebyla žádná zmínka o boji proti buržoaznímu nacionalismu a rovněž nebyly vymezeny úkoly a pravomoc Turkeštánského ústředního výkonného výboru a turkeštánské rady lidových komisařů. V této souvislosti podal Lenin 13. červ-

na 1920 k návrhu řadu připomínek. 22. června 1920 po projednání návrhu komise uložilo politické byro ÚV KSR(b) Krestinskému a Eliavovi, aby toto usnesení přepracovali podle Leninových připomínek a připomínek vyslovených na zasedání politického byra. K této otázce schválilo politické byro usnesení, jehož návrh napsal Lenin (viz tento svazek, s. 187).

Dne 29. června 1920 schválilo politické byro ústředního výboru KSR(b) na základě Leninových připomínek usnesení O našich úkolech v Turkestánu, O organizaci státní moci v Turkestánu a O výstavbě strany v Turkestánu a Instrukci pro komisi CÚVV a RLK RSFSR pro záležitosti Turkestánu. — 465

¹⁷² Lenin tím myslí Návrh statutu Turkeštánské autonomní sovětské republiky Ruské socialistické federace, který 23. května 1920 předložila ústřednímu výboru KSR(b) turkeštánská delegace složená ze soudruhů Ryskulova, Chodžajeva a Bech-Ivanova. — 468

¹⁷³ Tento dokument je hrubým náčrtem osnovy Leninových Tezí o hlavních úkolech II. kongresu Komunistické internacionály (viz tento svazek, s. 219—237). Velká část bodů osnovy byla škrtnuta (Lenin zřejmě při psaní tezí jednotlivé body vyškrtával). — 471

¹⁷⁴ Jde o mezinárodní politickou stávku dělníků, stanovenou na 21. července 1919, která měla podpořit ruskou a maďarskou revoluci a požadovat nevměšování imperialistických vlád do ruských a maďarských záležitostí. Avšak pravicoví vůdcové socialistických stran a odborů udělali všechno, aby stávce zabránili. Zrádcovsky se zachovali francouzští kompromističtí socialisté. Předáci Všeobecné konfederace práce (Jouhaux, Merrheim aj.) 20. července, těsně před stávkou, navrhli, aby se stávka odložila, ačkoli se zpočátku za ni postavili, aby oklamali dělníky. Tím byla mezinárodní stávka znemožněna a k jednotné akci proletariátu všech zemí nedošlo; ve stanovený den se konaly jen jednotlivé stávky ve Velké Británii, Itálii, Německu, Norsku a v některých dalších zemích. — 473

¹⁷⁵ CGT (Confédération générale du Travail — Všeobecná konfederace práce) — celofrancouzská odborová ústředna, která vznikla v roce 1895. Konfederaci dlouho ovládali anarchosyndikalisté a reformisté, její předáci uznávali pouze hospodářské formy boje a odmítali vedoucí úlohu proletářské strany v odborovém hnutí.

Po vítězství Říjnové revoluce, kdy bylo dělnické hnutí na vze-

stupu, Všeobecná konfederace práce přílivem revolučních sil početně vzrostla. Je to největší francouzské odborové sdružení. Dnes hájí zájmy pracujících a společně s komunistickou stranou usiluje o obnovení odborové jednoty. — 476

- 176 *De Tribune* — list, založený v roce 1907 levým křídlem Sociálně demokratické dělnické strany Nizozemska. V roce 1909, kdy byli leví vyloučeni ze strany a založili Sociálně demokratickou stranu Nizozemska, se list stal orgánem této strany, v roce 1918 pak orgánem Komunistické strany Nizozemska. Pod tímto názvem vycházel do roku 1940. — 478
- 177 *Osnova rezoluce o obsahu pojmu diktatura proletariátu a o boji proti »módnímu« překrucování tohoto hesla* je stejně jako předcházející dokument jedním z nástinů Leninových Tezí o hlavních úkolech II. kongresu Komunistické internacionály. Oba dokumenty byly napsány na stejných listech papíru, zřejmě stejným inkoustem a tužkou, takže se dá předpokládat, že byly napsány ve stejné době. — 480
- 178 *Le Populaire* — list, který založili francouzští centristé. Vycházel od roku 1916 v Limoges a od července 1917 v Paříži. V roce 1921 se stal orgánem Francouzské socialistické strany. V současné době je orgánem pravicových socialistů. — 481
- 179 O projevu Jacka Tannera se Lenin podrobně zmiňuje v projevu o úloze komunistické strany (viz tento svazek, s. 272—276). — 488
- 180 Připomínky napsal Lenin na strojopisném exempláři zprávy (v němčině), kterou připravil A. Sultan-Zade zřejmě pro komisi pro národnostní a koloniální otázku. Dne 28. července 1920 přednesl Sultan-Zade na plenárním zasedání II. kongresu Komunistické internacionály referát o perspektivách sociální revoluce na Východě. — 489
- 181 *Koncept rezoluce o proletářské kultuře* napsal Lenin na zasedání politického byra 9. října 1920, na němž se jednalo o vypracování rezoluce pro sjezd Proletkultu. Lenin v tomto konceptu opakuje nejdůležitější teze svého návrhu rezoluce o proletářské kultuře, který napsal den předtím, 8. října (viz tento svazek, s. 367—368). — 494
- 182 Zde je třeba vzít v úvahu úroveň cen v roce 1920. Za nepřetržitě-

ho růstu emise bankovek v prvních letech sovětské moci se papírové peníze rychle znehodnocovaly. Například z materiálů Měnové správy lidového komisariátu financí SSSR je vidět, že se hodnota 1 zlatého rublu (budeme-li považovat za ekvivalent zlaté mince z předrevolučního období) rovnala 1633 rublům v papírových penězích, kdežto v druhém pololetí již 4083 rublům (viz Naše děněžnoje obraščenije. Sbornik materialov po istorii děněžnogo obraščenija v 1914—1925 gg., Moskva 1926, s. 16). — 498

SEZNAM LITERATURY,
KTEROU V. I. LENIN CITUJE
NEBO O NÍŽ SE ZMIŇUJE*

[¹] *Арест Панкхерст.* — «Правда», М., 1920, № 114, 28 мая, стр. 1, в отд.: Телеграммы. Под общ. загл.: В Англии. — 161

Базельский манифест — см. Manifest der Internationale zur gegenwärtigen Lage...

[²] «Без Заглавия», Спб. — 415

[³] *Бланк, Р. К злобам дня русской социал-демократии.* — «Наша Жизнь», Спб., 1906, № 401, 23 марта (5 апреля), стр. 1. — 406—420

[⁴] (*Бордига, А. Тезисы о парламентаризме.*) — В кн.: 2-ой конгресс Коммунистического Интернационала. Стеногр. отчет. Пг., изд-во Коммунистич. Интернационала, 1921, стр. 355—358. — 293, 295

[⁵] *В Англии. Рабочая конференция в Лондоне.* — «Правда», М., 1920, № 180, 15 августа, стр. 2, в отд.: Телеграммы. — 358, 386

[⁶] *В английском парламенте.* — «Правда», М., 1920, № 114, 28 мая, стр. 1. Под общ. загл.: К наступлению польских белогвардейцев. Отклики за границей. — 159

* Česká redakce přetiskuje tento seznam literatury z 5. ruského vydání v nezměněné podobě.

V textové části jsou bibliografické prameny přeloženy a opatřeny číslem v hranaté závorce, které odkazuje na originální název díla a jeho bibliografické údaje v tomto seznamu.

Knihy, noviny a časopisy s Leninovými poznámkami jsou označeny hvězdičkou. Tyto výtisky jsou uloženy v Archivu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. Čes. red.

- [7] «Вестник 2-го Конгресса Коммунистического Интернационала», М., 1920, № 6, 7 августа, стр. 2; № 7, 8 августа, стр. 2. — 277, 278, 280
- [8] «Вестник Народного Комиссариата Иностранных Дел», М., 1920, № 3, 27 февраля, стр. 13—24. — 258, 485
- [9] *Всем членам РКП.* — «Правда», М., 1920, № 241, 28 октября, стр. 1. — 424
- [10] *Всероссийская конференция РКП.* (Утреннее заседание 22-го сентября). — «Правда», М., 1920, № 211, 23 сентября, стр. 1. — 354, 362
- [11] *Всероссийская конференция Российской Коммунистической партии.* 22—28 сентября 1920 г. Баку, «Азербайджанская печать», б. г. 98 стр. — 320, 321
- [12] *Всероссийский съезд пролеткультов.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 224 (1071), 8 октября, стр. 3. — 367
- [13] *2-ой конгресс Коммунистического Интернационала.* Стеногр. отчет. Пг., изд-во Коммунистич. Интернационала, 1921. 682 стр. — 268, 272—276, 277, 284, 285—286, 287, 289, 290, 291—295, 296—297, 298, 299, 300, 301, 303, 308, 311, 488
- [14] *Декларация Верховного совета [Антанты] о временных восточных границах Польши.* [Париж, 8 декабря 1919 г.]. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 125 (972), 11 июня, стр. 1. — 171
- [15] *Декрет Совета Народных Комиссаров о Главном политико-просветительном комитете Республики (Главполитпросвете).* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 263 (1110), 23 ноября, стр. 3, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 429, 433

- [¹⁶] *«Дело Народа»*, Пг. — 453
— 1917, № 160, 21 сентября, стр. 1. — 453
- [¹⁷] *«Дискуссионный Листок»*, М. — 424
- [¹⁸] *«Дискуссионный Листок»*, Paris, 1911, № 3, 29 апреля (12 мая), стр. 3—8. — 400
- [¹⁹] *«Заря»*, Stuttgart. — 399
— 1901, № 2—3, декабрь, стр. 204—225. — 47
- [²⁰] *«Известия Всероссийского Совета Крестьянских Депутатов»*, Пг., 1917, № 88, 19 августа, стр. 3—4. — 80, 89
- [²¹] *«Известия ЦИК и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов»*, 1917, № 208, 27 октября, стр. 1. — 53
— 1917, № 209, 28 октября, стр. 1. — 80, 89
- [²²] *«Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов»*, 1918, № 151 (415), 19 июля, стр. 3. — 470
- [²³] *«Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов»*, 1919, № 110 (662), 23 мая, стр. 1. — 153, 173—174, 377
— 1920, № 28 (875), 8 февраля, стр. 3. — 63
— 1920, № 94 (941), 4 мая, стр. 1. — 146
— 1920, № 125 (972), 11 июня, стр. 1. — 172
— 1920, № 126 (973), 12 июня, стр. 1. — 173
— 1920, № 157 (1004), 18 июля, стр. 1. — 380, 381
— 1920, № 198 (1045), 8 сентября, стр. 2. — 377

- 1920, № 213 (1060), 25 сентября, стр. 2. — 354
- 1920, № 224 (1071), 8 октября, стр. 3. — 367
- 1920, № 226 (1073), 10 октября, стр. 2. — 427
- 1920, № 263 (1110), 23 ноября, стр. 3. — 429, 433
- [²⁴] *«Известия ЦК РКП(б)»*, [М.], 1920, № 21, 4 сентября, стр. 1—3. — 321, 324, 326
- 1920, № 24, 12 октября, стр. 2—5. — 328
- [²⁵] *Изгоев, А. С. «Диктатура пролетариата»*. — *«Полярная Звезда»*, Спб., 1906, № 10, 18 февраля, стр. 715—724. — 405
- [²⁶] *«Искра»* [старая, ленинская], [Лейпциг — Мюнхен — Лондон — Женева]. — 87, 399
- [Мюнхен], 1902, № 18, 10 марта, стр. 1. — 36
- * — [Женева], 1903, № 48, 15 сентября, стр. 1. — 47
- [²⁷] *«Искра»* [новая, меньшевистская], Genève, 1905, № 103, 21 июня, стр. 2—3. — 403
- [²⁸] *Итоги конференции в Сан-Ремо*. — *«Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов»*, 1920, № 94 (941), 4 мая, стр. 1. Под общ. загл.: За границей. — 146
- [²⁹] *К разоряемым и умерщвляемым народам*. — *«Социал-Демократ»*, Женева, 1916, № 54—55, 10 июня, стр. 1. — 88
- [³⁰] *Каутский, К. Славяне и революция*. — *«Искра»* [Мюнхен], 1902, № 18, 10 марта, стр. 1. — 36
- [³¹] *Ко всем рабочим Германии, Центральному комитету Германской коммунистической партии и Центральному комитету Независимой социал-демократиче-*

ской партии. От Исполнительного Комитета Коммунистического Интернационала. По поводу постановления Лейпцигского съезда независимых о III-м Интернационале. — «Коммунистический Интернационал», М. — Пг., 1920, № 9, 22 марта, стлб. 1381—1392. — 70, 233

[32] *Коммунистические партии и парламентаризм.* — В кн.: 2-ой конгресс Коммунистического Интернационала. Стеногр. отчет. Пг., изд-во Коммунистич. Интернационала, 1921, стр. 584—595. — 303

[33] «Коммунистический Интернационал», Пг., 1919, № 7—8, ноябрь — декабрь, стлб. 953—968. — 67, 75

— М. — Пг., 1920, № 9, 22 марта, стлб. 1381—1392. — 70, 233

— 1920, № 11, 14 июня, стлб. 1720—1724. — 277, 278, 280

— 1920, № 12, 20 июля, стлб. 2019—2028. — 205

— 1920, № 13, 28 сентября, стлб. 2387—2392. — 330, 456

[34] *Конституция (Основной закон) Российской Социалистической Федеративной Советской Республики.* Постановление 5-го Всероссийского съезда Советов, принятое в заседании 10 июля 1918 г. — «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1918, № 151 (415), 19 июля, стр. 3. — 470

[35] *Липинский, П. Л. Англия и Америка.* — «Вестник Народного Комиссариата Иностранных Дел», М., 1920, № 3, 27 февраля, стр. 13—24. — 258, 485

[36] *[Ленин, В. И.] Выборы в Учредительное собрание и диктатура пролетариата.* — «Коммунистический Интернационал», Пг., 1919, № 7—8, ноябрь — декабрь, стлб. 953—968. Подпись: Н. Ленин. — 67, 75

- [37] * — *Государство и революция. Учение марксизма о государстве и задачи пролетариата в революции.* Вып. 1. Пг., «Жизнь и Знание», 1918. 115 стр. (Б-ка обществоведения. Кн. 40-я). Перед загл. авт.: В. Ильин (Н. Ленин). — 48
- [38] — *[Двадцатый пункт условий приема в Коммунистический Интернационал].* — «Коммунистический Интернационал», М. — Пг., 1920, № 13, 28 сентября, стлб. 2392. Под общ. загл.: Условия приема в Коммунистический Интернационал. — 330
- [39] — *Две тактики социал-демократии в демократической революции.* Изд. ЦК РСДРП. Женева, тип. партии, 1905. VIII, 108 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 401, 403—405
- [40] * — *Две тактики социал-демократии в демократической революции.* — В кн.: [Ленин, В. И.] За 12 лет. Собрание статей. Т. 1. Два направления в русском марксизме и русской социал-демократии. Спб., тип. Безобразова, [1907], стр. 387—469. Перед загл. кн. авт.: Вл. Ильин. На тит. л. и обл. год изд.: 1908 — 401
- [41] — *Декрет о земле съезда Советов рабочих и с. д.* (Принят на зас. 26 окт. в 2 ч. н.). — «Известия ЦИК и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 209, 28 октября, стр. 1. — 80, 88
- [42] — *Декрет о мире, принятый единогласно на заседании Всероссийского съезда Советов рабочих, солдатских и крестьянских депутатов 26 октября 1917 г.* — «Известия ЦИК и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 208, 27 октября, стр. 1. — 53
- [43] — *Детская болезнь «левизны» в коммунизме.* Пб., Госиздат, 1920. 111 стр. Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 135, 136, 168, 169, 273
- [44] * — *Доклад об Объединительном съезде РСДРП.* Письмо к петербургским рабочим. М. — Спб., тип. «Де-

ло», 1906. 112 стр. Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 401, 402

- [⁴⁵] * — *За 12 лет. Собрание статей. Т. 1. Два направления в русском марксизме и русской социал-демократии.* Спб., тип. Безобразова, [1907]. XII, 471 стр. Перед загл. кн. авт.: Вл. Ильин. На тит. л. и обл. год изд.: 1908. — 401
- [⁴⁶] — *Исторический смысл внутрипартийной борьбы в России.* — «Дискуссионный Листок», Paris, 1911, № 3, 29 апреля (12 мая), стр. 3—8. Подпись: Н. Ленин. — 400
- [⁴⁷] — *О статистике стачек в России.* — «Мысль», М., 1910, № 1, декабрь, стр. 12—23; 1911, № 2, январь, стр. 19—29. Подпись: В. Ильин. — 400
- [⁴⁸] — *Об отношении к Временному правительству.* [Резолюция, принятая на Петроградской общегородской конференции РСДРП(б). 1917 г.]. — «Правда», Пг., 1917, № 35, 1 мая (18 апреля), стр. 3. Под общ. загл.: Российская социал-демократическая рабочая партия. — 45
- [⁴⁹] — *Первоначальный набросок тезисов по национальному и колониальному вопросам.* (Для 2-го съезда Коммун. Интернационала). — «Коммунистический Интернационал», М. — Пг., 1920, № 11, 14 июня, стлб. 1720—1724. Подпись: Н. Ленин. — 277, 278, 280
- [⁵⁰] — *Письмо к немецким и французским рабочим по поводу прений о 2-ом конгрессе Коммунистического Интернационала.* [24 сентября 1920 г.]. — «Правда», М., 1920, № 213, 25 сентября, стр. 1. Подпись: Н. Ленин. — 443
- *Письмо к немецким и французским рабочим... Перепечатка в газ. «Avanti!» — см. Il severo ammonimento di Lenin.*
- [⁵¹] — *Победа кадетов и задачи рабочей партии.* Спб.,

«Наша Мысль», [1906]. 79 стр. Перед загл. авт.:
Н. Ленин. — 405—421

— *Политический отчет ЦК РКП(б) 22 сентября (1920 г.). Газетный отчет — см. Ленин, В. И. Т. Ленин о войне с Польшей и мировой политике.*

[52] — *Проект (или тезисы) ответа от РКП на письмо Независимой с.-д. германской партии.* [20 января 1920 г.]. — 71

[53] * — *Резолюция о вооруженном восстании, [принятая на III съезде РСДРП].* — В кн.: Извещение о III съезде Российской социал-демократической рабочей партии. С прилож. устава партии и главнейших резолюций, принятых III съездом. Изд. ЦК РСДРП. Женева, кооп. тип., 1905, стр. 9—10. (РСДРП). Под общ. загл.: Главнейшие резолюции. — 400, 408

[54] — *Резолюция о Советах рабочих и солдатских депутатов, [принятая на Седьмой (Апрельской) Всероссийской конференции РСДРП(б). 1917 г.].* — «Правда», Пг., 1917, № 46, 15 (2) мая, стр. 3. — 45

[55] — *[Речь на II конгрессе Коммунистического Интернационала об условиях приема в Коммунистический Интернационал 30 июля 1920 г.].* — В кн.: 2-ой конгресс Коммунистического Интернационала. Стеногр. отчет. Пг., изд-во Коммунистич. Интернационала, 1921, стр. 289—295. — 311

[56] — *[Речь на совещании председателей уездных, волостных и сельских Исполнительных комитетов Московской губернии 15 октября 1920 г.].* — «Стенографические отчеты Московского Совета рабочих и красноармейских депутатов», М., 1920, № 13, стр. 222—227. — 392, 395

[57] — *Т. Ленин о войне с Польшей и мировой политике.* (Краткий отчет о речи тов. Ленина на 1-м заседании Всеросс. конференции РКП). — «Правда», М., 1920, № 216, 29 сентября, стр. 1. Под общ. загл.: Всероссийская конференция РКП. — 320

- [58] — *(Тактическая платформа к Объединительному съезду РСДРП)*. Проект резолюций к Объединительному съезду РСДРП. — «Партийные Известия», [Спб.], 1906, № 2, 20 марта, стр. 5—9. — 401
- [59] — *Тезисы об основных задачах Второго конгресса Коммунистического Интернационала*. — В кн.: Тезисы ко второму конгрессу Коммунистического Интернационала. Пг., изд-во Коммунистич. Интернационала, [1920], стр. 84—107. Подпись: Н. Ленин. — 251, 265, 267, 273
- [60] * — *Удержат ли большевики государственную власть?* Пб., «Прибой», 1917. 40 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 453
- [61] — *Чему не следует подражать в немецком рабочем движении*. — «Просвещение», Спб., 1914, № 4, стр. 97—99. Подпись: В. И. — 48
- [62] *Манифест [об учреждении Государственной думы. 6 (19) августа 1905 г.]*. — «Правительственный Вестник», Спб., 1905, № 169, 6 (19) августа, стр. 1. — 49
- [63] *Маркс, К. и Энгельс, Ф. Манифест Коммунистической партии*. Декабрь 1847 — январь 1848 г. — 367
- *Программы радикально-демократической партии во Франкфурте и франкфуртской левой* — см. Марх, К. и Engels, F. Köln, 6. Juni.
- [64] — *Собрание сочинений*. Т. 4. М., Госиздат, 1920. LIV, 799 стр. (РКП(б)). Под общ. ред. И. Степанова). — 456, 457
- [65] *Маркс, К. К критике гегелевской философии права*. Введение. Конец 1843 — январь 1844 г. — 225
- *Капитал. Критика политической экономии*. Т. 1. Кн. 1 — см. Маркс, К. и Энгельс, Ф. Собрание сочинений. Т. 4.
- *Кризис и контрреволюция* — см. Марх, К. Köln, 13. Sept.

- [⁶⁶] *Мартынов, А. В борьбе с марксистской совестью. III. (Окончание).* — «Искра», Genève, 1905, № 103, 21 июня, стр. 2—3. — 403
- [⁶⁷] *Мархлевский, Ю. Ю. Аграрный вопрос и мировая революция.* — «Коммунистический Интернационал», М. — Пг., 1920, № 12, 20 июля, стлб. 2019—2028. — 205
- [⁶⁸] *Материалы для оценки работ Объединительного съезда РСДРП.* — В кн.: [Ленин, В. И.]. Доклад об Объединительном съезде РСДРП. Письмо к петербургским рабочим. М. — Спб., тип. «Дело», 1906, стр. 63—110, в отд.: Приложения. Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 401
- [⁶⁹] *Мирные переговоры с Польшей.* — «Правда», М., 1920, № 218, 1 октября, стр. 2. — 354
- [⁷⁰] *Мирные переговоры с Польшей. Предварительный договор.* — «Правда», М., 1920, № 232, 17 октября, стр. 2; № 233, 19 октября, стр. 2. — 375, 376, 378, 382, 389
- [⁷¹] *«Мысль»*, М., 1910, № 1, декабрь, стр. 12—23; 1911, № 2, январь, стр. 19—29. — 400
- [⁷²] *Народному комиссару по иностранным делам Чичерину.* Москва. Весьма срочно. [Перевод радиотелеграммы министра иностранных дел Великобритании Керзона от 11-го июля 1920 г.]. — «Правда», М., 1920, № 157, 18 июля, стр. 1. Под общ. загл.: Англия предлагает посредничество. От Народного комиссариата по иностранным делам. — 353, 380
- [⁷³] *«Начало»*, Спб. — 418
- [⁷⁴] *«Наша Жизнь»*, Спб. — 406, 419
— 1906, № 401, 23 марта (5 апреля), стр. 1. — 406—420
- [⁷⁵] *«Новая Жизнь»*, Спб. — 418

- [76] *О завоевании власти и участии во временном правительстве.* [Резолюция первой общерусской конференции партийных работников]. — В кн.: Первая общерусская конференция партийных работников. Отдельное приложение к № 100 «Искры». Женева, тип. партии, 1905, стр. 23—24. (РСДРП). — 404
- [77] *Об отношении к кооперации.* — В кн.: Девятый съезд Российской Коммунистической партии. Стеногр. отчет. (29-го марта — 4 апреля 1920 г.). М., Госиздат, 1920, стр. 387—389. — 188
- [78] *Об очередных задачах партийного строительства.* [Резолюция, принятая на IX Всероссийской конференции РКП(б)]. — «Известия ЦК РКП(б)», [М.], 1920, № 24, 12 октября, стр. 2—5. Под общ. загл.: Резолюции. — 328
- [79] *Оборона Советской России.* — «Правда», М., 1920, № 245, 2 ноября, стр. 1. — 436—437
- [80] *Оборона Советской России.* Оперативная сводка от 2 ноября. Южный фронт. — «Правда», М., 1920, № 246, 3 ноября, стр. 1. — 436—437
- [81] *Оборона Советской России.* — «Правда», М., 1920, № 247, 4 ноября, стр. 1. — 436—437
- [82] *Образование Северо-Западного правительства.* Объяснения членов Политического совещания при главнокомандующем Северо-Западного фронта В. Д. Кузьмина-Караваева, А. В. Карташева и М. Н. Суворова. Гельсингфорс, 1919, 48 стр. На обл. год изд.: 1920. — 175
- [83] *Обращение ВЦИК к польскому народу.* — «Правда», М., 1920, № 25, 5 февраля, стр. 1. — 171—172, 351—352
- [84] *Октябрьское наступление на Петроград и причины неудачи похода.* Записки белого офицера. Гельсингфорс, 1920. 59 стр. — 175

- [⁸⁵] *От Совета Народных Комиссаров РСФСР правительству Польши и польскому народу. Заявление.* [28 января 1920 г.]. — «Правда», М., 1920, № 20, 30 января, стр. 1. Под общ. загл.: Перед важным решением. — 171, 315, 351
- [⁸⁶] *Очередные задачи партии.* (Резолюция Московского ком. РКП). — «Правда», М., 1920, № 206, 17 сентября, стр. 2, в отд.: Партийная жизнь. — 321, 326
- [⁸⁷] «*Партийные Известия*», [Спб.], 1906, № 2, 20 марта, стр. 5—9, 9—11. — 401
- [⁸⁸] *Перевод радиотелеграммы лорду Керзону от 17-го июля 1920 г.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 157 (1004), 18 июля, стр. 1. Под общ. загл.: Ультиматум Англии и наш ответ. — 380, 381
- [⁸⁹] *Петроград, 21 сентября (3 окт.). Пути соглашения.* — «Дело Народа», Пг., 1917, № 160, 21 сентября, стр. 1. — 453
- [⁹⁰] *Письмо Центральн. Комитета РКП.* Всем партийным организациям, всем членам партии. — «Известия ЦК РКП(б)», [М.], 1920, № 21, 4 сентября, стр. 1—3. — 321, 324, 326
- [⁹¹] * [Плеханов, Г. В.] *Белый террор.* — «Искра», [Женева], 1903, № 48, 15 сентября, стр. 1. — 47
- [⁹²] — *Sant против Канта или Духовное завещание г. Бернштейна.* — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2—3, декабрь, стр. 204—225. — 47
- [⁹³] *Положение о выборах в Государственную думу.* — «Правительственный Вестник», Спб., 1905, № 169, 6 (19) августа, стр. 2—4. — 49
- [⁹⁴] *Положение о Рабоче-Крестьянской инспекции.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Ра-

боч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 28 (875), 8 февраля, стр. 3. Под общ. загл.: Постановления и резолюции Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета 7-го созыва, принятые на 1-й сессии (2—7 февраля 1920 г.). — 63

[⁹⁵] «Полярная Звезда», Спб. — 419

— 1905, № 3, 30 декабря, стр. 223—228. — 405

— 1906, № 10, 18 февраля, стр. 715—724. — 405

[⁹⁶] *Постановление Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета (о мерах к усилению деятельности Народного комиссариата просвещения).* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 226 (1073), 10 октября, стр. 2, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 427

[⁹⁷] «Правда», Пг., 1917, № 35, 1 мая (18 апреля), стр. 3. — 45

— 1917, № 46, 15 (2) мая, стр. 3. — 45

— М., 1920, № 20, 30 января, стр. 1. — 171, 315, 351

— 1920, № 25, 5 февраля, стр. 1. — 171, 351

— 1920, № 114, 28 мая, стр. 1. — 159, 161

— 1920, № 157, 18 июля, стр. 1. — 353, 380

— 1920, № 180, 15 августа, стр. 2. — 357, 386

— 1920, № 202, 12 сентября, стр. 2. — 311

— 1920, № 206, 17 сентября, стр. 2. — 321, 326

— 1920, № 211, 23 сентября, стр. 1. — 354, 361—362

— 1920, № 213, 25 сентября, стр. 1. — 443

«Правда», М., 1920, № 216, 29 сентября, стр. 1. — 320

— 1920, № 218, 1 октября, стр. 2. — 354

— 1920, № 232, 17 октября, стр. 2; № 233, 19 октября, стр. 2. — 375, 376—377, 378, 382, 388

— 1920, № 241, 28 октября, стр. 1. — 424

— 1920, № 245, 2 ноября, стр. 1. — 437—438

— 1920, № 246, 3 ноября, стр. 1. — 437—438

— 1920, № 247, 4 ноября, стр. 1. — 437—438

[⁹⁸] «Правительственный Вестник», Спб., 1905, № 169, 6 (19) августа, стр. 1—4. — 49

[⁹⁹] *Предполагавшееся мирное предложение Антанты всем фактическим правительствам России.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1919, № 110 (662), 23 мая, стр. 1. — 153, 173—174, 377

[¹⁰⁰] *Примерный наказ.* Составленный на основании 242 наказов, доставленных с мест депутатами на 1-й Всероссийский съезд Советов Крестьянских депутатов в Петрограде в 1917 году. — «Известия Всероссийского Совета Крестьянских Депутатов», Пг., 1917, № 88, 19 августа, стр. 3—4. — 80, 88

[¹⁰¹] * *Программа Российской Коммунистической партии (большевиков).* Принята 8-м съездом партии 18—23 марта 1919 г. М. — Пг., «Коммунист», 1919. 24 стр. (РКП(б)). — 427, 469

[¹⁰²] *Программа Российской соц.-дем. рабочей партии, принятая на Втором съезде партии.* — В кн.: Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Genève, тип. партии, [1904], стр. 1—6. (РСДРП). — 284, 399

- [¹⁰³] *Проект большевистской резолюции о временном правительстве и местных органах революционной власти.* — В кн.: [Ленин, В. И.] Доклад об Объединительном съезде РСДРП. Письмо к петербургским рабочим. М. — Спб., тип. «Дело», 1906, стр. 92—93, в отд.: Приложения. Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 402
- [¹⁰⁴] *Проект меньшевистской резолюции о временном правительстве и революционном самоуправлении.* — Там же, стр. 91—92, в отд.: Приложения. Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 402
- [¹⁰⁵] *Проект резолюций к предстоящему съезду, выработанный группой «меньшевиков» с участием редакторов «Искры».* — «Партийные Известия», [Спб.], 1906, № 2, 20 марта, стр. 9—11. — 401
- [¹⁰⁶] «Просвещение», Спб. — 400
— 1914, № 4, стр. 97—99. — 48
- [¹⁰⁷] * *Резолюции и устав Коммунистического Интернационала, принятые Вторым конгрессом Коммунистического Интернационала (19-го июля — 7-го августа 1920 г.).* Пг., изд-во Коммунистич. Интернационала, [1920]. 127 стр. — 282, 298, 299, 300, 301, 459, 475
- Резолюция Баратоно, Заннарини и др.* — см. L'o. d. g. Baratono.
- [¹⁰⁸] *Резолюция [III съезда РСДРП] о временном революционном правительстве.* — В кн.: Извещение о III съезде Российской социал-демократической рабочей партии. С прилож. устава партии и главнейших резолюций, принятых III съездом. Изд. ЦК РСДРП. Женева, кооп. тип., 1905, стр. 10. (РСДРП). Под общ. загл.: Главнейшие резолюции. — 404
- [¹⁰⁹] *Резолюция об основных задачах Коммунистического Интернационала.* — В кн.: 2-ой конгресс Коммунистического Интернационала. Стеногр. отчет. Пг.,

изд-во Коммунистич. Интернационала, 1921,
стр. 542—559. — 300, 452

[¹¹⁰] *Резолюция по национальному и колониальному вопро-
сам.* — Там же, стр. 596—602. — 277

Резолюция Террачини, Дженнари и др. — см. L'o. d. g.
Terracini.

[¹¹¹] [*Рой, М. Н.*] *Тезисы тов. Роя [по национальному и ко-
лониальному вопросам].* — «Вестник 2-го Конгресса
Коммунистического Интернационала», М., 1920,
№ 6, 7 августа, стр. 2; № 7, 8 августа, стр. 2. — 277,
278, 281

[¹¹²] *Сборник секретных документов из архива бывшего ми-
нистерства иностранных дел. №№ 1—7.* Изд. Нар.
ком. по иностр. делам. Пг., тип. Ком. по иностр.
делам, декабрь 1917 — февраль 1918. 7 кн. — 53

[¹¹³] «*Северный Голос*», Спб. — 418

[¹¹⁴] [*Сегрю*]. *Радиотелеграмма корреспондента лондонской
газеты «Дейли Ньюс» на имя тов. Ленина.* — «Прав-
да», М., 1920, № 202, 12 сентября, стр. 2. Под общ.
загл.: Советская Россия и буржуазное обществен-
ное мнение. — 311

[¹¹⁵] *Совещание председателей уездных, волостных и сель-
ских Исполнительных комитетов Московской губ.
совместно с пленумом Московского Совета.* Засе-
дание 15 октября 1920 года. — «Стенографические
отчеты Московского Совета рабочих и красноар-
мейских депутатов», М., 1920, № 13, стр. 221—
235. — 392, 395

[¹¹⁶] *Соединенные Штаты и Советская Россия.* — «Известия
ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и
Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и
Красноарм. Депутатов», 1920, № 198 (1045), 8 сен-
тября, стр. 2. — 377

[¹¹⁷] «*Социал-Демократ*», Женева, 1916, № 54—55, 10 июня,
стр. 1. — 88

- [118] *Струве, П. Б. Два забастовочных комитета.* — «Полярная Звезда», Спб., 1905, № 3, 30 декабря, стр. 223—228. — 405
- [119] *Торжественное заседание в Большом театре.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 213 (1060), 25 сентября, стр. 2. — 354
- [120] *Трофеи в Житомире.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», М., 1920, № 126 (973), 12 июня, стр. 1, в отд.: Война между панской Польшей и рабочекрестьянской Россией. Красный фронт. — 173
- [121] *Условия приема в Коммунистический Интернационал.* — «Коммунистический Интернационал», М. — Пг., 1920, № 13, 28 сентября, стлб. 2387—2392. — 330, 456
- [122] *Чернышевский, Н. Г. [Рецензия на книгу:] «Политико-экономические письма к президенту Американских Соединенных Штатов» Г. Ч. Кэри.* — 87
- [123] *Энгельс, Ф. Анти-Дюринг. Переворот в науке, произведенный господином Евгением Дюрингом.* Сентябрь 1876 — июнь 1878 г. — 457
- [124] — *Письмо А. Бебелю.* 18—28 марта 1875 г. — 48
- [125] — *Письмо Ф. А. Зорге.* 29 ноября 1886 г. — 87
- [126] — *Письмо К. Марксу.* 7 октября 1858 г. — 68
- [127] — *Программа коммунаров-бланкистов.* Volksstaat, 1874 г., № 73). — В кн.: Энгельс, Ф. Статьи 1871—75 гг. Пер. с нем. Б. Смирнова, под ред. А. Саннина. Изд. Союза коммунистической молодежи Северн. обл. [Пг.], 1919, стр. 46—54. — 83
- [128] — *Статьи 1871—75 гг.* Пер. с нем. Б. Смирнова,

под ред. А. Саннна. Изд. Союза коммун Северной обл. [Пг.], 1919. 87 стр. — 83

— *Эмигрантская литература. II. Программа бланкистских эмигрантов Коммуны* — см. Engels, F. *Flüchtlings-Literatur. II.*

[¹²⁹] *L'ampio e profondo dibattito sui rapporti interni del Partito Socialista alla riunione della Direzione.* — «Avanti!», Milano, 1920, N. 235, 1. ottobre, p. 1. — 444, 446, 451

[¹³⁰] [*Die Anmerkung der Redaktion zum Artikel: Lucács, G. Zur Frage des Parlamentarismus.*] — «Kommunismus», Wien, 1920, Hft. 6, 1. März, S. 161. — 168

[¹³¹] *Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle.* — Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902. VI. 491 S. — 403

[¹³²] «Avanti!», Milano. — 443, 444, 454

— 1920, N. 233, 29 settembre, p. 1. — 444

— 1920, N. 234, 30 settembre, p. 1. — 444

— 1920, N. 235, 1 ottobre, p. 1. — 444, 446, 451

— 1920, N. 236, 2 ottobre, p. 1. — 443—446, 447

— 1920, N. 238, 5 ottobre, p. 1. — 443

— 1920, N. 244, 12 ottobre, p. 1—2. — 447

— 1920, N. 245, 13 ottobre, p. 2. — 447

[¹³³] **Bauer, O. Bolschewismus oder Sozialdemokratie?* Wien, Verl. der Wiener Volksbuchh., 1920. 120 S. — 265—266, 486

[¹³⁴] *Bericht über den 4. Parteitag der Kommunistischen Partei Deutschlands (Spartakusbund) am 14. und 15. April 1920.* Hrsg. von der Kommunistischen Partei Deutschlands (Spartakusbund). Berlin, [1920]. 110 S. — 239, 255, 258, 485

- [135] *Bericht über den Gründungsparteitag der Kommunistischen Partei Deutschlands (Spartakusbund) vom 30. Dezember 1918 bis 1. Januar 1919.* Hrsg. von der Kommunistischen Partei Deutschlands (Spartakusbund). Berlin, [1918]. 56 S. — 72
- [136] «*Berner Tagwacht*», 1915, Nr. 218, 18. September, S. 1. — 88
- [137] *Braun, M. I. Wer soll die Kriegsrechnung bezahlen? Zur Wirtschaftspolitik des kapitalistischen Bankrotts.* Leipzig, Frank, 1920. 80 S. — 256—258, 484
- [138] «*Bulletin of the Provisional Bureau in Amsterdam of the Communist International*», 1920, No. 1, February, p. 3. — 72, 76—78
- [139] *Bullitt, W. C. The Bullitt Mission to Russia.* Testimony before the Committee on Foreign Relations United States Senate. New York, Huebsch, 1919. 151 p. — 166, 173
- [140] «*The Call*», London. — 296, 299
- [141] [*Comments*]. — «*The New Statesman*». London, 1920, No. 370, May 15, p. 149—152. — 159
- [142] [*La commune révolutionnaire*]. Aux communeux. [Londres, juin 1874]. 12 p. — 82, 106
- [143] *Communist Unity Convention.* London, July 31-st and August 1-st 1920. Official Report. London, The Communist Party of Great Britain, 1920, 72 p. — 298
- [144] «*Comunismo*», Milano, 1919, NN. 1—4, 1 ottobre — dal 15 al 30 novembre. — 81
- 1919, N. 2, dal 15 al 30 ottobre, p. 84—86. — 81
- 1919, N. 3, dal 1 al 15 novembre, p. 179—183. — 82
- «*Comunismo*», Milano, 1920, N. 24, dal 15 al 30 settembre, p. 1621—1627. 1647—1649. — 447, 451
- [145] *Il Congresso Socialista di Bologna.* — «*Comunismo*», Milano, 1919, N. 2, dal 15 al 30 ottobre, p. 84—86. — 81—82

- [¹⁴⁶] *Il Convegno di Reggio Emilia. La concentrazione socialista in cerca di un programma.* — «Avanti!», Milano, 1920, N. 244, 12 ottobre, p. 1—2. — 446—447
- [¹⁴⁷] *Crispien, A. Zur politischen Situation.* — «Freiheit», Berlin, Morgen-Ausgabe, 1920, Nr. 122, 14. April. Beilage zur «Freiheit», S. 1. — 129
- [¹⁴⁸] «Daily News», London. — 311
- [¹⁴⁹] *Dietzgen, J. Das Acquisit der Philosophie und Briefe über Logik. Speziell demokratisch-proletarische Logik.* Stuttgart, Dietz, 1895, 232 S. — 78
- [¹⁵⁰] *La Direzione del Partito delibera intorno alla scissione.* — «Avanti!», Milano, 1920, N. 236, 2 ottobre, p. 1. — 444, 446, 447
- [¹⁵¹] *Dopo il Convegno di Reggio Emilia.* — «Avanti!», Milano, 1920, N. 245, 13 ottobre, p. 2. — 446—447
- [¹⁵²] *E. C. An interview with Turati.* Rome. February 27. — «The Manchester Guardian», 1920, No. 22, 959, March 12, p. 7. Под общ. загл.: The Internal Situation in Italy. — 129
- [¹⁵³] *Engels, F. Flüchtlings-Literatur, II.* — «Der Volksstaat», Leipzig, 1874, Nr. 73, 26. Juni, S. 1—2. — 82
- [¹⁵⁴] — *II. Programm der blanquistischen Kommune — Flüchtlinge.* (Volksstaat, 1874, Nr. 73). — In: Engels, F. Internationales aus dem Volksstaat (1871—1875). Berlin, «Vorwärts», 1894, S. 40—46. — 82
- [¹⁵⁵] *Erklärung der Zentrale der K. P. D. (Spartakusbund).* — «Die Rote Fahne», Berlin, 1920, Nr. 32, 26. März, S. 2. — 127—128, 169
- [¹⁵⁶] *Erler, K. Die Auflösung der Partei.* — «Kommunistische Arbeiterzeitung», Hamburg, 1920, Nr. 32, 7. Februar, S. 1—2. — 58
- [¹⁵⁷] *Il Fallo* — «Il Soviet», Napoli, 1920, N. 4, 1 febbraio, p. 3. — 81
- [¹⁵⁸] «Folkets Dagblad Politiken», [Stockholm], 1920, Nr. 58, 10 mars, s. 4. — 68

- [159] *Frazione Comunista Astensionista del Partito Socialista Italiano.*
— «Il Soviet», Napoli, 1920, N. 3, 18 gennaio, p. 1. — 81
- [160] «*Freiheit*», Berlin. — 129, 481
— Morgen-Ausgabe, 1920, Nr. 97/A 53, 30. März, S. 1. — 129
— Morgen-Ausgabe, 1920, Nr. 122, 14. April. Beilage zur
«*Freiheit*», S. 1. — 129
- [161] G. C. *Saremo bloccati?* — «Comunismo», Milano, 1920, N. 24,
dal 15 al 30 settembre, p. 1647—1649. — 451
- [162] *Gallacher, W. [A Letter to the Editor in the Name of the Scottish
Workers Committee of Glasgow].* — «Workers' Dreadnought»,
London, 1920, vol. VI, No. 48, February 21, p. 2. Под общ.
загл.: Parliamentary Action. — 95, 105
- [163] [*Gramsci, A.] Per un rinnovamento del Partito Socialista.* — «L'Or-
dine Nuovo», Torino, 1920, An. II. — N. 1, 8 maggio,
p. 3—4. — 235
- [164] «*L'Humanité*», Paris. — 481
— 1920, N 6048, 14 octobre, p. 3. — 446, 453
- [165] *Kautsky, K. Entscheidende Stunden.* — «*Freiheit*», Berlin. Mor-
gen-Ausgabe, 1920, Nr. 97/A 53, 30. März, S. 1. — 129
- [166] *Keynes, J. M. The Economic Consequences of the Peace.* London,
Macmillan, 1919. 279 p. — 255, 256, 257, 259, 260—261,
485, 486
- [167] «*Kommunismus*», Wien. — 168, 235, 476
— 1920, Hft. 1./2., 1. Februar — Hft. 18, 8. Mai. 566 S. — 169
— 1920, Hft. 6, 1. März, S. 161—172. — 168
— 1920, Hft. 14, 17. April, S. 403—411. — 169
— 1920, Hft. 18, 8. Mai, S. 549—555. — 168, 169
- [168] «*Kommunistische Arbeiterzeitung*», Hamburg. — 58

- [169] *Die Kommunistische Internationale*. (Manifest, Leitsätze und Beschlüsse des Moskauer Kongresses 2.—6. März 1919), Hamburg, Willaschek [1919]. 56 S. — 459, 475
- [170] [Kun, B. *Die Anmerkung*]. «Kommunismus», [Wien], 1920, Hft. 18, 8. Mai, S. 553, В ст.: Kun, B. Die Durchführung des Parlamentsboykotts. — 168
- [171] — *Die Durchführung des Parlamentsboykotts*. — «Kommunismus», [Wien], 1920, Hft. 18, 8. Mai, S. 549—555. Подпись: В. К. — 168, 169
- [172] — *Die Ereignisse in Deutschland*. — «Kommunismus», [Wien], 1920, Hft. 14, 17. April, S. 403—411. Подпись В. К. — 169
- [173] L. L. *Ein neuer Abschnitt der deutschen Revolution*. »Die Rote Fahne«, Wien, 1920, Nr. 266, 28. März, S. 1—2; Nr. 267, 30. März, S. 2—3. — 128—129
- [174] [Lenin, W. I.] *Leitsätze über die Grundaufgaben des zweiten Kongresses der Kommunistischen Internationale*. — In: *Leitsätze Zum II. Kongreß der Kommunistischen Internationale*. Petrograd, Verl. der Kommunistischen Internationale, 1920, S. 87—111. Подпись: N. Lenin. — 251
- [175] — *Sur les tâches principales du 2-e Congrès de l'Internationale Communiste*. (Présentées par N. Lénine). — In: *Thèses présentées au deuxième congrès de l'Internationale Communiste* (Petrograd — Moscou, 18 juillet 1920). Petrograd, éd. de l'Internationale Communiste, p. 70—88. Подпись: N. Lénine. — 251
- [176] — *Theses on the Fundamental Tasks of the Second Congress of the Communist International*. — In: *Theses Presented to the Second World Congress of the Communist International*. (Petrograd — Moscow, July 1920). Petrograd, ed. of the Communist International, 1920, p. 93—120. Подпись: N. Lenin. — 251
- [177] *Lenin e l'astensionismo*. — «Il Soviet», Napoli, 1920, N. 4, 1 febbraio, p. 1. — 81

- [¹⁷⁸] *Lloyd George, Mr. Lloyd George's Speech to the Liberal M. P.* — S. — »*The Manchester Guardian*», 1920 No. 22,965, March 19, p. 12. — 98, 102, 103, 104
- [¹⁷⁹] [*Lucács, G.*] *Zur Frage des Parlamentarismus.* — «Kommunismus», [Wien], 1920, Hft. 6, 1. März, S. 161—172. Подпись: G. L. — 168
- [¹⁸⁰] *Lysis. Contre l'Oligarchie financière en France.* Préf. De J. Finot. 5-me éd. Paris, «La Revue», 1908. XI, 260 p. — 252
- [¹⁸¹] **MacDonald, J. R. Parliament and Revolution.* Manchester, The National Labour Press 1919. 116 p. (The Socialist Libr. — XII). — 264, 486
- [¹⁸²] «*The Manchester Guardian*», 1920, No. 22,959, March 12, p. 7. — 129—130
— 1920, No. 22,965, March 19, p. 12. — 98—99, 102, 103, 104
- [¹⁸³] *Manifest der Internationale zur gegenwärtigen Lage [angenommen auf dem Außerordentlichen Internationalen Sozialistenkongreß zu Basel].* — In: Außerordentlicher Internationaler Sozialistenkongreß zu Basel am 24. und 25. November 1912. Berlin, Buchh. «Vorwärts», 1912, S. 23—27. — 282
- [¹⁸⁴] *Marx, K. u. Engels, F. Köln, 6. Juni.* — «*Neue Rheinische Zeitung*», Köln, 1848, Nr. 7, 7. Juni, S. 1, в отд.: Deutschland. — 404
— *Nachlaß...* — см. Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle.
- [¹⁸⁵] *Marx, K. Köln, 13. Sept.* — «*Neue Rheinische Zeitung*», Köln, 1848, Nr. 102, 14. September, S. 1. в отд.: Deutschland. — 404
- [¹⁸⁶] [*Mehring, F.*] *Einleitung [des Herausgebers zum Buch: Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle].* — In: Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels, Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 3—86. — 403, 404

- [187] «*Neue Rheinische Zeitung*», Köln. — 403, 404
 — 1848, Nr. 7, 7. Juni, S. 1. — 404
 — 1848, Nr. 102, 14. September, S. 1. — 404
- [188] «*The New Statesman*», [London]. — 159
 — 1848, Nr. 7, 7. Juni, S. 1. — 404
- [189] Nobs, E. *Ein Brief und eine Erklärung*. — «*Volksrecht*», Zürich, 1920, Nr. 265, 11. November, S. 1—2. — 455
- [190] L'o. d. g. Baratonio. — «*Avanti!*», Milano, 1920, N. 236, 2 ottobre, p. 1. Под общ. загл: Direzione del Partito deliberante intorno alla scissione. — 444, 445
- [191] L'o. d. g. Terracini. — «*Avanti!*», Milano, 1920, N. 236, 2 ottobre, p. 1. Под общ. загл: La Direzione del Partito delibera intorno alla scissione. — 444—446
- [192] «*L'Ordine Nuovo*», Torino. — 290, 479
 — 1920, An. II. — N. 1, 8 maggio, p. 3—4. — 235
- [193] *Österreichische Statistik. Hrsg. von der K. K. Statistischen Zentralkommission*. Bd. LXXXIII. Hft. 1. Ergebnisse der landwirtschaftlichen Betriebszählung vom 3. Juni 1902 in den im Reichsrat vertretenen Königreichen und Ländern. 1. Hft. Analytische Bearbeitung Summarische Daten für das Reich die Verwaltungsgebiete und Länder, nebst Anhang, enthaltend Übersichten nach natürlichen Gebieten. Bearb. von dem Bureau der K. K. Statistischen Zentralkommission. Wien, 1909, [4]. XLV, 65 S. — 209
- [194] Pankhurst, E. S. *Towards a Communist Party*. — «*Workers Dreadnought*», London, 1920, vol. VI. No. 48, February 21, p. 4—6. — 94, 98, 99, 100, 105, 106
- [195] Plechanow, G. *Erörterungen über die Taktik*. Wofür sollen wir ihm dankbar sein? Offener Brief an Karl Kautsky. — «*Sächsische Arbeiter-Zeitung*», Dresden, 1898, Nr. 253, 2. Beilage, 30. Oktober, S. [1]; Nr. 254. Beilage, 2. November, S. [1]; Nr. 255, Beilage, 3. November, S. [1]. — 285

- [¹⁹⁶] «*Le Populaire*», Limoges — Paris. — 481
- [¹⁹⁷] *Programm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Erfurt 1891.* — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt von 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, «Vorwärts», 1891, S. 3—6. — 284
- [¹⁹⁸] **Proletarier Europas!* — «*Berner Tagwacht*», 1915, Nr. 218, 18. September, S. 1. Под общ. загл.: Internationale sozialistische Konferenz zu Zimmerwald (Schweiz). — 88
- [¹⁹⁹] *Protokoll über die Verhandlungen des außerordentlichen Parteitages in Leipzig vom 30. November bis 6. Dezember 1919.* Berlin, «Freiheit», б. г. 560 S. (Unabhängige Sozialdemokratische Partei Deutschlands). — 90
- [²⁰⁰] *R. C. Den engelska fackföreningsrörelsen.* Imponerande siffror: sju och en halv million organiserade arbetare. — »*Folkets Dagblad Politiken*», [Stockholm], 1920, Nr: 58, 10 mars, s. 4 — 69
- [²⁰¹] *Riunione della Direzione del Partito.* — «*Avanti!*», Milano, 1920, N. 233, 29 settembre, p. 1. — 444
- [²⁰²] *La riunione della Direzione del Partito Socialista.* — «*Avanti!*», Milano, 1920, N. 234, 30 settembre, p. 1. — 444
- [²⁰³] «*Die Rote Fahne*», [Berlin]. — 127
— 1920, Nr. 32, 26. März, S. 2. — 127—129, 169
- [²⁰⁴] «*Die Rote Fahne*», Wien. — 128, 129
— 1920, Nr. 266, 28. März, S. 1—2; Nr. 267, 30. März, S. 2—3. — 129
- [²⁰⁵] «*Sächsische Arbeiter-Zeitung*», — Dresden, 1898, Nr. 253. 2. Beilage, 30. Oktober, S. [1]; Nr. 254. Beilage, 2. November, S. [1]; Nr. 255. Beilage, 3. November, S. [1]. — 284—285
- [²⁰⁶] *Serrati, G. M. Filippo Turati e il massimalismo.* — «*Comunismo*», Milano, 1919, N. 3, dal 1 al 15 novembre, p. 179—183. — 82

- [²⁰⁷] — *Il secondo Congresso della Terza Internazionale*. Alcune osservazioni preliminari. — «Comunismo», Milano, 1920, N. 24, dal 15 al 30 settembre, p. 1621—1627. — 447
- [²⁰⁸] — *Une lettre de Serrati*. — «L'Humanité», Paris, 1920, N 6048, 14 octobre, p. 3. Под общ. загл.: Autour de la Troisième Internationale. — 447, 453
- [²⁰⁹] *Il severo ammonimento di Lenin*. «Si ammettono anche eccezioni». — «Avanti!», Milano, 1920, N. 238, 5 ottobre, p. 1. — 443
- [²¹⁰] «*Il Soviet*», Napoli. — 130
- 1920, N. 3, 18 gennaio, p. 1. — 81
- 1920, N. 4. 1 febbraio, p. 1, 3. — 81
- 1920, N. 7. — 125, 129
- 1920. N. 8 — 125, 129
- [²¹¹] **Die Spaltung der K. P. D. (Spartakusbund)*. Frankfurt a/M., Verl. Kommunistische Partei Deutschlands. Ortsgruppe. 8 S. — 54—56, 57, 58, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77—79, 81, 82, 86, 94
- [²¹²] *Statistik des Deutschen Reichs*. Bd. 212. Berufs- und Betriebszählung vom 12 Juni 1907. Landwirtschaftliche Betriebsstatistik. Hrsg. vom Kaiserlichen statistischen Amte. Teil 1a, 1b, 2a. Berlin, [1909—1910]. 3 Bde. — 209
- [²¹³] *Theses Concerning Parliamentarism*. — «Bulletin of the Provisional Bureau in Amsterdam of the Communist International», 1920, No. 1 February, p. 3. — 72, 76—79
- [²¹⁴] «*The Times*», London, 1920, No. 42,355, March 10, p. 17—18. — 257, 259, 485.
- [²¹⁵] «*De Tribune*», Amsterdam. — 478
- [²¹⁶] **Varga, E. Die wirtschaftspolitischen Probleme der proletarischen Diktatur*. Wien, «Neue Erde», 1920. 138 S. — 288
- [²¹⁷] «*Volksrecht*», Zurich. — 455

— 1920, Nr. 265, 11. November, S. 1—2. — 455

[²¹⁸] «*Der Volksstaat*», Leipzig, 1874, Nr. 73, 26. Juni, S. 1—2. — 83

[²¹⁹] **Weltrevolution*. Wien, Brand, 1919. 20. S. (Sozialistische Bücherei. Hft. 11). — 36

[²²⁰] «*Workers' Dreadnought*», London. — 94, 477

— 1920, vol. VI. No. 48, February 21, p. 2, 4—6. — 94, 98, 99, 101, 105, 106

[²²¹] *World's Need of Thrift*. Call to Work and Save. Supreme Council's Appeal. Germany's Power to Pay. — «*The Times*», London, 1920, No. 42, 355, March 10, p. 17—18. — 257, 259, 485

[²²²] [*Zinowjew, G. Der Brief an E. Nobs*. 19. Oktober 1920]. — «*Volksrecht*», Zürich, 1920, Nr. 265, 11. November, S. 1, в ст.: Nobs, E. Ein Brief und eine Erklärung. — 456

JMENNÝ REJSTŘÍK

ADLER Friedrich (1879—1960) — rakouský sociální demokrat, jeden z teoretiků austromarxismu. Ve filozofii obhajoval empiriokriticismus a pokusil se »doplnit« marxismus machistickou filozofií. V letech 1910—1911 byl redaktorem listu Volksrecht, orgánu Švýcarské sociálně demokratické strany, později tajemníkem Rakouské sociálně demokratické strany. Jako reformista v politice patřil Adler mezi organizátory Dvaapůlté internacionály (1921—1923) a později Socialistické dělnické internacionály, v níž byl v letech 1923—1940 generálním tajemníkem. — 36, 44, 51, 307

ASQUITH Herbert Henry (1852—1928) — anglický politik a státník, vůdce liberální strany. Do parlamentu byl poprvé zvolen v roce 1886. Několikrát byl zvolen ministrem, v letech 1908—1916 stál v čele vlády. Byl mluvčím zájmů anglické imperialistické buržoazie a jejich uchvatitelských snah; jeho politika byla namířena proti dělnickému a osvobozeneckému hnutí. V roce 1916 odstoupil a od té doby už významnější politickou činnost nevyvíjel. — 102

AUSTERLITZ Friedrich (1862—1931) — jeden z vůdců Rakouské sociálně demokratické strany, šéfredaktor jejího ústředního orgánu, listu Arbeiter-Zeitung; poslanec parlamentu za Vídeň. — 44

AVANĚSOV V. A. (1884—1930) — sovětský státník. Byl členem SDDSR od roku 1903, aktivně se účastnil první revoluce v Rusku 1905—1907. V letech 1907—1913 žil ve Švýcarsku a zastával funkci tajemníka Sjedenocené skupiny SDDSR. V roce 1914 se vrátil do Ruska a přiklonil se k bolševikům. Po únorové revoluci 1917 se stal členem bolševické frakce moskevského sovětu a členem jeho předsednictva. V říjnu 1917 byl členem petrohradského vojenského revolučního výboru, v letech 1917—1919 tajemníkem a členem předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru. V letech 1920—1924 působil jako člen kolegia Celoruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi, náměstek lidového komisaře dělnicko-rolnické inspekce a poté náměstek lidového komisaře

zahraničního obchodu. V letech 1922—1927 byl členem Ústředního výkonného výboru SSSR a od roku 1925 zároveň členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady. — 423, 425

AVRAMOV P. F. (asi 1875—1906) — kozácký důstojník. Vynikl krutostí při potlačení rolnického povstání carskými vojsky v Tambovské gubernii roku 1905. Byl zabit bojovým oddílem eserů. — 412—414

AXELROD P. B. (1850—1928) — jeden z vůdců menševismu; v 70. letech patřil k narodníkům, po rozkolu ve skupině Zemlja i volja se přiklonil ke skupině Čornyj pereděl; v roce 1883 se podílel na vytvoření skupiny Osvobození práce. Od roku 1900 pracoval v redakci listu Jiskra a časopisu Zarja. Po II. sjezdu SDDSR se stal aktivním menševikem. V letech reakce a nového revolučního rozmachu patřil k vůdcům likvidátorů, byl členem redakce listu menševiků-likvidátorů Golos social-demokrata; v roce 1912 byl členem protistranického srpnového bloku. Za první světové války zastával centristické stanovisko. Po únorové revoluci 1917 se stal členem výkonného výboru petrohradského sovětu, podporoval prozatímní vládu. Říjnovou revoluci odmítal a v emigraci vyzýval k ozbrojené intervenci proti Sovětskému Rusku. — 87

BABUŠKIN I. V. (1873—1906) — dělník, později profesionální revolucionář, bolševik. V revolučním hnutí začal pracovat v roce 1893. Od počátku byl aktivním členem petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Patřil k blízkým spolupracovníkům Lenina. Podílel se na založení leninské Jiskry, byl jedním z jejích prvních důvěrníků a dopisovatelem. Několikrát byl zatčen, vězněn a poslán do vyhnanství. Účastnil se revoluce v letech 1905—1907. Při převážení zbraní byl zajat trestním oddílem a bez soudního procesu zastřelen. — 70

BACCI Giovanni (1857—1928) — italský socialista, zpočátku buržoazní radikál. V roce 1903 vstoupil do Italské socialistické strany a stal se členem jejího ústředního výboru. Byl jedním z vůdců ústředního orgánu strany, listu Avanti! a pracoval též jako poslanec v parlamentě. V letech 1919—1922 zaujímal centristické pozice a obhajoval zachování »jednoty« s reformisty. V roce 1921 podepsal jménem strany »pakt o smíření« mezi socialisty a fašisty. — 444, 446, 450, 454

BARATONO A. (1875—1947) — italský socialista, filozof, profesor ženevské univerzity. V letech 1919—1922 byl členem Italské socialistické strany.

tické strany a zastával centristické a reformistické názory. V roce 1921 byl zvolen do parlamentu. — 444, 446, 450, 454

BAUER Otto (1882—1938) — jeden z vůdců rakouské sociální demokracie a II. internacionály, ideolog austromarxismu. Bauer byl jedním z autorů buržoazně nacionalistické teorie kulturně národnostní autonomie. Říjnovou revoluci neschvaloval. V letech 1918—1919 byl ministrem zahraničních věcí Rakouské republiky. V letech 1919, 1927 a 1934 se aktivně podílel na potlačování revolučních akcí rakouské dělnické třídy. Jeho protikomunistické projevy neměly daleko k fašismu, podporoval pangermánskou propagandu. — 36, 44, 51, 87, 93, 119, 265—266, 307, 486

BEBEL August (1840—1913) — významný představitel německé sociální demokracie a mezinárodního dělnického hnutí; povoláním soustružník. Do politického života vstoupil v první polovině 60. let, byl členem I. internacionály. V roce 1869 založil společně s W. Liebknechtem Sociálně demokratickou dělnickou stranu Německa (eisenšských). Byl několikrát zvolen poslancem Říšského sněmu. V 90. letech a po roce 1900 vystupoval proti reformismu a revizionismu v německé sociální demokracii. V posledních letech své činnosti se dopustil řady chyb centristického charakteru (nedostatečný boj proti oportunistům, přecenění významu parlamentních forem boje aj.). — 48

BĚLENKIJ A. J. (1883—1941) — člen SDDSR od roku 1902, bolševik. Od roku 1904 žil v emigraci ve Francii. Po únorové revoluci 1917 se vrátil do Ruska. Byl ředitelem tiskárny ústředního výboru SDDSR(b) v Petrohradě, posléze pracoval v orgánech Celoruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi a po její reorganizaci v Jednotné státní politické správě; v letech 1919—1924 byl velitelem osobní stráže V. I. Lenina. V následujících letech plnil různé operativní a hospodářské úkoly v lidovém komisariátu vnitra SSSR. — 184

BĚLJAJEV — rolník. — 392, 395

BELLONE Virgilio — italský socialista. Jako člen ústředního výboru Italské socialistické strany, v letech 1919—1921, vystupoval proti reformistům. — 444

BERNSTEIN Eduard (1850—1932) — vůdce krajně oportunistického křídla německé sociální demokracie a II. internacionály, teoretik revii-

zionismu a reformismu. V letech 1881—1889 redigoval ilegální orgán Sociálně demokratické strany Německa Der Sozialdemokrat. V letech 1896—1898 uveřejnil v časopisu Die Neue Zeit sérii článků Problémy socialismu, jež později vydal knižně pod názvem Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie [Předpoklady socialismu a úkoly sociální demokracie] (1899; česky 1902). V této knize revidoval všechny základní teze marxistické filozofie, ekonomie a vědeckého socialismu. Za jediný úkol dělnického hnutí považoval boj za reformy, které by »zlepšily« hospodářské postavení dělníků za kapitalismu; razil oportunistické heslo Hnutí je vším, konečný cíl není ničím. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko. V následujících letech Bernstein vyzýval k podpoře politiky imperialistické buržoazie, vystupoval proti Říjnové revoluci a sovětskému státu. — 48, 285, 399

B. K. — viz Kun Béla

BLANK R. M. (nar. 1866) — publicista, povoláním chemik. Spolupracoval s redakcí časopisu Osvobožděníje, orgánu ruské liberální buržoazie. Později se stal redaktorem listu Naša žizň. Přispíval do levicově orientovaného konstitučně demokratického listu Tovarišč. V letech 1909—1912 patřil k nejbližším spolupracovníkům redakce časopisu kadetů, lidových socialistů a menševiků-likvidátorů Zaprosy žizni. V. I. Lenin ho charakterizoval jako typického představitele konstitučně demokratické politiky a v řadě článků odhalil kontrarevoluční podstatu jeho názorů. — 406—412, 415—420

BORDIGA Amadeo (1889—1970) — italský politik. Od roku 1910 byl členem Italské socialistické strany, v níž od roku 1912 vedl proud blízký anarchismu. Od roku 1919 propagoval bojkot buržoazních parlamentů, stál v čele frakce takzvaných komunistů-stoupenců bojkotu. Byl delegátem II. kongresu Kominterny. V roce 1921 stál u zrodu Komunistické strany Itálie (dnes Italská komunistická strana) a do roku 1926 pracoval v jejích vedoucích orgánech. Prováděl politiku levého setkárství a stavěl se proti taktice Kominterny za vytvoření jednotné protifašistické fronty. Později obhajoval trockismus a uchyloval se k frakčnímu boji proti linii komunistické strany. Za to byl v roce 1930 ze strany vyloučen. V roce 1944 založil trockistickou stranu takzvaných komunistů-internacionalistů. — 81, 131, 291—292, 294

BRAUN M. I. — viz BRONSKI M. G.

BRENTANO Lujo (1844—1931) — německý buržoazní ekonom, od roku 1896 profesor politické ekonomie na mnichovské univerzitě, katedrový socialista. Odmítal třídní boj a hlásal, že vyřešit sociální rozpory v kapitalistické společnosti a sladit zájmy dělníků a kapitalistů mohou reformistické odbory a tovární zákonodárství. V agrární otázce byl zastáncem teorie stability drobného rolnického hospodářství a »zákona klesající úrodnosti půdy«. V posledních letech života nepokrytě hájil zájmy imperialismu. — 415

BRONSKI M. G. (Braun M. I.) (1882—1941) — polský sociální demokrat, později bolševik. Od roku 1902 byl členem Sociální demokracie Království polského a Litvy. Stranicky pracoval v Polsku a ve Švýcarsku. Za první světové války byl internacionalista. Zastupoval polskou sociální demokracii na kientalské konferenci, patřil k zimmerwaldské levici, podílel se na činnosti švýcarských sociálních demokratů. Od června 1917 pracoval v Petrohradě jako agitátor a propagandista petrohradského výboru SDDSR(b). Po Říjnové revoluci se stal zástupcem lidového komisaře obchodu a průmyslu. V roce 1918 se připojil k »levým komunistům«. Od roku 1921 byl zplnomocněným diplomatickým zástupcem v Rakousku, od roku 1924 členem kolegia lidového komisariátu financí a lidového komisariátu zahraničního obchodu. Později se věnoval pedagogické a vědecké činnosti. — 256—257, 484

BUBNOV A. S. (1883—1940) — významný stranický a státní činitel, člen SDDSR od roku 1903. Stranicky pracoval v Ivanovu-Vozněnsku, Moskvě, Petrohradě a dalších městech. Na VI. (pražské) konferenci v roce 1912 byl zvolen kandidátem ústředního výboru SDDSR; působil v Pravdě. Po únorové revoluci 1917 se stal členem moskevského oblastního byra SDDSR(b), petrohradského výboru a ústředního výboru strany. Aktivně se účastnil přípravy Říjnové revoluce, v jejím průběhu působil jako člen petrohradského vojenského revolučního výboru a vojenského revolučního ústředí pro řízení povstání, které ustavil ústřední výbor strany. Od roku 1918 zastával různé funkce ve straně, sovětských orgánech a armádě. Patřil ke skupině »levých komunistů«. Byl členem ukrajinské sovětské vlády a ústředního výboru Komunistické strany Ukrajiny (bolševiků), členem vojenských revolučních rad Ukrajinského frontu a severokavkazského vojenského okruhu. V letech 1920—1921 se přiklonil k oportunistické skupině »demokratického centralismu«. V letech 1922—1923 vedl oddělení propagandy a agitace ÚV KSR(b). V roce 1923 podepsal trockistické prohlášení čtyřiceti šesti, později proti trockismu bojoval. V roce 1924 byl náčelníkem politické sprá-

vy Rudé armády a členem Revoluční vojenské rady SSSR, v roce 1925 tajemníkem ÚV KSR(b). V letech 1929—1937 zastával funkci lidového komisaře školství a osvěty RSFSR. Několikrát byl zvolen kandidátem nebo členem ústředního výboru strany. — 320

BUCHARIN N. I. (1888—1938) — významný státní a stranický činitel, člen SDDSR od roku 1906; působil jako propagandista v různých moskevských obvodech. V roce 1911 uprchl do zahraničí. V roce 1915 přispíval do časopisu *Kommunist*; zastával nesprávné stanovisko v otázkách státu, diktatury proletariátu, práva národů na sebeurčení apod. Po Říjnové revoluci byl členem ústředního výboru, v letech 1919—1929 jeho kandidátem a poté členem politického byra ÚV, redaktorem *Pravdy*, členem exekutivy Komunistické internacionály. V roce 1918 při diskusi o brestlitevském míru stál v čele skupiny »levých komunistů«, v době diskusí o odborech v letech 1920—1921 zastával zpočátku stanovisko, které V. I. Lenin označil za frakční. V některých otázkách politiky strany a socialistické výstavby zaujímal mylná teoretická stanoviska. V roce 1929 byl vyloučen z politického byra ÚV a z předsednictva exekutivy Komunistické internacionály. V roce 1937 ho plenární zasedání ÚV VKS(b) (25. února—5. března) vyloučilo ze strany. Byl podroben represím. V roce 1938 byl odsouzen, v roce 1988 rehabilitován. — 50, 370, 424, 427, 483

BULLITT William (1891—1967) — americký novinář a diplomat, jeden z aktivních šířitelů protisovětské politiky USA. V letech 1918—1919 se zúčastnil jako atašé americké delegace jednání mírové konference v Paříži. V roce 1919 byl poslán do Sovětského Ruska se zvláštní misí. Poté politické činnosti zanechal. V roce 1933 se do diplomatických služeb vrátil. V letech 1933—1936 byl prvním velvyslancem USA v SSSR. V letech 1936—1941 byl velvyslancem ve Francii. Po druhé světové válce vystupoval jako aktivní stoupenec »studené války«. — 153, 166, 173

BULYGIN A. G. (1851—1919) — ministr vnitra carské vlády, velkostatkář. V únoru 1905 jej car pověřil přípravou návrhu zákona o svolání poradní Státní dumy, jímž mělo být oslabeno vzrůstající se revoluční hnutí v Rusku. Duma však svolána nebyla, smetla ji revoluce. Po vydání Manifestu ze 17. října 1905 byl Bulygin penzionován; formálně zůstal členem Státní rady, ve skutečnosti však z politického života odešel. — 408

CAMPHAUSEN Ludolf (1803—1890) — pruský politik, porýnský bankéř

a obchodník, jeden z vůdců porýnské liberální buržoazie. Od 29. března 1848 stál v čele pruské buržoazně liberální vlády, která podle Marxe »jako služka velké buržoazie se musela vynasnažit, aby připravila revoluci o její demokratické plody, v boji s demokracií se musela spojit s aristokratickou stranou a stát se nástrojem jejích kontrarevolučních choutek«. Svou zrádčovskou politikou vůči dělnické třídě posílila Camphausénova vláda v krátké době pruskou reakci, jež ze sebe neprodleně shodila »liberálně měšťácký háv« a »svého protektora hodila přes palubu« (K. Marx—B. Engels, Spisy 5, Praha 1959, s. 116—117). Dne 20. června 1848 Camphausén podal demisi. Po roce 1849 byl členem prvního pruského parlamentu, erfurtského parlamentu (1850) a později Říšského sněmu. V 60. letech politické činnosti zanechal. — 404

CASUCCI — italský socialista. V letech 1919—1921 byl členem ústředního výboru Italské socialistické strany. Bojoval proti reformistům. — 444

CLEMENCEAU Georges Benjamin (1841—1929) — francouzský politik a státník, dlouholetý vůdce radikální strany. V roce 1876 byl zvolen členem poslanecké sněmovny. V roce 1902 byl zvolen do senátu a v letech 1906—1909 stál v čele francouzské vlády. Hájil zájmy velkokapitálu a prováděl politiku krutých represálií vůči dělnické třídě. Těsně před první světovou válkou se s radikální stranou rozešel. Za války vystupoval jako šovinista. V listopadu 1917 se stal znovu ministerským předsedou a nastolil vojenskou diktaturu. Byl jedním z inspirátorů a organizátorů ozbrojené intervence proti Sovětskému Rusku. Na pařížské mírové konferenci v roce 1919 hájil zájmy francouzských imperialistů. V roce 1920 byl poražen v prezidentských volbách a politické činnosti zanechal. — 259, 262

CLYNES John Robert (1869—1949) — anglický politik, jeden z vůdců Labouristické strany. V 90. letech vynikl jako tradeunionistický předák. Od roku 1893 byl členem Nezávislé labouristické strany. V letech 1906—1931 a 1935—1945 byl poslancem parlamentu. Za první světové války obhajoval sociálšovinismus. V roce 1918 byl ministrem zásobování. V labouristických MacDonaldových vládách zastával funkci strážce pečeti (1924) a ministra vnitra (1929—1931). Podílel se na protidělnické politice. — 95, 97

CRISPIEN Arthur (1875—1946) — jeden z vůdců německé sociální demokracie, publicista. V letech 1917—1922 vedl pravé křídlo Nezávislé sociálně demokratické strany Německa. Jako člen delegace této

strany se v roce 1920 účastnil II. kongresu Komunistické internacionály. Po návratu do Německa vystoupil proti připojení ke Kominterně. V roce 1922 přešel zpět do Sociálně demokratické strany Německa a stal se členem jejího ÚV. Po nástupu fašismu v Německu emigroval do Švýcarska. — 48, 90, 127—129, 284—290, 311, 329—331, 420

CURZON George Nathaniel (1859—1925) — britský reakční státník a diplomat, lord, jeden z vůdců konzervativců, představitel nejagresivnějších kruhů britského imperialismu. Jako vicekrál Indie (v letech 1898—1905) tvrdě potlačoval národně osvobozenécké hnutí. V letech 1915—1918 zastával řadu funkcí ve státním aparátě a v parlamentě. V letech 1919—1924 byl ministrem zahraničních věcí Velké Británie. Patřil k organizátorům protisovětské intervence. V červenci 1920, za polsko-sovětské války, se obrátil na sovětskou vládu s požadavkem, aby Rudá armáda zastavila svůj postup na linii doporučené Nejvyšší radou Dohody v prosinci 1919 jako východní hranice Polska (Curzonova linie). V květnu 1923 zaslal sovětské vládě ultimátum (Curzonovo ultimátum), jež bylo pokusem obnovit politiku protisovětské intervence. SSSR jeho ultimátum odmítl. V červnu 1923 bylo odvoláno. — 380

ČERNOV V. M. (1876—1952) — jeden z vůdců a teoretiků eserské strany. Po únorové revoluci 1917 byl ministrem zemědělství v prozatímní vládě. Použil krutých represálií proti rolníkům, kteří se zmocnili statkářské půdy. Po Říjnové revoluci organizoval eserské vzpoury proti sovětské vládě. V roce 1920 emigroval a šířil protisovětskou propagandu. — 88, 290, 453, 456, 458

ČERNYŠEVSKIJ N. G. (1828—1889) — významný ruský revoluční demokrat, vědec, utopický socialista, spisovatel, literární kritik, vedoucí osobnost revolučně demokratického hnutí 60. let v Rusku. V roce 1862 jej carská vláda zatkla a uvěznila v Petropavlovské pevnosti, kde strávil asi dva roky; poté byl odsouzen k sedmi letům nucených prací a k doživotnímu vyhnanství na Sibiři. Teprve na sklonku života byl z vyhnanství propuštěn. Až do své smrti zůstal oddaným bojovníkem proti sociální nerovnosti a proti všem projevům politického i hospodářského útlatku.

Černyševskij má obrovskou zásluhu o rozvoj ruské materialistické filozofie. Ostře kritizoval různé ideologické teorie a snažil se materialisticky přepracovat Hegelovu dialektiku. Své filozofické názory aplikoval v oblasti politické ekonomie, estetiky, umělecké kritiky a historie.

Černyševskij napsal celou řadu prací z filozofie, politické ekonomie, historie, etiky a estetiky. Jeho román Čto dělat? [Co dělat?] (1863; česky 1975) vychoval nejedno pokolení revolucionářů v Rusku i za hranicemi. — 87

ČIČERIN G. V. (1872—1936) — sovětský státník a diplomat, člen SDDSR od roku 1905. V letech 1905—1917 žil v emigraci. V roce 1918 vstoupil do KSR(b). V letech 1918—1930 byl lidovým komisařem zahraničních věcí, vedl sovětské delegace na mezinárodních konferencích v Janově a Lausanne. Sehrál významnou úlohu při budování sovětské diplomatické služby a utváření zahraniční politiky SSSR. Na XIV. (1925) a XV. (1927) sjezdu VKS(b) byl zvolen členem jejího ÚV. — 157

DAN F. I. (vl. jm. Gurvič) (1871—1947) — jeden z menševických vůdců. V letech reakce a nového revolučního rozmachu vedl v zahraničí skupinu likvidátorů a redigoval list Golos social-demokrata. Za první světové války vystupoval jako sociálšovinista. Po únorové revoluci 1917 byl členem výkonného výboru petrohradského sovětu a členem předsednictva ústředního výkonného výboru prvního volebního období. Podporoval prozatímní vládu. Po Říjnové revoluci bojoval proti sovětské vládě. Začátkem roku 1922 byl vypovězen do zahraničí jako nepřítel sovětského státu. — 317

D'ARAGONA Lodovico (1876—1961) — italský politik, jeden z vůdců pravicových socialistů a reformistického křídla v italském odborovém hnutí. V letech 1918—1925 vykonával funkci generálního tajemníka Italské všeobecné konfederace práce (CGIL). V letech revolučního rozmachu 1919—1920 prováděl kompromisnickou politiku. V letech 1919—1924 byl poslancem v parlamentě. V roce 1921 podporoval uzavření »paktu o smíření« mezi socialisty a fašisty. Po nástupu fašismu v Itálii v roce 1922 konfederaci spolu s dalšími reformistickými vůdci rozpustil a v roce 1927 podepsal deklaraci o spolupráci s fašisty. Po druhé světové válce byl jedním z organizátorů rozkolu v Italské socialistické straně a patřil k zakladatelům strany pravicových socialistů Socialistické strany pracujících (1947). Později (1949—1951) v ní zastával funkci generálního tajemníka. V letech 1946—1951 pracoval v různých ministerstvech a v reakčních vládách premiéra De Gasperiho. — 331

DE LEON Daniel (1852—1914) — představitel dělnického hnutí USA, od 90. let vůdce a ideolog Socialistické dělnické strany, publicista. Bojoval proti reakčním oportunistickým předákům odbo-

rového hnutí v USA, o nichž se vyjadřoval jako o »dělnických přísluhovačích třídy kapitalistů«. Ačkoli se podstatně zasloužil o rozvoj dělnického hnutí, dopouštěl se zároveň sektářských chyb a zastával anarchosyndikalistické názory. V roce 1895 založil a vedl Socialistický spolek kvalifikovaných a nekvalifikovaných dělníků. V roce 1905 se podílel na založení odborového sdružení Průmysloví dělníci světa, které organizovalo řadu úspěšných stávek. — 68

DĚNIKIN A. I. (1872—1947) — carský generál; v období cizí vojenské intervence a občanské války jeden z vůdců bělogvardějského hnutí. Po smrti generála Kornilova se stal vrchním velitelem protisovětských ozbrojených sil na jihu Ruska. Po porážce jeho armády sovětskými vojsky emigroval. — 53, 61—62, 77, 145—146, 152, 160, 166, 173—174, 177, 180, 310, 318, 320, 323, 346, 355—356, 358, 360—363, 371, 377, 379, 391, 395

DESLINIÈRES Lucien (1857—1937) — francouzský socialista, ekonom a publicista. Zpočátku se přikláněl k buržoazním republikánům a vystupoval proti socialistům. Postupně se však sblížil s guesdovci a v roce 1892 vstoupil do Francouzské dělnické strany. V roce 1905 se stal členem Francouzské socialistické strany. Aktivně přispíval do socialistického tisku, byl autorem řady prací z teorie socialismu. Za první světové války zastával sociálšovinistické názory. V roce 1917 přijel do Ruska, kde po Říjnové revoluci zůstal, a zastával různé funkce v orgánech sovětské moci, zejména v ukrajinském lidovém komisariátu zemědělství. V roce 1920 se zapojil do práce exekutivy Kominterny. V polovině 20. let se vrátil do Francie a zaujal protimarxistické stanovisko. — 483

DIETZGEN Josef (1828—1888) — sociální demokrat, filozof, který samostatně dospěl k dialektickému materialismu, povoláním koželuh. Účastnil se revoluce 1848—1849 a po její porážce z Německa emigroval. Dvacet let pracoval v různých podnicích v Americe a v Evropě a současně se zabýval filozofií. V letech 1864—1868 žil v Rusku, kde pracoval v petrohradské koželužně. Zde napsal knihu *Das Wesen der menschlichen Kopfarbeit* [Podstata duševní práce] a recenzi prvního dílu Marxova *Kapitálu*. V roce 1869 se vrátil do Německa, seznámil se s K. Marxem a začal aktivně pracovat v sociálně demokratické straně. V roce 1884 odjel znovu do USA, kde redigoval newyorský list *Der Sozialist*, orgán výkonného výboru Socialistické dělnické strany, a chicagský list *Arbeiter-Zeitung*. Napsal několik filozofických prací. — 78

DITTMAN Wilhelm (1874—1954) — jeden z vůdců německých sociálních demokratů, publicista. V roce 1894 vstoupil do Sociálně demokratické strany Německa a až do první světové války se přikláněl k jejímu levému křídlu. Za války se však připojil k centristické skupině Haaseho a Kautského. V letech 1917—1922 byl jedním z vůdců pravého křídla Nezávislé sociálně demokratické strany Německa. Za stranu »nezávislých« se též zúčastnil s právem poradního hlasu II. kongresu Kominterny, kde však byl za svůj centristický postoj ostře kritizován. Po návratu do Německa vystupoval proti zásadám Komunistické internacionály a zaujímal nepřátelské stanovisko vůči Sovětskému Rusku. Vrátil se do Sociálně demokratické strany Německa a stal se členem jejího představenstva. Po nástupu fašismu v Německu emigroval do Švýcarska. — 284, 289, 311, 329—331, 420

DREYFUS Alfred (1859—1935) — důstojník francouzského generálního štábu, Žid, roku 1894 nevině odsouzený k doživotním nuceným pracím na základě lživého obvinění z vlastizrady. Dělnická třída a pokroková inteligence vystoupily na jeho obranu a Dreyfus byl roku 1899 omilostněn a roku 1906 rehabilitován. — 115

DUBASOV F. V. (1845—1912) — generál-pobočník, admirál, jeden z vůdců carské reakce, krvavý katan první ruské revoluce 1905—1907. V roce 1905 bylo pod jeho vedením potlačeno rolnické hnutí v Černigovské, Poltavské a Kurské gubernii. Od listopadu 1905 byl moskevským generálním gubernátorem. Pod jeho vedením bylo likvidováno prosincové ozbrojené povstání v Moskvě. Od roku 1906 byl členem Státní rady a od roku 1907 členem Rady státní obrany. — 405, 414, 416, 419

DUGONI Enrico (1874—1945) — italský socialista. Na počátku 20. století patřil k levému křídlu Italské socialistické strany. Před první světovou válkou se připojil k reformistické frakci Turatiho a Trevese. Od roku 1913 byl několikrát zvolen do parlamentu. V letech 1919—1921 jako jeden z vůdců Národní federace zemědělských pracujících kladl překážky rozvoji masového rolnického hnutí v Itálii. V roce 1920 navštívil spolu s delegací italských socialistů Sovětské Rusko. Po návratu do vlasti publikoval pomlouvačnou knihu o revoluci v Rusku. Po nástupu fašismu v Itálii politické činnosti zanechal. — 130

DÜHRING Eugen (1883—1921) — německý filozof a ekonom. Jeho filozofické názory byly eklektickou směsicí pozitivismu, metafyzického

materialismu a idealismu. Engels podrobil jeho názory kritice v knize Pana Eugena Dühringa převrat vědy (Anti-Dühring) (1877—1878). Lenin kritizoval Dühringovy eklektické názory v knize Materialismus a empiriokriticismus a v jiných pracích. — 417, 456—457

DURNOVO P. N. (1844—1915) — jeden z nejreakčnějších státníků carského Ruska. V letech 1884—1893 byl ředitelem policejního departmentu a v letech 1900—1905 náměstkem ministra vnitra. V říjnu 1905 byl jmenován ministrem vnitra. Použil drastických zákroků k potlačení první ruské revoluce, podněcoval černosotňovské organizace k pogromům. Od roku 1906 byl členem Státní rady. — 414

DZERŽINSKIJ F. E. (1877—1926) — jeden z vůdců polského a ruského dělnického hnutí, významný činitel komunistické strany a sovětského státu. Revolučně činný od roku 1895. Carská vláda ho mnohokrát pronásledovala; přes 11 let svého života strávil ve vězení, na nucených pracích a ve vyhnanství. Po únorové revoluci 1917 stranicky pracoval v Moskvě. Na IV. sjezdu strany byl zvolen do ústředního výboru a stal se členem sekretariátu ÚV SDDSR(b). V období příprav Říjnové revoluce a v jejím průběhu byl členem petrohradského vojenského revolučního výboru a stranického vojenského ústředí pro řízení povstání. Po vítězství revoluce se stal předsedou Celoruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi (Čeka). V roce 1921 byl jmenován lidovým komisařem dopravy a současně ponechán ve funkci předsedy Čeky a lidového komisaře vnitra. V roce 1924 se stal kandidátem politického byra ÚV KSR(b) a členem organizačního byra ÚV KSR(b). — 424

ENGELS Bedřich (1820—1895) — spoluzakladatel vědeckého komunismu, vůdce a učitel mezinárodního proletariátu, přítel a spolupracovník Karla Marxe (životopis viz v Leninově článku Bedřich Engels, Sebrané spisy 2, Praha 1980, s. 15—27). — 48, 57, 68, 82—83, 87, 456—567, 500

ERLER K. — viz Laufenberg Heinrich

FIN J. I. (1891—1937) — člen SDDSR od března 1917. Po Říjnové revoluci pracoval jako předseda újezdního sovětu dělnických, vojenských a rolnických zástupců ve městě Režici ve Vitebské gubernii. V letech 1918—1921 pracoval jako náměstek ředitele nakladatelského oddělení Celoruské ústřední rady odborů, poté byl předsedou

odborového svazu zaměstnanců sovětských orgánů. I později byl činný na vedoucích místech v nakladatelstvích, v hospodářských, družstevních a odborových organizacích. — 423

FUSE Kacudži (1886—1953) — japonský buržoazní novinář. Před Říjnovou revolucí přijel do Ruska jako zahraniční zpravodaj. V roce 1918 se vrátil do Japonska, poté byl znovu vyslán do Ruska. V roce 1920 přijel do Moskvy a 3. nebo 4. června udělal jménem listů Ósaka Mainiči a Tókjó Ničiniči interview s V. I. Leninem. — 165—167

GABALIN R. M. (nar. 1882) — člen KSR(b) od roku 1918. Pracoval v Celoruské mimořádné komisi pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi a po její reorganizaci v Jednotné státní politické správě. V letech 1920—1921 byl členem osobní stráže V. I. Lenina. Od roku 1930 pracoval v lidovém komisariátu dělnicko-rolnické inspekce. — 184

GALLACHER William (1881—1963) — významný pracovník britského dělnického hnutí, později jeden z vůdců Komunistické strany Velké Británie. Za první světové války vedl v Anglii masové proletářské hnutí továrních důvěrníků (shop-stewards) a stávkové hnutí dělníků ve Skotsku. Jako delegát za tovární důvěrníky se účastnil II. kongresu Kominterny. Dopouštěl se některých levičáckých a sektářských chyb, byl proti účasti komunistů v buržoazním parlamentě a proti vstupu do Labouristické strany. Po kritice své chyby záhy překonal. V roce 1921 vstoupil do Komunistické strany Velké Británie; několikrát byl zvolen do ústředního výboru a do politického byra ÚV strany. Od roku 1924 patřil k vůdcům »hnutí menšiny«, které bylo zaměřeno proti reakční politice odborových a labouristických předáků v anglických tradeunionech a podporovalo revoluční jednotu anglického a mezinárodního dělnického hnutí. V letech 1935—1950 byl poslancem v parlamentě, v letech 1943—1956 předsedou výkonného výboru Komunistické strany Velké Británie a od roku 1956 jejím čestným předsedou. Aktivně bojoval proti fašismu a válce, za mír, demokracii a socialismus. — 95—96, 98, 105, 296—297, 301—302

G. C. — autor článku Budeme blokováni?, uveřejněném ve 24. čísle časopisu Italské socialistické strany Comunismo. — 451

GENNARI E. (1876—1942) — významný představitel italského dělnického hnutí, jeden ze zakladatelů Komunistické strany Itálie (dnes Italská komunistická strana). V roce 1897 vstoupil do Italské socia-

listické strany, v níž patřil k vůdcům levého křídla a bojoval proti reformistům a centristům. Za první světové války byl zastáncem internacionalismu. V roce 1918 se stal tajemníkem a v roce 1920 generálním tajemníkem Italské socialistické strany. Snažil se o přijetí socialistické strany do Kominterny. Od založení Komunistické strany Itálie (1921) byl členem jejího ústředního výboru. Byl delegován na III. kongres Kominterny a zvolen členem její exekutivy. V letech 1921—1922 a 1924—1926 byl poslancem italského parlamentu. Byl mnohokrát pronásledován fašisty. Z rozhodnutí ústředního výboru komunistické strany pracoval od roku 1926 v zahraničí, kde se i nadále aktivně účastnil mezinárodního dělnického a protifašistického hnutí. Zemřel v SSSR. — 444

GIACOMINI Gino — italský socialista. V letech 1919—1921 byl členem ústředního výboru Italské socialistické strany, kde zastával centristické názory. — 444, 446, 450, 454

GINDIN (GINZBURG) J. I. (1892—1938) — člen SDDSR(b) od roku 1917. Po Říjnové revoluci pracoval na vedoucích místech v hospodářských a stranických orgánech. V letech 1918—1921 vedl jeden z odborů lidového komisariátu práce, byl vedoucím pracovního odboru v úřadu mimořádného zmocněnce Rady práce a obrany pro zásobování Rudé armády a členem malé rady lidových komisařů. Od roku 1922 pracoval v Nejvyšší národohospodářské radě, v lidovém komisariátu zásobování a v orgánech lidového komisariátu dělnicko-rolnické inspekce. — 423

G. L. — viz Lukács György

GOC A. R. (1882—1940) — jeden z vůdců strany eserů. Po únorové revoluci 1917 se stal členem výkonného výboru petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců, poté byl místopředsedou Celoruského ústředního výkonného výboru. Po Říjnové revoluci aktivně bojoval proti sovětské moci, v roce 1922 byl odsouzen v procesu s pravými esery. Byl však amnestován a pracoval v hospodářských orgánech. — 317

GOLCMAN A. Z. (1894—1933) — účastník revolučního hnutí od roku 1910. V dubnu 1917 vstoupil do SDDSR(b). Po Říjnové revoluci zastával vedoucí odborové a hospodářské funkce. V letech 1917—1920 byl členem ústředního výboru Svazu kovodělníků, 1920—1921 členem předsednictva Celoruské ústřední rady odborů. V diskusi o odborech aktivně obhajoval stanovisko Trockého.

Od roku 1922 zastával odpovědné funkce v Nejvyšší národohospodářské radě, v ústřední kontrolní komisi a v dělnicko-rolnické inspekci a v Hlavní správě civilního letectva. — 423

GOMPERS Samuel (1850—1924) — pracovník amerického odborového hnutí, spoluzakladatel Americké federace práce (AFL). Od roku 1895 byl jejím stálým předsedou. Prováděl politiku třídní spolupráce s kapitalisty, vystupoval proti revolučnímu boji dělnické třídy. Za první světové války zastával sociálšovinistické stanovisko. K Říjnové revoluci a k sovětskému státu se stavěl nepřátelsky. — 67, 69—70, 273, 303

GRAZIADEI Antonio (1873—1953) — italský komunista, ekonom, profesor na univerzitě v Parmě. V roce 1893 vstoupil do Italské socialistické strany. Od roku 1910 byl poslancem v parlamentě. Za první světové války se postavil na stranu centrismu. V roce 1920 byl Italskou socialistickou stranou delegován na II. kongres Kominterny. V roce 1921 stál u zrodu Komunistické strany Itálie (dnes Italská komunistická strana). Dopustil se však řady zásadních chyb — zastával revizionistické názory na otázky marxistické politické ekonomie a připojil se k představitelům pravé úchyly ve straně. Za to byl roku 1928 ze strany vyloučen. V následujícím období své chyby uznal a byl do strany znovu přijat. — 451

GUESDE Jules (vl. jm. Basile Mathieu) (1845—1922) — jeden z organizátorů francouzského socialistického hnutí a II. internacionály. Politicky začal pracovat v druhé polovině 60. let. Pod vlivem Marxových a Engelsových prací se přiklonil k marxismu. V roce 1901 založil Guesde a jeho přívrženci Socialistickou stranu Francie, která se v roce 1905 sloučila s reformistickou Francouzskou socialistickou stranou a vznikla Francouzská sekce dělnické internacionály (SFIO). Guesde měl velký podíl na šíření marxistických idejí a na rozvoji socialistického hnutí ve Francii. Byl několikrát zvolen poslancem. Zaujímal ovšem mylné stanovisko v otázce vztahu proletariátu k válce a podceňoval úlohu strany v boji dělnické třídy. Po vypuknutí první světové války zastával sociálšovinistické stanovisko a vstoupil do buržoazní vlády. Nepochopil význam Říjnové revoluce a nepřipojil se k většině delegátů Francouzské socialistické strany, kteří se roku 1920 na kongresu v Tours rozhodli vstoupit do Kominterny. — 83, 119

GUEST L. H. (nar. 1877) — anglický veřejný činitel, publicista, člen Labouristické strany, povoláním vojenský lékař. Aktivně se podílel na

činnosti organizací Červeného kříže. V roce 1920 jako tajemník a lékař delegace anglických pracujících navštívil Sovětské Rusko. V roce 1923 byl zvolen do parlamentu. — 158

GUILBEAUX Henri (1885—1938) — francouzský socialista, publicista. Za první světové války vydával pacifistický časopis Demain, vyslovoval se pro obnovení mezinárodních styků. V roce 1916 se zúčastnil kientalské konference. Od počátku 20. let působil v Německu jako korespondent listu L'Humanité. Později přešel na trockistické pozice, k SSSR se stavěl nepřátelsky. — 483

HENDERSON Arthur (1863—1935) — jeden z vůdců Labouristické strany a anglického odborového hnutí. V letech 1908—1910 a 1914—1917 byl předsedou labouristické parlamentní frakce. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko; vstoupil do Asquithovy koaliční vlády a poté do vojenské vlády Davida Lloyd George. Po únorové revoluci 1917 přijel do Ruska agitovat za pokračování ve válce. V roce 1919 byl jedním ze zakladatelů II. (berské) internacionály a od roku 1923 předsedou exekutivy Socialistické dělnické internacionály. V roce 1924 se stal ministrem vnitra a v druhé labouristické vládě ministrem zahraničních věcí. — 67, 69—70, 95, 97, 100—105, 111—112, 128, 273

HERMANN Ladislaus (L. L.) (zemř. 1962) — rakouský publicista. V letech 1919—1920 byl členem Komunistické strany Rakouska, spolupracovníkem a později členem redakce ústředního orgánu strany, listu Die Rote Fahne. V roce 1920 z komunistické strany vystoupil. Poté se přestěhoval do Německa a vstoupil do sociálně demokratické strany Německa. Později emigroval do Švédska a jako »odborník na východní záležitosti« vystupoval proti komunismu a SSSR. — 129

HILFERDING Rudolf (1877—1941) — jeden z oportunistických vůdců německé sociální demokracie a II. internacionály, teoretik austromarxismu. V letech 1907—1915 byl redaktorem ústředního orgánu Sociálně demokratické strany Německa, listu Vorwärts. V roce 1910 uveřejnil svou práci Das Finanzkapital [Finanční kapitál], která značně přispěla k analýze monopolistického kapitalismu, ale měla vážné teoretické chyby. Za první světové války byl centristou. Po první světové válce rozvinul teorii »organizovaného kapitalismu« a obhajoval státně monopolní kapitalismus. Po roce 1917 se stal vůdcem Nezávislé sociálně demokratické strany Německa a otevřeně vystupoval proti sovětské moci a diktatuře proletariátu. Byl ně-

kolikrát členem buržoazní vlády Výmarské republiky. Po nástupu fašismu emigroval do Francie. — 44, 48, 90, 93, 420, 456

HILLQUIT Morris (1869—1933) — americký socialista, povoláním advokát. Zpočátku inklinoval k marxismu, později přešel k reformismu a oportunistu. V roce 1888 vstoupil do Socialistické dělnické strany. Po rozkolu v této straně byl jedním ze zakladatelů reformistické Socialistické strany USA (1901). Od roku 1904 byl členem mezinárodního socialistického byra; účastnil se kongresů II. internacionály. Říjnovou revoluci přijal nepřátelsky, bojoval proti komunistickému hnutí. — 401

HÖGLUND Karl Zeth Konstantin (1884—1956) — švédský sociální demokrat, vůdce levého křídla sociálně demokratického hnutí a socialistického hnutí mládeže. V letech 1908—1918 redigoval list Stormklockan. Za první světové války byl internacionalistou, na zimmerwaldské konferenci v roce 1915 se připojil k zimmerwaldské levici. V následujícím roce byl vězněn za protiválečnou propagandu. V letech 1917—1924 patřil k vůdcům Komunistické strany Švédska. Z komunistické strany byl vyloučen pro oportunismus a otevřený útok proti usnesením V. kongresu Kominterny. V roce 1926 se vrátil do sociálně demokratické strany. — 80

HORNER K. — viz Pannekoek Antonie

HYNDMAN Henry Mayers (1842—1921) — anglický socialista, spoluzakladatel Sociálně demokratické federace (1884) a Britské socialistické strany (1911). V letech 1900—1910 byl členem mezinárodního socialistického byra. Za první světové války se zpočátku přikláněl k antimilitaristickým názorům, ale brzy přešel na pozice krajního sociálšovinismu. Za propagování imperialistické války byl v roce 1916 z Britské socialistické strany vyloučen. K Říjnové revoluci se stavěl nepřátelsky, vyzýval k intervenci proti Sovětskému Rusku. — 119

CHALATOV A. B. (1896—1938) — člen SDDSR(b) od roku 1917. Říjnové revoluce se aktivně zúčastnil v Moskvě — pracoval jako zástupce mimořádného komisaře pro zásobování a dopravu Moskvy. V moskevských zásobovacích orgánech zastával různé funkce i v letech 1918—1923. V letech 1921—1931 byl předsedou komise pro zlepšení životních podmínek vědeckých pracovníků při radě lidových komisařů SSSR. Od roku 1932 byl členem kolegia lidového komisariátu školství a osvěty. Dále vykonával funkci předsedy Vše-svazové společnosti vynálezců. — 423

CHURCHILL Winston sir (1874—1965) — britský státník; původně liberál, od roku 1924 člen konzervativní strany. Od roku 1906 byl státním tajemníkem v ministerstvu kolonií, v letech 1908—1910 ministrem obchodu, 1910—1911 ministrem vnitra, 1918—1921 ministrem vojenství a letectví. Patřil k organizátorům protisovětské intervence. V letech 1924—1929 byl ministrem financí. V letech 1940—1945 byl ministerským předsedou koaliční vlády konzervativců, labouristů a liberálů. Patřil k vedoucím činitelům protifašistické koalice za druhé světové války; oddaloval otevření druhé fronty. Po porážce ve volbách v roce 1945 jeho vláda odstoupila. V roce 1946 při projevu ve Fultonu (USA) užil poprvé slov o »železně oponě« a nutnosti bloků proti SSSR a lidově demokratickým zemím (začátek studené války). V letech 1951—1955 byl opět ministerským předsedou; prováděl politiku orientovanou na německý militarismus a na vytvoření vojenskopolitických bloků proti SSSR a lidově demokratickým zemím. V roce 1955 odstoupil. — 100—102, 105, 111—112, 380

INKPIN Albert — tajemník Britské socialistické strany; po vzniku Komunistické strany Velké Británie patřil k jejím vedoucím představitelům. — 99

IVANYČOV I. I. (nar. 1895) — člen KSR(b) od roku 1918. Pracoval v orgánech Celoruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi a po její reorganizaci v Jednotné státní politické správě. V letech 1919—1920 byl členem osobní stráže V. I. Lenina. — 184

JOUHAUX Léon (1879—1954) — reformistický činitel francouzského a mezinárodního odborového hnutí; jeden z pravicových vůdců Amsterdamské internacionály. Za první světové války byl šovinista. — 67, 69—70, 132

JUDENIČ N. N. (1862—1933) — generál carské armády. V letech 1905—1906 vedl trestní výpravu do Arménie. V roce 1917 velel Kavkazskému frontu. Byl jedním z hlavních organizátorů kontrarevoluce v období občanské války v letech 1918—1920; v roce 1919 velel bělogvardějské severozápadní armádě, jež se v říjnu až listopadu pokusila probít k Petrohradu, byla však odražena Rudou armádou. Od roku 1920 žil v emigraci. — 62, 145, 166, 177, 180, 309, 352, 356, 358, 360—363, 379, 432

KALININ M. I. (1875—1946) — významný činitel komunistické strany a sovětského státu, člen SDDSR od roku 1898. Pracoval v prvních

ilegálních marxistických dělnických kroužcích a v petrohradském Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Aktivně se účastnil první revoluce v Rusku. Stranicky pracoval v Petrohradě, v Tiflisu [Tbilisi], Revelu [Tallin], Moskvě a v dalších městech. V roce 1912 byl na VI. (pražské) konferenci zvolen kandidátem ÚV a poté kooptován do ruského byra ÚV SDDSR. Patřil k zakladatelům listu Pravda. Za únorové revoluce 1917 řídil četné bojové akce petrohradských dělníků a vojáků; byl členem výkonné komise petrohradského výboru strany. V říjnu 1917 se aktivně účastnil ozbrojeného povstání v Petrohradě. Po Říjnové revoluci vykonával v Petrohradě funkci starosty a potom komisaře pro městské hospodářství. V roce 1919 se stal předsedou Celoruského ústředního výkonného výboru, v roce 1922 předsedou Ústředního výkonného výboru SSSR a v roce 1938 předsedou prezidia Nejvyššího sovětu SSSR. Od roku 1919 byl členem ÚV, od roku 1926 členem politického byra ÚV VKS(b). V roce 1944 mu byl udělen titul Hrdina socialistické práce. Je autorem četných prací o otázkách socialistické výstavby a komunistické výchovy. — 321

KAMENEV L. B. (vl. jm. Rozenfeld L. B.) (1883—1936) — člen SDDSR od roku 1901. Po II. sjezdu strany se přiklonil k bolševikům. V letech reakce se stavěl smířlivecky k likvidátorům, otzovistům a trockistům. V roce 1915 byl vězněn a před carským soudem se zřekl bolševického hesla porážky carské vlády v imperialistické válce. Po únorové revoluci 1917 vystupoval proti orientaci strany na socialistickou revoluci. V říjnu 1917 uveřejnil spolu se Zinovjevem v polo-menševickém listu Novaja žizň prohlášení, že nesouhlasí s usneseními ÚV o ozbrojeném povstání, čímž vyzradil prozatímní vládě plány strany.

Po Říjnové revoluci zastával řadu významných funkcí. Několikrát vystoupil proti leninské politice strany; v listopadu 1917 souhlasil s vytvořením koaliční vlády za účasti menševiků a eserů, v roce 1925 patřil k organizátorům tzv. nové opozice, v roce 1926 k vůdcům protistranického trockisticko-zinovjevovského bloku. V roce 1927 byl na XV. sjezdu VKS(b) vyloučen ze strany jako aktivní člen trockistické opozice. V roce 1928 přiznal své chyby a byl do strany znovu přijat, avšak v protistranické činnosti neustal; v roce 1932 byl znovu vyloučen, v roce 1933 znovu přijat a roku 1934 potřetí vyloučen. — 354, 359, 381, 385, 449

KAPP Wolfgang (1858—1922) — představitel německých junkerských a imperialistických vojenských kruhů. V roce 1917 patřil k zakladatelům reakční Německé vlastenecké strany. V březnu 1920 stál v če-

le kontrarevolučního vojensko-monarchistického puče. Po jeho nezdaru uprchl do Švédska. V roce 1922 se do Německa vrátil.
— 110, 127—128

KAUTSKY Karl (1854—1938) — jeden z vůdců německé sociální demokracie a II. internacionály; zpočátku marxista, později renegát marxismu a ideolog centrismu. Redigoval teoretický orgán německé sociální demokracie Die Neue Zeit. Do socialistického hnutí se zapojil v roce 1874. V roce 1881 se seznámil s Marxem a Engelsem a pod jejich vlivem se přiklonil k marxismu. Již v tomto období měl však sklony k oportunistu a Marx s Engelsem ho za to nejednou kritizovali. V 80. a 90. letech napsal řadu prací z marxistické teorie, které i přes své chyby přispěly k propagaci marxismu: Karl Marx's Ökonomische Lehren [Ekonomické učení Karla Marxe] (1887; česky 1958), Die Agrarfrage [Agrární otázka] (1899; česky 1959) aj. Později zcela přešel na pozice oportunistu. Před první světovou válkou se stal centristou, za války zjevným odpůrcem revolučního marxismu; svůj sociálšovinismus zastíral frázemi o internacionalismu. Propagoval teorii ultraimperialismu. Po Říjnové revoluci se postavil proti sovětské moci a napadal diktaturu proletariátu.
— 36—37, 44, 48, 87, 90, 93, 119, 127—129, 217, 230, 284—289, 456, 500

KERENSKIJ A. F. (1881—1970) — eser, poslanec IV. státní dумы. V době byl po určitou dobu předsedou Trudovické skupiny. Za první světové války zaujímal obranářské stanovisko. Po únorové revoluci 1917 byl ministrem spravedlnosti, ministrem vojenství a vojenského námořnictva a poté předsedou prozatímní vlády a vrchním velitelem armády. Po Říjnové revoluci aktivně bojoval proti sovětské moci. V roce 1918 emigroval. — 53, 61, 89, 100, 117—118, 160, 169, 264—265, 267, 291, 359, 381, 433, 486

KEYNES John Meynard (1883—1946) — britský buržoazní ekonom, zastánce státně monopolního kapitalismu. Od roku 1915 pracoval na britském ministerstvu financí. V roce 1919 se účastnil pařížské mírové konference. V červnu 1919 odešel do výslužby a ostře kritizoval ekonomickou neudržitelnost versailleského systému. Od roku 1921 byl předsedou velké pojišťovací společnosti. Pod vlivem jeho názorů vznikl v buržoazní politické ekonomii ve 30. letech směr zvaný keynesismus. Podle něho je buržoazní stát schopen »regulovat« kapitalistický systém a v jeho rámci »zajistit« plánované hospodářství bez krizí a nezaměstnanosti. — 256—257, 259—261, 485—486

KIZEVETTER A. A. (1866—1933) — ruský liberálně buržoazní historik a publicista. V letech 1900—1911 působil jako soukromý docent na moskevské univerzitě. Byl členem Svazu osvobození od jeho vzniku a jedním z vůdců Konstitučně demokratické strany. Aktivně se zúčastnil předvolební kampaně kadetů do I. a II. státní dumy, byl poslancem II. státní dumy za Moskvu. Přispíval do listu Russkije vědomosti. Stal se členem redakční rady časopisu Russkaja mysl a byl jedním z jeho redaktorů. Ve svých publicistických pracích nesprávně vysvětloval význam ruské revoluce 1905—1907. Lenin kritizoval v řadě svých prací Kizevetterovy názory a řadil ho mezi konstitučně demokratické profesory spekulující s vědou ve prospěch reakce. Po Říjnové revoluci Kizevetter aktivně bojoval proti sovětské vládě. Za tuto činnost byl v roce 1922 ze Sovětského Ruska vypovězen. V zahraničí aktivně vystupoval v emigrantském tisku. — 409—413

KOLČAK A. V. (1873—1920) — admirál carského vojenského loďstva, monarchista, v letech 1918—1919 jeden z hlavních vůdců ruské kontrarevoluce, chráněnc Dohody. Po Říjnové revoluci, za podpory amerických, anglických a francouzských imperialistů, se prohlásil za nejvyššího vládcu Ruska a postavil se do čela vojenské buržoazně statkářské diktatury na Urale, na Sibiři a na Dálném východě. Vítězství Rudé armády a růst revolučního a partyzánského hnutí vedly k jeho pádu. Kolčak byl zajat a 7. února 1920 na základě usnesení irkutského vojenského revolučního výboru zastřelen. — 53, 77, 145—146, 152, 160, 166, 173—174, 177, 180, 309—310, 318, 320, 323, 346, 354—356, 358, 360—363, 371, 377, 379, 391, 432

KON F. (1864—1941) — účastník polského dělnického revolučního hnutí od roku 1882. V roce 1904 se stal členem Polské socialistické strany, v roce 1906 členem ÚV PSS-levice. Od roku 1907 žil v emigraci. Po únorové revoluci 1917 přijel do Ruska a v roce 1918 vstoupil do bolševické strany. Stranicky pracoval na Ukrajině a v Moskvě. V letech 1922—1923 byl tajemníkem exekutivy Komunistické internacionály, v letech 1924—1935 členem mezinárodní kontrolní komise exekutivy Komunistické internacionály. V letech 1925—1928 redigoval list Krasnaja zvezda a poté list Rabočaja gazeta. V následujících letech pracoval v lidovém komisariátu školství a osvěty, byl předsedou Všesvazového výboru pro rozhlas a redaktorem časopisu Naša strana. Napsal řadu statí, brožur a knih o revolučním hnutí. — 142

KORNILOV L. G. (1870—1918) — generál carské armády, monarchista. V červenci a srpnu 1917 byl vrchním velitelem ruské armády. V srpnu stál v čele kontrarevoluční vzpoury. Po jejím potlačení byl zatčen a uvězněn, ale uprchl na Don a stal se jedním z organizátorů a později velitelem bělogvardějské »dobrovolnické armády«. Padl za bojů u Jekatěrinodaru [Krasnodar]. — 110

KRASIN L. B. (1870—1926) — profesionální revolucionář, bolševik, význačný sovětský státník a diplomat. V roce 1890 byl členem Brusněvova sociálně demokratického kroužku v Petrohradě. Byl několikrát zatčen a roku 1895 vypovězen do vyhnanství. Po návratu z vyhnanství (1897) studoval do roku 1900 v charkovském technologickém institutu. V letech 1900—1904 pracoval jako inženýr v Baku a společně s V. Z. Kecchovelim zřídil ilegální tiskárnu Jiskry. Po II. sjezdu SDDSR se přiklonil k bolševikům, byl kooptován do ústředního výboru strany. Zaujal smířlivecký postoj k menševikům, brzy se však s nimi rozešel. Zúčastnil se III. sjezdu SDDSR a byl zvolen členem ÚV. V roce 1905 se podílel na založení prvního ilegálního bolševického listu Novaja žizň; jako představitel ústředního výboru se stal členem petrohradského sovětu dělnických zástupců. Na IV. sjezdu byl znovu zvolen členem ÚV, na V. sjezdu kandidátem ÚV SDDSR. V roce 1908 emigroval. V letech reakce a nového revolučního rozmachu dočasně patřil k otzovistické skupině Vperjod, později politické činnosti zanechal a pracoval jako inženýr v zahraničí i v Rusku. Po Říjnové revoluci pracoval v zásobování Rudé armády, byl členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady, lidovým komisařem obchodu a průmyslu a lidovým komisařem dopravy. Od roku 1919 byl v diplomatických službách. Od roku 1920 byl lidovým komisařem zahraničního obchodu. V letech 1921—1923 byl zplnomocněným zástupcem SSSR v Anglii, od roku 1924 byl pověřen stejnou funkcí ve Francii a od roku 1925 opět v Anglii. Na XIII. a XV. sjezdu VKS(b) byl zvolen členem jejího ÚV. — 157, 256

KRUPP VON BOHLEN UND HALBACH Gustav (1870—1950) — německý průmyslový magnát. V letech 1906—1943 stál v čele obrovského vojenského a hutního koncernu, který měl podstatný podíl na vyzbrojování německých imperialistů, a tím i na přípravě první světové války. Po jejím skončení se Kruppův koncern aktivně podílel na obnově vojensko-průmyslového potenciálu Německa a na přípravě nové války. Krupp spolupracoval s fašistickými pohlaváry a financoval jejich nástup k moci. Byl jedním z hlavních představitelů válečného průmyslu fašistického Německa. — 287

KUN Béla (1886—1939) — významný činitel maďarského a mezinárodního dělnického hnutí, jeden ze zakladatelů a vůdců Komunistické strany Maďarska. Za první světové války byl zajat na ruské frontě, žil v Tomsku, kde vedl revoluční propagandu mezi zajatci. V roce 1916 navázal spojení s místní organizací SDDSR(b) a vstoupil do bolševické strany. Po únorové revoluci 1917 se stal členem tomského guberniálního výboru SDDSR(b). Roku 1918 byl předsedou federace zahraničních skupin KSR(b). Na podzim 1918 se vrátil do Maďarska. V únoru 1919 byl uvězněn, v březnu osvobozen. Po založení Maďarské republiky rad se Kun stal faktickým vůdcem maďarské vlády, kde oficiálně vykonával funkci lidového komisaře zahraničí a byl členem kolegia lidového komisariátu vojenství. Po porážce republiky rad emigroval do Rakouska a později do Sovětského Ruska. V roce 1920 se stal členem vojenské revoluční rady Jižního frontu a později představitelem revolučního výboru na Krymu. Od roku 1921 stranicky pracoval na Uralu, byl členem předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru a zmocněncem ÚV KSR(b) v ústředním výboru Komsomolu. V letech 1921—1936 byl členem exekutivy Komunistické internacionály. — 168—170, 453

KUSKOVÁ J. D. (1869—1958) — představitelka ruského buržoazního hnutí, publicistka. V polovině 90. let se v zahraničí sblížila se skupinou Osvobození práce, ale brzy pod vlivem bernsteinismu začala revidovat marxismus. Její dokument Credo výstižně vyjadřoval oportunistickou podstatu ekonomismu a vyvolal ostrý protest skupiny ruských marxistů vedených V. I. Leninem. Před revolucí 1905—1907 se stala členkou liberálního Svazu osvobození. V roce 1906 vydávala s S. N. Prokopovičem polokadetský časopis Bez zablavija a aktivně spolupracovala s listem levicových kadetů Tovaríšč. Po Říjnové revoluci vystupovala proti sovětské moci. V roce 1922 byla ze země vypovězena. V zahraničí patřila k neaktivnějším bělogvardějským emigrantům. — 415

KUTUZOV I. I. (1895—1937) — člen SDDSR(b) od roku 1917. Po únorové revoluci 1917 se stal členem moskevského sovětu a předsedou moskevského Svazu textilních dělníků; od roku 1918 vykonával funkci předsedy ústředního výboru Svazu textilních dělníků. V roce 1920 se stal členem předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru a později předsednictva Ústředního výkonného výboru SSSR. V letech 1920—1921 se připojil k protistranické skupině »dělnická opozice«. V následujících letech byl členem předsednic-

tva Celoruské ústřední rady odborů a pracoval jako předseda komise pro státní úvěr a spoření při CÚVV. — 321

LANSBURY Georg (1859—1940) — jeden z vůdců britské Labouristické strany. V roce 1892 vstoupil do Sociálně demokratické federace, v roce 1906 se přiklonil k labouristům. V letech 1910—1912 a 1922—1940 byl poslancem parlamentu. V letech 1912—1922 vydával a redigoval deník The Daily Herald. V období 1929—1931 byl ministrem veřejných prací, v letech 1931—1935 předsedou Labouristické strany. — 51, 83

LAPIŃSKI P. (Levinson J.) (1879—1937) — polský komunista, ekonom a publicista. Na počátku své politické činnosti se připojil k Polské socialistické straně. V letech 1906—1918 patřil k vůdcům PSS-levice. Zúčastnil se zimmerwaldské a kientalské konference. V dalších letech pracoval v Komunistické straně Polska. Ve 20. letech pracoval v lidovém komisariátu zahraničních věcí SSSR, byl v diplomatických službách. Ve 30. letech se věnoval vědecké a publicistické práci. Napsal několik prací o světové ekonomice a politice a aktivně přispíval do sovětského, polského a německého komunistického tisku. — 238, 258, 485

LARIN J. (vl. jm. Lurje M. A.) (1882—1932) — sociální demokrat, menševik. V letech reakce a nového revolučního rozmachu patřil k likvidátorům. Za první světové války se hlásil k centristům. Po únorové revoluci 1917 stál v čele skupiny menševiků-internacionalistů, kteří vydávali časopis Internacional. V srpnu 1917 byl přijat do SDDSR(b). Po Říjnové revoluci byl pro vytvoření koaliční vlády s menševiky a esery. Pracoval v sovětských orgánech a v hospodářských organizacích. — 425

LAUFENBERG Heinrich [Erler Karl] (1872—1932) — německý levicový sociální demokrat, publicista. Byl redaktorem sociálně demokratického listu Düsseldorfer Volkszeitung (1904—1907). Za první světové války byl internacionalista. Po únorové revoluci 1918 vstoupil do Komunistické strany Německa, kde se brzy postavil do čela »levé« opozice, hlásající anarchosyndikalistické názory a maloburžoazní nacionalistický program tzv. nacionálního bolševismu. Poté, co byla v říjnu 1919 »levá« opozice z KSN vyloučena, byl jedním ze zakladatelů Komunistické dělnické strany (KAP). Koncem roku 1920 byl i z této strany vyloučen. V následujících letech z dělnického hnutí odešel, spolupracoval s anarchistickými časopisy, kde se zabýval otázkami kultury. — 58, 91

LAW Andrew Bonar (1858—1923) — anglický reakční politik, jeden z vůdců konzervativců. Bojoval proti návrhu zákona o autonomii Irska. V letech 1915—1916 byl ministrem kolonií a v letech 1916—1918 ministrem financí. Od roku 1919 zastával úřad strážce pečeti. Účastnil se pařížské mírové konference a byl členem Nejvyšší rady Dohody. V letech 1922—1923 vykonával úřad ministerského předsedy. Patřil k iniciátorům antisovětské politiky britských imperialistických kruhů. — 159

LEDEBOUR Georg (1850—1947) — německý sociální demokrat. V letech 1900—1918 byl poslancem Říšského sněmu za německou sociální demokracii. Za první světové války vystupoval za obnovení mezinárodních styků. Zúčastnil se zimmerwaldské konference, byl jedním z politických vůdců zimmerwaldské pravice. Po rozkolu v německé sociální demokracii vstoupil v roce 1916 do Sociálně demokratického pracovního souručenství, které se v roce 1917 stalo jádrem nově vzniklé centristické Nezávislé sociálně demokratické strany Německa. V letech 1920—1924 stál v čele malé skupiny nezávislých v Říšském sněmu. V roce 1931 se přiklonil k Socialistické dělnické straně. Po Hitlerově příchodu k moci emigroval do Švýcarska. — 48, 90, 287

LEGIEN Karl (1861—1920) — německý pravicový sociální demokrat, jeden z vůdců německých odborů, revizionista. Od roku 1890 zastával funkci předsedy Generální komise německých odborů. Od roku 1903 byl tajemníkem a od roku 1913 předsedou Mezinárodního odborového sekretariátu. V letech 1893—1920 (s přestávkami) byl poslancem Říšského sněmu za sociální demokracii, v letech 1919—1920 poslancem Národního shromáždění Výmarské republiky. Za první světové války patřil k zjevným sociálšovinistům. Aktivně podporoval politiku buržoazie, bojoval proti revolučnímu hnutí proletariátu. — 67, 69—70

LENIN V. I. (vl. jm. Uljanov) (V. I. Lenin, N.) (1870—1924) — viz Životopisná data. — 87, 136—137, 151, 161—163, 165—166, 185—186, 190—191, 197, 307, 312, 327—328, 331, 366, 397, 403, 443, 463, 468, 488, 497, 500—501

LEVI Paul (1883—1930) — německý sociální demokrat, povoláním advokát. V roce 1915 se účastnil zimmerwaldské konference, byl členem švýcarské skupiny zimmerwaldské levice a Spartakova svazu. Na ustavujícím sjezdu Komunistické strany Německa byl zvolen do jejího ÚV. Jako delegát se účastnil II. kongresu Komunistické inter-

nacionály. V roce 1920 byl zvolen za KSN do Říšského sněmu. Ve straně zaujímal krajně pravicové stanovisko. V únoru 1921 z ÚV KSN odešel a v dubnu byl za protistraničnou činnost vyloučen ze strany. Později se vrátil do sociálně demokratické strany. — 239, 255, 258, 485, 490—491

LIEBKNECHT Karl (1871—1919) — význačný činitel německého a mezinárodního dělnického hnutí; syn Wilhelma Liebknechta, povoláním advokát. Do socialistického hnutí se zapojil už jako student, aktivně bojoval proti oportunistu a militarismu. V roce 1912 byl zvolen poslancem Říšského sněmu. Na začátku první světové války rozhodně vystoupil proti podpoře »vlastní« vlády v loupeživé válce a jediný v celém Říšském sněmu hlasoval proti válečným úvěrům (2. prosince 1914). Byl jedním ze zakladatelů a vůdců Spartakova svazu. V roce 1916 byl za antimilitaristickou propagandu odsouzen k nuceným pracím. Za listopadové revoluce 1918 v Německu stál spolu s R. Luxemburgovou v čele avantgardy německých dělníků, redigoval list Die Rote Fahne, byl jedním ze zakladatelů Komunistické strany Německa a jedním z vůdců povstání berlínských dělníků v lednu 1919. Po potlačení povstání byl bestiálně zavražděn bandami Noskeho. — 72, 80, 193, 287

LITVINOV M. M. (1876—1951) — sociální demokrat, bolševik, významný sovětský diplomat. V revolučním hnutí začal pracovat v roce 1898 jako propagandista v dělnických kroužcích v Klincích (Černigovská gubernie). V roce 1900 působil v kyjevském výboru, roku 1901 byl zatčen; ve vězení se přiklonil k jiskrovcům. V srpnu 1902 z vězení uprchl se skupinou jedenácti jiskrovců a emigroval. Aktivně pomáhal rozšiřovat list Jiskra. Zúčastnil se II. sjezdu Zahraniční ligy ruské revoluční sociální demokracie. Říšská organizace jej delegovala na III. sjezd SDDSR. V roce 1905 se podílel na vydávání prvního legálního bolševického listu Novaja žizň. V roce 1907 byl členem a tajemníkem ruské delegace na mezinárodním socialistickém kongresu ve Stuttgartu. V roce 1912 se zúčastnil bernské konference zahraničních sociálně demokratických skupin. Zastupoval ÚV SDDSR v mezinárodním socialistickém byru a byl členem bolševické sekce v Londýně. V únoru 1915 promluvil z Leninova pověření na konferenci socialistů Dohody v Londýně a požadoval, aby socialisté vystoupili z buržoazních vlád a distancovali se od imperialistů. V roce 1918 byl jmenován členem kolegia lidového komisařiátu zahraničních věcí. Byl členem sovětské delegace na konferenci v Janově a předsedou sovětské delegace na konferenci v Haagu. Od roku 1921 byl náměstkem lidového komisaře zahraničních věcí.

V letech 1930—1939 pracoval ve funkci lidového komisaře zahraničních věcí, v letech 1941—1943 znovu jako náměstek lidového komisaře zahraničních věcí a jako velvyslanec SSSR v USA. Po návratu z USA byl až do roku 1946 náměstkem lidového komisaře zahraničních věcí. Na XVII. sjezdu strany byl zvolen členem ÚV VKS(b). Byl rovněž členem ÚVV SSSR a později poslancem Nejvyššího sovětu SSSR prvního a druhého volebního období. — 157

L. L. — viz Hermann Ladislaus

LLOYD GEORGE David (1863—1945) — britský státník a diplomat, vůdce liberální strany. Od roku 1890 byl členem parlamentu, v letech 1905—1908 ministrem obchodu a v letech 1908—1915 ministrem financí. Značně ovlivnil politickou linii britské vlády při přípravě první světové války. Vystupoval proti revolučnímu hnutí proletariátu, všemi prostředky se snažil znemožnit nebo alespoň oddálit vytvoření revoluční dělnické strany v Británii. V letech 1916—1922 se snažil jako ministerský předseda posílit pozice britského imperialismu na Blízkém a Středním východě a na Balkáně a tvrdě potlačoval národně osvobozené hnutí v koloniálních a závislých zemích. Po Říjnové revoluci byl jedním z inspirátorů a organizátorů vojenské intervence a blokády sovětského státu. Po řadě politických neúspěchů podal v roce 1922 demisi. — 97—105, 111—112, 256, 259, 262

LONGUET Jean Laurent Frederick (1876—1938) — vnuk Karla Marxe, syn Jenny Marxové a Charlese Longueta, publicista — aktivně spolupracoval s francouzským a mezinárodním socialistickým tiskem. Za první světové války stál v čele centristické pacifistické menšiny ve Francouzské socialistické straně. V roce 1914 a 1924 byl zvolen do francouzské poslanecké sněmovny. Byl jedním ze zakladatelů a redaktorů orgánu francouzských centristů, listu *Le Populaire*. Stavěl se proti vstupu do Francouzské socialistické strany do Komunistické internacionály. Od roku 1921 byl členem exekutivy Dvaapůlté internacionály, od roku 1923 byl jedním z vůdců takzvané Socialistické dělnické internacionály. V 30. letech vystupoval za akční jednotu socialistů a komunistů v boji proti fašismu, byl členem mezinárodních organizací pro boj proti fašismu. — 44, 51, 420, 443, 456

LORiot Ferdinand (1870—1930) — francouzský socialista. Za první světové války se projevoval jako internacionalista, na kientalské konferenci se připojil k zimmerwaldské levici. V letech 1920—1927

byl členem Komunistické strany Francie (od roku 1943 Francouzská komunistická strana). Jako delegát se účastnil III. kongresu Komunistické internacionály. V roce 1925 vystoupil na IV. sjezdu KSF proti usnesením V. kongresu Kominterny. V roce 1927 byl jako pravicový oportunist z komunistické strany vyloučen. — 160

Lozovskij (vl. jm. Dridzo) S. A. (1878—1952) — člen SDDSR od roku 1901. Zúčastnil se první ruské revoluce. Byl několikrát vězněn a poslán do vyhnanství. V letech 1909—1917 žil v emigraci, patřil ke skupině bolševiků-smířlivců. V červnu 1917 se vrátil do Ruska; na III. celoruské odborové konferenci (v červenci 1917) byl zvolen tajemníkem Celoruské ústřední rady odborů. V prosinci 1917 byl za vystupování proti politice strany ze SDDSR(b) vyloučen. Později stál v čele skupiny sociálních demokratů-internacionalistů a spolu s ní byl v prosinci 1919 znovu přijat do KSR(b). V roce 1920 byl zvolen předsedou moskevské guberniální rady odborů. V letech 1921—1937 vykonával funkci generálního tajemníka Rudé odborové internacionály. Později pracoval jako ředitel nakladatelství Goslitizdat. V letech 1939—1946 byl náměstkem lidového komisaře (později ministra) zahraničních věcí SSSR. Od XV. sjezdu strany byl kandidátem ÚV VKS(b), na XVIII. sjezdu byl zvolen členem ÚV VKS(b). — 483

LUKÁCS György (G. L.) (1885—1971) — maďarský filozof a literární kritik. Ve svých raných dílech se přikláněl k idealismu. Pod vlivem Říjnové revoluce však postupně přecházel k materialismu a komunismu. V roce 1918 vstoupil do Komunistické strany Maďarska. V období Maďarské republiky rad vykonával funkci lidového komisaře kultury a posléze politického komisaře 5. rudé divize. Počínaje rokem 1919 byl rovněž několikrát zvolen do ústředního výboru komunistické strany. Po pádu republiky rad emigroval do Rakouska a později do Německa. Na počátku 20. let se dopouštěl levičáckých sektářských chyb. Od roku 1933 pracoval jako vědecký pracovník v SSSR. Po návratu do vlasti v roce 1945 se stal členem Maďarské akademie věd a profesorem univerzity v Budapešti.

Je autorem řady prací z filozofie, estetiky, historie a teorie literatury. I v nich se však dopustil řady revizionistických chyb. Revizionistické stanovisko zaujal též v době kontrarevolučního puče v Maďarsku v roce 1956. V posledních letech života se zaměřil na oblast estetiky. — 168

LUNAČARSKIJ A. V. (1875—1933) — významný sovětský státník a veřejný činitel. V revolučním hnutí pracoval od začátku 90. let. Působil

v redakcích bolševických listů Vperjod, Proletarij a později Novaja žižň. V letech reakce se od marxismu odklonil, vstoupil do protistranické skupiny Vperjod a požadoval spojení marxismu s náboženstvím. Za první světové války stál na pozicích internacionalismu. Začátkem roku 1917 vstoupil do skupiny mezirajonovců a byl s ní na VI. sjezdu SDDSR(b) přijat do strany. Po Říjnové revoluci zastával až do roku 1929 funkci lidového komisaře školství a osvěty a od roku 1929 byl předsedou vědeckého výboru při Ústředním výkonném výboru SSSR. V roce 1930 se stal akademikem. V srpnu 1933 byl jmenován chargé d'affaires ve Španělsku. Napsal mnoho prací o umění a literatuře. — 179, 367—368

LUTOVINOV J. Ch. (1887—1924) — člen SDDSR od roku 1904. Stranicky pracoval v různých městech Ruska. Carská vláda ho mnohokrát pronásledovala. Po Říjnové revoluci bojoval v občanské válce na Donu a na Ukrajině a byl členem ilegálního ÚV KSR(b). Později pracoval v odborových a státních orgánech. Od roku 1920 byl členem ústředního výboru Svazu kovodělníků, tajemníkem a členem předsednictva CÚVV a členem předsednictva Celoruské ústřední rady odborů. V diskusi o odborech (1920—1921) patřil k aktivním účastníkům protistranické skupiny »dělnická opozice«. — 320

LÜTTWITZ Walter von (1859—1942) — generál, příslušník německých imperialistických vojenských kruhů. Za první světové války byl náčelníkem štábu a velitelem několika německých armád a sborů. Od prosince 1918 byl vrchním velitelem vojsk v Braniborsku, kde krutě potlačoval revoluční hnutí berlínského proletariátu. V létě 1919 se stal velitelem všech německých vojsk. V březnu 1920 patřil k vůdcům Kappova puče, kontrarevoluční promonarchistické vzpoury německých militaristů. Po potlačení puče uprchl do ciziny, v roce 1925 byl amnestován. — 127—128

LUXEMBURGOVÁ Rosa (1871—1919) — významná pracovnice mezinárodního dělnického hnutí, představitelka levého křídla II. internacionály. V revolučním hnutí začala pracovat v druhé polovině 80. let. Patřila k zakladatelům polské sociální demokracie. Od roku 1897 se aktivně účastnila německého sociálně demokratického hnutí, vystupovala proti bernsteinismu a millerandismu. Účastnila se první ruské revoluce (ve Varšavě). Jako delegátka V. (londýnského) sjezdu SDDSR v roce 1907 podporovala bolševiky. Od počátku první světové války zastávala internacionalismus. V Německu patřila k zakladatelům skupiny Internacionála (později zvané Spartakus a pak Spartakův svaz). Po listopadové revoluci 1918 sehrála vý-

znamnou úlohu na ustavujícím sjezdu Komunistické strany Německa. V lednu 1919 byla na příkaz Scheidemannovy vlády zatčena a zavražděna. Lenin si Luxemburgové velice vážil; kritikou jejich mylných názorů jí pomáhal zaujímat správná stanoviska. — 72, 193, 287, 401

Lvov G. J. (1861—1925) — kníže, velkostatkář, kadet. Za první světové války řídil Celoruský svaz zemstev, později byl jedním z předsedů spojeného Svazu zemstev a měst — v obou případech organizací imperialistické buržoazie a statkářů. Po únorové revoluci 1917 zastával od března do července funkci ministerského předsedy a ministra vnitra v prozatímní vládě; patřil k iniciátorům krvavého zúčtování s petrohradskými dělníky a vojáky v červencových dnech roku 1917. Po Říjnové revoluci emigroval; pomáhal organizovat vojenskou intervenci proti Sovětskému Rusku. — 169

Lysis (vl. jm. Letailleur, Eugène) — francouzský buržoazní ekonom, autor mnoha prací o finančních a politických otázkách. — 252

MACDONALD James Ramsay (1866—1937) — britský politik, spoluzakladatel a vůdce Nezávislé labouristické strany a Labouristické strany. Uskutečňoval krajně oportunistickou politiku. Hlásal teorii třídní spolupráce a postupného přerůstání kapitalismu do socialismu. Na začátku první světové války zaujal pacifistické stanovisko, později otevřeně podporoval imperialistickou buržoazii. V letech 1918—1920 se pokoušel zabránit boji anglických dělníků proti intervenci v Sovětském Rusku. V letech 1924, 1929—1931 zastával úřad ministerského předsedy. Jeho vláda uskutečňovala protidělnickou politiku a krutě potlačovala národně osvobozené hnutí v britských koloniích. V letech 1931—1935 stál v čele tzv. národní vlády, jejíž politiku určovali konzervativci. — 95, 97, 264, 266, 285, 297, 420, 486

MACHNO N. I. (1884—1934) — vůdce kontrarevolučních anarchicko-kulackých oddílů na Ukrajině, které v letech 1918—1921 bojovaly proti sovětské moci. On a jeho stoupenci se vydávali za zastánce rolníků, snažili se je získat a poštvat proti sovětské moci. Pod vlivem změn v politické a vojenské situaci Machno lavíroval: bojoval proti bělogvardějcům, jindy proti Rudé armádě. Jeho anarchisticko-kulacké bandy se soustřeďovaly na politický banditismus: napadaly sovětské organizace, pořádaly pogromy, olupovaly obyvatelstvo, vraždily pracovníky strany a sovětských orgánů. Tyto bandy byly s konečnou platností rozdrceny na jaře 1921. Machno uprchl za hranice. — 372, 432

MAJINOVSKIJ R. V. (1876—1918) — provokatér, agent moskevské tajné policie. V roce 1906 se ze zjištěných důvodů zapojil do dělnického hnutí. Od roku 1907 policii dobrovolně informoval; od roku 1910 už byl veden jako agent carské tajné policie. Roku 1912 byl na pražské konferenci SDDSR zvolen do ÚV a za pomoci tajné policie, která mu odstraňovala z cesty nepohodlné osoby, se stal poslancem IV. státní dумы za dělnickou kurii Moskevské gubernie. Když mu hrozilo prozrazení, vzdal se v roce 1914 poslaneckého mandátu a uprchl do zahraničí. Když se v roce 1918 vrátil do Sovětského Ruska, byl předán soudu a na základě rozsudku Nejvyššího tribunálu CÚVV zastřelen. — 60—61

MARCHLEWSKI Julian (vl. jm. Karski) (J. K.) (1866—1925) — významný činitel polského a mezinárodního dělnického hnutí. Jeden ze zakladatelů a vůdců Sociální demokracie Království polského a Litvy. Aktivně se účastnil revoluce 1905—1907. Na V. (londýnském) sjezdu SDDSR byl zvolen kandidátem ÚV SDDSR. Byl delegován na curyšský a stuttgartský kongres II. internacionály. Od roku 1909 pracoval převážně v německé sociální demokracii. Za první světové války bojoval společně s Karlem Liebknechtem a Rosou Luxemburgovou proti sociálšovinismu; podílel se na založení Spartakova svazu. Za revoluční činnost byl mnohokrát pronásledován. Na naléhání sovětské vlády byl v roce 1918 propuštěn z koncentračního tábora v Německu a odjel do Sovětského Ruska. Byl zvolen členem Celoruského ústředního výkonného výboru a zůstal jím až do konce života. V roce 1919 byl kooptován do ústředního výboru Komunistické strany Německa. Podílel se na založení Komunistické internacionály. V letech 1923—1925 byl předsedou organizace Mezinárodní rudá pomoc. Napsal řadu prací z ekonomie, z dějin Polska a mezinárodních vztahů. — 205

MARING Henrik (1883—1942) — holandský sociální demokrat. Od roku 1902 byl členem Sociálně demokratické strany Nizozemska. V letech 1913—1917 žil na Jávě, kde se připojil k levicovým sociálním demokratům. Poté se stal členem komunistických stran Jávy a Nizozemska. Byl delegátem II. kongresu Kominterny. V letech 1921—1923 byl v Číně představitelem exekutivy Kominterny pro země Dálného východu. V letech 1924—1927 byl členem vedení Komunistické strany Nizozemska, přikláněl se k opozici. V roce 1927 ze strany vystoupil a hlásal trockismus. V roce 1929 založil trockistickou »revoluční socialistickou stranu«. — 277

MARTOV L. (vl. jm. Cederbaum J. O.) (1873—1923) — jeden z čelných

- představitelů menševismu. V sociálně demokratickém hnutí pracoval od první poloviny 90. let. V roce 1895 se podílel na založení petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy a v roce 1900 na přípravě a vydávání Jiskry — byl jejím redaktorem. V letech reakce a nového revolučního rozmachu patřil k likvidátorům, redigoval list Golos social-demokrata a zúčastnil se protistranické srpnové konference (1912). Za první světové války byl centristou. Po únorové revoluci 1917 stál v čele skupiny menševiků-internacionalistů. Po Říjnové revoluci vystupoval proti sovětské moci. V roce 1920 emigroval do Německa a v Berlíně vydával kontrarevoluční menševický časopis Socialističeskij věstnik. — 87—89, 456, 458
- MARZIALI** — italský socialista. V letech 1920—1921 byl členem Italské socialistické strany a vystupoval proti reformistům. — 444
- MARX** Karel (1818—1883) — zakladatel vědeckého komunismu, geniální myslitel, vůdce a učitel mezinárodního proletariátu [viz Leninovu stať Karel Marx (Stručný životopis a výklad marxismu) — Sebrané spisy 26, Praha 1986, s. 67—115]. — 48, 57, 68, 82, 87, 119, 137, 169, 335—336, 403—404, 456, 458, 500
- MCLAINE** William (1891—1960) — britský socialista a odborový předák, povoláním publicista. V letech 1916—1946 vykonával řadu funkcí v Jednotném svazu strojírenských dělníků. Za první světové války vstoupil do Britské socialistické strany a v letech 1918—1919 byl členem jejího ÚV. V letech 1919—1929 vedl marxistickou propagandu mezi skotskými a anglickými dělníky. Za Britskou socialistickou stranu byl delegován na II. kongres Kominterny. Podporoval vstup komunistů do Labouristické strany, zároveň však podceňoval reakčnost jejího vedení a její politiky. Ve 20. letech se stal členem Komunistické strany Velké Británie, ale v roce 1929 z ní vystoupil. Od 30. let zaujímal antikomunistické pozice. V letech 1946—1956 pracoval v britských ministerstvech zdravotnictví a pojištění. Od roku 1957 byl jedním z ředitelů organizace Průmyslový výzkum a informace, podporované velkokapitálem a vyvíjející antikomunistickou činnost. — 272—275, 296, 299—300
- MEDVEDEV** I. P. (1885—1937) — člen SDDSR od roku 1900. Po Říjnové revoluci byl politickým pracovníkem v Rudé armádě. V letech 1920—1921 zastával funkci předsedy ústředního výboru Svazu kovodělníků. Později pracoval v Celoruském ústředním výkonném výboru a v ústředním výkonném výboru SSSR. Byl jedním z vůdců protistranické skupiny »dělnická opozice« a poté

aktivním přívržencem »nové opozice«. Za svou protistranickou činnost byl v roce 1924 z KSR(b) vyloučen. V roce 1926 prohlásil, že se svých protistranických názorů vzdává, a byl do strany znovu přijat. V roce 1933 byl ovšem během čistky ve straně znovu vyloučen. — 320

MEHRING Franz (1846—1919) — významný pracovník německého dělnického hnutí, jeden z vůdců a teoretiků levého křídla německé sociální demokracie, historik a literární vědec. Od konce 60. let byl znám jako radikální buržoazně demokratický publicista. V letech 1876—1882 hájil pozice buržoazního liberalismu, později se přiklonil více doleva, redigoval demokratický list Volkszeitung, hájil sociální demokracii proti Bismarckovi. V roce 1891 vstoupil do Sociálně demokratické strany Německa. Byl aktivním spolupracovníkem a jedním z redaktorů teoretického orgánu strany, časopisu Die Neue Zeit, později redigoval list Leipziger Volkszeitung. Aktivně vystupoval proti oportunistu a revizionismu ve II. internacionále, odsuzoval kautskismus, avšak bál se organizačního rozchodu s oportunisty. Byl důsledným internacionalistou, uvítal Říjnovou revoluci a správně pochopil význam brestlitevského míru. Od roku 1916 patřil k vůdcům Spartakova svazu a aktivně se podílel na založení Komunistické strany Německa.

Napsal řadu prací: v roce 1893 vyšla jeho práce Lessingslegende [Lessingovská legenda] (česky 1949 pod názvem Bedřich II. a jeho doba (Lessingovská legenda)), v roce 1897 čtyřsvazkové dílo Geschichte der deutschen Sozialdemokratie [Dějiny německé sociální demokracie]. Významně se podílel na vydání literární pozůstalosti Marxe, Engelse a Lassalla. V roce 1918 vyšla jeho kniha o životě a činnosti K. Marxe. — 403—404

MERRHEIM Alphonse (1881—1925) — francouzský odborový funkcionář, syndikalista; od roku 1905 patřil k předákům federace kovodělníků a Všeobecné konfederace práce ve Francii. Na začátku první světové války stál v čele levého křídla syndikalistického hnutí, které bojovalo proti sociálšovinismu a imperialistické válce. Zúčastnil se zimmerwaldské konference a připojil se k zimmerwaldské pravici. Merrheim se však nedokázal se sociálšovinisty zcela rozejít, a to ho koncem roku 1916 přivedlo na centristické a pacifistické pozice; počátkem roku 1918 se stal zjevným sociálšovinistou a reformistou. — 67, 132

MIKULÁŠ II. (ROMANOV) (1868—1918) — poslední ruský car (1894—1917). Z rozhodnutí uralského oblastního sovětu dělnic-

kých a vojenských zástupců v Jekatěrinburgu [Sverdlovsk] byl 17. července 1918 zastřelen. — 49, 138, 160, 342

MILJUKOV P. N. (1859—1943) — vůdce Konstitučně demokratické strany, významný ideolog ruské imperialistické buržoazie, historik a publicista. Od roku 1902 aktivně spolupracoval s časopisem buržoazních liberálů *Osvoboždění*, který vycházel v zahraničí. V říjnu 1905 se podílel na založení Konstitučně demokratické strany, později byl předsedou jejího ústředního výboru a redaktorem ústředního orgánu *Reč*. Byl poslancem III. a IV. státní dumy. Po únorové revoluci 1917 byl ministrem zahraničních věcí v první prozatímní vládě. V srpnu 1917 patřil k inspirátorům Kornilovova puče. Po Říjnové revoluci byl jedním z organizátorů cizí vojenské intervence proti Sovětskému Rusku a aktivním činitelem bělogvardějské emigrace. — 169

MILJUTIN V. P. (1884—1938) — do sociálně demokratického hnutí se zapojil roku 1903; zpočátku se hlásil k menševikům, od roku 1910 byl bolševik. Pracoval stranicky v Kursku, Moskvě, Orlu, Petrohradě a Tule, často byl pronásledován. Na VII. (dubnové) celoruské konferenci SDDSR(b) (1917) byl zvolen členem ÚV strany. Na II. celoruském sjezdu sovětů se stal členem rady lidových komisařů ve funkci lidového komisaře zemědělství. V listopadu 1917 vystupoval za vytvoření koaliční vlády za účasti menševiků a eserů. Prohlásil, že nesouhlasí s politikou strany a odešel z ÚV i z RLK. V letech 1918—1921 byl místopředsedou Nejvyšší národohospodářské rady, později zastával různé odpovědné funkce v sovětských a hospodářských orgánech. Byl kandidátem ÚV strany a členem ústřední kontrolní komise. — 449

MIN G. A. (1855—1906) — plukovník, velitel semjonovského gardového pluku. Byl jedním z těch, kdo řídili potlačení ozbrojeného povstání v Moskvě v prosinci 1905. Trestné výpravě, která měla zasáhnout na železniční trati Moskva—Kazaň, vydal rozkaz »jednat bez milosti«. Na jeho příkaz byla 30. prosince 1905 ostřelována z děl Prochorovova textilní továrna, kde se soustředily hlavní ozbrojené síly revoluce. Za krvavé potlačení povstání byl Mikulášem II. povýšen na generálmajora. Byl zabit eserem. — 414

MODIGLIANI Vittorio Emanuele (1872—1947) — jeden z nejstarších členů Italské socialistické strany, reformista, povoláním advokát. V letech 1913—1926 byl členem poslanecké sněmovny. Za první světové války zaujímal centristické stanovisko. Účastnil se zimmerwaldské a kientalské konference, vystupoval proti zimmerwaldské

levici. V roce 1926 emigroval do Francie, kde redigoval orgán italských reformistických emigrantů *Rinascita Socialista*. Po osvobození Itálie od německých fašistických vojsk se vrátil do vlasti. — 130, 243, 443

MONATTE Pierre (1881—1960) — francouzský odborový pracovník, povoláním publicista. V letech 1904—1914 byl jedním z vůdců francouzské Všeobecné konfederace práce (CGT). Za první světové války se hlásil k zimmerwaldské pravici. V letech 1918—1920 organizoval stávkové hnutí francouzského proletariátu. V letech 1921—1924 byl redaktorem orgánu Komunistické strany Francie (dnes Francouzská komunistická strana), listu *L'Humanité*. V letech 1923—1924 byl členem komunistické strany. V roce 1924 zorganizoval trockistickou skupinu, vystupoval proti linii strany, a proto byl vyloučen. Po rozkolu v CGT v roce 1921, kdy z konfederace odešlo revoluční křídlo, zůstal jejím členem a spolupracoval s jejími reformistickými vůdci. Od roku 1925 až do konce života vydával trockistický orgán *La Révolution prolétarienne*, v němž pomlouval Sovětský svaz a mezinárodní komunistické hnutí. — 160

MÜLBERGER Arthur (1847—1907) — německý maloburžoazní publicista, stoupenec Proudhonova učení, povoláním lékař. Jeho články o bytové otázce, otištěné roku 1872 v listu *Der Volksstaat*, přiměly Engelse k ostré kritice. Mühlberger přispíval do Höchbergerova oportunistického časopisu *Die Zukunft*. Napsal několik prací z dějin společenského myšlení ve Francii a Německu, kritizoval marxismus. — 417

MÜNZENBERG Wilhelm (1889—1940) — sociální demokrat, účastník dělnického hnutí ve Švýcarsku a v Německu, povoláním obuvnický dělník. V letech 1914—1917 vedl sociálně demokratickou organizaci švýcarské mládeže a redigoval její orgán *Freie Jugend*; v letech 1915—1919 byl tajemníkem Socialistické internacionály mládeže a redaktorem jejího orgánu *Jugend-Internationale*. Za první světové války byl internacionalista. Roku 1916 se stal členem vedení Švýcarské sociálně demokratické strany. Po návratu do Německa vstoupil do KSN a byl zvolen do jejího ÚV. V letech 1919—1921 pracoval jako tajemník Komunistické internacionály mládeže. Byl delegátem II., III., IV. a VI. kongresu Kominterny. Od roku 1924 byl poslancem Říšského sněmu. Po nástupu fašismu emigroval do Francie. V třicátých letech vystupoval proti taktice jednotné dělnické a lidové protifašistické fronty. Byl za to odvolán z ÚV KSN a v roce 1939 vyloučen ze strany. — 289

NAKAHIRA Rjó (nar. 1894) — pokrokový japonský novinář, zpravodaj listu Ósaka Asahi. V době protisovětské intervence a občanské války pracoval ve Vladivostoku a později v Moskvě. Zaslal do Japonska řadu zpráv, v nichž se o Sovětském Rusku vyjadřoval příznivě. 3. června 1920 mu poskytl interview Lenin. — 162

NATANSON M. A. (Bobrov) (1850—1919) — revoluční narodnik, později eser. V revolučním hnutí pracoval od roku 1869. Patřil k zakladatelům narodnické organizace Zemlja i volja, v roce 1893 se aktivně podílel na založení strany Narodnoje pravo. Na počátku století vstoupil do eserské strany a stal se členem jejího ústředního výboru. Za první světové války se přikláněl k centrismu. Po únorové revoluci 1917 patřil k zakladatelům strany levých eserů. Jejich spiknutí proti sovětské moci v roce 1918 odsoudil. — 88

NOBS Ernst (1886—1957) — jeden z vůdců Švýcarské sociálně demokratické strany. V roce 1915 se stal šéfredaktorem orgánu švýcarské sociální demokracie, listu Volksrecht. Za první světové války se zpočátku hlásil k internacionalistům. V roce 1917 zaujal centristické a pacifistické stanovisko. Ve 20. letech přešel k pravému křídlu švýcarské sociální demokracie, vystupoval proti komunistickému hnutí. V letech 1919—1943 byl členem Národní rady, 1943—1951 členem spolkové rady a v roce 1949 se stal švýcarským prezidentem. — 455—456, 459, 466

NOGIN V. P. (1878—1924) — významný sovětský stranický a státní činitel, profesionální revolucionář. Do SDDSR vstoupil v roce 1898, věnoval se stranické práci v Rusku i v zahraničí. Aktivně se účastnil revoluce 1905—1907, pracoval v petrohradském a bakuském výboru strany. Na V. sjezdu SDDSR byl zvolen členem jejího ÚV. Po únorové revoluci 1917 zastával funkci místopředsedy a později předsedy moskevského sovětu. Po Říjnové revoluci se stal členem rady lidových komisařů ve funkci lidového komisaře obchodu a průmyslu. V listopadu 1917 se vyslovoval pro vytvoření koaliční vlády za účasti menševiků a eserů; připojil se ke Kameněvovi, Rykovovi a dalším oportunistům a vystoupil spolu s nimi z ÚV i z RLK. Později svoje chyby přiznal. Od roku 1918 vykonával odpovědnou práci v sovětských orgánech a v hospodářských organizacích: byl náměstkem lidového komisaře práce, členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady a předsedou správy Celoruského textilního syndikátu. — 423, 449

NOSKE Gustav (1868—1946) — jeden z oportunistických vůdců Sociál-

ně demokratické strany Německa. Před první světovou válkou propagoval militarismus, za války se projevoval jako sociálšovinista, v Říšském sněmu hlasoval pro válečné úvěry. Za listopadové revoluce 1918 v Německu se podílel na potlačení povstání námořníků v Kielu. V letech 1919—1920 byl ministrem obrany; použil represálií vůči berlínským dělníkům a zorganizoval zavraždění K. Liebknechta a R. Luxemburgové. Později byl prezidentem v Hannover-sku. Za fašistické diktatury pobíral od hitlerovské vlády státní penzi. — 44, 95, 97, 119, 297, 299, 303

ORLANDO Vittorio Emanuele (1860—1952) — italský právník a politik, jeden z vůdců buržoazních liberálů. V letech 1917—1919 byl ministerským předsedou; vedl italskou delegaci na pařížské mírové konferenci. V letech 1919—1920 byl předsedou parlamentu. Po nastolení fašistické Mussoliniho diktatury z politického života odešel. V letech 1948—1952 byl senátorem. — 262

PANKHURSTOVÁ Sylvia (1882—1960) — činitelka britského dělnického hnutí. Za první světové války zaujímala pacifistické stanovisko. Po Říjnové revoluci vystupovala proti vojenské intervenci v Sovětském Rusku. Byla spoluzakladatelkou a čelní představitelkou krajní levice Dělnické socialistické federace a redigovala její orgán *Workers' Dreadnought*. Účastnila se II. kongresu Kominterny. V roce 1921 vstoupila do Komunistické strany Velké Británie, ale brzy byla vyloučena, protože odmítla podřídit se stranické disciplíně. Napadala KS Velké Británie a rovněž Sovětský svaz. — 94—95, 98—100, 105, 160—161, 191, 297—302

PANNEKOEK Antonie (Horner K.) (1873—1960) — holandský sociální demokrat, profesor astronomie na amsterdamské univerzitě. V roce 1907 se podílel na založení listu *De Tribune*, orgánu levého křídla Sociálně demokratické dělnické strany Nizozemska, které se v roce 1909 zformovalo v Sociálně demokratickou stranu Nizozemska (stranu tribunistů). Od roku 1910 úzce spolupracoval s německými levicovými sociálními demokraty a přispíval do jejich tiskových orgánů. Za první světové války byl internacionalista, podílel se na vydávání časopisu *Vorbote*, teoretického orgánu zimmerwaldské levice. V letech 1918—1921 byl členem Komunistické strany Nizozemska a pracoval v Kominterně. Zaujímal krajně levicové, sektářské stanovisko. V roce 1921 z komunistické strany vystoupil a aktivní politické činnosti zanechal. — 58, 61, 91, 289

PETLJURA S. V. (1877—1926) — jeden z vůdců ukrajinských buržoaz-

ních nacionalistů. V roce 1917 byl generálním tajemníkem pro vojenské otázky v kontrarevoluční ukrajinské Centrální radě. Za cizí vojenské intervence a občanské války stál v čele kontrarevoluce na Ukrajině. Za podpory německých okupantů obnovil začátkem roku 1918 Centrální radu, kterou předtím kyjevští dělníci rozeznali. V listopadu 1918 se stal členem direktoria, tj. nacionalistické ukrajinské vlády v letech 1918—1919, později jeho předsedou. Koncem roku 1919 uzavřel vojenský pakt s Polskem a v roce 1920 se zúčastnil tažení polských vojsk na Ukrajinu. Po obnovení sovětské moci na Ukrajině emigroval. V květnu 1926 byl zavražděn v Paříži.
— 142, 153, 176, 432

PILSUDSKI Józef (1867—1935) — polský reakční státník. Za první světové války byl hlavním organizátorem polských legií, které bojovaly na straně Německa. V letech 1918—1922 stál v čele polského státu. Krutě pronásledoval revoluční hnutí pracujících. V roce 1920 organizoval vojenské tažení Polska proti sovětskému státu. V květnu 1926 nastolil státním převratem diktátorský režim sanace a v roce 1934 se spojil s hitlerovským Německem. — 160, 361

PLECHANOV G. V. (1856—1918) — marxistický filozof, literární historik a estetik, význačný představitel ruského a mezinárodního dělnického hnutí a první propagátor marxismu v Rusku. V roce 1883 založil v Ženevě první ruskou marxistickou organizaci — skupinu Osvobození práce. Bojoval proti narodnictví, vystupoval proti revizionismu v mezinárodním dělnickém hnutí. Po roce 1900 redigoval spolu s V. I. Leninem list Jiskra a časopis Zarja. V letech 1883—1903 napsal řadu prací, které sehrály důležitou úlohu v obhajobě a propagaci materialistického světového názoru. Ovšem již tehdy se dopouštěl vážných chyb, které byly zárodkem jeho pozdějšího přechodu k menševismu. Po II. sjezdu SDDSR zaujal smířlivé stanovisko vůči oportunistům a později se přiklonil k menševikům. Za první revoluce v Rusku 1905—1907 souhlasil v zásadních otázkách s menševiky. V období reakce a nového revolučního rozmachu vystupoval proti machistické revizi marxismu a proti likvidátorství. Postavil se do čela skupiny menševiků, kteří byli pro zachování ilegální strany. Za první světové války přešel k sociálšovinistům. Po únorové revoluci 1917 se vrátil do Ruska, stál v čele krajně pravicové skupiny menševiků-obranářů Jednota, aktivně vystupoval proti bolševikům a proti socialistické revoluci, protože se domníval, že Rusko ještě nedozrálo pro přechod k socialismu. S Říjnovou revolucí nesouhlasil, ale proti sovětské moci nebojoval. Lenin vysoce hodnotil Plechanovovy filozofické práce a jeho úlohu

v šíření marxismu v Rusku; zároveň ho však ostře kritizoval za odklon od marxismu a závažné politické chyby. — 47—48, 87, 114, 119, 285, 399, 415, 500

POPOV P. I. (1872—1950) — statistik. Člen KSR(b) od roku 1924. Od roku 1918 byl ředitelem Ústředního statistického úřadu. Byl členem prezidia Státního plánovacího výboru SSSR. V letech 1926—1949 zastával různé vysoké funkce v národním hospodářství: Byl členem prezidia Státního plánovacího výboru RSFSR a vedoucím zemědělského odboru téže instituce, členem Všesvazové akademie zemědělských věd V. I. Lenina a později členem vědecko-metodologické rady při Ústředním statistickém úřadu SSSR. Je autorem řady vědeckých prací ze statistiky. — 425

POTRESOV A. N. (1869—1934) — jeden z vůdců menševiků. V 90. letech se hlásil k marxistům. Byl spoluzakladatelem listu Jiskra a časopisu Zarja. Na II. sjezdu SDDSR se projevil jako menšinový jiskrovec. V letech reakce a nového revolučního rozmachu se stal ideologem likvidátorství, významně ovlivnil menševické orgány Vozrožděnije a Naša zarja. Za první světové války patřil k sociálšovinistům. Po Říjnové revoluci emigroval. Přispíval do Kerenského týdeníku Dni a svými články útočil proti Sovětskému Rusku. — 87

PRAMPOLINI Camillo (1859—1930) — italský socialista, reformista, povoláním novinář. Od roku 1892 se účastnil socialistického hnutí. Patřil k zakladatelům Italské socialistické strany (1892). V letech 1890—1926 byl poslancem v parlamentě. Za první světové války zaujímal centristické pozice. V době revolučního rozmachu v Itálii v letech 1919—1920 byl spolu s dalšími reformisty zastáncem politiky kompromisů. V roce 1926 politické činnosti zanechal. — 331

PREOBRAZENSKIJ J. A. (1886—1937) — člen SDDSR od roku 1903. Po únorové revoluci 1917 pracoval na Uralu. Na VI. sjezdu SDDSR(b) vystoupil proti linii strany na uskutečnění socialistické revoluce. Po Říjnové revoluci pracoval v různých stranických a vojenskopolitických orgánech. V roce 1918 se připojil k »levým komunistům«. V diskusi o odborech podporoval platformu Trockého. Od roku 1923 působil aktivně v trockistické opozici, a proto byl v roce 1927 ze strany vyloučen. V roce 1929 byl rehabilitován. V následujících letech však byl za svou protistranickou činnost opět vyloučen. — 323, 424, 427

PROKOPOVIČ S. N. (1871—1955) — buržoazní ekonom a publicista.

Koncem 90. let patřil mezi významné ekonomisty a první propagátory bernsteinismu v Rusku, později byl aktivním členem liberální monarchistické organizace Svaz osvobození. V roce 1906 se stal členem ústředního výboru Konstitučně demokratické strany. Redigoval a vydával časopis *Bez zaglavija* a spolupracoval s redakcí listu *Tovarišč*. V roce 1917 byl ministrem zásobování v prozatímní vládě. Po Říjnové revoluci byl za protisovětskou činnost vypovězen. — 415

QUELCH Thomas (1886—1954) — anglický socialista, později komunist, odborový pracovník a publicista. Byl členem Sociálně demokratické federace, posléze Britské socialistické strany. Přispíval do socialistického a odborového tisku. Za první světové války zastával internacionalismus. Od roku 1919 aktivně vystupoval za vytvoření komunistické strany ve Velké Británii. Byl delegátem II. kongresu Kominterny. V roce 1920 vstoupil do Komunistické strany Velké Británie a v letech 1923—1925 byl členem jejího ÚV. V letech 1920—1931 byl redaktorem časopisu *Kommunističeskij internacional*. V letech 1924—1953 pracoval jako referent v ústředním výboru Jednotného svazu dělníků stavebního průmyslu. Krátce před koncem života z komunistické strany vystoupil. — 282

RADEK K. B. (1885—1939) — účastník sociálně demokratického hnutí v Haliči, Polsku a Německu. Od roku 1900 přispíval do časopisů německých levicových sociálních demokratů. Za první světové války byl internacionalistou, přikláněl se však k centrismu. Zastával nesprávné stanovisko k otázce práva národů na sebeurčení. V roce 1917 se stal členem SDDSR(b). Po Říjnové revoluci pracoval v lidovém komisariátu zahraničních věcí, byl tajemníkem exekutivy Komunistické internacionály. Na VIII.—XII. sjezdu KSR(b) byl zvolen členem jejího ústředního výboru. V roce 1918 patřil k »levým komunistům«. V roce 1927 byl na XV. sjezdu z VKS(b) vyloučen, v roce 1929 do strany znovu přijat a v roce 1936 opět vyloučen. Koncem 30. let byl podroben represím. V roce 1988 byl občansky rehabilitován. — 50, 238

RAJ Mánabendranáth (1892—1948) — indický politik. V letech 1910—1915 se účastnil revolučního hnutí proti anglickým kolonizátorům. V roce 1915 emigroval. Posléze se připojil ke komunistům. Do roku 1920 žil v Mexiku. Byl delegátem II., III., IV. a V. kongresu Kominterny; od roku 1922 kandidátem a od roku 1924 členem exekutivy Kominterny. Později se s komunistickou stranou rozešel. Od roku 1940 vedl v Indii radikálně demokratic-

kou lidovou stranu. Vydával časopis *Radical Humanist*.
— 277—278

RAMSAY David (1883—1948) — anglický socialista, později komunista, povoláním slévárenský dělník. Zpočátku byl členem Sociálně demokratické federace, poté Britské socialistické strany. Za první světové války organizoval proletářské hnutí skotských a anglických továrních důvěrníků. Dopustil se však některých levičáckých sektářských chyb: jako delegát II. kongresu Kominterny se postavil proti vstupu komunistů do Labouristické strany. V roce 1920 vstoupil do Komunistické strany Velké Británie. Zastával různé stranické funkce, pracoval jako instruktor ústředního a skotského výboru strany a aktivně přispíval do komunistického tisku. — 274—275, 297

RASKOLNIKOV F. F. (1892—1939) — člen SDDSR od roku 1910, bolševik. Působil v petrohradských stranických organizacích, pracoval v bolševických listech *Zvězda* a *Pravda*. Za první světové války sloužil ve vojenském námořnictvu. Po únorové revoluci 1917 se stal členem kronštatdského výboru SDDSR(b), místopředsedou kronštatdského sovětu dělnických a vojenských zástupců a redaktorem listu *Golos pravdy*. Po Říjnové revoluci byl náměstkem lidového komisaře námořnictva, velel Volžsko-kaspické flotile a Baltskému loďstvu. V diskusi o odborech 1920—1921 byl zastáncem platformy Trockého. V letech 1921—1938 působil jako zplnomocněný zástupce SSSR v Afghánistánu, Estonsku, Dánsku a Bulharsku.
— 422

REGENT Ivan (1884—1967) — jugoslávský socialista, později komunista. Jako člen ústředního výboru Italské socialistické strany vystupoval v letech 1919—1921 proti reformistům. — 444

RENAUDEL Pierre (1871—1935) — jeden z reformistických vůdců Francouzské socialistické strany. V letech 1902—1914 redigoval list *Le Peuple*, 1914—1920 *L'Humanité*. V letech 1914—1919 a 1924 byl členem poslanecké sněmovny. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko. V roce 1927 se vzdal vedení socialistické strany, v roce 1933 byl ze strany vyloučen. Později založil neosocialistickou skupinu. — 51

RENNER Karl (1870—1950) — rakouský politik, vůdce a teoretik rakouských pravicových sociálních demokratů. Byl jedním z ideologů tzv. austromarxismu a autorů buržoazně nacionalistické teorie kulturně národnostní autonomie. Za první světové války zastával so-

ciálšovinistické názory. V letech 1919—1920 byl kancléřem, v letech 1945—1950 prezidentem. — 44, 51, 303, 307

RODZJANKO M. V. (1859—1924) — velkostatkář, jeden z vůdců strany okřabristů (Svaz 17. října), monarchista. Od března 1911 byl předsedou III. a poté i IV. státní dумы. Za únorové revoluce 1917 zorganizoval kontrarevoluční ústředí — prozatímní výbor Státní dумы a později »tajnou poradu« členů Státní dумы. Patřil k vůdcům Kornilovova povstání. Po Říjnové revoluci se připojil k Děnikinovi; pokoušel se sjednotit všechny kontrarevoluční síly k boji proti sovětské moci. Později emigroval. — 61

RYKOV A. I. (1881—1938) — významný státní a stranický činitel, člen SDDSR od roku 1899. Byl delegátem III. a IV. sjezdu SDDSR. Od roku 1905 byl s krátkou přestávkou členem ústředního výboru strany. V letech reakce 1907—1910 zaujímal smířlivecký postoj k likvidátorům, otzovistům a trockistům. Po únorové revoluci 1917 vystupoval proti orientaci strany na socialistickou revoluci. Po Říjnové revoluci zastával řadu odpovědných funkcí: byl lidovým komisařem vnitra, předsedou Nejvyšší národohospodářské rady, místopředsedou a později předsedou rady lidových komisařů SSSR a RSFSR, Rady práce a obrany a v letech 1922—1930 členem politického byra ústředního výboru. Byl podroben represím. V roce 1938 byl odsouzen, v roce 1988 rehabilitován. — 179, 449

RYSKULOV T. R. (1894—1943) — člen SDDSR(b) od roku 1917. Za Říjnové revoluce bojoval v Turkestánu a Kirgizii. V roce 1920 byl předsedou Turkeštánského ústředního výkonného výboru. V letech 1921—1922 byl členem kolegia a náměstkem lidového komisaře pro národnostní záležitosti RSFSR. V letech 1922—1924 vykonával funkci předsedy turkeštánské rady lidových komisařů. Dopustil se závažných chyb v řešení národnostních záležitostí. V letech 1926—1937 zastával funkci náměstka předsedy rady lidových komisařů RSFSR. — 468

SADOUL Jacques (1881—1956) — důstojník francouzské armády, člen Francouzské socialistické strany. V roce 1917 byl vyslán do Ruska jako člen francouzské vojenské mise. Pod vlivem Říjnové revoluce se stal stoupencem komunistických idejí, vstoupil do francouzské sekce KSR(b) a jako dobrovolník do Rudé armády. V tisku protestoval proti intervenci dohodových zemí v Sovětském Rusku a propagoval myšlenky revoluce mezi francouzskými okupačními vojsky na jižní Ukrajině. Zúčastnil se I. a II. kongresu Kominterny. Za revo-

luční činnost byl souzen (v nepřítomnosti) francouzským vojenským soudem, ale po návratu do Francie v roce 1924 byl zproštěn obžaloby. V následujících letech aktivně bojoval za mír a přátelství mezi národy. — 483

SEGRUE — anglický novinář, zpravodaj londýnského liberálního listu Daily News. — 311—312

SERRATI Giacinto Menotti (1872—1926) — významný činitel italského dělnického hnutí, jeden z vůdců Italské socialistické strany. Za první světové války se hlásil k internacionalistům; v letech 1915—1923 stál v čele ústředního orgánu socialistické strany, listu Avanti!. Účastnil se zimmerwaldské a kientalské konference. Prosazoval vstup Italské socialistické strany do Kominterny. Na II. kongresu Kominterny vedl italskou delegaci; vystupoval proti bezpodmínečnému rozchodu s reformisty. Později své centrystické chyby překonal a v roce 1924 vstoupil v čele frakce zvané Skupina III. internacionály do Komunistické strany Itálie (dnes Italská komunistická strana), v níž aktivně pracoval až do konce života. — 81—82, 274, 284—285, 289—290, 443—444, 447, 450—454, 459—460, 483

SHAW Thomas (1872—1938) — anglický politik a odborový pracovník. V 90. letech vynikl jako tradeunionistický předák textilních dělníků. V letech 1911—1929 a 1931—1938 vykonával funkci tajemníka Mezinárodní federace textilních dělníků. Za první světové války se stal sociálšovinistou. V letech 1918—1931 byl poslancem parlamentu. V roce 1920 navštívil jako člen delegace britských dělníků Sovětské Rusko. V letech 1923—1925 byl jedním z tajemníků výkonného výboru Socialistické dělnické internacionály. V labouristických MacDonaldových vládách byl ministrem práce (1924) a ministrem vojenství (1929—1931). — 158

SCHEIDEMANN Philipp (1865—1939) — jeden z vůdců krajně pravicového oportunistického křídla německé sociální demokracie. Od roku 1903 byl členem sociálně demokratické frakce v Říšském sněmu, od roku 1911 členem představenstva Sociálně demokratické strany Německa. Za první světové války vystupoval jako sociálšovinista. Za listopadové revoluce 1918 patřil do kontrarevoluční rady lidových zmocněnců a byl inspirátorem štvavé agitace proti spartakovcům. V únoru až červnu 1919 stál v čele koaliční vlády Výmarské republiky, v letech 1918—1921 patřil k organizátorům krvavého potlačení německého dělnického hnutí. Později aktivní politické činnosti

zanechal. — 44, 89—90, 92, 95, 97, 100, 112, 119, 127—128, 265, 286, 297, 299, 303.

SCHRÖDER Karl (1884—1950) — německý levicový sociální demokrat, povoláním spisovatel a publicista. Po listopadové revoluci 1918 v Německu vstoupil do Komunistické strany Německa, kde se připojil k »levé« opozici Laufenberga a Wolffheima a začal hlásat anarchosyndikalistické názory. Po vyloučení (v říjnu 1919) »levé« opozice ze strany se stal jedním ze zakladatelů Komunistické dělnické strany (KAP). Brzy z ní však vystoupil a vrátil se do Sociálně demokratické strany Německa. V letech 1924—1933 pracoval jako redaktor v různých sociálně demokratických listech. Po nástupu fašismu v Německu působil v ilegálním stranickém hnutí. V roce 1936 byl uvězněn a čtyři roky strávil ve fašistických žalářích a koncentračních táborech. — 58

SKULSKI Leopold (nar. 1878) — polský buržoazní politik. Od roku 1919 byl poslancem Ústavodárného sejmu, v němž vedl jednu ze skupin pravého křídla. Od léta 1919 stál v čele buržoazního Národního lidového sdružení a podporoval sblížení se stoupeci Piłsudského. V prosinci 1919 se stal předsedou rady ministrů. V červnu 1920, když oddíly Rudé armády prolomily na Ukrajině polskou frontu, byl nucen ze své funkce odstoupit. V letech 1920—1921 byl ministrem vnitra a v letech 1922—1927 členem státního tribunálu. — 176

SNOWDEN Philip (1864—1937) — anglický politik a novinář, představitel pravého křídla Nezávislé labouristické strany, jejímž členem byl do roku 1927, tj. 34 let. V letech 1903—1906 a 1917—1920 byl předsedou této strany. V roce 1906 se stal členem parlamentu. Za první světové války se projevoval jako centrista a stoupenec koalice s buržoazií. V MacDonaldově vládě roku 1924 a rovněž v letech 1929—1931 byl strážcem pokladu. Proslul jako zuřivý odpůrce komunismu. Je autorem řady prací o dělnickém hnutí v Anglii. — 95, 97, 100—105, 128, 297, 420

SOUCHY Augustin — jeden z vůdců německých anarchosyndikalistů, povoláním publicista. Od dubna do října 1920 pobýval jako představitel německých revolučních syndikalistů v Sovětském Rusku. Byl delegátem II. kongresu Kominterny. Později však zaujal nepřátelský postoj ke komunistickému hnutí a k sovětskému státu. V letech 1922—1927 byl redaktorem orgánu německých anarchosyndikalistů, listu *Der Syndikalist*. Od roku 1922 byl členem byra a pak

SPIRIDONOVÁ M. A. (1884—1941) — jedna z vůdců eserské strany. Za atentát spáchaný v roce 1906 na Luženovského, hlavního organizátora černosotňovských pogromů v Tambovské gubernii, byla odsouzena a poslána na nucené práce. Po únorové revoluci 1917 patřila k levému křídlu eserů a po vytvoření strany levých eserů v listopadu 1917 se stala členkou jejího ústředního výboru. Vystupovala proti uzavření brestlitevského míru, aktivně se účastnila vzpoury levých eserů v červenci 1918 a po potlačení této vzpoury v nepřátelské činnosti proti sovětské moci pokračovala. Později politické činnosti zanechala. — 412—414

STALIN J. V. (vl. jm. Džugašvili) (1879—1953) — významný činitel ruského a mezinárodního revolučního dělnického hnutí, KSSS a sovětského státu. Do SDDSR vstoupil v roce 1898. Stranicky pracoval v Tiflisu (Tbilisi), Baku, Batumi a v Petrohradě. V lednu 1912 byl kooptován do ÚV zvoleného na VI. (pražské) konferenci SDDSR; podílel se na redigování bolševického listu Pravda. Za Říjnové revoluce se stal členem vojenského revolučního ústředí pro řízení povstání. Na II. celoruském sjezdu sovětů byl zvolen lidovým komisařem pro národnostní záležitosti. V době cizí vojenské intervence a občanské války byl členem Revoluční vojenské rady republiky a odpovídal za stranickou činnost několika frontů. V roce 1922 byl zvolen generálním tajemníkem ÚV KSR(b).

Stalin sehrál významnou úlohu při realizaci Leninova plánu industrializace SSSR a kolektivizace zemědělství, v boji za nezávislost sovětského státu a za posílení míru. Stál v čele boje proti trockistům, pravicovým oportunistům a buržoazním nacionalistům. Od roku 1941 byl předsedou rady lidových komisařů, později rady ministrů SSSR. Za Velké vlastenecké války byl předsedou Státního výboru obrany, lidovým komisařem obrany a vrchním velitelem sovětských ozbrojených sil.

Ve Stalinově činnosti se projeví i negativní rysy. V odpovědných stranických a státních funkcích se dopustil hrubého porušování leninských zásad kolektivního vedení, norem stranického života a socialistické zákonnosti.

Hlavní díla: Marksizm i nacionalnyj vopros [Marxismus a národnostní otázka] (1912—1913), Ob osnovach leninizma [O základech leninismu] (1924), K voprosam leninizma [K otázkám leninismu] (1926), Ekonomičeskije problemy socializma v SSSR [Ekonomické

problémy socialismu v SSSR] (1952) (viz J. V. Stalin, Spisy 1—13, Praha 1949—1953). — 470

STINNES Hugo (1870—1924) — německý velkopřemyslník a politik. Od roku 1893 byl majitelem těžařské firmy. Zbohatl na vojenských dodávkách za první světové války. Po válce využil inflace, pomocí finančních machinací skoupil více než 1500 podniků z různých průmyslových odvětví a vytvořil gigantický koncern, zahrnující hutě, dopravu, obchod apod. Aktivně se podílel na obnově vojensko-průmyslového potenciálu Německa. Od roku 1920 byl poslancem Říšského sněmu. Sabotoval reparace a nesl podíl na francouzsko-německé krizi a okupaci Porúří. — 287

STRUVE P. B. (1870—1944) — buržoazní ekonom a publicista, jeden z vůdců Konstitučně demokratické strany. V 90. letech byl čelným představitelem legálního marxismu, »doplňoval« a »kritizoval« ekonomické a filozofické učení K. Marxe, snažil se přizpůsobit marxismus a dělnické hnutí zájmům buržoazie. Patřil k teoretikům a organizátorům liberálně monarchistické organizace Svaz osvobození (1903—1905) a byl redaktorem jejího ilegálního orgánu, časopisu Osvoboždění (1902—1905). Po vzniku Konstitučně demokratické strany (v roce 1905) se stal členem jejího ústředního výboru. Patřil k ideologům ruského imperialismu. Po Říjnové revoluci byl členem kontrarevoluční Vrangellovy vlády; později emigroval. — 88, 408, 419

SUDAKOV P. I. (1878—1950) — člen SDDSR od roku 1897. V letech 1899—1905 a 1911—1913 pracoval jako zámečník v Akciové společnosti Crayton a spol. v Petrohradě. V roce 1912, když se ve volbách do IV. státní dumy stal volitelem, přešel k menševikům; dva roky nato se s menševiky rozešel a přiklonil se opět k bolševikům. Po Říjnové revoluci byl předsedou mimořádné komise pro zásobování Rudé armády a předsedou národohospodářské rady severního okresu. V letech 1921—1924 stál v čele Hlavní správy kovoprůmyslu Nejvyšší národohospodářské rady. V následujících letech pracoval v administrativě na hospodářském úseku Správy vojenského průmyslu a ve Státní plánovací komisi RSFSR. — 422

SULTAN-ZADE A. (1889—1938) — íránský komunista, povoláním publicista. Od roku 1907 se zabýval sociálně demokratickou propagandou v Zakavkazsku. Od roku 1912 byl členem SDDSR a věnoval se stranické práci v Rusku, Zakavkazsku a Střední Asii. Od roku 1919 byl členem íránské sociálně demokratické strany Adaljat. V letech

1920—1923 a 1927—1932 patřil k vůdcům Íránské komunistické strany a pracoval v jejím ÚV. Byl též členem exekutivy Kominterny a delegátem jejího II., III., IV. a VI. kongresu. Dopustil se některých levičáckých a sektářských chyb v řešení národnostní a koloniální otázky; vystupoval proti spolupráci proletariátu a rolnictva s národní buržoazií v protiimperialistické etapě íránské buržoazně demokratické revoluce. V letech 1923—1927 a od roku 1932 pracoval ve státních a hospodářských orgánech SSSR. — 489

TANNER Jack (nar. 1899) — jeden z britských tradeunionistických předáků, povoláním strojník. Za první světové války pracoval v masovém hnutí továrních důvěrníků. Od roku 1918 patřil k představitelům tradeunionů strojírenských a loďařských dělníků a kovodělníků. Zastával levičácké sektářské názory. Byl delegátem II. kongresu Kominterny a v letech 1920—1921 členem Komunistické strany Velké Británie. Později se přikláněl k Labouristické straně. V letech 1939—1954 vykonával funkci předsedy Jednotného svazu strojírenských dělníků. V letech 1943—1954 byl členem generální rady Kongresu tradeunionů (TUC) a představitelem komunistické strany v řadě vládních hospodářských orgánů. Koncem 40. let se připojil k pravému křídlu komunistické strany a zaujal antikomunistický postoj. Od roku 1957 byl jedním z ředitelů organizace Průmyslový výzkum a informace, financované velkokapitálem a vyvíjející anti-komunistickou činnost. — 272—273, 275, 488

TERRACINI Umberto (nar. 1895) — významný pracovník italského dělnického hnutí, jeden ze zakladatelů Komunistické strany Itálie (dnes Italská komunistická strana). Zpočátku se přikláněl k levému křídlu Italské socialistické strany. Za první světové války byl internacionalista. Od roku 1919 pracoval jako tajemník turínské sekce Italské socialistické strany a od roku 1920 byl členem jejího ústředního výboru. Byl pro připojení socialistické strany ke Kominterně a ostře kritizoval reformisty. Od roku 1919 organizoval a řídil skupinu turínských socialistů L'Ordine Nuovo, z níž se později vytvořilo jádro komunistické strany. Od založení Komunistické strany Itálie v roce 1921 byl členem jejího ústředního a výkonného výboru. Dopustil se některých levičáckých sektářských chyb, které Lenin odsoudil na III. kongresu Kominterny. Po skončení kongresu, jehož se Terracini zúčastnil, byl zvolen do exekutivy Kominterny. Léta 1926—1943 strávil ve fašistických vězeních a ve vyhnanství. V letech 1943—1945 se aktivně účastnil italského národnostně osvobozeneckého boje. Od roku 1945 byl kandidátem a od roku 1955 členem ÚV Italské komunistické strany. V letech 1947—1948 byl

předsedou Ústavodárného shromáždění a od roku 1950 členem Světové rady míru. — 444, 447

THOMAS Albert (1878—1932) — francouzský politik, pravicový socialista. Od roku 1910 patřil k vůdcům parlamentní frakce socialistické strany. Za první světové války byl sociálšovinista. Stal se ministrem zbrojního průmyslu ve francouzské buržoazní vládě. Po únorové revoluci 1917 přijel do Ruska, kde agitoval pro pokračování ve válce. V roce 1919 patřil k organizátorům II. (bernské) internacionály. V letech 1919—1932 stál v čele Mezinárodního byra práce při Společnosti národů. — 268, 303

THOMAS James Henry (1874—1949) — anglický politik a odborový pracovník, jeden z vůdců Labouristické strany. Byl stoupencem třídní spolupráce s buržoazií. Od roku 1906 vykonával funkci tajemníka Jednotného svazu železničních zaměstnanců, v letech 1917—1931 generálního tajemníka Národního svazu železničářů. V letech 1910—1936 byl poslancem parlamentu. Za první světové války zastával sociálšovinismus. V letech 1920—1924 byl předsedou Amsterdamské internacionály. Ve 20. letech se spolu s dalšími reformistickými vůdci podílel na zmaření stávkového hnutí britských dělníků. V labouristických MacDonalдовых vládách zastával tyto funkce: v roce 1924 ministra pro kolonie, v letech 1929—1930 úřad strážce pečeti a ministra pro boj proti nezaměstnanosti a v letech 1930—1931 ministra pro dominia. Byl členem »národní vlády« premiéra MacDonalda, jejíž politiku vlastně určovali konzervativci, a poté i konzervativní Baldwinovy vlády, v níž mu byla svěřena funkce ministra pro dominia (1931—1935) a ministra pro kolonie (1935—1936). — 300

ТОМСКИЙ М. П. (1880—1936) — člen SDDSR od roku 1904. V letech 1905—1906 pracoval v revelské (tallinské) organizaci SDDSR, v roce 1907 se stal členem petrohradského výboru SDDSR, byl členem redakce bolševického listu Proletarij, zúčastnil se V. (londýnského) sjezdu SDDSR. V letech reakce 1907—1910 zaujímal smířlivý postoj k likvidátorům, otzovistům a trockistům. Po únorové revoluci 1917 pracoval jako člen výkonné komise petrohradského výboru SDDSR(b). Po Říjnové revoluci byl předsedou Celoruské ústřední rady odborů, členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady, Celoruského ústředního výkonného výboru sovětu a Ústředního výkonného výboru SSSR. V letech 1922—1929 byl členem politického byra ústředního výboru strany. Ve 30. letech

byla proti němu vznesena politická obvinění. V roce 1988 bylo potvrzeno jeho členství ve straně od roku 1904. — 322

TREVES Claudio (1868—1933) — jeden z reformistických vůdců Italské socialistické strany. Za první světové války byl centrista. K Říjnové revoluci se stavěl nepřátelsky. Po vyloučení reformistů ze socialistické strany v roce 1922 se stal jedním z vůdců Unitární socialistické strany. — 130, 447

TROCKIJ L. D. (vl. jm. Bronštejn) (1879—1940) — člen SDDSR od roku 1897, menševik. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl likvidátorem. V roce 1912 zorganizoval protistranický srpnový blok; za první světové války zaujímal centristickou pozici a bojoval proti Leninovu stanovisku v otázkách války, míru a revoluce. Po únorové revoluci 1917 se vrátil z emigrace, vstoupil do skupiny mezirajonovců a společně s nimi byl na VI. sjezdu SDDSR(b) přijat do bolševické strany. Po Říjnové revoluci byl lidovým komisařem zahraničních věcí, lidovým komisařem vojenství a vojenského námořnictva, předsedou Revoluční vojenské rady republiky; byl členem politického byra ÚV a exekutivy Kominterny. V roce 1918 se stavěl proti brestlitevskému míru. V letech 1920—1921 stál v diskusi o odborech v čele opozice. Od roku 1923 vedl frakční boj proti leninskému programu výstavby socialismu a proti generální linii strany. Prohlašoval, že socialismus v SSSR nemůže zvítězit. V roce 1927 byl vyloučen ze strany, v roce 1929 za protisovětskou činnost vypovězen ze SSSR a v roce 1932 zbaven sovětského občanství. — 173, 371

TUNTAR Giuseppe — italský socialista. V letech 1919—1921 byl členem ústředního výboru Italské socialistické strany. Vystupoval proti reformistům. — 444

TURATI Filipo (1857—1932) — představitel italského dělnického hnutí, spoluzakladatel Italské socialistické strany (1892); vedl její pravé, reformistické křídlo. Za první světové války patřil k centristům. Říjnovou revoluci přijal nepřátelsky. Po rozkolu v Italské socialistické straně (1922) se stal čelným představitelem reformistické Unitární socialistické strany. V roce 1926 emigroval z fašistické Itálie do Francie. — 43—44, 81—82, 129—131, 230, 243, 274, 331, 420, 446—447

ULANOWSKI Vladislav (1893—1937) — představitel polského dělnického a komunistického hnutí. V letech 1912—1914 byl členem Polské

socialistické strany (PSS), poté Sociální demokracie Království polského a Litvy (SDKPaL) a jejího hlavního vedení. Zúčastnil se I. sjezdu Komunistické dělnické strany Polska (KDSP). Byl často pronásledován carskou vládou, vládou německých okupantů i orgány buržoazně statkářského Polska. V roce 1920 se jako zástupce komunistické strany účastnil IX. celoruské konference KSR(b), na níž přednesl referát o politické situaci v Polsku. Později zastával ve straně různé funkce. Od roku 1925 žil v SSSR. Byl členem polské sekce Kominterny a pracoval jako vedoucí hospodářský pracovník.
— 354, 362

VAILLANT Édouard Marie (1840—1915) — francouzský socialista, stoupenec Blanquiho, člen výkonné komise Pařížské komuny a generální rady I. internacionály, později jeden z vůdců levého křídla II. internacionály. Patřil k iniciátorům založení Socialistické strany Francie (1901). Po sloučení Socialistické strany Francie s Jaurèsovou Francouzskou socialistickou stranou (1905) zaujímal v nejdůležitějších politických otázkách oportunistické stanovisko. Za první světové války patřil k sociálšovinistům. — 83

VARGA J. S. (1879—1964) — sovětský ekonom, akademik. Do roku 1919 žil v Maďarsku. Byl členem Maďarské sociálně demokratické strany. V době Maďarské republiky rad vykonával funkci lidového komisaře financí a později předsedy Rady národního hospodářství. Po porážce maďarské revoluce emigroval do Rakouska a později do Sovětského Ruska. V letech 1927—1947 stál v čele Ústavu světové ekonomiky a světové politiky AV SSSR. Je autorem řady prací o ekonomice a politice kapitalistických zemí.
— 288

VEVER E. J. (1882—1937) — člen SDDSR(b) od roku 1917, dělník. V říjnu 1917 vstoupil do Rudé armády. V letech 1918—1924 byl správcem sanatoria v Gorkách. V následujících letech pracoval v různých stranických a hospodářských orgánech. — 184

VILÉM II. (HOHENZOLLERN) (1859—1941) — německý císař a pruský král (1888—1918). — 316, 353

VRANGEL P. N. (1878—1928) — generál carské armády, baron, vášnivý monarchista. V období cizí vojenské intervence a občanské války patřil k vůdcům kontrarevoluce na jihu Ruska. V dubnu až listopadu 1920 byl vrchním velitelem »ozbrojených sil na jihu Ruska«. Když Rudá armáda jeho jednotky rozdrtila, uprchl do zahraničí.

— 158, 160, 173, 177—178, 180, 318, 361—365, 370—371, 376, 378—379, 381—383, 388—391, 396, 398, 437—438

WENDEL Friedrich (1886—1960) — německý levicový sociální demokrat, satirik a publicista. Po listopadové revoluci 1918 v Německu vstoupil do Komunistické strany Německa, v níž se připojil k »levé« opozici Laufenberga a Wolffheima a začal propagovat anarchosyndikalistické názory. Když byla v říjnu 1919 tato »opozice« ze strany vyloučena, stal se jedním ze zakladatelů Komunistické dělnické strany (KAP), avšak koncem roku 1920 z ní byl vyloučen a vrátil se do Sociálně demokratické strany Německa. V letech 1924—1932 pracoval jako redaktor sociálně demokratického satirického časopisu *Der Wahre Jacob*. Po nástupu fašismu v Německu politické činnosti zanechal. — 58

WIJNKOOP David (1877—1941) — holandský levicový sociální demokrat, později komunista. V roce 1907 byl jedním ze zakladatelů a poté šéfredaktorem listu *De Tribune*, orgánu levého křídla Sociálně demokratické dělnické strany Nizozemska. V roce 1909 byl zakladatelem a předsedou Sociálně demokratické strany Nizozemska (strany tribunistů), která byla v roce 1918 přejmenována na Komunistickou stranu Nizozemska. Za první světové války vystupoval jako internacionalista, spolupracoval s časopisem *Vorbote*, teoretickým orgánem zimmerwaldské levice. Jako jeden z vůdců komunistické strany zastával krajně levicové, sektářské stanovisko. V letech 1918—1925 a od roku 1929 byl poslancem parlamentu. Na II. kongresu Kominterny byl zvolen do exekutivy. Roku 1925 vystoupil proti usnesením Kominterny o koloniální otázce, o odborech a jiných otázkách. Za to byl v roce 1926 z komunistické strany vyloučen. V roce 1930 své chyby přiznal a byl do strany znovu přijat. V roce 1935 byl zvolen členem ústředního výboru Komunistické strany Nizozemska. — 136, 289

WILSON Thomas Woodrow (1856—1924) — americký politik a historik. V letech 1910—1912 byl guvernérem státu New Jersey. V roce 1913 byl za Demokratickou stranu zvolen prezidentem USA. Úřad prezidenta zastával až do roku 1921. Vystoupil s programem »nové demokracie«, což byl v podstatě systém politických a ekonomických opatření, která měla podpořit rozvoj americké monopolistické ekonomiky a velmocenské postavení USA ve světě. Za první světové války byl nucen ve shodě s veřejným míněním udržovat neutralitu USA, avšak z politických a ekonomických důvodů usiloval o vstup USA do války. V roce 1918 vystoupil se 14 body, které měly před-

stavovat mírový program poválečného uspořádání světa, ve skutečnosti však směřovaly k nastolení hegemonie USA ve světě a k potlačení revoluční vlny šířící se po vítězství Říjnové revoluce v Rusku. Podporoval protisovětské kontrarevoluční síly. — 259—260, 262

WOLFFHEIM Fritz — německý levicový sociální demokrat, povoláním publicista. Za první světové války se projevoval jako internacionalista, vystupoval proti sociálšovinistům, centristům a pacifistům ve vedení sociální demokracie. Po listopadové revoluci 1918 v Německu vstoupil do Komunistické strany Německa, v níž spolu s H. Laufenbergem vedl »levou« opozici, hlásající anarchosyndikalistické názory a maloburžoazní nacionalistický program tzv. národního bolševismu. Poté, co byla v říjnu 1919 »levá« opozice z KSN vyloučena, byl jedním ze zakladatelů Komunistické dělnické strany (KAP). Koncem roku byl i z této strany vyloučen. V následujících letech z dělnického hnutí odešel. — 58

ZANNARINI Emilio (nar. 1891) — italský politik, socialista. Od roku 1914 byl členem Italské socialistické strany a v letech 1920—1924 členem jejího ústředního výboru. V letech 1919—1922 zastával centristické názory a podporoval zachování »jednoty« s reformisty. V roce 1921 podepsal »pakt o smíření« mezi socialisty a fašisty. — 444, 446, 450, 454

ZASULIČOVÁ V. I. (1849—1919) — významná pracovnice narodnického a později sociálně demokratického hnutí v Rusku; revolučně činná od roku 1869. Roku 1883—1884 se podílela na založení skupiny Osvobození práce. V roce 1900 se stala členkou redakce listu Jiskra a časopisu Žarja. Za redakci Jiskry se zúčastnila II. sjezdu SDDSR s právem poradního hlasu, připojila se k menšinovým jiskrovcům. Po rozkolu ve straně v roce 1903 patřila k čelným představitelům menševiků, vstoupila do redakce menševické Jiskry. V roce 1905 se vrátila do Ruska. V letech reakce a nového revolučního rozmachu se přidala k likvidátorům, za první světové války stála na pozicích sociálšovinismu. K Říjnové revoluci se stavěla negativně. — 87

ZINOVJEV G. J. (vl. jm. Radomyslskij) (1883—1936) — člen SDDSR od roku 1901. V letech 1905—1907 byl členem petrohradského výboru, od roku 1907 členem ústředního výboru SDDSR. V letech 1908—1917 žil v emigraci, byl členem redakce ústředního orgánu strany Social-demokrat a bolševického listu Proletarij. V letech reakce 1907—1910 se stavěl smířlivěcky k likvidátorům, otzovistům a trockistům. Zúčastnil se zimmerwaldské a kientalské mezinárodní

socialistické konference. V době příprav Říjnové revoluce a v jejím průběhu kolísal, v říjnu 1917 vyslovil spolu s Kameněvem v menševicky zaměřeném listu *Novaja žizň* svůj nesouhlas s rozhodnutím ústředního výboru o ozbrojeném povstání. Prozatímní vládě tak vyrazil plány strany. Po Říjnové revoluci byl předsedou petrohradského sovětu a až do roku 1926 členem politického byra ústředního výboru, v letech 1919—1926 předsedou exekutivy Komunistické internacionály. Několikrát vystoupil proti leninské politice strany: v listopadu 1917 byl pro vytvoření koaliční vlády za účasti menševiků a eserů, v roce 1925 patřil k organizátorům »nové pozice«, v roce 1926 k vůdcům trockistického bloku. V listopadu 1927 byl vyloučen ze strany, v roce 1928 mu bylo členství obnoveno, v roce 1932 byl ze strany opět vyloučen a v roce 1933 opět přijat. V roce 1934 byl z VKS(b) vyloučen potřetí. Koncem třicátých let byl podroben represím. V roce 1988 byl občansky rehabilitován. — 323, 370, 422, 449, 456

ZUBATOV S. V. (1864—1917) — plukovník četnictva, iniciátor a realizátor provokační politiky »policejního socialismu« (takzvané zubatovštiny). V 90. letech byl jmenován velitelem moskevské tajné policie a rozvinul rozsáhlé a systematické pátrání po politických odpuřcích. V rámci boje s revolučními organizacemi zavedl přepadové oddíly tajné policie. V roce 1902 se stal velitelem zvláštního oddělení policie. V letech 1901—1903 organizoval v různých městech policejní dělnické spolky — Podpůrný spolek mechaniků (Moskva), Spolek ruských továrních dělníků (Petrohrad) aj. Jejich cílem bylo odvést pozornost dělníků od revolučního boje. Po krachu jeho provokatérské politiky byl penzionován a politické činnosti zanechal. Po propuknutí únorové revoluce 1917 spáchal sebevraždu. — 70

ŽIVOTOPISNÁ DATA

(1. května—5. listopadu 1920)

- V dubnu až květnu* Lenin píše knihu *Levičáctví — dětská nemoc komunismu*.
- Začátkem května* Lenin písemně žádá G. V. Čičerina, aby si přečetl rukopis knihy *Levičáctví — dětská nemoc komunismu* a dal mu k ní připomínky.
- 1. května* Lenin se účastní prvomájového subotniku v Kremlu; pronáší projev při kladení základního kamene k pomníku Karla Marxe na Divadelním náměstí a na shromáždění při kladení základního kamene k pomníku osvobozené práce; v Muzeu krásných umění (nyní Státní Puškinovo muzeum výtvarných umění) si prohlíží výstavu návrhů na pomník osvobozené práce; má projev při otevření Dělnického paláce V. M. Zagorského v Blaguško-lefortovském obvodu Moskvy; hovoří na shromážděních dělníků Baumanského a Zamoskvorečského obvodu; pronáší projev o mezinárodní i vnitřní situaci na shromáždění dělníků Prochorovovy (nyní Trjochgorně) textilní továrny a rozmlouvá s dělníky a dělnicemi této továrny.
- 2. května* V listu Pervomajskij subbotnik, vydaném ke komunistickému subotniku, vychází Leninův článek *Od prvního subotniku na Moskevsko-kazaňské dráze k celoruskému prvomájovému subotniku*.
- 3. května* Lenin rozmlouvá se sanitářem D. N. Jerošenkovem o jeho vynálezu dezinfekční komory a posílá ho k lidovému komisaři zdravotnictví N. A. Semaškovi s písemnou žádostí, aby přezkoumal a využil Jerošenkův vynález a pomohl mu zvýšit si kvalifikaci.

4. května

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany. Po projednání otázky slavnostní přehlídky vojsk odjíždějících na polskou frontu 5. května 1920 a slavnostního zasedání ve Velkém divadle se politické byro usneslo, aby Lenin promluvil na slavnostní přehlídce i na zasedání. Dále se na zasedání politického byra projednává dopis generála A. A. Brusilova, otázka Gruzie, agitace v souvislosti se situací na polské frontě, polské byro při ústředním výboru KSR(b), usnesení polské konference o mobilizaci polských komunistů na frontu, vztahy s Velkou Británií, Německem a Rakouskem, zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů, delegace britských tradeunionů a labouristů, Tatarská republika aj.;

řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž předkládá ke schválení text pozdravného telegramu vládě Ázerbájdžánské sovětské republiky; rada lidových komisařů text schvaluje. Dále se projednávají tyto otázky: opatření na pomoc Západnímu frontu, návrh usnesení o poskytování prémie za osev přadného lnu, složení komise pro vypracování materiálů o vytvoření Tatarské autonomní sovětské socialistické republiky, výkup, přeprava a nakládání sadbových brambor, osivová kampaň v roce 1920, výkup potravin mimo přiděl různými organizacemi a institucemi aj.

4. nebo 5.
května

Lenin podepisuje telegram rady lidových komisařů a Ústředního statistického úřadu všem výkonným výborům guberniálních sovětů, městského sovětu v Moskvě a Petrohradě, guberniálním revolučním výborům a sibiřskému revolučnímu výboru s výzvou, aby poskytly všemožnou pomoc při demografickém a zemědělském soupisu a soupisu povolání, který se bude provádět v srpnu 1920.

5. května

Lenin žádá dopisem M. N. Pokrovského, aby ho informoval, zda se něco dělá pro vydání slovníku ruského jazyka;

z pověření politického byra ÚV strany podepisuje telegram členovi revoluční vojenské rady Kavkazského frontu G. K. Ordžonikidzemu s výzvou, aby stáhl vojska z Gruzie k hranicím a zdržel se útočných akcí, neboť jsou reálné vyhlídky na mír s Gruzii;

v souvislosti s prací na dodatku ke knize Levičáctví — dětská nemoc komunismu žádá písemně náměstka lidového komisaře zahraničních věcí L. M. Karachana, aby mu poslal výtisk listu *The Manchester Guardian* z 16. března 1920, kde bylo uveřejněno interview římského zpravodaje listu s F. Turatim, a pročítá 7. a 8. číslo listu *Il Soviet*, kde se psalo o možnosti rozkolu v Italské socialistické straně; podepisuje pozdravný telegram sovětské socialistické vládě Ázerbájdžánu; pronáší na Divadelním náměstí projev k rudoarmějcům odjíždějícím na polskou frontu; po projevu sleduje ze schodiště k Velkému divadlu slavnostní přehlídku vojsk moskevské posádky; rozmlouvá ve Velkém divadle s B. Šmeralem, vedoucím delegace československých levicových sociálních demokratů, o situaci v Evropě a zejména v Československu, o národnostní otázce, o nutnosti jednotné fronty českého a německého proletariátu a o válce s Polskem; pronáší ve Velkém divadle projev na společném zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů, moskevského sovětu, odborových organizací a závodních výborů.

Mezi 5. a 12. květnem

Lenin posílá do Baku členu revoluční vojenské rady Kavkazského frontu G. K. Ordžonikidzemu a členu revoluční vojenské rady 11. armády S. M. Kirovovi telegram, v němž varuje před jakýmkoli akcemi, které by mohly zmařit smlouvu s Gruzii.

6. května

Lenin píše připomínky k novému vydání knihy A. A. Bogdanova *Stručný výklad ekonomické vědy*, v nichž upozorňuje na vážné nedostatky této knihy; k textu prohlášení sovětské vlády v rozhlase 6. května 1920 o přesídlení německých dělníků, techniků a inženýrů do Sovětského Ruska na práci připojuje dovětek, aby od všech přijíždějících delegací zahraničních dělníků bylo vyžadováno písemné prohlášení, že byly seznámeny s prohlášeními sovětské vlády o životních podmínkách v Rusku a také s Leninovým dovětkem; účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž se projednává odpověď britskému ministru za-

hraničních věcí G. Curzonovi, oblastní kozácký sjezd na Donu, vedení agendy v předsednictvu Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů, podmínky pro přijetí Bundu do KSR(b), poslední vydání knihy A. A. Bogdanova Stručný výklad ekonomické vědy, Státní nakladatelství, urychlení přesunu vojsk z Kavkazského frontu na Západní, hranice Doněcké gubernie aj.

Po 6. květnu Lenin posílá místopředsedovi Nejvyšší národohospodářské rady V. P. Miljutinovi písemný vzkaz ve věci přesídlení německých dělníků, techniků a inženýrů do Sovětského Ruska.

6. května až 12. června Leninova kniha Levičáctví — dětská nemoc komunismu se tiskne v petrohradské pobožce Státního nakladatelství.

7. května Lenin píše členům organizačního byra ústředního výboru KSR(b) krátký dopis s návrhem, aby byla ústřednímu výboru Komunistické strany Ukrajiny (bolševiků) poslána směrnice k dvojnásobnému zvýšení počtu pracovníků v zásobování na úkor všech lidových komisariátů s výjimkou komisariátu vojenství; dostává od 30. pluku komunardů Turkestánského frontu darem makaróny a mouku; předává tyto potraviny moskevským dětem a píše revoluční vojenské radě Turkestánského frontu dopis, v němž 30. pluku děkuje; řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se jednávají tyto otázky: týdenní zprávy o obranných opatřeních proti polskému útoku, zásobování Severního kraje uhlím, zavedení vojenského režimu na stavbě elektrického vedení k tuskému muničnímu závodu a zbrojovce, přidělení několika střeleckých pluků 2. pracovní armádě pro urychlení stavby železniční trati Alexandrov Gaj—Emba, poděkování dělníkům a zaměstnancům čeljabinských dolů za uhlí vytěžené nad plán aj.

10. května Lenin posílá Indické revoluční asociaci pozdrav jako odpověď na rezoluci, kterou mu poslalo shromáždění indických revolucionářů;

účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž se jedná o agitačním vlaku pro Západní front a o zřízení prozatímního byra ústředního výboru v přifrontovém pásmu, o soudu nad Kolčakovými ministry aj.;

řídí mimořádné zasedání Rady práce a obrany, na němž se jedná o zásobování armád Západního frontu výzbrojí a výstrojí, o vyhlášení výjimečného stavu aj.

Mezi 10. a 23. květnem Lenin dělá stránkovou korekturu knihy Levičáctví — dětská nemoc komunismu.

11. května

Lenin řídí zasedání politického byra ÚV strany. V souvislosti s projednáváním telegramu Ch. G. Rakovského o situaci na polské frontě vystupuje Lenin s prohlášením o platidlech. Na zasedání se projednává také činnost malé rady lidových komisařů, usnesení o zavedení výjimečného stavu a předpisů v místech, kde byl vyhlášen výjimečný stav nebo stav obležení a další otázky;

z pověření politického byra ÚV strany podepisuje Lenin telegram L. B. Krasinovi do Londýna, v němž se vysvětluje dřívější usnesení politického byra ÚV o tom, že všechny kontrakty s úhradou ve zlaté měně, které bude Krasin uzavírat, musí předběžně schválit politické byro a že je nanejvýš nutné zlatem šetřit; Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; referuje o otázkách spojených s činností malé rady lidových komisařů a žádá, aby se při celoruském sčítání lidu nezjišťovalo náboženské vyznání. Dále se na zasedání projednávají tyto otázky: průběh výkupu a přepravy sadbových brambor, podepsání plných mocí A. A. Ioffemu a V. V. Obolenskému k jednání, uzavření a podepsání smlouvy o příměří a míru s Lotyšskem, hlavní zásady pro přidělování práce německým dělníkům — členům organizace Interessengemeinschaft — v závodech RSFSR, výnos o severní revoluční pracovní armádě aj.

Před 12. květnem

Lenin rozmlouvá s S. A. Lozovským, který byl jmenován zástupcem Celoruské ústřední rady odborů pro přijetí delegace britských tradeunionů a labouristů a má odjet do Petrohradu, aby tam tuto delegaci uvítal.

12. května Lenin píše dodatek ke knize Levičáctví — dětská nemoc komunismu na základě nových materiálů, které dostal ze zahraničí;
vykonává přehlídku frekventantů 1. moskevských kursů pro velitele kulometných jednotek u příležitosti 11. vyřazování rudých velitelů a pronáší k nim projev;
rozmlouvá s S. V. Muranovem a A. Gundarjovem, kteří přivezli z Čeljabinska vlak obilí, děkuje jim za dovezené obilí a ukládá vedoucímu kanceláře rady lidových komisařů V. D. Bonči-Brujevičovi, aby napsal Sibiřanům dopis s poděkováním za obilí;
řídí přípravné zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává stav zásobování armády obuví a oděvy, prodloužení platnosti dekretu Rady obrany o opatřeních k zajištění sadbových brambor, návrh usnesení o vyhlášení výjimečného stavu na vodních komunikacích aj.;

mluví telefonicky s S. A. Lozovským, který odjel do Petrohradu, informuje se o přijetí delegace britských tradeunionů a labouristů, vyptává se na jednotlivé členy delegace, na to, jak reagují na situaci a do jaké míry je jejich vztah k Sovětskému Rusku upřímný.

Mezi 12. a 23. květnem Lenin pročítá strojopisný text dodatku ke knize Levičáctví — dětská nemoc komunismu, provádí v něm na základě nově získaných materiálů změny a píše pokyny pro sazeče.

14. května Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany; referuje o stavbě úzkokolejných železničních tratí pro přepravu dřeva. Na zasedání se projednávají také tyto otázky: boj proti podloudnickému obchodu, opatření k zabezpečení paliva především pro elektrárny Bogorodského sdružení, zásobování armád Západního frontu šatstvem, zásobovací situace v Doněcké pánvi, stavba železniční trati Alexandrov Gaj—Emba aj.

15. května Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany. V průběhu projednávání reorganizace lidového komisariátu pro národnostní záležitosti a otázky navázání vzájemných vztahů s Baškirií si Lenin vyměňuje s L. B. Kameněvem písemně názory na tuto

otázku. Na zasedání se jedná také o přijetí britské delegace tradeunionů a labouristů, o vyslání sovětské delegace do Milána, o nebezpečí nové intervence ze strany Dohody, o cestě M. I. Kalinina s agitačním vlakem, o právech místních sovětů ve věci kontroly vojenských skladů aj.;

dává lidovým komisariátům pokyn, aby přijaly delegaci britských tradeunionů a labouristů.

- 15. a 16. května* Lenin je na lovu v Zavidovském lese nedaleko stanice Rešotnikovo na Mikulášově (nyní Řijnové) dráze.
- Nejpozději 16. května* Lenin rozmlouvá s členem kolegia lidového komisariátu zásobování A. B. Chalatovem o zajištění potravin pro veřejné stravování dětí.
- 16. května* Lenin žádá v dopise předsedovi Petrohradské komuny A. J. Badajevovi nebo jeho zástupci, aby byly zajištěny přiděly potravin členům petrohradské skupiny Státní komise pro elektrifikaci Ruska, jež pracuje pod vedením M. A. Šatělena.
- 18. května* Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany, na němž se jedná o kontrarevoluční organizaci Taktické centrum, o delegaci britských tradeunionů a labouristů, o vytvoření Karelské komuny (oblasti), o zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a o dalších otázkách; řídí zasedání rady lidových komisařů; referuje o jmenování J. V. Stalina členem Revoluční vojenské rady republiky, o vyslání J. S. Haneckého do Ústředního svazu spotřebních družstev, o včlenění Donské oblasti a celého území sovětského Kavkazu do sféry působnosti kavkazské sovětské pracovní armády, o nutnosti regulovat vysílání zástupců různých organizací a institucí k nákupu potravin mimo přiděl a osiva, o tom, zda by bylo účelné a možné objednat v zahraničí mechanické sněhové pluhy, o Prikamské potravinové oblasti apod.
- 19. května* Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany.
- 21. května* Lenin se od M. I. Uljanovové dovídá, že na frontě

padl syn spisovatele A. S. Serafimoviče, píše A. S. Serafimovičovi soustrastný dopis, nabádá ho, aby nekle-
sal na duchu, a zdůrazňuje, že jeho práci »*potřebují*
dělníci a my všichni«;

diskutuje s vedoucím delegace československých levi-
cových sociálních demokratů B. Šmeralem o možno-
sti založit Komunistickou stranu Československa;
řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se pro-
jednává návrh dekretu o evidenci statistických pra-
covníků, zpráva o výsledcích práce komise, kterou
14. května 1920 ustavila Rada práce a obrany a která
měla vypracovat návrh usnesení o zásobování armá-
dy municí, puškami a kulomety, návrhy usnesení
o včasém zajištění rudoarmějských přiděľů dělní-
kům zbrojních a muničních závodů a o nutných opa-
třeních ke zvýšení výroby obuvi pro Rudou armádu,
o plnění plánu stavby úzkokolejných železničních
tratí pro přepravu dřeva. Dále měla vypracovat návr-
hy usnesení o odpovědnosti všech sověťů za nevyužití
letního období pro těžbu dřeva v okolních lesích,
o zásobování pracovníků bakuských a astrachaňských
naftových polí potravinami aj.

22. května

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV stra-
ny. Při projednávání organizace práce lidového ko-
misariátu dopravy schvaluje politické byro usnesení
o ustavení komise, která by tuto otázku podrobně
prozkoumala, a jmenuje Lenina členem této komise.
V průběhu jednání o doplnění kolegia lidového ko-
misariátu pro národnostní záležitosti si Lenin vymě-
ňuje s L. B. Kameněvem a L. D. Trockým písemně
názory na tuto otázku.

23. května

Po skončení korektury knihy *Levičáctví — dětská ne-
moc komunismu* píše Lenin petrohradské pobočce
Státního nakladatelství dopis s žádostí, aby jeho
opravy byly vneseny do textu knihy i do dodatku
a aby mu byl telefonicky sdělen termín vydání knihy
a jméno soudruha, který odpovídá za kontrolu publi-
kace a její vydání.

24. a 25.
května

Lenin rozmlouvá s G. M. Kržižanovským, J. S. Ha-
neckým, V. M. Sverdlovem, N. P. Miljutinem, J. E.

Rutzutakem a dalšími soudruhy o kandidatuře J. V. Lomonosova na funkci lidového komisaře dopravy.

25. května

Lenin píše připomínky k návrhu dekretu o opatřeních ke správnému přidělování bytů pracujícím; píše turkestánské komisi do Taškentu pro M. V. Frunzeho text radiogramu, v němž požaduje informaci o těžbě ropy a jejím vývozu;

účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž se projednávají tyto otázky: situace na polské frontě, vyslání sovětské delegace do Milána, britská delegace tradeunionů a labouristů, lidový komisariát dopravy, odpověď Společnosti národů, obchodní smlouva se Švédskem, jednání s Litvou, vytvoření běloruského revolučního výboru, Turkeistán, Ázerbájdžán, řízení stranické práce a organizování sovětské moci na Severním Kavkaze aj.;

účastní se druhého zasedání politického byra ÚV strany, na němž se jedná o politice vůči východním národům;

řídí zasedání rady lidových komisařů; v průběhu jednání o výkupu surovin v letech 1920 až 1921 píše návrh usnesení k této otázce, který pak rada lidových komisařů schvaluje; podává zprávu o tom, že lidové komisariáty neplní usnesení Rady práce a obrany z 30. dubna 1920, které jim ukládá podávat pravidelná týdenní hlášení o tom, jak lidové komisariáty pomáhají západní frontě. Dále se projednává zpráva o zřizování sovchozů, zpráva malé rady lidových komisařů o její činnosti za poslední půlrok, návrh výnosu o Tatarské autonomní sovětské socialistické republice aj.

26. května

Lenin píše koncept usnesení rady lidových komisařů o zásobách obilí;

rozmlouvá s delegací britských tradeunionů a labouristů o perspektivách revolučního hnutí ve Velké Británii, o boji dohodových států proti Sovětskému Rusku a o válce s Polskem.

Po 26. květnu

Po obdržení dopisu P. Dobronravova o těžkých životních podmínkách a špatném zdravotním stavu L. I. Axelrodové (Ortodoxe) ukládá Lenin tajemnici rady

lidových komisařů M. I. Gljasserové spojit se s N. A. Semaškem, aby byla Axelrodové poskytnuta okamžitá pomoc.

27. května

Lenin podepisuje Usnesení Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a rady lidových komisařů o Tatarské autonomní socialistické sovětské republice; řídí zasedání rady lidových komisařů. Ve věci zásob obilí je schváleno usnesení, vypracované na základě Leninova konceptu. Lenin navrhuje doplnit telefonické depeše moskevskému a petrohradskému sovětu o upozornění, aby byly evidovány přebytky zeleniny u pěstitelů zeleniny v okolí obou měst a vykupovány od nich. Na zasedání se projednává rovněž návrh dekretu o zvětšení výměry půdy pracovních hospodářství, otázky spojené s celoruským sčítáním lidu, otázka zásob obilí, reorganizace Celoruské rady pro zásobování železničářů aj.

28. května

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany, na němž se jedná o britském a francouzském válečném materiálu ukořistěném na polské frontě, o vyslání sovětské delegace do Milána, o zřízení knihovny zahraniční literatury a periodických publikací, jež dostává lidový komisariát zahraničních věcí a exekutiva Komunistické internacionály, o vyslání odborové delegace do Velké Británie, návrh Celoruské ústřední rady odborů o zavedení nových mzdových tarifů, návrh předsednictva Celoruské ústřední rady odborů na uplatňování prémiového systému aj.;

řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává zásobování učitelů potravinami, týdenní hlášení lidových komisariátů o poskytování pomoci západní frontě, zvýšení výroby min, průběh stavby železniční trati Alexandrov Gaj—Emba, stavba a využití Murmanské dráhy, zásobování elektráren Bogorodského sdružení palivem, výše přidělu potravin a nejn nutnějších životních potřeb pro pracující na stavbě Kaširské elektrárny, ochrana nákladů potravin, schválení Mimořádné komise pro kontrolu vojenských zásobovacích orgánů aj.

30. května

Lenin píše Dopis anglickým dělníkům;

- píše vzkaz G. V. Čičerinovi, aby promluvil s J. V. Stalinem, převzal od něho materiály o britské pomoci Vrangelovi a uveřejnil protestní nótu.
- 31. května* Lenin rozmlouvá s S. M. Kirovem, který byl jmenován zplnomocněným diplomatickým zástupcem RSFSR v Gruzii, a dává mu směrnice; píše připomínky ke knize N. I. Bucharina *Ekonomika přechodného období*.
- 31. května až 1. června* Lenin provádí druhou korekturu knihy *Levičáctví — dětská nemoc komunismu*.
- Nejpozději v květnu* Lenin čte knihu *Weltrevolution [Světová revoluce]*, Vídeň 1919, a dělá si v ní poznámky.
- V květnu* Lenin rozmlouvá s N. L. Meščerjakovem o nebezpečí bělogvardějských akcí ve staroruském újezdu Novgorodské gubernie.
- Na jaře* Lenin rozmlouvá s finským komunistou Y. Sirolou a socialistou E. Gyllingem o vytvoření Karelské autonomní oblasti.
- Začátkem června* Lenin pročítá článek Juliana Marchlewského *Agrární otázka a světová revoluce pro 12. číslo časopisu Komunističeskij internacional*; píše *Předběžný náčrt tezí o agrární otázce pro II. kongres Komunistické internacionály*; rozmlouvá s S. A. Lozovským o vytvoření Mezinárodní rady odborových a výrobních organizací.
- 1. června* Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany, na němž se jedná o přípravách k II. kongresu Komunistické internacionály, o Karélii, o mobilizaci ukrajinských železničářů na práci v zásobování, o Státním nakladatelství a o dalších otázkách; řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž informuje o zvýšení přídělu potravin tiskárně III. internacionály. Na zasedání se projednávají také tyto otázky: převedení dělníků na práci v zásobování na Sibiři, vypracování hlavních zásad pro státní účetnictví a výkaznictví, zpráva komise, kterou ustavila 18. května

1920 rada lidových komisařů pro včlenění Donské oblasti do sféry působnosti kavkazské sovětské pracovní armády a pro organizování sovětské moci na Severním Kavkaze, zásobovací situace pracovníků ve vodní dopravě, návrh dekretu o poskytování prémie za zvýšení produktivity práce, sériová výroba Fowlerových pluhů, Výnos o komisi při radě lidových komisařů (malé radě lidových komisařů) aj.

2. června

Lenin píše členu revoluční vojenské rady Jihozápadního frontu J. V. Stalinovi do Kremenčugu telegram o situaci na západní a kavkazské frontě, o nutnosti rázněji pokračovat v zahájeném útoku na kyjevském směru a o vyslání posil z krymských divizí na tento směr; píše tajemnici rady lidových komisařů vzkaz, aby se zeptala všech členů rady lidových komisařů, zda souhlasí, aby k Výnosu o komisi při radě lidových komisařů (malé radě lidových komisařů) byl připojen dodatek, že malé radě lidových komisařů mohou být předkládány k projednání rovněž záležitosti, které navrhne předseda rady lidových komisařů.

3. června

Lenin posílá G. K. Ordžonikidzemu do Baku telegram, aby se co nejrychleji provedlo úplné odzbrojení buržoazie a všech nespolehlivých živlů; na telegram J. V. Stalina z 3. června 1920, v němž se navrhuje buďto uzavřít s Vrangellem příměří, nebo dát souhlas k útoku, píše Lenin poznámku, že útok si může vyžádat mnoho obětí, a proto je nutné všechno náležitě promyslet; píše Stalinovi odpověď na telegram; rozmlouvá s japonským zpravodajem listu Ósaka Asahi Rjó Nakahirou.

3. nebo 4. června

Lenin rozmlouvá s japonským zpravodajem Kacudžim Fusem, zastupujícím listy Ósaka Mainiči a Tókjó Ničiniči.

4. června

Lenin rozmlouvá s pracovníky z Kirgizie a píše vzkazy V. V. Vorovskému pro Státní nakladatelství a pro Nejvyšší národohospodářskou radu, aby Kirgizy přijali a poskytli jim všemožnou pomoc, pokud jde o získání tiskárenského zařízení a papíru;

- řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se jedná o dopravě ryb k železniční trati v Astrachani, odkud se budou moci odvážet na západní frontu, o nakládání potravin z Rybinska, Nižního Novgorodu a Jaroslavlle, o zásobování dělníků kožedělného průmyslu, rodin dopravních dělníků a zaměstnanců a pracovníků na embských naftových polích, o zásobování armády aj.;
- píše vynálezci S. I. Botinovi dopis, v němž ho upozorňuje na chyby a radí mu, aby měl plnou důvěru ve známého odborníka v radiotechnice — vedoucího Nižněnovgorodské radiotechnické laboratoře M. A. Bonče-Brujeviče, vyložil mu podstatu svého vynálezu a spolu s ním ihned provedl pokusy.
- Nejpozději*
5. června Lenin koncipuje osnovu a poznámky k tezím o národnostní a koloniální otázce pro II. kongres Komunistické internacionály.
5. června Lenin píše Předběžný náčrt tezí o národnostní a koloniální otázce pro II. kongres Komunistické internacionály;
- píše zamoskvorečskému obvodnímu výboru strany dopis s doporučením pro G. M. Kržižanovského a Z. P. Kržižanovskou;
- od M. I. Uljanovové se dovídá o smrti syna lékaře V. A. Obucha, píše Obuchovi dopis, v němž vyslovuje jemu a jeho ženě soustrast a nabádá je, aby neklešali na duchu.
- Nejdříve*
5. června Lenin rozmlouvá s S. A. Lozovským, vyptává se ho na cestu delegace britských tradeunionů a labouristů po povolžských městech a vesnicích a na to, jaký na členy delegace udělala dojem.
- Mezi 5. a 14. červnem* Lenin se seznamuje s názory G. V. Čičerina, N. N. Krestinského, J. A. Preobraženského, P. Lapiňského a vedoucích pracovníků Baškirie, Kirgizie a Turkestánu na Předběžný náčrt tezí o národnostní a koloniální otázce a s připomínkami k nim, dělá si poznámky k připomínkám Čičerina a Preobraženského.
8. června Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV stra-

ny, na němž se jedná o vyslání odpovědných komunistů z ústředních státních a stranických orgánů a dělníků z uzavíraných podniků na západní frontu, o agitačních a instruktorských vlcích, o Tatarské a Čuvašské republice, o zprávě komise pro mzdové otázky, kterou ustavilo 28. května 1920 politické byro, o místopředsedovi Celoruské ústřední rady odborů, o přesídlování zahraničních dělníků do Sovětského Ruska aj.;

v dopise P. I. Popovovi do Ústředního statistického úřadu žádá, aby mu byly poslány knihy o sčítání lidu v Německu a Rakousku;

řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává přesídlování dělníků ze zahraničí, převedení dělníků do zásobování na Sibiři, výnos o dělnicko-rolnické milici, zpráva komise pro projednání otázek zahraničního obchodu, kterou 25. května 1920 jmenovala rada lidových komisařů, a další otázky.

9. června

Lenin řídí přípravné zasedání Rady práce a obrany, na němž se jedná o doplnění Rudé armády, o zavedení vojenského režimu na stavbě elektrického vedení k tulskému muničnímu závodu a zbrojovce, o osvobození baskunčackých dolů od rekvizic a o mobilizaci jejich inventáře aj.

10. června

Lenin se (při zjišťování názorů členů politického byra ÚV strany) vyslovuje pro schválení návrhu usnesení politického byra o nákupu lokomotiv a železničního inventáře v zahraničí;

přijímá delegáty II. kongresu Komunistické internacionály za Komunistickou stranu Maďarska M. Rákosiho a E. Rudnyánského;

posílá výkonnému výboru guberniálního sovětu nebo guberniálnímu revolučnímu výboru v Irkutsku telegram s prosbou, aby poskytli I. L. Promiňskému, s nímž byl kdysi na Sibiři ve vyhnanství, všemožnou pomoc.

Nejdříve

10. června

Lenin se seznamuje s připomínkami delegáta II. kongresu Komunistické internacionály za Komunistickou stranu Bulharska I. Nedelkova (N. Šablina) k Předběžnému náčrtu tezí o národnostní a koloniální otáz-

ce, informuje se o činnosti Komunistické strany Bulharska a o národnostním hnutí na Balkáně a v Turecku.

11. června

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává průběh prací spojených s obnovou dopravy, návrhy usnesení k zásobení velkých měst a průmyslových center v příští zimní sezóně dřevem, vybavení skupiny preferovaných závodů výrobním zařízením, převedení dělníků ze závodů, které nepracují pro potřeby obrany, do závodů vyrábějících miny aj.

Nejdříve

11. června

Lenin se seznámil s oficiálním prohlášením britské vlády o její údajné neúčasti na zásobování Vrangely armády a sděluje G. V. Čičerinovi, že je to lež. Radí mu odpovědět Krasinovi do Londýna, že Lloyd Georgeovi nelze důvěřovat, a poslat G. Curzonovi telegram, že jakmile Vrangel dostal od Angličanů zbraně, uhlí apod., zahájil útok.

12. června

Lenin píše recenzi na 1.—18. číslo časopisu *Kommunismus*, orgánu Komunistické internacionály pro země jihovýchodní Evropy, vydávaného v němčině ve Vídni;

píše předsedovi celoruského fotografického a filmového oddělení lidového komisariátu školství a osvěty D. I. Leščenkovi dopis s pokyny, aby byly z fotografií a dokumentů o soudu nad Kolčakovými ministry v Omsku sestaveny filmy pro širokou veřejnost; pronáší projev na druhé celoruské poradě odpovědných organizátorů práce na vesnici, svolané ústředním výborem strany.

Vychází Leninova kniha *Levičáctví — dětská nemoc komunismu*.

Po 12. červnu

Lenin se seznamuje s dopisem J. V. Stalina, odeslaným 12. června 1920 z Kremenčugu a obsahujícím připomínky k Předběžnému náčrtu tezí o národnostní a koloniální otázce, podtrhává si v dopise některé pasáže o federaci a konfederaci a dělá si k nim poznámky, v nichž uvádí, že »federace může být různého typu«.

13. června Lenin píše připomínky na návrhu usnesení ÚV strany o úkolech KSR(b) v Turkestánu.
14. června Lenin odpočívá v Gorkách (podolský újezd Moskevské gubernie);
píše usnesení o potrestání správce sanatoria v Gorkách E. J. Vevera za poražení smrku v parku sanatoria.
15. června Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany, na němž se projednává odložení sjezdu odborů školství a osvěty v důsledku války s Polskem, manifest k polským vojákům, vyslání komise lotyšských dělníků a střelců do Lotyšska, návrh ústředního výboru levých eserů jmenovat zástupce ústředního výboru KSR(b) pro jednání o praktických otázkách spojených s účastí eserů ve válce s Polskem, petrohradská pracovní armáda, plenární zasedání ÚV strany aj.;
řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž informuje o způsobu svolávání meziresortních porad a o povinné účasti na nich. Na zasedání se projednává také otázka úpravy přesídlování rolníků, návrh dekretu o opatřeních ke zlepšení stravování školní mládeže aj.
16. června Lenin píše odboru paliv moskevského sovětu dopis o mobilizaci obyvatel Moskvy k snášení dřeva z lesa k železničním stanicím, aby hlavní město bylo zásobeno palivem;
podepisuje výzvu K polským dělníkům, rolníkům a legionářům.
18. června Lenin rozmlouvá s A. M. Gorkým po jeho příjezdu z Petrohradu o dopise ředitele Hlavní ruské astronomické observatoře v Pulkovu a o jiných otázkách; dopis přivezl Gorkij;
spolu s A. M. Gorkým navštěvuje dělostřelecký výbor Hlavní dělostřelecké správy, kde A. M. Ignatjev vysvětluje Leninovi konstrukci svého přístroje pro střelbu na vzdušné cíle;
účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž se projednává návrh exekutivy Komunistické

internacionály vydat výzvu k místním organizacím německých »nezávislých«, otázka sjezdu národů Východu v Baku, otázka ubytování a stravování delegátů II. kongresu Komunistické internacionály, zajištění sdělovací techniky a dopravy pro tyto delegáty, návrh exekutivy Komunistické internacionály na organizaci prvního, slavnostního zasedání II. kongresu Kominterny v Petrohradě, směrnice politického byra pro frakci KSR(b) na zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů ve věci neúrody, otázky Tatarské autonomní sovětské socialistické republiky, Severního Kavkazu aj.;

řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednávají návrhy usnesení o využití letního období k zásobení Moskvy dřevem, o povolání pracovníků z resortu paliv, kteří se narodili v letech 1894—1900, do Rudé armády, o zákazu propouštění odborníků z Rudé armády, o revizi seznamů všech podniků s vojenským režimem aj.

19. června Lenin píše správci 2. domu sovětů příkaz, aby poskytl finským komunistům přijíždějícím do Moskvy všestrannou pomoc;

účastní se zasedání exekutivy Komunistické internacionály, věnovaného informaci o komunistickém hnutí v Evropě a Americe v souvislosti s přípravou II. kongresu Kominterny, a pronáší projev.

20. června Po přečtení dopisu ředitele Hlavní ruské astronomické observatoře v Pulkovu o opatřeních k zajištění vědecké činnosti observatoře píše Lenin M. N. Pokrovskému vzkaz, aby observatoři byla poskytnuta potřebná pomoc.

Nejdříve
21. června Lenin se seznamuje s připomínkami M. G. Rafese k Předběžnému náčrtu tezí o národnostní a koloniální otázce.

Nejdříve
21. června
a nejpozději
25. července Lenin pročítá korekturu Předběžného náčrtu tezí o národnostní a koloniální otázce a dělá v ní některé opravy.

22. června Lenin píše lidovému komisariátu zemědělství a lido-

vému komisariátu zásobování dopis, aby podpořily žádost V. M. Tyrkova, »jednoho z posledních mohykánů hrdinné skupiny narodovoljovců, který byl v březnovém procesu mezi obviněnými ze zavraždění Alexandra II.«, a přidělily jeho rodině z jeho bývalého statku dvě tři děsjatiny půdy a nějaký dobytek; píše výkonnému výboru újezdního sovětu v Podolsku telefonickou depeši, že jeho příkaz potrestat správce sanatoria v Gorkách E. J. Vevera za poražení smrku v parku sanatoria zůstává v platnosti a musí být splněn; písemně doporučuje J. S. Haneckému, aby si vzal dovolenou a odpočinul si;

účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž zasahuje do diskuse o tezích a návrhu usnesení o úkolech KSR(b) v Turkestánu, jež předložila komise politického byra, zdůrazňuje nutnost co největší důvěry vůči neruským národům a těsné součinnosti s aktivními místními pracovníky a předkládá politickému byru ke schválení svůj návrh usnesení, který je pak s nepatrnými změnami schválen. Na programu zasedání je také otázka zásobování papírem, vytvoření autonomní Čuvašské oblasti, zabezpečení rodin padlých soudruhů, kteří se zvláště zasloužili o vítězství revoluce, návrh maďarské komunistické skupiny, aby se mezi odborově organizovanými ruskými dělníky rozšířilo hnutí proti represáliím kontrarevoluční vlády v Maďarsku, sdělení Ústředního výboru Komunistické strany Estonska o jejím připojení ke Komunistické internacionále, složení Nejvyššího tribunálu při Celoruském ústředním výkonném výboru sovětů, politika na Kavkaze aj.; řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají návrhy výnosu o autonomní Čuvašské oblasti, dekretu o sjednocení výkupu surovin a potravin v republice, dekretu o zacházení se střelnými zbraněmi, dekretu o platebních operacích a jiné otázky.

23. června

Lenin přijímá delegáty II. kongresu Komunistické internacionály: D. Beathe (za organizaci Průmysloví dělníci světa z Velké Británie), L. Deslinièrese a J. Sa-doula (za Francouzskou socialistickou stranu).

Před

24. červnem

Lenin poskytuje interview zvláštnímu zpravodaji listu The Manchester Guardian.

24. *června* Lenin podepisuje Výnos Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a rady lidových komisařů o autonomní Čuvašské oblasti.
25. *června* Lenin se písemně dotazuje A. M. Nikolajeva v lidovém komisariátu pošt a telegrafů, jak pokročilo sestavení radiotelefonu a výroba reproduktorů; v dopisu předsedovi výkonného výboru petrohradského sovětu G. J. Zinovjevovi upozorňuje, že je nutné vytvořit všechny podmínky pro práci fyziologa I. P. Pavlova a »poskytnout mu výjimečně nadnormální přiděl potravin a vůbec mu zajistit přiměřené pohodlí«; řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává otázka mobilizace statistických pracovníků RSFSR, zásobování stavby Kaširské elektrárny, pokud jde o potraviny, píci a platidla, vývoz uhlí z Donbasu, průběh stavby železniční trati Alexandrov Gaj—Emba, stavba nové rozhlasové stanice pro spojení s Amerikou, obnovení rozhlasové stanice v městě Dětskoje Selo* a technické zdokonalení některých nejdůležitějších rozhlasových stanic aj.
26. *června* Lenin rozmlouvá s komunistou I. D. Putincevem z kozácké stanice Urljutunská (pavlodarský újezd Semipalatinské gubernie) a píše sovětským orgánům na Sibiři dopis, aby jmenovanému poskytly všestrannou pomoc ve zřizování mateřské školy a dalších podobných zařízení v místě jeho bydliště, a vystavuje mu povolení k odjezdu z Moskvy do rodného kraje ve vagonu A. V. Šotmana; přijímá italskou dělnickou delegaci a delegáta II. kongresu Komunistické internacionály za Komunistickou stranu Nizozemska D. Wijnkoopu, jemuž předává knihu *Levičáctví — dětská nemoc komunismu*, aby se s ní mohla nizozemská delegace seznámit.
- Po 26. *červnu* Po přečtení dopisu jednoho komunisty o opatřeních k boji proti spekulaci, který dostal od redakce listu *Izvěstija VCIK*, hovoří Lenin o tomto tématu s V. A. Avanešovem.

* — dnešní Puškin. *Čes. red.*

28. června

Po přečtení záznamu telefonátu výkonného výboru petrohradského sovětu, který žádal, aby mohl údaje o množství zeleniny předložit radě lidových komisařů později, ukládá Lenin tajemnici, aby zjistila, kdy byla žádost poslána, a připravila telegrafickou odpověď s výtkou za to, že se výkonný výbor petrohradského sovětu s odesláním údajů opozdil.

29. června

Lenin posílá J. A. Preobraženskému do sekretariátu ústředního výboru KSR(b) písemný vzkaz, týkající se vydávání překladů nejlepších nových ekonomických prací a spisů materialistů ze 17. a 18. století; píše A. N. Nikolajevovi dopis o nutnosti úplně přeorganizovat práci Nižněnovgorodské radiotechnické laboratoře;

účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž se projednávají tyto otázky: změny ve složení komise pro urovnání vzájemných vztahů mezi ústředními úřady a petrohradskými orgány, Státní nakladatelství, svolání sjezdu národů Východu do Baku, Baškirie, lidový komisariát práce a Hlavní výbor pro zavedení všeobecné pracovní povinnosti, návrh usnesení o úkolech strany a organizování státní moci v Turkestánu, instrukce pro turkestánskou komisi, výstavba strany v Turkestánu, mírový návrh Rumunska, družstevnictví, plenární zasedání ústředního výboru strany aj.;

řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž předkládá návrh, aby se 30. června 1920 konalo zvláštní zasedání RLK, na němž by byly schváleny protokoly malé rady lidových komisařů. Na zasedání se projednávají také pevné výkupní a prodejní ceny, povinné dodávky drůbeže a medu, návrh plánu dovozu, vytvoření zvláštního orgánu pro plánovitější využívání západoevropských dělníků a techniků, v němž by byli zástupci Nejvyšší národohospodářské rady a lidového komisariátu práce, dopravy, financí, vnitra a zahraničních věcí, opatření ke zvýšení výkupu zeleniny z okolí měst v roce 1920, zpráva komise pro přesídlování rolníků aj.;

posílá G. K. Ordžonikidzemu telegram, v němž mu ukládá, aby zorganizoval svolání sjezdu národů Východu do Baku, upozorňuje ho, že má »za úkol řídit

- veškerou zahraniční i vnitřní politiku Ázerbájdžánu a dbát, aby se plnily směrnice ÚV a lidového komisařiátu zahraničních věcí, pokud jde o Persii, Arménii a Gruzii».
- 30. června** Lenin připravuje text telefonogramu předsednictvu celoruské porady o zásobování, který byl přečten na poradě 1. července 1920; účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž se projednává usnesení byra komunistické frakce v Celoruské ústřední radě odborů o mzdové politice, výzva ústředního byra židovských sekcí KSR(b) ke Komunistické internacionále, problémy Státního nakladatelství, družstevnictví, cesta M. I. Kalinina na Ural aj.; řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se schvalují protokoly malé rady lidových komisařů.
- Mezi 30. červnem a 8. červencem* Po obdržení dopisu vedoucího nizozemské delegace na II. kongresu Komunistické internacionály D. Wijnkoopa s upozorněním, že ne všichni tribunisté, tj. členové Komunistické strany Nizozemska, se ztotožňují s názory »levých«, nahrazuje Lenin v textu připravovaného anglického vydání své knihy Levičáctví — dětská nemoc komunismu výraz »holandsští tribunisté« slovy »někteří členové holandské komunistické strany« a zahrnuje Wijnkoopův dopis v plném znění do dodatku ke knize.
- V červnu až v první polovině července* Pod Leninovým vedením jsou vypracovávány Podmínky pro přijetí do Komunistické internacionály.
- Začátkem července* Po přečtení zprávy D. I. Kurského o úspěšném útoku 15. armády na západní frontě posílá Lenin Kurskému písemný dotaz, zda byla učiněna opatření k okamžitému nastolení sovětské moci na osvobozovaném území, ke svolání sjezdů sovětů, k vyhnání statkářů a k přidělení jejich půdy rolnické chudině a sovětům zemědělských dělníků.
- 1. července** Lenin posílá J. V. Stalinovi do Sinělnikova telegram o rozhodnutí politického byra ÚV strany ve věci mírového návrhu Rumunska;

píše tajemnici rady lidových komisařů L. A. Fotijevové vzkaz, aby zavolala do Petrohradu a požádala o co nejrychlejší zaslání korektury Předběžného návrhu tezí o agrární otázce a zjistila, kdy teze vyjdou.

2. července

Lenin píše článek Na pomoc raněnému rudoarmějci pro 1. číslo časopisu Raněný krasnoarmějec.

Nejdříve

2. července

Lenin se seznamuje s připomínkami J. Marchlewského ke svému Předběžnému návrhu tezí o agrární otázce pro II. kongres Komunistické internacionály.

Nejpozději

4. července

Lenin píše koncept tezí o hlavních úkolech II. kongresu Komunistické internacionály (Teze o hlavních úkolech Komunistické internacionály a Osnovu rezoluce o obsahu pojmu diktatura proletariátu a o boji proti »módnímu« překrucování tohoto hesla).

4. července

Lenin píše Teze o hlavních úkolech II. kongresu Komunistické internacionály.

5. července

Lenin písemně žádá tajemnici rady lidových komisařů L. A. Fotijevovou, aby přepsala Teze o hlavních úkolech II. kongresu Komunistické internacionály a ještě týž den je poslala do Petrohradu G. J. Zinovjevovi;

po přečtení překladu zprávy turínské sekce Italské socialistické strany (zprávu napsal A. Gramsci) pro národní radu v Miláně; uveřejněného v listu L'Ordine Nuovo pod názvem Za obnovení socialistické strany, poznamenává na textu zprávy, že bude nutné uveřejnit tuto zprávu v časopisu Kommunističeskij internacional nebo ji vydat samostatně (ve francouzském překladu) ještě před zahájením II. kongresu Komunistické internacionály; dělá v překladu opravy a doporučuje jej otisknout. Zpráva byla otištěna 20. července 1920 ve 12. čísle časopisu Kommunističeskij internacional.

Před 6.

červencem

Lenin píše G. J. Zinovjevovi vzkaz s návrhem, aby byla kniha Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu vydána v němčině a dalších jazycích, a sděluje mu svůj úmysl napsat k ní novou předmluvu.

6. července Lenin píše Předmluvu k francouzskému a německému vydání knihy Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu.
7. července Lenin posílá G. J. Zinovjevovi do Petrohradu Předmluvu k francouzskému a německému vydání knihy Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu s žádostí, aby byl ke knize jako příloha připojen basilejský manifest z roku 1912; rozmlouvá s delegátem II. kongresu Komunistické internacionály za britské výbory továrních důvěníků J. Th. Murphym a vyptává se ho na revoluční hnutí ve Velké Británii a na boj jihowaleských horníků; rozmlouvá se zástupci Francouzské socialistické strany šéfredaktorem listu L'Humanité M. Cachinem a tajemníkem strany L. O. Frossardem; účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž se projednává ultimativní prohlášení britského ministerského předsedy Lloyda George o podmínkách dohody mezi Ruskem a Velkou Británií, instrukce pro členy revoluční vojenské rady Kavkazského frontu a pro diplomatické zástupce v Gruzii, Arménii a Turecku, otázka složení ruské delegace na II. kongresu Komunistické internacionály, návrh agitačního kolegia ÚV strany na uspořádání Dne III. internacionály aj.
8. července Lenin píše odpověď na dopis Spojeného přípravného výboru pro ustavení Komunistické strany Velké Británie; posílá pracovníku Komunistické internacionály M. Gruzenbergovi Wijnkoopův dopis a své prohlášení o provedení změn v textu anglického vydání knihy Levičáctví — dětská nemoc komunismu; mimo jiné v něm píše: »Zkontrolujte, prosím Vás, zda je to správně anglicky. (Obsah prohlášení: že holandská strana neodpovídá za „levičáctví“, že je to jaksi věc některých Holanďanů.) (Otisknout jen toto prohlášení a mé prohlášení, že dělám opravy v textu)«; ukládá tajemnici rady lidových komisařů L. A. Fotijevové, aby požádala G. J. Zinovjeva v Petrohradu o »okamžité zaslání tezí o centristických stranách«, aby se k nim delegát francouzského výboru III. inter-

nacionály A. Rossmère mohl vyjádřit ještě před jejich uveřejněním.

- 9. července* Po přečtení dopisu F. A. Rotštejna o průběhu jednání ve věci uzavření smlouvy s Velkou Británií píše Lenin všem členům politického byra ústředního výboru KSR(b) vzkaz, v němž navrhuje, aby sovětské delegaci byla pro jednání zaslána tato směrnice: »Buďte pevní a nebojte se dočasného přerušení jednání.«
- 10. července* Lenin píše G. V. Čičerinovi dopis ve věci textu smlouvy s Litvou.
- Mezi 10. a 19. červencem* Lenin si připravuje pro II. kongres Komunistické internacionály referát o mezinárodní situaci a hlavních úkolech Komunistické internacionály a píše koncept a osnovu referátu.
- Nejdříve 12. července* Lenin píše místopředsedovi Revoluční vojenské rady republiky E. M. Skljanskému o nutnosti urychlit útok na polské frontě.
- 12. nebo 13. července* Lenin rediguje a doplňuje telefonogram J. V. Stalino-
vi do Charkova, v němž hodnotí nótu britského ministra zahraničních věcí G. Curzona z 11. července 1920 a dává pokyn k urychlení útoku.
- Po 15. červenci* Lenin pročítá knihu Leitsätze zum II. Kongress der Kommunistischen Internationale [Teze k II. kongresu Komunistické internacionály], vydanou v Petrohradě, redakčně ji upravuje a dělá poznámky v textu svého Předběžného náčrtu tezí o národnostní a koloniální otázce.
- 16. července* Lenin se účastní plenárního zasedání ÚV strany, na němž se projednávají otázky spojené s přípravou II. kongresu Komunistické internacionály. Lenin je jmenován členem předsednictva ruské delegace na kongresu Kominterny. Při projednávání konfliktu mezi Petrohradskou komunou a petrohradským sovětem píše koncept návrhu usnesení k této otázce, který je pak na plenárním zasedání schválen. Píše návrh usnesení o odpovědi na Curzonovu nótu, který ple-

nární zasedání s některými změnami schvaluje. Na zasedání se jedná rovněž o sjezdu Celoruské ústřední rady odborových svazů železničářů, o vytvoření běloruského revolučního výboru, o vyslání sovětské odborové delegace do Anglie aj.

- Nejdříve*
16. července Lenin dává příkaz k otištění telegramu revoluční vlády Persie, reprezentované M. Kúčikem-chánem, jež poslala moskevským dělníkům darem 15 000 pudů rýže.
- 16. nebo 17. července* Lenin doplňuje a opravuje překlad odpovědi G. V. Čičerina na Curzonovu nótu z 11. července 1920 a dělá v textu překladu poznámky.
- 17. července* Lenin posílá předsedovi revoluční vojenské rady Jihozápadního frontu J. V. Stalinovi telegram, v němž ho informuje o usnesení plenárního zasedání ÚV strany ve věci odpovědi na Curzonovu nótu a žádá ho, aby podával asi dvakrát týdně zprávu o situaci na frontě;
telefonuje z Gorek text telegramu L. B. Kameněvovi, jenž vede sovětskou delegaci na jednání s Velkou Británií v Londýně; požaduje v něm, aby byla věnována co největší pozornost shromažďování té anglické literatury, která ukazuje, že pro britskou buržoazii jsou obchodní styky se sovětskými republikami výhodné, a aby bylo zajištěno posílání zahraniční literatury do Sovětského Ruska; dále žádá, aby mu byly poslány dobré nejnovější informativní příručky a souhrnné statistické publikace — zeměpisné, politické a národohospodářské;
účastní se plenárního zasedání ÚV strany, na němž se jedná o Dálnovýchodní republiky, o vyslání odborové delegace do Anglie, o povinnosti ústředního výboru KSR(b) pravidelně podávat zprávy o nejdůležitějších usneseních ústředního výboru stranickým pracovníkům na nejodpovědnějších místech, o svolání příštího plenárního zasedání ÚV KSR(b) aj.
- Nejdříve*
17. července Lenin odpovídá na telefonicky zasláné otázky ministra zahraničních věcí Dálnovýchodní republiky, týkající se svolání sjezdu sovětů, základů ústavy a hospo-

dářské politiky Dálnovýchodní republiky a jejich vzájemných vztahů se Sovětským Ruskem.

18. července Lenin písemně ukládá členu kolegia Nejvyšší národohospodářské rady J. E. Rudzutakovi, aby svolal poradu zainteresovaných resortů o sjednocení evidence a rozdělování pracovních sil; spolu s delegáty II. kongresu Komunistické internacionály odjíždí do Petrohradu na zahájení kongresu.

Nejdříve
18. července Lenin pročítá dva výtisky knihy Thèses présentées au Deuxième Congrès de l'Internationale Communiste (Petrograd-Moscou, 18 juillet 1920) [Teze pro II. kongres Komunistické internacionály]; provádí v textu Tezí o hlavních úkolech II. kongresu Komunistické internacionály redakční úpravy, dělá si v něm znaménka a podtrhává jej.

Před 19.
červencem Lenin pročítá knihu R. MacDonalda Parlament and Revolution [Parlament a revoluce], vydanou roku 1919 v Manchesteru, a dělá si v ní znaménka a poznámky; píše exekutivě Komunistické internacionály dopis, že bude nutné připravit pro II. kongres Kominterny teze o mezinárodní hospodářské a politické situaci, a nastiňuje podrobnou osnovu těchto tezí; pročítá knihu Levičáctví — dětská nemoc komunismu, jež vyšla anglicky v Moskvě, a provádí v ní redakční úpravy.

19. července Lenin podepisuje Dekret rady lidových komisařů o zřízení Celoruské mimořádné komise pro likvidaci negramotnosti; přijíždí do Petrohradu na zahájení II. kongresu Komunistické internacionály; na prvním zasedání II. kongresu Komunistické internacionály je zvolen do předsednictva; má referát o mezinárodní situaci a hlavních úkolech Komunistické internacionály; po skončení prvního zasedání kongresu odchází s delegáty kongresu na Martovo pole a klade věnce na hroby revolučních pracovníků, navštěvuje zotavovny pro dělníky na Kamenném ostrově a pronáší projev

- na mnohatisícovém shromáždění dělníků, rudoarměj-
ců a námořníků na náměstí Urického při kladení zá-
kladního kamene k pomníku Karla Liebknechta a Ro-
sy Luxemburgové;
v osm hodin večer odjíždí z Petrohradu do Moskvy.
- 20. července* Lenin rediguje návrh výzvy rady lidových komisařů
K dělníkům, rolníkům a všem čestným občanům So-
větského Ruska a Sovětské Ukrajiny ve věci Curzono-
vy nóty a navrhuje doplnit větu, že »s polskými dělní-
ky a rolníky bychom se byli dohodli o čestném míru
již dávno, na tom, jaký tlak budou polští dělníci a rol-
níci vyvíjet na svou buržoazii a statkáře, závisí mír
největší měrou i nyní«, a podepisuje výzvu;
řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se
projednávají opatření ke zvýšení výkupu zeleniny
z okolí měst v roce 1920, návrh usnesení o rekvizici
obilních přebytků na Sibiři aj.
- Nejdříve*
21. července Lenin koriguje těsnopisný záznam svého referátu
o mezinárodní situaci a hlavních úkolech Komunistické internacionály na II. kongresu Kominterny.
- Před 22.*
červencem Lenin rozmlouvá s B. Russellem o zvlášt-
nostech politického a ekonomického vývoje Velké Británie, o me-
todách budování komunismu v Sovětském Rusku
a o navazování obchodních styků s kapitalistickými
zeměmi.
- 22. července* Lenin píše G. V. Čičerinovi dopis o obchodním jed-
nání s Německem, o odpovědi G. Curzonovi a mož-
nosti uzavřít mír s Polskem.
- 23. července* Lenin řídí druhé zasedání II. kongresu Komunistické
internacionály, píše si poznámky o projevu J. Tanne-
ra, delegáta II. kongresu Kominterny za britské vý-
bory továrních důvěrníků; pronáší projev o úloze ko-
munistické strany;
na zasedání politického byra ÚV strany hovoří o situ-
aci v Turkestánu. Na programu je rovněž mírové jed-
nání s Finskem, jednání s Polskem a Velkou Británií
aj.;
řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž referuje

o reorganizaci vojska vnitřní ochrany. Na zasedání se jedná také o pomoci lidových komisariátů západní frontě, o podmínkách pro cestování po železnicích a vodních cestách RSFSR, o přidělování paliv v Moskvě aj.

24. července

Lenin je delegací KSR(b) na II. kongresu Komunistické internacionály delegován do komise pro mezinárodní situaci a hlavní úkoly Kominterny, pro národnostní a koloniální otázku a pro agrární otázku; na třetím zasedání II. kongresu Komunistické internacionály si zapisuje jména členů komise pro národnostní a koloniální otázku, dělá si v seznamu známénka a sčítá zástupce jednotlivých zemí.

Mezi 24. a 29.
červencem

Lenin píše připomínky ke zprávě delegáta Íránské komunistické strany A. Sultana-Zadeho pro II. kongres Komunistické internacionály o perspektivách sociální revoluce na Východě.

25. července

Lenin píše připomínky (v němčině) k návrhům P. Leviho k tezí o národnostní a koloniální otázce; píše Dvacátý bod podmínek pro přijetí do Komunistické internacionály; účastní se zasedání komise pro národnostní a koloniální otázku, na němž se projednávají jeho teze; provádí redakční úpravy (v angličtině) doplňkových tezí o národnostní a koloniální otázce, jež připravil Mánabendranáth Ráj, a zaškrťává si v nich; pronáší při projednávání Rájova referátu projev; posílá (ve francouzštině) G. Serratimu nebo někomu jinému z italské delegace dotaz, proč se nikdo z italských soudruhů neúčastní zasedání komise, aby zde hájil své názory; účastní se zasedání komise ustavené na II. kongresu, která vypracovává podmínky pro přijetí do Komunistické internacionály; předkládá Dvacátý bod podmínek pro přijetí do Komunistické internacionály.

26. července

Lenin se seznamuje s W. Gallacherem, který přijel na II. kongres Komunistické internacionály z Glasgowa; účastní se zasedání agrární komise II. kongresu Komunistické internacionály, na němž se projednávají jeho teze;

- účastní se zasedání smíšené komise, složené z členů komise pro hlavní úkoly kongresu a členů komise, která vypracovává podmínky pro přijetí do Komunistické internacionály; na tomto zasedání se projednávají Leninovy Teze o hlavních úkolech II. kongresu Komunistické internacionály;
na čtvrtém zasedání II. kongresu Komunistické internacionály přednáší zprávu komise pro národnostní a koloniální otázku.
27. července Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany, na němž se jedná o mírovém jednání s Polskem, o složení turkešánské komise aj.
- Nejpozději
28. července Lenin píše (ve francouzštině) připomínky komisi pro národnostní a koloniální otázku.
28. července Lenin beseduje s I. Promiňským, s nímž se stýkal ve vyhnanství na Sibiři, a posílá ho do polského byra při ústředním výboru KSR(b) s doporučením, aby Promiňskému důvěřovali a vyšli mu vstříc;
rozmlouvá (francouzsky) s delegáty II. kongresu Komunistické internacionály za Francouzskou socialistickou stranu — s šéfredaktorem listu L'Humanité M. Cachinem a tajemníkem strany L. O. Frossardem — před jejich odjezdem do Francie.
29. července Lenin se účastní šestého zasedání II. kongresu Komunistické internacionály a při diskusních příspěvcích delegátů Francouzské socialistické strany M. Cachina a R. Lefebvra k podmínkám pro přijetí do Kominterny si dělá poznámky o Francouzské socialistické straně a o jiných otázkách;
účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž se projednává žádost lidového komisariátu zásobování, aby mu byli pro práci v zásobování přiděleni odpovědní straničtí pracovníci; dále se na něm jedná o povinnosti každého guberniálního výboru strany poslat guberniálním zásobovacím výborům 10—20 stranických pracovníků, nutnost vydat do tří dnů nařízení, aby se dočasně zastavily všechny druhy pracovní mobilizace pracovníků v zásobování a aby se do zásobovacích orgánů vrátili všichni pracovníci,

kteří byli odtud v rámci pracovní mobilizace odvoláni, a o dalších otázkách;
řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají zásoby obilí v zemi, zpráva komise o plánovitém využívání práce západoevropských dělníků a techniků, kteří přijeli do Ruska, a činnost této komise, mimořádná opatření k organizaci odvozu vajec a másla ze Sibiře aj.

*Před 30.
červencem*

Lenin rozmlouvá s delegáty II. kongresu Komunistické internacionály za Britskou socialistickou stranu W. McLainem a Th. Quelchem.

*Nejpozději
30. července*

Lenin studuje knihu J. Vargy Die wirtschaftspolitischen Probleme der proletarischen Diktatur [Problémy hospodářské politiky proletářské diktatury], Vídeň 1920, zatrhává si v ní a dělá na okrajích poznámky.

30. července

Lenin pronáší na osmém zasedání II. kongresu Komunistické internacionály projev o podmínkách pro přijetí do Komunistické internacionály.

31. července

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany, na němž protestuje proti uveřejnění článku Maxima Gorkého Vladimír Iljič Lenin a Dopisů Maxima Gorkého Herbertu Wellsovi v 12. čísle časopisu Kommunističeskij internacional; píše návrh usnesení politického byra k této otázce, který politické byro pak schválilo. Na zasedání se projednávají také návrhy G. V. Čičerina ve věci Arménie, mírová konference s Německem k obnovení obchodních styků, vytvoření společné sovětsko-rumunské pohraniční komise, vzájemné vztahy mezi radou pracovní armády Jihovýchodního frontu a revoluční vojenskou radou Kavkazského frontu aj.

*Koncem
července*

Lenin píše členům Rady práce a obrany dopis s návrhem vypracovat usnesení, aby vojska Kavkazského frontu, jež procházejí Ukrajinou na západní frontu, vykupovala potraviny a shromažďovala zbraně, vytvořila dvojnásobnou zásobu potravin pro výměnu zboží a vydala populárně psaný leták pro rolníky.

- V červenci* Lenin píše členu ústředního byra židovských sekcí při ÚV KSR(b) A. N. Merežinovi dopis o nutnosti zformulovat k tezím o národnostní a koloniální otázce ještě jeden bod, který by na základě zkušeností z proletářské diktatury na Ukrajině, v Bělorusku apod. ukázal, že za vlády dělnické třídy národnostní boj téměř mizí.
- Nejdříve v červenci* Lenin pročítá dvojčíslo 11/12 časopisu *Kommunističeskij internacional* v angličtině (*The Communist International*) z roku 1920, zaškrťává si v něm a redakčně upravuje své teze *Preliminary draft of some theses on the national and colonial questions* [Předběžný náčrt tezí o národnostní a koloniální otázce] a *Theses on the fundamental tasks of the Second Congress of the Communist International* [Teze o hlavních úkolech II. kongresu Komunistické internacionály].
- Začátkem srpna* Lenin žádá člena polského revolučního výboru F. E. Dzeržinského, aby mu »určitě každý den posílal zprávu a používal k tomu jakéhokoli druhu spojení«.
- 2. srpna* Lenin pronáší na desátém zasedání II. kongresu Komunistické internacionály projev o parlamentarismu; posílá J. V. Stalinovi telegram o rozhodnutí politického byra ÚV strany vytvořit v souvislosti se zvýšeným nebezpečím ze strany Vrangela samostatný Jižní front; posílá revolučnímu výboru Uralské oblasti a výkonnému výboru guberniálního sovětu v Saratově telegram s příkazem, aby byla učiněna opatření proti kontrarevoluční vzpouře, kterou podnítil v buzuluckém okrese bývalý velitel 2. turkestánské divize Sažokov.
- 3. srpna* Lenin píše odpověď na telegram J. V. Stalina, který vyjádřil nespokojenost s rozhodnutím ÚV strany o vytvoření samostatného Jižního frontu; Lenin zdůrazňuje správnost rozhodnutí ústředního výboru; rozmlouvá s Mánabendranáthem Rájem a píše G. V. Čičerinovi vzkaz, aby přijal Ráje a rovněž představitele revoluční části československé sociální demokracie Miloše Vaňka;

řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh usnesení o Karelské pracovní komunitě, otázky zásobování dělníků na bakuských naftových polích a lesních dělníků, ustavení komise pro řešení otázek, jež vznikají v souvislosti s rozvíjením hospodářských styků mezi Ruskem a Estonskem aj.

4. srpna

Lenin posílá I. T. Smilgovi telegram, v němž ho informuje o stanovisku politického byra ÚV strany ke smlouvě s Litvou;

posílá J. V. Stalinovi telegram s žádostí, aby do zahájení plenárního zasedání ÚV strany, stanoveného na 5. srpna, poslal zprávu o situaci v pásmu Jižního a Jihozápadního frontu.

5. srpna

Lenin se účastní plenárního zasedání ÚV strany, na jehož programu jsou tyto otázky: cesta M. I. Kalinina s agitačním vlakem na Kubáň, problematika Velké Británie a Polska v souvislosti s prohlášením Lloyda George L. B. Kameněvovi, mírové jednání s Rumunskem, jednání s Německem, vzájemné vztahy mezi Ázerbájdžánskou republikou a RSFSR, průběh jednání s Lotyšskem a Finskem, Dálnovýchodní republika, připravovaná porada ke kirgizským záležitostem, situace na vrangelovské frontě a na Kubáni, přistěhovalectví zahraničních dělníků do Sovětského Ruska, telegram J. V. Stalina ve věci Jižního a Jihozápadního frontu aj.

6. srpna

Lenin pronáší na šestnáctém zasedání II. kongresu Komunistické internacionály projev o vstupu britských komunistických skupin a organizací do Labouristické strany;

účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž je delegován za KSR(b) do exekutivy Komunistické internacionály. Na zasedání se projednávají také otázky spojené s II. kongresem Kominterny aj.;

řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednávají tyto otázky: ustavení výboru pro demobilizaci a mobilizaci průmyslu při Nejvyšší národohospodářské radě, postavení skupiny preferovaných závodů v automobilovém průmyslu naroveň skupině preferovaných podniků pracujících pro potřeby obrany, po-

kud jde o zásobování palivem, surovinami a polotovary, návrh usnesení o návratu pracovníků v zásobování, kteří byli zmobilizováni do armády, zpět do zásobovacích orgánů, zpráva komise pro zásobování dělníků na bakuských naftových polích a lesních dělníků, kterou ustavila rada lidových komisařů 3. srpna 1920, zajištění pracovních sil pro čeljabinské doly, zásobování železnic, zpráva o průběhu mobilizace pracovních sil pro opatřování paliva, opatření ke splnění plánu ústředního výboru textilního průmyslu Nejvyšší národohospodářské rady, pokud jde o zásobování Rudé armády vlněnými tkaninami, aj.

7. srpna

Lenin posílá J. V. Stalinovi telegram o rozhodnutí plenárního zasedání ÚV strany z 5. srpna ve věci Jižního a Jihozápadního frontu a o nebezpečí, že Velká Británie obnoví blokádu; účastní se prvního zasedání nové exekutivy Komunistické internacionály.

8. srpna

Lenin píše Státnímu nakladatelství, J. A. Preobraženskému a N. I. Bucharinovi dopis s návrhem na ustavení komise, která by shromažďovala a každý měsíc vydávala jako brožuru materiály ze sovětského a zahraničního tisku o zahraniční politice Dohody; rozmlouvá se členy delegace sovětských odborů N. M. Ancelovičem, Arťomem (F. A. Sergejevem) a S. A. Lozovským o cílech delegace vyslané do Anglie.

9. srpna

Lenin posílá členům revoluční vojenské rady Západního frontu I. T. Smilgovi, F. E. Dzeržinskému a J. Marchlewskému telegram se žádostí, aby ještě týž den sdělili podrobnosti o smýšlení polských zemědělských a varšavských dělníků a o politických perspektivách vůbec.

10. srpna

Lenin posílá místopředsedovi rady kavkazské pracovní armády A. G. Běloborodovi telegram s žádostí o zprávu, jak to vypadá s potlačováním kontrarevolučních akcí na Kavkaze a na Kubáni; píše petrohradskému sovětu dopis s příkazem, aby byl vydán školní atlas RSFSR;

účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž se jedná o Polsku, o vzájemných vztazích mezi diplomatickými zástupci a zástupci lidového komisařiátu zahraničního obchodu v zahraničí, o svolání konference strany a o dalších otázkách; řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává průběh výkupu potravin a zásobovací situace v Tule a Moskvě, plán zásobování železničářů potravinami, návrh usnesení o zásobování dřevařů potravinami a potahů pící, návrh dekretu o regulaci domácího průmyslu a mezinárodních průmyslových podniků aj.

11. srpna

Lenin posílá J. V. Stalinovi na jižní frontu telegram, v němž ho informuje o průběhu jednání s Polskem a o stanovisku Velké Británie a vyzývá k vypětí všech sil, »aby byl nynějším úderem stůj co stůj získán zpátky celý Krym«;

píše N. N. Krestinskému vzkaz, aby vymohl pro nemocného starého člena strany A. S. Šapovalova přístup do kremelské jídelny, zvýšený přiděl potravin a vůbec všestrannou pomoc;

přijímá předsedu ústředního výkonného výboru Svazu čínských dělníků v Rusku Liu Ce-žunga (Lao Siu-čaa) a píše N. N. Krestinskému vzkaz, aby Liu Ce-žunga přijal;

přijímá Patricka Cvinlanda, delegáta II. kongresu Komunistické internacionály za Irskou labouristickou stranu.

Nejdříve

11. srpna

Po přečtení dopisu I. Brachničeva s žádostí, aby byla poskytnuta Celoruské mimořádné komisi pro likvidaci negramotnosti pomoc, píše Lenin malé radě lidových komisařů vzkaz, aby tento dopis projednala a vyhověla komisi, »protože boj s negramotností je úkol nad jiné důležitý«.

12. srpna

Lenin písemně upozorňuje lidový komisařiát spravedlnosti na špatné vydání sborníku platných dekretů z roku 1919 a navrhuje vydání sborníku nejdůležitějších platných právních předpisů z roku 1920.

13. srpna

Lenin posílá G. J. Zinovjevovi do Petrohradu tele-

gram, aby byl profesor G. O. Graftio uchráněn před svévolným jednáním předsedy místního výboru chudiny;

účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž se projednávají otázky Dálnovýchodní republiky, návrhy G. V. Čičerina ve věci Turecka a Arménie a ve věci mírového jednání s Polskem v Minsku aj.; řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává otázka pracovních sil pro uhelný průmysl, situace v čeljabinských uhelných dolech, opatření k lepšímu zásobování železničářů potravinami, zavedení vojenského režimu ve skupině preferovaných dopravních závodů, stavba železniční trati Alexandrov Gaj—Emba, opatření k zabezpečení životně důležitých zbrojních závodů potřebným výrobním zařízením a politickoorganizační opatření, doprava dřeva do Moskvy aj.

- 14. srpna* Lenin píše dopis G. V. Čičerinovi a posílá mu k zašifrování svou odpověď L. B. Kameněvovi ve věci mírové konference v Minsku;
přijímá delegáty II. kongresu Komunistické internacionály: F. Le Petita a M. Vergeata (za francouzský Odborový svaz kovodělníků a kopáčů), K. Steinharta (Grubera) a K. Tomanna (za Komunistickou stranu Rakouska), Ch. Kabakčieva (za Bulharskou komunistickou stranu), P. Leviho, E. Meyera a další (za Komunistickou stranu Německa), Van Overstratena (za Valonskou komunistickou federaci), H. Langsetha (za Norskou dělnickou stranu) a B. Kuna (za Komunistickou stranu Maďarska);
přijímá delegaci ankarské vlády.
- 15. srpna* Lenin píše Dopis rakouským komunistům.
- Před 17. srpnem* Lenin píše I. F. Armandové dopis, v němž jí radí, aby si jela odpočinout na jih.
- 17. srpna* Lenin písemně žádá Správu kavkazských lázní a sanatorií, aby zajistila I. F. Armandové a jejímu synovi ubytování, stravování a léčbu;
řídí zasedání rady lidových komisařů. Při projednávání otázky majetkového pojištění klade přítomným

pojišťovacím pracovníkům řadu otázek, navrhuje ustavit ze zástupců Nejvyšší národohospodářské rady, lidového komisariátu financí, zemědělství, sociálního zabezpečení a zásobování a Celoruské ústřední rady odborů komisi a stanoví směrnice, na jejichž základě má komise předložit radě lidových komisařů praktické návrhy. Na zasedání se projednávají také tyto otázky: přistěhovalectví zahraničních dělníků a jejich plánovitě zapojování do práce, návrh výnosu o revoluční radě pracovní armády jihovýchodního Ruska, poskytování prémie dělníků v uhelném průmyslu, rozdělování platidel územním orgánům, návrh dekretu o Autonomní kirgizské sovětské socialistické republice, poskytnutí textilních výrobků lidovému komisariátu zásobování pro obyvatelstvo aj.; rozmlouvá s J. Reedem, který prosí, aby americkému komunistickému publicistovi L. Frainovi bylo umožněno seznámit se s ruskou literaturou.

Po 17. srpnu

Lenin posílá tajemnicím rady lidových komisařů písemné vzkazy, aby dohlédly na vyhledání překladatelů pro L. Frainu a rozvrhly, které dny a hodiny mu tito překladatelé budou k dispozici.

18. srpna

Lenin posílá členu revoluční vojenské rady Západního frontu I. T. Smilgovi telegram, aby vojska vynaložila veškeré úsilí na zadržení útoku nepřitele; posílá všem předsedům výkonných výborů guberniálních sovětů a předsedům revolučních výborů telegram, aby pro guberniální statistické úřady a újezdní statistická oddělení okamžitě zajistili dostatečné množství platidel pro celoruské sčítání lidu; píše G. K. Ordžonikidzemu, aby zařídil léčbu I. F. Armandové a jejího syna v Kislovodsku; přijímá delegáty II. kongresu Komunistické internacionály: redaktora listu Právo lidu Miloše Vaňka a tajemníka dělnických organizací na Kladensku Antonína Zápotockého (za marxistickou levicí Československé sociálně demokratické strany), M. Nilssenovou (za Komunistický klub dánských učitelů) a S. Pankhurstovou (za britskou Dělnickou socialistickou federací); rozmlouvá s W. Gallacherem o proletářské revoluci

a úloze komunistické strany, vyslovuje se proti vytvoření samostatné komunistické strany ve Skotsku a ho-voří o nutnosti bojovat za věc revoluce v právě zaklá-
dané Komunistické straně Velké Británie.

19. srpna

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV stra-
ny, na němž navrhuje poslat sovětské delegaci v An-
glii instrukce. Na programu zasedání jsou dále tyto
otázky: vojenská situace na polské a vrangelovské
frontě, vyslání M. V. Frunzeho na aktivní frontu, svo-
láni mimořádného zasedání Rady práce a obrany na
21. srpna, na němž budou projednány otázky spojené
s obnovováním dopravy, aj.;

posílá K. B. Radkovi a V. P. Zatonskému telegramy,
které se týkají boje polských chudých rolníků a země-
dělských dělníků proti statkářům a kulakům;

posílá L. B. Kameněvovi do Londýna telegram o tom,
že Velká Británie poskytuje Polsku pomoc ve válce
proti Sovětskému Rusku, a o nutnosti ukazovat brit-
ským dělníkům politiku vlády Velké Británie v pra-
vém světle;

podepisuje telegram petrohradského výboru KSR(b)
s požadavkem soustředit všechny síly a prostředky
k posílení polské a vrangelovské fronty;

podepisuje jménem ústředního výboru strany tele-
gram revoluční vojenské radě Západního frontu
o nutnosti dalšího hrdinského vypětí sil Rudé armá-
dy.

Před 20. srpnem Lenin se písemně dotazuje M. N. Pokrovského na po-
stavení, úlohu a výsledky činnosti Proletkultu;
rozmlouvá s M. N. Pokrovským o nutnosti napsat
v co nejkratší době dějiny nebo přehled událostí od
Říjnové revoluce.

20. srpna

Lenin posílá G. K. Ordžonikidzemu telegram,
v němž ho informuje o rozhodnutí politického byra
ÚV strany, aby odjel z Baku do Rostova a účastnil se
tam likvidace bělogvardějských výsadek na Kubáni
a v Černomoří;

posílá K. B. Radkovi, F. E. Dzeržinskému a všem čle-
nům ÚV Komunistické dělnické strany Polska tele-
gram o tom, že polský revoluční výbor bude muset

vydat usnesení o rozdělení části statkářské půdy mezi rolníky;
píše výboru I. státního kartografického ústavu dopis, v němž děkuje za zaslání atlasu Železnice v Rusku a dává rady, jak vydat školní atlas RSFSR;
řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává návrh usnesení o pracovní mobilizaci dělníků, kteří dříve pracovali v závodech kovodělného průmyslu, zařazených do skupiny preferovaných a do skupiny zvlášť důležitých závodů. Dále se na něm jedná o poskytnutí práva vedení stavby Kaširské elektrárny nakupovat na volném trhu potřebný materiál, o zvláštních opatřeních pro případ eventuálního ústupu na vrangelovské frontě, o stanovení mimořádného zasedání Rady práce a obrany na 21. srpna, na němž budou projednány otázky spojené s obnovováním dopravy, zásobování Moskvu dřevem aj.

*Mezi 20. a
26. srpnem*

Lenin rozmlouvá s M. N. Pokrovským o tom, jak organizovat práci na dějinách strany a dějinách Říjnové revoluce.

*Nejdříve
20. srpna*

Lenin píše návrhy na opatření k posílení vrangelovské fronty.

21. srpna

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se jedná o vyslání 200 lékařů do Donbasu k boji proti epidemii cholery, o obnovování dopravy a o dalších otázkách.

24. srpna

Lenin se seznamuje s materiály o Proletkultu, které mu poslal M. N. Pokrovskij, a dělá si do nich řadu poznámek;
řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává zabezpečení osiva pro setí ozimů v roce 1921, návrh dekretu o Autonomní kirgizské sovětské socialistické republice, rozdělování platidel územním orgánům, stav prémiového fondu, stavba dřevěných lodí, návrh estonské vlády na výrobu různého zboží v estonských továrnách z ruských surovin aj.;

podepisuje Dekret o Autonomní kirgizské sovětské socialistické republice.

25. srpna Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany, na němž se projednávají otázky spojené s vytvořením bojových záloh, Curzonova nóta aj.; podepisuje usnesení Rady práce a obrany o geologickém průzkumu a vrtech v Kurské magnetické anomálii.
- Před 26. srpnem* Lenin rozmlouvá s V. V. Adoratským, který byl povolán z Kazaně do Moskvy, aby shromažďoval materiály k dějinám Říjnové revoluce, ukládá mu, aby připravil k vydání v ruském překladu sborník dopisů Karla Marxe a Bedřicha Engelse, doplňuje plán této práce a nabízí Adoratskému knihy ze své knihovny.
26. srpna Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany, na němž se projednává zpráva o situaci v Polsku a na západní frontě a další otázky; navštěvuje v kremelské nemocnici V. V. Vorovského, který onemocněl břišním tyfem a zápallem plic, rozmlouvá s lékaři a doporučuje, aby byly písemně, prostřednictvím vedoucího kanceláře rady lidových komisařů V. D. Bonče-Brujeviče, podány návrhy na zlepšení stravování nemocných.
27. srpna Lenin píše přátelský dopis pracovníku Komunistické internacionály E. Martinovi, zastupujícímu Komunistickou dělnickou stranu Ameriky, který onemocněl z přepracování; seznamuje se s textem oběžníku ÚV strany všem guberniálním výborům KSR(b), aby v souvislosti s suchem věnovaly zvláštní pozornost výkupu potravin, a píše, že souhlasí s textem oběžníku; písemně žádá malou radu lidových komisařů, aby byla V. V. Vorovskému poskytnuta podpora na léčení a na vydatnější stravu; podepisuje výzvu exekutivy Komunistické internacionály k ústřednímu výboru Italské socialistické strany a k revolučnímu proletariátu Itálie.
- Nejdříve* Lenin píše F. E. Dzeržinskému dopis o nebezpečí kontrarevolučních akcí na Kubáni.
28. srpna
- 28.—30. srpna Lenin spolu s D. I. Uljanovem, N. V. Krylenkem

a dalšími odpočívá a loví v Bělských lesích ve Smolenské gubernii; rozmlouvá s rolníky z okolních vesnic. Cestou ve vlaku se na rževském nádraží podrobuje celoruskému sčítání lidu.

31. srpna

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů. Při projednávání otázky lidového komisariátu zahraničního obchodu doplňuje návrh usnesení rady lidových komisařů o zahraničních cestách odborníků vysílaných jednotlivými komisariáty a ústředními úřady. Na zasedání se jedná také o otázce přesídlování rolníků na Sibiř, o vytvoření Oloněcké gubernie a o dalších otázkách;

píše poznámky k vydání školního atlasu.

Koncem léta

Lenin píše N. I. Bucharinovi vzkaz, v němž navrhuje vydat v ruštině knihu amerického socialisty Daniela De Leona *Two Pages from Roman History* [Dvě stránky z římských dějin], New York 1915, s předmluvou a poznámkami L. Frainy.

V srpnu až září

V dvojčísle 3/4 časopisu *Kommunistka* je na žádost redakce časopisu otištěn Leninův článek II. kongres Komunistické internacionály.

1. září

Lenin písemně žádá knihovnu Rumjancevova muzea, aby mu půjčili na noc dva slovníky řeckého jazyka, nejlepší filozofické slovníky a dvě knihy (Zellera a Gomperze) o dějinách řecké filozofie, a slibuje, že je ráno vrátí;

účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž předkládá návrh na opatření k lepšímu zabezpečení šifrovaných zpráv posílaných vojenskooperační a diplomatickou poštou. Dále se projednává cesta M. I. Kalinina s agitačním vlakem na Kubáň, žádost lidového komisariátu zásobování, aby byla provedena mobilizace straníků pro práci v zásobování a aby pracovníci v zásobování byli osvobozeni od vojenských mobilizací, složení nové sovětské delegace pro jednání s Polskem a místo jednání, ustavení komise pro studium dějin Říjnové revoluce, vojenská situace, nákup potřeb pro armádu, žádost J. V. Stalina, aby byl zproštěn práce na vojenském úseku, uspořádání

zvláštní porady o zásobování armády, vytvoření bojových záloh aj.;

pronáší na II. celoruském sjezdu pracovníků školství a osvěty a pracovníků socialistické kultury referát o současné situaci.

Před 2. zářím V rozmluvě s V. D. Bončem-Brujevičem vyslovuje Lenin přání, aby co nejdříve vyšlo druhé vydání knihy *Materialismus a empiriokriticismus*, neboť A. A. Bogdanov zesílil pod rouškou »proletářské kultury« propagandu protimarxistických názorů;

pročítá článek V. I. Něvského *Dialektický materialismus a filozofie mrtvé reakce*, který byl napsán z Lenina příkazu jako příloha k druhému vydání knihy *Materialismus a empiriokriticismus*, dělá v článku redakční úpravy a zatrhává si v něm.

2. září Lenin píše předmluvu k druhému vydání knihy *Materialismus a empiriokriticismus*;

dostává brožuru K otázce vybudování státní papírny pro zvláštní účely, kterou vydala Hlavní správa pro výrobu papírových peněz, mincí a řádů, a posílá ji N. N. Krestinskému s písemným vzkazem, v němž navrhuje, aby ti, kdo nesou odpovědnost za plýtvání papírem a tiskařskými prostředky na vydání této nepotřebné brožury, byli pohnáni před soud.

3. září Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž referuje o rádiovém spojení v Rudé armádě. Dále jsou na programu jednání opatření proti nebezpečnému vytěžování železničních vagónů, včasné doplňování zásob výstroje pro Rudou armádu, doplňování Rudé armády nižšími veliteli, zavedení vojenského režimu v podnicích uralského báňského okruhu, osvobození pracovníků v zásobování od vojenských mobilizací, opravy, dostavba a obnova chladicích zařízení, situace v těžbě uhlí v Donbasu, zabezpečení potravin, píce, peněz, finančních prostředků a pracovních sil pro nejnáléhavější práce Hlavního výboru pro lesní hospodářství při Nejvyšší národohospodářské radě aj.

Před 4. zářím Lenin se seznamuje s návrhem dopisu ústředního výboru KSR(b) Všem stranickým organizacím, všem

členům strany, vyjadřuje písemně svůj souhlas s textem a navrhuje, aby byl do dopisu vsunut citát o rovnosti z programu strany.

Před 5. zářím Lenin rozmlouvá s předsedou ústředního výkonného výboru Svazu čínských dělníků v Rusku Liu Ce-žungem (Lao Siu-čnem), který požádal, aby čínská vojenská diplomatická mise v čele s generálem Čang S'-linem, nacházející se již v Nižněudinsku, mohla přijet do Moskvy, aniž by musela čekat, až čínská vláda odpoví na dotaz sovětské vlády, jaký je charakter mise a jaký je její cíl.

6. září Lenin dostává žádost rolníků z vesnice Bogdanovo (podolský újezd Moskevské gubernie) o těžké situaci v zásobování a posílá újezdnímu zásobovacímu výboru v Podolsku telegram s žádostí, aby stížnost ihned projednal a pokud možno rolníkům snížil povinné dodávky; účastní se zasedání politického byra ÚV strany; na pořadu jednání je složení sovětské delegace na mírovém jednání s Polskem, návrh G. V. Čičerina, aby předsednictvo Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů ratifikovalo mír s Lotyšskem a Litvou, návrh lidového komisariátu zahraničních věcí zajistit Karelské komuně plnou hospodářskou a organizační samostatnost a nezávislost na Oloněcké gubernii a vydat o tom úřední zprávu, situace v Persii, vojenská situace, rozhodnutí co nejrychleji uveřejnit usnesení II. kongresu Komunistické internacionály aj.

7. září Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů. V jeho průběhu rediguje a doplňuje návrh Usnesení o Ústřední komisi pro využívání materiálových zdrojů RSFSR, který předložila malá rada lidových komisařů. Dále se projednávají Teze o urovnání peněžního oběhu v Turkestánu, návrh dekretu o Ústředním institutu živých orientálních jazyků a dekretu o domáckém průmyslu, požadavky Celoruské mimořádné komise pro likvidaci ngramotnosti aj.

8. září Lenin píše Odpověď zpravodaji listu Daily News panu Segruceovi;

jedná přímou linkou s místopředsedou Revoluční vojenské rady republiky E. M. Skljanským a navrhuje, aby velitelem Jižního frontu byl jmenován M. V. Frunze;

přijímá tolstojovce V. G. Čertkova;
rozmlouvá s W. Münzenbergem o nejbližších úkolech Komunistické internacionály mládeže;

jedná s A. A. Ioffem v souvislosti s jeho jmenováním vedoucím sovětské delegace pro jednání o příměří a míru s Polskou republikou a pro podepsání příslušné smlouvy;

rozmlouvá s N. I. Bucharinem o situaci v Rjazaňské, Tulské a Tambovské gubernii, o náladách mezi rolníky apod. a zapisuje si nejdůležitější body této rozmluvy.

9. září

Lenin posílá G. K. Ordžonikidzemu telegram, v němž zdůrazňuje, že je nutné co nejrychleji zlikvidovat zbytky bělogvardějců na Kavkaze a na Kubáni.

10. září

Lenin rozmlouvá s A. M. Gorkým o přidělu dřeva komisi pro zlepšení životních podmínek vědeckých pracovníků;

píše vedoucímu oddělení paliv Petrohradské komuny I. G. Rudakovovi, aby bylo komisi pro zlepšení životních podmínek vědeckých pracovníků dodáno dřevo; podepisuje telefonickou depeši A. I. Rykovovi a A. M. Ležavovi, v níž žádá, aby byla věnována pozornost přesnému plnění dohod o vývozu dřeva, uzavřených sovětskou obchodní delegací v Londýně, a navrhuje vypracovat návrh dekretu o opatřeních ke zvýšení těžby vývozního dřeva;

hovoří na stranické schůzi 6. roty 1. moskevských kulometných kursů;

řídí zasedání Rady práce a obrany, na jehož programu je otázka rádiového spojení v Rudé armádě, odeslání obilí do Itálie, plán přepravy potravin ze Sibiře a Severního Kavkazu aj.

11. září

Lenin podepisuje Provolání k důstojníkům armády barona Vrangela;

rozmlouvá se zástupcem Lucemburské socialistické

dělnické strany J. Reilandem o vytvoření Lucemburské komunistické strany.

12. září Lenin podepisuje telegram výkonným výborům guberniálních sovětů, guberniálním vojenským revolučním výborům, radám 1. pracovní armády a kavkazské pracovní armády, sibiřskému, turkestánskému, baškirskému, tatarskému a kirgizskému revolučnímu výboru, aby urychlily celoruský demografický a zemědělský soupis a soupis povolání.
13. září Lenin písemně žádá tajemníka Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů A. S. Jenukidzeho, aby byl spisovatel A. S. Serafimovičovi přidělen pokoj v hotelu a umožněno stravování v jídelně rady lidových komisařů.
14. září Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany, na němž se jedná o revizi státních depozitářů cenostů, o žádosti ústředního výboru strany »revolučních komunistů« započítat jejím členům při sloučení s KSR(b) členství ve straně a poskytnout jim zastoupení v územních stranických výborech, o hospodářském stavu tiskáren listů Izvestija VCIK, Pravda a o dalších otázkách; řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se jedná o sběru šišek na otop a o sčítání lidu na Kubáni. Dále se projednávají zprávy místních orgánů o neplnění povinnosti odvádět všechny přebytky obilí, návrh dekretu o Karelské pracovní komuně, návrh usnesení o Turkestánské autonomní sovětské socialistické republice aj.
15. září Lenin přijímá I. J. Iljina, který mu přinesl pozdravný dopis jménem 6000 horníků a technických pracovníků čeremchovských dolů a rozmlouvá s ním o stavu uhelných dolů na východní Sibiři a o práci horníků; píše čeremchovským horníkům odpověď s přáním dalších úspěchů; účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž se rozhoduje, kdo bude referovat na IX. celoruské konferenci KSR(b) o nejbližších úkolech stranické práce, projednává se situace na Kavkaze aj.

16. září

Lenin posílá vedoucímu sovětské delegace pro mírové jednání v Rize A. A. Ioffemu telegram, aby do 20. září, tj. do plenárního zasedání ÚV strany, poslal zprávu o postoji polské delegace, o možnosti míru a jeho podmínkách;

seznamuje se s návrhem usnesení o ustavení komise pro studium dějin Říjnové revoluce a dějin KSR(b) a píše k němu připomínky;

píše správci domů Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů A. Platonovovi vzkaz, aby byl ihned přidělen byt I. I. Skvorcovovi (Stěpanovovi);

rozmlouvá s členem kolegia lidového komisariátu zemědělství N. I. Muralovem.

Před 17. zářím

Tajemnice rady lidových komisařů L. A. Fotijevová informuje Lenina o své rozmluvě se synem N. G. Černyševského M. N. Černyševským o stavu Muzea N. G. Černyševského v Saratově a o jeho prosbě, aby se Lenina zeptala na další osud tohoto muzea.

17. září

Lenin vyplňuje dotazník pro přeregistraci členů moskevské organizace KSR(b);

podepisuje usnesení rady lidových komisařů, podle něhož se Muzeum N. G. Černyševského v Saratově prohlašuje za národní majetek a předává se do péče lidového komisariátu školství a osvěty;

rozmlouvá s členem moskevského byra sibiřského revolučního výboru S. I. Poroskunem, který se vrátil ze Sibiře, a zapisuje si jeho návrhy na poskytnutí pomoci sibiřskému rolnictvu;

řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se jedná o mobilizaci koní nutných pro geologický průzkum Kurské magnetické anomálie, o povinném výkupu kompletních povozů od obyvatelstva pro potřeby Jihozápadního frontu, o nutnosti zásobovat rudoarmějce na frontě šatstvem, obuví a dalšími potřebami, o zprávě Hlavní dopravní komise o stavu dopravy, o podmínkách zásobování Západního frontu potravinami, o opatřeních ke zvýšení výroby vojenské výstroje, o zajištění obilí pro Donbas, o uznání obnovovacích prací v železniční dopravě za vojensky naléhavé aj.

20. září Lenin vyplňuje dotazník pro delegáty IX. celoruské konference KSR(b); rozmlouvá s M. V. Frunzem v souvislosti s jeho jmenováním velitelem Jižního frontu; účastní se plenárního zasedání ÚV strany, na němž informuje o obsahu politické zprávy ústředního výboru, kterou připravil pro IX. celoruskou konferenci KSR(b). Na zasedání se projednává také otázka mírového jednání s Polskem, návrh lidového komisariátu zahraničních věcí poslat do Itálie druhou zásilkou obilí, sdělení G. V. Čičerina o obchodních nabídkách Kanady, návrh smlouvy s Ázerbájdžánem, pořad jednání IX. celoruské konference strany a obsah hlavních referátů, otázky zařazené na pořad jednání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů — zprávy komisí, které prověřovaly činnost lidového komisariátu školství a osvěty a lidového komisariátu dopravy, zpráva komise o vzájemných vztazích mezi ústředními a nižšími orgány aj.;
- přijímá delegáta II. kongresu Komunistické internacionály za Komunistickou stranu Rakouska K. Steinharta a švýcarského komunistu Zimmermanna.
- Nejdříve* Lenin přijímá J. Reeda a jeho ženu L. Bryantovou, jež ilegálně přijela z USA do Sovětského Ruska jako zástupkyně listů vyslovujících se pro uznání Sovětského Ruska.
20. září
a nejpозději
22. září
- Mezi 20. a 23. zářím* Z pověření plenárního zasedání ÚV strany posílá Lenin vedoucímu sovětské delegace pro mírové jednání v Rize A. A. Ioffemu telegram, v němž stanoví úkoly delegace pro jednání o míru s Polskem.
21. září Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh usnesení o opatřeních k poskytnutí potravinové pomoci Rjazaňské, Kalužské, Tulské, Brjanské a Orelské gubernii, které byly nejvíc postiženy neúrodou, zpráva o plnění usnesení rady lidových komisařů z 24. srpna 1920 o rozdělování platinel územním orgánům, otázka vývozu obilí do Itálie aj.;
- podepisuje Usnesení rady lidových komisařů o ustavení komise pro shromažďování a studium materiálů

k dějinám Říjnové revoluce a k dějinám Komunistické strany Ruska.

22. září

Po přečtení dopisu rolníků ze sultangulovské volosti (buguruslanský újezd Samarské gubernie), v němž si stěžují, že nemohou splnit povinné dodávky, ukládá Lenin tajemnici rady lidových komisařů L. A. Fotjevové, aby poslala náměstkovi lidového komisaře zásobování N. P. Brjuchanovovi k rychlému vyjádření materiály obsahující údaje o povinných dodávkách a o sklizni v sultangulovské volosti;

z pověření ÚV strany zahajuje IX. celoruskou konferenci KSR(b); je zvolen do jejího předsednictva. V průběhu referátu polského komunisty W. Ulanowského o Polsku pročítá návrh rezoluce k této otázce a provádí v něm změny;

podává na konferenci politickou zprávu ústředního výboru strany a potom si pročítá písemné dotazy; pronáší závěrečné slovo k politické zprávě.

Mezi 22. a 28.
zářím

Lenin rozmlouvá s C. Zetkinovou o mezinárodním hnutí žen, o postavení ženy v Sovětském Rusku a o otázkách morálky.

Nejpozději
23. září

Lenin koriguje a doplňuje návrh prohlášení Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů o mírových návrzích Polsku.

23. září

Lenin se účastní plenárního zasedání ÚV strany, na němž se mimo jiné jedná o textu mírových návrhů Polsku a o objednávkě lokomotiv v zahraničí.

Nejpozději
24. září

Lenin spolu s dalšími členy exekutivy Komunistické internacionály podepisuje Výzvu Komunistické internacionály k Nezávislé sociálně demokratické straně Německa.

24. září

Lenin píše Dopis německým a francouzským dělníkům k diskusi o II. kongresu Komunistické internacionály;
píše návrh rezoluce IX. celoruské konference KSR(b) O nejbližších úkolech výstavby strany;
pronáší na IX. celoruské konferenci KSR(b) projev

o nejbližších úkolech výstavby strany. V průběhu zasedání dostává kopii telegramu L. D. Trockého N. N. Krestinskému se sdělením, že Poláci podnikli na západní frontě útok, a s návrhem urychlit konferenci nebo odjezd vojenských delegátů za Západní front. Lenin N. N. Krestinskému píše: »*obojí* provést *ihned*«;

jedná přímou linkou s G. K. Ordžonikidzem o situaci v Baku;

diskutuje s vůdcem Americké federace práce A. D. J. Schlesingerem o stanovisku obou komunistických stran Ameriky ke kandidatuře E. V. Debse na funkci místopředsedy.

Nejdříve
24. září

Na základě písemného sdělení G. V. Čičerina, že redakce petrohradských novin porušují předepsaný způsob zveřejňování materiálů o mezinárodní situaci a zahraniční politice, píše Lenin Čičerinovi vzkaz, aby byl ústřednímu výboru strany předložen návrh usnesení k této otázce, v konkrétních případech podána stížnost a učiněna řada dalších opatření.

25. září

Když si Lenin přečetl zprávu delegáta II. kongresu Komunistické internacionály za levé křídlo Československé sociálně demokratické strany Břetislava Hůly o projevu Františka Beneše na konferenci pravého křídla této strany 12. července v Praze, poslal zmocněnci Ruského Červeného kříže v Praze S. I. Gillersonovi telegram s žádostí, aby bylo ihned uveřejněno v tisku a oznámeno sjezdu Československé sociálně demokratické strany, že Benešovo odvolávání se na rozmluvu s Leninem a zejména na údajný Leninův výrok, že nastolení diktatury proletariátu prý v Československu není možné, je od a do zet lživé a že Lenin Beneše nikdy neviděl;

dostává z redakce Pravdy záznam politické zprávy ústředního výboru strany, kterou přednesl na IX. celoruské konferenci KSR(b), pořízený tajemnicí redakce, pročítá jej, opravuje druhou větu a na obálku, v níž byla zpráva poslána, píše: »25. září 1920 do archívu. O Polsku. Nezdařilý výklad mého projevu«; rozmlouvá s M. Garcíou o rozkolu ve Španělské socialistické dělnické straně, o založení Španělské ko-

munistické strany (od roku 1921 Komunistická strana Španělska) a o jiných otázkách.

26. září

Lenin píše sibiřskému revolučnímu výboru dopis, v němž navrhuje řadu opatření k poskytnutí pomoci sibiřským rolníkům a žádá, aby mu revoluční výbor sdělil své názory na tuto otázku;
odpoledne se účastní třetího zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů sedmého volebního období a dělá si poznámky k referátu A. V. Lunáčarského o práci lidového komisariátu školství a osvěty.

27. září

Lenin se účastní třetího zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a dělá si poznámky ke koreferátu V. I. Něvského za komisi pro prověření činnosti lidového komisariátu školství a osvěty, ustavenou při ústředním výkonném výboru, a k diskusním příspěvkům.

28. září

Lenin posílá výkonnému výboru guberniálního sovětu a guberniálnímu zásobovacímu výboru v Tambově příkaz poslat do Moskvy dva vlaky obilí;
rozmlouvá s pracovníky na Sibiři I. N. Smirnovem, P. K. Kaganovičem, A. V. Šotmanem a S. A. Kudrjavcem;
jedná se zplnomocněným diplomatickým zástupcem RSFSR v Gruzii S. M. Kirovem o situaci na Kavkaze;
má rozhovor s předsedou rady ministrů Dálnovýchodní republiky B. Z. Šumjackým;
píše připomínky k 13. a 14. bodu rezoluce IX. celoruské konference KSR(b) O nejbližších úkolech výstavby strany;
řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává zpráva o výsledcích činnosti komise pro opatrování spotřebních předmětů, které by bylo možné pojmout do prémiového fondu, a jiné otázky.

29. září

Lenin píše připomínky k rezoluci IX. celoruské konference KSR(b) O nejbližších úkolech výstavby strany;
účastní se plenárního zasedání ÚV strany; při projednávání návrhu oběžníku ÚV strany stranickým organizacím na jihu si pročítá návrh i s doporučenými

opravami a písemně potvrzuje svůj souhlas s textem oběžníku. V usnesení plenárního zasedání o mzdové politice je Lenin pověřen, aby spolu s L. P. Serebrjakovem a V. V. Šmidtem zformuloval stanovisko lidového komisariátu práce ke mzdové otázce. Na zasedání se projednává také vojenská situace na Dálném východě, odpověď na ultimativní požadavky Francie s připojenou pohrůzkou, že budou bombardovány jihoruské přístavy, rezoluce IX. celoruské konference KSR(b) O nejbližších úkolech výstavby strany, nadcházející sjezd Komunistického svazu mládeže Ruska, návrh G. V. Čičerina, Š. Z. Eliavy a S. M. Kirova ve věci jednání s Arménií, Čičerinův návrh na schválení smlouvy s Chivou aj.

30. září

Lenin rozmlouvá s rolníkem z buguruslanského újezdu Samarské gubernie Vukolem Šaškovem o povinnosti odvádět všechny přebytky potravin a o neúrodě ve volosti;

řídí zasedání rady lidových komisařů. Při projednávání zprávy komise pro majetkové pojištění, kterou rada lidových komisařů ustavila 17. srpna 1920, hájí Lenin nutnost pojištění pro rolníky, navrhuje ustavení zvláštní komise, která by vypracovala organizační zásady pojištění, a diktuje text usnesení rady lidových komisařů k této otázce. Při projednávání otázky koncesí na těžbu dřeva pročítá zprávu G. I. Lomova k této otázce a zatrhává si v ní. Na zasedání se projednávají také tyto otázky: cukrovarnictví, koncese — návrhy Vanderlipova syndikátu, smlouva s německými továrnami na výrobu barviv a koncese na těžbu dřeva, návrh usnesení, aby národohospodářským radám Petrohradské, Moskevské a Ivanovsko-vozněsenské gubernie byly z celostátního fondu poskytnuty suroviny, výsledky práce komise pro zkoumání vlivu světové války a rovněž války a blokády ze strany Dohody na celé národní hospodářství a život společnosti aj.

V září až prosinci

Lenin píše N. I. Bucharinovi vzkaz o filozofických názorech A. A. Bogdanova a o jejich kritice v článku V. I. Něvského Dialektický materialismus a filozofie mrtvé reakce, který byl uveřejněn jako příloha k dru-

hému vydání Leninovy knihy *Materialismus a empiriokriticismus*.

1. října

Lenin vyjadřuje v dopisu L. D. Trockému nespokojenost s odložením útoku na Krym;
písemně žádá náměstka lidového komisaře dopravy V. M. Sverdlova, aby byla náčelníkovi správy Samarsko-zlatoustské dráhy A. A. Preobraženskému, který pracuje u dráhy přes dvacet let a který je krajně vyčerpán a nemocen, poskytnuta tříměsíční dovolená a ponechán mu přitom plat a přiděl potravin;
účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž se jedná o průběhu mírového jednání s Finskem;
rozmlouvá s V. A. Děgotem, který jezdil z pověření exekutivy Komunistické internacionály do ciziny, o italském a francouzském dělnickém hnutí a o jeho vedoucích činitelích;
řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž hovoří jako koreferent o zásobování palivem a potravinami obnovovaných závodů v Ivanovsko-vozněsenské gubernii, zařazených do skupiny preferovaných textilních podniků. Na programu zasedání je rovněž zásobování donbaských horníků šatstvem, přeprava bavlny z Turkestánu, odpovědnost za nedostatečné využívání ložné kapacity v železniční a vodní dopravě, odvoz uhlí z Donbasu a ropy z Grozného, odvoz potravin ze Sibíře a Ukrajiny, zásobování Petrohradu potravinami aj.

1. nebo 2. října Lenin přijímá delegaci III. sjezdu Komunistického svazu mládeže Ruska, která ho žádá, aby na sjezdu vystoupil s projevem; po vyslechnutí informace zástupce ÚV Komunistického svazu mládeže Ruska L. A. Šackina o situaci ve svazu mládeže slíbí, že na sjezdu promluví.

2. října

Lenin píše návrh směrnice politického byra ÚV strany pro A. A. Ioffeho a J. A. Berzina, aby v co nejkratší době podepsali mírovou smlouvu s Polskem a Finskem;
píše dopis K chudým rolníkům na Ukrajině;
na III. celoruském sjezdu Komunistického svazu mlá-

deže Ruska pronáší projev Úkoly organizací mládeže a po projevu odpovídá na písemné dotazy; pronáší projev na sjezdu dělníků a zaměstnanců kožedělného průmyslu.

3. října Lenin rozmlouvá s členem kolegia Dělnicko-rolnické inspekce K. I. Landerem o situaci na Severním Kavkaze, o náladách mezi obyvatelstvem, o průběhu výkupu obilí a o možnosti zvýšit povinné dodávky na Kubáni a žádá ho, aby podal ústřednímu výboru strany zprávu o situaci na Severním Kavkaze.
3. nebo 4. října Lenin píše návrh usnesení politického byra ÚV strany, v němž navrhuje přijmout podmínky polské delegace, pokud jde o vymezení hranic s Polskem, a uložit A. A. Ioffemu, aby během příštích tří nebo čtyř dnů podepsal s Polskem prozatímní smlouvu.
4. října Lenin posílá revoluční vojenské radě 1. jezdecké armády telegram, aby urychlila přesun armády na jižní frontu.
5. října Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, pročítá pořad jednání, zadržává si v něm a doplňuje jej o tyto body: »16. Usnesení o správě skladů (Avaněšov). 17. Obilí pro Pitěr (Zinovjev).« K otázce rozdělování prémie předkládá návrh, který rada lidových komisařů pak schvaluje. Referuje o organizaci kodifikačních prací. Na zasedání se jedná také o vnitrostátní dopravě na Kavkaze, o plánu dovozu lidového komisariátu dopravy, o opatřeních k poskytnutí mimořádné pomoci Výboru pro státní stavby při Nejvyšší národohospodářské radě pro některé nejnaléhavější práce a o návrhu usnesení o evidenci a rozdělování krytiny, o porovnání povinnosti odvádět všechny přebytky obilí s údaji o neúrodě aj.
6. října Lenin písemně žádá N. N. Krestinského, aby předložil organizačnímu byru ÚV strany k projednání návrh na zlepšení stravování nemocných; rozmlouvá s anglickým spisovatelem H. G. Wellsem; účastní se dvou zasedání politického byra ÚV strany; spolu s L. D. Trockým předkládá návrh, aby M. A.

Semaško byl dočasně vyslán na jižní frontu k posílení agitační práce. Na zasedáních se projednávají také informace G. K. Ordžonikidzeho a odpovědi na nótu gruzínského ministra zahraničních věcí k útoku kemalistů na Arménii, vztahy mezi Nejvyšší národohospodářskou radou, hlavními správami a ústředími na jedné straně a výkonnými výbory guberniálních sovětů na straně druhé, návrh S. I. Guseva vyslat A. V. Lunačarského na jižní frontu, žádost petrohradského výboru strany, aby bylo zrušeno usnesení organizačního byra ÚV o mobilizaci 30 stranických pracovníků na jižní frontu, schválení delegace na kongres Světové poštovní unie, schválení seznamu soudruhů určených k rychlému napsání učebnic, návrh N. I. Bucharina na studium ekonomiky Sovětského Ruska aj.; poskytuje anglickému komunistovi W. Powlovi interview o taktice Komunistické strany Velké Británie.

7. října

Lenin rozmlouvá s A. V. Lunačarským o jeho připravovaném projevu na I. celoruském sjezdu Proletkultu a dává mu pokyn, aby v tomto projevu zdůraznil nutnost podřídit Proletkult lidovému komisariátu školství a osvěty.

8. října

V souvislosti s I. celoruským sjezdem Proletkultu navrhuje Lenin co nejrychleji připravit a projednat v ÚV strany návrh rezoluce ke kultuře a předložit jej sjezdu. Píše návrh rezoluce O proletářské kultuře; řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se jedná o uvolnění zboží pro Sibiř a o jeho rychlém odeslání, o rekvizici vojenské výstroje mezi obyvatelstvem, o opatřeních ke zvýšení produktivity práce ve výrobě válenek, láptí, sedlářských a řemenářských výrobků apod.

9. října

Lenin pronáší na aktivu moskevské organizace KSR(b) referát o vnitropolitické a zahraničněpolitické situaci republiky; účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na němž několikrát zasahuje do diskuse o Proletkultu, dělá si k jednotlivým projevům poznámky a sestavuje stručný náčrt rezoluce o proletářské kultuře. Na zasedání se projednává také složení ústředního výboru

Komunistického svazu mládeže Ruska, průběh mírového jednání s Polskem, složení delegace na sjezd národů Východu v Baku aj.

V noci z 9. na 10. října Lenin jedná s vedoucím sovětské delegace na mírovém jednání v Rize A. A. Ioffem o uzavření míru s Polskem.

10. října Z pověření politického byra ÚV strany posílá Lenin L. D. Trockému telegram o situaci na polské frontě, o jednání s A. A. Ioffem ve věci míru s Polskem a o rozhodnutí politického byra přesunout některé jednotky z jihozápadní fronty na jižní frontu, aby byl Vrangel co nejrychleji zničen.

11. října Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany; při projednávání otázky Proletkultu píše N. I. Bucharinovi vzkaz, v němž zdůrazňuje nejdůležitější zásady pro vytváření proletářské kultury. Dále se projednává dopis G. V. Čičerina ve věci Rumunska, svolání zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů aj.

12. října Lenin píše náměstkovi lidového komisaře financí S. J. Čuckajevovi dopis o evidenci a realizaci vývozního fondu starožitností; spolu s N. K. Krupskou se účastní pohřbu Inessy Armandové na Rudém náměstí; řídí zasedání rady lidových komisařů. Pročítá pořad jeho jednání, zatrhává si v něm a doplňuje jej o tyto body: »25. Ustavení komise při Ústředním statistickém úřadu (Popov). 26. Požadavek lidového komisařiátu zahraničního obchodu.« Na zasedání se projednávají také opatření ke zlepšení organizace pěstování technických plodin, zpráva komise pro koncesní záležitosti, kterou ustavila rada lidových komisařů 30. září 1920, návrh usnesení o sibiřském revolučním výboru, o guberniálních komisích pro zásobování dělníků při guberniálních zásobovacích výborech aj.

12. a 13. října Po přečtení dopisu G. V. Čičerina politickému byru ÚV strany z 12. října 1920 ke sdělení G. K. Ordžonikidzeho, že dašnická vláda v Arménii pravděpodob-

ně odstoupí, a s návrhy na poskytnutí politické pomoci Arménii v případě, že tam bude nastolena sovětská moc, poznamenává Lenin na dopis, že je nutné Čičerinovy návrhy schválit.

- Po 12. říjnu* Lenin spolu s N. K. Krupskou navštěvuje nemocnou C. Zetkinovou, vyzptává se jí na stravování a péči o ni, hovoří s ní o polsko-sovětské válce — o ústupu Rudé armády od Varšavy, o 1. jezdecké armádě, o uzavření míru s Polskem a také o situaci na jižní frontě.
- 13. října* Lenin píše dodatek ke zprávě vrchního velitelství o plánu porážky Vrangelových vojsk a posílá členům politického byra ÚV strany vzkaz, aby tento dodatek byl připojen ke zprávě a aby byl se zprávou vysloven souhlas; přijímá náměška lidového komisaře pošt a telegrafů A. M. Nikolajeva, pracovníka exekutivy Komunistické internacionály M. Gruzenberga, předsedu Petrohradské komuny A. S. Kuklina, člena malé rady lidových komisařů K. A. Alferova, zplnomocněného diplomatického zástupce ve Velké Británii M. M. Litvinova, člena kolegia lidového komisariátu financí Turkestánské republiky D. P. Bogolepova a člena Revoluční vojenské rady republiky I. T. Smilgu.
- 13. nebo 14. října* Lenin píše návrh usnesení politického byra ÚV strany o úkolech KSR(b) v oblastech obývaných národy Východu.
- 14. října* Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany, na němž je s doplňky schválen Leninův návrh usnesení o úkolech KSR(b) v oblastech obývaných východními národy. Dále se na něm jedná o nutnosti svolat zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů, na němž by byl ratifikován mír s Polskem, o Proletkultu, o návrhu G. V. Čičerina ve věci Arménie a také v souvislosti s Curzonovou nótou, o tiskovém orgánu lidového komisariátu pro národnostní záležitosti Žižň nacionalnostěj, o složení kolegia tohoto lidového komisariátu aj.; řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž jsou schvalovány protokoly zasedání malé rady lidových komisařů.

15. října

Lenin píše náčelníkovi spojovací služby Rudé armády I. A. Chalepskému vzkaz, aby byla okamžitě opravena telefonní linka Moskva—Charkov, a varuje ho, že pokud se tak nestane, bude volán k odpovědnosti; po přečtení zápisu z meziresortní porady konané 14. října 1920, jež uznala za nutné reorganizovat Nejvyšší národohospodářskou radu v lidový komisariát průmyslu a ustavit mimoresortní orgán pro koordinaci hospodářských plánů, píše členům ÚV strany, že s návrhem nesouhlasí, a doporučuje zřídit stálou meziresortní komisi při Radě práce a obrany; pronáší na poradě předsedů výkonných výborů újezdních, volostních a vesnických sovětů Moskevské gubernie projev a závěrečné slovo.

16. října

Lenin posílá M. V. Frunzemu telegram, v němž zdůrazňuje, že je nutné »stůj co stůj nepříteli v patách vtrhnout na Krym«, a radí důkladně se připravit k dobytí Krymu; posílá sovětské vládě Ukrajiny a štábu Jižního frontu telegram ve věci chudých rolníků; z pověření politického byra ÚV strany posílá I. E. Gukovskému, A. G. Solomonovi, T. I. Sedělnikovovi a A. S. Jakubovovi dopis o práci zastupitelského úřadu RSFSR v Estonsku; posílá redakci časopisu Kommunističeskij internacional dopis, že nemůže vyhovět žádosti redakce, aby napsal pro 14. číslo časopisu nový článek, a navrhuje, aby z jeho brožury Vítězství kadetů a úkoly dělnické strany, napsané v roce 1906, byly přetištěny kapitoly týkající se diktatury, přičemž slibuje, že k nim napíše předmluvu; žádá písemně polygrafické oddělení Nejvyšší národohospodářské rady o vysvětlení, proč je tisk Pravdy tak špatný, přikládá 231. číslo listu z 16. října 1920 a žádá, aby mu byla podána zpráva, jaká opatření se ke zlepšení tisku dělají; posílá kolektivu cementárny ve Ščurovu dopis, v němž zdraví dělníky a zaměstnance u příležitosti zahájení provozu, vyjadřuje přesvědčení, že se jim podaří obnovit a překročit dosavadní objem výroby, a prosí, aby mu bylo za jeden až dva měsíce sděleno, jak práce pokračuje.

19. října

Lenin píše Poznámky k nejbližším úkolům strany; píše veliteli vojska vnitřní ochrany V. S. Korněvovi dopis, že je nutné co nejrychleji zlikvidovat kontrarevoluční povstání v Tambovské gubernii, a žádá o sdělení, jaká opatření se v tomto směru dělají; žádá písemně lidového komisaře zemědělství S. P. Seredu, aby mu poslal vyjádření ke zprávě o využívání traktorů v zemědělství Sovětského Ruska, kterou dostala rada lidových komisařů, a k tomu, zda by se neměl připravit plán k této otázce; řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh dekretu o užívání půdy a o její hospodářskotechnické úpravě v bývalých kozáckých oblastech, zpráva sovětské vlády Nové krvavé záměry nepřátel dělnicko-rolnického Ruska, návrh dekretu o zřízení Uralské státní univerzity aj.

Před 20. říjnem Lenin pročítá sborník svých článků Za 12 let (Petrohrad 1907) a zadržává si v něm.

20. října

Lenin píše pro 14. číslo časopisu Kommunističeskij internacional článek K dějinám otázky diktatury; po obdržení dopisu členů předsednictva guberniálního výboru strany v Tule I. F. Arsenťjeva a M. J. Zelikmana z 18. října 1920 a tendenci některých členů tulské stranické organizace stavět do popředí hospodářské a osvětové úkoly na úkor úkolů vojenských píše tulským soudruhům dopis, v němž zdůrazňuje: »Dokud jsme Vrangela *definitivně* neporazili, dokud jsme nedobyli celý Krym, do té doby jsou vojenské úkoly na *prvním* místě. O tom vůbec nemůže být sporu«; rozmlouvá s I. A. Teodorovičem, který přijel ze Sibiře; v bytě J. P. Peškovové debatuje s A. M. Gorkým a poslouchá v podání klavíristy Isaje Dobrovejna Beethovenovy sonáty a jiné skladby.

21. října

Lenin písemně žádá N. P. Brjuchanova z lidového komisariátu zásobování, aby urychleně projednal stížnost stavropolských rolníků, že jim družstva nechtějí dávat kolomaz, zápalky a jiné zboží, dokud nesplní povinné dodávky, a poslal mu k tomu vyjádření nejpozději příští den;

píše A. M. Ležavovi a M. N. Pokrovskému dopis, že je nutné urychlit práce spojené s tříděním předmětů z fondu starožitností a s jejich prodejem do zahraničí; v souvislosti s tím, že A. M. Gorkij upozornil Celoruskou komisi pro zlepšení životních podmínek vědeckých pracovníků na nesrovnalosti v přidělování bytů vědeckým pracovníkům v Petrohradě, píše předsednictvu petrohradského sovětu dopis, aby vědeckým pracovníkům byly přidělovány pracovny a laboratoře;

písemně sděluje redakci časopisu *Kommunističeskij internacional* v Petrohradě, že den předtím byl redakci poslán rukopis článku K dějinám otázky diktatury a dvě jeho knihy (sborník *Za 12 let* a brožura *Vítězství kadetů a úkoly dělnické strany*), a žádá o jejich vrácení.

22. října

Lenin rozmlouvá se stranickými pracovníky a rolníky ze Stavropolské gubernie o jejich potřebách a seznamuje se s jejich návrhy na pozvednutí zemědělství.

23. října

Lenin posílá vrchnímu veliteli S. S. Kameněvovi telegram ve věci soustředění 1. jezdecké armády k zasazení úderu Vrangelovým vojskům;

přijímá Claru Zetkinovou;

řídí zasedání Rady práce a obrany; při projednávání otázky obnovení Baltského loďstva píše návrh usnesení, který Rada práce a obrany schvaluje. Dále se na zasedání projednává činnost komise pro poskytnutí pomoci západní frontě, nakládání uhlí a zásobování železnic palivem, mimořádná opatření k podpoře hnutí na Mikulášově dráze, způsob projednávání případů odkladu povolání do armády, těžba dřeva na Pravobřežní Ukrajině a výroba konzerv pro Rudou armádu;

řídí zasedání rady lidových komisařů; při projednávání otázky pracovních norem a přidělu potravin pro zaměstnance sovětských orgánů píše návrh usnesení, který rada lidových komisařů pak schvaluje. Dále se projednává zpráva meziresortní porady o výkonnostních prémiech a jiné otázky.

24. října

Lenin podepisuje telegram revoluční vojenské radě

1. jezdecké armády a S. S. Kameněvovi, aby s co největším hrdinstvím urychlili soustředování armády k zasazení úderu Vrangelovým vojskům.

25. října

Lenin přijímá amerického průmyslníka W. B. Vanderlipa a hovoří s ním o poskytnutí koncese na Kamčatce, o hospodářských stycích mezi USA a Sovětským Ruskem a o dalších otázkách;

řídí mimořádné zasedání Rady práce a obrany, na němž se jedná o zásobování jihoruských železnic palivou, a provádí v návrhu usnesení Rady práce a obrany k této otázce změny;

přijímá profesora P. S. Osadčihova, lidového komisaře zásobování Ukrajiny M. K. Vladimirova, člena kolegia lidového komisariátu dopravy A. L. Kolegajeva a členy kolegia lidového komisariátu financí.

26. října

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany; v průběhu projednávání otázky o náladách uvnitř strany píše návrh usnesení o kontrolní komisi, který je s určitými doplňky schválen. Dále se jedná o ukrajinské konferenci strany, o svolání VIII. celoruského sjezdu sovětu aj.;

řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž referuje o koncesích na Sibiři, o sjednocení práce hospodářských komisariátů při vypracovávání jednotného hospodářského plánu a píše návrh usnesení o svolání předběžné porady k organizaci spojení mezi všemi hospodářskými lidovými komisariáty, který rada lidových komisařů pak schvaluje. Lenin je delegován na tuto poradu. Na zasedání se projednává také návrh výnosu o radě ukrajinské pracovní armády, smlouvy uzavřené v Německu a Švédsku, návrh usnesení o prodeji starožitností do zahraničí aj.;

rozmlouvá s L. S. Sosnovským o Klassonově hydraulickém způsobu těžby rašeliny, doporučuje mu, aby se s Klassonem seznámil, a zve Sosnovského na příští den do Kremlu na promítání filmu o tomto novém způsobu těžby rašeliny.

27. října

Lenin přijímá delegaci stranické konference alexandrovského újezdu Vladimírské gubernie I. J. Ratnikova, I. J. Rybakova, P. A. Romanova a N. J. Glazuno-

va, kteří ho informují o zlořádech v Trojickém mu-
ničním závodě a o tom, jak je pro členy strany obtíž-
né podat o nich zprávu ústředním orgánům a dosáhnout rychlé nápravy. Posílá guberniálnímu výboru strany ve Vladimiru dopis, v němž potvrzuje, že výše uvedení soudruzi byli opravdu u něho a že si počínali naprosto správně, když se obrátili na něho, a žádá o sdělení, jak guberniální výbor zajistil, aby se členové újezdní stranické organizace mohli bez problémů »obracet do Moskvy a na ÚV KSR zvlášť«. Píše také dopis F. E. Dzeržinskému, N. I. Muralovovi a J. A. Preobraženskému do kontrolní komise KSR(b) s žádostí, aby tuto delegaci přijali a dohlédli na rychlé vyřízení jejich záležitosti;

účastní se přednášky inženýra R. E. Klassona o hydraulickém způsobu těžby rašeliny a promítání filmu o tomto způsobu těžby v šaturských a bogorodských rašelinistích. Po skončení filmu upozorňuje na nutnost některé filmové záběry předělat;

účastní se porady zástupců Hlavního výboru pro rašelinu při oddělení paliv Nejvyšší národohospodářské rady a Hlavní dopravní komise, na níž se diskutuje o vynálezu R. E. Klassona, a zdůrazňuje důležitost tohoto vynálezu.

28. října

Lenin píše A. I. Rykovovi (nebo N. P. Miljutinovi) v Nejvyšší národohospodářské radě a I. I. Radčenkovi v Hlavním výboru pro rašelinu dopis, v němž navrhuje řadu opatření k rozšíření mechanizace těžby rašeliny a žádá, aby k jeho návrhům bylo zaujato stanovisko;

posílá M. V. Frunzemu telegrafickou odpověď, v níž ho vybízí, aby učinil »nanejvýš naléhavá opatření« k přísunu těžkého dělostřelectva, ženistů atd., která by zajistila úspěšný útok Rudé armády proti Vrangelovým vojskům u Perekopu;

účastní se zasedání politického byra ÚV strany. V otázce VIII. celoruského sjezdu sovětu se politické byro usnáší jmenovat Lenina za Celoruský ústřední výkonný výbor sovětu a radu lidových komisařů referentem o zahraniční i vnitřní politice RSFSR. K otázce Hlavního výboru pro politickou osvětu píše Lenin návrh usnesení, který se stává součástí usnesení politického byra k této otázce;

rozmlouvá o sovětsko-amerických vztazích s S. Ch. Agurským, odjíždějícím do Ameriky, a rovněž s ním jedná o perspektivách navazování obchodních styků mezi oběma zeměmi, o vytvoření Dělnicko-farmářské strany v USA, o taktice komunistické strany vůči ní, jakož i o dalších otázkách.

29. října

Lenin posílá členu Revoluční vojenské rady republiky J. V. Stalinovi telegram, v němž ho vybízí, aby vzhledem k nebezpečí útoku Dohody na Baku učinil »urychlená opatření k upevnění přístupů k Baku ze souše i z moře«;

řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž referuje o změně usnesení Rady práce a obrany z 27. října 1920 týkajícího se lepšího zásobování závodů, v nichž pracují cizí státní příslušníci, a usnesení týkajícího se způsobu předkládání dohod, sporných problémů a požadavků ústředních úřadů Radě práce a obrany a radě lidových komisařů. Projednává se také výkup a odvoz brambor, odvoz cukru z Ukrajiny, návrh výnosu o oblastech, v nichž byl vyhlášen výjimečný stav, zpráva komise Rady práce a obrany pro shromáždování teplého šatstva a obuvi pro Rudou armádu, zajištění koňských potahů pro Donbas aj.

30. října

Lenin posílá vedoucímu Ústředního statistického úřadu P. I. Popovovi seznam otázek, na něž je třeba odpovědět při zpracovávání statistických údajů o zaměstnancích sovětských orgánů v Moskvě za rok 1920;

účastní se zasedání politického byra ÚV strany, na jehož programu je situace v moskevské stranické organizaci, cesta M. I. Kalinina s agitačním vlakem na Sibiř nebo na Kubáň, plenární zasedání ústředního výboru KSR(b) aj.;

řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž referuje o použití hydraulického způsobu těžby rašeliny, píše připomínky k návrhu Nejvyšší národohospodářské rady k této otázce. Tyto připomínky rada lidových komisařů akceptuje. Při projednávání otázky plnění směrnice rady lidových komisařů, která stanoví možnost čerpání ze zlatého pokladu pouze na nákup výrobních prostředků v zahraničí, doplňuje ná-

vrh usnesení k této otázce. Na zasedání se projednává také otázka zřízení zastupitelství autonomních sovětských republik při Celoruském ústředním výkonném výboru sovětů, zpráva komise, kterou ustavila rada lidových komisařů 22. října 1920 k otázce pracovních norem a přidělu potravin pro zaměstnance sovětských orgánů, otázka pracovní povinnosti žen pro šití prádla, zlepšení bytových podmínek továrních dělníků, činnost lidového komisariátu pro národnostní záležitosti, koncese na Sibiři aj.

1. listopadu

Lenin řídí první zasedání komise pro organizaci spojení mezi hospodářskými lidovými komisariáty, píše náčrt návrhů, podle nichž mají být prozkoumány a propracovány návrhy na sloučení dosavadních komisí a připravena zpráva o činnosti nejdůležitějších komisí; sestavuje seznam hlavních komisí; písemně žádá J. A. Preobraženského, aby se vyjádřil k dopisu A. M. Gorkého, který upozorňuje, že Státní nakladatelství klade překážky pro tisk knih v zahraničí v nakladatelství Z. I. Gržebina.

2. listopadu

Lenin radí v dopisu R. E. Klassonovi, co je třeba dělat pro to, aby bylo splněno usnesení rady lidových komisařů z 30. října 1920, týkající se hydraulického způsobu těžby rašeliny; po přečtení telegramu N. A. Semaška o tom, že revoluční vojenská rada Západního frontu neplní usnesení rady lidových komisařů o uvolnění budovy univerzity ve Smolensku, píše E. M. Skljanskému vzkaz a posílá revoluční vojenské radě Západního frontu telegram, aby bylo usnesení rady lidových komisařů okamžitě splněno a podána o tom zpráva; přijímá vedoucího čínské vojenskodiplomatické mise generála Čang Š'-lina před jeho odjezdem z Moskvy; v rozhovoru s ním vyjadřuje přesvědčení, že se styky mezi Sovětským Ruskem a Čínou upevní; řídí zasedání rady lidových komisařů; při projednávání návrhudekretu o jednotném hospodaření s traktory píše doplňky (bod 8) k návrhu; při projednávání návrhu usnesení o zavedení základní normy pro zásobování dělníků píše pokyny k přepracování návrhu. Dále se projednává zpráva lidového komisariátu zásobo-

vání o tom, že bylo splněno usnesení rady lidových komisařů z 12. září 1920 o průzkumu pěti gubernií, které byly nejvíc postiženy neúrodou, návrh usnesení o opatřeních k obnově bavlinařského průmyslu, plán amerických koncesí na traktorovou orbu v Sovětském Rusku, otázka Hlavního výboru pro politickou osvětu, návrh dekretu o autonomních oblastech kalmyckého, voňackého a marijského národa a jiné otázky.

3. listopadu

Lenin pronáší projev na celoruské poradě pracovníků politickoosvětových výborů při odborech školství a osvěty guberniálních a újezdních sovětů; řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž jsou schvalována rozhodnutí malé rady lidových komisařů; píše předsedovi komise pro poskytování naturálních premií A. Z. Golcmanovi, zástupci mimořádného zmocněnce Rady práce a obrany pro zásobování Rudé armády N. B. Ejsmontovi a Hlavní správě pro výrobu vojenských stejnokrojů a pracovních a civilních oděvů příkaz, aby předložili komisi k rozhodnutí, zda by bylo možné vyplatit dělníkům a zaměstnancům premii za zhotovení 20 000 párů loveckých bot pro Jižní front.

Nejdříve

3. listopadu

Lenin poznamenává na rezoluci plenárního zasedání exekutivy Komunistické internacionály z 3. listopadu 1920 o přijetí J. Longueta a jeho skupiny do Komunistické internacionály, že toto přijetí je předčasné, a navrhuje hlavní body pro zdůvodnění takového rozhodnutí.

4. listopadu

Lenin píše článek O boji v Italské socialistické straně; podepisuje usnesení Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a rady lidových komisařů o vytvoření autonomních oblastí kalmyckého, voňackého a marijského národa a o ustavení komisí pro stanovení hranic a pro vypracování výnosu o autonomních oblastech.

5. listopadu

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany, na němž se jedná o situaci na jihozápadní frontě, o Bělorusku, o záležitostech Dálného východu (Kam-

čatka, hranice s Jakutskou oblastí, Východočínská dráha apod.), o zprávě komise ve věci reorganizace Rady zahraničního obchodu a o zlatém pokladu, o konferenci odborů, o připravované cestě M. I. Kalinina s agitačním vlakem na Sibiř aj.;

řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává zpráva Hlavní dopravní komise o průběhu obnovování dopravy, dále doprava paliva z Donbasu, zajištění dopravy uhlí ze Sibiře, odvoz potravin z Kavkazu, situace v dopravě brambor, přeprava koní do Donbasu, udělení naturálních prémie dělníkům a zaměstnancům za splnění operativního úkolu vrchního velitele, pokud jde o zhotovení 20 000 párů loveckých bot, aj.

OBSAH

Předmluva 7—29

1920

LEVIČÁCTVÍ — DĚTSKÁ NEMOC KOMUNIS-
MU 31—136

I. V jakém smyslu lze hovořit o mezinárodním významu ruské revoluce?	35
II. Jedna z hlavních podmínek úspěchu bolševiků	37
III. Hlavní etapy v dějinách bolševismu	40
IV. V boji proti kterým nepřátelům v dělnickém hnutí bolševismus vyrostl, zesílil a zocelil se?	45
V. »Levý« komunismus v Německu. Vůdcové — strana — třída — masy	54
VI. Mají revolucionáři pracovat v reakčních odborech?	61
VII. Je přípustná naše účast v buržoazních parlamentech?	71
VIII. Žádné kompromisy?	82
IX. »Levý« komunismus v Anglii	94
X. Některé závěry	106
Dodatek	123—136
I. Rozkol mezi německými komunisty	125
II. Komunisté a nezávislí v Německu	127
III. Turati a spol. v Itálii	129
IV. Nesprávné závěry ze správných předpokladů	131
V.	136
Wijnkoopův dopis	136

* Hvězdičkou jsou označeny titulky Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS.

*PROJEV PŘI KLADENÍ ZÁKLADNÍHO KAMENE K POMNÍKU KARLA MARXE 1. KVĚTNA 1920. <i>Novinová zpráva</i>	137
*PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ PŘI KLADENÍ ZÁKLADNÍHO KAMENE K POMNÍKU OSVOBOZENÉ PRÁCE 1. KVĚTNA 1920. <i>Novinová zpráva</i>	138
OD PRVNÍHO SUBOTNIKU NA MOSKEVSKO-KAZAŇSKÉ DRÁZE K CELORUSKÉMU PRVOMÁJOVÉMU SUBOTNIKU	139—141
*PROJEV K RUDOARMĚJCŮM ODJÍŽDĚJÍCÍM NA POLSKOU FRONTU 5. KVĚTNA 1920. <i>Novinová zpráva</i>	142—143
*PROJEV NA SPOLEČNÉM ZASEDÁNÍ CELORUSKÉHO ÚSTŘEDNÍHO VÝKONNÉHO VÝBORU SOVĚTŮ, MOSKEVSKÉHO SOVĚTU, ODBOROVÝCH ORGANIZACÍ A ZÁVODNÍCH VÝBORŮ 5. KVĚTNA 1920	144—150
*TELEGRAM SOVĚTSKÉ SOCIALISTICKÉ VLÁDĚ ÁZERBÁJDŽÁNU	151
*PROJEV NA ŠÍROCE ZASTOUPENÉ KONFERENCI DÉLNÍKŮ A RUDOARMĚJCŮ V ROGOŽSKO-SIMONOVSKÉM OBVODU 13. KVĚTNA 1920. <i>Novinová zpráva</i>	152—154
INDICKÉ REVOLUČNÍ ASOCIACI	155
*NÁVRH USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O VÝKUPU SUROVIN	156
DOPIS ANGLICKÝM DÉLNÍKŮM	157—161
*ROZHOVOR S JAPONSKÝM ZPRAVODAJEM LISTU ÓSAKA ASAHI R. NAKAHIROU	162—164

- *ROZHOVOR S JAPONSKÝM ZPRAVODAJEM
LISTŮ ÓSAKA MAINIČI A TÓKJÓ NIČINIČI
K. FUSEM 165—167
- KOMMUNISMUS. *Časopis Komunistické internacionály
pro země jihovýchodní Evropy (německy). Vídeň, sešit 1/2
z 1. února 1920 až po sešit 18 z 8. května 1920* 168—170
- PROJEV NA DRUHÉ CELORUSKÉ PORADĚ
ODPOVĚDNÝCH ORGANIZÁTORŮ PRÁCE NA
VESNICI 12. ČERVNA 1920 171—183
- *USNESENÍ O POTRESTÁNÍ SPRÁVCE SANA-
TORIA GORKI E. J. VEVERA 184—185
- *PROJEV NA ZASEDÁNÍ EXEKUTIVY KOMU-
NISTICKÉ INTERNACIONÁLY 19. ČERVNA
1920. *Novinová zpráva* 186
- *NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV
KSR(b) O ÚKOLECH KSR(b) V TURKESTÁNU 187
- *TELEFONICKÁ DEPEŠE PŘEDSEDNICTVU
CELORUSKÉ PORADY O ZÁSOBOVÁNÍ
1. ČERVENCE 1920 188—189
- NA POMOC RANĚNÉMU RUDOARMĚJCI! 190
- *ODPOVĚĎ NA DOPIS SPOJENÉHO PŘÍPRAV-
NÉHO VÝBORU PRO USTAVENÍ KOMUNI-
STICKÉ STRANY VELKÉ BRITÁNIE 191—192
- *PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ PŘI KLADENÍ
ZÁKLADNÍHO KAMENE K POMNÍKU K. LIEB-
KNECHTA A R. LUXEMBURGOVÉ V PETRO-
HRADĚ 19. ČERVENCE 1920. *Novinová zpráva* 193
- *TEZE K II. KONGRESU KOMUNISTICKÉ IN-
TERNACIONÁLY 195—247
1. PŘEDBĚŽNÝ NÁČRT TEZÍ O NÁROD-
NOSTNÍ A KOLONIÁLNÍ OTÁZCE (*Pro II.
kongres Komunistické internacionály*) 197

2. PŘEDBĚŽNÝ NÁČRT TEZÍ O AGRÁRNÍ OTÁZCE (<i>Pro II. kongres Komunistické internacionály</i>)	205
3. TEZE O HLAVNÍCH ÚKOLECH II. KONGRESU KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY	219
I. Podstata diktatury proletariátu a sovětské moci	220
II. Jak ihned a všude připravovat diktaturu proletariátu	224
III. Opravit linii — a částečně i zlepšit složení — stran, které se připojily nebo se chtějí připojit ke Komunistické internacionále	232
*4. EXEKUTIVÉ KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY	238
5. PODMÍNKY PRO PŘIJETÍ DO KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY	240
*6. DVACÁTÝ BOD PODMÍNEK PRO PŘIJETÍ DO KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY	247
<i>*II. KONGRES KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY 19. července—7. srpna 1920</i>	249—302
*1. REFERÁT O MEZINÁRODNÍ SITUACI A HLAVNÍCH ÚKOLECH KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY 19. ČERVENCE	251
*2. PROJEV O ÚLOZE KOMUNISTICKÉ STRANY 23. ČERVENCE	272
*3. ZPRÁVA KOMISE PRO NÁRODNOSTNÍ A KOLONIÁLNÍ OTÁZKU 26. ČERVENCE	277
*4. PROJEV O PODMÍNKÁCH PRO PŘIJETÍ DO KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY 30. ČERVENCE	284
*5. PROJEV O PARLAMENTARISMU 2. SRPNA	291
*6. PROJEV O VSTUPU DO BRITSKÉ LABOURISTICKÉ STRANY 6. SRPNA	296
DOPIS RAKOUSKÝM KOMUNISTŮM	303—307
II. KONGRES KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY	308—310

*ODPOVĚĎ ZPRAVODAJI LISTU DAILY NEWS
PANU SEGRUEOVI 311—312

*IX. CELORUSKÁ KONFERENCE KSR(b) 22.—25.
září 1920 313—328

*1. POLITICKÁ ZPRÁVA ÚSTŘEDNÍHO VÝ-
BORU KSR(b) 22. ZÁŘÍ. *Novinová zpráva* 315

*2. PROJEV O NEJBLIŽŠÍCH ÚKOLECH VÝ-
STAVBY STRANY 24. ZÁŘÍ 320

*3. NÁVRH REZOLUCE O NEJBLIŽŠÍCH
ÚKOLECH VÝSTAVBY STRANY 326

*4. PŘIPOMÍNKY K REZOLUCI O NEJBLIŽ-
ŠÍCH ÚKOLECH VÝSTAVBY STRANY 328

DOPIS NĚMECKÝM A FRANCOUZSKÝM DĚL-
NÍKŮM. *K diskusi o II. kongresu Komunistické internacioná-
laly* 329—331

ÚKOLY ORGANIZACÍ MLÁDEŽE (*Projev na
III. celoruském sjezdu Komunistického svazu mládeže Ruska
2. října 1920*) 332—350

PROJEV NA SJEZDU DĚLNÍKŮ A ZAMĚST-
NANCŮ KOŽEDĚLNÉHO PRŮMYSLU 2. ŘÍJNA
1920 351—364

K CHUDÝM ROLNÍKŮM NA UKRAJINĚ 365—366

*O PROLETÁŘSKÉ KULTUŘE 367

Návrh rezoluce: 367—368

*REFERÁT O VNITROPOLITICKÉ A ZAHRA-
NIČNĚPOLITICKÉ SITUACI REPUBLIKY NA
AKTIVU MOSKEVSKÉ ORGANIZACE KSR(b)
9. ŘÍJNA 1920 369—372

*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV
KSR(b) O ÚKOLECH KSR(b) V OBLASTECH
OBÝVANÝCH VÝCHODNÍMI NÁRODY 373—374

*PROJEV NA PORADĚ PŘEDSEDŮ VÝKONNÝCH VÝBORŮ ÚJEZDNÍCH, VOLOSTNÍCH A VESNICKÝCH SOVĚTŮ MOSKEVSKÉ GUBERNIE 15. ŘÍJNA 1920	375—391
*ZÁVĚREČNÉ SLOVO NA PORADĚ PŘEDSEDŮ VÝKONNÝCH VÝBORŮ ÚJEZDNÍCH, VOLOSTNÍCH A VESNICKÝCH SOVĚTŮ MOSKEVSKÉ GUBERNIE 15. ŘÍJNA 1920	392—396
*TELEGRAM SOVĚTSKÉ VLÁDĚ UKRAJINY A ŠTÁBU JIŽNÍHO FRONTU	397
*POZNÁMKY K NEJBLIŽŠÍM ÚKOLŮM STRANY	398
K DĚJINÁM OTÁZKY DIKTATURY (<i>Poznámka</i>)	399—421
*NÁVRH USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O OBNOVĚ BALTSKÉHO LOŽSTVA	422
*NÁVRH USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O PRACOVNÍCH NORMÁCH A PŘÍDELU POTRAVIN PRO ZAMĚSTNANCE SOVĚTSKÝCH ORGÁNŮ	423
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)	424
*O ORGANIZACI SPOJENÍ MEZI HOSPODÁŘSKÝMI LIDOVÝMI KOMISARIÁTY	425—426
*1. Návrh usnesení rady lidových komisařů	425
*2. Koncept návrhů	425
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O HLAVNÍM VÝBORU PRO POLITICKOU OSVĚTU	427—428
*PROJEV NA CELORŮSKÉ PORADĚ PRACOVNÍKŮ POLITICKOOSVĚTOVÝCH VÝBORŮ PŘI ODBORECH ŠKOLSTVÍ A OSVĚTY GUBERNIÁLNÍCH A ÚJEZDNÍCH SOVĚTŮ 3. LISTOPADU 1920	429—439

O BOJI V ITALSKÉ SOCIALISTICKÉ STRANĚ 441—460

1. 443
2. Falešné řeči o svobodě (Místo doslovu) 455

PŘÍPRAVNÉ MATERIÁLY 461—494

- *Připomínky k návrhu dekretu o opatřeních ke správnému přidělování bytů pracujícím 463
- *Koncept usnesení rady lidových komisařů o zásobách obilí 464
- *Připomínky na návrhu usnesení ÚV o úkolech KSR(b) v Turkestánu 465—468
- **Materiály k II. kongresu Komunistické internacionály* 469—493
- 1. K vypracování tezí o národnostní a koloniální otázce 469
- 2. Teze o hlavních úkolech Komunistické internacionály 471
- 3. Osnova rezoluce o obsahu pojmu diktatura proletariátu a o boji proti »módnímu« překrucování tohoto hesla 480
- 4. Mezinárodní situace a hlavní úkoly Komunistické internacionály (*Osnova referátu*) 484
- *5. K projevu J. Tannera na II. kongresu Komunistické internacionály 488
- *6. Připomínky ke zprávě A. Sultana-Zadeho o perspektivách sociální revoluce na Východě 489
- *7. Připomínky k návrhům P. Leviho k tezím o národnostní a koloniální otázce 490—491
- *8. Připomínky komisi pro národnostní a koloniální otázku 492—493
- *Koncept rezoluce o proletářské kultuře 494

PŘÍLOHY

- *Dotazník pro přeregistraci členů moskevské organizace KSR(b) 497—501

Seznam dosud nenalezených Leninových prací (1. května až 5. listopadu 1920) 505—506

Seznam dokumentů, na jejichž redigování se V. I. Lenin podílel	507—512
Seznam prací, jejichž autorem je pravděpodobně V. I. Lenin	513—515
Poznámky	516—579
Seznam literatury, kterou V. I. Lenin cituje nebo o níž se zmiňuje	580—606
Jmenný rejstřík	607—659
Životopisná data	660—723

V. I. L E N I N
S E B R A N Ě S P I S Y

4 1

Podle 5. ruského vydání V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij, tom 41, Politizdat, Moskva 1977, připraveného Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS, přeložil kolektiv překladatelů. Kontrolní redaktorka Marie Vondrášková. Odpovědné redaktorky Jaroslava Malínská a Jitka Saturková. Obálka, vazba a grafická úprava Milan Hegar. Výtvarný redaktor František Kraus. Technická redaktorka Mahulena Jarkovská. Vydání II. Praha 1988. Vydalo Nakladatelství Svoboda jako svou 5927. (7040.) publikaci. Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha. Náklad 1-30 000. AA 38,27 (text 38,07, ilustrace 0,20), VA 39,26. Tematická skupina 00/3. Cena brož. výt. 13,90 Kčs, váz. výt 19,— Kčs.

73/202-21-8.5

25—098—88 Kčs 19,—